Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII - Seria III-a
No. 883
Duminică 1 Noem. 1937

Prețul abonamentelor
Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni
In străinătate dublu

O oră cu Paul Morand

Renumitul scriitor, care cunoaște bine țara noastră, asupra căreia a scris o lucrare plină de observații juste și imparțiale, a binevoit să-mi acorde o lungă întrevedere, în cursul căreia conversația noastră a îmbrățișat multiple și variate subiecte.

Voiu încerca în liniile ce urmează să aștern pe hârtie câteva din impresiile culese.

D. Morand este un cercetător asiduu, care urmărește să verifice personal faptele, neplăcându-i să utilizeze experiența altora, ci numai pe a sa, — dovadă că este un original, numai astfel eșind în relief ineditul și adevărata operă artistică, conformă cu definițiunea lui Marcel Proust, amicul său intim:

„Une oeuvre d'artiste est un univers périssable et nouveau qu'il crée jusqu'à ce qu'une nouvelle oeuvre apparaîtra".

Față de marea Expoziție Internațională, d. Morand e de părere: „que pour avaler une si Grande Exposition, il faut un estomac d'autruche".

Rog pe maestru să-mi destăinuiască câteva amănunte imedite din viața sa. D. Morand îmi declară, că în tinerețe primul său contact cu arta a fost în pictură. A pictat un prim tablou întitulat „Arborele roușu", pe care l-a vândut cu 50 centime aur.

Intrând în amintiri, d-sa îmi spune „Cât erau de plicticoase mesele de familie de Duminecă seara, când se adunau toate rudele", de la care absenta de câte ori putea.

Incetul cu încetul aflu prețioase detalii din biografia sa. Cum visa Coloniile și de a se face ofițer de marină, și că neștiind matematicile nu și-a putut urma această dorință. Cum prima mare bucurie, copil fiind — a avut-o la 12 ani, când i s'a cumpărat o bicicletă. Cum la 14 ani este trimis în Anglia pentru a învăța limba engleză, unde rămâne trei ani. Frumos îmi descrie d-sa prima noapte petrecută în pensionul englez, când a apărut cu o cămașe lungă de noapte în dormitorul comun, cum a fost ridiculizat de colegii săi englezi, care aveau toți pijamale, și cum primul contact s'a transformat într'o bătce franco-engleză.

Apoi, la 17 ani, este trimis în Bavaria, unde era o altă Germanie atunci, liberă, cu cărți prin librării, pe care a învățat a o iubi. Atunci devine prieten cu Giraudoux.

O reflecție justă intervine în conversație, Morand amintindu-și de greutățile întâmpinate în tinerețe și de unele exemple văzute: „Avoir beaucoup d'argent au début de la vie est une erreur", *— cum spunea și Balzac:* „un jeune homme qui débute à 21 ans avec 18.000 livres de rentes est un ruiné".

După șederea sa în Bavaria își face serviciul militar și la 18 ani pleacă la Universitatea din Oxford. La această vârstă își scrie primul roman, pe care nu l-a publicat, căci prima operă e adesea plină de multe erori și de aceea e mai bine să nu fie publicată.

La 23 de ani intră la Ministerul de Externe, la serviciul protocolului, unde află toate platitudinile și intrigile folosite pentru obținerea decorațiilor. Aci învață stilul diplomatic, când suveranii își scriu „cher et grand ami" în preziua declarării războiului. In noua sa calitate, asistă la inaugurări oficiale, mai toate sarbede și plicticoase. Maestrul îmi povestește cum într'o seară prietenul său Giraudoux îl roagă să-i împrumute niște decorații, cum îl încarcă cu multe, pentru a impresiona asistența unei nunți la care participa în Masivul Central.

In 1912 e numit atașat la ambasada franceză din Londra și colaborează cu Cambon. Avea 120 fr. lunar. In această epocă face un interesant voiaj de studii în Irlanda. Devine apoi bun prieten cu d. Léger, actual secretar general al ministerului de Externe, care avea un mare talent literar și care este un adevărat model de „mare funcționar".

D. Morand îmi istorisește câteva amintiri în legătură cu bunul său prieten Proust, cu cei doi Proust, primul care eșea în lume, nefiind încă rău bolnav, și cel de al doilea care simțea din 1919, că avea să moară curând. Cum i-a scris „Ode" pentru el.

Intâlnirile lor aveau loc de preferință noaptea, căci atunci Proust era mai bine, uneori transformând noaptea în zi. Cum din cauza bolii, Proust în August chiar purta blană pela restaurante.

Debutul ca scriitor, d. Morand și-l face în timpul armistițiului printr'o serie de poeme, apărând în literatură în momentul când două lumi se ciocneau: cea ce a fost, și cea care venea. Multă curiozitate apare atunci, în marea sete de viață, de un colorit viu, de o violență efemeră. Dar această aviditate, după 3-4 ani, a dispărut.

Plictisit de agitația generală, el părăsi diplomația și începu a voiaja în lume. Atunci a scris: „Débuts de voyageur", *apoi în 1925* „Dévorer la terre dans une soudaine liberté", *epocă când monezile încep să-și piardă convertibilitatea în aur, când simțul moral scade, când viteza domină trepitat toate, deviza fiind* „vivre le plus possible et s'immobiliser le moins possible". *Incepe atunci „voga" literaturii realiste, înlăturându-se prolixitatea și elocința grandilocventă.*

Abordând subiecte de ordin politic, d. Morand califică „lupta actuală a Franței pentru a-și păstra aurul, ca o luptă a libertății". Dictatura, — spune d-sa, — este o formulă bună pentru țări sărace. „Il faut pouvoir sortir de la tempête sans jeter à la mer la cargaison actuelle", *ne spune maestrul ca o concluzie politică. Odată cu deviza care-i este scumpă* „Une constante confrontation de la beauté avec la vérité est nécessaire", *conversația noastră interesantă se încheе.*

N. N. PETRAȘCU

M. Zoscenko

De ziua ei...

Până 'n satul Gorchi nu erau, cred, decât vreo trei verste. N'am riscat totuși să merg pe jos. Noroiul de primăvară ajungea aproape peste genunchi.

Chiar lângă gară, în fața Cooperativei, se găsea o căruță. Un țăran mai în vârstă, cu căciula în cap, își făcea de lucru pe lângă cal.

— Ce zici, moșule, mă duci până la Gorchi?

— Pot să te duc — răspunse țăranul — numai dacă plătești. Degeaba — n'are niciun rost. Trebue să-ți iau o rublă, drăguțule; prea e drumul rău.

Mă urcai în căruță și pornirăm.

Drumul era într'adevăr o grozăvie. Se părea că a fost special construit, cu ingenioasă intenție — ca toată apăria din împrejurimi să se scurgă tocmai pe-aici. Noroiul apos trecea până peste roțile căruții.

— Ah, ce mocirlă!

— E multă apă, firește, — răspunse țăranul, indiferent.

Ședea pe crucea dinainte a căruței, cu picioarele atârnate, și plescăia din limbă neîntrerupt, îndemnându-și calul.

Tot drumul a plescăit din limbă și când se oprea o clipă, — calul sucea urechile îndărăt și se oprea și el.

Făcurăm o sută de pași, când, deodată, de lângă cooperativă, se auzi strigătele desperate ale unei femei.

Femeia, în șal cenușiu, gesticula vehement și înjura de prăpădea pământul, iuțind pașii în urma căruței și înaintând anevoios prin noroiu.

— Ce-i asta, golane?! — zbiera femeia, sufocată de mânie. — Pe cine ți-ai găsit să-l lași în drum, afurisitule?! M'ai păcălit, hei! drac împielițat?!

Țăranul se uită înapoi și surâse în bărbuță.

— A naibei muere, — zise țăranul zâmbind, — cum mai înjură!

— Dar de ce? — întrebai.

— Dracu' s'o știe, — răspunse smorcăindu-se. Nu vrea să meargă decât în căruță.

Nu-i place să lipăiască în glod.

— Las'o să se urce în căruță, — zisei.

— Nu pot să car trei, — răspunse țăranul, — prea e drumul greu.

Femeia, suflecându-și poalele până 'n brâu, se grăbea din ce în ce mai mult, dar, pe așa noroiu nu putea să ne ajungă.

— Cum e, — te-ai înțeles cu ea? — întrebai.

— De ce să mă înțeleg? — răspunse țăranul.

Mi-e nevastă. De ce să mă înțeleg degeaba?

— Ce spui, bre omule? E nevasta ta? Atunci, de ce-ai mai luat-o?

— Da, s'a lipit, scaiu, muerea. Afară de asta, trebue să știi, că azi e ziua ei

Ne-am dus după cumpărături, la cooperativă.

Ca orășean, începuse să-mi fie penibil să stau în căruță, pe când femeia se zbătea în mocirlă, — tocmai de ziua ei, — și mă afurisea, din ce în ce mai vârtos, pe mine și pe tot neamul meu, precum și pe soțul ei nu tocmai onorabil.

I-am dat țăranului o rublă, am sărit din căruță și i-am zis:

— Las'o să se urce în căruță. Eu merg pe jos.

Țăranul luă rubla și, fără să-și scoată căciula, o înfipse undeva în păr.

Totuși, n'a oprit ca să-și aștepte nevasta de ziua ei, ci a plescăit iar cu limba și a pornit mai departe.

Eu pășeam curajos alături, ținându-mă cu mâna de căruță. Apoi l-am întrebat:

— Ce faci, n'o iei în căruță?

Țăranul oftă:

— Prea e greu drumul. Nu pot s'o iau acum... Las' că n'o ia dracu! Are șapte vieți, afurisita.

Am sărit, din mers, iar în căruță și am ajuns în sat, silindu-mă să nu mă uit nici la birjarul meu, nici la nevasta-sa, de ziua ei.

Țăranul tăcea, încruntat.

Numai când ne-am oprit în curtea lui a zis:

— Pot să spun că drumul a fost tare greu. Pentru așa drum așì trebui să iau trei ruble.

Pe când mă socoteam cu el și întrebam unde pot să-l găsesc pe președinte, — sosi și sărbătorita.

Șiroaie de sudoare curgeau de pe chipul ei.

Iși scutură fusta și, fără să se uite la bărbatu-său, întrebă:

— Să descarc lucrurile?

— Firește, să le descarci, — zise țăranul. — Dar n'o să le leși acolo peste vară.

Femeia se apropie de căruță și începu să care cumpărăturile în casă.

Trad. de F. DIMA

Incepând din numărul viitor, „Adeverul Literar" va publica

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

Pagini inedite

de G. IBRĂILEANU

Actualităţi ştiinţifice

Incălzire centrală pentru scafandri

Acei, care exercită meseria anevoioasă de scafandru, vor beneficia în curând de o ingenioasă invenţiune a unui technician francez.

E vorba de un mijloc de a încălzi echipamentul scafandrului, cu ajutorul a două tuburi care conduc apa caldă între pereţii costumului de scafandru. Graţie unui semnal special, scufundătorul poate indica temperatura care-i convine.

Lumină eftină prin neon

Cunoscutul savant şi inventator francez, Georges Claude, a ţinut de curând o interesantă prelegere la Roma, în care a relatat rezultatul ultimelor lui cercetări în domeniul gazelor nobile. Claude susţine că, în urma unor îndelungate experienţe, ar fi reuşit să transforme lumina albastră de neon — atât de folosită în reclamele luminoase — într'una albă, destinată să revoluţioneze în curând technica iluminatului.

Intr'adevăr, prin folosirea lămpilor cu incandescenţă pe bază de neon şi cu lumina albă, s'ar obţine o considerabilă economie de energie electrică şi în acelaş timp un efect optic pe cât de agreabil, pe atât de sănăos.

Băi de furnici

Un medic din München, doctorul H. Lambert, a publicat de curând într'o revistă de specialitate, un interesant articol, în care preconizează ca mijloc

de tratament împotriva reumatismului, băile de.. furnici.

Introducând un muşuroiu de furnici într'un sac şi scufundând apoi acest sac într'o cadă de apă caldă, trece în apă acidul formic, care produce o iritare a pielei, capabilă să aducă o ameliorare a boalei.

Dealtfel, o veche practică populară, interzisă de autorităţi, constă în introducerea unei sticle într'un muşuroiu de furnici. După câtva timp, sticla se umple parţial cu aceste insecte, care nu mai pot să iasă afară. In urmă, se toarnă alcool de 70 de grade. Alcoolul astfel rezultat se aplică apoi pe piele pentru combaterea reumatismului.

Fire şi săpun din cărbune

Cărbunele apare tot mai mult ca un izvor nesecat de produse utile, şi ca o adevărată binecuvântare pentru omenirea obsedată de panica epuizării materiilor prime. După cauciucul artificial, fabricat — după cum se ştie — din cărbune şi calciu, iată că acum ne vine ştirea că inginerul belgian Josef Carlier ar fi reuşit să pună la punct un nou procedeu pentru producerea fibrelor textile din cărbune de pământ. Până la brevetarea acestui sistem senzaţional, lipsesc alte amănunte.

Pe de altă parte, se anunţă că faimosul trust al industriei chimice germane „J. G. Farbenindustrie" se ocupă de mai multă vreme cu problema realizării unor fire textile din cărbune şi calciu, obţinând rezultate satisfăcătoare.

Firele astfel confecţionate se disting printr'o remarcabilă rezistenţă la acizi. In acelaş timp s'a putut dobândi, tot din cărbune, şi un săpun sintetic.

Ing. I. Ş.

Mărunte

A apărut No. 54 seria IV, anul 11 al Revistei *„Cooperaţia liberă"* reorganizată prin contribuţiuni de cultură generală, cu următorul cuprins:

Premergătorii, de dr. L. Ghelerter; D. Poisson în Capitală; Curent cooperatist de C. Titel Petrescu; Congresul Alianţei Internaţionale cooperatiste; Idei noi în Cooperaţie de I. Felea; Rassă şi rassism; Mandolinata de F. Dima; Teatru — Cinema — Sport; Comuna şi Societatea de A. Gălăţeanu; Cooperaţia în Cehoslovacia; Politica din lume şi din ţară de dr. Păcurariu; Cooperaţie sub dictatură. — Note sociale şi cooperatiste. Numeroase ilustraţiuni în text. Un exemplar lei 6. Red. şi Ad-ţia str. Matei Basarab, 26.

●

A apărut *„Revista de studii sociologice şi muncitoreşti"*, An. IV, Nr. 16, Octombrie 1937, de sub conducerea d-lui N. N. Matheescu, cu următorul interesant sumar:

Prof. N. Ghiulea: „Arbitragiul obligator pentru funcţionarii publici"; Valeriu Roman: „Institutul Naţional de Credit al meseriaşilor"; Marco I. Barasch: „Libertatea sindicală"; N. P. Martian: „Decimarea meşteşugurilor"; N. N. Matheescu: „Problemele sociale la expoziţia din Paris"; Şt. Voicu: „Standardul de viaţă al muncitorimii din România"; Practica socială. — Recenzii. — Bibliografii.

Preţul unui exemplar de 40 de pagini lei 10.

Redacţia şi administraţia, Bucureşti, Calea Victoriei Nr. 150.

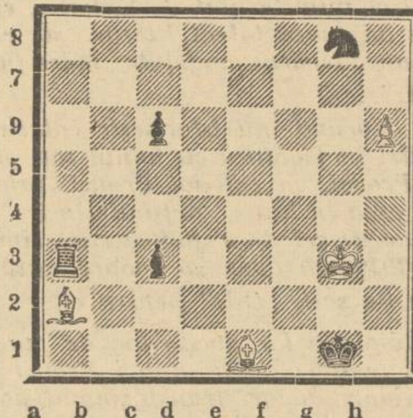

Astăzi cârnăciori-
mâine muştar...!

Aceasta este cu totul greşit, căci se mănâncă împreună.
Deasemenea nu se bea nici laptele singur şi nici cafeaua singură, ci se bea împreună sub formă de cafea cu lapte. Aceasta se ştie în lumea întreagă şi în toate statele civilizate se face aşa. La cele de mai sus mai adăugăm, că la cafeaua cu lapte se adaugă Veritabil Franck, căci Franck face cafeaua mai sănătoasă şi o eftineşte foarte mult.

Cronica şahului

L. I. KUBBEL
Premiul I „Sahmaty" 1925

Alb joacă şi face remiză.

Alb 4 piese: Rg3, Na2 şi e1, Ph6.
Negru 5 piese: Rg1, Ta3, Cg8, Pc3 şi c6.

Această lucrare datorită genialului compozitor rus L. I. Kubbel, este una din cele mai reuşite lucrări în care s'a folosit în mod admirabil ideia patului. Meritul acestui studiu nu constă numai în faptul că a obţinut premiul I la o mare revistă de şah, dar el a creiat pe un cunoscut compozitor de studii. Maestrul T. B. Gorghiev spune undeva că: „acest studiu mi-a lăsat o impresie neştearsă, care m'a determinat să mă consacru pentru totdeauna compoziţiei de studii".

Iată şi soluţia acestei lucrări: 1. Nf2+, Rh1; 2. h7, c2+; 3. Ne3! Txe3+; 4. Rf2, Th3; 5. Nd5+!, cxd5; 6. hxg8D, Th2+, 7. Rf3, c1D; 8. Dg2+, Txg2 pat.

CAMPIONATUL LUMII

Episcopul spaniol Ruy Lopez di Segura, reuşind a bate pe cei mai tari jucători de şah de pe vremea lui, a fost proclamat în anul 1570 campion al lumii la nobilul joc. Faima tăriei lui a ajuns până în Italia, ceia ce făcu pe Leonardo să vie la Madrid şi să-l bată pe Lopez într'un match celebru. Aceasta se petrecea în anul 1575.

Până în anul 1622, data apariţiei unui alt italian: IL GRECO, nimeni nu s'a mai ocupat ca să stabilească pe campionul lumii la jocul de şah.

Greco reuşeşte a bate pe toţi adversarii săi menţinând titlul până la 1634. Mai bine de un secol lumea a fost lipsită de un campion mondial când în 1745 apare ca cel mai tare jucător: francezul André Danican Philiodor, celebru atât ca compozitor muzical cât şi ca mare jucător de şah. Celebritatea aceasta se menţine până la 1795. Mai târziu tot francezii sunt acei care dau lumii un nou campion de şah, pe La Bourdonnais (1834—1840).

Primul concurs internaţional de şah dela Londra în 1851 îl califică pe germanul Adolf Andersen din Breslau ca cel mai tare jucător din lume. Andersen, un jucător genial, care ne-a lăsat partida nemuritoare şi alte multe partide briliante a trebuit să cedeze titlul său unui alt geniu, lui Paul Morphy, într'un match celebru, ce s'a jucat în anul 1858 la Paris.

Morphy retrăgându-se complect din arena şahului în 1863, titlul de campion i-a revenit lui Andersen care l-a păstrat până în 1866, când vienezul Vilhem Steinitz îi răpeşte titlul. Steinitz, întemeetorul şcolii poziţionale, care a revoluţionat întregul sistem al teoriei jocului este bătut la rândul său în 1894 într'un lung match, de către un nou talent al vremii: Dr. Em. Lasker.

Dr. Lasker domneşte nu mai puţin de 25 de ani în care timp trebue să suporte asalturile ce se dau tronului său. Il bate pe Marschall în match la 1907, pe Dr. Tarrasch în 1908, pe Janowsky în 1909 şi face match nul cu Schlechter în 1910.

In 1921 Dr. Lasker abandonează titlul său cubanului Capablanca într'un match la Havana, pe care Lasker îl abandonează înainte de sfârşit.

José Raoul Capablanca-y-Graupera trebue să înfrunte la rândul său provocarea rusului Alex. A. Alehin. Matchul a avut loc în toamna anului 1927 la Buenos Aires şi după 75 de zile de joc, Alehin răpeşte titlul lui Capablanca cu scorul de 6 partide câştigate, trei pierdute şi 25 de remize.

Alehin îşi începe domnia înconjurat de laudele şi osanalele tuturora.

Obţine succese peste succese la turneurile internaţionale, refuză lui Capablanca matchul de revanşă, în schimb joacă două matchuri cu Bogoliubow în 1929 şi 1931 bătându-l cu un scor impresionant.

In 1934 acceptă provocarea olandezului Max Euwe, fiind sigur de victorie, căci Euwe n'a fost bătut în două matchuri de către Bogoliubow, care la rândul său a fost înfrânt uşor de Alehin?

Matchul începe la 3 Octombrie 1935 la Amsterdam şi până aproape de sfârşit nu se ştie cine va fi învingătorul. Euwe având un avans de un punct reuşeşte a şi-l menţine şi Alehin, despre care se spune că a jucat cu oarecare uşurinţă, nu se mai poate redresa şi pierde titlul cu o diferenţă numai de un singur punct (+9—8=13).

Alehin a avut însă prevederea să-şi rezerve un match revanşă după doi ani, ceiace a dus la întâlnirea de azi care a început la 5 Octombrie la Amsterdam.

Condiţiunile matchului sunt aceleaşi ca acum doi ani şi anume: Invingător va fi acela care va obţine mai întâi 15½ puncte, din care 6 partide trebue să fie câştigate. Dacă după 30 de partide campionul lumii e în avantaj fără să fi câştigat încă 6 partide atunci matchul se consideră nul şi Euwe rămâne mai departe campion. In caz când după a 30-a partidă Alehin este în avantaj, fără a avea însă 6 partide câştigate, matchul se continuă până când sau Alehin câştigă şase partide sau Euwe îl întrece. In acest din urmă caz matchul se consideră nul şi Euwe îşi păstrează titlul.

După câte auzim ambii jucători sunt în formă bună, s'au pregătit bine pentru match aşa că desigur ne vor livra partide bune. Din primele partide jucate remarcăm că ambii joacă cu o extremă atenţie, dar cum deabia avem ciocniri de avant posturi nu putem trage încă nici un fel de concluziuni.

AUREL LERNOVICI

China şi Japonia

nu formează numai teatrul războiului de astăzi.

China şi Japonia

sunt şi teatrul de acţiune al marelui roman de dragoste, aventuri şi cruzimi

MONSTRUL GALBEN

care apare, cu începere de astăzi, în fascicole'
Cereţi gratuit fascicolele 1 şi 2, dela toţi depozitarii şi chioşcarii de ziare.

Premii 100.000 lei cititorilor acestui interesant roman

Varia

La Muzeul Kunsthaus din Zürich, unde au avut loc atâtea expoziţii de mare răsunet, se află deschisă o expoziţie cuprinzând 300 de desene ale artiştilor francezi, dela David la Millet. Ales cu gust sigur, aceste desene reprezentative, rezumă o întreagă epocă a artei franceze şi pun în valoare câteva caractere esenţiale ale sensibilităţii ei.

●

Cu ocazia unor lucrări de canalizare s'au descoperit la trei metri adâncime, pe una din cele mai umblate străzi din Viena (Wipplingerstrasse) şase camere romane, ai căror pereţi sunt păstraţi în întregime. Casa, care e dealtfel înzestrată cu o instalaţie centrală de încălzit în perfectă stare, datează din primul sau al doilea secol al erei noastre. Municipalitatea din Viena are intenţia să continue cercetările arheologice care vor îmbogăţi muzeul său roman cu mărturii din trecutul ei îndepărtat.

●

In muzeul din Haarlem (Olanda) s'a inaugurat de curând o mare expoziţie consacrată pictorului Franz Hals. S'au adus pânze din toate colţurile lumii, care, expuse alături de cele opt compoziţii ce decorează pereţii muzeului din Haarlem, alcătuesc un minunat ansamblu şi oferă ocazia unică pentru a studia opera marelui pictor olandez.

In acelaş timp, într'una din galeriile oraşului Dieren, este deschisă o expoziţie Rembrandt, cuprinzând 15 pânze şi o expoziţie a maeştrilor olandezi din secolul al 17-lea, cu peste 100 de tablouri.

●

Gaston Baty, scriitorul francez care a transpus în teatru „Crimă şi pedeapsă" şi „Madame Bovary" are intenţia să facă acelaş lucru cu „In căutarea timpului pierdut", celebra operă a lui Proust.

Este o sarcină grea când ne gândim că romanul lui Proust nu-i altceva de cât un amănunţit studiu de interior sufletesc.

●

Compania Marilor Artişti Internaţionali, care a realizat până astăzi mai multe înregistrări în film, a terminat nouile sale producţii: Malaquena, cu muzica de Albeniz, executată de Jacques Thibaud; Rondo et Adagio de Weber, cântat la violoncel de Gregor Piatigorsky şi Ave Maria de Schubert, cântată de Elisabeth Schumann.

Printre alte filme de până acum „Colţul copiilor" de Debussy, având ca solist pe Alfred Cortot şi realizator pe Marcel l'Herbier, a fost premiat la expoziţia de anul trecut din Veneţia.

●

Nicolai Dontchev, critic şi eseist, redactor la „Cuvântul bulgar" mare cotidian în limba franceză care apare la Sofia, va publica în toamna aceasta, în supra literaturii bulgare şi unul de eseuri, în limba bulgară, asupra câtorva scriitori francezi, ca: Paul Bourget, Paul Claudel, Paul Valéry, André Suarès, André Gide şi alţii.

●

Romanciera americană Edith Wharton stabilită în Franţa de mulţi ani, a murit zilele trecute după o lungă zoală.

Născută la New-York în 1862, Edith Wharton a scris numeroase romane, în care pune faţă în faţă America şi Europa, iar în altele socotite cele mai bune, descrie obiceiurile americane.

●

La Bruges (Belgia) se organizează sărbătorirea a 500 de ani dela naşterea lui Hans Memling, cea mai reprezentativă figură a şcoalei vechi de pictură flamandă.

Principala atracţie a serbărilor va fi reprezentaţia unei piese în aer liber, în noua piaţă a oraşului. Va fi un spectacol de mare stil, acompaniat de muzică veche şi înfăţişând o triplă apoteoză: Martirajul Sfintei Ursula, triumful artei lui Memling şi căsătoria lui cu nobila Anna van Valkener.

●

Pe modesta casă în care a locuit Richard Wagner la Meudon-Bellevue în 1841, se va aşeza o placă comemorativă.

Placa va reaminti că marele muzicant a compus în acest oraş „Vasul Fantomă" şi va reproduce nota scrisă de Wagner la sfârşitul actului al 3-lea: „Meudon, 22 August 1841. In lipsuri şi griji".

●

Deşi abea suntem la începutul sesiunii teatrale, Opera din Paris a montat o nouă operă: l'Aiglon, dramă muzicală în 5 acte, după poemul lui Edmond Rostand, adaptat de Henri Caen, cu muzică de Arthur Honegger şi Jacques Ibert.

Colaborarea a doi muzicanţi la aceiaşi operă este un fapt rar şi autorii nouii lucrări muzicale au izbutit să găsească pentru ca exact stilul şi tonul teatral care trebuia.

●

Cunoscutul regisor Jean Renoir a început realizarea unui film din istoria Franţei, intitulat: La Marseillaise.

Filmul acestei mari epoci revoluţionare va cuprinde trei părţi: prima se va desfăşura la curtea Franţei şi va prezenta starea politică înainte de căderea regalităţii, a doua va înfăţişa revoluţia Marseillezilor care după ce au terminat revoluţia la ei acasă, s'au îndreptat spre Paris, aducând cu ei imnul care va simboliza întreaga revoluţie a patriei:—episodul se termină prin cucerirea Tuileries-ilor. In fine, un epilog ne va arăta primele rezultate ale revoluţiei.

T. S.

Sfârşit de toamnă în mahala

Dimineaţa s'a trezit leneşă şi murdară, troznindu-şi încheeturile amorţite şi clipind des din ochiul urduros al unui felinar uitat aprins. Nori grei, posomoriţi, apasă, cobitor, peste capete. Cerul plumburiu s'a lăsat ca un teasc uriaş mai aproape de pământ.

Ulicioara, trântită strâmb într'o rână, îşi întinde, impudică, rana proaspăt lăsată în noroiul virgin de roţile grele ale unui car bivolăresc.

Un horn a început să scuipe, ridicând suluri negre de fum, ce plutesc alene, ca nişte corăbii fantastice, deasupra curţilor şi grădinilor.

La puţul cu roată al lui Urechilă, două cumetre golesc ciutura plină. Ar vroi să mai stea niţeluş de vorbă, târfăsuind şi împărtăşindu-şi, una alteia, ultimele noutăţi dar sunt îmbrobodite până peste cap, iar butucul anchilozat şi neuns scârţâe atât de sfâşietor încolăcindu-şi lanţul ruginit peste mijloc încât le pune pe goană.

O copilă, gâtuind într'o mână sticla cu lapte, păşeşte precaut, sărind din piatră în piatră. S'a oprit în mijlocul drumului, barat de o imensă băltoacă. Incearcă apa verzue cu vârful sandalei. E adâncă. Poteca înşelătoare de lângă duvar se oferă generoasă....

Un cotoiu cocoţat pe o poartă, disperat că nu poate vizita prietena de vis-à-vis, plânge cu glas de prunc.

Pe şosea, la barieră, s'a oprit o căruţă încărcată cu ceapă. In urma ei, pe panglica betonată, o dâră de foi ruginii îi înseamnă drumul. Caii asudaţi să reazămă, tremurând, de oişte. Cele două ţoale aruncate pe ei nu le pot opri înfrigurarea răzbită în oase.

Pe nervii sârmelor de telegraf, o echipă flămândă de ciori întocmesc o gamă neruşinată. Simfonia foamei!

Trecătorii, chiar şi cei făr'de'treabă, aleargă zoriţi de parcă i-ar mâna cineva din urmă.

Şi deodată, toţi, îşi dau seama că iarna este aici, pe aproape. In marginea oraşului, la căpătul viei, poate că a şi intrat în mahala, ascunsă printre pomii goi şi frunza moartă.

Cine ştie?...

Doar nucul despuiat, rămas cu braţele rugător întinse, cheamă vara înapoi...

Cârciuma lui Niculae geme de muşterii. Meseriaşi fără ocupaţie, cheferişti furişaţi între schimbarea unui macaz şi montarea unei traverse, săteni cu chimirul doldora de bani, luaţi pe un car de dovleci sau o căruţă de cartofi, beau vârtos din ultimul butoiu cu pelin de Prund, înfulecând pe nemestecate bucăţi mari şi fierbinţi de pastramă.

In sala lungă a cârciumei e cald, iar mirosul de băutură încălzeşte trupul şi încinge frunţile.

Patronul, ajutat de un năpârstoc de băiat, abia mai pridideşte, servind clienţii care comandă kilogramele de vin în serie, grăbiţi, ca în scurtul popas al unui accelerat, într'o staţie neînsemnată. Toată lumea e gata de plecare, dar nimeni nu se 'ndură să se despartă de măsuţele mici de brad, cu feţele albe de hârtie pătate de băutură.

Din când în când privirile se strecoară afară prin geamul aburit. Trec care cu lemne, gemând de povară. Convoiurile funebre ale toamnei.

Am eşit în poartă. Totul pare cenuşiu. Culoarea aceasta mohorîtă a inundat, ca un val pustiitor, ogrăzile, aîndoiat casele, a încremenit mahalaua.

In capătul ulicioarei, o babă, slabă — enorm de înaltă — a rămas înţepenită cu mâna întinsă. O cerşetoare. Cum de nu i-e frig? Şi acum o oră, tot în poziţia aceasta am zărit-o.

Mă uit mai bine, căutând să-i descifrez conturul negru şi nemişcat. Dar nu-i decât un cireş uscat, aruncat peste gard.

Linişte.

Cineva bate cu lovituri rare şi sonore de toacă, doagele la o putină.

Un cor de gâşte speriate aruncă o salvă de ţipete stridente.

Au tăcut. Din nou e tăcere. O tăcere care nu preveteşte nimic bun.

Apoi, odată cu uşa cârciumii deschise brusc, vocea fonfă şi răguşită a lui Tăchiţă, acompaniată de zbârnâitul ţambalului reumatic se aude cântând:

Şi d'aulică mamă
Ş'aş mânca pastramă
Pe jăratec să se frigă
Şi cu mămăligă...

S'a întunecat. Ziua comprimată numai în câteva ore, s'a măcinat pe nesimţite. O pâclă deasă alunecă ca o manta protectoare pe umerii ulicioarei. Sirena fabricii se 'nfige ca un burghiu, şuerând în ceaţă.

Un vânt tăios începe să mârâie, arătându-şi colţii. Il aud cum cotrobăeşte prin curte, prinzând într'o horă nebunească de veselie cadavrele florilor ce se frâng de mijloc, pe după casă, râzând batjocoritor, cum zgâlţâie tabla de pe acoperiş şi scoboară fluerând la uşă, gata să dea buzna chiar şi pe gaura cheii.

Orizontul s'a redus la ferestruica luminată a vecinei. Grădina pare un cimitir de umbre, cu siluete de bătrâni îngenuchiaţi. Frigul muşcă adânc şi înrăit pielea fără apărare.

Intru în casă.

In odăiţa-mi tăcută, o buturugă culcată pe o cetate de jar, se jeleşte amarnic în sobă.

In turnul de sticlă, fitilul lămpii cu gaz, oftează discret.

Pe pat, o carte cu câteva file tăiate şi-a ascuns slova de cărbune în albul feţii de perină.

Pe o policioară, o gutuie galbenă de frică, ascultă atentă vijelia de afară.

Aşi vrea să citesc, dar nu pot. O nelinişte ciudată îmi biciueşte nervii, îmi strânge cu ghiare de oţel inima.

Am senzaţia de pe peronul gării la plecarea celui mai bun prieten.

Mă trântesc în pat şi rămân nemişcată, aşteptând ceva.

Ce?

Ceva care vine. Care trebue să vină.

Sub încleştarea nervoasă, respiraţia îmi e aproape gâfâită.

Un beţiv trece bodogănind singur, târşindu-şi prin gropi paşii, împiedicându-se în garduri şi certându-se cu cânii care-l trimit mai repede acasă.

Inchid ochii şi mă sforţez să nu mă mai gândesc la nimic.

Ceasul ţăcăne ritmic.

Deodată tresar, uşurată, ca dintr'o descătuşare.

Am adormit? Cât am stat aşa?

Trag cu urechea. Nu se aude niciun zgomot. Vântul a încetat. O pace molcomă — de mult uitată — pare că trece unduios prin pereţii subţiri şi mă 'nvălue blând.

Privesc spre fereastră.

Un fulguşor diafan se 'nvârteşte roată, se dă peste cap şi după un looping periculos pe o aripă, aterizează lipindu-se de geam.

Un fulguşor de zăpadă. Primul. Apoi altul şi altul, înşăilându-se în zeci de motive şi desene pe canavaua sticlei reci.

Ninge!

Aşi vrea să trag un chiot de bucurie ca în anii neştiutori ai copilăriei. Aşi vrea să strig, să râd, să zâmbesc cel puţin.

Dar nu mai pot.

Ninge!

A mai trecut o toamnă. S'a mai spulberat un vis.

Ninge!

Nu ştiu de ce îmi vine să plâng.

Ninge... Ninge...

MARIA ARSENE

Cronica fantezistă

Tot despre anatomia axiomelor

Am mai avut prilejul să vorbim despre cuvintele celebre care, în decursul vremurilor, au suferit procesul de cristalizare al axiomelor. Au devenit fixe şi definitive iar rostirea lor împrumută tonul indiscutabil şi grav al sentinţeolr. Intr'o convorbire sau într'o dispută aceste cuvinte celebre au rolul pe care-l au forţele de artilerie grea într'un războiu: întrebuinţarea lor trebue să nimicească orice tentativă de contra argumentare. Trebue să taie aripele elocinţei interlocutorului: să rămâe mut şi înfrânt.

Se întâmplă însă foarte adesea ca aceste axiome, care cândva au corespuns poate unor adevăruri, să nu mai păstreze în zilele noastre decât o valoare cel mult... acustică. Rostirea lor mângâie timpanul c'o sonoritate rotundă şi netedă. Incolo, dacă nu sunt cu totul vide de orice senz, reprezintă valori desuete, care nu mai cotează câtuşi de puţin la bursa adevărurilor generale. Tot aşa, sunt alte cuvinte care deşi merită o viaţă eternă, s'au născut sub o zodie mai puţin fericită, iar întrebuinţarea lor e rară şi folosită numai în disperare de cauză. Autorul lor, de cele mai multe ori e anonim. Sunt observaţiile puse pe seama înţelepciunii poporului. Şi pentru unele şi pentru celelalte e necesară o verificare, o discuţie. Iată rostul ciclului „anatomiei axiomelor", pe care l-am început mai demult şi pe care îl continuăm în rândurile de faţă şi poate îl vom continua şi în cuprinsul altor cronici fără vreo ordine prestabilită.

Vom începe cu celebrul dicton al lui *Leibniz*, *„Natura non facit saltus"*. Natura nu face salturi. Acest dicton, care enunţă o regulă de evoluţie, care precizează că nu există discontinuitate ci numai continuitate şi care găseşte o largă aplicare în toate domeniile, nu mai are fundament nici măcar în ştiinţă, pentru care a fost iniţial formulat, fiindcă înseşi ştiinţele cele mai pozitive au admis azi principiul discontinuităţii. Dar şi aşa, cu simple elemente de bun simţ, ne dăm seama că natura face salturi. Dacă ar fi să ne amintim numai de modificările scoarţei terestre, modificări care au antrenat dela o zi la alta schimbări radicale de climă, şi încă este concludent pentru infirmarea aforismului formulat de Leibniz. Apoi dacă acest aforism ar avea temelie, geniul ar fi transmisibil din tată în fiu ca o maladie de sânge. Or, aproape în toate timpurile şi în toate locurile geniul n'a avut nici antecesori, nici succesori, altcum lumea ar fi fost populată de genii. O formulare corectă ar fi „Natura facit saltus"...

Un dicton care a făcut o carieră strălucită şi care se pare că în zilele noastre găseşte o actualitate acută este celebrul: *„Si vis pacem, para bellum"* şi care, la origină, în lucrările lui Vegecius suna astfel: *„Qui desirat pacem, praeparet bellum"*. In româneşte s'ar putea formula în felul acesta: Dacă vrei pace, pregăteşte-te de războiu. Este suficient să aruncăm o simplă ochire prin fereastra lumii, ca să ne dăm seama, cât de fals este acest dicton. Fără a face politică, ci doar istorie contemporană, trebue să amintim, că în văzul tuturor Italia s'a pregătit de războiu în Etiopia şi l-a şi purtat, iar dacă războiul mondial, care pare-se că mai devreme sau mai târziu se va produce ca o implacabilă poruncă a destinului, a fost ţinut în loc aceasta e datorită, nu înarmării ci... desarmării Britaniei. Când va fi pregătită de războiu, când înarmarea ei va fi desăvârşită, ne temem că atunci şi acest dicton va fi desminţit de o realitate necruţătoare şi dureroasă.

Dar vestitul „Ai carte, ai parte!", în zilele noastre de şomaj cumplit mai cu deosebire pentru intelectuali, mai rămâne oare valabil? Şi când constatăm ascensiunea uluitoare a acelora care n'au nici cele mai elementare cunoştinţe, formularea e pasibilă de următoarele modificări: „Ai carte, n'ai parte!" cu corolarul: „N'ai carte, ai parte!"

De altfel în societatea noastră încă dela începuturile ei situaţia acelora cu carte a fost totdeauna dezolantă, total minoră, aşa că ne surprinde cum de a fost cu putinţă simpla enunţare a acestui dicton.

Insfârşit „oul lui Columb" nu face decât să consolideze temelia unei înşelăciuni, pe care s'a ridicat o pildă şi un dicton axiomatic.

Işi aminteşte, credem, oricine condiţiunile în care a luat naştere celebra pildă a oului lui Columb. In orice caz, noi o vom rememora: La un grande de Spania, aflându-se mai mulţi invitaţi la masă printre care şi genovezul Cristofor Columb, proaspăt întors din lumea nouă şi discutându-se însemnătatea descoperirii Americii, ea a fost contestată de cei de faţă. Printre altele se aducea ca definitiv argument că ar fi fost suficient ca oricine să gândească la descoperirea ţinuturilor noi, pentru ca aceasta să devie într'o zi realitate... Columb, pentru a le demonstra că a gândi nu e tocmai un merit de neluat în seamă, propuse convivilor să ia oricare din ei de pe masă un ou şi să-l facă să stea într'unul din capete. Incercă fiecare dar desigur, nimeni nu izbuti. Atunci Columb luă oul şi-l ciocni la unul din capete, astfel ca să se formeze o bază pe care să se poată propti. Apoi se întoarse către convivi surâzător şi triumfător.

Chipurile, în felul acesta le demonstra superioritatea lui, arătându-le că nimeni nu se gândise la aşa ceva. In realitate, această „superioritate" nu era decât o mică şarlatanie. Fiindcă datele problemei erau altele şi anume: de a face să stea oul în unul din capete aşa cum se găsea, adică neciocnit ceeace ar fi fost o imposibilitate, o înfrângere a legilor gravitaţiunii. Ciocnindu-l, Columb ieşea din făgaşul problemei pe care singur a formulat-o şi comitea o grosolană înşelăciune, o surprindere a bunei credinţe. Nu e vorba aici de un artificiu de care s'a servit, cum se întrebuinţează şi în calculele cele mai complicate, ci pur şi simplu de o şarlatanie, care a fost piedestalul unei pilde şi al unui dicton care au făcut carieră mare. (Iată până şi în universul noţiunilor necinstea poate să servească adesea ca trambulină pentru cariere...)

Despicaţi cazul nu mai puţin cunoscutului nod gordian, retezat şi nu desfăcut, cum se cerea, de spada lui Alexandru cel Mare şi veţi vedea că realitatea este aceiaş ca şi în cazul oului lui Columb. Tot înşelăciunea şi tot aceiaş formidabilă carieră. Par'c'am fi în politică...

ŞTEFAN TITA

După o bogată activitate depusă în cursul anului trecut, societatea „Louis Barthou" îşi redeschide seria de conferinţe având ca temă generală „Franţa şi România".

Prima conferinţă va avea loc în ziua de Vineri 5 Noembrie, ora 9 seara în sala fundaţiei Dalles. Va conferenţia d. N. N. Săveanu, preşedintele Adunării deputaţilor.

Au apărut:

M. Ştefănescu-Galaţi: Poate-i de mult...

Poate-i deacum...

Tip. Brawo-Iaşi. — 50 lei.

Louis Madelin: *Danton*

Editura „Alcalay".

Dan Petraşincu: *Monstrul* (roman).

Edit. Naţionala Ciornei. 80 lei.

Alexandru Petöfi

Cumania mică

A sufletului meu eternă ţară,
Eu veşnic după tine-am plâns tăcut!
Pământ în care m'am născut,
Mă bucur să te văd şi-a mia oară.
M'am rătăcit pe pusta peste care
Curg Dunărea şi Tisa liniştit, —
Imbrăţişându-te necontenit,
Te-au apărat de năvăliri barbare.

Intrat în viaţa sgomotoasă
A marelui oraş tulburător,
Pe-aripa fantaziei plec în zbor
Ca să te văd, câmpie luminoasă!
Inchid tereştrii ochi... Sub larga zare,
Zăreşte mintea mea un câmp deschis
Pe care aflu farmece de vis
Şi noi tablouri fără de 'ncetare.

Suntem în miez de vară arzătoare.
Urcând mereu în sus cerescul loc,
Trimite Astrul ploaie ca de foc
Pe pusta şeasă şi strălucitoare.
Uscate buruieni pe lângă mine
Şi pe departe împrejurul meu;
Văd cerul cum s'apleacă tot mereu
Şi se confundă 'n depărtări senine.

Mă duce drumul spre păşuni bogate.
Văd mii de animale puse la 'ngrăşat;
Răsuflă greu; căldura le-a muiat,
Şi nu mai pasc ogoarele 'ngrăşate.
Intins la umbră, parcă fără viaţă,
Pe şuba lui, un paznic doarme demn,
Inerţii câini ce par a fi de lemn,
Nu iau în seamă toate ce-s de faţă.

Mânând pe pustă ape lenevite,
Un mic izvor se mişcă niţeluş.
Cel mult, murmură când un pescăruş
Vioi loveşte'n undele 'nsorite.
Prundiş mărunt şi vânăt are'n funduri,
Iar apa lui a prins un pic de nori.
Mari boi de baltă lenesi, lipitori,
Se zbuciumă, ori se păndesc pe prunduri.

Câte-un bâtlan scoboară'n grab' avană
Pe ţărm, în stuful des de-un verde 'nchis.
O barză stă în nemişcări de vis
Şi-şi moaie ciocul când doreşte hrană.
O savurează, şi-apoi fără frică
Priveşte liniştit în jurul său.
Acum s'aude sgomot surd şi rău:
Pe ţărm, răcneşte groaznic o ciovlică...

In depărtări, o cumpănă însingurată.
Şi lanţ, şi ciutură odat'avea.
Alături este-o groapă, iar în ea,
O apă care-i groasnic necurată.
Priveşte cumpăna în depărtare
*Cum saltă 'n pustă apa morţilor, *)*
Nu-i pentru ea un lucru 'ngrozitor,
Această foarte simplă înşelare.

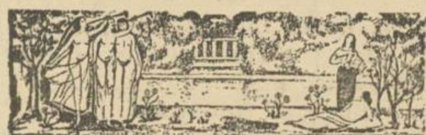
Iluzie în zarea 'nceţoşată...
Dar altceva nimic n'a mai zărit
De cât o crîşmă care s'a pitit
Şi doarme sub căldura 'nflăcărată.
Aici se pierde ori şi ce cărare
In câmpul cu nisip pe care-un vânt
Il strânge, ici şi colo, pe pământ, —
Sau cu putere-l mătură sub zare.

Şi mai departe încă, vede-o casă
Ce are'n jurul ei mai multe cl[illegible].
Dorm sforăind în umbră câinii răi, —
Şi stol de ciori pe-acoperiş se lasă.
Urmează vastul câmp cu vălurele :
Sub binecuvântarea unui cer,
Şi 'n greutatea boabelor de fer,
S'apleacă un ocean de spice grele.

E'ntinsă faţa grâului, pătată
Cu roşii maci şi mici albastre flori.
O nalbă se ridică uneori,
Asemeni ca o stea însângerată.
In josul zării, seara, norul este
Ca şi turnat din aur transparent.
Pe cerul lins, în fiece moment,
Trec nori uşori şi iuţi ca 'ntr'o poveste.

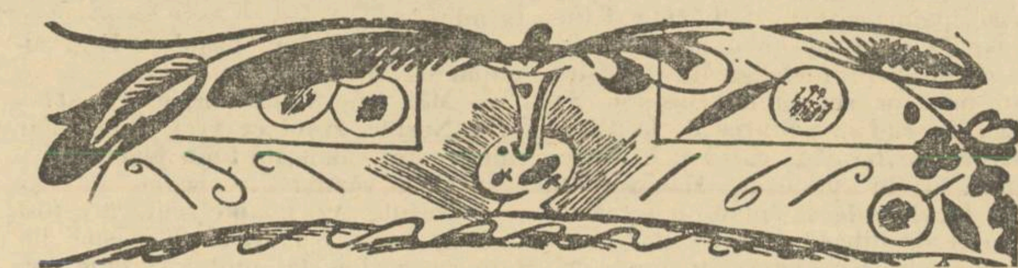
Dar iat' oraşul! Negre turnuri, case,
Şi jur în jurul lor, sunt mori de vânt
Cu largi aripi ce scârţâie şi cânt',
Furtuna dacă 'ncepe să se lase.
Opresc aici cu bucurie sfântă.
Ascult în ele roţi ce se ciocnesc,
Văd braţe care'n spaţii se'nvârtesc
Ca mânile ţiganilor când cântă.

Trad. MIHAIL I. PRICOPIE

Scutar şi tâlhar

Se 'nteţeau svonurile despre o seamă de tâlhării, împrejurul nostru. Intr'o noapte, că l-au călcat hoţii pe un cârciumar la Trandafiru, într'alta pe un arendaş la Ciocile, ba la Meteleu, ori la Grindaşi, că s'au furat caii unora dela Cârligu, altora dela Cotorca...

Nouă ne-au pierit, într'o noapte, două iepe: Pelina şi Murga, două iepe proaste. Le 'ntrebuinţau pândarii şi argaţii, ducând cu ele cotiga cu tainul prânzurilor, la plug, la praşilă, seceră şi la coasa fânului, în lunci. Era, de mirat căci fuseseră luate într'o noapte cu lună, dintr'un şopron de lângă grajdul cailor de trăsură şi nici cânii nu s'auziseră făcând nici ham!

Cine să fi le luat?

Pândarii dovediseră că de când dăduse porumbu'n copt, nu ştiuseră ce-i curtea noaptea, că stăteau, veghe neadormită, pela răspântiile porumbiştilor, să nu vie să-l strice golanii, care nu de mult nu mai aveau de moară... Finu Dumitru, vizitiul, se dovedi, că'n noaptea ceea o şterpelise de cu vreme în sat, la fina Ana a Dulgheriţii, că venise la grajd odată cu zorile. Argaţi la curte n'aveam alţii, decât pe Ioniţă viţelaru, o arătare de om pitic şi gros, cât un vălătuc, ce numai de tâlhar nu era bun. Vasile, văcaru, tasu lui Donea şi-al Mariţei, copii, ca şi noi, tovarăşii noştri de joacă, era un biet amărît, ce abia-şi târa cotrenţile după el. Nu i-ar fi trecut nimărui prin gând, c'ar fi fost volnic de-asemenea ispravă. Ioniţă, nu-i vorbă, cam dijmuia el ouăle de prin cuibările găinilor, de pe la saivanul vacilor de muls, de pe la grajdul viţeilor, dar mai mult nu era 'n stare să facă. Le da pe rachiu la jupân Bucur cârciumaru', pe tutun şi alte nimicuri. La dreptul vorbind, apoi nici noi nu eram mai breji, în privinţa asta noi, cu liota de băieţi din sat, ce s'adunau să ne jucăm, pe la saivane şi coşare, de-a petrecu, de-a poarca, drichea, mingea, ori popicu. Şterpeleam ouăle de prin cuibare, dându-le pe rahat, acadele, pe cocoşei şi inele de plumb, turcilor rahagii, ce cutreerau satul cu tablaua pe cap, strigând: răhăt, răhăt...

Finu Dumitru-şi luă bună răsplată dela tata, pentru lipsa lui din noaptea cu pricina. Păi cum, puteau să ne fure hoţii toţi caii din grajdul, fără picior de om în el... N'au avut, se vede treaba, nevoie de nişte cai mai pricopsiţi, dacă s'au împiedecat de-alde Pelina.

Săraca Pelina... Iapă bătrână şi cuminte. Ea m'a'nvăţat călăria. Mă ducea'n spinare, cum mă purta mama 'n braţe, când eram mic. Incălicându-mă pe ea, adică 'mi da picioru câte cineva s'o încalic, căci eu singur nu puteam, mama, fi-i-ar veşnică pomenirea, îi zicea:—Ai grijă, Pelino, să nu-mi trânteşti băiatu... Pelina ciulea blând din urechi şi'ntindea botul pe umărul mamei şi răsufla într'un oftat prelung, parcă să zică: — N'ai grijă, soro... Odată, numai, era să-l vezi pe tat'tu... Fusesem cu Pelina pe la stână. Baciu, n'are de lucru, îmi zice s'aduc la curte nişte piei de oaie. Mi le 'nghingă dindărătul şelii. In trăncănitul iepei, pieile naibei o atinse la iee şi zornăiau. Iapa-şi ciuli urechile, când pe una, când pe alta, înţepenindu-şi capu'n grumaji, trăgând cu ochii îndărăt, sforăind, întinzând la goană, ca biciuită de frica lupului... Trăgeam eu de dârlogi, dar în zadar. N'o mai puteam ţine. Şi cu cât iapa fugea, pieilei-i săltau şi mai tare la spate, atingând-o mereu la iile picioarelor, făcând-o să fugă, s'alerge, ca o nebună, cu capu 'n sus, fluturându-şi-l în toate părţile. Am trecut ca o nălucă prin curte, puşcă'n fundul grajdului, în ţipetele mamei, eşită speriată din bucătărie. — Mânca-o-ar talanul de gloabă, zicea mama din uşa grajdului, fugită să vadă ce mi s'a 'ntâmplat. Eu, îmbujorat, făceam pe grozavu, dar inima mi se făcuse cât puricele: — Lasă, mamă, zic, am vrut eu aşa, s'o'ncerc la fugă pe Pelina... — Taci, băiete, din gură... Dar, dacă te izbea cu capul de pragul grajdului, de sus? — Il vedeam pe-ăl de jos, răspunsei eu râzând mânzeşte... — Ba-l vedeai tu pe bunicu din groapă, îmi zise mama necăjită. Pelina din fundul grajdului zgâia nişte ochi speriaţi la noi, vrând să zică: — Să nu mă baţi... Nu ţi l-am trântit. Dar, ce dracu mi-a pus în spinare...? Săraca, se temea de coada lopeţii, cu care vizitiii otânceau caii, când i-apucau năbădăile... Atunci am priceput înţelesul zicalei: „credinţa calului, să n'o iei niciodată".

Trecu zilele şi nu se mai dovedi nimica despre iepele furate. Venea cumătru Enache Eftimie, conţiliul satului, tatăl lui finu Radu, prietenul meu de joacă, cel mai deaproape, venea la tata, seara târziu, tainic, parcă să nu-l simtă nimeni, ţinându-şi goşgogea cojocu de lung între umeri, îmbâcsindu-ne casa de duhoarea argăselii şi-i vorbea şoptind:

— Cumetre, — îi botezase bunică-meu, pe finu Radu, — cumetre, nimica n'am putut dibăci... Parc'ar fi intrat în pământ... Şi dacă nici eu n'oi fi omu' care să-l facă şi pe dracu, să-şi verse din suflet şi laptele supt de la maică-sa, apoi n'o mai fi nimeni altu...

Nu degeaba era cumătru Enache *conţiliu* satului...

Arcanu, satul nostru, era cătun. Ţinea de primăria dela Meteleu. Vrea să zică, n'avea primar. Avea doar *conţiliu,* pe cumătru Enache, care, cât am pomenit eu, nu s'a schimbat, decât odată sau de două ori. S'a schimbat cu finu Vlad Baştiurea, cununat de bunicu Ilie, dar îi murise nevasta şi l-am pomenit cârciumar în hanu lui tata, din capul satului. Dar acestuia-i venea mai bine la cârciumă şi repede-i lăsa treaba de *conţiliu* cumătrului Enache. Alegerea de *conţiliu* atârna, dealtfel, de tata, dânsul fiind stăpânul moşiei, era, se'nţelege şi stăpânul satului. Ce dânsul zicea, satul primea. *Conţiliu* era omul curţii, de aceia era şi scutit în moşie, adică nu plătea erbărit pentru 2—3 vite, nici resfet nu făcea. Dijma, însă, era dijmă. Nu-i vorba, nici conţiliu nu se lăsa să treacă că-i miluit de prisos. Venind vremea de scos la praşilă, la plug, sau la seceră, dânsul, conţiliul, când era, când nu era însoţit de câte-un logofăt de-al curţii, cutreera satul şi scotea lumea la treabă.

Aşa stând lucrurile, cumătru Enache conţiliu era tare'n prăsele. Nu-l putea înfrunta nimeni în sat. De când cu daravela asta, trecuseră prin cumpăna lui toţi argaţii, nu scăpase nici finu Dumitru dela cai, nici Ioniţă dela viţei. Ba, fusese chemate şi baba Reveica, bucătăreasa şi Rada, fata din casă, chemate să dea cu nasu prin odaia mare dela cumătru Enache. Dar, pace. Conţiliul nostru nu putuse dibăci nici urmă de mărturie întemeiată dela ăştia toţi. Şi nici dela cei câţiva deochiaţi din sat, asupra cărora cădeau toate ponoasele, când se'ntâmplau furtişaguri de găini, de porci sau oi, de pe la săteni.

Cumătru Enache ştia să mustruluiască, nu glumă.

De coarda casei venea de petrecea două ştreanguri, şleavurile dela gura de ham. Şi-aducea de ajutoare două caraule din sat. Impricinatul era trântit la pământ în mijlocul odăii. I se desfăceau brăcinarile şi desgolit de la brâu în jos. De unul din ştreanguri, era spânzurat cu tălpile 'n grinda corzii. De ştreangul celălalt, năpăstuitul era slobod să se-apuce de el, ca să nu-i cadă sângele'n cap. Intr'o căldare alăturea cu apă, era 'nmuiat un alt ştreang, împletit în două.

— Spune, hoţule, cum ai furat?

— Nu sânt hoţ, neică Enache, n'am furat nimic, răspundea împricinatul, îngânându-se cu plânsul, deacolo din spânzurătoarea lui de grindă.

— Măi, ticălosule, moartea ţi se trage, măi, de mai stărui, să minţi.

— Nu mint, domnule conţiliu, neică Enache, nu mă omorîţi degeaba.

— Degeaba, hai?... Ia-l în primire, răcnea conţiliul necăjit, către unu de caraulă...

Cu ştreangul înmuiat în apă, acesta începea „să-i aplice hoţului constituţia".

— Una, două, trei,... Spune, măi...

— Aoleooo, n'am ce spune, sînt nevinovat, săriţi, lume, că mă omoară...

Lip, pliosc, trăgătorile curgeau, ca ploaia, la dindărătul spânzuratului.

— N'ai ce spune?... Da' caii boierului cine i-a furat?

— Să mă trăsnească D-zeu... oleolo maică,... dacă i-am furat eu, ţipa printre loviturile ştreangului, spânzuratul de viu, alergând cu mânile, când în sus, când în jos, pe ştreangul ce-l ţinea'n mâni. Trăgătorile se 'nteţeau, rupându-i cărnurile şi din moalele trupului şi din spinare şi după coaste, precum năpăstuitul, în svâcnirile lui, îşi da trupul la 'ndemâna caraulei, ce-l toca'n bătaie.

— Nu aşa, măi, nu aşa..., se'nfuria conţiliu, smucind trăgătoarea din mânile gâdelui... Uite-aşa, uite-aşa... Scurt, repede... Spune, măi, că te omor, te omor, sbiera conţiliu, ca un turbat, numai în cămaşe, cu capu gol, înăduşindu-se, împleticind, vijelios, trăgătoare, după trăgătoare, peste cărnurile 'nvineţite şi prelinse de sânge ale schingiuitului. Acuma schingiuitul, căzut în leşin de durere, scăpând funia, de care se mai atârna cu mânile, se bălăbănea, ca o limbă de clopot, în mijlocul odăii, cu capul şi braţele 'n jos.

— Nea Enache, nea Enache, lasă-l dracului, că moare,... îndrăznea câte o caraulă, apucându-i mâna conţiliului, care gâfâia înspumat de nădăşală, ca mistreţul înfuriat după pradă...

— Moare? L-înviez eu..., zicea conţiliu, ducându-se 'n tindă. In răstimpul acesta, caraulele slăbeau laţul spânzurătoarei, lăsând pe năpăstuit la pământ, grăbindu-se s'arunce apa din căldare peste trupul lui pisălogit.

Cumătru Enache se'ntorcea din tindă, într'o mână c'un bardac plin de jăratec, într'alta cu ardei pisat.

— Ce-aţi mai stricat apa pă el, măi, grăia conţiliu, în îngenuncindu-şi un picior lângă corpul leşinatului, răsucindu-i-l către dânsul. I-apropia bardacul de nas, presărând peste jăratec praful de ardei. Amorţitul începea să strănute, până ce nu mai putea, bâjbâind cu mânile 'n toate părţile, să scape de'necăciunea fumului ardeiat.

— Asta-i mortu, striga semeţ conţidiu, ridicându-se în sus?

O cofă, două de apă, aduse şi turnate de caraule peste nenorocitul, lungit ca o bleandă, ruptă de aripi, îl făcea să se trezească, încet, încet să-şi vie'n fire, holbându-şi ochii căutând spăimântat în toate părţile...

— Maica-mea, de ce mai mă făcuşi., zicea pornindu-se pe plâns, dându-şi seama de ce foc era pe el.

— Las' pe măta, măi, îl zmucea conţiliul de ştreangul de care-i mai atârnau în sus picioarele. Spune, unde-s caii?

— Nu ştiu, nea Enache, nu ştiu, zău, nu ştiu...

— L-ai luat pe nuştiu'nbraţe, hai?... Sus cu el.

Caraulele zmunceau de ştreangul spânzurătorii, sâcâindu-l pe năpăstuit, care, spăimântat, să nu i se mai înceapă schingiuirea, urla de jos:

— Aoleoo, iertaţi-mă că spun tot, tot ce vreţi, nu mă omorîţi...

— Nu ce vrem, măi, ce-ai făcut, hoţule. Unde-s caii?

—Spun, neică Enache, spun, zău, spun, numai nu mă omorîţi... Copilaşii mei, nevestica mea, maică, de ce mai mă făcuşi..., bocea năpăstuitul.

— Haide, că n'avem vreme de pomelnicu tău...

Spânzurătoarea se slăbea, schingiuitul răsufla şi'ncepea să născocească...

— Uite-aşa, zicea câte unul. Am luat iepele, le-am dus între porumburi, colo, în Mociorniţă, să le dau unuia. Dar ăsta n'a venit. M'apuca ziua. De frică, să nu mă vadă cineva, am făcut vânt iepelor, prin porumb şi eu m'am întors la pluguri..

— De ce nu spuseşi, măi ticălosule, dela'nceput? Să ne dai tu atâta de lucru, blestematule...

O caraulă încăleca pe un cal, da fuga 'n Mociorniţă, la locul arătat de hoţ, se sucea, se 'nvârtea, pace. Nici urmă de om, darmite de cai... Fugi îndărăt.

— Minte, nea Enache...

— De ce minţi, măi?

— Ca să nu mă omorîţi, nea Enache, căci sânt nevinovat, zău, sânt nevinovat...

Nenorocitul se târa la picioarele conţiliului şi le lua în braţe, sărutându-i opincile şi da 'n plâns, sughiţând de sguduia odaia.

— Nu ştie, nea Enache. Se cunoaşte. L-am tărbăcit noi, dar degeaba. E păcat, îi şopteau caraulele lui cumătru Enache. El, ca un împărat ertător, se pleca la umilitul de la picioarele lui, îl sguduia de umeri, zicându-i mărinimos:

— Uite, măi nerodule. Să nu crezi, că mofturile tale te scapă. Nu se poate, ca să nu ştii tu ceva din daravel'asta. Măcar din auzite. Iţi dau răgaz trei zile. Dacă nu vii să-mi spui câte le ştii, să-ţi iei rămas bun de la lume...

Cu asemenea şiretenie, cumătru Enache îl făcea scăpat pe nerodul ce-i cădea 'n mână şi se 'ncredinţa el, precum am văzut, că-i nevinovat...

— Eu, cumetre, eu? Doar mă cunoşti... Dacă nici eu n'oi mai şti cum să-l dibăcesc pe hoţ, dar, vezi dumneata, din ce nu se poate, nu se poate şi noroc bun. Hoţu nu-i p'aici. Hoţu-i mai departe. Unde? D-zeu ştie.

— Bine, bine, cumetre Enache, dacă, precum zici, hoţu-i strein de-aici, cum rămâne cu cânii, cumetre?

— Care câni, cumetraş?

— Cânii noştri, ai curţii, că n'au făcut în noaptea ceea nici ham odată?

— Ei, vezi, aici-i buba, cumetre... Mare lucru, să nu fie om cunoscut...

Isteţimea conţiliului se 'ntuneca, nu putea pricepe mai mult, se ridica şi pleca.

— Sluga dumitale, cumetre...

— Mergi sănătos.

— Dar,... se oprea 'n uşă conţiliu.

— Uitaşi ceva, cumetre Enache?

(Continuare în pag. 8)

— Ce zici? O tărbacă, aşa ceva, pe la hăi de la stână, ar strica oare?

— Nu, cumetre, nu, îi răspunse tata. Am vorbit eu cu scutaru. In noaptea furtului, nu i-a lipsit niciunul de la târlă.

— Să dea D-zeu... Cu vorbele-astea cumătru pleca, trăgând uşa după sine, scutindu-ne de duhoarea cojocului de argăseală.

Tată-meu, în vara ceea, îşi luase obiceiul să doarmă afară, pe prispa, din faţa casei, singur. Din câte pricepusem, bănuia că n'o să fie nici dânsul cruţat de hoţi. „Cel puţin, să nu-mi sperie copiii", l-auzeam şoptindu-i mamei. Noi, însă, ce face pisica, să facă şi pisoii, zor nevoie, să dormim şi noi cu tata. N'au scăpat de neagareaua noastră, până ce nu ne făcu chefu. Dar, nu pe prispă, căci tata tot singur vroia să fie peste noapte. Ne trăgea o căruţă în mijlocul bătăturii, cu fân între loitre, deasupra căruia întindeam un polog. Peste polog, aşternutul nostru.

In abureala răcoroasă a nopţii, adormeam cu ochii ţintă la stelele după cer. Adesea mă trezeam în romătul cânilor, sau cântatul cocoşilor. De câte ori mă trezeam, îmi ridicam capul mijiindu-mi ochii la prispă, să văz tata ce face. De multe ori pricepeam că-i aşternutul gol, că tata nu-i acolo. Atunci nu mai puteam adormi. Cu grija la dânsul, mă petreceau fiori de frică. Ce-ar fi, să vie-acuma hoţii? Ne-ar putea lua cu căruţă cu tot, să fugă cu noi, să ne lase 'n pustia câmpului, sau să ne şi omoare... Cerul licărea de stele. Din sat, trăgeam cu urechia la svonul vitelor, priponite prin bătătura caselor, la vre-o cucuvea, ce cobea pe undeva, la vreun câne, ce urla departe-a pustiu.

Deodată începeau cocoşii să cânte, spintecând tăcerea întunerecului, grăbindu-se, care mai de care, să vestească, c'a trecut de miezul nopţii. Ii... Nişte paşi... Cine-o fi? Imi strângeam spăimântat capul, făcându-mă cârlig sub plapomă, îngheţat de frică. Mă treceau sudorile morţii, totuşi îmi furişam încetişor capu din aşternut, îl ridicam pitulat pe lângă loitră în sus, parcă să nu-l sperii pe cineva şi clipindu-mi ochii, pricepeam că-i tata. Venise. Oftam uşurat, adormind ca dup'o scăldătoare.

— Unde tot pleacă tata, mamă, noaptea după prispă?

— Nu-i treaba ta... Mai dă ocol şi el pe la cai, pe la vite să vază ce-i împrejur...

Vrea să zică, nu-i teamă de hoţi, mă gândeam eu liniştit.

Anul acesta, stâna o aveam dusă în fundul moşiei, din Crivăţ, hotar cu Trandafireanca. Stâna noastră era ca o casă pe tăvălugi învelită cu tablă, dată cu roşu. In duşumea avea tăiete două chipengi de pivniţă. La locul de popas, era săpată în pământ o groapă de beci, peste care venea trasă stâna. Câte cinci, şase perechi de boi înjugau argaţii la stână şi-o duceau la locul ales. In beciul stânii ţinea baciu putinile de brânză ,iar peste zi mai hodinea şi el la răcoare, pe aşternut din piei de oae. Faţă 'n faţă cu stâna, era fierbătoarea, făcută din stuf bătut în pământ, unde se fierbea jintiţa şi mai sluja şi de bucătărie. Lângă peretele din spre vânt al stânii, se ridicau strungile, iar în dos, spre Munte, — stâna era întotdeauna aşezată cu faţa la Baltă, — în dosul ei ocoleau corlăţile mânzărilor.

Laptele de oaie, fiind vândut la căşerie, anul acesta n'aveam baci la stână. Era numai scutaru, care făcea şi treburile baciului, câte mai rămâneau de făcut pe seama stânii. Ca de obicei, aveam numai mânzările în moşie. Berbecii şi sterpele erau duse la vărat pe Căzăneasca. Mânzările erau despărţite 'n două cârduri, căci erau multe, cu câte doi mânzari de fiecare. Pe lângă stână mai strapoleau şi doi mânători.

— Nu prea miroase-a bine, Busuioc a fost eri noapte pe la noi, pe la stână, îi spuse 'ntr'o seară tata mamei.

Busuioc trecea drept căpitan de hoţi, fost cioban la Riganez, arendaşul lui Faranga, de la Trandafiru. Se pusese preţ pe capul lui şi poteri să-l urmărească, pentrucă toate tâlhăriile şi furtişagurile ce se perindau de-o bucată de vreme prin meleagurile noastre, erau puse pe seama lui Busuioc. Se-auzea, ba că-i în pădurea de la Trandafireasca, ba că-i cuibărit în Ruşeţeanca, ori în pădurea Macoveiului, după locul unde se 'ntâmplau călcările, dar de dibăcit, nimeni nu-i putea dibăci urma. Cu venirea toamnei grija de primejdie creştea. Tâlharul, cu cetaşii lui, uşor îşi tăinuiau urma prin porumburile, ce 'mpânzeau întinsul moşiilor, dese şi 'nalte cât calul cu călăreţ cu tot.

— De unde ştii dumneata? — îl întrebă mama pe tata.

— Mi-a şoptit-o Turcu.

Turcu era unul din pândarii noştri, Grigore Turcu. Se pripăşise 'n Arcanu dintre rahagiii oploşiţi pe la lelea Gavriloaea, unde 'nădindu-se cu fiica ăştia, Maria, se lepădă de negustoria de rahagiu. Dar femeile nu-l primiră de bărbat bun, până ce Turcu nu se boteză în legea noastră.

De atuncea făcea pe pitaru la noi.

— Şi nu i-ai zis-o scutarului?

— De zis, i-am zis eu. Dar...

— Tăgădueşte?

— Nu.... Ce era să-i fac, boierule? Nu l-am cunoscut, mi-a spus el. Credeam că-i vreun pribeag trecător. A venit de ne-a cerut demâncare şi i-am dat. După ce s'a ospătat, zice: — Ce se mai aude cu Busuioc? — Noi n'avem de unde şti, îi răspunsei, zice scutaru. Apoi, cic'a zis drumeţu: — Să-l tot caute, că de urmă nu i-or mai da. Busuioc îi descântat. Are iarba fiarelor.

— Mofturi, zise mama.

Dar, plecând, zice scutaru, mă trase deoparte şi-mi şopti: — Să ştii, că-l de-ţi vorbeşte-i Busuioc... Şi-a plecat fluerând, printre câni, care i se tupilau vrăjiţi înainte.

— Frumoasă poveste, dar mare minciună, zise mama... Omule, bagă de seamă. Nici scutaru nu-i uşă de biserică...

Se 'ntomna pe zi ce trecea. Noaptea era frig deabinelea. Spre ziuă cădea bruma. Nouă ne trecuse pofta de dormit afară. Nici tata nu mai dormea.

Intr'o dimineaţă, finu Vasile Mănciulescu, logofătul moşiei, vine şi-l întreabă pe tata:

— Naşule. Azi noapte fost-a scutaru la d-tră?

— Ce era să caute scutaru noaptea la mine?

— Mare minune, naşule... Era cununat de alde tata.

— Măi, fine Vasile, ori eşti beat?

— Naşule, zi-mi ce vrei d-ta, dar mie, ce-am văzut, nu mi-a plăcut.

— Ce-ai văzut?

— Naşule. Azi noapte scutaru a fost aici, în curte. S'a urcat pe prispa din faţa casei şi-a stat multă vreme pe lângă fereastra odăii, în care dormiţi d-tră. Eu veneam dinspre porumbare şi m'am oprit în umbra lor, cum bătea luna, să văz ce face. Dar îl umbrea straşina şi nu-i vedeam mişcările. Credeam, însfârşit, că vorbeşte cu d-ta, prin fereastră. S'a scoborît şi-a mai rotit odată capu împrejur şi-a eşit pe poartă 'n uliţă.

— Şi niciun câne nu l-a simţit?

— Nu zici, că javrele i se bucurau împrejur.

— Asta-i poveste.

— Omule, bagă de seamă, omule, îi zise mama tatei. Mama auzise toată polojenia lui finu Vasile.

Era de ziua Crucei. Stăteam cu toţii la masă, în sufrageria noastră, lângă bucătărie, în curte. Din fereastra sufrageriei se vedea drept în poarta despre sat a curţii. Vedem, că intră 'n curte două trăsuri, una după alta, în larma cânilor. Eşirăm cu toţii afară şi-acuma ţineam şi noi cânii de rău, care 'nconjurase trăsurile, să-i rupă p'ăi din ele, cu toată străduinţa oamenilor din curte, să-i apere.

Din trăsuri scoborîră şase inşi, care aproape nepoftiţi nu ştiură cum să intre mai repede 'n casă de frica cânilor. Noi, Martie din post să nu lipsească, pe lângă alde mama.

— Mergeţi, copii, de vă vedeţi de mâncare, ne zise mama, stropolind, să fie cât mai bine primiţi, oaspeţii neaşteptaţi.

— Ertaţi-ne, că v'am stricat de la masă, zise unul dintre dânşii, care dându-i mâna tatei, îi spuse, că-i procurorul de la Buzău.

— Nu face nimic, răspunse tata, cam mirat.

— Nimica nu mişcă, dar ceva tot este, zise rânjind procurorul... Dar, uite, n'avem vreme nici să facem câte-o ţigare, urmă dânsul, privind împrejurul lui... Cu alte cuvinte, d-stră sânteţi stăpânul moşiei. Binee... O să fii bun a tuncea, să rămâi aici, în casă, cu d-lui substitutu meu, până ce ne vom întoarce noi ăştilalţi, rosti printre nişte dinţi, mereu rânjiţi procurorul.

— Vai de mine, ce-o mai fi şi asta, se-amestecă 'ngrijorată mama 'n vorbă, pe când noi, parcă pricepând ceva trist, începurăm a scânci împrejurul dânşii.

— Ei da şi d-ta, făcu procurorul întorcându-se către mama, vei fi bună să nu părăseşti curtea, până la 'napoierea noastră.

— Mă rog, d-le, aşi putea să ştiu şi eu pentru care pricină? îngână tata, nu puţin mirat.

— Cu ştirea, sau fără ştirea d-tale, tăinueşti în moşie un cuibar de hoţi, răspunse procurorul, privindu-l în ochi pe tata. Şi-anume, la stâna d-tale, o scurtă procurorul.

— Se poate? — întrebă mirat tata, cu toată bunacredinţă.

— Spuneam eu, bărbate, că scutaru nu-i basma curată.

— Tocmai scutaru d-tră, întări procurorul... Aşa dar, ne-am înţeles, se rosti 'nainte dânsul. Ne-aşteptaţi aici. Dar, boierule, să ne dai un om, care să ne fie de călăuză până la stână.

Eşirăm afară cu toţii. Tata-l chemă pe finu Dumitru vizitiul şi-i spuse, să se urce pe-o capră de trăsură şi s'o ia înainte, ca s'arate drumul la stână.

— Nişte negustori, muşterii de piei de oaie, câte-o fi având scutaru pe acolo, îi mai desluşi tata lui finu Dumitru, care punând mâna pe hăţuri, dădu drumul la cai şi pe-aci ţi-i drumu.

Mânzările rămăsese-acum într'un lapte. Erau date la strungă odată pe zi, supt seară.

La stână, scutaru era singur, c'un mânător, ce 'nvârtea urdălăul la cazanul de jintiţă, în fierbătoare. Văzând trăsurile, cu finu Dumitru pe capră, nu-şi putu închipui cine-o să fie. „Negustori sau neamuri de-ale boierilor". Alergă, cum era de obicei, cu capu gol, desfăcut de cămaşe la piept, cu mânecile suflecate, până peste coate, alergă de ţinu cânii de rău.

— Bună vremea, scutarule. Bucuros de oaspeţi?

— Pentru oameni buni întotdeauna...

N'apucă să-şi isprăvească vorba, că şi fu 'nşfăcat de mâni, pe la spate, de cei din a doua trăsură, aruncându-i un arcan peste cap.

— Ce-i asta? tresări scutaru, răsucindu-se cu toţi, grămadă.

O detunătură de revolver, din partea procurorului, îl făcu pe scutar să 'nlemnească. Glonţu-i vâjâi pe la ureche. Inţelese că nu-i glumă.

— Fii om cuminte, îi zise procurorul, altfel te-am mântuit de zile... In numele legii eşti arestat.

Scutaru pricepând cursa, se lăsă blând să fie legat cu mânile dindărăt, cu agâlţ peste grumaji.

— Ascultă. Pe cine-l mai ai la stână? îl întrebă prieteneşte procurorul.

— Pe băiatul ăla de colo, răspunse scutaru, arătând din cap, spre mânătorul, ce se sgâia din uşa fierbătoarei.

— Ia vin'o 'ncoace, măi băiete, grăi procurorul intorcându-se spre acolo.

Băiatul se codi.

— Mişcă-te, când te cheamă, se răsti scutaru la el.

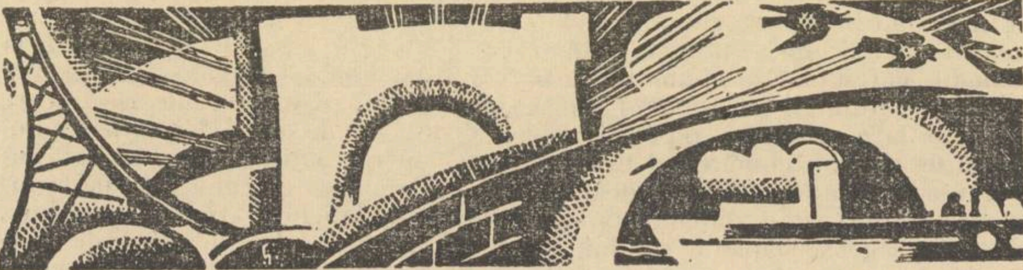
— Cum îţi zice, băetaş? — îl întrebă procurorul, când îi veni aproape.

— Dragomir, îngână mânătorul privind în jos.

— Bine, Dragomire. Dar, ia uită-te puţin la mine. Zicând procurorul îl luă de bărbie ridicându-i faţa la dânsul, căutându-i să-l privească 'n ochi. Băiatu rămase ţeapăn cu privirea 'n ochii procurorului, mijindu-şi-i pe-ai lui, parc'ar fi privit într'o lumânare.

— Cine mai este la voi, la stână? urmă să-l întrebe procurorul... Bagă de seamă. Dacă te prindem cu minciuna, te legăm şi pe tine.

(Continuare în pag. 12)

Cronici

Baia
an 6975 decemvrie 15.

„I-au lovit Ştefan Vodă cu oastea de au făcut multă moarte şi pieire la Unguri. Că aşa noroceşte Dumnezeu pre cei mândri şi falnici..."
GRIGORE URECHE

Era atunci o iarnă aspră tare
Când Ungurul s'au supărat pe noi
De ne-au călcat cu oaste de război
Şi au făcut în ţară zurbă mare.

Ştefan avea doar oaste de strânsoare,
Rumâni căliţi în luptă şi nevoi;
Dar au turnat pre duşman înapoi
Şi fal[illegible] călcat-au în picioare.

...Şi multe feţe-atunci s'au prăpădit
Chiar şi Corvinul cum gonea spre munte,
De o săgeată fost-au nimerit.

Că şi la Carte, vezi se lămureşte:
Pre cel smerit îl face Domnul frunte
Şi pune jos pre cel ce se făleşte.

EMIL BAICOIANU

Procesele lui Titu Liviu Maiorescu

Preşedintele de tribunal Dudescu dăduse indicii, pe care le considera „aşa de temeinice, încât nu s'a putut căpăta asupra lor niciun atac puternic care ar putea nimici valoarea lor". Deaceea revine asupra depoziţiei portarului şcolii, care l-ar fi văzut pe Maiorescu ieşind din internat şi ascunzându-se să nu fie văzut de directoare şi-l somează în numele dreptăţii să-i arate adevărul sau să dea probe legale.

E de remarcat uşurinţa cu care Maiorescu spulberă şi acest şir de acuzaţiuni — scoţând în relief contradicţiile.

INTREBARE.

Prin întrebările de mai sus v'am lămurit că portarul a arătat că odată când s'a prilejuit să fiţi înlăuntrul internatului, sosind tocmai atunci şi d-na directoare, dv. v'aţi ascuns după poartă. Din această depunere se dovedeşte că dv. intraţi în internat în scop a nu vă vedea directoarea şi aşa fiind nici cum nu vă puteţi scuza cu cuvântul că aţi avut misiunea inspectării internatului, pentrucă un inspector niciodată nu se fereşte de a se vedea cu persoanele îndrituite a priveghea la ordinea internatului, din contră ele caută întâlnire şi împreună a regula măsurile trebuitoare la administraţia şcolii.

Vedeţi dară Domnule, că mai de multe ori v'am probat nişte indiciuri, aşa de temeinice, încât nu s'a putut căpăta asupra lor nici un atac puternic care ar putea nimici valoarea lor.

In numele dar a dreptăţii, dvs. sunteţi invitat a-i arăta adevărul sau a proba legal că acele arătări sunt false!

RASPUNS: MAIORESCU.

Eu nu văd că mi-ai adus nici un indiciu puternic, nici măcar slab. Am depus la început că acum un an eşind din internat seara pe la orele nouă în ajunul plecării mele pentru străinătate la Berlin, am întâlnit la poartă o trăsură, în care mi-a părut a vedea pe Doamna Directoare, că atunci dându-mă eu la o parte spre a mă feri de trăsură, aceasta i-a părut portarului ca o ascundere sub poartă, aceasta se poate, *dar n'are nici cel mai mic temeiu.*

1) O vedere la faţa locului va convinge pe onorabilul Tribunal că poarta şcoalei este lipită de căsuţa portarului, că acea căsuţă vine în linie cu edificiul şcoalei din care am eşit, că prin urmare eşind mă aflam la mâna dreaptă spre căsuţa portarului şi că prin urmare pentru a nu fi lovit de cai am trebuit neapărat să mă dau la o parte lângă poartă.

2) Ce scop aşi putut eu avea să mă dau la o parte şi să mă ascund de D-na Directoare? Nu ştia portarul că am intrat şi am eşit? Nu ştia perdijiţa că am fost acolo şi ora când am intrat şi am eşit? Nu putea şti tot internatul că am fost? Este dar cu neputinţă a se interpreta că eu m'am ascuns de D-na Directoare, când dumneaei, în orice caz trebuia să afle că am fost acolo.

3) Eu departe de a ascunde venirea mea acolo atunci seara şi oricând îmi voi aduce aminte că atunci în 22 Octombrie 1863 (singura dată când am fost mai târziu în acea şcoală, adică până pe la 9 ore, după cum arătai) am aflat poarta şcoalei închisă ca întotdeauna (Poarta este şi ziua închisă). Am bătut la uşă, portarul a zis că nu se mai primeşte nimeni, fără să mă cunoască, atunci eu i-am zis că sunt Maiorescu şi că vreau să vorbesc cu D-na Directoare sau cu D-ra guvernantă. Portarul mi-a răspuns că D-na Directoare nu este acasă. Eu am răspuns, nu face nimic voi vorbi cu guvernanta. Intrând în şcoală m'am rugat precum arătai la început să-mi

Vezi Adevărul Literar 879, 880, 881 şi 882.

primească un clavir al meu în timpul absenţei mele. Cum era dar cu putinţă să mă ascund eu apoi de Directoare, când însuşi după mărturia portarului, care nu va nega cele zise, i-am spus lui că sunt Maiorescu şi că viu la guvernantă? Şi dacă aşi fi avut o relaţiune ascunsă cu Dumneaei nu m'aşi fi dus eu să-i declar portarului anume, că sunt Maiorescu, că deşi d-na Directoare nu este acasă eu am aface cu guvernanta? Eu din contră invocând acest argument în favoarea mea şi zic că este unul din cele mai puternice, care arată, că eu nu aveam nici o relaţiune ascunsă şi că am lucrat şi am făcut toate pe faţă şi cu ştirea tuturor şi că prin urmare n'am putut face nimic oprit.

4) „Tribuna" pretinde că d-na Directoare ştia despre toate aceste scandaluri; martorii cei mincinoşi încă trebue să fi arătat prin urmare că d-na directoare ştia despre acestea. Afară de acestea martorii au arătat, şi aceasta este adevărul că d-na directoare foarte des a fost împreună cu mine în odaia guvernantei. Prin urmare martorii ar vrea să producă opiniunea că d-na directoare era în înţelegere cu noi. Apoi dacă era aşa, ce trebuinţă aveam eu să mă ascund înaintea Doamnei într'un chip aşa de copilăresc după poartă? Din două lucruri unul. Sau D-na Directoare nu era în înţelegere cu guvernanta şi atunci este fals că ar fi fost faţă la vizitele mele şi că ar fi ştiind de „scandalurile întâmplate"; sau D-na Directoare ştia despre aceste scandaluri şi era în înţelegere cu noi, şi atunci este fals, că eu aşi fi trebuit să mă ascund după poartă.

Acesta este un nou şir de contradicţiuni al martorilor pe care îl supui judecării onorabilului Tribunal pentruca să pătrundă confuzia ţesăturei de calomnii, ce s'a urzit în procesul de faţă.

In răspunsul la următoarea întrebare Maiorescu este extrem de aspru, întrebuinţând, de astă dată fără scuza pe care am văzut-o mai înainte, cuvinte tari. E vorba de fapte asupra cărora preşedintele crede că Maiorescu n'a dat răspunsuri „îndestulătoare".

INTREBARE.

Răspunsul dvs. dela punctul al 7-lea nefiind îndestulător sunteţi invitat a-l lămuri cu deplinătate la întrebarea citată?

RASPUNS: MAIORESCU.

In adevăr d-na Cobâlcescu mai depune că d-ra Ciugolea şi d-ra Smaranda Dimitriu au auzit „cuvinte amoroase" adresate de mine guvernantei.

Pe d-ra Ciugolea şi pe d-ra Dimitriu le-am caracterizat mai sus. Adaug încă că la examenul de iarnă în Februarie 1864 d-ra Ciugolea ştiu că nu mai era în Internat. Eu în lunile Noemvrie, Decemvrie 1863 şi parte din Ianuarie 1864 am fost absent din Iaşi şi am fost la Berlin. Cuvintele d-rei Ciugolea despre mine trebue să le aibă d-na Cobâlcescu încă din Octombrie 1863.

Constat aceasta pentru că caracterizează pe această cucoană. Dumneaei aude în Octomvrie 1863 că eu eram noaptea prin Internate şi că aveam pe acolo relaţiuni oprite şi tace despre aceasta până în August 1864, aproape un an întreg, în care însă păstrează acele cuvinte în memoria Dumisale ca pe un scump odor şi le aduce apoi peste aproape un an la lumină după ce este probabil că le va fi împodobit în înfocata Dumisale fantezie. Dar să presupunem că Dumneaei n'a împodobit nimic în înfocata fantesie. Ce se depune aici în contra mea? O cocoană a auzit că câteva eleve au auzit, că guvernanta auzea dela mine cuvinte amoroase! Se poate considera denunţarea unei a treia persoană despre ceiace câteva fete au auzit, ca o mărturie legală? Şi ce va să zică „cuvinte amoroase", „cuvinte dulci" etc. şi toate acele expresiuni de mahala ce le întrebuinţează depunerea în contra mea?

Să se precizeze ce am zis, care sunt acele cuvinte, ce ar motiva acuzarea mea şi a guvernantei?

Căci toată lumea înţeleaptă vede că nişte eleve din Internat de 13-14 ani în capul lor necopt interpretau orice vorbire şi orice cuvânt, în orice înţeles şi că se asemănau denunţării, când s'ar lua de fundament, s'ar ruina onoarea oricărui persoane, fără excepţiune.

Din denunţarea unei eleve de 13-14 ani, care zice că a tras cu urechea la râsul guvernantei sale şi a auzit vorbe, care i s'au părut „dulci", din asemenea fleacuri greţoase rezultă depărtarea unei asemenea eleve din Internat, dar nu acuzarea guvernantei. Dar nu mă îndoesc că aceste eleve vor susţine acuzarea şi sunt convins că văzându-se d-ra Smaranda Dimitriu la Tribunal şi înţelegând că aici nu-i vorba de nebunii copilăreşti şi de vorbe zise în vânt, şi că este vorba de lucruri serioase, atunci va depune adevărul strict şi va convinge pe Tribunal că în toate acestea nu era nici măcar o umbră de necuviinţă.

Iată acum şi ultima întrebare a interogatoriului, care se referă la purtarea a două pedagoage din şcoală, purtare care — după interpretarea preşedintelui de tribunal ar fi fost acoperită de Maiorescu ca o compensaţie a discreţiei pe care o păstrau şi pedagoagele la rândul lor asupra purtării lui Maiorescu.

INTREBARE.

In arătările sus numitelor persoane adică a portarului să lămuriţi că pedagoagele Dimitriu, Costin şi Tudosi eşeau adesea ori din Internat şi se duceau nopţile, viind înapoi pe la orele 12 şi mai bine.

D-voastră aţi arătat prima oară la acest interogatoriu că aveţi misiunea a inspecta şcolile publice şi mai vârtos şcoala de fete unde ordinea şi morala trebue să fie asigurate. Mai mult de aci unde, ei bine, această misiune era şi trebue îndeplinită cu cel mai mare zel pentru ca să se reasigure starea normală a şcoalei de fete.

Dacă Domnişoarele pedagoage lipseau din internat nopţile şi aceasta sub ochii Directoarei, sub ochii inspectorului negreşit că tolerarea de asemenea fapte contra regulilor Institutului era o răsplătire pentru tăcerea ce numitele făceau când observau venirea şi şederea D-voastră acolo în Internat nopţile la d-ra Richert.

Ar fi mult de trebuinţă ca să desaprobaţi acestea şi să arătaţi judecăţii motivul după care să cunoască de există sau nu fapte ce vi se impută!

RASPUNS: MAIORESCU.

Această întrebare să se adreseze d-nei Directoare. Eu nu ştiu nimic despre aceasta, nici că cunosc, cine din pedagoage este anume d-ra Costin şi cine d-ra Tudosi. O domnişoară Tudosi s'a prezentat în Septemvrie la un concurs şi îmi pare că a şi fost recomandată de institutoare. Eu însă nu am vorbit cu aceste domnişoare *niciodată* afară de examinările publice când se poate să fi examinat eu împreună cu colegii mei.

Fiindcă însă că văd din această întrebare a d-voastră că acele două domnişoare erau pedagoage şi că aceste două pedagoage sunt bănuite şi ele de neregulată urmare apoi rog pe onorabilul Tribunal să nu le cheme pe dânsele ca martore în privinţa orei când eşeam eu din Internat pentru că toate mărturiile în favoarea mea să aibă şi să păstreze caracterul celei mai viguroase justiţii, neinteresate şi ne părtinitoare.

(ss) TITU MAIORESCU

Depunerile mele, în No. de 14 (patrusprezece) puncte răspunse, cuprind toată ştiinţa ce o am relativ la întrebările puse şi subscrise despre aceasta.

Iaşi în 30 Octombrie 1864.

(ss) TITU MAIORESCU

De subscrisul s'au luat protocolul de faţă.

(s)) DUDESCU

In numărul viitor vom urmări interogatoriul luat guvernantei Emilia Richert.

MIH. POPESCU

In curând va apărea în atelierele „Cărţii Româneşti"

Monografia oraşului Ploeşti de M. Sevastos

Un volum de peste 1000 pagini, format mare (în octavo), pe hârtie velină. cu aproape 1000 de clişee, având 10 hors-texte în culori pe hârtie cromo. / Doritorii se pot înscrie de pe acum — pentru ediţiile de lux — la librăria „Cărţii Româneşti" din Capitală, caşi la sucursalele ei din provincie.

Apar trei ediţii: una legată în piele, alta în pânză şi alta broşată

Cronica teatrală

„Atenţie la vopsea“ de René Fauchoix, la teatrul Comoedia

După un spectacol atât de izbutit ca „Noaptea furtunoasă”, trebuia găsit în repertoriul teatrului Comoedia o piesă care să fie o destindere atât pentru actori cât şi pentru public. Noroc că această problemă nu era greu de rezolvat, întrucât, slavă Domnului, piese proaste şi mai cu seamă inofensive se găsesc pretutindeni cu uşurinţă. Domnul Sică Alexandrescu n'a avut decât să întindă mâna, pentru ca „Atenţie la vopsea” să i se înfăţişeze cu toate „calităţile ei negative”, dacă putem spune astfel.

V. MAXIMILIAN

Comedia lui René Fauchoix are darul de a nu supăra pe nimeni, nici măcar pe noi, criticii. Am ascultat-o dela un capăt la altul, fără să şovăim, dar totodată fără să ne distrăm. Este ceiace s'ar spune, o piesă scrisă „încet”, a cărei acţiune se desfăşoară într'un ritm moderat, urmându-şi calea ce trebue să parcurgă până la deznodământ, cu o implacabilă fatalitate.

René Fauchoix a vrut să biciuiască pe ici pe colo, anumite moravuri din lumea „cunoscătorilor de artă”. Nu a izbutit la niciun moment, pentrucă pe noi, românii, asemenea lume nu prea ne interesează, mai cu seamă fiindcă nu o cunoaştem.

Pictori morţi în mizerie, care se bucură de o glorie postumă, pictori rataţi care îşi închină activitatea copierii capodoperelor, meserie într'adevăr mult mai rentabilă, critici de artă al căror cuvânt plin de autoritate scoală şi morţii din mormânt, cumpărători de tablouri şi în sfârşit pictori înamoraţi, iată personagiile pe care René Fauchoix le aduce în casa unui doctor burghez provincial, şi mai cu seamă necunoscător în de ale picturii.

Din ciocnirea acestor două lumi — burghezia şi arta — ar fi putut să iasă un conflict dramatic de cea mai viguroasă calitate, fie că autorul l-ar fi exploatat tragic, fie că l-ar fi împins pe tărâmul comediei. Din păcate, nu a eşit decât o comedioară adeseori searbădă, de multe ori tărăgănând în lungime, foarte rar cu adevărat distractivă.

AUREL ATHANASESCU

Autorul a reuşit însă să trezească interesul spectatorilor, dintr'o sgârcenie de construcţie. Te aştepţi mereu, faţă de bogăţia personagiilor, de diferenţa lor socială şi intelectuală, să iasă la un moment scânteia dramatică mântuitoare, care să echilibreze toate elementele componente ale piesei într'un tot unitar.

Am aşteptat zadarnic acel moment până când cortina s'a lăsat pentru a treia şi ultima oară peste decorul unic înfăţişând interiorul familiei burgheze Gardarin.

Corect pusă în scenă de d-na Lucia Sturza Bulandra, comedia lui René Fauchoix s'a bucurat de o interpretare omogenă. Afară de d. Aurel Athanasescu care ne-a înfăţişat cu multă distincţie un critic autorizat de artă, toţi ceilalţi actori şi-au regăsit rolurile lor preferate. D. V. Maximilian un tată de familie cu principii rigide de morală, dar care nu ezită să facă mici afaceri pentru a-şi asigura o vilegiatură plăcută; d-na Sylvia Fulda, eterna mamă; d-na Nora Piacentini, provinciala zglobie şi ridicolă; d-ra Elvira Petreanu, tânăra fată sacrificată; d. Al. Fintzi, adolescentul amorezat şi în sfârşit d. I. Talianu, escrocul jovial.

LUCIA STURZA BULANDRA

Trebue subliniată creaţiunea d-nei Maria Sandu, în rolul unei bărâne servitoare de încredere şi apariţia d-lui Jules Cazaban.

Un spectacol care nu ne-a adus nimic nou.

„Pădurea spânzuraţilor“ la Studioul Teatrului Naţional

De data aceasta, fără posibilitate de discuţie, studioul Teatrului Naţional, reprezentând „Pădurea spânzuraţilor” a intrat pe adevăratul drum al înfăptuirilor.

Dramatizarea unui roman atât de cunoscut, ca acel al d-lui Liviu Rebreanu, reprezintă în sine, pentru viaţa noastră spirituală, o experienţă dintre cele mai interesante. Realizarea scenică a acestei dramatizări, nu-şi putea găsi loc mai potrivit decât studioul Teatrului Naţional.

Aşa dar, iată că d. Paul Prodan şi-a răscumpărat o parte din păcate.

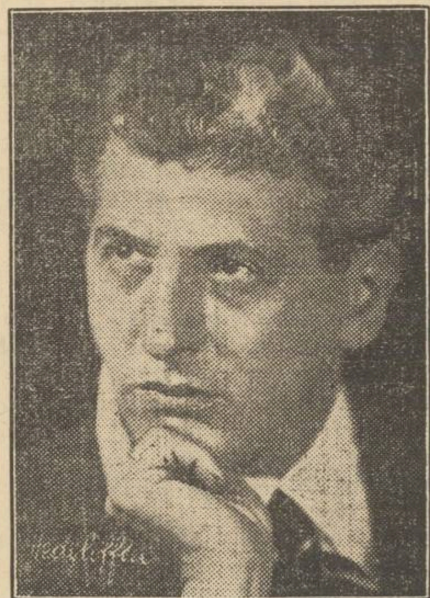
Piesa de teatru pe care d. A. Mitric a făurit-o după romanul d-lui Liviu Rebreanu este plină de calităţi. Autorul a luat din „Pădurea spânzuraţilor” câteva episoade, pe care a reuşit să le închege într'un tot unitar şi armonios fără ca materialul epic din romanul d-lui Rebreanu să sufere întrucâtva din această transpunere scenică.

Meritul d-lui Mitric este deci foarte mare.

Este inutil, credem, să reamintim aci odiseia locotenentului Apostol Bologa. Toată lumea o cunoaşte din admirabilele pagini ale romanului. Ceiace vrem să subliniem este conflictul interior al acestui erou, în sufletul căruia se zbat două mari probleme, acea a omului şi a rasei. Ca om, locotenentul Bologa este un învins. Ca român, el se înalţă deasupra vieţii de toate zilele şi izbuteşte, tocmai prin moarte, adică tocmai prin aceea ce-l învinge în calitatea sa de om. Acest conflict capătă la un moment dat proporţii corneliene, de o natură specifică însă unui gen epic, şi în nici un caz genului dramatic: lupta se dă în sufletul lui Bologa şi nu între Bologa şi personagiile care-l înconjoară. De aci toată greutatea dramatizării romanului d-lui Liviu Rebreanu. D. A. Mitric a învins această dificutlate, subliniând toate stările sufleteşti ale locotenentului Bologa, printr'un joc exterior, adică prin personagii auxiliare, ce capătă tocmai prin acest fapt, o importanţă primordială din punct de vedere dramatic. Astfel rolul căpitanului Otto Clopca, capătă pe scenă un aspect cu totul altul decât în roman, pentrucă prin el se va realiza scenic toată lupta interioară a locotenentului Bologa.

Bine legate între ele, tablourile ce ne înfăţişează drama „Pădurei spânzuraţilor”, se desfăşoară pe acelaş ritm până la ultimul, care putea lipsi fără a se aduce nici un prejudiciu expunerii teatrale a conflictului. Acest ultim tablou — execuţia locotenentului Bologa — nu are nimic a face cu arta. Spectatorul este pur şi simplu terorizat de aspectul sinistru al celor ce vede, fără a fi nici un moment înduioşat.

D. I. Sahighian a pus în scenă „Pădurea spânzuraţilor”, dând încă odată dovada unui talent înăscut pentru arta de a regisa. D-sa este singurul nostru director de scenă care se ocupă înainte de orice, de jocul actorului, lăsând efectele artificiale ale unor decoruri somptuoase pe un plan secundar. Deaceea toate spectacolele d-lui Sahighian se remarcă printr'o admirabilă omogenitate de interpretare.

ION SAHIGHIAN

In rolul locotenentului Bologa a apărut d. G. Calboreanu, D-sa a jucat cu multă simplicitate, poate cu prea multă uneori, umbrind astfel câteodată figura chinuită a lui Bologa. In orice caz creaţiunea sa este demnă de reţinut.

Excelentă ca factură artistică, ca ţinută de ansamblu, apariţia d-lui Ovid Brădescu în rolul căpitanului Otto Clapca. Jucând cu o rară spontaneitate, cu multă sinceritate şi nuanţându-şi rolul până în cele mai mici amănunte, d. Ovid Brădescu a realizat una din cele mai frumoase creaţiuni din cariera sa.

Plină de graţie şi jucând cu o discreţiune rară, d-ra Eugenia Popovici, a fost o Ilonă fără defect. Iată un binemeritat triumf al acestei tinere acteriţe dotată cu multe aptitudini pentru asemenea roluri.

Ansamblul numeros a fost complectat de d-nii A. Pop-Marţian, rigid şi antipatic în rolul locotenentului Varga, C. Duţulescu, N. Săvulescu, I. Ulmeni, N. Dimitriu, M. Gingulescu, G. Baldovin, V. Antonescu, M. G. Balaban şi C. Antoniu, excelent în rolul ordonanţei Petre.

Toţi interpreţii, până la cel din urmă figurant, au jucat cu multă însufleţire, contribuind astfel la reuşita acestui spectacol ce trebueşte văzut de toată lumea.

GH. NENIŞIOR

Astăzi s'a pus în vânzare

MAGAZINUL

pe luna Noem. 1937

cuprinzând:

Un splendid portret inedit al Moştenitorului Tronului României,

cu ocazia înălţărei Măriei Sale Mihai, Mare Voevod de Alba Iulia, la gradul de sublocotenent

Melomanii români şi festivalurile dela Salzburg

cu numeroase fotografii inedite

La Hollywood, totul e cu putinţă

Ultimele noutăţi, cancanuri şi recorduri din cetatea filmului

Dansatoarele celebre şi destinul lor

Napoleon nici n'a văzut insula Sf. Elena

Ipoteza senzaţională a unui savant american

Satul face ţuică

Oglinda vieţii de eri, de azi şi de totdeauna a ţăranului român

Prinţesa Far ud-Fayum

Evocări duioase dintr'un trecut îndepărtat

Cum mi-am ales profesiunea şi soţul

. câine hotărăşte soarta unui om — roman complect

Soţul Dv. e un bărbat ideal?

O interesantă anchetă în lumea feminină. Nuvele literare.—Jocuri distractive. — Concurs de fotografii. — Cuvinte potrivite şi încrucişate. — etc., etc.

Un volum în 130 pagini, cu sute de ilustraţii şi fotografii de actualitate cu o splendidă copertă în culori, tipărite la Heliogravură.

PREŢUL 25 LEI

Cronica muzicală

Al doilea recital Firkusny

Credincioși programului nostru de activitate, al cărui punct principal este urmărirea tuturor manifestațiilor ce animează viața noastră muzicală, am audiat Marți seara, în sala Dalles pe tânărul pianist cehoslovac, care a dat un al doilea recital.

Pentru a schimba impresia pe care a lăsat-o primul său recital, d. Firkusny și-a ales de astădată un program mai adecvat technicii și sensibilității sale.

Spre a pregăti atmosfera sălii (cam văduvită de auditori) d. Firkusny a executat două Orgelkoralvorspielen de Bach, transcrise pentru piano de Busoni.

Primul coral întitulat „Nun Komm der Heiden Heiland" în sol minor, are un caracter grav și solemn marcat de mișcarea regulată a basului continuu, deasupra căruia planează într'o atmosferă de pură religiozitate, o voce care par'că se roagă.

Oridecâte ori auzim acest coral nu putem să nu ne amintim de interpretarea pe care i-o dă marele pianist Wilhelm Kempf, cântând această piesă într'un spirit de fierbinte comuniune mistică, și reușind să dea vocei ce se desprinde de-asupra basului continuu, un contur pur și celest.

Al doilea coral „Nun freut euch lieben Christen" în sol major, s'a bucurat de o interpretare justă, datorită technicii fluide a d-lui Firkusny și coloritului orchestral pe care l-a realizat în figurile capricioase ale mânii drepte.

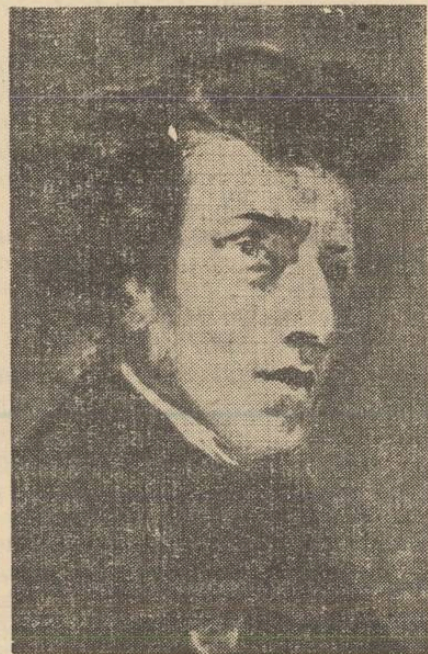
Sonata de Liszt în si minor, bucată de mare virtuozitate și în acelaș timp de un profund dramatism, solicitând interpretului bogăție tehnică și în acelaș timp o masivă contribuție a intuiției și a fanteziei sale, a fost interpretată într'un spirit romantic foarte potrivit.

Pentru această singură execuție d. Rudolf Firkusny merită titlul de artist și poate avea credit chiar atunci când în restul programului ne servește muzică de Suk sau de Smetana.

Baletul florentin

Intotdeauna ni s'a părut că dansul este o artă rafinată, o activitate estetică extrem de exigentă.

FR. CHOPIN

Intr'adevăr, având ca instrument de expresie corpul, dansatorul trebue să ajungă la o magică stăpânire a mușchilor și organelor sale, pentru a le putea da acele direcții, și acele mișcări din care se trasează în spațiu, linia unui sentiment, desenul unei idei.

Dansul cere, așa dar, dansatorului să-și organizeze și să-și domine corpul, pentruca astfel disciplinat acesta să devină un mijloc de reprezentare ideologică sau afectivă.

Aceste lucruri creiază dansului artistic un regim de extremă dificultate. Astfel se explică dece în dans creatorii se numără pe degete, iar interpreții corecți nu sunt nici ei atât de numeroși.

Am văzut în sala „Vox" spectacolul de balet dat de grupul florentin de dansatori de sub conducerea d-nei Angiola Sartorio.

Și cu acel prilej am observat că lipsa de precizie ritmică, absența elanului expresiv și a technicei, compromit o concepție, o realizare.

Nimic nu e mai periculos în artă decât ridicolul. Și ridicolul e sinonim cu impreciziunea, cu disproporția dintre intenție și realizare.

Grupul florentin a încercat să înfăptuiască în câteva tablouri coreografice chipul și acțiunile vitejești ale cavalerului Tristei figuri.

Confundând dansul de balet cu pantomima, gruparea „Sartorio" ne-a dat un șir de scene mute în care comicul situațiilor ne amintea de primitivele spectacole gen „Comedia del' Arte".

Din tot programul, interesant a fost „La rabbia per il soldo perduto" pe muzică de Beethoven.

Muzica este Rondo-ul a Capriccio op. 129 în sol major, subintitulat de Beethoven „Die Wut über den verlorenen Groschen".

Bucată, având ca motiv general o anecdotă din viața lui Beethoven, povestea mâniei care l-a cuprins pe compozitor din cauza pierderii unui gologan, care părea să fi fost singurul.

Dacă muzica a fost șters cântată, grupul „Sartorio" ne-a dat impresia de a fi reușit să realizeze un număr de program, dominat de influența concepției regisorale și spirituale a marelui balet „Joos".

Păcat că „Sartorio" a venit după „Joos".

Adică elevul după profesor.

Muzica poloneză la Filarmonică

Concertul simfonic de Joia trecută a fost închinat cu exclusivitate muzicii poloneze.

D. George Georgescu, vrând să ne dea o imagine a trecutului și a contemporanității poloneze a întocmit un program format din Chopin, Moniuszko și Karol Szymanowski, genialul compozitor polonez mort în acest an la Varșovia.

Programul a început cu concertul în fa minor de Chopin, pentru pian și orchestră, după părerea noastră mult mai frumos, mai impresionant decât celălalt în mi minor.

D-ra Clara Haskil s'a dovedit a fi, în interpretarea acestui concert ce face parte din repertoriul permanent al u-

CLARA HASKIL

nor artiști de talia lui Alfred Cortot și Brailowsky, o pianistă foarte dotată, îmbinând în jocul ei o modestie spiritualizată, cu înțelegerea profundă și sensibilă a muzicii.

Interpretarea d-rei Clara Haskil a plăcut tocmai prin acea cuminte respectare a tempilor, a indicațiilor sonore și a frazării, de-asupra cărora cu mâni sensibile, artista a reușit să facă loc unui curent de sensibilitate lirică și personală.

Am verificat această impresie și în maniera în care au fost cântate de aceiași dăruită solistă Nocturna în do diez și Balada în fa minor.

D-na Korvin-Szymanowska, sora ilustrului compozitor polonez Szymanowsky, care își dedică viața și arta popularizării operei nemuritorului ei frate, a interpretat în partea a doua a concertului o arie din „Holka" de Moniuszko și două melodii de Szymanowsky.

Glasul cu frumoase calități de timbru al d-nei Korvin Szymanowska s'a impus prin extraordinara lui intensitate mai ales în interpretarea Simfoniei a treia (Cântecul nopții).

Simfonia a treia a lui Szymanowsky a fost inspirată din al doilea cânt al poemului lui Djelaleddin Rumi, iar muzica tinde să sugereze peisajul ireal al unei nopți orientale.

Compusă din trei părți ea se execută totuși în continuitate. Partea a doua, într'un tempo mai viu, are un colorit foarte divers, un relief turmentat în care tema susținută de violine este întreruptă de acorduri de o stranie disonanță.

Partea a treia de o vigoare cu totul wagneriană cuprinde expresia cea mai puternică a inspirației lui Szymanowsky.

Detașându-se din foșnirea când aspră când mătăsoasă a orchestrei, vocea de soprană rostește ca într'o implorare extatică versuri admirabile ca acestea:

Ce liniște e! Totul doarme!
Numai eu și Dumnezeu suntem trezi!
Cum murmură vântul! Fericirea se deșteaptă!
Adevărul umple noaptea de aripi luminoase!
De voiu dormi până dimineață
Nu voiu mai vedea în veci această noapte!

Și mai departe:

Tăcerea îmi leagă limba...
In noaptea asta eu voiu vorbi și fără limbă.

D-na Korvin-Szymanowska este o admirabilă cântăreață, iar opera fratelui ei merită să fie servită de o voce atât de bine cultivată.

Recitalul Enescu

Sâmbătă seara maestrul George Enescu a dat un recital al cărui program era de o desăvârșită substanță muzicală.

Incepând cu Sonata a IV-a de Haendel, în re major și continuând cu Sonata în sol minor de J. S. Bach, maestrul Enescu a creat în sală acel „Stimmung", acea încordare febrilă ce însoțește marile sale interpretări.

A urmat apoi Chaconna de Vitali, și superba Chanson Louis XIII și Pavane de Couperin-Kreisler.

Această bucată, cântată cu surdină, sună ca într'o înfrățire a timbrelor, parcă s'ar suda laolaltă viola d'amour și sunetul senin al clavecinului.

Nu vom putea uita niciodată felul în care maestrul Enescu a interpretat

GEORGE ENESCU

„La Fontaine d'Arethuse" din ciclul „Mythes" de C. Szymanowsky.

Geniala compoziție a fost cântată de un geniu al interpretării, dotat cu o forță de idealizare a limbajului muzical.

La sfârșit, maestrul Enescu a executat Andantele și allegro-ul de Pugnani-Kreisler.

D. I. Filionescu a pus în acompaniamentul său acea elegantă fluiditate ce caracterizează intențiile și realizările sale pianistice.

In curând va apare în Editura „Cultura Poporului" romanul social „Studentul din Bugeac", de tânărul scriitor basarabean Ioan Sulacov, cunoscut publicului cititor din emoționantele „Insemnări ale unui flămând". Prin noua temă pe care o abordează d. Sulacov, cartea va trezi — desigur — un viu interes.

Scutar şi Tâlhar

Continnare din pag, 7-a

— Da' scutaru n'a minţit. De ce-l legarăţi?

Răspunsul mânătorului uimi pe toţi.

— Nu-i nimica. Vom vedea, dar tu nu spori prea mult din gură, c'o să-ţi fie mai bine. Până una alta, mergi cu d-lor şi desfă chipengul de la pivniţă.

Procurorul avea bună ştiinţă, despre toate de la stână.

Cineva dintre ceilalţi îl trase pe băiat de mână, spre stână, pe când alţii îl împinse pe scutar cu spatele de stâlpul popârţacului, de care-l ferecară, înfăşurându-l c'o frânghie.

Băiatul trase chipengurile 'n sus, scoborînd scara pivniţei. După porunca celor care-l pândeau, cu revolverele 'ntinse, din gura beciului, mânătorul începu să răscolească toate ciorobâtiile de-acolo: putini goale şi rămăşiţele, cu brânză 'n ele, piei de oaie, târhaturi ciobăneşti şi multe altele. De om, nu era nici urmă. Scoborîră 'n cele din urmă şi doi din cei cu revolverele, prinzând să pipăie, şi să bată de jur împrejurul pivniţei, pereţii.

— Aici. Ce-i aici, băiete? Se opriră aceia 'n loc, bătând mereu într'un colţ de perete, de unde răsuna, ca o tobă 'nfundată.

— Nu ştiu, răspunse mânătorul.

Eşiră afară, poteraşii aducându-i la cunoştinţa procurorului despre descoperirea făcută.

— Ce-ai acolo, scutarule?

— Ca omu. Multe şi de toate.

Finu Dumitru, nu ştiu de pe unde dibăci un topor. Scoborî singur în pivniţă şi uşor sparse scândurile, lipite, cu lut, ce 'nchideau gura unei hrube.

In răstimpul acesta erau aduse şi mânzările la stână, cu ciobanii lor, de nişte călăreţi, ce se ivise de prin porumburile dimprejurul suhatului de oi. Mânzările, rupte, fără rodul lor de la păşune, sbierau de-asurzeau văzduhul, în ocolul de corlăţi, al strungii, unde fuseseră toate îngrămădite. Scutarului îi curgeau râuri de lacrimi din ochi şi ruşinat, căuta să-şi ocolească ochii din faţa celor care-l priveghiau.

— Am dat de comoară, d-le procuror, strigă finu Dumitru, din gura stânii.

Toţi alergară să vază, ce-i? Câţiva scoborînd cu finu Dumitru în bordeiul pivniţei, începu să scoată: scoarţe alese, velinţe de lână, trâmbe de pânză, vălătuci de dimie, odăjdii de biserică şi la urmă o ladă nouă de Braşov, ce se lăsa greu de tot, la tras afară. Svârlindu-i-se capacul în sus, lăsă vederii o întreagă avere. Brăţări şi paftale de aur şi argint, cercei, inele, salbe 'ntregi de lefţi de aur, însfârşit, argintărie de tot felul, printre care câteva potire, candele, icoane şi alte odoare bisericeşti. In pălămida lăzii altă bogăţie. Fişicuri de galbeni, lire şi napoleoni imperiali de aur, pietre scumpe şi alte nestimate.

In vremea când se răvăşuia averea scutarului, sosi şi tata 'n trăsură cu substitutul, având pe capră şi pe cumătru Enache, conţiliu, cu nelipsitu-i cojoc lung, ţinut între umeri, legat cu băieri de piele la gât. In urma trăsurii veneau şi vreo două caraule, călare.

— Iată, boierule, pe cine-ai ţinut d-ta la stână, îi grăi procurorul tatei, când nici bine n'apucă să scoboare din trăsură.

— Ce-i asta, scutarule, se rosti tata către scutar, încrucişându-şi mânile pe piept, dând îndurerat din cap.

— Boierule, iartă-mă. Nu mă 'ntreba aşa. Intreabă-mă, dacă ţi-am fost sau nu slujitor credincios, de când te slugăresc, răspunse scutaru liniştit dintre gâzii, ce-l ţineau mereu încotoşat de stâlpul popârtacului, din colţu stânii.

— Să-mi faci tu târla mea de ocară, îi mai zise tata, trist şi 'nlăcrămat. Pentru tine m'aşi fi dat prin foc şi apă...

— Ei, boierule, boierule, ce ştii d-ta?... Trei ani te-am slujit, trei ani te-am apărat... Te-am ocrotit, cum şi-ocroteşte cloşca puii supt aripi, de grija heretelui... Dar, îţi venise rândul, boierule. Nu mai aveam putere, să te apăr. Ai avut noroc...

Un fior înlemni pe toţi cei de faţă. Nu atâta cuvintele scutarului spăimânta, cât mai ales liniştea cu care-şi rostea cuvintele. Părea că spune-o spovedanie supt un epitrahir, ce l-ar fi făcut, să nu vază pe nimeni dimprejur, ci numai pe sine auzindu-se.

Procurorul făcu semn să i se apropie ciobanii, care stăteau smeriţi, cu căciulile 'n bâtă, aplecaţi de cap în jos, aşteptând, parcă să li se citească o leturghie.

— Să n'aveţi nicio treabă cu dânşii, strigă scutaru, parc'ar fi dat gură la câni, să iasă din oi. Ei n'au nici un amestec aici.

— Achime, zise tata, — aşa-l chema pe scutar, — Achime, lasă-i să vorbească ei. Tu nu mai poţi avea crezământ.

— Boierule, rău m'ai cunoscut. Nu mint, precum niciodată n'am minţit.

— Atunci, sări cu vorba procurorul, spune cu cine-ai tâlhărit, dacă zici, că ciobanii n'au niciun amestec?

— A pîrî nu-i o treabă de om. Cine-o vrea să ştie cine-o mai fi fost cu mine, n'are decât să caute. Eu doar atâta vă pot spune. Toate câte sunt făcute, de mine sânt săvârşite şi mai mult despre altul nu mă priveşte.

— Să ne vedem de treabă. Cu ăsta n'o mai scoatem noi uşor la căpătâi.

— Vezi, cumetre, se-apropie conţiliu de urechea lui tata, de mă lăsai, să-i dau o lecuţă 'n tărbacă...

— Tacă-ţi gura, i se rosti tata şi cumătrul Enache-şi târî cojocul mai departe.

Averea găsită 'n hruba beciului de la stână, adunată din furtişagurile scutarului, fu 'ncărcată într'un car, adus de la noi, de la curte şi trimisă la Buzău. Banii şi argintăria, le făcu procurorul pachet şi le luă cu dânsul.

Venise acum la stână şi finu Vasile, logofătul şi Grigore Turcu, pândarul şi mai mult argaţi, trimişi de mama, de-acasă.

— Fine Vasile, îi zise tata logofătului, orânduieşte cum te-oi învrednici mai bine paza mânzărilor şi-a stânei, până mâne dimineaţă. Mâne, până'n seară, să vii cu boii s'aducem stâna la curte şi să mutăm târla la sat.

In vreme'asta, pe drumul Buzăului, se 'nşirau, ca o ceată de lăieţi, trăsurile procurorului, cu călăreţii lui, ţinând legaţi la oblâncul şeilor pe scutar, pe ciobani şi mânătorul. In urma lor urlau cânii peste câmp şi oile răgeau, sfâşietor, în ocolul strungii.

I. NEAGU-NEGULESCU

Cronica cinematografică

Pentru patronii de săli

Există în Bucureşti o sală de cinema care poate rivaliza, ca dimensiuni, confort şi eleganţă, cu cele trei săli de pe nouile bulevarde (Ionescu şi Brătianu). Este sala Frascatti, mai târziu Rio, actualmente Savoy. Şi-a schimbat de trei ori numele şi încă de mai multe ori proprietarii. Toţi plecau acoperiţi de deficite (neacoperite, ele, deficitele...). Negustorii sînt superstiţioşi, ca toţi acei ce trăesc din acel lu*cru misterios şi plin de capricii care este „marele public". Negustorii sunt plini de càbule (teoria „saftèlii", tabuul plăţilor din ziua de Luni, omniozitatea zilei de Marţi, sau de Vineri, sau de 13, etc.). Şi astfel, Sala Savoy ajunsese a fi considerată ca obiect de „malocchio" şi se considera ca dela sine înţeles că oricine s'ar angaia s'o exploateze termină cu faliment.*

Bine înţeles, toate acestea-s absurde puerilităţi. Nu există deochiu şi maleficii în materie negustorească. Există numai două lucruri : marfă bună şi marfă proastă, — succes şi insucces, ambele pe deplin meritate, căci sunt răsplata ingeniozităţiii sau sancţiunea înşelătoriei.

In cazul cinematografului Savoy tot ce ţine de sală este marfă bună. Spaţiu larg, scaune confortabile, curăţenie, aparat bun, hall frumos, etc. Poate aci ar fi ceva de spus. Şi o spunem pentrucă ni se pare interesant în genere. E vorba de economia la lumină. Intr'un local modest dacă lumina e chioară, nu are importanţă. Dar într'un local vast, croit în stil mare, o lumină nu zic slabă, dar care nu e foarte, foarte tare *produce un efect penibil de splendoare defunctă, de „tempi passatti" şi de ajun de faliment. Asta poate să fi fost una din pricinile impresiei triste pe care, subt direcţiile anterioare, această sală Savoy o făcea asupra publicului.*

Apoi această sală e foarte „centrală". Şi asta însamnă iarăşi „marfă bună".

In schimb filmele erau proaste. O spunem fără ezitare. Faptul că printre ele unele erau bune, nu însamnă nimic. Intr'o sală care trebue „lansată", toate *filmele trebue să fie bune — măcar la început. Aşa a procedat Cinema Scala. Acum îşi mai poate permite, din când în când, să dea câte un film prost. Lumea tot vine. Şi dacă nu-i place, îşi zice că-i un accident care n'o să se mai producă. La început însă, când o sală vrea să capteze încrederea publicului, trebue să dea* numai *filme bune.*

Noua direcţie pare dispusă a ţine seama de aceste consideraţiuni. A deschis stagiunea cu un film de un haz savuros: „Viaţa la întâmplare" — cu Edward Arnold şi Jean Arthur, o poveste foarte originală şi rapidă, care nu se poate să nu fi plăcut tuturor. Al doilea film a fost de asemenea ales cu grije. S'a luat o bucată produsă de Metro-Goldwin, una din cele mai bune fabrici din lume; s'a luat un film unde regăsim exact distribuţia din Ziegfield, anume : William Powell, Frank Morgan, Luise Rainer şi Virginia Bruce. Aceste patru nume, plus prestigiul firmei Metro-Goldwin erau o garanţie suficientă de seriozitate. S'a făcut totuşi o mică eroare. Filmul în chestiune este tratarea americană a subiectului din „Maskerade", opera aşa de reuşită a lui Willy Forst (actori: Paula Vessely, Olga Tchekova, Adolph Wollbrück). Versiunea americană are multe calităţi, dar e totdeauna dezavantajos să prezinţi o anecdotă deja ştiută, mai ales când ea fusese tratată aşa de frumos înainte. Incă odată, o sală care urmăreşte să se lanseze, nu trebue să se mulţumească a lua multe *garanţii; trebue să le ia* pe toate, *şi să nu lase nimic hazardului.*

Incă o remarcă. Sala Savoy are o anexă. Este Cinema Bulevard Palace, unde rulează, concomitent, aceleaşi filme ca şi la Savoy. Credem că şi asta este o greşală. Publicul într'adevăr amator de cinema se va duce mai de grabă la Bulevard Palace, unde preţul biletului e mult mai mic — mai ales că acest cinematograf are un excelent aparat.

Şi „Scala", dipune de o sală-anexă, sala „Regal" (iar „Carlton" are sala „Select"), unde vine, la scurt interval după „premieră", o „primă reluare" cu preţ scăzut. Dar asta se întâmplă succesiv, nu simultan, şi nu dă loc la absurdul fenomen economic al autoconcurenţei.

*Ar mai fi şi o altă combinaţie. O sală ca Bulevard Palace este un local ideal apropriat pentru filme america*ne mai uşoare, *de genul celor care se dau la Cinema „Corso" şi care-s foarte adesea excelente. (Filme cu cowboy, filme poliţiste gen Charley Chan, etc., etc.: din categoria aceasta sunt şi filmele care se reprezintă, uneori, în premieră la Arpa).*

In tot cazul, publicul trebue să se bucure de înmulţirea sălilor de premieră. Oraşul Bucureşti poate, cu o legitimă mândrie, să se socoată un fel de Eldorado al filmului. Aci găsim cea mai mare desvoltare din lume a spectacolului cinematografic, şi sub raportul calităţii, şi al abundenţii, şi al ieftinătăţii.

In legătură cu aceasta, semnalăm o altă interesantă problemă de „gust public". Există filme foarte artistice, foarte subţiri, care tocmai de aceea n'au tot succesul meritat. Nu că n'ar putea plăcea foarte mult. Dar din pricina subtilităţii lor, ele trebue anunţate ca atare. Publicul trebue prevenit *că e vorba acolo de efecte de fină psihologie. Altminteri aceste producţii riscă să treacă neobservate. Aşa s'a întâmplat odinioară cu „If. I had a million" (Select) sau „Secolul al XX-lea" (Savoy). Aci, numai critica cinematografică poate face ceva. Critica propriu zisă, adică nu publicitatea prin reclamă stereotipă gen „cea mai genial de extraordinară supercapodoperă de la Hristos încoace", etc..*

Pentru aceasta, ar fi bine ca, înainte de a se reprezenta un film foarte bun dar care, din pricina calităţii sale prea *artistice, ar risca să nu fie înţeles precum merită, — să se dea o vizionare specială pentru presă; dar* numai *pentru presă (căci altminteri vine toată lumea, şi nu se mai duce cu plată). O reprezentaţie* pur privată, *într'o dimineaţă, şi fără reclamă sau invitaţii de personalităţi oficiale. Sindicatul presei cinematografice există şi-şi face nu numai o datorie, dar şi o plăcere de a încuraja filmele bune. Şi numai el poate lucra eficare la ridicarea nivelului spectatorului.*

D. I. SUCHIANU

Cereţi la toate librăriile

I. L. CARAGIALE

La a 25-a aniversare a morţii sale

de C. SĂTEANU

D. C. Săteanu este unul din cei mai harnici cercetători ai vieţii şi operelor marilor noştri scriitori. Cercetările d-sale au adus întotdeauna, pe lângă culegeri complecte, şi informaţiuni inedite de cea mai mare valoare.

Broşura, care poartă titlul de mai sus, este o pioasă evocare a figurii marelui dramaturg, prin prezentarea unei serii de anecdote care dau în mare măsură forţa spirituală şi umoristică a acestuia.

Preţul unui exemplar Le 25

Editura Adeverul s. a.

Cartea românească

Cronica literară

Gh. Oprescu: Pictura romînească în secolul al XIX-lea

In fond, recenzarea acestei cărţi nu era în căderea noastră, ci a unui critic de artă. Insă, vă întreb, unde sunt criticii de artă, unde sunt acele persoane de o oarecare rotunditate a culturii și cu bune informaţii artistice care să informeze pe cititori despre valoarea şi cusururile unei atari lucrări? Aceasta e tragedia culturii noastre. Nu avem o presă pentru cercetările de ordin ideologic, ştiinţific şi artistic. D. C. C. Giurescu publică o *Istorie a Românilor* și nu primește în afara unor polemici în totul străine de problemele ştiinţei nicio judecată critică. Ceeace se publică prin jurnale, cu înfăţişare de cronică, este sau reclamă, necesară, de editură, sau stângace rezumare de tineri fără cultură istorică. Această lipsă de atmosferă are două rezultate egal de rele: indiferenţa publicului pentru tot ce nu e roman distractiv, de unde și o indiferenţă a tinerilor autori pentru tot ce reclamă o muncă, și, din alt punct de vedere, o activitate lipsită de control, prezumţioasă și în genere obscură a aşa zişilor oameni de ştiinţă, în deosebi universitari, care beneficiază în umbră de toate bunurile unor posturi înalte, fără a contribui cu nimic la cultura patriei.

Se cuvine dar să premiem o muncă aşa de bine intenţionată şi cu rezutate atât de serioase, atrăgând atenţiunea cititorilor asupra ei. D. Gh. Oprescu se dovedește un profesor care muncește (de altfel biblioteca seminarului său este un rod al energiei sale mai presus de orice laudă) şi în chiar această operă a putut folosi lucrările încă inedite a doi dintre studenţii săi, d-nii Mircea Nădejde şi Caius Pantazi. Dacă cineva pune la îndoială competenţa noastră în câmpul artei, ne grăbim să adăogăm că opera d-lui Oprescu, fiind o lucrare de istoric, va fi recensată de noi mai ales din acest din urmă punct de vedere.

D. Gh. Oprescu ne înfăţişează în această carte un capitol al unei istorii a artelor române, capitolul cel mai de seamă, care tratează constituirea picturii româneşti, singura artă plastică, de nuanţă cultă, unde avem o tradiţiune serioasă. Ca să vorbeşti însă despre secolul al 19-lea, trebue să defineşti secolele anterioare. E ceeace a şi făcut d. Oprescu. Ca să fim netezi în judecăţi, nouă ni se pare că introducerea este cam sumară, capabilă să lase cititorului o noţiune greşită despre evoluţia picturii noastre. Insă autorul nu era numaidecât obligat să facă această introducere pe care poate îşi rezervă s'o prefacă într'un adevărat studiu de sine stătător, încât obiecţiunea nu e capitală. Totuşi chestiunea trebue puţin clarificată. D. Oprescu se ocupă aici de pictorii „de tendinţă occidentală", însă impresiunea cititorului este că înaintea acestui „occidentalism" nu era nimic sau mai nimic, că însfârşit nu exista o artă care să merite onorurile unui studiu de valori. Ar fi ceva cam ca în literatura română. Inainte de 1800 sunt culturalităţile, după această dată apar valorile. „Occident și Orient" are la noi înţelesul unei opoziţii între valoare şi non-valoare. Insă acest punct de vedere în artă (pictură, arhitectură) este cu desăvârşire fals. A existat pe teritoriul dac o artă, adesea sublimă, cu aspecte foarte complexe şi greu de rezumat în formula „bizantinism". Să-i zicem „religioasă".

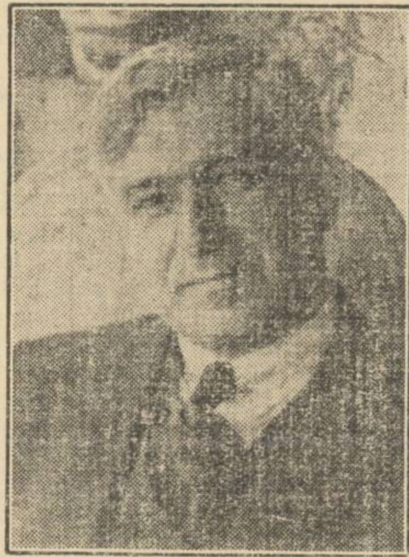
Sunt în această zonă opere vrednice de a sta alături cu ce a produs mai frumos şcoala sieneză. Avem cu alte cuvinte un primitivism al nostru, dealtfel cu epocele sale, nu atât de izolat de Occident cum se spune. Evident, şi d. Oprescu este poate de aceeaşi părere. Dar felul cum vorbeşte de pătrunderea în Occident a unui Aman sau a unui Grigorescu dă a înţelege că abia acum începe „adevărata pictură românească".

Asta nu e adevărat. Acum începe o şcoală nouă, care vine după alta veche. Criteriul valorii nu se amestecă de loc cu succesiunea. Istoria picturii vechi trebue studiată din nou, de un istoric propriu zis de artă, care să ştie să facă delimitări și să identifice personalităţi. Caşi în Occident, numele artistului, necunoscut, e aici indiferent. Importantă este descripţiunea. Atunci și istoria secolului al 19-lea ar căpăta un alt aspect. S'ar putea determina pe o întindere mai mare caracterele ochiului pictural românesc şi mai ales s'ar înlătura prejudecata că suntem intraţi în civilizaţie numai de o sută de ani. Sunt de pildă, în legătură cu asta, păreri pe care nu le putem împărtăşi. „Ideea de plăcere estetică, de delectare sensuală — zice d. Oprescu gândindu-se la arta veche — pe care o legăm astăzi de orice lucrare artistică, era cu totul străină pictorului și sculptorului de atunci. Arta servea ca să *infrumuseţeze* casa lui Dumnezeu... ea mai *impodobea* palatul domnesc". E aici și puţină stângăcie de expresie, dar și falsitate de conţinut. Dacă artistul *infrumuseţa, împodobea* (sublinierile sunt ale noastre), asta înseamnă că avea sentimentul *frumosului*, al *podoabei*. Nu se chiamă „scop utilitar" acela de a-ţi împodobi o biserică sau o casă. Utilă ar fi zugrăvirea unui portret în vederea memorării unui chip. Dar atunci toată arta lumii este utilitară, fiindcă toţi artiştii au urmărit acest lucru, fiind în fond niște meșteri. Artistul Renașterii(la drept vorbind oricare) primea comenzi: să zugrăvească o biserică, să picteze un portret. Chiar artistul modern primeşte comenzi, face statui mortuare, pictează interioruri, scene de război, etc.

Cu acest criteriu nu se face istorie artistică. Singurul punct de vedere bun este acela al conştiinţei artistice.

Atunci da, suntem de acord că pictura de ordin occidental în care artistul dă dovezi de speculaţie estetică, justificând teoretic procedeele sale, aşezându-se cu bună ştiinţă într'o şcoală sau alta, nu apare la noi decât în secolul al 19-lea.

Meritul cel mare al d-lui Oprescu este de a fi sintetizat într'o lucrare de perspectivă istorică puţinele monografii ce existau despre unii pictori, adăogând valoroase investigaţii personale, dar mai ales încercând și izbutind să determine etapele picturii române și să introducă clasificaţia de valoare. Sub acest raport cartea este fundamentală. Aflăm dar că şcoala modernă română ia naştere prin aşezarea sau numai călătorirea în principate a unor artişti străini destul de mediocri ca să lase toată gloria românilor, destul de îndemânateci pentru a merita recunoştinţa noastră. Astfel sunt Wallenstein, Barabas, Chladek, Trenk. Szathmary e mai mult român, iar Rosenthal, care a fost naţionalizat şi a murit pentru cauza naţională, poate fi socotit ca atare. Livaditi se cade să fie şi el trecut printre români. Lăsând la o parte pe Raffet care e un călător fugitiv, fără înrâurire asupra artei române, trebue citat printre cei mai de seamă, italianul Natale Schiavoni, pictor de relativă reputaţie în Occident, care a condus învăţământul artistic din Moldova câtăva vreme. Acest învăţământ este opera lui G. Asachi el însuşi pictor în orele sale libere. Din el iese prima serie de pictori români de nuanţă occidentală și de un merit onorabil. Ei sunt (citând pe cei mai de seamă) George Lemeni, Năstăseanu, Panaiteanu Bardasare. Să nu uităm pe Ioan Negulici şi Mihail Lapaty care s'au desvoltat independent. Ardelenii contribue cu Constantin Lecca şi Mişu Popp, Muntenia cu Tătărescu. Urmează după această fază de pregătire seria pictorilor de nivel mare şi cu ecou în străinătate (deşi expuneri peste graniţă făcuse și din cei mai vechi) Aman, Grigorescu, Andreescu. Ajuns la acest punct culminant, d. Oprescu

GH. OPRESCU

încearcă curajos să determine şi să ierarhizeze valorile. Evident, opinia publică, cultivată de Vlahuţă, fanatizează pe Grigorescu, ca pictor al specificului românesc, al carelor cu boi, al ţărăncilor plutind în floare albă cu caerul în mână, etc. Publicul admiră cartea poştală ilustrată din Grigorescu, care s'a perimat grozav. D. Oprescu insinuiază cu mult tact această rectificare de valoare, păstrând intact prestigiul de incomparabil artist al lui Grigorescu. In acelaş timp încearcă să ridice valoarea lui Andreescu. Sunt într'adevăr mulţi aceia care cred azi că Andreescu e mai mare decât Grigorescu, fără a avea îndrăzneala de a face afirmaţii pe faţă. Fapt este că Andreescu e turburător iar Grigorescu de multe ori convenţional și facil. Totuş Andreescu nu și-a dat toată măsura și rămâne încă un caz. Critica literară pe care i-o face d. Oprescu ni se pare asemănătoare cu impresionismul muzical al d-lui Ciomac. Andreescu sugeră, e drept, însă arta e întâi de toate tehnică. E un fenomen că un artist atât de stângaci e în stare să sugereze atât (clisă, umiditate, dărăpănare, ceaţă, adâncime silvestră) dar e un risc să ne lăsăm în voia impresiilor literare. Din cel mai netot desen de copil putem scoate o capodoperă. Greșala aceasta de critică o fac în literatură sinceriștii, imagiștii. Dintr'un exces de critică literară, reiese o răceală pentru operele finite, clare, cum ar fi opera lui Mirea, care mi se pare pe nedrept înfierat ca academist. In genere în muzică, în pictură, în poezie, criticul amator fuge de simplitate și se refugiază în amorfitate, în hermetism, acolo unde poate să divagheze în voie. Ni se pare că d. Oprescu a făcut oarecare concesii acestui snobism, dând prea puţine judecăţi întemeiate pe observaţii formale.

Oricum, opera d-lui Oprescu este remarcabilă, încât putem să ne îngăduim unele observaţii de detaliu, privind economia informaţiei, și a expunerii. Limba e prea gazetărească, uneori cu pete de semidoctism (dacă n'am cunoaşte pe autor). Inchipuiţi-vă că volumul începe cu aceste cuvinte triviale: „S'a accentuat în multiple ocazii diferenţa..." Numaidecât apoi urmează o încurcătură ca aceasta: „Intre primii ani ai veacului şi cele de al doilea, de al treilea și de al patrulea ale lui decenii..." Decenii... de al doilea! Pictura patriotică are scopul de a „galvaniza" mulţimile. Arta „redă", biograful „redă". Verbul acesta ar trebui să ruşineze pe orice intelectual. Arta nu redă nimic, ea inventează, cel mult interpretează. „Vacanţiile" în loc de „vacanţele", „operile" în loc de „operele" arată lipsa grijei de a cunoaște bine gramatica. Autorul mai scrie: „Inainte ca să ajungem...", „descendenţii lor unii s'au și desfăcut..." La cutare se observă stângăcia, primitivitatea şi mai ales o „lipsă de apriorism estetic". Vorbele trebuesc folosite numai cu condiţia pătrunderii lor. Apriorism înseamnă anticiparea oricărei experienţe. In artă termenul ar merge tocmai la artiştii primitivi care îşi crează o lume abstractă, înainte de a observa. Aici e vorba tocmai de contrarul. D. Oprescu a voit să zică probabil „parti pris estetic", atitudine. „Nu este rolul meu" mai zice autorul — să fac cutare lucru. Vrea să spună „căderea" fiindcă un autor scriind nu are un rol. „Din contră" Negulici cultivă „figura umană". Pleonasm, fiindcă boii n'au „figură". „Putere de emoţie" nu merge, fiindcă puterea sugerează activitatea nu pasivitatea. Ar merge capacitatea de emoţie. „Una (lucrare) reprezentând o trăsură... ar fi fost comparată... cu Delacroix". Noi credem că numai pictorul acelei lucrări a fost comparat cu marele artist francez. Asachi care săvârșise „minunele" cele mai mari avea „educaţie" de matematician. Noi zicem că avea „instrucţie", „pregătire". Mai citim: „Efectul acestei dragoste platonică..." Scrie un universitar. Dragoste n'are plural și deci nici genitiv. Era corect să se zică „unei iubiri platonice". Bianca Milesi se sacrifică „pe ea". Nici nu ne-am fi închipuit că *se* sacrifică „pe Asachi". Iaşul „nu numai rivalizează, dar chiar întrece Bucureştii." Imposibil, fiindcă noi zicem „rivalizează cu". Observăm la d. Oprescu o tendinţă regretabilă la divagaţie, la fraza fără nicio noimă, cu contur convenţional, aşa ca să fie acolo. De pildă din cutare isvor ar rezulta că Trenk a murit pela 1885.

„Cunoaştem — adaugă autorul — — lucrări terminate de Trenk în 1887. Atât ar ajunge spre a împinge ipoteza cu doi ani mai departe.

D. Oprescu umflă. „De aceia (sic), deşi menţionăm afirmaţiile lui Csaki cu privire la locul de origină, suntem nevoiţi să corectăm, în ce privește anul morţei, cifra care fusese adoptată". Vorbărie! Metoda divagaţiei convenţionale e plictisitoare mai ales când în biografii și caracterizări de epoci ne-am aştepta la fraze substanţiale. Despre întâii pictori de tip occidental, d. Oprescu scrie: „Ceeace-i caracterizează este neliniştea şi îndrăzneala gândului, o nerăbdare febrilă, o dorinţă stăruitoare de a înfăptui lucruri mari, — nici ei nu ştiu ce, — isprăvi care să-i facă nemuritori etc. etc. dar și, ca artişti, o lipsă de îndemânare şi o nepregătire, care ne pun pe gânduri etc. etc.". Mă rog. Dacă singurele documente cu care se face această caracterizare sunt tablourile, nu vedem cum în baza unei picturi putem găsi unui om nelinişte şi nerăbdare febrilă. Dacă însă această stare de spirit se poate dovedi cu texte scrise, atunci vrem să vedem documentele. Negulici e atras, după au-

(Continuare în pag. 14).

Cartea străină

Copii vagabonzi

Anii de revoluţie şi războI civili au aruncat pe străzile oraşelor mari din Rusia zeci de mii de copii părăsiţi, care — mânaţi de foamete şi mizerie — înspăimântau populaţia paşnică cu huliganismul, spargerile şi chiar crimele lor. Odată cu încetarea haosului revoluţionar, noul guvern s'a găsit în faţa unei probleme sociale extrem de grele: readucerea la o viaţă adevărată a vagabonzilor minori, a căror decădere morală devenea tot mai acută în atmosfera vicioasă a vagabondajului şi a banditismului.

Soarta acestor copii nenorociţi preocupă puternic întreaga opinie publică şi apar o serie de opere literare care zugrăvesc viaţa depravată a copiilor părăsiţi, arătând totodată condiţiunile favorabile ale noului regim, pentru transformarea treptată a acestora în cetăţeni adevăraţi.

Romanele *„Iubesc"* de Avdeenco şi *„Poema pedagogică"* de Macarenco, precum şi filmul *„Drumul vieţii"*, rulat şi la noi cu mult succes, rămân deocamdată neîntrecute în descrierea metodei socialiste de reeducare a criminalilor minori.

Romanul lui Şişcov *„Vagabonzii"*, apărut de curând în a treia ediţie, n'aduce însă nimic nou în tratarea acestei teme palpitante.

Critica oficială găseşte în cartea lui Şişcov scăderi considerabile şi refuză să-i recunoscă fidelitatea reprezentării lumii copiilor vagabonzi. Autorul n'a căutat în viaţa acestora decât exoticul şi senzaţionalul, voind probabil să captiveze în felul acesta interesul publicului cititor.

Viaţa unei bande de copii părăsiţi e zugrăvită de autor cu exces de sentimentalism şi chiar detaliile naturaliste respingătoare, de care abuzează autorul, nu pot schimba impresia cititorului că viaţa vagabonzilor minori e foarte romantică şi atrăgătoare

Undeva la marginea unui oraş, pe un maidan infect, se adăposteşte sub un şlep vechiu răsturnat o bandă de copii vagabonzi, care ţine sub teroare întregul oraş. Micii criminali trăesc în cea mai neagră mizerie şi promiscuitate, iar fetele, nişte biete copile, sunt nevoite să practice prostituţia.

Una din fetiţe, poreclită „Floarea de Maiu", în vârstă de 14 ani, dă naştere unui copil. Acest eveniment agită tot „colectivul", şi sufletul copiilor se umple (aşa vrea autorul) de respectul adânc faţă de mama minoră. Sub şlep, se începe o idilă mişcătoare — cultul maternităţii. „Floarea de Mai", ca o adevărată floare rară şi scumpă, e îngrijită şi iubită de tot „colectivul". Ea are „apartamentul" ei separat, i se oferă mâncările cele mai alese şi e îmbrăcată în haine frumoase şi scumpe. Pruncul e bucuria şi distracţia cea mai mare a micilor vagabonzi, care umblă încet şi vorbesc în şoapte ca să nu turbure cumva liniştea mamei şi a copilului.

„Viaţa frumoasă" a „Floarii de Maiu" deşteaptă invidia şi ura unei alte prostituate minore, care caută cu orice preţ să devină şi ea mamă, ceiace nu-i reuşeşte. Din răzbunare, ea omoară într'o noapte pe „Floare de Maiu", împreună cu copilaşul ei.

Afară de acest episod melodramatic, autorul mai descrie şi o dramă senzaţională: Amelka, conducătorul bandei, îşi ucide din greşală propria mamă, pe care o iubea sincer şi adânc.

O razie poliţienească pune capăt acestei vieţi „libere şi interesante". Intreaga bandă ajunge la casa de corecţie şi începe partea a doua a romanului, în care aceşti bandiţi, beţivi şi cocainişti se prefac treptat în oameni cum se cade.

Problema, atât de complexă, a reeducării criminalilor minori e tratată de autor în mod uşuratec şi simplist.

Trei, patru fraze, luate parcă de pedagogii casei de corecţie din abecedarul „marxist" în tratarea lui vulgară, sunt suficiente pentru a transforma pe Amelka într'un om cinstit şi muncitor, într'un băiat model.

—Tu afirmi, prietene Shimnicov, că oamenii îţi sunt duşmani. Aceasta nu e adevărat, căci proletariatul nu e inamicul, ci prietenul tău. Totuşi ai şi trebue să ai, ca orice om conştient, inamici de clasă. De cla-s-să! Asta da!... Tu, tovarăşe Shimnicov, raţionezi ca un mic burghez. In viitor n'ai să munceşti pentru un Petru, Sidor sau Carp, ci ai să munceşti pentru posteritate, pentru omenirea întreagă. Pentru ome-ni-re! Să-ţi rămâie în minte aceasta.

— Aşi fi vrut să muncesc pentru mama mea, pentru Nastasia Kuprianova, dacă era în viaţă, — răspunse Amelka.

— Pentru mamă, asta înseamnă ca şi pentru tine însuţi. E prea îngust, tovarăşe, prea burghez. In faţa ta nu stă numai mama, fratele sau sora; în faţa ta e omenirea întreagă. O-me-ni-rea".

Amelka rămâne convins repede de elocinţa pedagogilor, se leapădă de „reminiscenţele capitalismului" şi intră într'o colonie de muncă.

Totuşi îl chinuesc câte odată umbrele trecutului blestemat: remuşcările de conştiinţă pentru omorul mamei sale. Dar şi această ultimă „rămăşiţă burgheză" e lichidată uşor de şeful coloniei, care dovedeşte lui Amelka că o întâmplare aşa de „neînsemnată", ca uciderea mamei, e un fleac în comparaţie cu suferinţele masselor în lupta lor pentru o viaţă mai „ideală şi mai frumoasă".

Această „teorie marxistă" e însuşită cu plăcere de Amelka şi el, la rândul lui, se ocupă cu reeducarea unei femei care suferă adânc din cauza că-şi ucisese cei doi copii.

Numeroase crime şi detalii senzaţionale din viaţa copiilor părăsiţi aduc cartea lui Şişcov în rândul obişnuitelor romane de aventuri. Câteva fraze „marxiste" nu pot s'o salveze de atacurile criticii literare ruseşti, care — în stadiul actual — nu se mulţumeşte numai cu actualitatea temei şi tratarea ei în spirit socialist, dar mai cere unei opere literare să fie într'adevăr artistică şi să redea trăsăturile tipice ale oamenilor şi mediului descris, ceiace lipseşte *„Vagabonzilor"* lui Sişcov.

VERA PANFIL

Poet ţăran

Poetul belgian Francis André este un ţăran adevărat.

Are azi 39 de ani şi e în plină vigoare şi tinereţe. De mic copil a arătat o sensibilitate osebită, multă imaginaţie şi o adevărată patimă pentru citit. In biblioteca familiei sale de ţărani, erau multe şi felurite cărţi, pentrucă şi mamă-sa era o pasionată cititoare. Autorii lui preferaţi au fost însă poeţii şi printre aceştia Hugo, Lamartine, Musset. La opt ani avea deja un caet cu mici povestiri pe care le scria când venea de la şcoală. Francis a urmat la şcoala din sat până la 11 ani.

Pe când păştea vitele citea zile 'ntregi.

Dar împotriva obiceiului altora, lectura nu-l îndeamnă spre altă viaţă şi aventurile din romane nu-l ispitesc să se înstrăineze de sat. Cu cât citeşte mai mult şi gândeşte mai profund, cu atât îşi iubeşte satul mai mult şi îi place mai mult meşteşugul său de mic cultivator.

La 18 ani citind într'o foaie locală, „Les Nouvelles de Luxembourg", o poemă a unui tânăr şi văzând că şi tinerii pot publica cele ce scriu, trimite şi el câteva versuri: „Liliacul". Habaru, elevul de la Atheneu care-şi publicase versurile înainte în „Nouvelles de Luxembourg", vru să cunoască pe autorul versurilor şi, într'o Duminică, veni la Fratin.

Se împrietenirā îndată. Habaru începu să vină regulat Duminicile, aducând cărţi din biblioteca de la Arlow şi amândoi tinerii se formară împreună sub influenţa lui Verhaeren.

In 1917, însă, Francis fu deportat în Germania, în lagăre de muncă, unde răzvrătindu-se cu mai mulţi compatrioţi, a fost supus regimului grozav de foame, frig şi boală, pe care-l descrie în „Les Affamés".

Dar se întoarce şi cu alte experienţe. Ţăranul din Fratin şi-a lărgit orizontul. A văzut alte ţări, alte meşteşuguri, altă civilizaţie. Această experienţă nouă nu i-a folosit de cât pentru a-şi iubi şi mai mult satul şi viaţa lui de ţăran.

FRANCIS ANDRÉ

Face o căsătorie din dragoste cu fiica unui negustor din Anvers, care vine cu el la ţară, unde îşi întemeiază căminul, lucrând alături şi fără mână de ajutor străină, cele cinci hectare ale lui André, fără altă maşină decât o secerătoare.

Formarea intelectuală a lui Francis este ca şi aceea a lui Mihail Sadoveanu, fructul minunat al mediului ţărănesc, al lecturii, al reflexiunii şi mai ales al influenţei părinţilor lui.

In timp ce-şi face arăturile şi munca la câmp, scriitorul ţăran concepe şi duce în el operele şi poemele sale.

Toate ideile îi vin pe când munceşte sau îşi plantează copacii. Având o memorie excelentă el scrie, dintr'un condei, tot ce a gândit ziua, seara când se 'ntoarce de la muncă.

Nu este oare ciudat şi extraordinar că şi Mihail Sadoveanu are exact aceiaşi metodă de lucru?! Văzându-l cineva pe André Francis, umblând după treburile câmpului, nici prin minte nu i-ar trece câte gânduri şi ce operă se alcătueşte în spiritul său. Ca şi Mihail Sadoveanu, el aşterne scrierile sale pe hârtie în forme desăvârşite, manuscrisele nu au mai de loc corecturi, nici când scrie versuri, nici când scrie proză. Din cele treizeci şi cinci de poeme ale sale, cele mai multe sunt dedicate familiei. Nu uită însă nici pe umilii săi tovarăşi de muncă. Toate poemele sale sunt pagini strălucitoare, pline de viaţă, cu durerile, bucuriile, nădejdea neînvinsă şi încrederea unui om care se simte dator să contribuie la alcătuirea viitorului.

Cartea sa „Les Affamés" este nu numai o operă de mare valoare literară, dar şi o descriere îngrozitoare a ororilor războiului, în afară de oroarea câmpului de luptă.

Ca şi la Mihail Sadoveanu, dragostea pentru pământ, vitele de muncă, vietăţile naturii, este din aceiaşi esenţă primordială şi veche ca sufletul însuşi al omenirii, care se răsfrânge din toată arta şi literatura săteanului.

IS. SD.

Cronica literară

Urmare din pag. 13-a

tor, de teoriile noi... „care făceau să se vorbească de ele." Abia mai jos înţelegem că teoriile care făceau să se vorbească de ele nu sunt în jurul artei ci furierismul, falansterismul. A face biografii cu astfel de procedee este detestabil. Bunăoară viaţa lui Rosenthal „plină de peripeţii ne atrage şi ne pasionează" (dar dacă nu ne pasionează!) „Intâlnim la el o putere de emoţie şi un lirism, un avânt, o exaltare sentimentală şi un dar de a se înflăcăra pentru ce este mare, nobil şi frumos, care sunt trăsături mai de grabă feminine; în acelaş timp însă un curaj, un sens al răspunderii, perseverenţă şi un chip direct de a privi viaţa şi de a reacţiona la încercările ei, care sunt profund bărbăteşti".

Să lăsăm că teoria e copilărească şi că Rosenthal femee-bărbat e ridicol, întrebăm: de unde rezultă asta? Epitetele critice ni se par apoi din cele mai banale şi mai necuprinzătoare: sugestiv redată, plăcut, cu vervă şi cu brio, cu sinceritate (ce înseamnă sinceritatea în pictură?), prestigios, prodigios, care ne pun pe gânduri, etc.

Desigur că într'o lucrare de sinteză ca aceasta nu e de neapărată nevoie cercetarea integrală. Nici aparatul critic nu trebue să fie numaidecât impecabil. Acestea sunt chestii secundare. Insă unui profesor universitar îi poţi cere o technică de expoziţie clară, exactă. Felul cum citează d. Oprescu nu este exemplar. D-sa face note de soiul acesta, vorbăreţe: „2) *Citaţiile sunt făcute din Memoriile pictorului, după traducerea d-rului Veress, publicată ca anexă la comunicarea sa la Academie, de care a fost vorba în cele precedente.*"

Era mai simplu să se zică: 2) *Veress op. cit. p. cutare şi* să se dea în altă parte titlul exact al operei, după modul universitar. Altădată referinţa e insuficientă: *Cf. autoportretul litografiat din 1844*". Dar unde? Mister. [illegible]avem timp să controlăm de aproape informaţiile d-lui Oprescu, pe care le credem bine conduse, întâmplător însă am descoperit câteo insuficienţă, câteo eroare. Din chiar *Notele intime* ale lui C. A. Rosetti, citate şi de d. Oprescu rezultă că Rosetti în 1846 împrumuta bani multora, probabil la Paris, şi printre alţii şi lui Negulici şi Rosenthal. Că Asachi studiase arhitectura şi construise o casă în Halic şi una la Iaşi pentru principesa Elena Sturza Păstrăvanu, nu e un amănunt de neglijat la un pictor. Un articol interesant cu inedite, fie şi dela Academie a publicat în revista italiană *Roma* d. Cl. Isopescu (Un artista romeno dell' 800 a Roma (Ianuarie 1932).

Dintr'un articol al d-lui Al. Marcu în *Analele Dobrogei*, IV, p 517 urm. aflăm că un Toma Constanţiu fusese trimis în Italia de Alexandru Ghica să studieze pictura.

Despre pictorul Bucevschi s'au publicat în ultimii ani ştiri importante în „Junimea literară". Eminescu n'a fost trimis bolnav la Viena în 1882 ci în 1883! *

Ca să fim sinceri dela început până la sfârşit, am fi dorit o carte mai subtilă, de o mobilitate intelectuală mai vie. Dar şi ceeace ni se dă este totuş remarcabil.

G. CALINESCU

* In *Adevărul Literar* din 18 Iulie 1937 nr. 867) s'a reprodus din colecţia Al. Saint-Georges o miniaturăde Levaditi, o alta de un Paul Verona (de care d. Oprescu nu pomeneşte nimic) şi o interesantă scenă de Iarmaroc de Teodor Boian (iarăşi neamintit). Numeroase portrete bine executate expresive, de autori neidentificaţi dovedesc o industrie largă de portret şi nevoia unui efort de identificare.

Insemnări

Paul Valery și Pierre Louis

Iată ce scrie Pierre Louis în jurnalul său intim la 22 Iulie 1890:

„Sunt mulțumit. Am primit azi a cincea și a șasea scrisoare de la Paul Valéry, cu un sonet magnific: „Le Jeune Pâtre". Ce talent are omul acesta: unul adevărat. Dacă continuă, va ajunge mai departe de cât toți cei pe care i-am văzut astăzi".

Viitorul autor al „Afroditei" avea 19 ani și viitorul autor al operei „Cimetierre marin" 18. Se întâlniseră la Toulouse, la un congres studențesc și prietenia lor s'a legat dintr'o dată și s'a continuat printr'o corespondență afectuoasă: 25 scrisori de la Pierre Louis și 24 dela Valéry. Scrisorile sunt strânse într'un dosar care va fi pus în curând în vânzare la Hotel Drouot, ca un document de mare valoare. Paul Valéry explică pentru ce scrisorile sale și ale lui Pierre Louis se găsesc astfel legate într'un dosar. El spune că scrierile sale de la Pierre Louis au fost „numai" împrumutate prietenului său, care, amărât de felul în care era cunoscut de contimporanii săi, voia să lase posterității o idee despre el însuși conformă nobleței idealului său scriind o carte cu titlul „La nouăsprezece ani". Le-a cerut de mai multe ori pentrucă prevedea cu plictiseală că le va vedea într'o zi pe masă la „Hotel des Ventes". Biblioteca Națională din Paris comunică publicului, și mai ales literaților, îngrijați de soarta acestui document atât de important pentru Istoria Literaturii franceze, că frații Blaizot, experții care l-au pus în vânzare, au remis Bibliotecei o copie unică, care asigură astfel păstrarea acestui document de valoare.

Moartea unui scriitor tânăr

Paul Vaillant-Couturier, dispărut atât de pe neașteptate, n'avea încă douăzeci de ani când și-o publicat primele sale poeme, într'o modestă foae de provincie. Prima revistă de seamă, la care a colaborat, a fost „La Revue du temps présent". Această revistă grupa în jurul ei pe atunci toți scriitorii tineri care „promiteau", sub direcția lui José de Bérys, care nu-și începuse încă fecunda sa carieră de vodevilist. Aci și-a scos el și ediția primei sale culegeri de versuri, în 1913, intitulată: „La visite du Berger". Aci, în biroul de redacție s'a întâlnit el cu François Mauriac, care venea să-și editeze o plachetă intitulată „Mains jointes", și era un debutant ca și Paul Vaillant Couturier.

In timpul războiului, Paul Vaillant Couturier n'avea decât 23 de ani: a fost pe front toată vremea, până la încheerea armistițiului. Abia întors de pe front, el a publicat, unul după altul, volumele: „Une permission de détente" și „Lettres à mes amis", în care, rupând cu atitudinea din trecut, se arăta cât se poate de revoluționar.

Cariera sa politică l-a îndepărtat de la literatura militantă, totuși el a fost unul din cei care a dat mai multă atenție tinerilor literați ruși, scriind pentru multe traduceri, prefețe viguroase și inteligente.

Francis Carco

Francis Carco a fost ales la Academia Goncourt, în locul lui Gaston Chéraut, mort de curând. La faimosul prânz „al celor zece" nu au fost însă decât șase. Au lipsit: Lucien Descaves, care nu ia parte niciodată la aceste prânzuri, Raul Ponchon, care e suferind încă de pe urma unui accident, dar ambii au votat pe Francis Carco prin corespondență; Jean Ajalbert nu numai că a lipsit, dar nici nu și-a comunicat votul. Se zice că ar fi fost supărat de felul în care Dorgelès ar fi dus campania pentru alegerea lui Francis Carco. Aceasta n'a avut însă nici o influență asupra alegerii lui Carco. El a întrunit majoritatea de cinci voturi la al doilea scrutin. Au

FRANCIS CARCO

luat parte: Leo Larguier, Leon Daudet, Rosny Ainé, Roland Dorgelès, Rosny Jeune și Pol Neveux.

Abia se terminase alegerea când radio-reporterii, adunați în jurul lui Dorgelès, l-au rugat să spună câteva cuvinte la micro. Iată alocuțiunea sa:

Sunt fericit de a anunța alegerea lui Francis Carco, nu numai pentru că mi-e un prieten drag, un prieten de tinerețe, dar și pentru că autorul romanului „Un Homme traqué" era destinat anume să facă parte din Academia întemeiată de autorul romanului „La Fille Elisa".

După ce a amintit opera literară a noului academician, el a vorbit de poetul admirabil, ultimul supraviețuitor al școalei fanteziste, care a publicat cu acest prilej o plachetă de poeme, intitulată „Amitié", dedicată amintirii lui Jean Pellerin și Jean Marc Bertrand.

Fotoliul ocupat azi de Francis Carco după Gaston Chérau, a fost odinioară ocupat de Elémir Bourges. Șase voturi au dat victoria autorului lui „Champi Tortu". Relativ la acest fotoliu, Cherau zicea, făcând aluzie la faimoasele prânzuri din Place Gallon: „Noi, la Academia Goncourt, nu avem fotoliu, ci furfurie".

Premiul acestei Academii se va da la 8 Decembrie.

Din viața lui Paul Cézanne

La vârsta de cincizeci de ani, Paul Cézane era în plină maturitate. Inalt și svelt, el părea încă tânăr, deși cununa de păr din jurul cheliei, barba și mustățile îi erau încărunțite.

Ovalul nobilului său chip, cu nasul asirian și ochii întunecați și plini de bunătate, îl făceau irezistibil de simpatic. Totuși în viața sa de până atunci femeile jucaseră un rol puțin important, pentru că ciudatul artist arăta oarecare temere față de ele.

Incă dela vârsta de 40 de ani el trăia foarte departe de ceia ce se chiamă viața pariziană. Nu mai expusese nimic cu prietenii lui simboliști și, fiind stăpânit de credința că va muri curând, își făcuse chiar testamentul în favoarea mamei sale și a fiului său, încredințând o copie lui Emile Zola.

Tocmai în preajma vârstei de cincizeci de ani, cunoscu o femee, la Aix, despre care nu se știe nimic altceva decât că a turburat adânc viața retrasă a singuraticului Cézanne.

Au rămas doar câteva documente care vorbesc de această dragoste tăinuită. Anume: o ciornă de scrisoare pe dosul unui desemn, păstrat la Muzeul Albertina. Dar ciorna aceasta se termină în josul paginii fără a ne da decât un fragment:

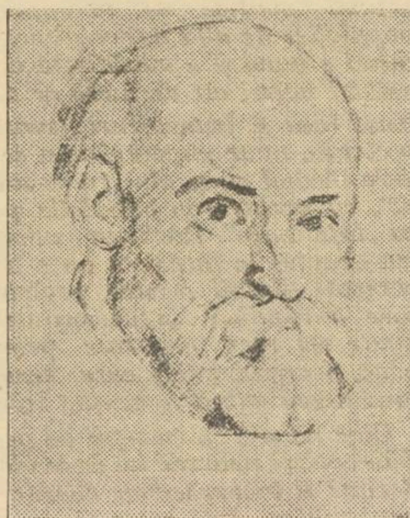
„Ne-am întâlnit și mi-ai îngăduit să te sărut: din clipa aceia m'a cuprins o turburare adâncă. Vei scuza libertatea de a-ți scrie, pe care și-a luat-o un prieten chinuit de o mare îngrijorare.

„Nu știu cum vei lua această libertate, dar puteam oare rămânea sub chinul care mă covârșește? Nu e mai bine să arăți sentimentul de cât să-l ascunzi?

„De ce, mi-am zis eu, să nu vorbesc despre ceia ce mă chinuește? Nu e oare o ușurare pentru suferința căreia i se îngăduie a se exprima? Iar dacă chiar suferința fizică parcă se alină în gemetele nenorocitului, nu e firesc, doamnă, ca tristețele morale să caute o îndulcire în mărturisirea făcută unei ființe adorate?

„Știu bine că scrisoarea aceasta, hazardată și prematură, ar putea părea indiscretă; ea nu are altă nădejde decât acea a bunătății...

Mișcat, confuz și chinuit, Cézanne pare stăpânit de o patimă înfocată și furtunoasă. Neputând primi scrisorile

PAUL CÉZANNE, autoportret

la Jas de Bouffan, unde se găsea la părinții săi, pentrucă tatăl său, în virtutea dreptului de familie, îi deschidea regulat orice plic adresat lui, Cézanne se adresează în 1883 lui Zola, prietenul său credincios, rugându-l:

„Aşi dori să-mi faci un serviciu, de mică importanță pentru tine și „vast" pentru mine. Ar fi acela de a primi niște scrisori pentru mine și a mi le trimite pe o adresă pe care-ți voi indica-o ulterior. Sau sunt înțelept sau sunt nebun. „Trabit sua quemque voluptas"!".

Recurg la tine și-ți cer ertarea păcatelor.

Sunt fericiți cei înțelepți.

Nu-mi refuza acest serviciu, nu știu cui să mă adresez, scumpe prieten, iți strâng mâna cu putere.

Al tău

Paul Cézanne

O lună mai târziu, fiind oaspetele lui Renoir, la Roche Guyon scrie lui Zola la Médan:

„Dacă-ți vine o scrisoare, din Aix, fii bun și mi-o adresează post-restante, înștiințează-mă apoi la domiciliul cunoscut, făcând o cruce în colțul scrisorii".

Dar în turburarea și agitația de care era cuprins, Cézanne uită să-și caute scrisorile la poste-restante. Neputând să mai stea locului, el ar vrea să plece la Médan, la Zola, dar acolo nu poate fi primit decât peste cincisprezece zile. Pleacă la Villene, nu găsește loc la hotel și se duce la Vernon, de unde îi scrie lui Zola:

„Sunt la Vernon. In starea în care mă aflu, nu pot sta aci. Plec la Aix cât de curând. Voi trece pe la Medan să-ți strâng mâna".

Dar câteva zile mai târziu el scrie din nou lui Zola:

„Aș fi vrut să mă mai dedau picturii, dar sunt în cea mai mare nehotărîre.

Trebuind să mă cobor în Sud am ajuns la încheerea că cu cât va fi mai curând, cu atât va fi mai bine. Sunt încă în nedumerire. Poate voi eși din ea".

In cele din urmă, Cézanne se întoarce la Aix. Dar nu se știe ce s'a petrecut acolo. Pare foarte probabil că n'a mai revăzut pe cea care-l tulburase atâta.

Nu se știe dacă Cézanne se ducea în fiecare zi la Gardanne de unde nu se întorcea decât seara târziu la Jas de Bouffons pentru a scăpa de familie.

In toamna anului în care a fost pentru ultima oară la Aix, el se mută cu soția și băiatul său într'un mic apartament, în Gardanne.

„Am început să pictez", — scrie el lui Zola, un an după aceia, „da, poate pentru că nu mai am aproape nici o plictiseală". Pare a fi uitat tot și a nu trăi decât pentru penelul și pânzele sale.

Cereți imediat cartea asupra

METODEI NOUI DE NUTRIȚIE,

care a salvat pe mulți. Această metodă poate fi adaptată oricărui regim și ajută a învinge repede boala. Sudoarea noaptea și tusea dispar, greutatea corpului se urcă și o calcificare treptată oprește suferințele.

OAMENI SERIOȘI

ai științei medicale confirmă eficacitatea metodei mele, și sunt de acord cu întrebuințarea ei. Cu cât mai repede se începe cura cu atât mai bine.

GRATIS ȘI FRANCO

primiți cartea mea din care veți afla multe demne de știut. Deoarece editorul meu trimite în total numai

10.000 bucăți gratis

scrieți imediat, pentruca și Dv. să fiți printre primitorii fericiți. Este suficient o carte poștală la adresa de mai jos: Ernst Pasternack, Berlin/SO, Michaelkirchplatz 13 Abt. Z. 586

Polemici

„Nemernicie"

Cu tineretul de dreapta se petrece un fenomen curios. El strigă neîncetat, strigă până la obsesie, să convingă acest neam că e năpădit de pericole imaginare. Și când neamul nu-i ascultă și nu le dă crezare, tinerii devin pur și simplu ridiculi, aruncând în spatele întregului neam propria lor nevolnicie și josnicie.

Iată una din multele dovezi. Ne-o oferă un tânăr dela „Sfarmă-Piatră centenar":

Cu poporul nostru s'ar petrece „unul din cele mai monstruoase fenomene din istoria lumii: un neam îngenunchiat nu de spadă, nu de cuceritori sângeroşi, ci de propria lui nemernicie sufletească, de propria lui spaimă și neputință de a se închipui cu fruntea sus şi drept, de propria lui necesitate de a-și găsi stăpân de alt sânge decât el, fie aceasta (?) din cel mai degenerat și mai desrădăcinat popor al pământului. Un neam pe care nu numai că nu îl îngrozeşte propria sa imagine târîtoare dar îi îndreptăţeşte cinic nevolnicia, sau o deghizează sub vorbărie de şmecheră şi eftină paradă.

„Un neam de nemernici, ajunşi la ultima treaptă de înjosire, când palmele nu mai înroşesc obrazul, când privirea nici nu mai cată cine îi aşează jugul, — mulţumindu-se doar cu înştiinţarea ghebului din spinare care simte (ghebul?) că îl poartă şi îl apasă."

După acest rechizitoriu, tânărul închee :

„Şi te sugrumă un nesfârșit regret că ţara asta n'are și ea o „legiune străină", — să te pierzi în ea uitându-ţi numele, să te înfunzi singur între nisipurile unei Sahare, sub un soare care să-ţi fiarbă creerii încât să nu te mai poţi gândi, cu inima încordată pe patul puștii încât să nu te mai doară..."

Lamentările tânărului sunt inutile. Fără legiune străină în care să se piardă, numele îi va fi uitat. Cât despre creerii săi, ei fierb și fără nisipurile Saharei...

Pasionaţi şi mercenari

La „centenarul" lui Sfarmă-Piatră", d. N. Crainic scrie:

„Sunt astăzi în mişcarea naţionalistă două soiuri de publicişti: pasionaţii şi mercenarii.

„Pasionaţii scriu pentru credinţă ; mercenarii pentru bani. Pasionaţii sînt încarnări ale naţionalismului; mercenarii sînt simulanţii lui. Pasionaţii îndeplinesc o misiune; mercenarii fac o profesiune. Pasionaţii rămân aceiaşi oriunde s'ar găsi. Mercenarii sînt simpli cameleoni: albaştri cu stăpânul de ieri, verzi cu stăpânul de azi, — după patron şi după ban. In lunga noastră luptă, am cunoscut caractere de toată mâna."

Lucruri crude, dar adevărate. In lunga d-sale luptă şi mai ales „carieră", *d. Crainic a cunoscut tot felul de caractere, dar a şi avut prilejul să-şi dea pe faţă propriul caracter. Albastru cu stăpânul de ieri, verde cu stăpânul de azi, d. Crainic a dat dovada de cel mai autentic cameleonism. Numai vorbăria nu poate proba că d-sa este un pasionat al scrisului. Se cer şi fapte...*

Războî între rasişti

Dacă e vorba să legitimeze anumite acţiuni politice de nedreptăţire a populaţiei de altă naţionalitate, teoria rassei e bună şi e mbrăţişată de naţionaliştii noştri ori de unde ar veni. Se ivesc însă şi încurcături, isvorîte din pretenţia unor popoare de a se considera făcând parte din „rassa superioară", cu excluderea celorlalte popoare, ca „inferioare". Războiul acesta pentru dreptul la întâetate nu e lipsit de oarecari situaţii comice, pentrucă fiecare revendică „superioritatea". De multe ori sunt aruncate peste bord până şi argumentele care servesc de fundament ştiinţific acestei teorii.

Cine nu ştie că rassiştii de pe malul Dâmboviţei aplaudă tot ce le vine dela Berlin? Ii încurcă doar chestia cu superioritatea. Iată ce scrie în această privinţă un aprig naţionalist român:

„Este ceva căznit şi pedant în silinţa doctrinarilor naţional-socialişti, de a dovedi în primul rând valoarea pricipiului rassist şi în al doilea rând că ei, şi numai ei, sunt rassa pură. Teoriile politico-rassiste ale lui Fichte, care se află la baza rassismului german, ni se par nouă, cu bunul nostru simţ şi clar-viziunea noastră latină, nişte elucubraţii fără înţeles. Partea tragică este că ştiinţa modernă nu poate dovedi nimic mai mult decât şi-a închipuit Gobineau cu excesul său de fantezie şi decât ar fi vrut să dovedească ficţiunea lui Fichte, astfel că teoria rassistă rămâne inutilul punct vulnerabil al Naţional-socialismului".

Vulnerabil, da! Dar de ce inutil? Intreg eşafodajul doctrinar al naţional-socialismului se bazează pe această teorie a rassismului doar.

Dacă şi acesta e punct vulnerabil, atunci ce mai rămâne?

Cu mâna liberă şi legată

„Ideea liberă" *are o pagină unde se scriu* „Insemnări cu mâna liberă'. *(Celelalte se scriu cu mâna legată). Autorul acestor însemnări e un om foarte sincer. Ascultaţi:*

„In fiecare dimineaţă mă trezesc neştiutor şi gol din neantul somnului, ca un copil nou născut. In câteva clipe străbat *(record de viteză!)* fără sforţare, *(uluitor!)* răstimpul lung dintre viaţa rudimentară a cavernelor şi civilizaţia veacului contimporan aeroplanului, electricităţii şi radiofoniei. Regăsesc treptat, preocupări din ajun, speranţe pentru viitor, o familie şi o morală, prieteni şi neprieteni, hotărîri ce nu îngădue cumpăna amânării şi o profesie către care toate străduinţele cată să mi se îndrepte. Mă înregimentez unui ideal care e al mai multora, mă încurc (sărmanul!) într'un păienjeniş de gânduri şi simţiri, mă determin şi mă localizez în spaţiu, timp şi societate — pe scurt, îmi pierd libertatea..."

După care se întoarce la viaţa rudimentară a cavernelor şi începe a scri cu mâna legată, ca şi ceilalţi...

Antisemitism

Un domn „reporter extern" *dela un săptămânal de dreapta vrea să arate că* „antisemitismul a devenit un imperativ categoric care se manifestă peste tot". *Pentru aceasta ne aduce următoarea ştire:*

„Evreii din Danzing nu mai au voie să facă comerţ. La târgul săptămânal, n'a existat nici un negustor jidan de teama naţional-socialiştilor, cari i-au „buşit" pe la toate colţurile, distrugându-le magazinele.

Nu în zădar trăim dacă, sau pentrucă în „săptămâna Caragiale. Chiar dacă, sau pentrucă e vorba de „revoluţia naţională", „eroii" noştri se gândesc la soluţie..."

„Poliţia nu zice nimic. (Aşa mai cred şi eu)".

Putere... putere...

Iată un examen al situaţiei politice: Toate grupările politice „vreau ciolan şi pace bună", *vreau* „puere... putere.... aducătoare de avere...' *Aşa constată o revistă de dreapta şi contestă orice drept pentru putere! Până acum au tăcut. Azi nu se mai poate.* „Astăzi ne ridicăm mândrii ca şi brazii şi cu piciorul în pragul puterii" — adică a *ciolanului, după teoria de mai sus* — „strigăm":

„Timpul vostru s'a dus... Aici la cârmă e locul naţionalismului sincer şi intransigent...

Putere... putere... aducătoare de avere...

Sfarmă-Piatră „centenar"

Neobosita revistă „Sfarmă Piatră" a împlinit o sută de ani de apariţie şi-şi serbează „centenarul". Aici noi vrem să atragem atenţia redacţiei asupra câtorva greşeli din articolul omagial d-lui Oprescu-Spineni. D-lui spune:

„Sfarmă Piatră e centenar! Ne-o mărturisesc cele 100 de numere apărute...'"

De ce numere, când e vorba de ani? Rugăm redacţia să vină cu o rectificare, ca să nu rămână confuzie în opinia pubulică. Lumea trebue să ştie că e vorba de cei o sută de ani de existenţă, nu de o sută de numere. Aşa, orice fiţuică, la o sută de numere, se poate declara „centenară..."

Iniţiativă

Un d. profesor — de limba română? — porneşte astfel la „asalt":

„Doctrina naţională, atât de puţin cunoscută în dogmele ei adevărate, — ca scop de răspândire, de difuzare şi ca armă de luptă crudă şi grea de urmat, pentru victoria definitivă de desrobire a naţiei româneşti, — este o iniţiativă din cele mai frumoase şi mai lăudabile".

Doctrina naţională este o iniţiativă...

Ofensivă

Intr'o dare de seamă asupra romanului „Şarpele" al indianologului nostru, apărută în revista săptămânală cu titlu libertar şi cu subtitlu de industrie naţională, găsim următoarele caracterizări:

„D. Eliade e în continuă ofensivă asupra noutăţii".

Aşi! Parcă numai asupra noutăţii e în continuă ofensivă? Nici puţinii cetitori pe care îi are, nu se bucură de o soartă mai fericită...

limba franceză, un volum de studii a-

CEREŢI AZI

MAURICE LEBLANC
CONTESA DE CAGLIOSTRO contra Arsène Lupin
15 LEI

Taina tinereţii şi frumuseţii veşnice

Lupta grandioasă între două genii ale răului: *Contesa de Cagliostro* şi *Arsène Lupin*. Amanţi şi vrăjmaşi de moarte!

Actiune, pasiune, isteţie

Un spectacol grandios!

In „ROMANELE CAPTIVANTE"
260 pagini 15 lei. — La chioşcari, librari şi în gări.

A APARUT
O JUMATATE DE OM
roman
de
LUDOVIC DAUŞ

Polemici

A APARUT
DRUMURI ALBASTRE
de
Const. Argeşanu

Revizuire

In ultimul număr al revistei convertite nu de multă vreme la ideologia dreptei tânărul nostru indianolog, erotolog şi megalomanolog, face următoarea confidenţă:

„Intr'o carte mai veche a mea (Isabel şi apele diavolului pag. 142) găsesc următoarele rânduri pe cari nu le-aşi mai semna bucuros acum..."

Care sunt acele rânduri nu interesează. Interesează doar faptul că recitindu-şi lucrarea, indianologul nostru o repudiază, se scutură de ea bucuros. Şi suntem convinşi că recitindu-şi celelalte lucrări ar face la fel. O pedeapsă bine meritată de altfel: să fie şi el în pielea cetitorilor săi...

Geniu

In cuprinsul aceluiaş articol intitulat „Notă despre geniu", *indianologul nostru scrie următoarele:*

„In cazul nostru, geniul coincide cu non geniul, cu mediocrul şi nesemnificativul."

Mare lucru, cunoaşterea de sine! Decât, dacă a pornit pe panta sincerităţii să fie sincer până la capăt: în adevăr, geniul d-sale coincide cu nongeniul şi nesemnificativul, dar cu mediocrul în nici un caz. Cu sub-mediocrul...

Incitare

La rubrica „Fapte şi idei" *a aceleiaş reviste, într'o notiţă scurtă despre Shakespeare, găsim constatarea de mai jos:*

„Căci tiparul incită la scris şi pe cei chemaţi şi pe cei nechemaţi...."

Perfect adevărat. Dovadă, conţinutul revistei din care cităm. Şi autorul notiţei ar mai putea adăuga: „...şi incită la somn pe acei care din întâmplare citesc pe cei nechemaţi..."

„Poezie"

In vremurile actuale atât de întunecate orice prilej de voie bună trebue salutat cu mult entuziasm. De aceea, nu ştim cum să mulţumim „poeţilor" cari colaborează îndeosebi la revistele de provincie şi care scriind poezie serioasă izbutesc să ne descreţească frunţile cu foarte multă uşurinţă şi cu foarte mult succes. Cetiţi poezia de mai jos apărută într'o revistă din Reşiţa şi pe care o reproducem în întregime:

GELOZIE

d-rei E. M.

In fulgii albi şi violeţi de liliac
Miresmele 'nfăşor tristeţea mea
nescrisă.
Ci totuşi ca'ntr'o carte nepermisă,
Văd ochii verzi şi buzele de mac.

E par'că rându-ţi inflorit cu Tisă...
Te văd întreagă: nufăr blond pe lac
Eu dac'am spus că dinţii tăi îmi plac,
Dece ai stat o zi cu gura'nchisă?!

Mi-ai scris de Paşti... dar crede: nu
'nţeleg!
Eu m'am purtat cu tine, aşa de crud
De când la geamul tău a fost un bleg.

Ci dacă şorţişorul dantelat ţi-e ud
Iţi pun în braţe sufletu-mi întreg,
Dar că şi altora ai scris: să nu aud!!

Vedeţi cum gradează „poetul" efectele? In strofa'ntâi ca'ntr'o carte nepermisă (?), vede ochii verzi şi buzele de mac ale iubitei. Nu pricepem însă de ce e nepermisă cartea? Ei, dac'ar fi fost vorba de alte părţi ale iubitei, ar mai fi fost de înţeles, dar aşa... Să trecem însă mai departe. In strofa a doua „poetul" îi face reproşuri: auzi, dumnealui să se prăpădească după dinţii nufărului blond pe lac, iar nufărul să stea o zi întreagă cu gura 'nchisă! Asta chiar că nu se face. Mai ales c'ar fi putut eventual s'o propuie pentru o reclamă de pastă de dinţi. Sau te pomeneşti că nufărului i-a fost teamă să nu se apuce „poetul' să-i numere dinţii şi să-i afle vârsta, cum se obişnueşte la cai şi de aceia a ţinut gura încleştată... In sfârşit, ultimele două terţine sunt un amestec de imputări drăgălaşe, de nedumeriri şi de oferte gentile.

„Poetul" recunoaşte că s'a purtat crud cu nufărul de când la geam a fost un bleg, (dacă n'ar fi fost un bleg, ci un băiat deştept, o, desigur n'ar fi câtuşi de puţin crud) iar dacă şorţişorul dantelat e ud, să n'aibă nici o grije fiindcă-i pune în braţe sufletu-i întreg. Frumos din partea lui! Şi mai interesant este însă sufletul „poetului": parcă-i uscătorie electrică. Ajunge să-l ia în braţe, că s'a şi uscat şorţişorul... In cele din urmă poetul spune că nu vrea să audă. Păi atunci, dacă el face pe surdul, ce pretenţie mai are la nufărul blond că face pe muta şi stă toată ziua cu gura închisă?

La „Poşta redacţiei" a revistei, i se comunică „poetului că poezia „Gelozie" i-a fost publicată iar pentru celelalte „chestiuni" s'aştepte sosirea redactorului M. T. B. care e în concediu. Hai, domnule M. T. B, întoarce-te mai curând din concediu, ce Dumnezeu!

Intoarce-te şi publică şi celelalte „chestiuni", să mai râdem niţel!

N. B.—Pe „poetul" care a scris „Gelozie" îl chiamă Bellu. Nume predestinat: cimitir. In speţă, cimitir al poeziei. De altfel, aici poate revendica titluri de originalitate: este singurul cimitir care stârneşte veselia...

Nici măcar...

Tot în cuprinsul aceleiaşi publicaţiuni, aflăm la rubrica informaţiuni următoarele: „Moarte subită". *Luni 18 Octombrie, crt. a murit subit în brutăria Gyonovici, voiajorul Adler, din Timişoara. Nenorocitul suferea de inimă. Medicii aduşi de urgenţă n'au mai putut da nici un ajutor".*

Nici măcar să-l invie...

Sunt şi este

Intr'o altă revistă de provincie, de altfel mai răsărită ca ţinută şi cuprins, un domn redactor, într'o notiţă, scrie următoarele: „Raportul dintre literatură şi morală a fost ilustrat de G. Papini după cum urmează: „Talentul creşte pe marginea tuturor drumurilor. Talentele este ca iedera"...

Sunt, domnule redactor, fiindcă este mai multe... Mai ales dacă-l traduci pe Papini, care ştie să facă acordul între subiect şi predicat....

Cronica mizantropului

Funcţionarism

Aveam de rezolvat un fleac de nimic la unul din Ministere, înainte de a pleca din ţară. Era un fleac de nimic, dar nu puteam pleca înainte de a-l lămuri. Mi-am zis că nu e nici o grabă şi că cu o zi două înainte de plecare treaba se poate face. Din fericire m'a auzit un prieten experimentat şi mi-a spus:

— Dacă pleci prin Noembrie atunci să începi demersurile, acum în Septembrie.

— Ce demersuri — zic eu — e o nimica toată. Am de lăsat o cerere acolo, în care solicit un ce banal, reglementar.

— Banal, nebanal, trebue să te mişti din vreme

Şi mai mult spre a dovedi prietenului că exagerează m'am dus cu două luni mai de vreme. Grozăvie! Realitatea era neagră. Lucru simplu, mi-am zis eu, ce să merg la mărimi? Merg la un şef de birou, la sub-director cel mult. Funcţionarii subalterni m'au trimis câteva zile dela unul la altul, au citit cu ridicări din umeri cererea mea, m'au invitat să aştept pe un altul care trebue să vie numaidecât şi am pierdut aşa câteva zile, fiindcă la Minister nu poţi intra decât la orele 12. Atunci m'am decis să mă duc la subdirectorul sau directorul de resort. Când însă m'am prezentat la poarta Ministerului am observat uimit că e închisă. Un vardist mi-a explicat că e nu ştiu ce sărbătoare neprevăzută în calendar.

Era Vineri, Sâmbătă închis din nou. Sergentul mă lămureşte că se face punte. Mă duc Luni dimineaţă. Pustiu. După un ciclu de sărbători, în ziua redeschiderii Ministerului se lucrează numai după amiază. Mă duc după amiază. Nu se primeşte public.

Mă duc furios Marţi. D. Director e plecat în provincie pe o săptămână, pentru străjerie. Vin peste o săptămână. Ministerul face iar punte între câteva sărbători ocazionale. Revin peste câteva zile. D. Director nu primeşte absolut pe nimeni. Vin iar, d. Director primeşte în teorie, dar uşierul îmi pune mâna în piept. Mai vin şi a doua zi, aştept vigilent la uşă, fiindcă acuş, acuş trebue să pice şi la două aflu că Directorul fugise pe o uşă dosnică.

Atunci, am zis, mă dus la Secretarul general, mă duc la Ministru, mă duc la Dumnezeu. Am repetat şi cu Secretarul general aceleaşi păţanii. Acum veneau alte sărbători cu punţi care îmi răpeau pe funcţionarul superior. In sfârşit am aşteptat câteva zile ore întregi la uşă, minţit cu vorba şi cu gestul de şeful de cabinet, până ce am aflat că iniţiaţii intră pe altă uşă.

— Ei, şi ce-ai făcut? mă veţi întreba.

— Ce-am făcut? După şase săptămâni, instruit, am dat un pol uşierului şi am intrat ca la mine în odaie în biroul secretarului general care, culmea, mi-a rezolvat cererea cu cea mai mare grabă şi amabilitate, în doi timpi şi în trei mişcări. Morala? Să nu faci cereri la ministere.

ARISTARC

A apărut revista *„Insemnări ieşene"* cu următorul sumar:

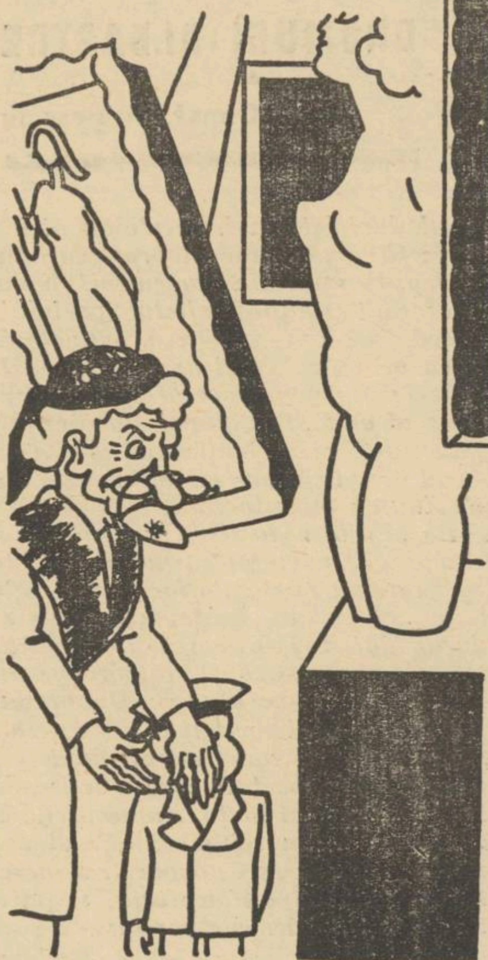
Otilia Cazimir: *Singurătăţi* (versuri); Ionel Teodoreanu: *Secretul Anei Florentin;* Paul Gore: *Năiţă Vânturescu;* Ştefan Ciobotăraşu: *Vecie* (versuri); I. Petrovici: *Un sfert de veac dela moartea lui Caragiale;* St. Procopiu: *Descoperirea elementelor chimice noui şi elementul 87;* Gr. T. Popa: *Imperfecţiunile din noi;* Andrei Manu: *Cronica externă;* Note, cărţi, reviste, noutăţi ale scriitorilor ieşeni. — Preţul 15 lei.

Cereţi
Noul Roman

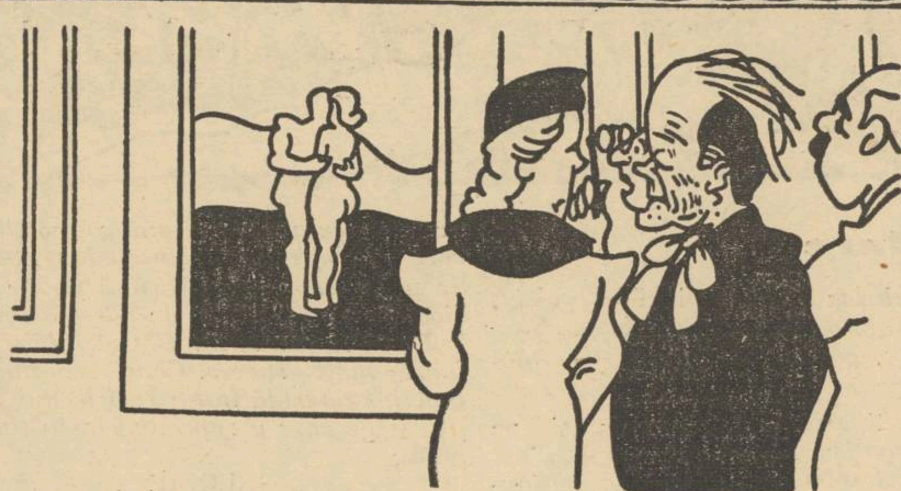

PAUL DANCRAY
PRIZONIERII SUBMARINULUI U-35

Războiul din mările Chinei.
Pirateria submarinelor.
Piept la piept cu caracatiţele.

S'AU DESCHIS EXPOZIŢIILE de rer

— O... ho!... ho!... ho!...

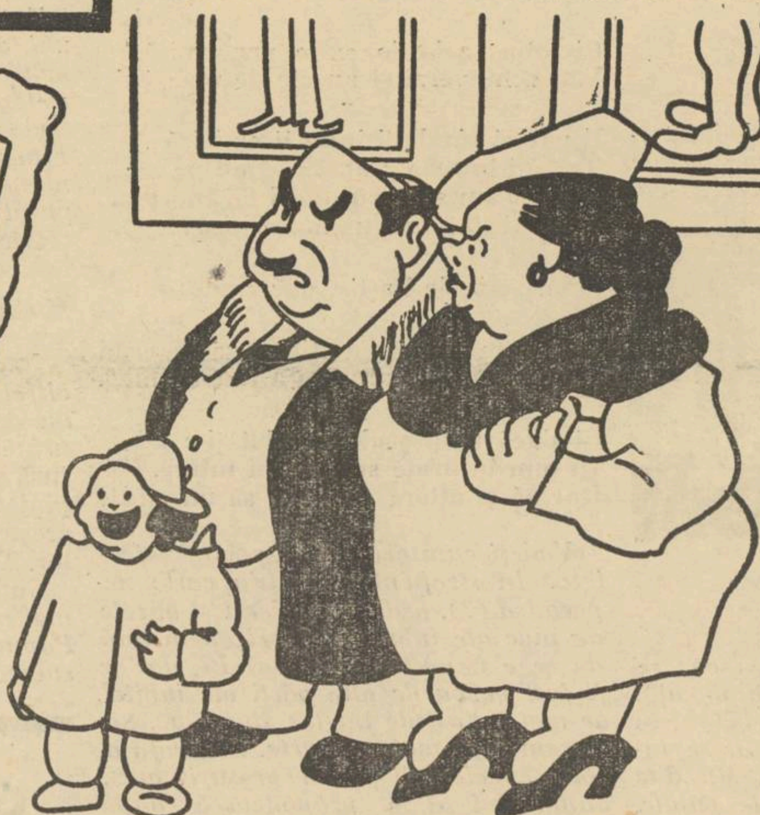

— La vârsta D-tale, maestre?

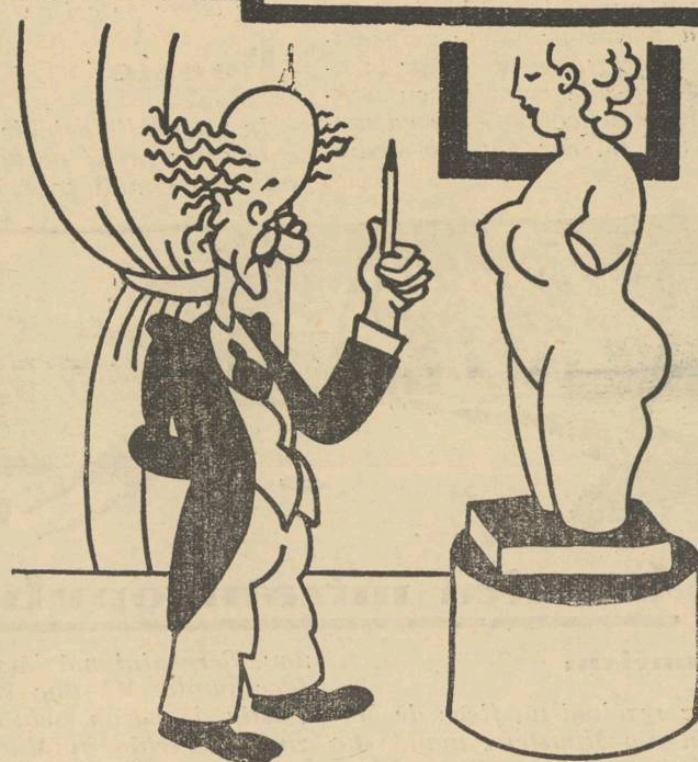

— Am avut la prânz o costiţă de purcel. Era delicioasă...

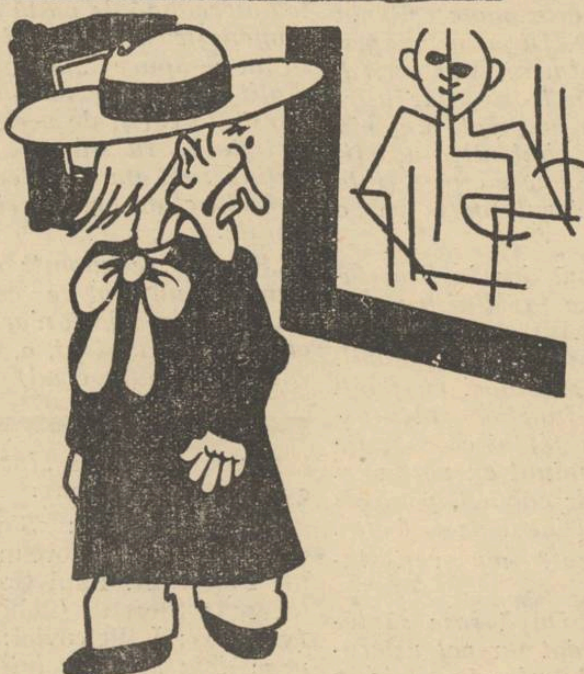
— Nae, ai luat cheia dela antret?

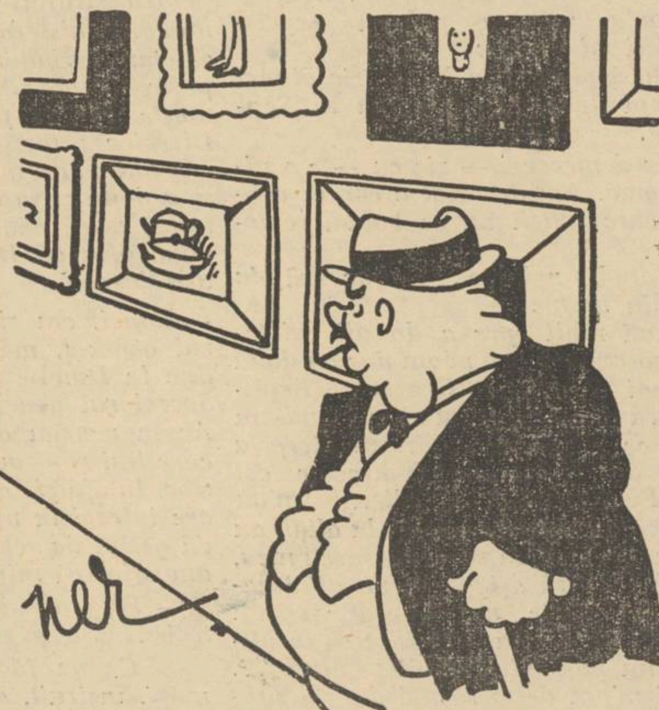
— Linia verticală care cade orizontal pe baza...

— Când lumea e aşa frumoasă, cum poate cineva s'o urăţească?

— Vax!...

— Aştia n'au ocupaţie mai serioasă?

A. Bourdelle: Tragedia

Rodin: Burghezii din Calais

„Intr'o curbă imensă, Rodin a ridicat universul său deasupra noastră şi l-a aşezat în natură". Prin operele marelui vizionar întrezărim uluiţi puterile de zei pe care le-am avea fiecare dintre noi daçă am cunoaşte curajul vieţii.

Bourdelle e opusul maestrului său. Pe dânsul nu-l urmăreşte naturaleţa şi căldura formei care are rost numai prin faptul sensibilităţii ei, ci simbolul, definiţia, teatralul. El ciopleşte în piatră supra oameni, icoane colosale a ceia ce nu putem fi niciodată prin puterea cărnii noastre, dar visăm în exaltările sufletului. Bourdelle e sculptorul eroilor, al legendei, al măreţiei decorative. Rodin concepea totul în părţi separate, bucată cu bucată, fără să-l preocupe cât de puţin aspectul întregului. Rodin închipuia forma, ducând-o totdeauna la maximul de expresie. Fiecare fragment ieşit din mâinile lui păstra sensibilitatea suprafeţei, fluiditatea aceia miraculoasă comunicată materiei inerte de pasionata sbatere a degetelor. Viaţă cât mai multă formei, mişcare şi ritm ca ale însăşi vieţii celei mari. Când a terminat monumentul „Burghezilor din Calais" pretindea să nu fie aşezat pe soclu, ci pe pământul gol, la înălţimea noastră, a oamenilor, pentrucă şi cei de bronz ai lui se mişcă, sufăr şi trăesc ca şi oamenii lui Dumnezeu.

Printr'o lege misterioasă, a fost dat tocmai celui mai preferat elev al lui Rodin să deschidă o cale nouă sculpturii. Bourdelle a definit-o într'un cuvânt: „este vremea să construim". Tot ce-i parţial, tot ce-i izolat este sortit prin definiţie dezarmoniei. O statue e un întreg, perfect închegat, o existenţă statică cu legi arhitecturale ca ale stâncilor şi ale munţilor. Un om de bronz ori de marmoră trăeşte prin materialul din care e clădit şi n'are cum concura vreodată cu omul de carne. Ideia vieţii lui Dumnezeu o reprezintă statuia prin puterea formei — viaţa însăşi, copie fidelă a ei, niciodată.

Pentru a găsi înţelesurile acestea, Bourdelle a parcurs istoria întregii arte, oprindu-se mai cu seamă la primitivi. Sufletul său pios se închină cu mai multă convingere în faţa operei simple, umile, fără artificiile civilizaţiei, plină însă de sensibilitate şi de farmecul sincerităţii. Bourdelle căutând unitatea şi echilibrul în artă se găseşte pe marea linie a tradiţiei clasice. Construcţiile lui monumentale complicate uneori, reci în stilizare, nu reprezintă sentimente omeneşti, cât gânduri sculpturale, o filozofie a formei, posibilităţile ei de expresie bine determinată.

Rodin a creiat un vis atât de profund încât poate nimeni nu l-a înţeles „unul din acele visuri peste care o viaţă trece ca o zi"; în Bourdelle omenirea modernă a găsit un realizator al visului ei de solidă construcţie, trainică, nemuritoare ca Sfinxul şi ca Piramidele.

TACHE SOROCEANU

A. Bourdelle: Fragment din „Epopeia poloneză"

Rodin: Apărarea

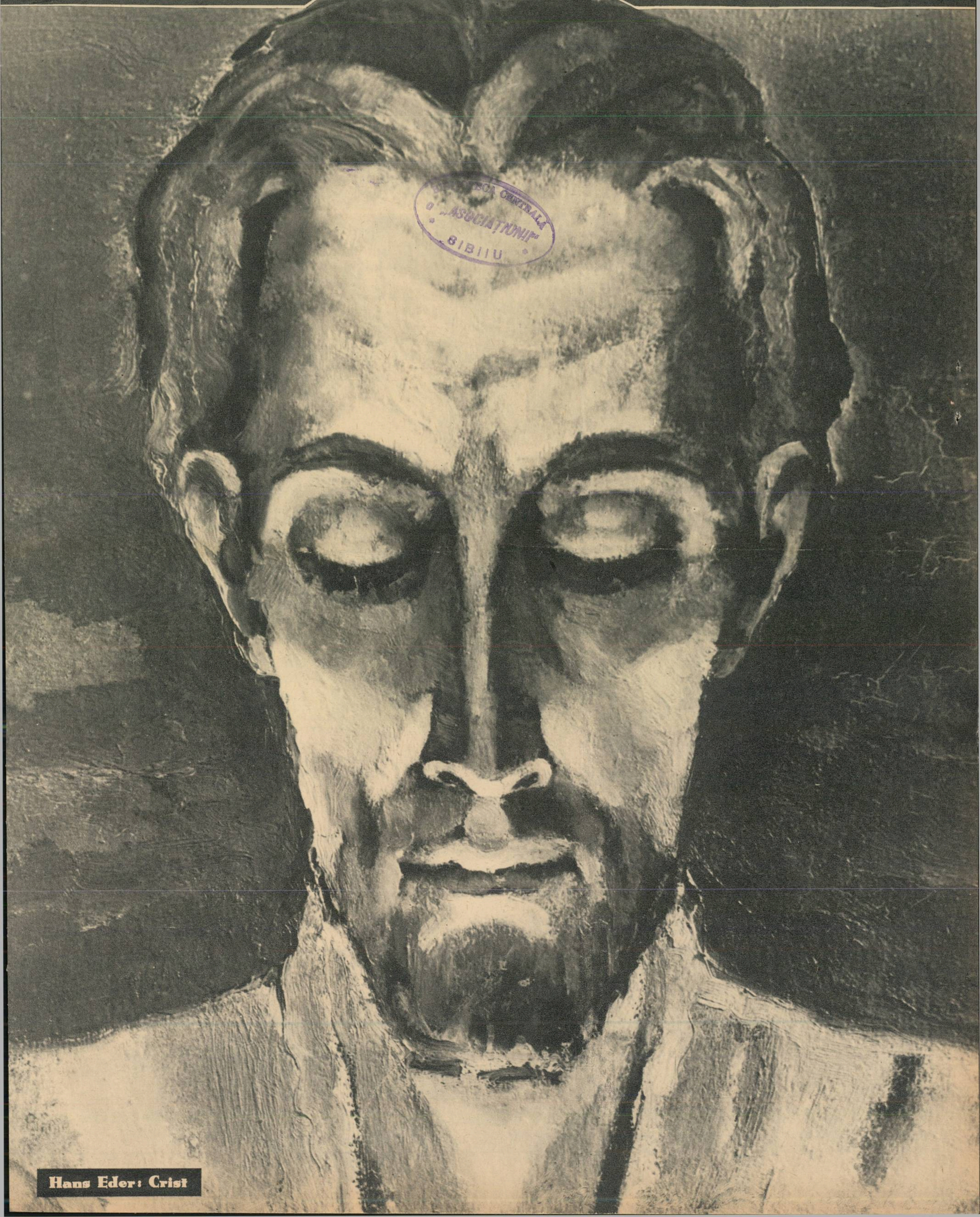
Adevĕrul literar și artistic

A. BOURDELLE: *Statuia poetului Adam Mickiewicz*

Adevĕrul literar
și artistic

884-1937

BIBLIOTECA CENTRALĂ A „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Hans Eder: Crist

Expoziţia Hans Eder

ESTE a doua expoziţie pe care d. Hans Eder o prezintă publicului bucureştean. Cea dintâi a avut loc acum zece ani.

Am cunoscut atunci un pictor ajuns la maturitatea exprimării, abordând subiecte grele cum sunt compoziţiile de dimensiuni cu figuraţie numeroasă şi ştiind să uzeze de mijloacele picturale sigur şi unitar. Viziunile sale erau clare deşi multicolore şi în contraste violente, compunerea ritmic decorativă, cu urme de expresionism, obţinută prin accentuări simbolice şi printr'o claviatură cromatică puternică, sonoră, ca din tuburi de orgă. Apariţia d-lui Hans Eder a produs oarecare mirare, în contrast faţă de eleganţa şi discreţia artei noastre latine.

Intâlnindu-l acum, îl regăsim neschimbat, aplicând cu aceiaşi abilitate o formulă de artă, care nouă ni se pare străină, rece, convenţională, dar de care d-sa nu se poate despărţi. Pentrucă pictorul transilvănean s'a format la cultura germană, care de multă vreme în materie de artă se învârte în jurul expresionismului. Realitatea pentru această şcoală n'a fost niciodată motiv de pură încântare vizuală, de speculaţie cromatică, ci subiect de ilustraţie teatrală, cu gesturi, atitudine şi atmosferă sumbră, dramatică, înfricoşătoare.

In noua sa expoziţie, dl. Hans Eder păstrează dela expresionism straniul coloritului şi acea pasiune de a modela pasta exagerând trăsăturile, scobind carnaţia şi redând-o crispată, torturată, supusă unui destin trist, cu umbre de moarte. Nu numaidecât în subiecte complicate dar şi în portrete şi în peisagii. Fără ca violenţele de suprafaţă, sublinierile brutale să fie justificate de fondul tabloului. Câteodată transpunerea nu se leagă de conţinutul sufletesc al modelului. Şi gălăgia cromatică întâmplată oriunde, cu orice preţ, ajunge să fie supărătoare.

Autoportret

Păstorel Teodoreanu

La d. Eder nu întâlnim nuanţe, ci tonuri elementare, aşezate destul de cuminte cu cuţitul sau cu pensula, dar intenţionat în efecte strigătoare, de manifest. Sunt mai ales câteva culori ce revin obsedant: un verde crud, de proecţie decorativă ca într'un afiş şi un violet putred, cu muşcături albăstrui, de piatră vânătă, care n'au servit niciodată pe oricine le-a încercat. Inţelegem culori reci, de lumină spectrală, chiar pe carnaţia de soare a unui nud de femee, dar transmise nouă spre totală acceptare prin acel misterios fluid al creaţiei.

Nu contestăm portretelor d-lui Eder consistenţa lor materială, înscrierea lor în spaţiu, calitate care se datoreşte aproape în întregime desenului. Culoarea merge câteodată chinuit pe urme de asemănare, cu insistenţe şi opacităţi şcolăreşti, să umple conturul şi nu să existe prin ea însăşi. Astfel, cu toată risipa cromatică, tabloul păstrează un aer academic. Şi nicăeri nu-i mai trist academismul decât amestecat cu intenţii revoluţionare.

Printre portrete sunt câteva modele cunoscute şi deci mai lesne de controlat realizarea picturii. La unele poza e de o banalitate care le desfiinţează dela început fără să mai luăm în seamă celelalte elemente picturale. Altele sint de nerecunoscut datorită materialului de realizare complect opus personalităţii lor.

In general, pe un desen normal, strict aplicat anatomiei, se ţes game stranii de culoare, alergând tumultos, demonstrativ, dar care la o cercetare mai atentă nu ne spun nimic, îşi desumflă repede aparenţele pretenţioase.

Credem că d. Hans Eder reuşeşte mai cu seamă când poate modela personagiile liber, conducându-se după viziunea sa şi nu după impunerile realităţii. Avem dovada în acea impresionantă „Privelişte dela ţară" ce se află la Pinacoteca Statului.

TACHE SOROCEANU

Un pastor ←

Ţiganca

IN MEMORIA LUI D. D. PATRASCANU

Colaborarea cu D. D. Patrașcanu

Acum opt ori nouă ani m'am înțeles cu Patrașcanu să scriem o serie de povestiri din viețile sfinților. Numărul de volume îl stabilisem la șase. Pentru fiecare volum utilizam hageografia a două luni: într'un îmi căutam eu subiectele în alta tovarășul meu. După cum se știe colaborarea noastră s'a oprit la al doilea volum. In toamna aceasta mă înțelesesem cu Patrașcanu să ne continuăm lucrarea.

In considerațiile care ne determinaseră să reluăm, fiecare cu natura sa artistică, materialul acesta așa de bogat, așa de pasionant, uneori așa de dramatic, altădată așa de fin, se amesteca mai ales ideea călăuzitoare

D. D. PATRAȘCANU

de a pune în contact marea mulțime a cititorilor modești cu o literatură respectabilă și plină de noblețã, care nu le este destul de accesibilă.

Am mai spus altădată, undeva, că. încă dela 1907, după răscoalele agrare, când m'a chemat marele Haret la conducerea cercurilor culturale, am propus, într'un referat care desigur că se mai găsește la Casa Școalelor, să se tipărească pentru uzul poporului Evangheliile cel puțin, dacă Biblia întreagă ar fi o lucrare prea dificilă și de lungă durată. Vechea traducere nemțeană, ușor ameliorată, mi se părea absolut necesară pentru începuturile culturale ale poporului. Cartea cea mai necesară sufletului său, și cea mai bună ca element de educație, lipsea neamului nostru, cum încă lipsește după treizeci de ani dela acea propunere. Inteleg ca această carte sfântă, solid legată în piele, bine ilustrată și frumos tipărită, să fie așezată de Stat în casa fiecărui gospodar creștin, atât în casele unde omul poate citi cât și în cele unde se află numai nădejdea unui cititor, dintre copiii familiei. Dăruită ca obiect sacru, cercetată cu pietatea caracteristică oamenilor noștri dela țară cel puțin în icoanele ei, înțeleasă încet-încet în învățămintele ei atât de necesare trecerii dela primitivitate către o viață sufletească mai ridicată, ea urma să fie un adaos în primul plan la opera economică și social-politică pe care și-o propuneau guvernanții acelui timp. Infăptuitorii ei ar fi putut găsi soluția financiară, poate. Spiru Haret s'a interesat de propunere ; chestia privea sfântul sinod; reluarea textelor cerea timp îndelungat. Acest înalt for a patronat în acești din urmă ani o traducere a Bibliei; lucrarea e imperfectă; această carte ar trebui să beneficieze de cea mai exactă transpunere și de cea mai frumoasă limbă literară — operă ce rămâne de realizat de astăzi înainte, după ce avem un prim temeiu. Propunerea dela 1907 privea difuzarea sistematică în masele populare a unei bune tipărituri ilustrate. Realizarea acestui lucru o socotesc drept o necesitate de stat.

Așteptând deci cartea cărților pentru popor, am hotărît ca să înzestrăm literatura celor mulți cu povestirile acestea sfinte. Tipărirea lor o doream legată de o mare răspândire. Cum în acțiunea culturală a maselor răspândirea efectivă a cărții bune e problema cea mai importantă și cum noi eram numai scriitori, am scris numai cărțile; răspândirea lor s'a oprit la pătura obișnuită a cititorilor noștri.

In timpul acestei colaborări, am putut vedea metoda de lucru a lui Patrașcanu. Redacta de două și de trei ori complectându-și și lărgindu-și manuscrisul, cu o grijă și o meticulozitate de benedictin.

Interesant poate pentru cercetătorii vieții și operei acestui remarcabil artist este și faptul că — după cum se vede și din cele două volume tipărite — el alegea istorisirile dramatice, deosebindu-se total de ceiace alegeam eu.

In răstimpul cât am lucrat împreună, l-am cunoscut pe Patrașcanu în toată bunătatea lui evanghelică pot spune, în viața-i aproape ascetică și în prietenia-i devotată, Nu numai scriitorii pierd un camarad de preț, ci oamenii de treabă în cea mai nobilă accepție se împuținează prin moartea lui.

MIHAIL SADOVEANU

Omagiul unui ardelean

Dacă cei din deceniul meu, învecinați cu deceniul lui, răscolesc prin amintirile tinereții lor, văd în Dumitru Patrașcanu — alături de o mare făgăduială în literatură — și acel mare și generos neastâmpăr într'o perioadă sgârcită în elanuri sociale. Atunci când el prindea din mâna plictisită a lui Caragiale firul umorului românesc să-l răsucească și să-l poarte cu vrednicie mai departe, adăogat cu duioșia lui moldovenească, era pasionat poate mai mult de altceva decât de literatură: de problemele de viață ale vremii lui.

Cum ele mă pasionau atunci și pe mine, ca pe atâți tineri, mai mult decât literatura, purtam în inimă un cult pentru toți campionii întârziatei desiobăgiri din România liberă...

Curând apoi, după 1907, și după Liga reformelor, inițiată de „generoșii" liberali, am întâlnit des în presă numele lui Patrașcanu, în legătură cu aceste postulate ale timpului. Apoi, în 1913, voluntar într'un regiment în Bulgaria, sub acelaş cort de simplu soldat cu tovarășul său de elanuri naționale și sociale, Vasilică Morțun... Iar mai înainte de aceasta luase în piept — cu o pasiune care se întâlnea numai la el dacă era mânată de o convingere — o cauză frumoasă: cauza lui Aurel Vlaicu.

Intre 1909 și 1912 se dădea în toată Europa lupta pentru cucerirea aerului. Dacă mai înainte de 1910 un Patrașcanu ar fi avut putința să deschidă drum de realizare plăsmuirii bănățeanului Vuia, poate că a noastră era prima biruință asupra aerului. A fost însă gata, într'ajutor, la apariția lui Vlaicu... Căci în calea Icarului ardelean stăteau neîncrederea, indiferența, și răutatea. Deputatul Patrașcanu le-a învins atunci pe toate, a trezit prin presă interesul marelui public și al unor factori hotărîtori și prin influența lui, i s'au deschis inginerului ardelean atelierele Arsenalului Armatei, pentru ca să-și poată construi primul aparat.

L-am văzut întâia-oară pe Patrașcanu, chiar când ieșea dela ministerul de Războiu întovărășit de silueta firavă a lui Vlaicu. Cu pasul lui întins și ușor aplecat înainte, parcă pentru câștig la viteză, și transmițând întregului corp ritmul mersului și gândurilor lui din acel moment — așa cum mergea și la 65 de ani și credeam că are să mai meargă până la 85! — deputatul Patrașcanu îl ducea cam iute pe ardeleanul mai înalt decât el, pe când eu întrebam pe cineva cine să fie domnul cu Vlaicu...

Pentru toate acestea, eu, ardeleanul tânăr, care, pe acea vreme, dibuiam în viață ca și în literatură, m'am apropiat de Patrașcanu cu un amestec de sfială și de recunoștință regionalistă... Făcusem într'o după amiază de August, în 1914, o oră de plimbare numai în doi, cu regretatul G. Ibrăileanu — acel drum fermecător dela mânăstirea Neamțului până la schitul Vovidenia atât de iubit de marele critic! — și a întoarcere, m'am oprit să mă despart de el în vatra mânăstirii, în fața locuinței călugărești din dreapta, cu cerdacul în față... Căci acolo se vedea toată familia lui Patrașcanu și acolo își termina plimbarea „domnu Ibrăileanu"... Dar „Vino și dumneata" — mi-a zis Ibrăileanu, mirat de modestie. De această modestie sau sfială m'am mirat și eu după câteva clipe, sau mai bine zis m'am jenat. Atât doamna Lucreția Patrașcanu — această bănățeancă prin obârșie, ca fiică a profesorului ieșan Stoica, descălecat dela Lipova, cât și soțul și copila lor și cei doi liceeni de atunci m'au făcut să mă jenez de sfiala mea și să mă simt curând ca și Ibrăileanu... Nu fu trebuință să străbat vreun drum anevoios ori cotit până la inima marelui scriitor, care ocrotise pe Icarul ardelean.

L-am văzut apoi destule-ori pe om și pe scriitor în intimitate, între ai lui, în casa lui și la masa lui, în București; l-am cunoscut și pe istoricul și pe colecționarul pasionat pentru marile lui bogății, pe cari era în stare să ți le arate și să le învieze cu înțelegerea lui entuziastă pentru a doua și a treia oară iarăși...

Pe Patrașcanu nu-l puteai pierde ca prieten, căci avea o grijă deosebită să nu ucidă prietenia pe care o prețuia ca pe un bun deosebit al vieții: *nici-odată nu reușeai să-l îndatorezi tu atât cât el pe tine...* Dar nu practica nici ura, nici supărarea, dacă cineva își luase partea și plecase... Zâmbea. Vedea cu închipuirea un erou al unei viitoare nuvele... Coborîtor din vechea familie Boldur, din generația de boieri ai lui Ștefan — ca și familia basarabeană Gavriliță — fermecătorul scriitor adormit eri, care nu credea în moștenirea nobleței, avea toate atributele ei așa cum a realizat-o civilizația veacului nostru. Erau totuși aceste atribute ale lui din naștere. Căci nici o sforțare nu se vedea în practica bunătății și omeniei la acest bărbat care avea numai milă pentru oamenii mistuiți și devastați de ură și invidie până la sluțire...

Și dacă acestei distinse naturi îi adăugăm temperamentul expansiv al tinereții lui mereu generoase până la 65 de ani, sentimentele ce ți-le putea trezi în suflet Patrașcanu nu puteau fi calificate numai cu „admirație", „stimă" și „prietenie", ci cu acel cuvânt pe care-l rezervăm celor mai apropiați și scumpi ai noștri: „dragoste"... „Mi-e drag de el" — se exprima d. Brătescu-Voinești acum doi ani în „Adevĕrul", luând apărarea prietenului, când Ministrul Instrucțiunii Publice, d. Dr. Angelescu se hotărîse în sfârșit să purceadă la revizuirea procesului și Patrașcanu mai era atacat într'o gazetă...

Dar apropierea de omul acesta de o rară bunătate și omenie era foarte profitabilă îndeosebi pentru un meșteșugar al condeiului. Căci dela el — mai mult poate decât chiar dela Caragiale — puteai înțelege ce înseamnă o răspundere față de public. Grija lui pentru formă, pentru căutarea expresiei și cuvântului celui mai nimerit, era o pasiune molipsitoare — și dacă ajungea un manuscris în mâna lui, nu se achita cu niște observații de mântuială, ci îl cerceta dela construcție până la virgulă. Numai în aceste condiții opera lui a ieșit cu atâta desăvârșire a formei. Căci, vai, de câte-ori refăcea și copia!

A fost, din nefericire, anii lui din urmă, preocupat exclusiv de manualele de Istorie. O reală pagubă pentru literatură, căci proiecta un roman... Dar și din aceste cărți Patrașcanu a realizat niște opere, în felul lor. In ele tinerimea școlărească a țării noastre găsește istoria lumii și a României înviate cu un meșteșug și într'o haină ce captivează ca și lecturile din domeniul pur al frumosului. Și astfel România Mare, cu atâția cetățeni noui, are și în manualele minunate ale lui Patrașcanu un dascăl pentru cea mai aleasă și mai îngrijită limbă.

Multă vreme vor fi greu de întrecut aceste cărți; prin opera lui literară însă, Patrașcanu va străbate în veacurile vitoare împreună cu ceilalți clasici ai noștri. Pentru contemporanii care l-au cunoscut și în alte manifestări, el va rămâne *ceeace trebuie să rămâie un om prin conștiința lui curată închinată vremii cu desinteresare.*

ROMULUS CIOFLEC

Actualităţi ştiinţifice

Pădurile şi precipitările atmosferice

După o opinie foarte răspândită, ţinuturile bogate în păduri sunt mult mai favorizate — în ceeace priveşte alimentarea cu apă şi cu isvoare naturale — decât regiunile lipsite de păduri.

Totuş, savantul german profesorul A. E. Meyer, — după o cercetare îndelungată a debitului isvoarelor din diferite regiuni ale Germaniei — a ajuns la o concluzie, care contrazice acest punct de vedere, aproape unanim admis până acum. Profesorul Meyer susţine că prezenţa pădurilor nu exercită o înrâurire esenţială asupra frecvenţei precipitaţiunilor atmosferice şi asupra debitului isvoarelor, într'o rază apropiată.

Este drept că pădurile reţin întrucâtva precipitările atmosferice, însă, efectul acestui fenomen asupra alimentării isvoarelor şi pâraelor durează maximum o lună, întrucât pădurea consumă, pentru nevoile ei proprii, cea mai mare parte din rezerva de apă.

Deasemenea, savantul german a stabilit netemeinicia teoriei, după care se produc mai multe descărcări atmosferice deasupra ţinuturilor bogate în păduri.

Avioane „svârlite" în văzduh

O publicaţie engleză afirmă, într'un număr recent, că, în cazul când o intensă bombardare ar reuşi să distrugă aerodroamele Marei Britanii, această ţară ar fi totuşi capabilă să lanseze în văzduh avioane de răsboiu, împotriva vrăjmaşului.

Graţie unei „super-catapulte", se poate svârli în orice moment un avion în aer. Aviaţia engleză dispune în acest scop de două sisteme de catapulte: unul de mare dimensiuni, ascuns într'un adăpost betonat, situat la marginea aerodromului şi altul mic, uşor transportabil într'un camion blindat. Lansarea se realizează cu ajutorul aerului comprimat şi permite proectarea simultană, în ritmul de două avioane pe minut.

Văl protector în horticultură

In Statele Unite ale Americii se foloseşte de curând un sistem de văluri, destinate a fi folosite în agricultură şi horticultură, şi a căror menire e să asigure o protecţie contra insectelor şi primejdiei de îngheţ.

E vorba de un fel de plasă împotriva ţânţarilor, confecţionată dintr'o materie specială, pe bază de celuloză, şi care aşternută peste pomi şi răzoare, protejează fructele şi legumele, nu numai împotriva insectelor, ci şi contra îngheţului. Reţeaua e ţesută în aşa fel, încât în ochiurile ei să poată pătrunde albinele, dar nu fluturii şi alte insecte. Prin impregnarea cu o anumită soluţiune chimică, ţesătura devine complect etanşă, astfel că temperatura din interior se menţine considerabil superioară aceleia din exteriorul vălului.

Un nou izolant sintetic

Marea societate americană „General Electric Co" a pus de curând la punct o nouă substanţă sintetică izolantă care se bucură de însuşiri preţioase.

Acest material, după cât se anunţă, rezistă la umezeală, la acizi şi la uleiuri şi în plus, posedă remarcabile calităţi mecanice şi de durabilitate. „Famenolul" (acesta e denumirea noului izolant) are proprietăţi oarecum asemănătoare cu acelea ale cauciucului, însă nu e inflamabil. El poate fi menţint, fie în stare moale şi flexibilă, fie rigid şi se aplică cu un deosebit succes la izolarea cablurilor şi sârmelor, în maşinile unelte, ca şi la echiparea plumbului dela baterii sau la impregnarea diverselor obiecte. „Famenolul" nu necesită o vernisare prealabilă.

Hârtie de tipar subţire

O hârtie de tipar extrem de subţire a fost de curând realizată în America, în cele mai bune condiţiuni.

După cum se ştie, în noul continent se depun mari sforţări din partea editorilor, pentru ca tipărirea cărţilor — nu numai a celor de lux — să poată fi realizată pe o hârtie cât mai subţire posibilă. Fireşte, în această direcţie există anumite limite, deoarece, în cazul când hârtia este prea subţire, ea devine străvezie şi deci inutilizabilă pentru imprimare pe două părţi. Un technician yankeu însă a reuşit să înlăture această dificultate, graţie unui procedeu original care face bună pentru tipar chiar o hârtie de grosimea unei foiţe de ţigară. E deajuns ca hârtia să fie impregnată cu bioxid de titan. Ţinând seama, pe de altă parte, că titanul nu e un metal prea rar în America, e lesne de înţeles avantagiile noului procedeu şi revoluţia, pe care a stârnit-o în technica editorială această invenţiune.

ING. I. S.

URMĂRIŢI cu ATENŢIUNE
CALENDARUL VOIAJELOR
REPREZENTANŢEI GENERALE
HOLLAND-AMERIKA LINIE

Data plecării	Durata voiajului zile	CALENDAR!
1937		
22 Noemb.	35	Palestina, Egipt, Mediterana, Coasta de Azur şi toată Italia.
2 Dec.	31	Italia, Coasta de Azur, Mediterana, Marsilia, Tanger, Casablanca, Marrakech, Rabat, Meknès, Fès şi Italia de Nord.
7 Dec.	17	Plecarea în Statele Unite, cu vaporul „Rotterdam" al soc. HOLLAND-AMERIKA LINIE.
11 Dec.	31	Italia de Nord, Coasta de Azur, Mediterana, Marsilia, Tanger, Casablanca, Marrakech, Rabat, Meknès, Fès, Franţa, Elveţia, Austria şi Ungaria.
13 Dec.	30	Egipt, Palestina, Mediterana, Franţa şi Italia (Revelionul la Paris).
21 Dec.	28	Milano, Mediterana, Marsilia, Tanger, Fès, Meknès, Rabat, Casablanca, Marrakech, Taraudant, Agadir, Mogador, Safi, Mazagan, Coasta de Azur şi Italia de Nord.
22 Dec.	42	Olanda, plecarea cu vaporul „Veendam" al soc. HOLLAND-AMERIKA-LINIE la: Nassa (Bahama), Miami-Havana, New Orleans Atlanta, Richmond, şi New-York.
22 Dec.	82	In jurul Africei cu vaporul „Jagersfontein" al soc. „HOLLAND-AFRIKA-LINIE" cu vizitarea localităţilor: Teneriffe Capetown, Mosselbay, Port Elizabeth, East London, Durban, Laurenço Marque, Beira, Mocambique, Port Amelia, Daressalaam, Zanzibar, Tanga, Mombasa, Suez, Port Said, Genua Marsilia, Tanger, Lisabona, Dover, Anvers şi Rotterdam. Sărbătorirea Crăciunului în Olanda, iar revelionul pe vapor.
27 Dec.	7	Plecare la Istanbul. (Petrecerea revelionului la Istanbul)
1938		
3 Ian.	17	Plecare în Statele Unite cu soc. „HOLLAND-AMERIKA-LINIE.
3 Ian.	32	Egipt, Palestina, Mediterana, Coasta de Azur şi Italia.
5 Ian.	31	Italia, Coasta de Azur, Mediterana, Marsilia, Tanger, Casablanca, Marrakech, Rabat, Meknès, Fès, Franţa Elveţia, Austria şi Ungaria.

Informaţiuni şi Prospecte

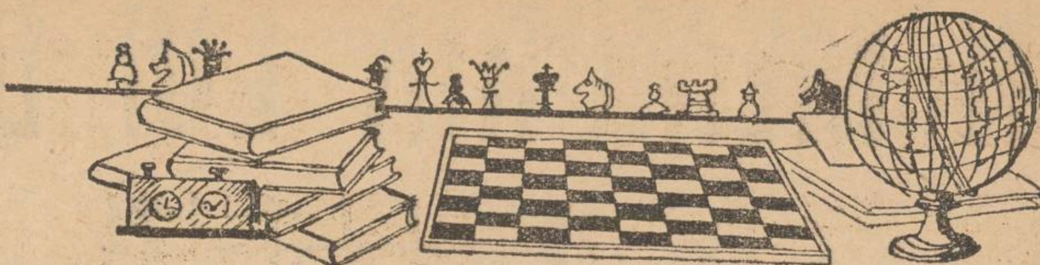
la:

O.R.T. ORGANIZAŢIA ROMÂNĂ DE TURISM

S. A. R.

BUCUREŞTI

Calea Victoriei 70, Etaj. I

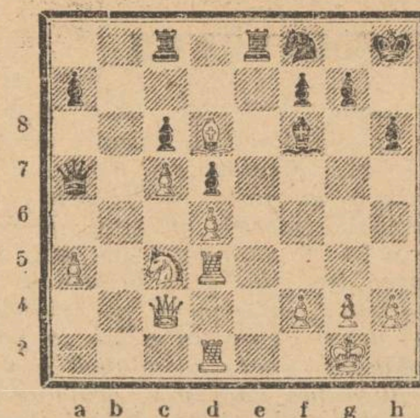
Cronica şahului

ŞI CAMPIONUL LUMII FACE GAFE!

La turneul elitei, organizat de federaţia de şah germană şi jucat între 16—29 Iulie, campionul lumii Dr. Max Euwe a pierdut o singură partidă din 6 jucate cu maestrul Bogoliubow din Triberg, graţie unei gafe aşa cum se vede în diagrama de mai jos.

Acest turneu s'a terminat cu victoria lui Max Euwe, care a realizat 4 puncte. Al doilea şi al treilea premiu a fost împărţit între Dr. Alehin şi Bogoliubow, fiecare câte 3½ puncte, al patrulea Sömisch cu 1 punct. Au jucat numai aceşti patru maeştri, câte două partide cu fiecare. Rezultatul între Euwe-Alehin a fost de 1½ în favoarea campionului lumii.

Negru: *E. D. Bogoliubow*

Alb: *Dr. Max Euwe*

Poziţia din diagramă e după a 25-a mutare a Albului. Negru a jucat: 25..., Cf8—e6 (cu ameninţarea C×d4; 27. T×d4, N×d4; 28. T×d4, Te1 mat). Campionul lumii a răspuns: 26. Ce3—e2?? (Gafa!, căci ameninţarea persistă; a urmat deci:) Ce6×d4!; 27. Td3×d4, Nf6×d4; 28. Td1×d4, Da5—e1 mat.

LUPTA PENTRU CAMPIONATUL LUMII

Matchul revanşă între Dr. Max Euwe şi Dr. Alehin, început la 5 Octombrie la Amsterdam, continuă în diferite oraşe ale Olandei. Lupta e dârză, fiecare căutând să surprindă pe adversar cu câte ceva nou. Din partidele ce s'au jucat până acum se vede că ambii „matadori" s'au pregătit serios pentru match, dându-ne partide de cea mai superioară calitate: mutări precise, pline de fineţe, combinaţiuni calculate.

Dr. Euwe îşi apără cu îndârjire titlul, încurajat de compatrioţii săi; Dr. Alehin are din când în când strălucirile de geniu cu care eram obişnuiţi. Faptul că sunt atât de puţine remize dovedeşte că fiecare vrea cu orice preţ să învingă. Până acum nu se pot face pronosticuri, căci avem deaface cu doi jucători, care în adevăr sunt cei mai tari şahişti ai zilelor noastre, ambii în formă, ambii tineri, ambii cunoscători profunzi ai teoriei jocului şi ambii decişi să lupte cu toate forţele de care dispun.

Mai jos dăm cea mai frumoasă partidă ce s'a jucat până acum şi în care Dr. Alehin ne arată din nou extraordinarele sale calităţi de jucător genial.

GAMBITUL DAMEI ACCEPTAT

(Apărarea slavă)

Partida VI-a jucată la Harlem

Alb: *Dr. Alehin* Negru: *Dr. Euwe*

1.d2—d4 d7—d5; 2.c2—c4, c7—c6; 3.Cb1—c3, d×c4; (Sau Cf6; 4.Cf3, d×c4; 5.a4, Nf5 6.e3 etc.) 4.e2—e4, (Această mutare denotă dorinţa de a juca deschis: la atac la combinaţii, şi în adevăr graţie acestei mutări partida ia un caracter vioi.) e7—e5; (Campionul lumii ştie să dea şi replica imediat!) 5. Nf1×c4, e5×d4; (După D×d4 urma 6. Nd3.) 6. Cg1—f3, b7—b5; (Nu se poate juca d×c3, căci urmează: 7. N×f7+, Re7; 8. N 5+, Cf6; 9. D×d8+, R×d8; 10. e5! cu câştig de figură) 7.Cc3×b5, Nc8—a6 (După c×b5 ar urma desigur 8.Nd5!) 8 Dd1—b3, (Atacul continuă în vechiul stil al lui Alehin.) Dd8—e7; (După N×b5 ar urma: 9. N×f7+, Rd7; 10 N×g8 etc. La 9..,Re7.? 10 De6 mat.) 9. 0—0, Na6×b5; (la 9..,c×b5 urma 10. Nd5,Nb7; 11 D×b5+ etc.) 10. Nc4×b5, Cg8—f6; (La Db7 urma: 11. C×d4, c×b5; 12 C×b5, De7; 13. Nf4 cu poziţie predominantă.) 11. Nb5—c4, Cb8—d7; 12. Cf3×d4 Ta8—b8; 13. Db3—c2; (13. C×c6?, T×b3; 14. C×e7, Tb4 câştigând o piesă) De7—c5; 14. Cd4—f5, Cd7—e5; 15. Nc1—f4, Cf6—h5; (La D×c4 urma: 16. D×c4, C×c4; 17. N×b8.) 16. Nc4×f7+!, Re8×f7; 17. Dc2×c5, Nf8×c5; 18. Nf4×e5, Tb8—b5; 19. Ne5—d6, Nc5—b6; 20. b2—b4!, Th8—d8; 21. Ta1—d1, c6—c5; 22. b4×c5, Nb6×c5; 23. Td1—d5 şi Negru cedează.

O partidă excelent jucată de Alehin. Ca să răpui pe un adversar ca Euwe numai în 23 mutări trebue să ai mare talent. Dela început şi până la sfârşit Alehin a ţinut pe adversarul său în atac, nelăsându-l niciun moment să răsufle, La mutarea a 9-a, când Alehin şi-a făcut rocadă, spectatorii din sală erau atât de surescitaţi încât secundul lui Euwe s'a văzut silit să intervie pentru a calma spiritele.

După mutarea a 9-a a Negrului, Alehin, pentru a calcula urmarea, a gândit 40 de minute şi lui Euwe pentru răspuns i-au trebuit 56 de minute.

Recomandăm cetitorilor noştri să revadă această partidă cu mare atenţiune, căci cuprinde frumuseţi nebănuite.

*

Bibliografie. Am primit la redacţie Nr. 10 şi 11 din revista „CRI"—Curierul recreaţiilor intelectuale. In afară de celelalte rubrici de cuvinte încrucişate, bridge, şarade, remarcăm cronica şahului condusă cu multă competinţă de d. B. Blasbalg. Rubrica este bogată şi variată, conţinând articole, numeroase partide, bine adnotate şi probleme alese. Această revistă, spre cinstea ei, dă cea mai mare importanţă şahului, căci cronica şahului cuprinde 10 pagini scrise mărunt, care fac cât o revistă de şah. Nu putem decât felicita pe d. Blasbalg pentru munca ce o depune, ca să ne puie la dispoziţie o cronică atât de substanţială. Redacţia Bucureşti III, str. Paris Nr. 30, Director Ing. Macşa.

Abonamente: un an 250 lei, şase luni 130 lei.

AUREL LERNOVICI

Amintiri din copilărie și adolescență

Incepem publicarea amintirilor de copilărie și adolescență ale lui G. Ibrăileanu.

Aceste amintiri datează din 1911. Ele sânt redactate subt formă de scrisori către un prieten, în casa căruia au și fost scrise. Manuscrisul scrisorilor stătea pe biroul prietenului, de unde Ibrăileanu îl lua și îl completa.

Cum scrisorile nu erau destinate apariției, ele se prezintă subt prima redactare — fără nici o corijare de formă.

Le publicăm atât pentru frumusețea paginilor în sine, cât și ca document pentru înțelegerea unei epoci și a unui om — ale cărui fine resorturi sufletești pot fi descoperite numai din lectura acestor pagini, care cuprind fapte necunoscute chiar de mulți dintre prietenii lui Ibrăileanu.

AD. LIT.

Duminică
31 Iulie 1911

Incep să-ți scriu câteva lucruri de altă dată, așa cum mi-or veni sub condeiu, fără nici un plan și fără nici o pretenție.

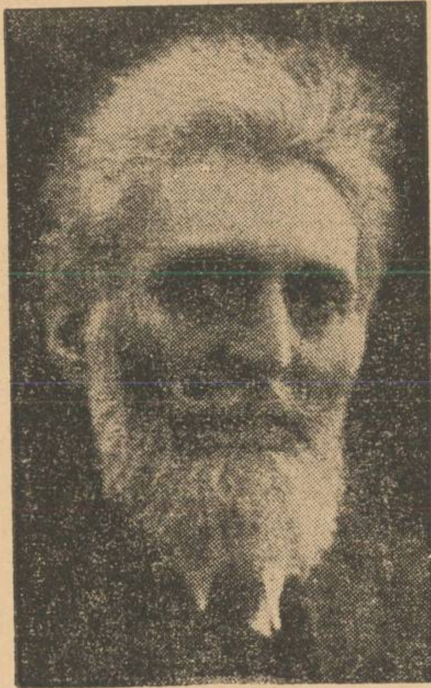
Cele mai vechi lucruri, de care mi-aduc aminte, sunt casa dela Roman, unde am stat până la vârsta de 5 ani și familia câtă stătea în acea casă. S'a întâmplat să mă nasc într'o familie de mică burghezie, cu tradiții, cu „viață de familie", compusă din sentimentul datoriei, din iubire și din solidaritate. Ce voiu fi având bun în caracterul meu vine de acolo. Dar această viață a ținut puțină vreme, și la o vârstă aproape inconștientă. După aceia, am trăit fără familie, așa că m'am desvoltat anarhic, ca un produs al multor și variate împrejurări ale societății. Cu alte cuvinte, am rămas aproape fără creștere — afară de exemplul lui tatăl meu (când am început să stau cu el), care era un om de treabă și, el însuși, un produs al vechii vieți de familie. Ne având „creștere", a trebuit să o înlocuesc, mai târziu, cu mintea: să judec ce trebue și ce nu trebue să fac. Dar mintea e o călăuză nesigură și nu întotdeauna la slujba ei. Creșterea îți dă deprinderea, așa că te porți cum trebue în chipul cel mai natural, fără sforțare, și în fie care moment. Mintea însă, uneori te părăsește: nu poți fi atent la infinit. Apoi sforțarea conștientă te obosește.

O comparație: un om care umblă drept prin natura lui, nu face nici o sforțare; unul care umblă plecat, trebue să se gândească necontenit să stea drept. Indată ce uită, umblă iar ghebos.

Ca să nu răspund cuiva cu vorbe aspre, trebue să fac o sforțare; uneori uit să fac sforțarea. Dacă m'ași fi obișnuit dela 3 până la 18 ani, în viața de familie, să vorbesc cum se cade, acum acest lucru ar fi foarte ușor, mi-ar fi un lucru natural, fără nici o cheltuială de energie. Bine înțeles e vorba și de temperament. Acesta ar străbate prin educație, tot s'ar cunoaște firea înăscută violentă.

Din viața dela Roman, mi-aduc aminte puține lucruri hotărîte. Am fost un copil precoce. Inainte de 5 ani, știam unele lucruri grele de înțeles, și pentru o vârstă mai înaintată. Știam, de pildă, oarecare lucruri din gramatică, pe care copiii de 10 ani le pricep greu. Am fost și amorezat înainte de 5 ani: de o fată de vreo 7-8 ani, care trecea pela geamul nostru. Nu-i vorbă, era și un caz de sugestie, căci cei din casă mă tachinau cu ea.

G. IBRĂILEANU

Dar știu că mă înroșam când trecea pela geam. Tot dela acel geam, vedeam și Ceahlăul, care era pentru mine ceva ca din altă lume, ca dintr'o legendă frumoasă. Nu știam pozitiv ce e acel Ceahlău, nici ce este un munte — nimic!

Sărăcia se ținea de noi. Dar eu n'aveam cum s'o simt. Dar sărăcia aceasta contribuia la „viața de familie", căci nu era locul pentru o viață de plimbări, soarele și celelalte. Toți munceau, duceau o viață onestă — avean datorii mici, dar grave, de îndeplinit.

Mi s'a spus că eram un copil aproape grav, deși plin de toate naivitățile acelei vârste. Mama mea mă iubea cu toată puterea unei naturi concentrate și a unei vieți, care fusese tristă. Mi s'a spus că era o femee înaltă, tăcută și frumoasă. Ea suferise mult, căci multă vreme luptase cu cea mai grozavă sărăcie, lucrând zile și săptămâni la o cusutură, pentru care lua câtiva lei, căci, bunica mea rămăsese fără mijloace. Numai mai târziu, începu să aducă acasă ceva un frate al ei. Eu n'o țin minte cum era la față, decât foarte vag. Am mai mult o impresie nelămurită despre ființa ei, despre esența ei sufletească, despre ceva cald și lipit cu patimă de copilul acela, care azi sunt eu. Dar această impresie nelămurită a mea, adăogată cu cele ce am auzit despre ea, au alcătuit în mintea mea o ființă vie, pe care o văd: o fată tânără. Ea a murit la vârsta de 31 de ani, și o văd ca o fată. Mama mea, acum când eu am 40 de ani, când sunt mai bătrân decât ea, îmi apare într'un chip foarte curios, pe care e greu să-l exprim. Mama mea este mai tânără decât mine.

Dacă ar mai fi trăit, dacă ar trăi și acuma mi-ar fi rămas imaginea unei mame ca toate mamele. Dar mama mea este o fată. Nu știu dacă înțelegi sentimentul acesta. Sentimentele mele pentru dânsa au ceva deosebit și din cauza aceasta e singura răsplată pe care mi-a dat-o natura pentru moartea ei timpurie.

La toamnă sunt 35 de ani de când a murit. Ea mai trăește în mintea câtorva oameni și mai ales într'a mea. Când nu voiu mai fi eu, urma pe care a lăsat-o ea în acest infinit, se va șterge pentru totdeauna. Va fi fost ca o microscopică ființă, de acele care mor cu milioanele, înghițite în natura infinită fără urmă, cași cum n'ar fi fost. Astăzi ar avea 66 de ani, o femee bătrână, fără frumusețe, lovită de toate injuriile vremii. Un sentiment, mizerabil poate, mă face să simt că e mai bine c'a murit în floarea tinereții. Ea a fost demult, foarte demult, și sentimentele mele pentru ea sunt pentru mama mea, pentru o femee frumoasă, pentru o femee care a suferit mult de sărăcie, pentru o ființă care n'a avut când să guste viața, pentru cineva care are toată poezia lucrurilor din îndepărtatul trecut.

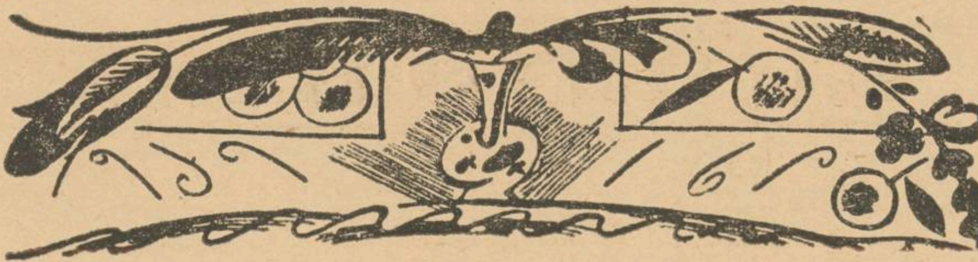
Femeia aceasta, fata aceasta cu ochii verzi, a fost singura ființă, pentru care eu am fost totul; care în loc să spue eu, spunea el — „el" eram eu. Și ea, niciodată n'a fost totul pentru mine. Când trăia, eram prea mic, prea inconștient, ca să am asemenea sentimente. După ce-a murit, mi-am împărțit sentimentele spre cele patru vânturi — păstrându-i ei numai un colț adânc din fundul inimii. E drept însă, că nu pot să mă gândesc mai mult la ea, fără să simt lacrimi de duioșie și uneori de un fel de durere — nu mare, dar care nu se poate compara cu nimic.

La 5 ani, într'o zi de Maiu, am părăsit casa noastră pentru totdeauna. Din cauza datoriilor, bunica mea a pierdut-o. I-a fost luată și dărâmată. Azi locul unde a fost casa, e o bucată din ograda unei biserici. — Ne-am dus la țară, unde tatăl meu, în tovărășie cu un frate al mamei și cu altă rudă, au luat în arendă o moșioară. Țin minte această primă călătorie a mea (căci călătoria ce am făcut-o când eram de jumătate de an, într'o iarnă, dela Târgu Frumos, unde m'am născut, la Roman, nu o pot pune la socoteală). Stăteam pe scăunașul trăsurii, iar mama mea cu bunica-mea în fund. Tatăl meu nu știu: era pe capră, ori nu era cu noi. Era frumos, era soare. Intâiași dată am trecut prin păduri. Călătoream în altă planetă. Am ajuns la Poiana lui Iurașcu, moșia noastră, pela 5-6 seara. Acolo ploua. Intr'o grădină mare, după ploaie, cântau zeci de cuci. Era casa proprietăresei, o cucoană bătrână, care fusese de multe ori cu trăsura la Paris. Am stat în casa aceia mai multă vreme. O puternică impresie mi-au făcut niște pui de cucuveică care aveau cuibul sub streșina casei boierești. Cucoana aceasta avea o fiică, Eleonora, o femee foarte frumoasă, care, la rândul ei, avea două fete de vreo 16-18 ani. „Eleonora", cu numele ei sonor pentru mine, cu aerele ei de contesă, cu viața ei, când la Paris, când la țară, mi-a lăsat impresia de ceva neînchipuit de frumos și nobil — și misterios.

Când a fost gata casa noastră, neam mutat în ea. Era o casă nouă, cu un balcon lung, care suna ca metalul, nu știu pentru ce, când mă plimbam pe el, mai ales când umblam bocănind cu călcâile pe scânduri. Prin grădină trecea un pârău lat de-o palmă. Pe lângă grădină, trecea un pârău mai mare. Din dosul casei, peste pârău, un deal drept, care mi se părea că atinge cerul. In stânga un deal lung, pe care umblau vitele, ca niște gângănii pe un perete. In dreapta câmpia, cu o pădure în fundul zării. In față satul.

(Voiu urma în altă scrisoare).

G. IBRĂILEANU

M. Zoscenko

Leac contra beției

Se spune că ăsta e cel mai bun mijloc contra beției. Teatrul, bunăoară caruselul. Sau vreun studio cu muzică.

Toate astea, se spune, fac să se uite aperitivele. Intr'adevăr. Ajunge să-l luăm de exemplu pe zidarul Petru Antonovici Colencorov. Omul ăsta se prăpădea personal și în sensul adevărat al acestui cuvânt. Trăia, în genere, ca ultimul purcel din cocină.

In zilele de lucru, mânca și se ghiftuia. Iar în zilele de sărbătoare și Duminica se îmbăta peste orice măsură.

De aceea, firește, acest Petru Antonovici nu se mai ocupa cu nici un fel de muncă culturală în cursul săptămânii. Atâta doar, că Sâmbăta seara se ducea la baie, ca să se clătească nițel. Iată la ce se limita toată contribuția lui culturală.

Familia suferea din pricina purtării lui Petru Antonovici. Neamurile l-au prevenit chiar de mai multe ori.

— Petre Antonovici, — i-au zis, — tu ești un muncitor calificat. Deși nu mai ești tinerel, n'are importanță, se poate însă să cazi de pe schelă și să-ți frângi gâtul. Bea ceva mai domol. Fane acest serviciu, în numele familiei.

Petru Antonovici însă n'asculta. Ii dădea înainte — cu băutura și veselia.

Insfârșit, s'a găsit un om bun din Comitetul local. Și iată ce i-a spus lui Petru Antonovici:

— Petre Antonovici, — i-a zis, — eu îți spun, găsește-ți altă distracție decât alcoolul. In schimb, încearcă să te duci la teatru în zilele de sărbătoare. Te rog cu binele, și-ți propun bilete gratis.

— Dacă e gratis, pot să încerc. De ce să nu încerc? Nu mă ruinez, dacă-i pe degeaba.

Intr'un cuvânt: l-a convins.

...Și Petru Antonovici s'a dus la teatru. I-a plăcut. Intr'atât i-a plăcut că n'a mai vrut să plece. Spectacolul se terminase, dar el, frumușelul, ședea și ședea.

— Cum să plec, — zice, — după miezul nopții! Dar, dacă s'au închis porțile? Ai dracului, uite cum m'au încurcat!...

S'a codit cât s'a codit și s'a dus acasă. Și a sosit — ca s'o știți — treaz. Treaz în toată regula. Duminica următoare iar s'a dus la teatru. Și în săptămâna a treia a alergat singur după bilet.

Și ce credeți? S'a înflăcărat omul. A ajuns să fie primul teatral din cartier. Tremura, când vedea un afiș. Duminica nu mai lua o picătură de vin în gură. Incepuse să bea numai Sâmbăta. Iar baia a schimbat-o pe Joi.

Sâmbăta asta, s'a afumat așa de bine, încât a căzut de pe schelă — și Duminică nu s'a mai dus la teatru. Pentru întâia oară, în acest sezon, Petru Antonovici a pierdut un spectacol.

Poate că se va îndrepta peste o săptămână și se va duce iar la o reprezentație. Ce vreți? L-a aprins—arta. Arde de dorul ei...

trad. de F. DIMA

Intunecare

E un sfârşit de August. Patru zile a plouat mărunt şi des. Apoi cerul s'a înseninat pe neaşteptate. Praful, de care atmosfera Dobrogei este veşnic plină, a fost silit să se depună jos, iar largurile zărilor au devenit de o rară transparenţă.

Soarele se sileşte să fie puternic, dar săgeţile lui nu mai pot încălzi nisipul: Plaja rămâne veşnic jilavă.

Un vânt răcoros vine de pe 'ntinderea fără de margini a apei şi se loveşte în buruienele băţoase de pe malul surpat al mării.

Apa este caldă, dar vizitatorii micii staţiuni s'au rărit. Ei s'au speriat de aspectul tomnatec al ploii, şi au plecat. Plaja nu mai forfoteşte de lume.

Intr'un colţ al ei, un pictor bătrâior, dar înalt, spătos cât un munte şi tare cât un hipopotam, şi-a aşezat scăunelul în faţa stativului, şi cu faţa lui bălaie şi blândă, priveşte nisipul binecuvântat de lumina caldă a 'nceputului de toamnă, şi pictează. Mai întâi a prins faţa apei cu un meşteşug dumnezeesc. Dungi cotite şi revărsate de spumă lăptoasă se reped pe plajă, dar se topesc în ochiuri mari de plasă şi dispar, pentru ca să apară săltate în sus pe spinările valului următor. Mai către fundul zării, unde apa albăstrie se confundă cu albastrul cerului, spumele apar ca nişte berbeci de porumb încălzit peste o imensă tavă.

Plaja este redată prin câteva trăsături cu o pensulă mai lată, peste care a luat mai multe tonuri de vopsea gri şi cenuşie. Mult mai migălos merg malurile surpate şi clădirile de-asupra lor.

După asta, artistul îşi scoate luleaua, o 'ndeasă cu tutun tăiat în mici pătrăţele ,apoi o aprinde, şi scoţând pe nări două şuviţe de fum vineţiu, priveşte rara lume de pe plajă când numai cu un ochiu, când cu amândoi.

Şi cu gesturi iuţi, prinde pe pânză tot ce vede în faţa ochilor.

In spatele lui 'ngrămădeşte lume din ce în ce mai sgomotoasă şi mai multă.

Artistul însă este deprins ca să lucreze în asemenea împrejurări. Pe el nu-l supără nici gălăgia oamenilor care cu vorbe naive admiră pictura, nici criticile pe care unii pretenţioşi i le-aduc, ci numai pulpana unui halat care flutură 'n vânt şi-l loveşte mereu peste cot.

O vreme a răbdat, apoi îşi încruntă sprincenile-i groase de de-asupra ochilor lui albaştri, şi-şi întoarce faţa în sus, gata să spuie o vorbă de ocară. Dar văzând că este o femeie tânără şi voinică, îi surâse.

— „Vai!... Ce repede aţi făcut tabloul!... De la 'nceput vă privesc!"

Pictorul răspunse fără să contenească lucrul:

— „A fost uşor, mai ales fundul!... Mi-e foarte greu primul plan, fiindcă este pustiu!..."

Tânăra l-a înţeles că doreşte să-i pozeze în apropiere. Ea merse, ca atare, vreo douăzeci de paşi mai înainte, trânti sacul de cit colorat pe nisip, şi 'nţepeni câteva clipe lungi într'un gest de început de dezbrăcare, cu faţa întoarsă către largul mării, şi cu spatele la pictor.

Apoi se mai depărtă puţin, şi cu mişcări foarte leneşe se desbrăcă.

Indemânatecul artist o prinse în toate poziţiile, pe urmă o pictă stând lungită pe nisip într'un costum de baie foarte transparent.

Şi vreme de un ceas, o urmări în toate desele schimbări pe care le făcea.

Tabloul fuse foarte curând gata, dar artistul nu 'ndrăznea să se ridice de acolo. Corectând cu 'ncetineală tabloul, pentru ca să-l apropie cât mai mult de realitate, căta mereu cu privirea către tânăra femee, care-acuma părea să fie cu totul nepăsătoare. Iar dacă a văzut că se 'mbracă şi pleacă, îşi strânse scăunelul şi stativul, şi se luă după dânsa.

— „Duduie!... Dacă nu vă supăraţi... Aş fi vrut să vă mulţumesc pentru concursul pe care mi l-aţi dat!... Poza Dumneavoastră mi-a folosit aşa de mult"...

Femeia se opri mirată.

— „Cum?... M'aţi pictat şi pe mine?"

Pictorul îşi ridică în sus cartonul pictat.

— „Se înţelege!... Puteam eu să scap o ocazie aşa de binecuvântată?... Priviţi!... Numai că aici lumina este foarte crudă!... Mi-aşi îngădui să vă rog să intraţi o clipă la Sadulah", zise pictorul arătând către restaurantul din colţul cel mai extrem al plajei. „Acolo veţi putea să vedeţi tabloul în adevărata lui lumină!"

Tânăra surâse cu răutate:

— „Şi pe artist... tot aşa?... Fie!... M'ai făcut curioasă!"

Roşcovana şi masiva faţă a pictorului se rumeni şi mai mult, iar picioarele lui căpătară o elasticitate şi o vioiciune de ne 'nchipuit.

El o conduse cu gesturi pline de graţie şi de îndatorire, aşa cum nu mai făcuse decât într'o tinereţe foarte îndepărtată.

Pătrunzând însă în local pentru o clipă, tânăra se lăsă convinsă ca să ia un mic aperitiv, apoi consimţi să şi mănânce acolo, iar după masă, caldul soare al lunii Septembrie o îmbie să dormiteze puţin pe nisipul încropit al plajei. Mai târziu, când el o 'ntrebă dacă n'ar vrea să facă o plimbare cu barca pe mare, ea bătu din palme, ca un copil. La urmă de tot, se 'nvoi să ia şi lecţii de 'not.

Aşa că pe 'nserate, pe la orele şase, sătui de plaje şi de toate plăcerile ei, urcau panta către micul orăşel.

Mergeau braţ la braţ ca nişte îndrăgostiţi de curând, şi-şi vorbeau cu multă intimitate.

— „Ce fericire că eşti liberă!..." îi şopti el. „Nici mie nu mi-au plăcut încurcăturile!... Socot că vom putea face un menaj fericit!... Nu crezi şi tu tot astfel, dragă Lucico?"

Ea nu-i răspunse, dar se strânse şi mai mult lângă braţul lui.

Târziu de tot începu să-i vorbească.

— „In prima căsătorie, am fost tare nenorocită! Am dat peste un... bădăran în toată puterea cuvântului!... N'avea bani decât numai pentru mâncare!... Nu vrea să ştie că sunt şi eu femeie de lume, şi era sgârcit şi cu venitul averii mele!... In sfârşit... A fost o fericire că războiul m'a scăpat de el!"

— „Stai departe?" întrebă omul.

— „Nu!... La vila Puişorul!"

Pe pictor îl cutremură un gând.

— „Şi sunt mulţi vizitatori în vilă?"

— „Destui!... Dar eu sunt foarte singură!... Nu cunosc pe nimeni!... Dumneata eşti cel dintâi bărbat care mă cunoaşte!"

— „Şi ai să-mi dai voie să zăbovesc niţel la Dumneata?..."

— „Vreau să te opresc la cină!... Bine 'nţeles dacă... doreşti să mănânci... aşa ceva mai uşor"...

— „De sigur!... Mai ales acuma când sunt atâtea fructe gustoase"...

O bătrână slabă şi groaznic de urîtă, cu faţa numai zbârcituri şi cu nasul mare de-asupra unei guri creţe, îi spiona de cu vreme numai cu privirea, din depărtare. Stătuse pe ţărmul cel înalt al mării, şi cu răbdare, nu-şi luase ochii de la ei. Când urcară cărarea în sus, ferise din drumul lor, dar numaidecât se luă după ei, bălăbănind într'o mână un cortel mare, iar în cealaltă, o poşetă cât un geamandănaş de moaşă.

Ii urma încet, la o distanţă bunişoară. Când însă cei doi se pierdură după un colţ, o rupse la fugă cumplită, se opri la doi paşi în urma lor, îşi trase sufletul, apoi trecu poşeta în mâna stângă în care ţinea marea umbrelă, şi cu dreapta zgudui puternic pe bărbat.

— „Da' încotro ti duşi mătăluţă?"

Tânăra îngălbeni şi începu să tremure. Pictorul însă nu-şi pierdu cumpătul. El se plecă respectuos în faţa tinerei, şi-i sărută mâna.

— „Coniţă... cred că suntem înţeleşi: îmi daţi două mii lei, şi vă aduc tabloul înrămat!"

— „Bine, Domnule!"... se reculese şi tânăra. „La revedere!"...

Bătrâna îi fulgeră o privire dispreţuitoare:

— „Pentru totdeauna, dacă se poate!"

Apoi, cu o sforţare care-i înroşi obrazul slab şi galben, braţul ei osos îl întoarse pe bărbat cu o singură smunciturǎ.

— „Ho, nebuno, că nu-i ce crezi tu!"

— „Siiigur!... Clientă!... Amatoare de... pictură!... Parcă spun ieu altfel?... Ah!... Canalie!... Canalie bătrână!... Câne păcătos şi hârbarnic!... Ţie-ţi trebuesc fetişoare tinere?... Eu... nu-ţi mai trebuesc de-acum!... La vârsta ta, măi păcătosule, îţi mai trebuesc... dealde astelea?... Hai?... Halal de tine!... D'apoi că asta-i mai tânără decât fică-ta, ticălosule!"...

Şi tot ciocănindu-l aşa, îl târî spre marginea oraşului. Braţul ei osos căpătase puteri necunoscute.

O vreme, el se lăsă moale. Apoi se opri locului şi se stropşi la ea:

— „Unde mă duci tu încoace?... E târziu şi nu mai pot de foame!... Hai la restaurant!"

— „Da' la restaurant te duceai mătăluţă cu paţachina aceia?... Hai să trecem mai întâi pe la odaie, că... De!"

Pictorul voi totuşi să se 'ntoarcă, dar femeia îl apucă iarăşi de umăr cu o mână, iar cu cealaltă învârti prin aer cortelul cu mult înţeles.

Lume era destulă pe stradă. şi omul se temu de scandal. Trebui să se supună cu blândeţe. Cu pasul greu. şi cu trupul clătinat de lăuntrice ameţeli, se lăsă târît de către nebănuita putere a braţului osos.

Se 'noptase. Pe cer apăruseră stelele. Vântul bătea cu putere către largurile mării. Orăşelul era o feerie de lumini, de cântece şi de gălăgie veselă. Orchestrele cântau mai la fiecare colţ. Din când în când, treceau pe lângă ei tineri amorezaţi ce se pierdeau repede sub umbrele nopţii. Vânzătorii ambulanţi încă-şi mai strigau mărfurile. Voia bună înveselise oraşul în haina ei vrăjită.

Numai el mergea târît de către un braţ uscat, de a cărui putere se minuna acuma.

Şi cu groază vedea că ochii mici ai babei cătau cu lăcomie către el.

Glasul ei ascuţit şi falş de-i încrâncena carnea până la os, toca mereu ca 'ntr'un lemn uscat. Fiecare vorbă o simţea ca un ciocan cu putere repezit drept în mijlocul frunţii.

— „Auzi... Dumneata, colo!... Eu mă usuc la ţară ca o ticăloasă, când... De!... Că doar n'oi fi şi eu de piatră, ori de lemn, măi frate!... Dar Dumnealui... dacă-i acasă, ba-l doare capul şi trebue să-l frec, ba se simte rău la stomac şi trebue să-i pun oblojeli, iar dacă e sănătos, doarme ca un buştean, dormire-ar somnul cel de veci să-l doarmă!"...

Inaintau cu greu. Cărarea ducea peste un loc viran peste care creşteau ciulinele mici, dar cu ţepi ca de oţel ale stepei dobrogene. Acele acestor ciulini se agăţau de ciorapii cei fini ai femeii, îi rupeau şi-i sfâşiau carnea de de-asupra gleznei, dar pasul îi era din ce în ce tot mai plin de grabnică vigoare.

Au ajuns la periferie. Aici nu mai erau lumini. Intunericul orb îi învăluise din toate părţile. Pasul Pictorului se făcuse mai greu, dar şi puterea braţului osos, mai vie.

Sufletul i se 'ntunecase cu totul. O desperare de moarte pusese stăpânire peste faţa bietului creştin. Ce visase el...

— „Dar hai mai repede-odată!" Şi femeia-l zmuci cu atâta putere, încât îşi pierdu echilibrul şi fu gata să cadă.

Departe, la o vilă mărginaşă, strălucea geamul unei camere, ca un ochiu al nenorocirii.

MIHAIL I. PRICOPIE

Cronica rimată

Romanţa hârtiei

Miişoarele albastre
Cecuri,
Ziare sau reviste,
Dac'ai să dispari,
Hârtie,
N'ar putea să mai existe.
Ca şi Phoenix din poveste
Viaţa ta i-aşa ciudată;
Din crâmpeie
Şi din zdrenţe
Tu renaşti imaculată,
In bordeie şi palate
Tuturor le eşti utilă
Şi agiţi o lume 'ntreagă
Cu
Făptura ta debilă.
Dac'ai să dispari,
Hârtie.
Câte s'ar petrece 'n lume!
Mult' din cele ce cunoaştem
S'ar schimba pe rost,
Pe nume!
Ar dispare „clipa rară"
Care ţi-o procură-o carte
Ori plăcerea
Când îţi vine
O scrisoare de departe,
Indignarea
Ce-ţi provoacă
Scrisul unei apostrofe,
Sau nespusa mulţumire
Când ţi-a „publicat"
Trei strofe...
Va pieri înfrigurarea
Când aştepţi
Scrisoarea roză,
De-ai pieri,
Ciudat amestec
De acizi şi celuloză.
Nu s'ar pomeni
Bancnote
Nici tratate lungi de pace.
Dar gândeşte-te,
Hârtie,
Romancierii
Ce s'ar face?
Ori poeţi, ce 'n nopţi cu lună
Torturaţi de insomnie,
N'ar avea să se răzbune
Pe-o bucată de hârtie?
Toate-acestea însă nu sunt
Decât pură fantezie.
Să dispari,
De bună seamă,
Nici prin gând
Nu-ţi trece ţie.
Şi chiar dacă,
(Cine ştie?)
Vei pieri şi tu odată
Ca şi Phoenix din poveste
Vei renaşte-imaculată!

IOAN SACURE

Intre estetică și critică

de G. Călinescu

Estetica este o disciplină, sau mai bine zis un program de preocupări, care s'a născut, inconștient sau nu, din nevoia simțită de o întinsă clasă de intelectuali de a vindeca lipsa sensibilității artistice prin judecăți așa zise *obiective*, adică în fond străine de fenomenul substanțial al emoției. Lipsa de bucurie artistică este un caz mult mai des decât s'ar crede și foarte mulți indivizi dintre cei mai inteligenți citesc cărți pentru scopuri străine de plăcerea estetică, precum ar fi dorința de a se informa, satisfacția de a găsi în ficțiune întâmplări asemănătoare cu cele din viața lor sau mai ales judecăți și prejudecăți asupra vieții. Acești indivizi, incapabili de a se pronunța asupra valorii artistice a unei opere simt o mare ușurare când printr'un raționament sau prin însușirea părerilor unor critici ajung la încredințarea că se află în fața unei opere valoroase. Atunci se produce o adevărată bucurie, care însă nu e bucuria estetică ci o bucurie psihologică, anume bucuria de a fi scăpat de incertitudine. Ba chiar sunt indivizi, mai rari, nu-i vorbă, care pe calea convingerii ajung să aibă și emoția estetică și să trăiască apoi foarte bine opera pe care n'o puteau simți direct.

Din această frigiditate s'a născut așadar Estetica, ca propunere de a studia *științific* opera de artă. Insă care sunt caracterele științei? O știință ia ființă atunci când se descoperă un fenomen nou, sau mai corect când apare un nou unghiu de vedere care face ca un grup de fenomene să nu-și mai explice suficient relațiile prin științele vechi.

Emoția artistică e un fapt sufletesc, deci s'ar putea cerceta la Psihologie. Insă esteticianul pretinde că există un aspect al unor emoții care le autonomizează, făcând ca emoția estetică să depășească emoția strict psihologică. Prin urmare o știință nouă începe cu *definirea* fenomenului ceiace înseamnă că acest fenomen există nu ca un accident ci într'un grup de fenomene asemănătoare constituind o clasă.

Definiția se face prin arătarea genului proxim adică a sferei imediat mai largi care intră ca notă în conținutul nouei noțiuni și a diferenței specifice care îndreptățește autonomia acestei discipline. Odată definit obiectul urmează să se stabilească metodele de cercetare și însfârșit se încearcă a se stabili între fenomene raporturi necesare, adică legi.

Se pune întrebarea: există un fenomen autonom estetic, căruia să i se aplice metode speciale de cercetare care să conducă la legi? Operele de artă au întâi de toate un aspect fizic: cartea, tabloul, statuia sunt obiecte. Este de prisos a mai dovedi că discriminarea între lumea fizică a obiectelor și artă e necesară, întrucât oricine își dă sama că artistic nu e propriu zis obiectul ci sentimentul pe care obiectul îl deșteaptă în noi. Vasăzică rămâne lămurit că un grup de realități fizice sau procese fizice (muzica, dansul), merită să se elibereze din domeniul fizicului și să intre în acela al psihologicului, constituind acolo o clasă aparte. Dar se pune întrebarea dacă acum acest grup e îndreptățit să iasă și de aici și să-și capete desăvârșita autonomie. Piersica pe care o mănânc îmi produce plăcere, muntele pe care îl privesc îmi produce plăcere, poezia pe care o ascult îmi produce plăcere. De ce oare aceste plăceri ar fi atât de eterogene încât una din ele, cea stârnită de audiția poemului, să ceară neapărat constituirea unei științe noui? Guyau, într'adevăr, nu s'a sfiit să pună la temelia complexei emoțiuni artistice o curată senzație de vitalitate. Cei mai mulți esteticieni însă au observat, nu fără dreptate, o notă particulară emoției artistice: aceea de a fi deșteptată numai de *opere* adică de produse ale geniului. Asta înseamnă că arta presupune o organizare specială a lumii fizice de către om. Insă aceasta e industria. Atunci ni se fac distincțiuni mai subtile. Industria este utilitară, arta e gratuită. O scurtă analiză dovedește numaidecât neîndreptățirea definițiunii. Utilitatea nu e o notă care să facă să înceteze emoțiunea artistică, de vreme ce foarte multe opere de artă au și un folos și în general artele s'au desfăcut din industrii. Biserica Trei-Ierarhi a fost ridicată în scopuri religioase dar stârnește emoțiuni artistice. Intre util și frumos ca produse ale industriei umane nu este decât o deosebire de atitudine din partea noastră. Dela unul la altul trecem prin schimbarea atitudinii de valoare. Copilul care linge o acadea în chip de cocoș trece succesiv dela plăcerea fiziologică la plăcerea artistică și e mâhnit când pentru satisfacerea celei dintâi, mai imperioase, a fost silit să distrugă cea de a doua.

* Prelegere ținută la Facultatea de litere din Iași.

Dacă rămâne deci un adevăr câștigat că arta e o expresie a umanității, distingerea prin criteriile utilității și gratuității este șubredă. Atunci s'a încercat o autonomizare pe căi mai îndrăznețe care și-a găsit chiar la noi reprezentanți dârji. Este foarte firesc ca o nație tânără, cu puțină experiență artistică, să încerce a avea certitudinea valorilor pe calea mijlocită a „științei". Națiile care cultivă Estetica sunt și acelea mai lipsite de simț artistic. Germania are esteticieni, Franța are critici. Italia are și ea mai mult esteticieni dar aceasta e o urmare a unei confuzii ieșite din excesiva experiență artistică ajunsă la sațiu. Chiar Franța începe să piardă criticii și să capete esteticieni.

Modalitatea prin care esteticienii români au încercat să autonomizeze fenomenele artistice se poate rezuma cu vorbele *teoria capodoperei*. D. Mihail Dragomirescu, întâi, și după el d. Tudor Vianu, cu aparat mai erudit dar ducând în fond la rezultatele celui dintâi, fac din capodoperă obiectul propriu al Esteticei, care nu s'ar ocupa cu poezia lui Bolintineanu ori cu aceia a lui Alecsandri, ci cu poezia lui Eminescu și nu cu toată poezia lui ci numai cu aceia izbutită.

Cât e de falsă această teorie, vede oricine. Capodopera nu există obiectiv, ca un lucru asupra căruia se pot emite judecăți universale, ci e o stare de spirit a unor indivizi, un sentiment particular de valoare. Fără să cădem câtuș de puțin în relativismul care a putut duce pe d. E. Lovinescu din alt punct de vedere la teoria mutației valorilor literare, este hotărît că ajungem la denumirea de capodoperă a unei opere numai pe calea anchetei. Ceiace pentru unul este capodoperă pentru altul reprezintă un scandal. Ieri se deplângeau opere care azi sunt socotite capodopere. Lipsește în câmpul artei acel consimțământ la percepție care face soliditatea științelor. Oricât de relativă ar fi senzația, dacă cuiva i se pare că afară e cald și altuia că e frig, avem în termometru un instrument de obiectivare și de control. Insă care este mijlocul de a afla granița între operă și capodoperă în mod obiectiv, nimeni nu ne spune. Judecata estetică se întemeiază pe impresia mea, care scapă de restrângerea particularului prin consimțirea altora, și e o pseudo-judecată care se poate formula așa: sentimentul de valoare stăpânește acum conștiința mea. Putem să avem empiric sentimentul că o operă este capodoperă, dar certitudinea, adică consimțământul general cu care se începe orice știință, niciodată. Incât pusă pe această bază, Estetica devine disciplina ciudată care nu-și cunoaște obiectul. Și de fapt capodopera nici nu există decât ca o denominațiune practică a entusiasmului nostru. Structural, între opera de valoare parțială și capodoperă nu e decât o deosebire de intensitate. Acelaș proces de organizare, aceeași intenție, se regăsesc și într'o parte și alta. Ar fi curios ca *Luceafărul* lui Eminescu să formeze obiectul Esteticei, ca disciplină autonomă, iar *Epigonii* să rămână un simplu document psihologic.

Am zis că ceiace alcătuește o temelie a solidității științei e metoda și esteticianul pune mari nădejdi în probabilitatea de a descoperi niște procedee prin care să ajungem la convingeri chiar în absența impresiei. El ar dori să stabilească *normele* producerii capodoperei, să facă din Estetică o știință normativă preceptistică. E și aci o iluzie și un joc de cuvinte. In științe obiectul e real, consimțit de toți și metodele nu sunt decât mijloace potrivite obiectului spre a ajunge mai cu ușurință la adevărul de formulat în legi. In Estetică obiectul însuși este incert și metoda ar avea rostul să ne ajute să-l descoperim. In privința asta sunt două ipoteze care se pot gândi: se poate găsi o metodă de a determina capodopera, ceiace este tot una cu stabilirea mijloacelor de a produce capodopera și nu se poate găsi.

Dacă s'ar găsi norma capodoperei atunci s'ar întâmpla un lucru înspăimântător, vrednic de laboratoarele vechilor alchimiști. S'ar produce o dezolare de apocalips, fiindcă arta însăși ar dispărea. Când am ști cum se face o poezie genială toți am deveni mari poeți și arta s'ar preface în industrie.

Dacă norma nu se poate descoperi suntem în neputință de a determina obiectul însuși al Esteticei, cu alte cuvinte rămânem cu știința ruinată înainte de a fi ridicat-o. Intr'un chip sau altul Estetica este o știință care nu există. De aci nu urmează numaidecât că preocupările estetice, adică acelea având un raport cu arta, sunt superflui. Orice observare a fenomenelor artistice în producerea lor și în efectul lor asupra conștiințelor este instructivă. Se poate alcătui un corp foarte util, empiric util, de observații psihologice, sociologice, tehnice, etc., asupra artelor dar Estetica, în înțelesul de studiu obiectiv al capodoperei nu va exista niciodată. Toate străduințele esteticienilor sunt inutile speculațiuni în jurul goalei noțiuni de artă și orice estetică nu cuprinde mai mult decât întrebarea dacă putem sau nu găsi criteriul frumosului urmată de răspuns negativ sau de prezumțiuni insuficiente. E adevărat că esteticienii încearcă apoi să clasifice fenomenele artistice sau să studieze formele, cu o oarecare pretenție de metodă naturalistică. Insă nu poți clasifica nici studia ceiace n'ai definit. De altfel cercetările acestea sunt reînvieri ale unor puncte de veche retorică și dacă ele sunt îndreptățite în cadrul unei arte a conducerii și explicării frumosului, ele n'au ce căuta la estetician.

Fără îndoială că poezia, adică sentimentul nostru de poezie există. Asupra acestui punct nu mai e nicio îndoială. Poezia nu se poate însă defini ci numai descrie, fiindcă ea nu e o stare universală ci un aspect sufletesc particular câtorva indivizi. Orice om aude și vede, afară de puține excepții. Simțul pentru poezie este însă excepțional. De aci și varietatea definițiilor, care nici nu sânt definiții ci sentințe. Nu vreau să dau o listă istorică încheiată a definițiilor poeziei, voi alege însă câteva tipuri caracteristice. Este de pildă formula metafizică sau speculativă a poeziei, în care găsim mai degrabă o concepție despre lume, o Weltschauung decât o observare în domeniul propriu zis al artei. Oricine știe că după Platon lumea aceasta e o perdea de aparențe în care se închează în chip efemer și nedesăvârșit lumea prototipilor, a ideilor eterne. Omul are două naturi, una caducă trupul și alta nemuritoare, sufletul, care odată a stat în apropierea esențelor. Lumea fenomenală e o copie a lumii de prototipi, arta e o copie de a doua mână (Republica). Tot după Platon însă omul e în stare prin reminiscență să-și aducă aminte de Frumusețea esențială, absolută, la vederea unei frumuseți pământești care o copiază. Poetul devine un delirant, un soiu de nebun inspirat de divinitate (Ion).

Pentru Schopenhauer lumea e aparența unei oarbe Voințe care se desfășură însă tot după idei, privite ca niște eterne forme. Arta, poezia sunt smulgerea din planul unde se afirmă voința oarbă în intuirea, în contemplarea Ideilor. Ca individ omul cunoaște numai lucruri particulare, ca poet el se scufundă în universal.

Să lăsăm pe Schelling a cărui Estetică este tot idealistă și să amintim pe Hegel. După Hegel ca să vorbim în termeni mai simpli, Universul este desfășurarea lui Dumnezeu, a Absolutului. Dumnezeu ni se destăinue istoricește, încât metafizica devine o ontologie. Cum se desfășură acest absolut, acesta e punctul original al hegelianismului. Logica, sau cum se mai zice acum, sistematica, nu este numai un mod de a fi al vieții noastre intelectuale ci legea însăși a desfășurării Universului. Istoria cugetă. Cum funcționează gândirea noastră logic. Dialectic, adică prin teză, antiteză și sinteză. O propoziție ne conduce numaidecât la negarea ei și apoi la concilierea celor două momente într'un moment superior. Antiteza monarhiei este republica, sinteza celor doi termeni ar fi monarhia constituțională. Din acest idealism istorico-dialectic rezultă pentru artă aceste două lucruri: că arta nu are un obiect deosebit de al filosofiei, obiectul ei neputând fi decât tot ideile dar în chip mai obscur; și că arta nu e decât un moment istoric al tensiunii spiritului uman către absolut.

Oricât de încântătoare ar fi aceste concepțiuni despre artă și poezie, e lesne de înțeles că Absolutul, Prototipii, Frumusețea eternă nu lămuresc nimic. Sunt definiții care vor să fie mai apropiate de preocupările Esteticei cum e acea a Abatelui Brémond care în fond este tot speculativă, dar de nuanță mistică. Poezia e o pregătire la rugăciune, e o experiență mistică nedesăvârșită, utilă întrucât exaltă spiritul pentru adevărata devoțiune.

Se poate observa așadar, că mai toți acești idealiști tăgăduesc valoarea artei în sine. Sunt și poeți care dau poeziei un conținut străin ca Horațiu de pildă cel cu celebrul vers

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci

S'au dat totuși și definiții mai proprii, prin observarea actului însuși de creație. Dar acestea nu sunt adevărate definiții, ci arătări de note izo-

(Continuare în pag. 10-a)

late. Copii întrebaţi, să zicem *ce este calul* răspund *calul este când.* Aşa sunt pseudo-definiţiile esteticienilor. Croce vede în ea o activitate teoretică specială. Viaţa noastră practică, adică sentimentul, devine cu ajutorul imaginii, obiect de cunoaştere. Arta este doar expresie, descărcare, deci catharsis, a sentimentului. După Adriano Tilgher, arta nu e lipsită de un element intelectual care să deschidă ferestre spre universal. Deosebirea dintre gândire şi poezie este că poezia foloseşte concepte intuitive.

E un lucru de tot interesul că poeţii înşişi nu ştiu ce este poezia şi excelează în definiţiile de tip extravagant. Sully Prudhomme spunea pontifical: La poésie a pour mission de susciter et de favoriser l'aspiration au moyen d'un verbe qui fait d'elle un art. Altul, Clovis Hugues zice solemn: Le poète a une fonction sociale. Il lui appartient de glorifier le beau, mais il lui appartient aussi de servir le juste qui en est la représentation la plus élevée. Un integralist român d. Ilarie Voronca zice telegrafic: „Poetul devenit Doge. Poetul adunând în locul semnelor neînţelese din el ori din văzduh, balega armăsarului ritmând fanfara de bâlci cu peniţa făraş pentru jarul onorurilor oficiale etc. Am ales la întâmplare câteva pilde cruţând pe poeţii mai cu vază.

Incheierea este că poezia nu se poate defini.* Insă că poezia există nimeni nu stă la îndoială. Nu numai că poezia există dar prin anchetarea spiritelor celor mai alese ale umanităţii putem ajunge la stabilirea unor pseudo-norme. Prin analiza sentimentului de valoare a acestor spirite, constituind un grup arbitrar, lipsit de elementul massei şi al contemporaneităţii, putem constitui un soiu de Retorică în care preceptele sunt de fapt observaţiuni istorice şi statistice şi au această notă specială că nu trebuesc urmate ci numai meditate. Urmează deci să aflăm nu *ce este poezia* ci *cum este poezia,* să surprindem în studiul practic al poemelor ilustre acea mecanică prin care să ne sporim conştiinţa artistică. In chipul acesta sterila Estetică face loc unei Şcoale de poezie.

G. CALINESCU

* Numai un poet estetician ca Jean Paul Richter în a sa *Vorschule der Ästhetik* şi-a dat seama că poezia nu poate fi explicată decât prin analogii şi dă şi el câteva: Poezia e o a doua lume în cea de aici, Poezia reprezintă faţă de proză ceeace Muzica este faţă de vorbire, etc.

Intr'o bibliotecă din Berlin a fost regăsit un concerto inedit de Schumann, scris cu un an înainte ca marele compozitor să-şi piardă raţiunea. Yehudi Menuhin, acompaniat de „Saint Louis Symphony Orchestra" va interpreta acest concerto pentru care arată un mare entuziasm.

Moda

In modă inspiraţia vine mai întotdeauna de la Paris. Există totuşi o modă englezească şi americană, din care reproducem câteva modele. In acestea linia e aceiaşi şi totuşi se simte nuanţa deosebită. Aceiaşi uşoară accentuare a bustului, aceleaşi linii moi, ce cad lipite de corp. Dar mai puţină fantezie, o distincţie liniştită în rochiile, hainele şi tricourile englezeşti, eleganţă îndrăzneaţă, deşi potolită şi distinsă chiar când introduce oarecare fantazie, la americance.

Cităm două rochii ale vedetei de cinema, bine cunoscută, Gail Patrick. Un ansamblu de lână neagră, purtând la gât o blană scumpă în bandă, în locul eternelor vulpi argintii sau în alte tonuri, purtate în Bucureştii noştri. Impresionant e manşonul din aceiaşi blană, care-şi permite să ia forma şi mărimea manşoanelor dinainte de războiu. Pentru după amiază aceeaşi artistă poartă o haină foarte interesantă, tot neagră, dar cu două panouri înguste pornind dela umeri, din spate, şi întorcându-se în faţă până sub cordonul lat, din aceiaşi stofă a hainei, dar fiind libere şi nealterând întru nimic linia strânsă pe corp a hainei.

Nota caracteristică pentru moda engleză şi americană stă însă în tricourile şi vestele de pus sub haină care pun o notă vie şi neaşteptată în tonul întunecat al ansamblului. De pildă un „cardigan" în cea mai mătăsoasă lână, de culoarea tomatei, sau altul în culoarea scorţişoarei, ambele purtate deasupra unei rochii negre şi făcând o graţioasă combinaţie de culori. Alteori, o vestă în ideia tiroleză, făcută din piele sau din lână brodată cu şuviţe de piele şi încheiată în faţă, ca un pantof, cu aceleaşi şuviţe de piele.

Cât despre rochia de seară, nota distinctivă este cea mai desăvârşită simplicitate. Iată un model tipic din această serie: Un furou foarte „colant", cu două godeuri în spate jos de tot, spre a da drumul pasului la dans, montată în spate până la ceafă, decolteu ascuţit în faţă, cu un panou de centură la o parte, din voal georgette, viu colorat, mâneci de loc. Frumuseţa şi originalitatea rochiei stă în materialul sclipitor din care e confecţionată şi contrastul de culori între aceasta şi voalul georgette, care e întrebuinţat şi la căptuşala unei mici jachete, din acelaş material sclipitor, aproape lăsată pe corp, care se poate scoate în localul de dans, sau se poate îmbrăca la supeu făcând un splendid tailleur de seară. Călătoriile, deplasările cu maşina, escursiile de weekend, au atras de sigur atenţia femeilor asupra rochiei de interior, în care e atât de confortabil să te strecori după ce ai sosit, până ce te îmbraci în rochia de seară. Hulita „robe de chambre" a revenit la preţ, ca şi pantofiorii de casă.

Foarte apreciată în călătorii e pijamaua de casă, scurtă, bărbătească, cu buzunar, dar purtată sub o rochie de casă din acelaş ţesut, în combinaţii de culori amuzante şi din ţesuturi noi, fular, saten, lână moale şi caldă etc. Am observat combinaţii foarte fericite' pijamaua bleu ciel sub robe manteau de casă bleu marine, alta roz contrastând cu o rochie de casă geranium.

Apoi o redingotă de flanelă multicolor dungată, peste o pijama de soie écrue.

In alegerea unei stofe pentru rochia de interior să nu uităm ecosezul, care se pretează la multe combinaţii originale, fără multă cheltuială. Şi se poartă bine.

BITRIX

E cu totul neobişnuit ca o prefaţă de catalog să fie atât de puţin favorabilă unui artist, cum a fost aceia scrisă de Strindberg pentru Gauguin.

Iată împrejurările: cu mulţi ani în urmă pictorul, după prima sa călătorie in insulele Tahiti, se întorsese la Paris şi rugase pe celebrul dramaturg suedez pe care-l cunoştea destul de bine, să-i scrie o prefaţă. Strindberg se execută sub forma unei scrisori adresate pictorului, în care îi spunea printre altele: Nu înţeleg nimic din arta d-tale şi nu o pot iubi. Am făcut eforturi serioase ca să te pricep dar nu am parvenit... Rămân mirat în faţa acestor arbori necunoscuţi băştinaşilor şi în faţa cerului acesta în care nici un zeu n'ar consimţi să locuiască şi gândesc că în universul d-tale n'aş dori să trăesc cu nici un preţ. In paradisul acesta domneşte o Eva care este cu totul departe de idealul meu.

Şi drăgălăşenii de felul acestora urmează pe două coloane, pe un ton din ce în ce mai injurios. Cum toată viaţa Gauguin a fost un original, şi-a permis o originalitate în plus, publicând în catalogul expoziţiei sale textul integral al scrisorii lui Strindberg.

Varia

Anul trecut au fost înfiinţate în Franţa, pentru prima dată, premiile internaţionale pentru literatura turistică, scrisă de autori străini. Anul acesta sunt două premii, unul de 25 mii franci şi altul de 15.000 franci. Primul va fi decernat unui scriitor care a publicat în limba ţării sale cea mai bună lucrare asupra Franţei, asupra bogăţiilor ei artistice şi naturale în cadrul regiunilor turistice, termale şi climaterice. Al doilea premiu va răsplăti pe un ziarist străin care a publicat o serie de articole importante în limba ţării sale asupra aceluiaş subiect.

●

Acum câtva timp s'a vândut la Berlin colecţia de artă a d-nei Emma Budge. Obiectele fără îndoială sunt de valoare, dar preţul la care s'au ridicat a fost neaşteptat. Aproape nicio piesă nu s'a vândut mai jos de 500.000 lei, iar majoritatea au fost adjudecate la preţuri variind între 1 şi 4 milioane.

●

D. André Parrot, şeful misiunii archeologice dela Mari (în Eufratul de mijloc Siria) şi-a întocmit raportul asupra celei de a 4-a campanii.

Cercetările sale din anul 1936—37 au dus la trei descoperiri principale: Templul din Ishtar cu un bogat mormânt, un palat compus din peste 220 de camere şi un turn în etaje. In aceste monumente s'au găsit sculpturi, picturi şi nenumărate texte cuneiforme.

●

Muzeul de artă modernă, clădit anul acesta la Washington, va fi inaugurat la 15 Noembrie printr'o importantă expoziţie de artă consacrată pictorilor francezi Cézanne, Guaguin, Van Gogh, Renoir şi Seurat. Pânzele sunt împrumutate de colecţiile particulare din St. Unite.

●

La Leningrad există cea mai veche şcoală de balet din Rusia, înfiinţată acum 200 de ani. Aici toţi marii maeştri ai artei coreografice şi-au făcut studiile — de această şcoală e legată întreaga istorie a baletului rus, care s'a inspirat la început dela tradiţia italiană, prin cel mai celebru profesor francez Petitpas.

Pentru a comemora acest bicentenar va apare un volum consacrat şcoalei din Leningrad şi baletului rusesc dealungul celor 200 de ani.

●

A murit, aproape octogenar, Arsène Alexandre, criticul de artă timp de 40 de ani al ziarului Figaro.

Spirit independent şi subtil, el a înţeles înaintea multora curentele noi de artă şi operele dispreţuite la debutul lor. Alexandre a fost unul din puţinii apărători ai impresionismului şi a susţinut pe Balzac al lui Rodin contra presei, a publicului şi a Societăţii scriitorilor.

A publicat mai multe monografii, o istorie populară a picturii şi cărţi pentru copii, dintre care multe sunt fermecătoare. A avut fantezia să scrie şi un roman, de o tandră emoţie: Bertha şi Rhoda.

●

In construcţiile dela Expoziţia din Paris, aluminiul a jucat rolul preponderent. O cantitate considerabilă de aliaje uşoare de aluminium a fost utilizată de arhitecţi şi decoratori.

Un pavilion a fost special construit pentru a arăta vizitatorilor întrebuinţările ce se pot da acestui metal. Şi pentru uşurarea cercetării metodice a celor ce se interesează de aceste probleme de construcţie, a fost tipărită o broşură ilustrată, iar acum rulează un film asupra fabricaţiei şi întrebuinţării aluminiului.

Expoziţia din Paris e consacrată Artei şi Tehnicei moderne şi deci a fost natural să se utilizeze pentru construirea ei un material modern, aluminiul.

T. S.

Satanicul complot

urzit de misterioasa şi magnetica LA RUBIA pentru captarea tezaurului de război depe „Cristobal".

Aventură, aur, sânge, voluptate şi exotism se învălmăşesc în romanul capodoperă

PIRAŢII de **A. T'SERSTEVENS**

APĂRUT în „ROMANELE CAPTIVANTE"

260 pagini 15 lei. — La chioşcari, librari şi în gări.

Cronica muzicală

Premiul național

Pentru a treia oară în istoria culturii noastre, anul acesta s'a decernat marele premiu național pentru compoziția muzicală.

Comisia din care făcea parte și maestrul G. Enescu, a atribuit inalta distincție d-lui Mihail Jora, compozitor fecund și personal, pedagog admirabil. Animator al grupului „Muzica nouă" prieten și sfătuitor al tuturor începătorilor în arta lui Orfeu.

Premiatul de astăzi a știut să-și însușească o bună cultură muzicală adresându-se școlii germane tradiționale.

După studii făcute în țară, d. Mihail Jora a plecat la Leipzig, unde a studiat contrapunctul și armonia cu Jadason.

A făcut apoi studii remarcabile de compoziție și fugă cu Ștefan Krell, studiind în acelaș timp pianul cu celebrul Teichmueller.

Intorcându-se în țară înainte de războiu, a dat la iveală Suita Simfonică „Noaptea de vară", premiată în 1915 cu premiul George Enescu.

A compus pe text eminescian „Poem indic" pentru orchestră și solo de tenor.

In 1923 i s'a dirijat de către maestrul George Enescu, Suita simfonică „Priveliști moldovenești".

A publicat apoi „Șase cântece și o rumbă", și Joujoux pour madame", scrise pentru piano.

Folosind elemente folklorice a compus două coruri à cappella.

In 1928 a dat la iveală un quartet de coarde executat în 1933 la Societatea Compozitorilor români. A compus un balet „La Piață" executat și peste graniță.

In sfârșit, anul acesta d. Mihail Jora a publicat în editura „Fundațiilor pentru literatură și artă „Regele Carol al II-lea" un caet de lieduri scrise pe textele de Tudor Arghezi, George Bacovia și A. Maniu.

Iacă în cursul acestei stagiuni, în cadrul unui simfonic, maestrul George Enescu va dirija Simfonia I-a a d-lui Mihail Jora, despre care se spune că e o lucrare de o valoare deosebită.

Am enumărat numai câteva din lucrările d-lui Mihail Jora, care păstrează în cartoane, poate, cea mai mare parte din opera sa.

Nu putem decât să felicităm Comisia pentru buna distribuire a premiului.

Premiul de azi vine ca o tardivă răsplată pentru toate eforturile creatoare, pentru toate realizările acestui veritabil muzician.

Recitalul Misha Elmaux

Recitalul violonistului Misha Elman ne-a amintit de distincția pe care Julien Benda o făcea în „Delice d'Eleuthère" între artistul care iți impune descoperirea sa, și-o strigă, și celălalt care o insinuează.

Unul uzează de măciucă, celălalt de otravă.

Adevăratul artist este cel din urmă.

Violonistul Misha Elman face parte din categoria artiștilor care-ți prezintă cu virulență și ostentație meșteșugul lor.

Preocupat de tehnică, de claritate, de mecanică, într'un cuvânt de mijloacele de expresie, d. Elman scapă din vedere senzul intepretării.

Felul său de a cânta e lipsit de acel accent grav pe care-l dă numai „interiorizarea", confruntarea adevărului muzical extern, obiectiv, cu imaginea lui din oglinda eu-lui.

Sonata în re major de Haendel și Sonata Kreutzer ne-au amintit de un artist situat la polul opus al artei d-lui Elman, de marele nostru Enescu, ale cărui interpretări sunt astăzi singurele valabile în lumea întreagă (Exceptând pe acelea ale violonistului Busch).

Respectarea stilului muzical și totuși putința de a da glas, fără a altera fondul obiectiv al muzicii, sentimentelor celor mai lăuntrice și personale.

Iată secretul artei care pătrunde în suflet ca o otravă delicioasă.

Sonata Kreutzer trebue ascultată în interpretarea maestrului George Enescu.

Frumos a executat d. Misha Elman Concertul de Mendelsohn. Lucrul se explică: e o lucrare care se cântă singură. Notele lunecă pe arcuș. Nu sunt cucerite de el.

D. Misha Elman e un artist care are tot aparatul tehnic necesar unui mare virtuoz.

Ii lipsește însă sensibilitatea. Și asta constitue o lacună suficientă pentru a îndepărta un interpret dela fondul real al muzicii.

Concert simfonic

Concertul simfonic al săptămânii trecute a fost dirijat de d. Alfred Alessandrescu.

A. HONEGGER

In cadrul lui s'a executat poemul simfonic „Acteon" lucrare de adolescență a dirijorului.

Este într'adevăr uimitoare, siguranța orchestrației, știința conducerii și dezvoltării temelor din acest poem, dacă ne gândim că a fost compus la vârsta de 19 ani.

Partea lentă dela sfârșitul poemului este atât de frumoasă încât ea îndreptățește regretul că d. Alfred Alessandrescu a avut o carieră componistică prea scurtă.

Am ascultat apoi pe remarcabilul violonist francez Robert Soetens, care a interpretat în primă audiție Concertul No. 2 pentru violină și orchestră de Prokofieff.

Compozitorul sovietic este preocupat și în această lucrare a sa, să exprime o ritmică mecanică înrudită cu aceea a lui Strawinsky.

Urmărind cu tot dinadinsul noutatea și surpriza, Prokofieff a dat părții de vioară o linie discontinuă, chinuită, ca un exercițiu, de tehnică întrerupt de interocuțiile orchestrei (în partea primă, allegramoderato).

Partea a doua—andantele—conține fraze mai generoase, nu desen melodic clasic.

In final, care e un allegro, compozitorul revine la maniera sa torturată, saturată de ritm și de politonalitate în orchestră.

D. Robert Soetens a putut să-și dovedească splendidele sale calități în interpretarea Rapsodiei Tzigane de Maurice Ravel.

S'a mai executat în primă audiție și Capriciul român op. 40, de compozitorul român Marcel Mihalovici.

Temele din această partitură sunt inventate de autor în spiritul popular.

De aceea lucrarea pare să fie scrisă pe bază de folklor.

Partea I-a a acestei frumoase partițiuni este o pastorală, care se apropie de forma variației simple.

Partea II-a pare a fi un scherzo.

La sfârșitul programului s'a executat „Pacific 231" de Honegger, binecunoscută din numeroasele ei execuții.

Mozarteum la București

Datorită eforturilor lăudabile ale agenției „Urania", au putut asculta un program mozartian, executat de orchestra Conservatorului „Mozarteum" din Salzburg, dirijată de d. dr. Paumgartner.

Această falangă orchestrală s'a dedicat încă dela închegarea ei, — acum două decenii — execuției operelor genialului compozitor, care a văzut lumina zilei sub cerul transparent al Salzburgului.

Propunându-și ca ideal artistic cultivarea muzicii lui Mozart această orchestră a ajuns sub bagheeta dirijorului ei, la o puritate de stil extraordinară egalată doar de limpiditatea și precizia execuției.

Nietzsche spune, cu privire la muzică acest lucru ce se potrivește de minune artei lui Mozart:

„Tot ceeace este bun este ușor; tot ce este divin aleargă pe picioare delicate". Muzica lui Mozart e divină.

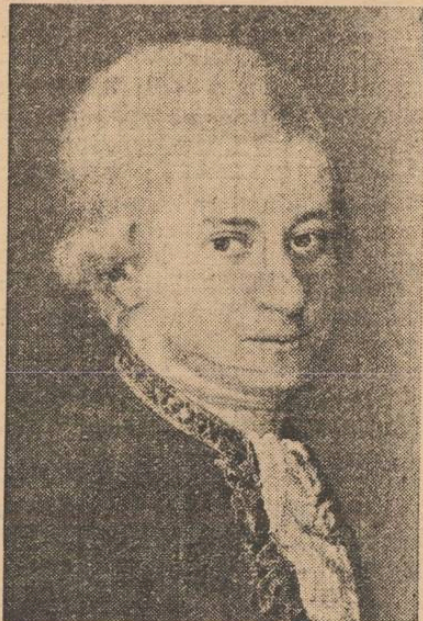
Caracterul ei aerian, transparența și fluiditatea liniilor, conturul echilibrat al orchestrației, toate acestea justifică un calificativ atât de greu de acordat.

Muzica lui Mozart alături de aceea a lui Bach și a lui Beethoven eliberează spiritul; dă gândului aripi și sufletului o lumină ce anticipează strălucirea edenică.

Ea întrunește atâta perfecțiune, atâta grandoare arhitectonică, încât pare mai mult un vis imposibil, un ideal.

Și totuși ea există. Să mulțumim cerului!

Interpretări ca acelea de care s'au bucurat Divertismentul în Re major, Simfonia în la Major, Eine Kleine Nachtmusik (Serenadă) și cele Șase dansuri, pe motive populare, fac parte

W. MOZART

din averea spirituală a unui auditor pasionat.

Simfonicul „George Enescu"

Duminică dimineața am participat la unul din cele mai de seamă evenimente ale stagiunii actuale.

Maestrul George Enescu, acest titan al muzicii contimporane, a încheiat ciclul simfoniilor beethoveniene, dirijând simfonia IV în si bemol major și grandioasa simfonie cu cor, a IX-a.

Simfonia a IV-a, această vaporoasă și lirică mărturisire a unei iubiri avântate, scrisă într'o perioadă de liniște relativă, este puternic străbătută de suflul lui Eros.

Pătrunzând substanța intimă a acestei simfonii, precum și a întregii muzici a lui Beethoven, marele nostru dirijor ne-a dăruit clipe de profundă emoție.

Allegro-ul dela început, precedat de o scurtă introducere într'o mișcare lentă, precum și partea III-a, un allegro vivace, au fost subtil nuanțate.

Orchestra Radio va rămâne în amintirea noastră prin preciziunea cu care a răspuns intențiilor marelui ei dirijor.

Dar, sărbătoare a tuturor sărbătorilor, deliciu suprem, a fost audiția Simfoniei a IX-a, această a zecea minune a lumii, cum îi spunea Caragiale.

Scrisă la un interval de 12 ani dela ultima transcriere a Simfoniei a VIII-a Simfonia a IX, i-a prilejuit lui Beethoven să-și realizeze o intenție veche de 30 de ani.

Cu trei decenii înainte, Beethoven își manifestase dorința de a transpune în muzică „Oda bucuriei" a lui Schiller.

Prima audiție a simfoniei a IX-a a fost la Viena în 1824 când compozitorul era complect surd.

A noua, este cea mai perfectă și cea mai completă imagină a geniului beethovenian.

Am ascultat-o cu o profundă emoție, adâncită și de faptul că această monumentală lucrare simfonică, este imaginea Germaniei de la Weimar, a patriei tuturor idealurilor de fraternitate și comuniune umană.

Beethoven a scris sublima lui muzică, într'un spirit de înalt idealism, adresând omenirii mesagiul de înfrățire cuprins în cuvintele lui Schiller, rostite într'un impresionant recitativ de un glas de bariton:

Prieteni, nu aceste sunete!
Ci lăsați să cântăm altele
Mai plăcute și mai pline de bucurie.
Bucurie! Bucurie! Scântee divină
Fiică a Elyseului!..

Și mai departe corul răspunde:

Toții oamenii devin frați
Unde bate aripa ta, bucurie!

După intervenția quartetului de voci, corul rostește într'o ușoară incetinire a ritmului:

Imbrățișați-vă milioane de oameni!

In allegro final unde vocile omenești se unesc cu orchestra pentru a cânta Bucuria „divina scântee" găsim încununarea apoteotică a unui ideal, care aparținea unei Germanii astăzi defuncte.

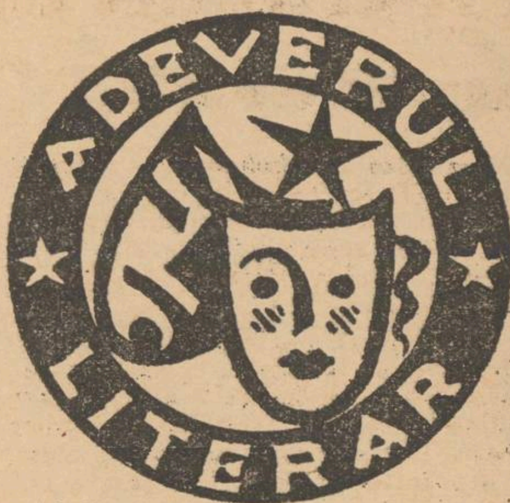
Nu putem să mărturisim emoția stârnită de grandioasa interpretare a maestrului Enescu, care a exprimat în această execuție, marele său suflet, animat de idealurile vechii Germanii.

Demnă de toată lauda este contribuția corului „Carmen" de sub direcția d-lui prof. Chirescu, precum și aportul d-nelor Nella Dimitriu și Evantia Costinescu, cântărețe înzestrate cu glas și sensibilitate.

De asemeni trebue subliniat aportul d-lui Maxim Vasiliu — o frumoasă voce tenorală — și desigur acela al d-lui Gh. Folescu.

V. CRISTIAN

Viața teatrală

',Cavalcada" de Noel Coward, la Teatrul Național

Incă dela începutul stagiunii, ne-am temut mult de această „Cavalcadă", și de câte ori, în timpul verii am avut ocazia să vorbim de repertoriul primei noastre scene, ne-am oprit par'că, magnetizați în fața „Cavalcadei".

A sosit în sfârșit și momentul primei reprezentații. De ceeace-ți este frică, nu scapi niciodată. „Cavalcada" a fost pur și simplu o catastrofă.

Hotărît lucru, direcțiunea Teatrului Național din București a fost cum nu se poate mai prost inspirată, atunci când — din ce motive nu știm — a hotărît înscrierea în repertoriu a acestei capodopere a-dramatice.

Călătoriile d-lui Soare Z. Soare la Londra i-au folosit personal desigur foarte mult. In afară de agrementele călătoriei, d-sa a avut și ocazia să se instruiască — dacă mai era nevoe — și în domeniul meseriei sale, văzând și studiind o serie de spectacole. Pentru noi, însă, cei din București, și în special cei din București care mergem la teatru, călătoriile d-lui Soare Z. Soare au avut cele mai proaste efecte. Am fost nevoiți, din cauza d-sale, să suportăm în ultimii doi ani, cinci spectacole importate dela Londra și anume: „Casa Hervey", Omul și masca", „Regina Victoria", „George și Margareth" și, în sfârșit, „Cavalcada".

SOARE Z. SOARE

Multe, mult prea multe piese englezești pentru un teatru Național din România.

Publicul românesc a ajuns să cunoască pe dinafară istoria contemporană engleză. Dela nașterea Reginei Victoria și până la moartea Regelui George al V-lea, Teatrul Național din București, substituindu-se unei catedre universitare, ne-a predat cu punctualitate în fiecare an, un curs de istorie britanică.

Crezuserăm, odată cu reprezentarea în cursul anului trecut a acelei memorabile „Regina Victoria", că lucrurile se vor sfârși acolo, și că o atât de violentă cădere cum a fost aceea de acum un an, va pune capăt încercărilor de adaptare a repertoriului londonez în București.

Ne-m înșelat! „Cavalcada", piesa lui Noël Coward care se joacă cu mult succes în Anglia, a fost cu îndârjire înscrisă în programul Teatrului Național și prezentată Miercurea trecută în montarea — bineînțeles — a d-lui Soare Z. Soare.

Rareori ne-a fost dat să vedem o piesă, care să întrunească mai multe defecte decât această „Cavalcadă", datorită unui autor pe care foarte mulți l-au supranumit „al doilea Sacha Guitry".

Câtă distanță îl separă pe Noël Coward de Sacha Guitry, o putem constata din însăși această mizeră „Cavalcadă", jucată cu atâta fast și atâtea eforturi de prima noastră scenă.

„Cavalcada" ne-a făcut impresia a fi o piesă pentru proști, sau un fel de abecedar ilustrat pentru copiii care n'au apucat războiul mondial, nici scufundarea Titanicului.

Noël Coward și-a propus să ne înșire în vreo patrusprezece tablouri, cele mai importante evenimente politice, istorice sau senzaționale dela anul 1900 și până în zilele noastre.

Rând pe rând, trecând peste șirul anilor, cu ușurința cu care am șterge de cretă, o tablă neagră, Noel Coward ne arată că, în anul 1900 a avut loc cucerirea Transvaalului, că în anul 1910 s'a scufundat Titanicul, izbindu-se de un ghețar, că în anul 1914 a izbucnit războiul mondial, care s'a terminat în anul 1918, și că în timpul acestor catastrofe mondiale au murit mulți oameni, au fost răniți alții, au rămas orbi alții și fără de cămin alții, iar toți cei ce din mila Domnului au supraviețuit, au fost nevoiți din împrejurări independente probabil de voința lor, să îmbătrânească. Astfel se și explică cum toți membrii familiei Mariott, erau în anul 1900 tineri, iar în anul 1930, bătrâni.

Din cele arătate mai sus, cetitorii își vor fi dat desigur seamă ce este „Cavalcada": o piesă de teatru — notați bine, de teatru — *în care personagiile au fost înlocuite cu evenimente*. Cu alte cuvinte, autorul, în loc să povestească, istoric faptele, lucru ce ar fi constituit o foarte frumoasă lectură pentru copii, în timpul vacanțelor dela Crăciun, de pildă, s'a gândit să le povestească pe scenă, cu ajutorul a câtorva personagii manechine, anume familia Mariot, compusă din soțul, soția, doi băeți, doi servitori, și o prietenă. Izbucnește războiul din Transvaal, se desparte soțul de soție și soțul servitoarei de soția sa. Lacrimi, dureri înăbușite... vaporul pleacă. Se termină războiul din Transvaal: soțul își regăsește soția, și soțul servitoarei soția lui. Intre timp, copiii cresc. Se scufundă Titanicul, și unul din copii în călătorie de nuntă cu fata prietenei soției, — lucrurile se petrecau în familie — moare în valuri. Durere mare, tragedie, resemnare, până când vine războiul mondial. Iarăși despărțiri, dureri, lacrimi, copilul care rămăsese trebuind și el să plece în război. Moare copilul. Durere mare, tragică, sfâșietoare.

Și iarăși trec doisprezece ani. Ce catastrofe se mai pot întâmpla? Desigur, zicem noi, vom asista la moartea bătrânilor Mariott. Nici gând. Trăesc și probabil că trăesc și în ziua de astăzi, dar la fiecare pas își amintesc după cum este și normal, de copiii lor. Aflăm astfel din nou, cum au murit copiii. Și iarăși durere mare, lacrimi, tragedie, până ce, în sfârșit, autorul pentru a schimba puțin această atmosferă obositoare.... ne duce într'un azil unde sunt adăpostiți orbii din război. Vin acolo și soții Mariott, unde se reconstitue, cu ajutorul unui orb, care fusese în regimentul copilului mort în Franța, împrejurările în care și-a găsit moartea acest ultim vlăstar al familiei Mariott!!!

Toată lumea își poate lesne închipui ce a dat pe scenă această melodramă de evenimente, ce ritm și ce coheziune a putut avea o piesă în care tablourile se succedau pe un interval de treizeci de ani, și ce atmosferă veselă și agreabilă s'a degajat pe scenă în urma celor întâmplate.

Un ansamblu numeros a interpretat piesa lui Noel Coward pe scena Teatrului Național. Am admirat eforturile d-lor N. Bălțățeanu, A. Critico, G. Demetru, C. Motoc, C. Mitru, N. Atanasiu, N. Brancomir, V. Lăzărescu, Stroe Atanasiu și ale d-nelor Marioara Voiculescu, Lilly Popovici, Natacha Alexandra, Maria Voluntaru, Marietta Sadova, Kitty Gheorghiu, Fifi Mihailovici, Dina Mihalcea, eforturi inutile și uneori trecând măsura, cum au fost de exemplu cele trei strigăte neumane, prea violente, pe care d-na Marioara Voiculescu nu le-a putut stăpâni la sfârșitul actului al doilea, atunci când află de moartea celui de al doilea copil. Ne-a plăcut în schimb discrețiunea jocului d-nei Lilly Popovici, pe care regretăm de a o vedea atât de rar pe scenă, și creațiunea plină de un umor sec a d-nei Marietta Sadova, această excelentă actriță a Teatrului Național.

Piesa a fost pusă în scenă de d. Soare Z. Soare.

„Cavalcada" constitue fără îndoială unul din cele mai proaste spectacole pe care le-am văzut în ultimul timp pe scena Teatrului Național.

A sosit momentul când d. Paul Prodan să interzică formal d-lui Soare Z. Soare de a mai călca la Londra, pentrucă dacă eminentul nostru regisor se va duce și la anul pe malurile Tamisei, ne putem aștepta la orice catastrofă.

GH. NENIȘIOR

Teatrul Național rusesc de astăzi

Pe vremea Rusiei țariste, Rușii formau mai puțin de jumătate din întreaga populație: totuși, toate teatrele erau rusești și numai câteva de alte naționalități: ucrainene, georgiene, armene și tătare, care-și aveau trupele lor sărace de actori, și în permanență urmărite de autorități.

Cele șapte sute de teatre de astăzi din Rusia au reprezentat în 1936 piese în limba rusă, în 413 din aceste teatre, în 54 ucrainene, în 24 uzbece, în 23 georgiene, în 44 armene, în 15 tătare și altele.

In republica chirchiză, unde înainte de 1917 arta națională nu era reprezentată decât de muzicanții ambulanți, actualmente există 12 teatre, care joacă în limba locală.

Deasemeni republica Georgiană posedă 40 de teatre, unde se joacă în dialectele cuprinse în această republică. In general, teatrele din Rusia de astăzi dau reprezentații în 35 de limbi. Mai mult de două sute de teatre deservesc colhozurile și sovhozurile. Fiecare are zona lui de activitate proprie, actorii transportându-se dintr'un sat în altul ziua, spre a putea juca seara piese de Shakespeare sau Gorki.

Atenția de care se bucură piesele dramaturgilor străini în repertoriul teatrului rus, cași reprezentarea pieselor rusești în teatrele naționale, strâng legăturile culturale și lărgesc schimbul de realizări culturale dintre popoarele celelalte și cele ale Rusiei de astăzi.

Marele dramaturg rus din secolul XIX Ostrowski și reprezentantul artei proletare Gorki sunt autorii cei mai populari.

Teatrul Național rusesc de astăzi se remarcă, mai ales, printr'o rapidă desvoltare ideologică și artistică și printr'o adevărată desfășurare a talentelor ridicate din mijlocul poporului.

Vechii maeștri ai artei dramatice, regisorii și actorii Teatrului Academic artistic din Moscova și ai celui mai vechi teatru rusesc „Maly Theatăr", au urmărit cu admirație spectacolele teatrelor naționale, venite în turneu artistic la Moscova, găsind în ele resurse noui.

Astfel piesele montate de către teatrul Uzbek și operele georgiene au dat dovada unei excelente adaptări la arta națională, prin cântecele și dansurile naționale, extrem de frumoase și cu un sens profund artistic.

Luptele naționale împotriva opresorilor și pentru o nouă viață socială, formează subiectele dramaturgiei naționale. Eroii populari ai evenimentelor istorice, pionierii libertății, au furnizat subiectele nenumăratelor opere dramatice.

Compozitorii ucraineni prepară pentru cea de a 20-a aniversare a revoluției, opera „Chors", în onoarea eroului național, comandantul armatei revoluționare din Ucraina, care a învins intervenționiștii germani și soldații lui Petliura.

Deasemeni compozitorul ucrainean Tvhocko a scris opera „Cuirasatul Potemkin" consacrat luptei eroice din 1905 a acestui echipaj în Marea Neagră. Dramaturgul georgian d. Diani a terminat o piesă privind perioada de pregătiri revoluționare din 1905, în Caucaz.

In afară de operele dramatice noui și originale, Teatrul Național rusesc e preocupat, din ce în ce mai mult, de patrimoniul dramaturgiei clasice, jucând aproape toate piesele lui Shakespeare, Tolstoi, Schiller, Pușkin, Balzac, Goldoni, Lope de Vega, etc.

Toți acești autori clasici sunt jucați nu numai în orașe, ci și în satele cele mai îndepărtate de către teatrele colhoziene ambulante.

Actorii, regizorii, dramaturgii și tot personalul technic teatral au din partea guvernului sprijinul cel mai larg, după cum din partea milioanelor de locuitori au încurajare directă. Aproape 800 artiști ai teatrelor naționale au fost decorați cu diferite ordine de stat. Mulți din ei au fost aleși la posturile de conducere guvernamentale.

Caracteristic este faptul că mulți din actorii de astăzi, s'au format, din punctul de vedere literar, în cursul ultimilor ani. Titnerele talente progresează rapid, iar actorii mai bătrâni, inspirați de nouile formule ce domină teatrul rus de astăzi, au însemnat și ei o evoluție în acest sens.

In afară de teatrele pentru adulți, s'a dat o mare desvoltare teatrelor pentru copii și adolescenți. Există actualmente 104 teatre pentru copii, care dau reprezentații în 21 de limbi.

Teatrul Național rus nu cunoaște criză sau săli goale. Bugetele lui ating mai multe sute și mii de ruble și, datorită sprijinului pe care-l acordă guvernul și atenției spectatorilor, ele au atins un înalt nivel artistic, jucând un important rol în educația culturală și artistică a masselor.

Descartes în filosofia modernă

Academia Română a adus omagiul său lui Descartes, prin frumosul discurs al profesorului Ioan Petrovici, cu prilejul comemorării acestui spirit creator de către întreaga cugetare a lumii moderne.

Cu drept cuvânt se spune că cu Descartes se termină o epocă în cugetarea umană şi începe o alta, a cărei ultimă înflorire nu este decât confirmarea principiilor şi metodelor sale: „a porni dela ceiace eşti, spre a desăvârşi începutul pe care l-ai găsit în tine". Punctul de plecare este, pentru prima oară în lumea cugetării, „experienţa de mare desăvârşită singurătate a lui Descartes", după cum se exprimă Constantin Noica, în admirabilul său studiu asupra lui Descartes (Biblioteca pentru toţi, edit. pentru toţi. Alcalay „Universala"). Această mare desăvârşită singurătate a fost atinsă de om şi cugetător, prin hotărîrea luată odată în viaţă de a înlătura judecăţile altora ca şi prejudecăţile propriei sale conştiinţe în cercetarea lucrurilor, spre a ajunge la discernământul adevărului de fals sau de verosimil, în semintele de adevăr care se găsesc, în mod firesc, în sufletul omenesc, adică „din faptul propriei sale existenţe şi firi". Iniţiativele şi izbânzile sale au îndrumat cugetarea filosofică modernă pe căi noi, îndepărtând filosofia dela metoda sintetică şi deductivă, în care o închisese autoritatea filosofiei grece şi în special acea a lui Aristotel şi dela rătăcirea în lumea obiectelor, aşa cum o îndrumaseră realiştii Evului Mediu, cu sfântul Thomas în frunte. A concepe o idee şi a-i da forma nu înseamnă, la el, a o învăţa dela alţii, ci trebue a o „descoperi" în sine însuşi. Iar aceastâ concluzie, la care a ajuns Descartes, constitue adevărata revoluţie a cartezianismului. Toate direcţiunile în care s'a angajat filosofia modernă îşi au aci obârşia.

DESCARTES

„Cogito ergo sum. Sum ergo Deus est" sânt cele două principii fundamentale ale Cartezianismului, care nu sânt decât traducerea intuiţiei miraculoase şi în acelaş timp atât de reală, pe care el crede că ar fi primit-o de la Sfântul Spirit, în faimoasa noapte a Sfântului Martin, din 1619. Aceiaşi intuiţie îi îngăduie în Noembrie 1620 să descopere primul punct de aplicare în teoria „ochelarilor miraculoşi" prin care el concepe că materia, ca şi spaţiul, — fizica şi geometria — pot fi exprimate printr'un limbagiu de numere pur intelectual, algebra, ale cărei noţiuni clare şi distincte nu pot veni decât dela Dumnezeu şi nu pot fi deci de cât adevărate.

O bogată experienţă personală a fost, totuşi, la baza singurătăţii aceleia desăvârşite în faţa marilor probleme, la care a ajuns autorul „Discursului Methodei" şi despre care tânărul nostru cugetător, Constantin Noica, zice că este condiţiunea „întoarcerii spiritului către sine". Dela acea bogată experienţă a plecat acel ce a scris sub portretul său făcut de Weenex: „Mundus est Fabula" şi despre a cărui operă Pascal a scris că este „un roman al naturii". Iar nu de la propoziţii abstracte şi generale, urmând „regula silogismului şi a dialecticii". Prietenul Elenei, tatăl Francinei, cel care găsea pe chipul principesei Elisabeth chipul celor trei graţii şi căreia îi încredinţa secretele filozofiei şi medicinii sale, acel ce se lasă convins de tânăra Regina Christina, să părăsească ţara laptelui Olanda, şi să meargă, el cel născut şi crescut în grădinile Tourainei, în ţara gheţurilor, Suedia, unde a şi murit, nu este un filosof, ci un om. A se conforma adevărului găsit în spiritul său şi care nu poate fi de cât o resfrângere a adevărului suprem Dumnezeu, a subordona concepţiile umane opuse ale mecanismului şi idealismului „Voinţii creatoare" a mişcării şi a cugetării, a găsi metoda după ce a găsit punctul de sprijin al cugetării, toate acestea dovedesc puterea geniului său. Dar întreg modul său de a gândi şi de a fi sânt acelea ale unei personalităţi, superioare de sigur, mai ales prin puterea voinţii sale de a fi credincios sie însuşi, dar şi a unui complect, cu perfecţiuni şi scăderi, dar nu a unui filosof uscat şi rigid. El este acel om sensibil, care şi pune ca actorii pe scenă, masca, pentru a-şi ascunde roşeaţa de pe frunte" şi de aceia sfârşitul său nu ne pare o inconsecvenţă în atitudinea dârză şi neclintită a spiritului său liber, ci una din „tainele" acele ale complexităţii firii omeneşti, pe care el nu ni le-a dezlegat, dar pe care ne-a învăţat cum să le privim.... El a fost un filosof şi un înţelept, dar şi un om, care a încheiat astfel, după ce a cercetat şi a descoperit identitatea sufletului cu sine şi idealul spre care tinde întreg corpul ştiinţelor la un loc:

„Căci nu putem şti nimic sigur şi nu putem vrea nimic bine, decât prin Dumnezeu. La începutul ca şi la finele a tot ce există, se găseşte Raţiunea supremă, care se confundă cu Libertatea necondiţionată". Oare nu e aci concluzia oricărei filosofii exprimată sub alte forme şi în alte perspective?! Taina rămâne, filozofia te învaţă „poate" cum să o priveşti sub un nou aspect şi din alt unghiu de vedere.

IZ. SD.

Exploratorii Africii

Isvoarele Nilului au fost descoperite în 1862 de englezul Speke. 60 de oameni de 14 naţionalităţi diferite au contribuit în urmă la cunoaşterea regiunilor care se înşiră dealungul măreţului fluviu.

Povestea existenţei acestor descoperitori conţine, în majoritatea cazurilor, aventuri curioase, atitudini stranii în faţa vieţii, multe lupte şi suferinţe şi prea puţină fericire. Cu toate acestea, s'a constatat că continentul arzător exercită o atracţie magică asupra celor ce şi-au legat soarta de el. Odată întorşi în Europa, ei resimţeau nostalgia Africei. Aproape vrăjiţi, ei nu pregetau să se întoarcă în ţinuturile unde oameni primitivi trăiau în mijlocul unei naturi grandioase şi viclene, plină de farmec şi de pericole.

Motivele care au îndemnat pe aceşti oameni să părăsească confortul şi viaţa normală printre albi au fost multiple. Mulţi din ei erau mizantropi. Toţi, cu puţine excepţii, apăreau pe negru de dispreţul şi de judecata falsă a acelora care nu-l cunoşteau de aproape. Singur Stanley prefera societatea albilor faţă de aceia a negrilor.

Reveniţi în patrie, aceşti oameni, care înfruntară toate ameninţările necunoscutului, se loviră de ingratitudinea semenilor lor. Speke, după ce descoperise isvoarele Nilului, trebui să suporte neîncrederea unor cărturari, care afirmau că isvoarele nu se pot afla acolo unde le găsise Speke, ba dovedeau cu prisosinţă de detalii ştiinţifice de ce afirmaţiile lui Speke nu pot corespunde adevărului. Fură înfiinţate societăţi cu scopul de a-l combate. Guvernul nu-l recompensă nici prin bani, nici prin titlul pe care-l dorea. I se îngădui numai să mărească blazonul vechii sale familii cu un crocodil şi un hip~~am.

Baker luptase contra sclaviei. El nu se mărgini la o simplă descoperire geografică, ci voia să ferească pe copiii întunecaţi ai naturii africane de primejdia neguţătorilor de sclavi, în majoritatea cazurilor arabi. Cu to-te că apelurile sale stârniră interes în cercurile engleze, el recunoscu la urmă că în această chestie umanitară, ca în atâtea altele, se vorbise şi se scrisese mult, însă se făcuse puţin. În timp ce în Africa negoţul de sclavi continua pe faţă sau în ascuns, o societate engleză pentru combaterea sclaviei serbă un jubileu pentru sfârşitul sclaviei, invitându-l pe Baker, — promotorul mişcării, — să prezideze festivitatea. El refuză cu br... cheţe, scriind: „nu pot înţelege faţă de atâta ipocrizie şi laşitate ce înseamnă în zilele noastre un jubileu în Anglia".

Stanley, care era unul din cei mai îndrăzneţi şi eroici dintre oamenii care petrecuseră ani de zile în inima Africei, fu defăimat ca mincinos şi fanfaron. El descoperise isvoarele Congoului şi parcurse toată distanţa enormă până la gurile fluviului. Pentru a-i întuneca gloria, se inventară legende despre cruzimile sale inutile, uitându-se că numai o energie implacabilă poate duce la bun sfârşit o expediţie de proporţiile celeia întreprinse de el.

Numai cine citeşte însemnările zilnice ale acestor pioneri îşi poate da seama ce viaţă au dus şi cu ce greutăţi au avut de luptat. În stepă şi în pădurea virgină un acces de friguri, sau o vânătoare nenorocită pune chestia vieţii sau a morţii. Sunt întâmplări aproape banale ale vânătorilor din acele regiuni. Ceiace au îndurat însă exploratorii africani din secolul trecut este aproape de necrezut.

În fiecare dimineaţă oamenii erau strânşi, greutăţile împărţite pe oameni şi animale, fiecare traistă, fiecare cutea trebuia să fie minuţios controlată, calculată raţia de apă, indicat drumul în pădurea deasă, în jungla mlăştinoasă, în stepa uniformă. Negrul care se sperie de fiecare fleac urma să fie îndemnat, convins sau forţat. În căldurî tropicale, sub furtuni furios deslănţuite şi sub chinul miliardelor de insecte, conducătorul echipei trebuia să se manifeste ca stăpân absolut asupra a sute de oameni primitivi, a căror supunere depindea de atitudinea şi de privirea omului alb. Era necesar să simuleze vrăjitoria, să vindece bolnavii, să înmormânteze pe cei ce mureau în drum, să comande mai departe, chiar dacă frigurile îl istoveau. Trebuia să negocieze cu şefii triburilor, să-i înduplece sau să-i sperie, să ştie să scape din închisorile lor. Ziua se lupta cu inundaţii, noaptea cu leoparzii ce se furişau lângă lagărul expediţiei. Ani de zile aceşti oameni trăiau fără nici o comunicaţie cu familiile şi cu semenii lor albi.

Aşa au înaintat aceşti oameni în continentul misterios, prin lupte neîntrerupte cu elementele, cu animalele şi cu sălbatecii. Ingratitudinea, superficialitatea, meschinăria contimporanilor adeseori le-a contestat meritele.

I. SER.

Cronici

De moartea lui Ştefan Vodă

— an 7012 —

In Iulie, zile două, la anul ce s'arată,
De lupte, neodihnă şi ani prea mulţi slăbit,
S'au săvârşit cu cinste det ofi ai lui jelit
Cel Singur-Ţiitorul peste Moldova toată...

Şi fost-au acest Ştefan cu minte nestricată.
Mărunt la stat, în lupte mereu nebiruit.
Nelenevos în toate, la furie pornit.
Şi de cădea, mai tare, se ridica pe dată...

...Şi-avea cu drag norodul şi pe boeri la preţ.
— Cum însă numai Domnul e fără de păcat —
Adesea la ospeţe tăia fără judeţ.

Dar pentru toate cele tihnit să-i fie somnul,
Lăcaşuri de'nchinare prea multe-au ridicat
Să fie mulţămire şi laudă la Domnul...

EMIL BAICOIANU

CINEMATOGRAFUL

Legiunea neagră

„Legiunea neagră" este un film de propagandă umanitaristă.

A existat, la un moment dat, în Statele Unite o mişcare rasistă, alta decât aceea contra negrilor. O mişcare împotriva celor ce nu erau „hundert per cent americans". E amuzant de amintit că faptul de a fi evreu nu avea nici o importanţă. Adică evrei existau şi în banda persecutorilor şi în rândul persecutaţilor. In Statele Unite noţiunea de evreu a rămas o categorie pur confesională. Iar ideea de rasă are acolo două sensuri: unul antropologic (albi, negri, galbeni, metişi, etc.), şi un altul restrâns şi cronologic. Impuritatea se măsoară după cantitatea de ani vechime de la emigrarea pe pământul noului continent.

In filmul „Legiunea neagră", film excelent, doar niţel tendenţios, mişcarea aceasta ni-e prezentată ca o afacere comercială a unor gangsteri care urmăresc simpla vânzare de dominionuri şi de revolvere. Cunoaşteţi desigur acea sinistră uniformă a Ku-Klux-Clanului, acele halate cu glugi acoperind figura ca o mască, costum reamintind portul călugăresc al defunctei, de atroce memorie, inchiziţii medievale. Pentru a-şi asigura un „dever" cât mai mare pentru această marfă de mascaradă, câţiva capitalişti veroşi stimulează pornirea contra „străinilor" a tuturor nemulţumiţilor.

Asta este, desigur, o exagerare. Orice mişcare îşi are profitorii ei. Dar cauza e mai gravă decât o simplă chestiune de debuşeu pentru halate. In America lupta pentru existenţă e foarte aspră. Acrimonia izvorîtă fie din şomaj fie din faptul de a nu înainta în slujbă este un imbold la acţiune, la acţiuni violente şi necugetate, pe care le vor exploata în primul rând rataţii doritori de a se afla în treabă şi de a — cum se zice — „juca un rol".

In filmul nostru ni se arată cum tocmai s'a profitat de un asemenea moment de amărăciune a unui om ce se socotea nedreptăţit în cariera lui, şi cum acel moment de slăbiciune l-a antrenat pe eroul nostru într'o serie de acţiuni ignobile pe care el cel dintâi le dezaprobă în forul lui interior. Dar, fiind-că e cu neputinţă să mai scapi din angrenajul unei astfel de asociaţii conspirative (unde răzbunarea împotriva dezertorilor e teribilă) — omul nostru se minte pe el însuşi şi caută să se convingă de dreptatea cauzei pe care o serveşte. La urmă însă, nu mai poate. Cu preţul oricărui risc, strigă adevărul în faţa juraţilor şi-şi primeşte, resemnat, pedeapsa.

Toate aceste lucruri sunt foarte dramatice, şi totuşi, foarte sobru prezentate. Personajul principal e interpretat de Humphrey Bogaert, noua vedetă masculină despre care am vorbit în cronica trecută.

Carnet de Bal

e încă o dovadă de absenţa de discernământ estetic a criticei franceze. Presa pariziană a fost unanimă pentru a numi acest film o mare producţie naţională. Şi pledoaria a parvenit să aibă un simulacru de verosimilitate. Căci se invocau două argumente care erau şi adevărate şi importante.

S'a spus că ideea filmului e originală, delicată, profundă, foarte-foarte cinematografică. Şi nu s'a minţit. E vorba de o femee de 36 de ani, în apogeul frumuseţii sale (apogeul în asemenea materii se situează adesea la vârsta aceasta). Eroina a rămas impresionată de primul ei bal, de acum 20 de ani. Şi azi ea are fantezia să pornească, deandaratele, „în căutarea timpului pierdut", dar nu aşa, ca Proust, în vânarea trecutului global, ci ... ei componente de altă dată. Asta a unei singure clipe, pe care vrea s'o reconstitue fabricând-o la loc din pie-

dă un film cu structură de panou, alcătuit din bucăţi disparate, un film de genul lui „If I had a milion". Ideea e nespus de frumoasă şi fecundă. Cu o condiţie totuşi. Să încapă pe mâinile unor buni interpreţi.

S'a realizat o asemenea condiţie?

Aci intervine al doilea argument al criticei franceze, care invocă o listă prestigioasă de nume actoriceşti. Toţi aşii teatrului şi ecranului francez au fost puşi la contribuţie (altă analogie cu „De-aş avea un milion"). Au jucat Françoise Rosay (soţia regisorului Jacques Feyder), Harry Baur, Raimu, Marie Bell, Jouvet, Blanchar. In acelaş condiţii, în faţa unei asemenea mobilizări generale de talente clasa I, devenea foarte verosimil ca filmul să fie bun.

Şi totuşi nu e. Căci toţi, sau aproape, sunt actori de teatru, şi se strâmbă, şi declamă, şi se afectează, şi se contorsionează pentru cel mai mic da sau nu. Ceea ce strică tot. Unul singur din interpreţi joacă bine. E Raimu. Dar cu ce preţ! Episodul lui schimbă complect ideile spectatorului. Căci acest episod e un sketch-Raimu, pe bază de istorie marsilieză, fermecătoare în sine, dar care ne face să uităm complect filmul propriu zis, unde fusese convenit să ni se redea poezie de trecut mort şi alte asemenea tulburătoare lucruri, ce se potrivesc ca nuca în perete cu atmosfera de anecdotă-Marius a partiturii lui Raimu.

D. I. SUCHIANU

Instantanee

Noaptea fără de somn, toamna

De trei ceasuri, sau poate chiar mai de mult, toamna şi noaptea au coborît asupra oraşului o aripă neagră şi udă, luându-l în stăpânire, ca pe o cetate cucerită, parcă pentru vecie. La colţuri de străzi, au clipocit din câte trei ochi felinare trudindu-se să spargă sgura adâncă a întunericului, dar n'au izbutit. Infăşurată în scamă groasă de nori, luna a încercat şi ea să le topească zăpada posomorîtă şi s'a trezit cu strălucirea suptă de pâcle ca roua de dogoarea soarelui, primăvara.

Ce înger, ce vedenie sau care duh rău şi-a tras, fără să ştie şi fără să simtă, cărarea de umblet plutit drept pe deasupra somnului meu şi, sburând, m'a atins din greşală cu vârful aripii? Din închisoarea cea păzită cu o sută de porţi ferecate a adormirii, unde odihniseră până atunci ostenite, gândurile au ţâşnit săgetat şi s'au împrăştiat ca un pâlc de vrăbii speriate. Aş vrea să le dau ocol, ca dulăul ciobănesc oilor turmei, spre a le opri risipa şi spaima, dar truda mi-ar rămâne zadarnică. Şi somnul a fugit, cu picioare subţiri, şi se află acuma tocmai departe, acolo unde nimeni nu-l mai poate ajunge.

Urechile-mi sunt astupate şi totuşi aud, ochii au obloanele de tot scoborîte şi totuşi privesc şi văd ca şi când pleoapele mi s'ar fi schimbat în capace de sticlă.

Uite, aici e fereastra cu geana ei albicios luminată şi dincolo, de cealaltă parte de drum, se află grădina, cu toată făptura şiroind de ploaia nopţii de toamnă ca o uriaşă pelerină udă. Iată şi copacii, paznicii ei credincioşi, acum plăsmuiţi din două culori înfrăţite negru şi galben,—negrul scoarţei umede, galbenul frunzelor veştede care mâine îşi vor şi începe, poate, călătoria. I-a izbit furtuna ca un pumn uriaş în tulpini şi dânşii au prins să se frângă de mijloc şi să se frământe ca prinşi în dinţii de oţel ai unei capcane. Acolo sus, până unde ajung ei cu vârfurile lor ca nişte degete subţiri şi fricoase, şi dincolo, încă mai sus, în înălţimile negre pe care privirile nu le pot atinge fără să se sfiască, răsuflarea fără îndoială îngheţată a vântului goneşte deslănţuită şi urlă nebună ca demonul iernilor lungi din stepele dela Miazănoapte.

Ca să te deştept, am aşezat mâna mea fierbinte de nelinişte şi de nesomn pe umărul tău pe jumătate desgolit, luminând în întuneric ca o lună albă. Infiorată, ai tresărit suspinând, încercând desigur să te lepezi de visul rău făurit în aceiaşi clipă, care se înverşunase asupra somnului tău ca o fiară a întunecimilor. Dar nu te-ai trezit şi răsuflarea ta a urmat mai departe ritmul liniştit al odihnei.

Voisem să te deştept ca să te fac să asculţi plânsetul înăbuşit al înălţimilor, vuetul acesta ascuns de scoică uriaşă pusă la ureche, care nu se aude decât o singură dată pe an, într'o noapte, ca cea de acum, dela capătul de sfârşit al toamnei. Ai fi putut auzi atunci, dacă ai fi fost trează, şi glasul surd al pustiului de sus murmurând în fundul clopotului de cristal cântecul cel fără de cuvinte al morţii.

Deci pentrucă tu îţi urmezi somnul tău lin şi abia simţit de pasăre adormită pe creanga ei şi de sălbăticiune odihnind în căldura viziunii, eu îmi voi duce mai departe priveghiul meu de vânat prigonit, urmând să ascult tânguirea necontenită de sus şi urletul neostenit de cascadă al furtunii.

EMIL COLIN

Noutăţi literare

Auguste Bréal: Philippe Berthelot

Timp de mai mult de douăzeci şi cinci de ani, oricare a fost Ministrul Afacerilor Străine, politica externă a Franţei a purtat semnul unui om care pefera puterea reală aparenţelor puterii, muncind în tăcere, dispreţuind atât laudele cât şi atacurile şi neîngrijindu-se decât de acţiune. Guvernele treceau — el rămânea. Astfel, un sfert de secol Philippe Berthelot a fost veritabilul stăpân al destinelor Franţei, unul din cei mai mari servitori ai săi şi — în afara unui mic număr de oameni competenţi care i-au judecat valoarea, nimeni n'a ştiut rolul imens deţinut continuu de el dealungul furtunelor politicii interne din Franţa.

Căci dacă nimeni, niciodată, n'a lucrat mai mult decât dânsul, nimeni n'a vorbit mai puţin. El a trăit şi a lucrat în tăcere. Desigur au fost şi alţii care în acţiunea lor au tăcut, însă — cel puţin — s'au explicat în Memorii. Tăcerea lui Philippe Berthelot s'a prelungit dincolo de moarte. Odată datoria sa făcută, el a plecat fără a spune un singur cuvânt, el, care avea atâtea de spus asupra uneia din cele mai dramatice epoci a istoriei Europei.

Iată de ce trebue să avem o recunoştinţă particulară faţă de d. A. Bréal, care ne dă astăzi un portret admirabil al omului căruia i-a fost amic şi confident.

Această portretizare, care va fi atât de preţioasă oamenilor politici şi istoricilor viitorului, n'are intenţia deşartă de a-l „mări" pe Ph. Berthelot. Vrea însă să fie exactă. Dacă lectura se termină cu această impresie, că Berthelot a fost „om extraordinar", aceasta nu se datoreşte amiciţiei autorului faţă de dispărut. El n'a avut decât să fie veridic. Restul l-a făcut marele său talent de scriitor.

„Filmul vieţii mele"..

Un nou Lefèvre, de astă René, este un scriitor tânăr care şi-a scris, nu „memoriile", ci filmul vieţii sale. Adică o hoinăreală prin cartea tinereţii sale, ca prin filmele de cinema şi prin propria-i viaţă. Incepe de unde şi când îi convine, merge încotro îl duc ochii, se opreşte când are poftă, stă cât îi place şi nu se încurcă în nici un fel de prejudecăţi, nu se îngrădeşte cu nici un fel de convenţii. Adoră femeile, vânătoarea, calul şi nu se dă înlături de la un păhărel de esenţă tare. A făcut toate sporturile şi foarte multe meşteşuguri. A început cu cinema-ul, pentrucă adoră „imajele", a fixat pe pelicule chipuri şi icoane, a fost actor, dar nici odată cabotin. In realitate e un om liber în faţa vieţii, ca şi în scrisul cărţii. Vesel în viaţă, vorbele de spirit îi izvorăsc în vorbă în mod firesc ca nişte focuri de artificii, dar nimeresc adesea, cu cruzime, în plin, tocmai în locul sensibil, ca glonţul unui bun trăgător. In scris, râsul izbucneşte de sub peniţă şi se răsfrânge în pagini sămănate cu anecdote glumeţe şi spirituale. Uneori însă emoţia stăpâneşte verva şi voioşia, dând scrisului său o frumuseţe simplă şi goală de orice zădarnic ornament, cum sunt de pildă paginile asupra morţii tatălui său. In „Filmul vieţii mele" René Lefèvre scrie verde, aspru şi tare, găsind, cu o rară ingeniozitate verbală, cuvântul expresiv şi pitoresc, just şi concret, fără a cădea totuşi în vulgaritate. Un scriitor al acestor vremuri, care fără să-şi fi pierdut generozitatea, visând la îmbunătăţirea rasei şi a vieţii celor mizerabili, îşi râde de tradiţii şi e pătruns adânc şi pentru totdeauna de adevăratul senz al vieţii.

Cartea românească

Cronica literară

Ion Negoiu, Simfonia vieţii mele

Volumul d-lui Ion Negoiu, subintitulat „roman", e făcut să îngrozească la început pe cititorul neobişnuit cu originalităţile. Numele Ion Negoiu e necunoscut în literatură, totuşi trebue să fie un pseudonim, dacă nu al unui scriitor cunoscut, cel puţin al unui familiar al literaturii. Avem fără îndoială înaintea noastră o amabilă mistificaţiune ieşită din dorinţa de a se căpăta judecăţi neînrâurite de prejudecăţi, ori poate chiar din temerea de a nu suferi represalii, fiindcă anumite pagini din roman voesc să răspundă campaniei împotriva aşa zisei pornografii. Am zis că volumul sperie. Intr'adevăr numaidecât sub copertă dăm de acest apel extravagant:

Către tineret

Daţi Dracului această carte!
Nu o veţi pricepe!
Nu vă va place!
O să vă facă rău!

apoi urmează o scrisoare a autorului către cititor în aceşti termeni:

„*Iubitul meu frate, îţi cer scuze că am scris această carte, dar n'am putut să n'o scriu.*

„*Când pe om îl doare ceva, el ţipă cât poate de tare, ca să fie auzit cât mai departe.*

„*Mă doare îngrozitor o rană adâncă din sufletul meu şi am nevoe de compătimire*".

Asta e foarte impresionant dar numaidecât reîncepe teribilismul. Vin o serie de extrase de critici de prin jurnale semnate de Tudor Arzeghi, Gala Galtion, Camil Pertescu, etc., nume în care nu e greu să descoperi pociri ale numelor d-lor Tudor Arghezi, Gala Galaction, Camil Petrescu. Toţi îşi dau părerea favorabilă despre opera d-lui Negoiu, care nu uită să declare în urmă că totul a fost o glumă. „Numele somităţilor noastre literare le-am pus ca să fac criticele mai interesante şi să dau o satisfacţie inocentă cititorului că mă „descoase". In sfârşit vine şi opera cu titluri ţipătoare. („Prea multă poezie". „Prea multă ironie", „Prea multă filosofie"), amintind pe Giovani Papini, precum şi o sumedenie de subtitluri marginale şi de citaţiuni ca motto, amintind şi acestea maniera lui Papini (Piano, Con passione, Mezzoforte, Crescendo, etc.). De la început se poate observa artificialitatea punctului de plecare. Avem de aface cu o literatură de lirism şi sarcasm, de teribilităţi şi cărturărisme. E şi papinism aici, dar e şi o notă particulară unei anumite literaturi române. De pildă maniera aceasta maliţioasă, livrescă, e a d-lui Aderca. Şi mai multe elemente sunt din scrisul d-lui Dinu Nicodin autorul Lupilor, căruia însă îi place să facă mai cu seamă citate englezeşti şi germane şi ne-ar fi dat o carte cel puţin cartonată.

Nu e rostul nostru să stabilim identitatea mistificatorului, cunoscut sau necunoscut, un lucru este indiscutabil: că nu se găseşte în carte acea lipsă de talent pe care am fi aşteptat-o dela atâta teribilism, ba dimpotrivă aflăm însuşiri remarcabile, risipite pretutindeni. Ceiace face d., să-i zicem Negoiu, nu este de loc roman. E o înşeilare de momente autobiografice, de transcripţiuni onirice şi mai ales de experimentări literare. Scriind cartea, autorul a voit să-şi construiască o estetică, alternând demonstraţia, comentariul şi ironia la adresa cititorului zăpăcit. Bunăoară transcrierea emoţiei ascultării unui concert, a aşteptării atacului muzical revelă un scriitor stăpân pe condeiul său:

„Dirijorul ridică bagheta sa magică, vrăjită de duhul armoniei. S'a făcut o tăcere mare, o linişte ca înaintea unui ultim supliciu — aşteptarea curentului pe scaunul electric, aşteptarea strangulării, a sugrumării, a sufocării iminente cu funia deja în jurul gâtului — aşteptarea cu ochii legaţi a unei ploi de gloanţe sau a cuţitului ghilotinei, ce va aluneca delicat, gingaş, cochet, graţios, civilizat şi elegant, despărţind capul de corp — aşteptare concentrată, extract al timpului nemărginit, secundele — veşnicia... liniştea aşteptării, liniştea cavoului, în care morţii nu mai aud, liniştea depărtării infinite, o linişte a inexistenţii".

Transcrierea în genere a concertului este interesantă. Când începe cu partea autobiografică, autorul aruncă această maliţie de o indecenţă paradoxală, nu lipsită de fineţă:

„Cer scuze, iubite cititor sau cititoare, că n'am început povestea vieţii mele cu naşterea mea, după cum este obiceiul şi buna cuviinţă, dar — poate chiar spre fericirea ta — nu-mi reamintesc nimic despre această întâmplare. Primele impresii cred că sunt destul de scârboase... Poarta prin care omul intră în lume nu prea este triumfală!... Imbrăcămintea!.. Ploaia... vremea rea!... Şi dacă nu vrei să treci poarta, mamoşul te apucă cu cleştele şi te trage brutal afară... Cred că ar fi mult mai frumos dacă s'ar inversa circumstanţele naşterii cu ale morţii... Omul să se nască din pământ, să fie scos dintr'un sicru inundat de flori. Să moară, devenind din ce în ce mai mic şi însfârşit ascunzându-se prin poartă, acum de sigur mai plăcută, cu care s'a familiarizat din timpul vieţii întregi"...

In altă parte ne întâmpină câteva scene aşa zise de educaţie. Tatăl întreabă pe copil, adică pe autobiograf, dacă vrea să inoate, să călărească, să vâneze, şi copilul după aceea se exercită la aceste sporturi însă într'un mod perfect absurd, descris însă cu un mare sens al fantasticului şi al voluptăţii:

„— Vania, vrei să călătoreşti?

— Vreau, tataie!...

Tata mă duse la grajdul nostru vestit şi îmi alese un armăsar arab înalt, frumos, cu picioarele subţiri... Avea numai frâu — şeaua lipsea. Era nerăbdător, se uita mereu înapoi, rânjea, necheza şi dădea din picioare... Mă aşezai, sau mai bine zis, mă aşezară pe spinarea netedă, alunecoasă şi lucioasă ca o catifea de mătase neagră... Calul făcu un salt de păianjen cu toate picioarele dintr'odată şi porni într'un galop sălbatec... Mă schingiui, alergând într'o goană fantomatică printr'un desiş ale cărui crăci se prefăceau în adevărate instrumente de tortură. Intr'o clipă îmi smulseră părul, îmi jupuiră pielea, îmi rupseră urechile şi îmi scoaseră ochii... La urma urmei, calul turbat, sbârlit, sălbăticit de tot, mă aruncă undeva departe, fără simţuri...

„Abia seara târziu, servitorii găsiră trupul meu neînsufleţit...

. . . .

„— Vania, vrei să te duci la vânătoare?

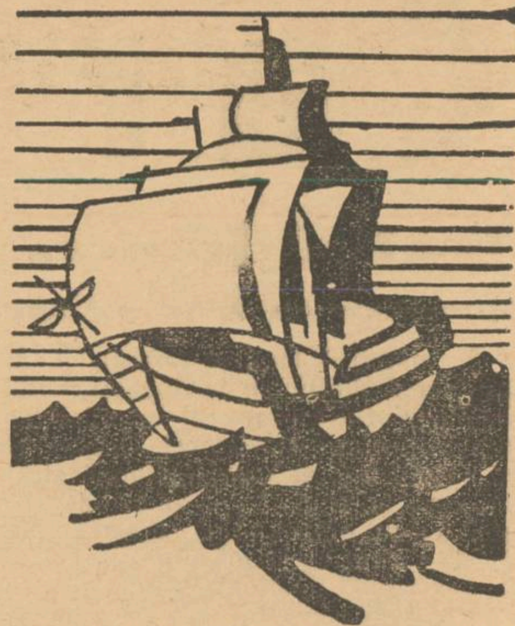
— Vreau, tataie!...

Tata mă duse într'o pădure deasă, îmi dădu o puşcă şi îmi zise: „Stai aici şi nu te mişca, aici e postul tău. Dacă vine un lup, trage în el şi nu alături!"

La început eram foarte atent, dar aşteptând prea mult, mă plictisii... Mă aşezai jos şi mă jucai cu un şarpe negru...

Căldura era mare şi înăbuşitoare... In depărtare nişte oameni ţipau... adormisem.

„O haită de lupi mă sfâşiară... Seara la întoarcere, vânătorii duceau acasă o bucată de carne sângerândă"...

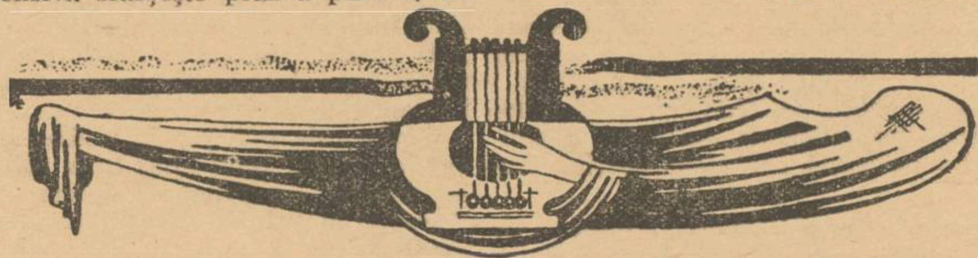
Bănuind înspăimântarea cititorului la aceste absurdităţi în fond graţioase, autorul ne explică punctul său de vedere: nu face altceva decât să transcrie unele visuri. In estetica sa biografia se poate întemeia şi pe elementul oniric:

„Dacă te interesează viaţa mea (dovadă e cumpărarea cărţii) trebue să te intereseze şi visurile mele, mai ales când ele explică o stare psihologică din viaţa lăuntrică a familiei mele".

Fără îndoială experienţele d-lui Negoiu sunt foarte interesante, dar l-am sfătui să nu le mai facă. Trebue într'adevăr să ai o mare pasiune literară ca să cheltuieşti atâţia bani cu tipărirea unei cărţi sortite dela început să rămână fără interes pentru marele public. Chiar şi pentru lumea mai restrânsă a scriitorilor, pentruca o astfel de demonstraţie să fie rodnică, se cere un spirit constructiv.

Veşnica farsă, mistificaţiunea prea intensivă sfârşeşte prin a plictisi. De bună seamă d. Negoiu este un ins cu însuşiri literare dela care suntem îndreptăţiţi să aşteptăm şi alte producţii interesante. *Simfonia vieţii mele* aşa cum este nu poate căpăta dela noi decât o menţiune de încurajare.

G. CALINESCU

Reviste româneşti

„Reporter"

Săptămânalul de curajoasă şi cinstită atitudine îşi continuă apariţia, aducând material viu şi interesant.

Ultimul număr, pe lângă colaborarea preţioasă a d-lui N. D. Cocea, ne aduce vestea îmbucurătoare că începând cu acest număr d-sa a preluat conducerea redacţională a revistei, ceiace constitue o garanţie că revista se va afirma mereu pe o linie de permanentă susţinere a intereselor celor mulţi.

Din restul colaborărilor reţinem numele d-lor: Sergiu Dan, M. Carandino, Matei Socor, St. Voicu, Petre Şerbănescu, Miron Paraschivescu, M. şi Gh. Popescu, etc.

Trebue remarcat apoi că n'a fost uitată nici punga celor pentru care e scris „Reporter": deşi îmbunătăţit şi cu numărul paginilor mărit, de la 4 la 8, preţul unui exemplar a fost scăzut de la 5 la 3 lei.

„Viaţa Romînească"

Ultimul număr din „Viaţa Romînească" (Nr. 11 — Noembrie) aduce colaborarea d-lor M. Sadoveanu (Broz), *T. Arghezi* (Ploaie. — Poarta cernită — *în limba germană de J. I. Weisglas), M. Florian* (Destin şi creaţie), *Lucia Mantu* (Note de toamnă), *D. Corbea* (Pedeapsă), *E. Torgaşev* (Thomas G. Masaryk), *Ion C. Ion* (1821), *G. Călinescu* (Fişe literare), *I. Iordan* (Cronica literară), *Al. Graur* (Cronica linguistică), *C. Vişoianu* (Cronica externă), *etc., precum şi bogate pagini de recenzii.*

●

Innoirea, anul I No. 4. La graniţa de vest a ţării apare o revistă cu titlul de mai sus şi condusă de d. Tiberiu Vuia. Ultimul număr aduce un interesant material redacţional, din care subliniem articolul „Exerciţii în real" semnat chiar de directorul publicaţiunii. O selecţionare mai riguroasă a poeziilor apărute, ar fi fost în folosul revistei.

●

Fapta, anul II, no. 2. O interesantă publicaţiune cu caracter net democratic şi oblăduită de priceperea şi dragostea de cultură a d-lui Dr .D. Doian. Semnalăm lozinca acestei publicaţiuni, care este adevărul rostit de C. Stere: „Nici o picătură de forţă morală nu se pierde în zadar".

●

Satul, anul VII, no. 84. Revista d-lui Andrei Udrea îşi continuă cu stricteţe drumul pe care a pornit. Este o admirabilă publicaţiune pentru săteni. De la apariţie, nici o abatere. Ultimul număr aduce un foarte bogat material redacţional, şi informativ. Subliniem articolul: *Ce trebue să ştie un bun plugar,* plin de sfaturi înţelepte, precum şi articolul de popularizare: *Primele semne de tuberculoză,* semnat de d. Dr. D. Paşcanu.

●

Transilvania, Buletin de tehnică a culturii, anul 68, No. 5. In ultimul număr al acestui buletin este relatată activitatea intensă şi rodnică a soc. „Astra" pe lunile Septembrie şi Octombrie, din care semnalăm contribuţia d-lor Dr. Gh. Preda, Dr. Râmneanţu, Dr. Făcăoaru, etc.

In curând va apărea
în atelierele
„Cărţii Româneşti"

Monografia oraşului Ploeşti de M. Sevastos

Un volum de peste 1000 pagini, format mare (în octavo), pe hârtie velină, cu aproape 1000 de clişee, având 10 hors-texte în culori pe hârtie cromo. / Doritorii se pot înscrie de pe acum — pentru ediţiile de lux — la librăria „Cărţii Româneşti" din Capitală, caşi la sucursalele ei din provincie.

Apar trei ediţii: una legată în piele, alta în pânză şi alta broşată.

Cartea străină

Teatrul francez

Interview cu Jaques Copeau

Pe maestrul Jacques Copeau l-am găsit la studio Eclair în împrejurimile Parisului, filmând un rol de judecător sever din timpul teroarei. Rugându-l să stăm puţin de vorbă despre teatrul francez, maestrul îşi reaminteşte cu plăcere de convorbirea noastră din 1934, cu ocazia numărului special al „Adevĕrului” închinat Franţei pentru care-şi exprimă admiraţia, şi primeşte imediat.

Il întreb ce piese bune au fost reprezentate în ultima vreme pe scenele franceze?

Maestrul Copeau îmi răspunde că producţia franceză n'a fost prea numeroasă dar de calitate. Printre piesele ce merită să fie menţionate drept continuatoare a operei de adevărată creaţie, — spune d-sa, — figurează:

a) *Electra, de Jean Giraudoux*, lucrare dramatică de valoare, readucând pe scenă parfumul poeziei antice.

b) *Le voyageur sans bagages, de Annouille*, reprezentată la Pitoeff, o piesă de fină ironie.

c) *Napoleon unique, de Paul Raynal*, o frumoasă evocare istorică, pusă în scenă de Copeau însuşi.

d) *Le trompeur de Seville, de André Obey*, o dramă de proporţiile lui Shakespeare, de o mare valoare poetică. Este povestea eternului Don Juan.

e) *LeRoi Cerf, de Carlo Gozzi*, un fost elev al maestrului Copeau şi

f) *L'inconnu d'Arras, de Armand Salacrooux*, o piesă care analizează epoca noastră, de supra-realism contimporan.

Asistăm la o renaştere îmbucurătoare a teatrului,— ne spune maestrul,— favorizată de Expoziţia Internaţională, care — graţie unor subsidii — a infuzat un nou entuziasm în trupele franceze din capitală şi provincie.

Intreb pe maestrul Copeau cum stăm cu concurenţa dintre teatru şi cinema?

D-sa răspunde pe loc: e vorba de două domenii diferite, unde fiecare trebue să-şi păstreze genul.

Cinematograful excelează prin imagini variate, montare fastuoasă, vioiciune în mişcare, — acţiune dinamică externă.

Teatrul se bazează pe forţa dialogului interesant, pe variaţia sentimentelor şi forţa pasiunii, utilizând puţine persoane şi decoruri reduse, — acţiune internă statică.

Nu trebue încercată concurenţa între ambele categorii de spectacole.

Directorii de teatru din Paris au vrut să învingă cinematograful şi au încercat să se deplaseze pe terenul lui fără să reuşească.

Numai cei ce n'au urmărit acest lucru au avut mare succes, rezervându-se exclusiv adevăratului teatru.

Graţie posibilităţilor sale financiare mai mari, cinematograful capteazâ pe cei mai buni artişti de teatru, dezorganizând profesiunea noastră, — spune d. Copeau în încheere.

Teatrul în timpul Expoziţiei

După ce am văzut aproape toate spectacolele reprezentate în timpul verii, concluzia ce se impune este, fără îndoială, că cele care merită de a fi văzute, în afara spectacolelor menţionate de maestrul Copeau, sunt într'adevăr rare.

Dintre cele mai reuşite trebue relevat în primul rând *„Les trois valses”* de Strauss, cu Yvonne Printemps şi Fresnay în rolurile principale. Bouffes-Parisiens joacă de luni de zile cu cassa închisă acest spectacol prin excelenţă parizian.

Un alt spectacol, à thèse, interesant şi admirabil jucat, este *„Mama”*, după romanul lui Maxim Gorki, adaptat de Victor Margueritte, jucat la fostul teatru Sarah Bernhard de către Teatrul Poporului.

O minunată evocare a vieţii coloniale, cu pasiunile şi conflictele ei, în care Maria Ventura are o creaţie frumoasă, pusă în scenă de Gaston Baty, este *„Simunul”* de Henri Leonormand, jucată de valoroasa trupă a Comediei franceze.

O piesă distractivă şi instructivă în acelaş timp este *„Boccace Conte 19”* la Théatre des Deux Masques.

In rest, teatrele de dramă reprezintă spectacolele mediocre, fără interes, majoritatea lucruri uşoare, distractive pentru a nu turbura digestia.

Ca music-halluri, Casino-ul cu Chevalier e cel mai amuzant. Destul de bună este şi revista dela Mogador *„Ca c'est parisien”*, afară de Mistinguette, care se apără penibil.

Dintre „chansonniers”, teatrul de dix heures cu Martini e cel mai vioi acum.

Ca local de noapte, *„Tabarin”* are un program excepţional de frumos şi de bine interpretat.

Natural că multe teatre erau închise peste vară şi mulţi artişti de talent în vacanţă, dar oricât, pentru Paris, unde ne-am obişnuit cu zeci de spectacole bune, am găsit sesiunea de vară săracă, cu nici zece spectacole pe planul întâi.

N. N. PETRAŞCU

Ultimul roman al lui Charles Morgan

Ultimul roman al lui Charles Morgan, autorul romanului atât de preţuit „Fontain”, Sparkenbroke”, tradus în franţuzeşte (Ediţia Stock), este considerat ca una din operele cele mai viguroase şi mai emoţionante din ultimii ani. Această carte, lentă în dezvoltarea sa, spune tot ce vrea să spună autorul cu o remarcabilă economie de efecte, fiind dovada cea mai evidentă a stăpânirii artei de a scrie a vremurilor noastre.

Sparkenbroke, poet, frumos, înzestrat cu farmecul lui Shelley sau mai de grabă cu farmecul lui Byron, care când intra într'un salon făcea să leşine unele femei, este un erou romantic fără nici una din culorile romantismului figurilor grandioase ale acelei epoce.

Marea temă a acestui roman este căutarea desăvârşirii şi realizării personalităţii sale într'o formă sufletească transcendentală în extazul poeziei, al dragostei şi al morţii, în cele din urmă. Soţia sa Etty nu a putut răspunde aspiraţiilor sale. Atunci sub influenţa vechilor tradiţii ale Don Juanilor, Sparkenbroke caută lumina adevărată a dragostei, trecând din dragoste în dragoste. Lângă domeniul Sparkenbroke, rectorul Hardy şi cu fiul său George, medic de ţară, reprezintă acea mentalitate autentic englezească, plină de virtuţi fine, de tenacitate tăcută şi delicateţă aproape feminină, pe care o întâlnim atât de des în romanele obişnuite ale literaturii engleze. Intre castel şi prezbiter apare o tânără fată, Mary Leward, din creaţiile cele mai frumoase ale romanului contemporan

Charles Morgan nu o înzestrează cu calităţi strălucitoare. Ea însăşi, care se resemnase la o logodnă tradiţională, nu-şi dă seamă de rezonanţa care e ca o muzică morală în sufletul ei şi care

CHARLES MORGAN

o împinge spre alte destinuri decât cele prevăzute de ea. Gustul ei sigur şi spontan o face să aprecieze şi să guste literatura lui Sparkenbroke, iar calitatea sufletului său ales găseşte în acele poeme răsunete sufleteşti pe care nu i le-ar fi putut procura nimic din mediul său banal. George, prietenul lui Sparkenborke din copilărie, este îndrăgostit profund de caracterul şi frumuseţea Mariei. Sparkenbroke se întâlneşte cu Mary.

Inevitabilul se produce: aceste două fiinţe excepţionale şi profund opuse, se îndrăgesc cu patimă. In ultima clipă Sparkenbroke se îndoeşte de puterea şi trăinicia dragostei sale şi pleacă în Italia.

Mary se căsătoreşte cu George, dar sensibilitatea ei e prea adâncă pentru ca sufletul ei să nu rămână credincios pentru totdeauna dragostei pentru Sparkenbroke. O serie de întâmplări fac să se întâlnească din nou cei doi îndrăgostiţi, într'un oraş din Italia, Lucque.

Se naşte o strânsă intimitate între aceste două suflete de elită, care însă nu merge până la trădarea Mariei pentru soţul ei George. Sparkenbroke crede, încetul cu încetul, că se va realiza în sufletul său extazul dragostei, extazul suprem, pe care a nădăjduit, în zadar, să-l afle în poezie. Dragostea dintre Mary şi Sparkenbroke este exprimată cu o fineţă şi o delicateţă infinită în unele dintre cele mai frumoase pagini de iubire ale literaturii engleze. Mary se hotărăşte să plece cu iubitul său. Dar nu are forţa să se ducă la „rendez vous” şi după ce a încercat să se sinucidă se întoarce la presbiter.

In viaţa lui Sparkenbroke şi dragostea n'a fost decât iluzie trecătoare, nici divina dragoste cu Mary, n'a găsit calea spre extazul suprem. Tânărul lord suferea de o angină pectorală. El avea obiceiul să se retragă în mormântul strămoşilor săi, de pe domeniul familial şi să stea ore întregi în contemplarea morţii. Soarta sa îl face să moară într'o criză de boală, chiar în acest cavou unde mersese să caute ultimul extaz pe care-l mai caută: extazul morţii şi romanul sugerează că pe acesta l-a găsit.

Dar această splendidă operă mai sugerează şi concluzia că omul de geniu este făcut să trăiască singur şi că dragostea nu-i poate împlini aspiraţia sa spre absolut. Dorinţa şi aspiraţia sa spre extazul absolut îl conduce să calce în picioare, cu indiferenţă şi cruzime, viaţa altora.

Romanul lui Charles Morgan este în acelaş timp desvoltarea unei teme filosofice şi desfăşurarea unei vieţi reale şi dramatice, evadarea omului în acele clipe teribile ale unui extaz în care se pierde, spre a se regăsi în întregime...

Dar evaziunea complectă, deci şi desăvârşirea întreagă, nu se realizează de cât în extazul morţii, dacă acesta există. Aceasta nu o putem şti pentru că nu avem experienţa. Charles Morgan însă reuşeşte să ne dea intuiţia.

Jacques Castelnau: Fouquier-Tinville

După cum scrie autorul în prefaţa cărţii, viaţa lui Fouquier-Tinville este istoria Teroarei văzută prin viaţa unui om. Este ultimul şi sângerosul capitol al regalităţii şi executarea Mariei Antoinette; este sfârşitul primilor meşteşugari ai Revoluţiei cu căderea dantoniştilor; este nimicirea teroriştilor la începutul unei ere noui cu supliciul lui Robespiere şi a partizanilor săi. Este epoca tragică a Republicii. Când parcurgem această istorie, două sentimente ne agită: un sentiment de grandoare şi de ignominie. Primul se cristalizează în Convenţie al doilea în Tribunalul Revoluţionar.

In opoziţie cu tablourile epice dela Valmy, Wattignies, frumoasele figuri iluminate de credinţa patriotică ale lui Doumouriez şi Jourdan, iată tabloul în negru şi roşu al pieţei Revoluţiei şi în spate, într'o umbră sinistră, Fouquier-Tinville.

Viaţa omului care trebuia să rămână cea mai tragică personificare a acestei psihoze colective şi sângeroase, vorbind propriu, este viaţa Tribunalului revoluţionar dela naşterea sa până în ceasul în care moare înăbuşit într'un val de sânge.

Dintr'o familie de nobili, Antoin-Quentin Fouquier şi-a făcut studiile în colegiul de Noyon cu preoţii iezuiţi, care s'au minunat de spiritul său de pietate şi supunere. Câţiva ani apoi petrecuţi ca scriitor la Cornilier, procurorul Castelului, după care se căsătoreşte cu fiica unui argintar din Péronne, având patru copii. Pentru Rege aceiaşi veneraţie caşi pentru Dumnezeu tatăl. Deodată apoi, în această viaţă care se anunţa fără furtună — o prăpastie neagră. El se înrăjbeşte cu toată lumea, cade bolnav, îşi părăseşte sarcinile şi cunoaşte mizeria absolută în locuinţe imunde, vânătoare după bani şi pâne, în taverne rău famate şi tripouri.

După şase ani de existenţă infernală, isbucneşte Revoluţia. Fouquier se găseşte în rândurile mulţimii care dă asalt Bastiliei. El nu mai cântă „autoritatea paternă a Prinţului amic al păcii”. A doua zi el este numit comisar al secţiunii Saint-Merri. După aceasta, la căderea regalităţii, prin recomandarea lui Camille Desmoulins iată-l unul din cei şapte directori ai tribunalului criminal din 17 August. El îşi datoreşte locul lui Danton, pe care mai târziu îl va trimite la ghilotină.

De azi încolo acuzatorul public nu mai este decât Fouquier — Tinville. (Ca o ofrandă Revoluţiei, el a lăsat să-i cadă particula). El nu mai este decât executorul supus al voinţelor puterii noi.

Caracteristica lui Fouquier — Tinville, dealungul povestirii pe care ne-o dă în culori violente d. Castelnau este *servilismul.*

Insemnări

Contribuții la istoria literaturii române

D. Barbu Lăzăreanu, neobositul cercetător al documentelor celor mai variate privitoare la istoria noastră literară, își continuă munca de desgropare și interpretare a textelor literare din trecut, aducând din ce în ce mai multă lumină. Până acum, d-sa ne-a dat douăsprezece volumașe din seria „Cu privire la...” *și anume:* Eminescu I și Eminescu II, Folklor I și Folklor II, B. P. Hașdeu I și B. P. Hasdeu II, Umor I și Umor II,

BARBU LAZĂREANU

Creangă, Alecsandri, Epigramă și Epigramșiti *și ultimul* Coșbuc.

Seria însă nu-e terminată. D. Barbu Lăzăreanu promite că va da la lumină încă multe broșuri de soiul acesta. Toate la un loc vor constitui o adevărată istorie a literaturii românești.

Munca d-sale este impresionantă, iar materialul adunat și publicat este de un real folos, formând prețioase contribuții la cunoașterea literaturii române.

Broșurile apar în Editura „Cultura Poporului” și se vând cu 16 lei exemplarul.

Invățământul în Republica Autonomă a Moldovenilnr

Ultimul număr al revistei „Moldova nouă”, condusă de d. N. P. Smochină avocat, cuprinde un material bogat și extrem de interesant privind viața culturală a Moldovenilor transnistrieni din Republica Autonomă Moldovenească.

De pildă, în două articole, din care unul o conferință ținută la Iași iar altul un fragment dintr'un studiu mai larg asupra Republicii Maldovenești a Sovietelor, d. N. P. Smochină îmbrățișează problema educației și învățământului Moldovenilor de dincolo de Nistru, dând informații extrem de utile.

Aflăm astfel că până la revoluția din 1917, Moldovenii n'aveau școală națională, fiind considerați o naționalitate inferioară. Revoluția din 1906 i-a apucat nepregătiți pe Moldoveni în fața revendicărilor de ordin național. Invățământul pentru copii se reducea doar la faptul de a-i face cântăreți buni la corul bisericesc. Și aceasta nu pentrucă elementele răsărite din sânul Moldovenilor n'ar fi fost capabile, ci pentrucă existau condiții de cruntă opresiune națională. După revoluție însă, începând cu anul 1924, odată cu înființarea republicii (12 Oct. 1924), se produce naționalizarea învățământului la toți Moldovenii, nu numai la cei cuprinși în statul național moldovenesc. Congresele pan-moldovenești stabilesc un plan de muncă pentru deșteptarea Moldovenilor, deschid școli naționale în satele Moldovenești, iar o serie de cărturari energici publică o serie de broșuri conținând comorile trecutului, ca de pildă cântece norodnice și haiducești, *prin aceasta reînviind trecutul neamului moldovenesc. Din statisticile prezentate de D. N. Smochină aflăm astfel că în 1924 funcționau 65 școli moldovenești și numărul lor merge crescând, ajungând în 1929 la 117.*

După rezolvarea primelor dorințe, se adoptă caracterul limbii românești, cu o pronunțare de vădită influență a limbii culte românești. Literile rămân cele rusești.

După nesiguranța care a dominat în timpul primului plan cincinal, cu privire la limbă și programe, în perioada celui de-al doilea plan cincinal lucrurile se normalizează prin introducerea unui program stabil, introducerea limbii moldovenești cu elementul predominant adoptarea alfabetului latin, etc. Afară de aceasta, un Comitet științific Moldovenesc *elaborează regule ortografice obligatorii pentru toată lumea.*

Educația se face pe baza principiilor luptei de clasă în spirit internațional, antireligios, tehnic, artistic și militar. Mijloacele care stau la îndemână sunt: manuale, literatură artistică, organizații și cercuri social-școlare, etc.

Spre a-i deprinde pe elevi cu viața care-l așteaptă mai târziu, funcționează o instituție autoguvernarea școlară, *al cărui organ superior este* adunarea generală a școlarilor.

Pe lângă școlile primare și secundare mai există și technicumuri speciale secundare, cum e cel pedagogic din Balta, sau cel mecanic din Ananiev.

In ceiace privește învățământul superior, Moldova sovietică are trei școli superioare, adică trei facultăți: Institutul pedagogic Moldovenesc, Institutul agricol și Școala superioară comunistă agricolă. Primul pregătește profesori pentru școlile secundare, împărțindu-se în trei părți: preparator fundamental și facultatea muncitorească. Institutul agricol a luat ființă în anul 1930 pregătind ingineri agronomi.

Școala superioară agricolă a luat ființă în 1932, la început constituind o secție românească pe lângă Universitatea din Moscova. După aceasta a fost transferată la Harcov și în ultima vreme la Tiraspol, capitala Republicii Moldovenești.

Indeplinind o serie de condiții, toți studenții sunt admiși bursieri, având toată întreținerea. Din timp în timp în școlile superioare are loc autocritica și critica.

In z i u a fixată, profesorul, în fața studenților și reprezentanților autorității, face o expunere asupra unei perioade trecute, scoțând în evidență greșelile proprii. Din asistență, fiecare poate să-și arate părerea. Aceastǎ critică și autocritică îi ține de veghe atât pe studenți cât și pe profesori. Profesorul caută să fie cât mai punctual și cât mai la curent cu materia de specialitate, iar studentul deasemeni trebue să fie cât de bine pregătit, deoarece critica și autocritica nu stânjenesc cu nimic severitatea profesorului la examene.

După absolvirea învățământului teoretic, studenții fac un curs de practică find trimiși să lucreze în instituțiile lor de specialitate, deobicei în regiunile care i-au delegat la studii. După absolvirea stagiului practic, ei pleacă definitiv la posturi.

In fruntea tuturor instituțiilor de cultură din Republica Moldovenească este Comitetul Științific Moldovenesc, *proectat să fie transformat în Academie de Științe. Acest comitet cuprinde de mai multe catedre, unde se elaborează diferite reguli și teorii științifice: fixarea ortografiei naționale, alcătuirea dicționarului limbii moldovenești, cercetarea folclorului, a trecutului social al regiunii, etc.*

Amintitul număr din revista „Moldova Nouă” condusă de d. N. Smochină mai cuprinde studii privind autonomia Republicii Moldovenești, Literatura în Republica Moldovenească, (un fragment dintr'un studiu mai larg datorit d-lui Alex. Smochină, asupra căruia vom reveni) etc. Indiferent de punctul de vedere din care e privită viața Moldovenilor transnistrieni, opera de informație pe care o face d. Smochină este utilă.

I. a.

Conferințele săptămânii

Franța și România

Asociația culturală „Louis Barthou” și-a reînceput activitatea Vineri seara la Fundația Dalles, prin conferința d-lui N. N. Săveanu, președintele Camerei, despre Franța și România.

Inainte de a trece la obiectul conferinței d-lui Săveanu, e necesar să subliniem importanța asociației culturale „Louis Barthou” de sub conducerea inimoasă a d-lui Bălănescu și rolul ei în ceasul de față. Sunt momente când se uită tot ce-a însemnat pentru noi Franța și ce datorăm acestei Franțe, după cum se uită că dacă în atmosfera creiată în ultima vreme există semne grele de primejdii pentru țara noastră, singurele garanții de înlăturare a acestor primejdii ne vin numai dela Franța și dela țările care susțin sistemul ei de apărare a instituțiilor de drept internațional. In aceste împrejurări o asociație culturală de strângere a relațiilor dintre cele două țări, de apropiere și cunoaștere își găsește o justificare de necontestat. Și nimic nu putea mai bine sintetiza scopul unei atari asociații decât adoptarea numelui celui care a căzut luptând pentru pace, pentru apropierea și înfrățirea popoarelor prin bună înțelegere și relații culturale.

N. N. SĂVEANU

•

D. N. N. Săveanu își începe conferința prin evocarea a două momente emoționante, de o adâncă semnificație pentru viața poporului nostru: acum un an, în ședința solemnă a Camerii și Senatului, când se sărbătorea unirea în prezența parlamentarilor cehoslovaci și jugoslavi, a apărut un general în uniformă străină. A fost întâmpinat de o furtună de aplauze. Mai târziu, pe pământul țării noastre își face apariția un alt general și prezența sa este însoțită de largi sărbătoriri. Desigur manifestațiile pe care le amintesc erau adresate țării de care ne leagă o adâncă prietenie și exprimau sentimentele întregului nostru popor.

După aceasta d. N. N. Săveanu a trecut la analiza amănunțită a temeiurilor de ordin istoric care stau la baza relațiilor de prietenie dintre cele două popoare, începând încă din perioada cruciadelor. Scoțând în relief importanța istorică a notelor și însemărilor de drum ale diferiților călători francezi care ne-au vizitat special sau în trecere spre Orient și rolul pe care l-au jucat numeroșii dascăli francezi, utilizați ca profesori sau secretari diplomatici în epoca fanarioților, d. N. Săveanu a trecut la momentele principale din istoria întemeerii și consolidării statului român: revoluția dela 1848 și unirea principatelor, în care Franța a avut un rol hotărâtor, atât prin sprijinul acordat pe cale internațională cât și prin ajutoare directe.

Trecând la perioada de grele încercări din timpul războiului, d. Săveanu evocă momentele de adânc tragism prin care am trecut și sprijinul neprecupețit acordat de Franța. Răsboiu însă a trecut. In timpul stabilirii condițiilor de pace, iarăși numai datorită Franței s'a putut ajunge ca situațiile de fapt create în timpul războiului să-și capete consacrări de drept. Rămăseseră apoi rănile războiului. Aveam nevoe de pace. Schimbarea art. 19 din Pactul Societății Națiunilor amenința pacea. Angajamentul pe care și l-a luat Franța de a respecta „un act de dreptate istorică” *nu poate fi uitat.*

In 1934, pe pământul țării noastre a sosit un nou sol al Franței: Louis Barthou. Ședința solemnă în onoarea președintelui Barthou a fost o zi înălțătoare din viața poporului nostru, pentrucă în această zi s'au manifestat cu o tărie de nesdruncinat, sentimentele de dragoste pe care le purtăm țării amice și aliate.

Cât despre situația din prezent și viitor, aceasta nu poate fi mai bine concretizată decât amintind cuvintele Suveranului nostru că „Franța și România sunt două țări în care bate o singură inimă”.

Inițiativa asociației „Louis Barthou” de a adânci legăturile culturale dintre Franța și România trebue salutată și încurajată cu tot entuziasmul. Activitatea ei însă nu trebue să rămână limitată la cercuri restrânse, ci îndreptată spre masse mai largi.

ALEX. ANTOHI

POLEMICI

Om şi câne

Ziarul hitlerist „Augsburger Lokalanzeiger" scrie printre altele că... dogii germani au o aversiune instinctivă faţă de evrei.

Fără îndoială, dogii germani au aderat şi ei, la legile din Nuernberg.

Iată însă că într'o mică localitate dintr'o ţară nu mai puţin antisemită, un tânăr evreu se scălda într'un râu. Surprins într'o bulboană el era pe punctul de a se îneca. Natural că a început să strige după ajutor.

De pe mal însă, câţiva privitori făceau haz, fără să se gândească a-l salva. Şi ce-i dacă se 'neacă? Un jidan mai puţin.

Dar iată... Un dog—neconvertit probabil la concepţiile hitleriste — sări în apă şi înhăţând zdravăn cu colţii costumul de bae, il trase pe înotător la uscat, salvându-l.

Un dog, adică un câne. Cel scăpat ca prin minune dela moarte îmbrăţişă, sărutând lung animalul.

Dacă toţi oamenii ar avea inimă de câne...

„Lichidarea" şomajului intelectual

Dela Berlin, un tânăr Ion Angelescu trimite ştiri privind „realizările" de acolo. Una din ele se referă la şomajul intelectual.

„Guvernul german a luat cele mai severe măsuri menite să împiedice creiarea unui şomaj intelectual. Consecinţa acestor măsuri e o apreciabilă scădere a numărului studenţilor în general şi al studentelor în special. Faţă de peste 20.000 cât avea în 1931, Germania are acum numai 10.000 studente".

Dacă n'am citi această ştire într'o publicaţie de dreapta, am fi înclinaţi să credem că e vorba de una din „marne vrele democraţilor". Pentrucă numai democraţii au susţinut până acum că regimurile totalitare, în loc să atace problema la rădăcina răului, iau măsuri împotriva maselor. Cum e cazul cu şomajul intelectual: „scăderea numărului studenţilor în general şi al studentelor în special". Şi tânărul român, aflat în studii la Berlin, semnalează acest fapt ca o „realizare".

Teoria „blidului de linte"

Intr'o publicaţie săptămânală de dreapta găsim expusă, cu multă competenţă, teoria blidului de linte:

„Una din binefacerile *blidului* este uşurinţa cu care el te poate face să schimbi părerile sau să duci lupte „sincere şi desinteresate" împotriva unor oameni, unor fapte, unor ţări chiar. Acolo este câmpul cel mai întins în care se revarsă lintea din blid. Şi sămânţa rodeşte minunat, iar semănătorul cu obrăznicia care ţi-o dă numai nesimţirea necinstei profesionale, îşi varsă balele murdare din hârdăul cu lături plătite în care îşi dospeşte gândirea.

„Blidul cu linte este fântâna de nesfârşită întinerire de gândire. *(Acum pricepem noi de ce publicaţia cu pricina tună mereu că e tânără în gândire!)* Şi acolo unde sacerdoţiul este înlocuit prin cultul vânzării de conştiinţe şi al şantajului, *blidul de linte*, (!) este icoana la care se închină acei preoţi ai traficului de gândire".

Recomandăm redacţiei publicaţiei cu pricina să aplice drastice măsuri disciplinare d-lui Emanoil Hagi Mosco, semnatarul rândurilor de mai sus, care a trădat secretele profesionale ale patronilor săi.

O prostie mare, dar autentică sau Publicistica lui nea Axinte căţelul

Ultimul număr din „Sfarmă Piatră" aduce un foarte bogat material umoristic, reuşind în felul acesta să creeze o serioasă concurenţă consorei „Veselia". Recordul îl deţine articolul „Regrete inutile", semnat de un domn redactor pe nume şi Axente şi Sever şi Popovici. Un fel de Napoleon... Tănase. Articolul incepe astfel :

„Sunt născut într'al XX-lea secol de la Cristos şi dacă faptul nu este o eroare logică, sau orice fel de altă eroare, este, fără îndoială, o nedreptate personală".

Acum, cetitorul, pe bună dreptate intrigat, va întreba dece se scoale d. Axinte şi Sever şi Popovici nedreptăţit. Ar fi vrut să se nască în secolul al XVI-lea şi să fie... câne.

Să nu credeţi că exagerăm. Citâm textual: „Şi, dacă aş avea convingerea că aş fi devenit câne la curte în Louvre, atunci aş fi vrut să mă nasc numai câne".

Ce să-i faci. Aşa e când te paşte ghinionul. Vrea bietul să fie câne şi se pomeneşte... asin. Asta însă nu este încă nimic. Vreţi poate să aflaţi dece ar fi vrut Axinte să fie câne de curte la Louvre. Ei bine, ascultaţi-l: „...m'aş fi repezit la vânătoare cu dinţii în pulpele mistreţilor". *Dar nu-i numai asta. Nu, Doamne fereşte! Nu se mulţumeşte nea Axinte aşa, cu una cu două. El ar fi vrut să muşte şi pe Ronsard când acesta ar fi venit să vadă pe Rege.* „Poate că aş mai fi făcut ceva, poate aş fi dus şi o polemică cu papa, sau poate aş fi muşcat pe Ronsard când ar fi venit la rege". *De unde ar fi vrut să-l muşte nu ne spune, dar cunoscându-i predilecţia pentru pulpe şi pentru mai sus de pulpe, desigur că tot acolo s'ar fi repezit. Aceasta în timp ce regele s'ar fi distrat, trăgând cu flinta în nefericiţii hughenoţi* „în cea mai frumoasă noapte din lume", *a Sfântului Bartholomeu...*

Fireşte, mărturisirea lui nea Axinte şi Sever şi Popovici, cu muşcatul, desvălue anumite slăbiciuni patologice. Aicea nu mai e de glumă. Ar trebui să se ferească de aceste porniri, în primul rând colegii de redacţie. Muşcaţi, de unde-i place lui nea Axinte să apuce, nu vor mai putea să cugete...

De altfel, această mărturisire ar trebui să provoace şi indignarea cerberilor literaturii noastre, obişnuiţi să reclame la poliţie pe orice autor mai deşuchiat.

Se pare însă că nea Axinte şi Sever şi Popovici este născut sub zodia nefericirii. Fiindcă nu-l mai mulţumeşte să muşte pulpele mistreţilor, nici măcar ale lui Ronsard. Ascultaţi-l: „Dar mă gândesc că nici atunci n'aş fi fost îndeajuns de fericit, aş fi regretat ceva, poate numai faptul că adorabilul Carol al IX-lea, regele, n'a dispus de mitraliere. Atunci ar fi fost o noapte şi mai frumoasă". *După ce epatează burghezii cu această atitudine de gâde nesăţios, omul, pardon cânele trece iar la mărturisiri intime:* „Dar aş putea, în definitiv, să invidiez şi pe altcineva într'o măsură oarecare, aş putea să invidiez pe calul ducesei Charlotte, fiindcă era un cal frumos şi fiindcă pe el călărea ducesa, amanta blondă a lui Henric de Navara". *(Acum ne-a făcut cea mai sigură dovadă că nu este om. Fiindcă orice om care are simţul limbii româneşti, fără să cunoască profund gramatica, ar fi scris: aş putea să invidiez calul şi nu pe calul, cum scrie cânele cal „naţionalist", nea Axinte...) Aţi înţeles comedvine cazul? Ar fi vrut să fie cal ca să fie călărit de blonda ducesă. Al naibii nea Axinte Sever ăsta! Mare pofticios şi tare sdrenţeros la gură, zău aşa. Auzi, unde-l duce gândul: să fie măcar şi cal, numai să-şi facă poftele. Chestiunea însă nu se termină aici.*

Câinele-cal, sau publicistul asin, revine la tema iniţială: dece urăşte secolul al XX-lea. Ei, acum aflăm cauza întregii svârcoliri: nea Axinte merge în semicerc: „...eu merg în semicerc. Şi nu este un defect fiziologic, de loc, ci numai unul financiar". *Asta-i cauza! Finanţa. Şi spune mai departe :* „Dar într'o configuraţie de condiţii ca cele prezente, un om care nu are 15 mii lunar, sau care nu are 10 mii, sau 5 mii *(băgaţi de seamă? o lasă din ce în ce mai eftin. Nu degeaba-i „naţionalist". E obişnuit cu taraba... N. N.)*. sau chiar două mii, acela numai poate merge vertical. E ceva neîmplinit, o treabă spurcată".

Zi aşa, nea Axinte. Asta-i ce te doare: finanţa. Păi atunci ce-o iei pe de departe cu noaptea Sfântului Bartholomeu, cu pulpe, cu câni, cu Ronsard cu cai, cu ducese, cu secolul XX? Ce trebuia s'o lungeşti atâta? Spuneai de la 'nceput că eşti „treabă spurcată" *şi gata povestea.*

Dar fiindcă, mai jos câteva rânduri ai ingenuitatea să pui următoarele întrebări: „Şi atunci, dece m'am născut eu om, acum, în secolul acesta, dacă nu pot să îndeplinesc conceptul de om?" „Nu era mai bine să mă fi născut câne în evul mediu" *îţi vom răspunde sincer: nu, nea Axinte, nu era mai bine să te fi născut câne în evul mediu, căci în vremurile întunecate prin care trecem, am fi pierdut o ocazie excepţională de a ne amuza copios. Şi spune şi d-ta, aşa „treabă spurcată", cum eşti n'ar fi fost păcat?*

Dă-i 'nainte, nea Axinte!

N. B. — Câteva rânduri mai jos, nea Axinte constată că este nu numai „treabă spurcată" *ci şi* „scuipatul hazardului"! „Este groaznic, înfiorător să te fi născut ceva şi să nu poţi fi, să nu te poţi împlini. Trebue să fim scuipatul hazardului"...

In privinţa acestei auto-calificări, un cetitor ne spune că i se potriveşte de minune lui nea Axinte. De cât, nu-i „scuipat al hazardului" ci scuipat pur şi simplu...

Haiducie

Ugerul naţionalist la care suge săptămânal conducătorul „spiritual" cu popasuri nocturne în localuri cu lei şi cârnaţi, şi-a sărbătorit apariţia a o sută de numere. Prilej de bunăvoie şi de tămâiere a „şefilor", a patronului al mare şi a celui mai mititel. Dar nu numai atât. „Băieţii" şi-au dat drumul „inspiraţiei" şi astfel am avut ocazia să citim următoarele: Toţi redactorii ei (ai ugerului n. n.) sunt temperamente cari fierbeau latent şi cari se voiau dinamite la rădăcina unor ruini naţionale, în locul căror râvneau să înalţe şantiere noui, pe care fiecare din ei se dorea aspru salahor al unei luminoase spiritualităţi. Era în duhul bătăios de înaltă ţinută intelectuală şi morală, al acestor haiduci ai condeiului, o vie conştiinţă a misiunii lor spirituale, pe care n'o vor părăsi până la totala ei împlinire".

Din toată contursiunea frazeologică de mai sus este de reţinut următorul lucru; că „băieţii" care sunt temperamente care fierbeau latent şi care se voiau dinamite şi se doreau salahori sunt în realitate nişte haiduci ai condeiului. Păi, dacă noi le spunem acelaş lucru, că nu's artişti şi nici măcar mântuitori ca lumea ai condeiului, atunci dece se supără?

Sfarmă spirit

De altfel articolul în care a apărut contursiunea frazeologică pe care am citat-o este intitulat „Sfarmă piatră în spirit". După ce ai cetit articolul iţi dai seamă că trebuie interpretat astfel: „Cu piatră'n spirit pân'se sfarmă" sau pur şi simplu „Sfarmă spirit".

Că doar nu degeaba se recunosc dumnealor haiduci ai condeiului...

Pietre

De altfel un simplu cetăţean, simplu dar cu o apreciabilă doză de bun simţ şi umor, a făcut remarca următoare cu privire la titlul: „Sfarmă piatră'n spirit": „Ia'te uită, dom'le. Până acum ştiam că există pietre la ficat, la rinichi, la băşică. „Naţionaliştii" noştri ne dovedesc că există piatra şi la „spirit". Dacă au apucat să se închege, in zadar se căznesc să le mai sfarme". Şi'n felul acesta se explică şi dece au „naţionaliştii" noştri capul tare. Păi dacă au oamenii pietre la... spirit!

Păcate mărturisite

„In loc să cinstim, noi ne batem joc".

„Nu numai că prea mărim pe cine nu trebue, dar chiar când e să omagiem pe cei meritoşi, nu ne pricepem".

„Căci nu ştim să fim serioşi".

Dintr'un articol publicat în numărul jubiliar al ugerului naţionalist săptămânal.

Măcar la o sută de numere odată îşi recunosc „naţionaliştii" noştri păcatele...

Sete

Un alt articol este intitulat: „Setea de gigantic şi lipsa ei".

Cum se cunoaşte că este revista „conducătorului" „spiritual" cu popasuri nocturne. Face o adevărată şcoală!

Du-te, omule, la „Leul şi cârnatul" de-ţi potoleşte setea, cum face şi patronul. Chiar setea-i e mai puţin gigantică.

Mărunte

Din cauza abundenţei de material, amânăm pentru numărul viitor publicarea continuării la „Procesele lui Titu Maiorescu".

●

In curând va apare „TIMPURI NOUI" mare săptămânal de curajoasă atitudine democratică, având colaborarea celor mai alese condee de stânga.

●

Primim de la Editura „Intelect":
Sotir Georgescu: Polonia *(cu 23 clişee) — 40 lei;*
M. Welther: Lumina de la mormânt *— 45 lei;*
General I. Manolescu: Omul de nădejde (ed. II-a) *— 80 lei.*

●

D. Oscar Lemnaru va publica în curând în „Biblioteca pentru toţi", *un studiu despre viaţa şi opera lui Platon.*

A apărut „Război", *volum de versuri datorit d-lui D. Corbea, cu o prefaţă de d. prof. Rădulescu-Motru.*

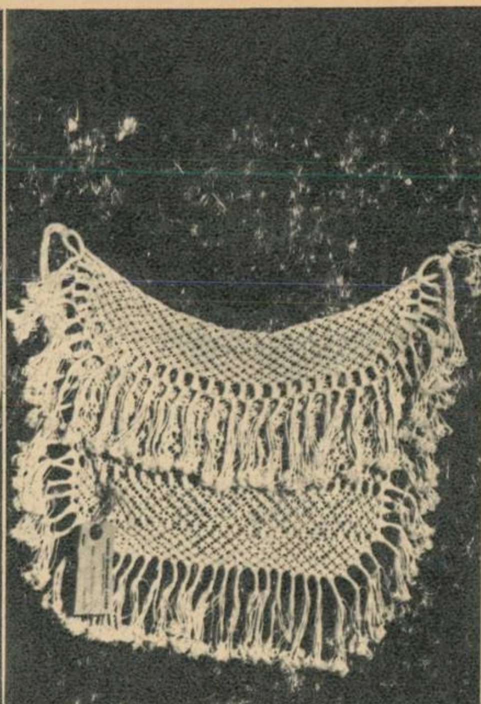
Preţul abonamentelor

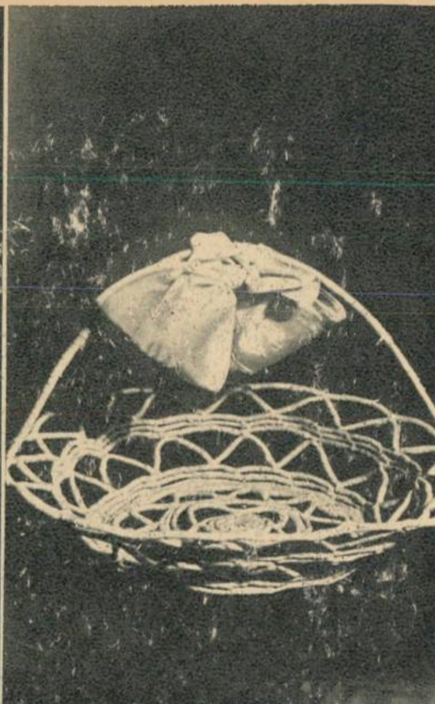
Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

EDUCAȚIA PRIN LUCRU MANUAL

În cadrul activității străjerești, Direcțiunea Educației din „Straja Țării" a organizat la sediul său din Calea Victoriei o expoziție cu obiecte lucrate de elevii liceului Gh. Lazăr, clasele profesorului Ed. Slavcovschi.

Aranjată într'un decor intim cu covoare și vase cu flori, expoziția este un adevărat bazar de forme și culori, unde se întrec reușita technică, gustul și ingeniozitatea.

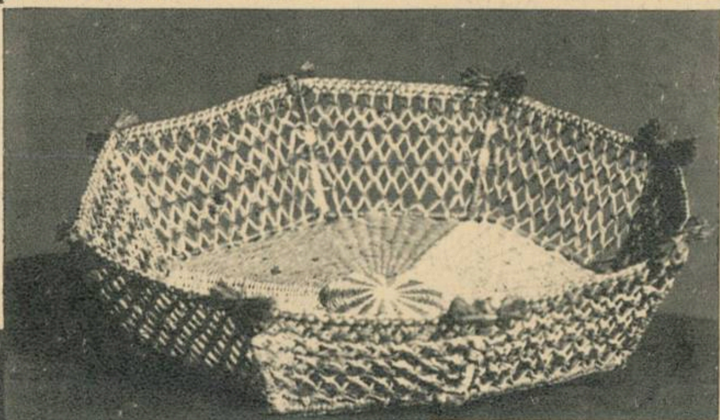
Prin toate aceste aplicații, fie cu caracter practic în viața orășenească, fie cu caracter etnografic sau numai distractiv, se urmărește controlul cunoștințelor, accentuarea lor prin contribuția atât de vorbitoare, a plasticității. Lecția, ori cât de bine ținută de profesor, dacă nu-și capătă confirmare prin experiențe ori prin ilustrații, ce se imprimă adânc în memorie, rămâne incompletă, cu foloase relative.

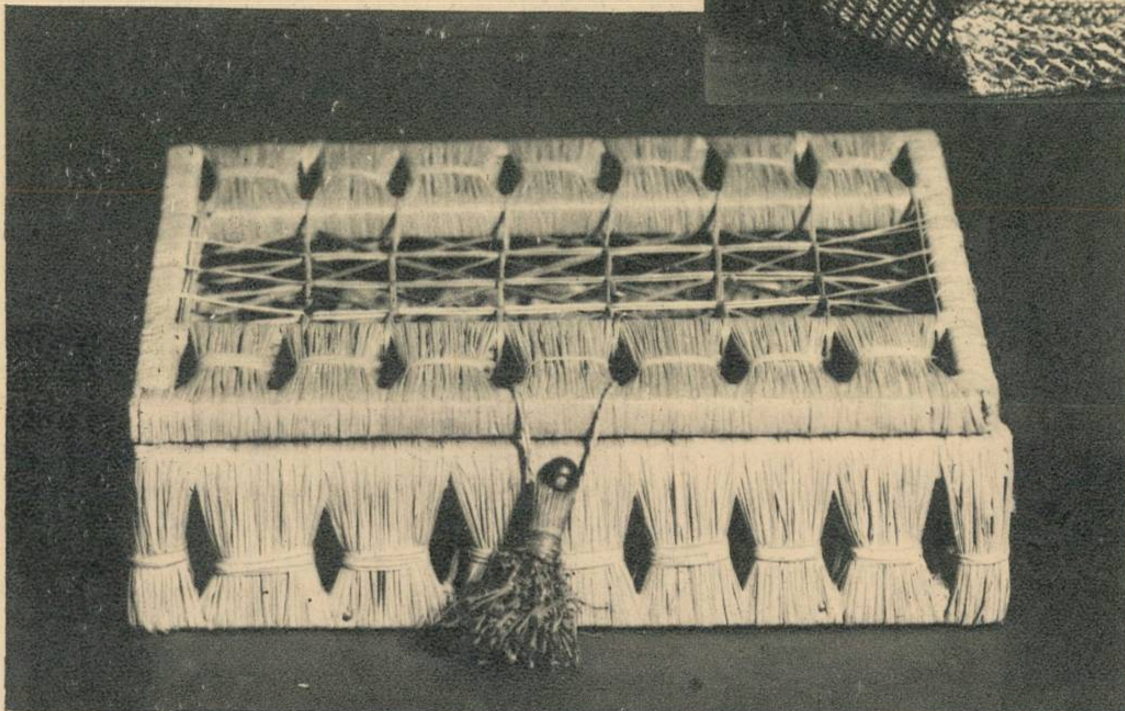
In America, elevii fac cursuri nu în fața tabelei reci și abstracte ci în fața elementelor naturale, a acțiunii mecanice și a operelor de artă. Lecțiile de istorie, de literatură și de geografie sunt ținute acolo în fața tablourilor din muzee, în fața interpretărilor puternice și expresive. E o educație nouă, o învățătură care pe lângă partea ei didactică are și una distractivă. Profesorul aduce în astfel de lecții punctele călăuzitoare, lăsând pe elev să se descurce singur prin propriile puteri, prin stimulentul întrecerii.

Lucrul manual din programul liceelor noastre are tocmai acest scop, al inițierii proprii în dedesubturile existenții exterioare, de ansamblu, adesea foarte vag. Când copilul ajunge să construiască singur un mecanism, mergând până la complicația unui aparat de radio, i se ușurează contactul cu utilitățile vieții, actuale. Când un elev construește în miniatură o gospodărie țărănească cu amănunte modelate în plastilină, ori o biserică istorică, obține cunoștințe pe care vorba nu i le poate contura destul de lămurit niciodată,

Și aplicațiile manuale merg până la hărți în relief, gravuri în linoleum și decoruri de interior — latură ce le formează gustul pentru frumos, deprinderea privitului, cercetarea posibilităților materiei din punctul de vedere al formei și luminii.

Pentru aceste foloase, educația practică din liceele noastre se cuvine încurajată cu orice prilej ivit. T. S.

Câteva din lucrările expuse

Baletul Parnell

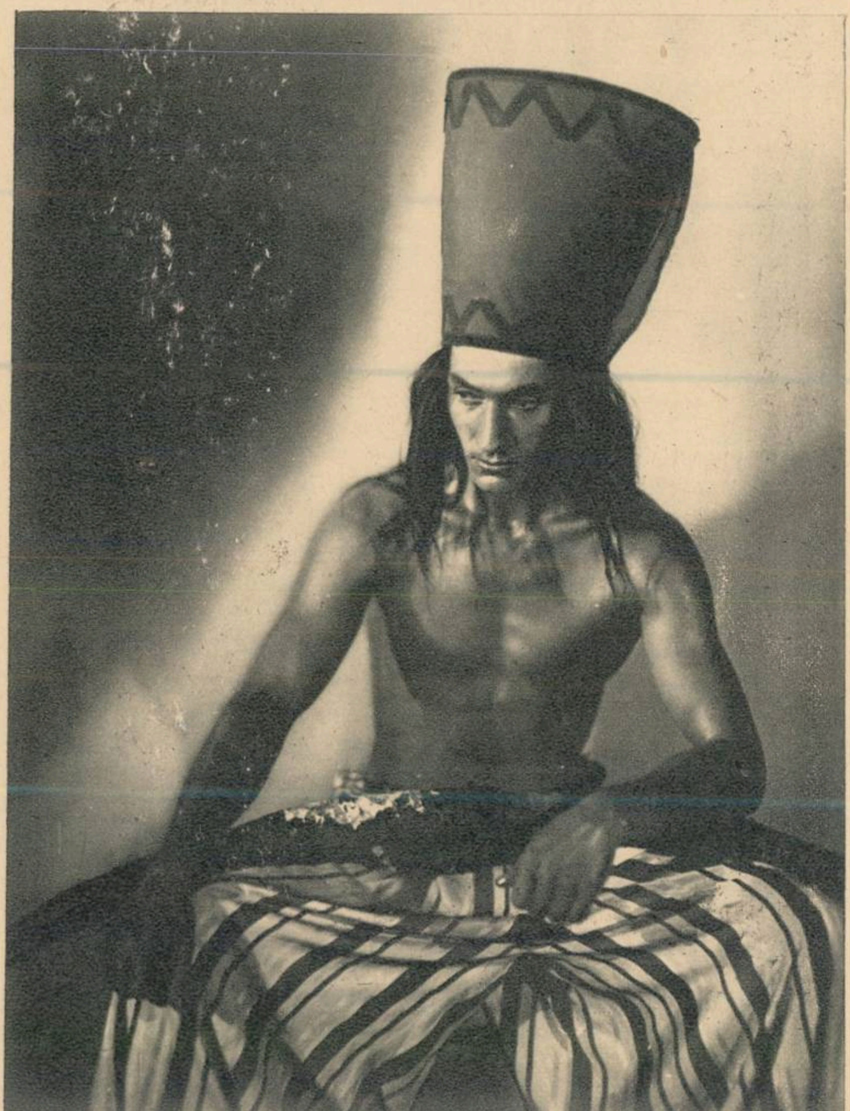

Felix Parnell, unul dintre cei mai mari dansatori ai Europei, a întreprins cu trupa sa de balet și mimodramă, un turneu prin capitalele mari ale continentului.

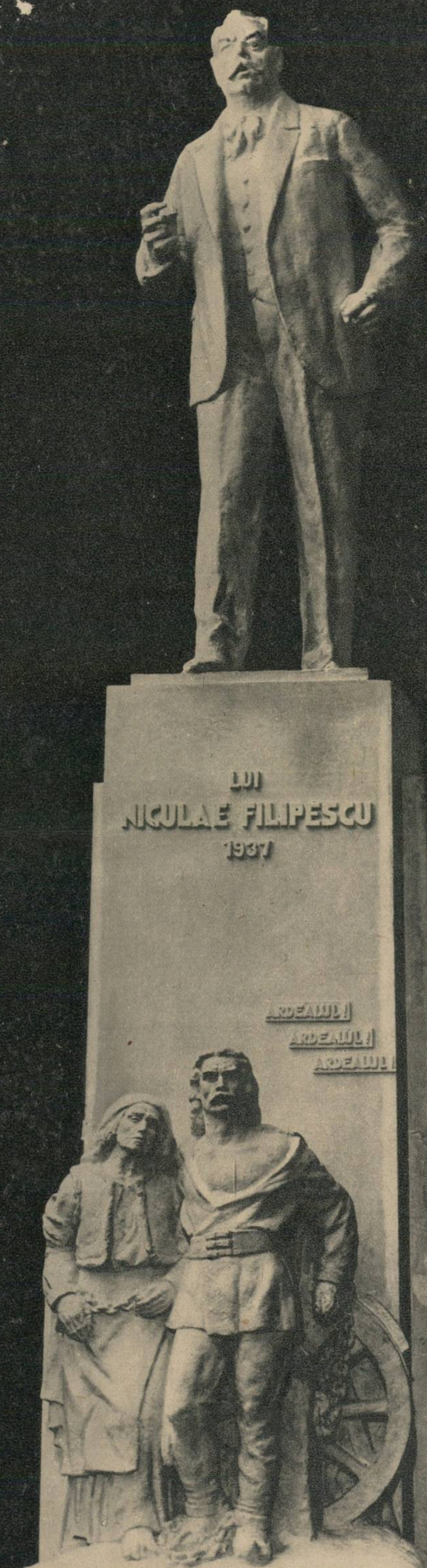
Serge Lifar, maestrul de balet al Operei din Paris, scrie despre acest dansator:

„Când Parnell și partenerii săi se avântă într'o mazurcă veselă, pare că zidurile, podeaua și dumneata însuți participi la dans, dus de ardoarea lor...

„Sufletul unei țări nu se găsește numai în cărți și în muzee, se află și în ritmul unui dansator...."

Adevĕrul literar
şi artistic

MACHETA PENTRU MONUMENTUL LUI NICOLAE FILIPESCU

La Ateneul Român, sculptorul Mihail Onofrei expune macheta monumentului ce se va ridica în memoria lui Nicolae Filipescu.

Pe un soclu tăiat în linii simple se înalţă făptura celui ce a fost patriotul fără prihană şi luptătorul dârz pentru unirea Românilor. Cu gesturi reţinute, în atitudine încordată, Nicolae Filipescu, văzut de sculptorul Onofrei, e însufleţit de pasiunea luptei şi convingerea acţiunii lui drepte, aşa după cum a rămas în memoria noastră. Omul acesta era numai dinamism şi în acelaşi timp păstra o nobleţă în ţinută de autentică boerie. Să strângi toată desfăşurarea fiinţei lui într'un moment, fără să cazi în şarjă, în romantism ori în banalitatea gesturilor de orator este meritul lui Mihail Onofrei.

Pentru întregirea viziunii sale principale, sculptorul a aşezat la baza soclului o femee şi un bărbat în lanţuri, alături de roata suferinţelor, simbolizând pe martirii de peste munţi. Pentru ei s'a sbuciumat Filipescu, pentru ei a trăit şi lor le-a închinat ultimul gând, ca un ultim îndemn, în clipa morţii când a şoptit: Ardealul, Ardealul, Ardealul.

T. S.

Adevĕrul literar și artistic

G. Năsturel: Portret

George Năsturel: Portret

M. Manolescu-Bruteanu: Nud

EXPOZIŢII

S'A deschis, înfine, seziunea plastică, după o vacanţă, anul acesta, neobişnuit de lungă. Toate sălile s'au populat — dintr'odată. Inceputul nu-i nici mai bun nici mai rău ca altă dată. Şi tot aşa va fi şi restul. Evenimente nu se produc. Nu sunt stimulate. Sau când ar putea fi socotite ca atare prin proporţia lucrărilor, cerinţele comenzii îngrădesc în aşa fel libertatea artistului, încât acesta, din concesie în concesie, ajunge la un compromis total. Nu-i desigur drept să dăm vina numai pe public — artistul român e foarte grăbit din fire — şi expeditiv. Pictorul nostru este şi el inteligent cum sunt toţii românii. Nu pierde vremea cu studii premergătoare şi cu complicaţii de technică. Fiind neobişnuit de înzestrat, are de suferit riscurile unui asemenea destin binevoitor. E uneori de o abilitate dezesperantă.

Am privit expoziţia polonezilor şi am văzut uşor deosebirea dintre ei şi noi. Vecinii noştri dela nord sunt pătrunşi de importanţa meseriei lor şi ştiu să muncească. Nu ne pot arăta încă rezultate definitive, dar din etapele vizibile de lucru ale unui tablou cunoşti lupta istovitoare ce o poartă cu materia, ezitările, aproximativul care să termine odată cu chinurile problemei, dar şi voinţa fermă de a învinge.

Desigur că pictura e înainte de orice culoare. Şi totuşi, un tablou nu-i numai piesă de ornament. Rafinamentul technicii nu poate fi împins până la speculaţii de luborator, cu toate firele rupte de viaţă. Oboseşte — repetiţia banalizează. Admitem că desprinzi la un moment dat un adevăr din marea realitate pe care-l faci cunoscut şi impresionezi prin neaşteptatul exprimării. Dar numai cu el nu poţi trăi o viaţă întreagă — nu-l poţi socoti mină inepuizabilă, fără să mai ai nevoia unei reîntoarceri la izvor, unei reîmprospătări a inspiraţiei. Contactul cu lumea de fiecare zi ajunge artificial . Zadarnică e toată zbaterea de viaţă ce te înconjoară, care oricum îşi cere în viziunile tale partea ei de contribuţie, personalitatea ei.

Din totdeauna a existat o conlucrare între subiect şi meşteşugar. Modelul are în orice caz o preţiziune în viaţă, un nume. Pe acest model trebue să-l cunoşti, să-ţi fie prieten, să-i descoşi tainele. Sub învelişurile oricât de elegante, oricât de subtile ale artei, trebue să se lămurească mişcarea intimă a lucrurilor, căldura existenţii lor. Şi prin călăuzirile artei putem desprinde înţelesurile lumii, afla caracterul unui mediu, unei colectivităţi, unei epoci. Luaţi o expoziţie de portrete vechi şi vă va evoca un secol. Pare că astăzi ni e frică de viaţă — şi ceia ce-i mai curios e că artiştii înşişi fug de omenesc, când tocmai lor li se cere aplecare mai atentă deasupra semnelor existenţii noastre. Vorbesc de pictori. Şi fără să vreau, le opun amintirea operei unui Rubens, unui Renoir, care au fost înainte de toate oameni normali, întregi, simţind şi trăind prin toate fibrele fiinţei lor.

Să nu uităm că omul ca model e cel care a dat strălucire picturii de totdeauna. O faţă, un trup sunt câmpuri de inspiraţie în variante infinite. Şi tocmai omul lipseşte din tablourile de astăzi. Sau când e prezent n'are mai mare însemnătate ca un pahar cu apă, ori ca o cutie de chibrituri. Număraţi-mi portretele în adevăratul înţeles al cuvântului, portretele femeilor de astăzi de exemplu. Fotografia rămâne aproape singurul document asupra înfăţişării lor, asupra detaliilor traiului lor.

Nu mai iubim viaţa din toată inima şi pictorii ne îndepărtează şi mai mult de sănătate, de normal, plimbându-ne pe poteci de fals estetism. Pe unde ne lăsăm duşi din snobism, fără nici un câştig.

Dar să revenim la subiectul articolului nostru, expoziţiile.

Prin d. Dumitrescu-Năsturel, pictura românească are un nume nou. Apariţie pe care o însemnăm cu bucurie. Căci tinereţii sale i se deschid perspective din cele mai

M. Manolescu-Bruteanu: Salomea

G. Năsturel: Portret

Amintiri din copilărie și adolescență

'Aici, la Poiana lui Iurașcu, am cunoscut întâiu natura. Cea dintâiu amintire de lună o am de aici. Veneam într'o sară cu mama mea și cu alții dela iaz spre casă. Era lună plină. Atunci am fost foarte lovit de faptul că luna merge și ea pe cer spre casa noastră.

(Eu m'ași fi așteptat ca ea să rămâie deasupra morii dela iaz!)

Cel mai frumos lucru de-acolo pentru mine era poate iazul și moara. Și cred că, în adevăr, era un iaz foarte frumos. O bucată era lung și trist, singuratic. O altă bucată, cu malurile pline de verdeață și de copaci. Iar moara avea ceva ne mai auzit de misterios.

In sat aveam câțiva amici țărani, unul Petrea Petrișcanu mai ales. Alăturea stătea un personaj foarte important, un țăran, Tancă, care avea pe casă un cuib de cocostârci, păsări pe care le vedeam întâia dată și care produseseră asupra mea o mare impresie și anume de ceva măreț și (iarăși) misterios. Țin minte că în toate impresiile mele de-atunci intra în cea mai mare parte misterul. Fânațul, unul dintre cele mai frumoase ce am văzut, cu iarba mai mare decât mine și cu nenumărate feluri de flori, era un ocean fără sfârșit — ori cu sfârșitul în necunoscut — care-mi dădea fiori pe care îi simt și acuma, dacă-i rechem în suflet. Când umblam pe cărarea, care ducea, prin fânaț, la moară, numai pe unele locuri capul îmi eșia peste iarbă. Incolo mergeam ca un om printr'o pădure pe o cărare între două ziduri de copaci. Cărarea era întortochiată, și la o cotitură a ei am întâlnit odată un personaj din altă lume, înalt cași mine, foarte grav și pășind măsurat — un cocostârc. Am stat un moment amândoi față în față, apoi el s'a ridicat și s'a dus pe deasupra fânațului. Ce-am simțit atunci e greu de spus. Eram de 5 ani și cocostârcul îmi părea ca o persoană foarte în vârstă, superioară mie și bine înțeles, purtând cu ea un mister infinit.

Dar cea mai mare impresie am avut-o cu altă ocazie, când am simțit pentru întâia dată moartea, când am avut întâia oară senzația lucrurilor funebre: Era într'un loc, la poalele unui deal, un loc trist, o coastă a dealului ruptă, năruită, singuratică. Acolo am văzut un cal mort, din care mâncau doi corbi mari și negri. Singurătatea locului, tristeța lui, animalul mort, cu o parte din oase goale și cele două păsări sinistre care scobeau cu ciocurile lor mi-au produs un sentiment de groază, dar și de poezie.

Dacă aș fi fost un copil fricos, ori dacă nu m'ar fi lăsat să umblu singur, n'aș fi avut toate aceste senzații. Nu-mi pot explica cum mă lăsa mama mea să umblu singur, ea care mă păzea iarna să nu stau aproape de geam. Probabil că ea nu știa pe unde mă duc. Credea că-s prin grădină, ori pe drum. Cred că eu ascundeam plimbările mele. — O singură dată am fost pedepsit, când am venit acasă plin de colb pe mâni și pe față, căci mă jucasem în colb cu băeții de țăran. Mama mea m'a ocărît atunci foarte tare. (Mai târziu, când eram de vreo 8 ani, la altă moșie, tot pentru petrecerea mea în colb cu băeți de țărani, tatăl meu m'a bătut — singura dată când am fost bătut).

Câte impresii și amintiri îmi vin acuma în minte! Unde pot să le spun pe toate! Ce lucru mare a fost pentru mine, când am descoperit, în grâu, un

G. IBRAILEANU

cuib de prepeliță, ca o fântâniță, mic, rotund, cât o farfurioară, înconjurat dc un gărduleț — și când puii au dispărut parcă în pământ! Era peste iaz, în câmpie, aproape de o pădurice, care de-acasă dela noi se vedea ca o sprinceană la marginea orizontului. Toate mi se păreau foarte departe — în toate direcțiile mi se părea că se sfârșește o lume, după care începea regiunea basmelor.

Dar viața aceasta complect fericită n'a ținut decât o vară. Toamna, ne-am dus la Roman cu mama mea, care avea să nască; cu moșul meu, care-și tăi[illegible] la un ferestrău mecanic. In acea toamnă, a murit mama mea. Mi-aduc aminte ca prin vis de dânsa bolnavă, dar țin minte foarte bine cum era întinsă pe masă moartă, cu lumânări la cap. In zilele cât a stat moartă acasă, uneori plângeam, dar uneori mă jucam de-a ascunsul cu niște băeți și apoi iar plângeam. Fericită dar crudă și egoistă vârstă! Intotdeauna mi-aduc aminte cu displăcere, parcă cu un amar repros pentru mine, că atunci m'am jucat! Niciodată, niciodată n'am dat mamei mele a mia parte din ce mi-a dat ea! Pentru ce s'a născut ea, pentru ce a trăit? Sunt milioane de ființe care au avut soarta ei și pe care nu le știu. Dar ea, fiindcă mi-a fost mamă în mintea mea are un loc unic și întâmplarea ei e un lucru extraordinar pentru mine. Orice viață e un lucru extraordinar pentru cineva — și nimic, absolut nimic, pentru alții!

Sora mea a murit peste vreo doi ani. Sămăna cu mama mea și o chema tot Maria. — Am trăit fără mamă, fără frați și surori, nu târziu tare, și fără tată. Cine a trăit înconjurat de familie, nu poate înțelege un suflet ca al meu, această stare sufletească specială, — după cum nici nu mă pot pune în sentimentalitatea unui om, care a avut familie. Dar aceste lucruri au dat sufletului meu un ton veșnic de nostalgie, de melancolie — o privire îndărăt—un sentiment de singurătate, de degajare de lumea reală.

Ce-a urmat după aceia, până la vârsta de 7 ani, nu țin bine minte, e încâlcit în amintirea mea. Am stat la țară cu bunică-mea, apoi la altă moșie, cu tatăl meu și mama mea a doua, apoi iar la bunică-mea. Mi-aduc aminte de priveliști și peisagii, care se numesc Sălăveștri, Berbencenii, sate în județul Bacău, unde tatăl meu ținea moșii în arendă cu rudele lui nouă.

In această vreme moșul meu Teodor s'a înamorat de o fată a Eleonorei, tatăl meu a pierdut ce mai avea, bunica mea era tristă de moartea mamei mele — eu mă simțeam străin în lumea cea nouă a tatălui meu. Mamei mele a doua — o ființă bună, supusă, roabă—nu i-am putut spune „mamă", și din greutatea mea de a deveni familiar și a da numiri „artificial" și oficiale, și din cauza amintirii adevăratei mele mame, pentru care începeam să am un cult și o tandrețã alcătuită din tot felul de amintiri, căci deja aveam amintiri și cum se vede, amintiri scumpe și duioase.

In acești ani cred că s'a închegat o mare parte din caracterul meu, așa cum îl am și acum. Cu altă copilărie, cu altă viață, fără aceste lucruri neobișnuite și triste, ași fi fost poate altfel.

Dar ceia ce mă impresiona necontenit, ceia ce, deci, se lega cu toate sentimentele mele, era natura. Am amintiri curioase, unele stranii, ca din altă planetă. Țin minte o călătorie a mea cu tatăl meu într'o dimineață, pe un drum care mergea pe culmea unui deal — un peisagiu de vis, albastru, siniliu, cu o ceață subțire, cu un orizont nemărginit și străin. Dar nu știu când a fost asta, unde mergeam, pe unde eram — nimic! Ceva colorat, dar nereal!

O impresie extraordinară mi-a făcut un zmeu, fabricat pentru mine de un moș al meu. Era mare, albastru cu o cruce albă pe un postament tot alb. Mărimea lui, sbârnâitul lui, înălțimea la care s'a ridicat, crucea lui ca cele de pe morminte, — faptul că s'a dus departe, peste o pădure neagră, mi-a lăsat o mare impresie de tristeță funebră — și, iarăși, de ceva misterios. La asta s'a adăogat și faptul că țăranii din acel sat, care nu mai văzuseră zmeul, au venit toți la curte, ca la o întâmplare extravagantă și necurată.

Multă poezie îmi aduce aminte grădina noastră, în care era o corlată (un chioșc făcut din haragi de fasole) bătută cu flori delicate de tot felul de fasole, pârăul din grădină, pe care făceam mori și balconul casei, care suna a metal, când umblam pe el cu pași apăsați. Dela moșiile celelalte, îmi aduc aminte puțin, căci am stat puțin. — Imi aduc aminte de o călătorie la Roman, când am trecut peste Siretul mare, cu un pod umblător, pe furtună. — O ocupație mare a mea au fost hulubii, pe care-i creșteam în pod, îi știam pe toți, știam când au să iasă pui. Nu-mi mai aduc aminte ce s'a făcut cu ei. Dar totul era trist, sau mai bine zis, simțeam că ceva lipsește: era mama mea, care murise, frumoasa și tânăra mea mamă.

Pe a doua mea mamă, tatăl meu o luase din combinații gopodărești. El n'a iubit decât pe întâia lui nevastă, pe care a luat-o dintr'un amor plin de scrisori de dragoste și de toate încântătoarele nebunii ale tinereții. In familia noastră toți s'au luat din amor. Unii au suferit mult din cauza acestui sentiment, alții au și murit din cauza lui.

(Urmează)

I. IBRAILEANU

Din Flautul de Jad.

Traduceri din poezia chineză

Toamnă

Soarele apune, munții se'ntunecă.
Noaptea tremură, plouă.
Ce trist e să fii despărțit de cei pe care-i iubești,
Și veșnic s'auzi aceleași gemete de maimuță!

Despărțire

De când ai plecat,
Inima mi-e atât de tristă încât nu mai pot să țes!
Mă gândesc la tine, și corpul meu asemănător lunei
Pierde, în fiecare noapte, un pic din strălucirea lui.

Intr'o noapte de toamnă

Luna-apare în depărtările pline de rouă,
Răcoarea nopței mi-a pătruns rochia de pânză ușoară.
De ceasuri întregi cânt din harpa mea de argint,
Odaia e pustie, nu 'ndrăsnesc să intru.

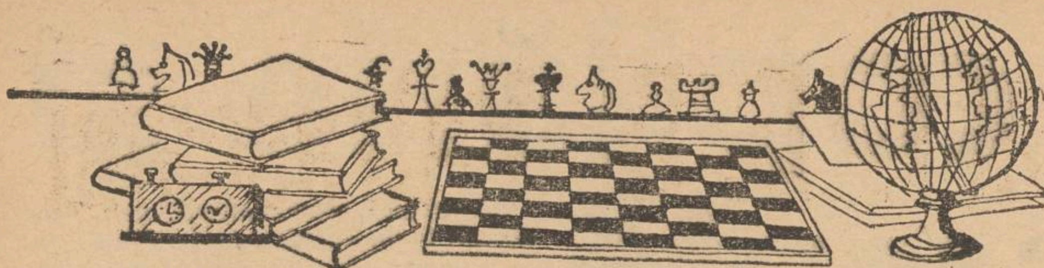
Tânărul pin

De când a răsărit, se luptă cu ierburile stufoase;
De câtva timp numai a izbutit să se 'nalțe puțin.
Oamenii nu prevăd în el copacul gigantic;
Când va străpunge norii, atunci îi vor admira măreția!

AL. T. STAMATIAD

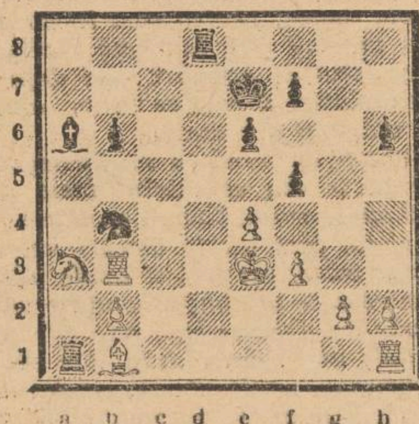

Cronica șahului

PARTIDA XI-a
jucată la Groningen

Dr ALEHIN

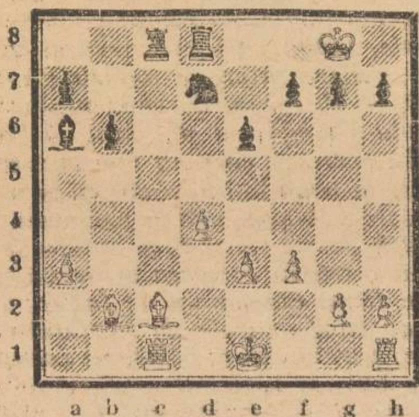

Dr. M. EUWE

Această partidă a fost o apărare slavă (1. d4. d5; 2. c4, c6; 3. Cf3, C.6; 4 Cc3, d×c4; 5 a4, f5; 6. Ce5 etc.) In poz ția din diagramă. Alehin cu negrele a juca : 26., Cb4—d3 (cu amenin area: f4+; 28. Re2 Cb4+; 29. Rel, Cc2+! etc.) A urm t 27. e4×f5, Cd3×b2; 28. Tb3×b , Ta1×a3+; 29. Re3 f2, Td8—d6; 30. f5×e6, Td6×e6 și cum poziția e perfect egală, r. Euwe a propus remiza.

PARTIDA XII-a
jucată la Amsterdam

Dr. EUWE

Dr. ALEHIN

Partida aceasta a fost o apărare „Nimzoindiană" asemănătoare până la mutarea 9-a cu a 10 partidă Dr. Euwe cu egrele a aj us în avantaj cu mutările 11 și 12. Și-a plasat Nebunul la a 6a împiedicând ro a la Interesant de văzut cum Alehin egalizea ă partida, care s'a terminat cu remiza.

S'a jucat: 18.... e6—e5!; 19. Re1 f2! (Luarea la e5 ar duce la complicații în favoarea Ne relor) e5×d4; 20. Nb2×d4, Cd7—c5!; (Cu amenințarea Cd3+; 22. ×d3, N×d3 etc.) 21. Th1—d1, Cc5—e6!; 22. Nc2 b3. (Nd4 nu poate i mutat din cauza: ×c2+; 23. T×c2, T×d1) Tc8×c1; 23. Td1×c1, Ce6×d4; 24. e3×d4, Td8—c8; (T×d4, 25 Tc7!) 25 Te1—d1!, Tc8—c3; 26. d4—d5! și aici partida s'a dat remiză, căci e evident că după T×b urmează 27. 6, Nb5; 28. d7, N×d7, g6; 30. T×a7 cu acelaș rezultat.

PARTIDA X-a
jucată la Haga

Partida pionului Damei
(varianta Nimzoindiană)

Alb: Dr ALEHIN — **Negru: Dr EUWE**

1. d2—e4 Cg8—f6; 2. c2—c4, e7—e6; 3. Cb1—c3. Nf8—b4; (Aceasta e mutarea care a dat numele variantei. Defunctul maestru Nimzovici a demonstrat. după multă muncă teoretică, că mutarea aceasta e corectă, de unde și numele de „Nimzoindisch".) 4. Dd1—c2. Un moment important al acestei variante. Mutările cele mai întrebuințate sunt aici, în afara de cea din text: 4. Db3, 4. Cf3. 4. a3, 4. e3 și 4. Nd2. In ultimul timp mutarea 4.Dc2, preferată pe vremuri de Rubinștein, este cel ma des jucată) d7—d5 (Mutarea ac asta sau Cb8—c6 sunt cele mai bune răspunsuri. Mutarea 4.., c5, jucată înainte, a eșit acum din modă. Mutarea 4.., Cb8—c6 n mi ă și varianta Milner-Barry sau apărarea elvețțană e, după părere ea campionului lumii, cea mai bună continuare, oferind Negrului egalitate. Ideia acestei mutări. e obținerea unei bune pozițiuni în centru cu d6 urmat de e5. Deoarece pionii negri ajung pe câmpuri negre, Nb4 devine slab și trebuește sch mbat pe c3. In primul match pentru campionatul lumii din 1935, Dr Alehin cu Negrele în partida XXI -a a ales aceas ă continuare jucând: 4..., Cc6: 5. Cf3, d6; 6. Nd2, 0—0; 7. a3, N×c3; 8. N×c3. De7; 9. e3, e5; 10. d5, Cb8; 11. Nd3, Cbd7 etc. e alizând partida, care s'a terminat cu remi.) 5 c4×d5, (sau 5. a3, N×c3+; 6. D×c , e4; 7. Dc2, Cc6 ca în partida Grünfeld-Fine, Zandwoort 1936.) Dd8×d5; 6. e2—e3, c7—c5; 7. a2—a3, (Cea mai energică c nt nuare. In partida E iskas es-Fine. Hastings 1936/37 s'a jucat mai puțin tare: 7 Cge2, c×d ; 8. ×d4, Cc6; 9 C , Ce4; 10 Nd2, N×c3; 11. ×c3, ×c3; 12.D×c3. Da5 și Negru a egalizat. Al e încercări s'au făc t cu 7.N 2, N×c3; 8 b×c3, Cc6; 9. f3 etc Fine-Go ombek, Hastin s 1935/36.) 7., Nb4×c3; 8. b2×c3, (Partida Euwe-Grünfeld, Amsterdam 1936, a arătat că nu se obține nici un avantaj cu 8 D×c3. Cbd7; 9. Cf3. c×d4; 10. D×d4, Cc5; 11. Nc4 D×d4; 12. × 4, Nd7! cu joc egal.) Cb8 c6; (In p rtida 8-a din match s'a jucat a i Cb8—d7) 9. Cg1—f3, 0—0; (După c×d4; 10. c×d4, 0—0; 12. c4, etc. cu avantaj pentru Alb) 10.c3—c4, Dd5—d6; 11. Nc1—b2, c5×d4; 12.e3×c4, b7—b6; 13. Nf1—d3, Nc8—b7; 14 0—0, Ta8—c8; 15 Dc2—e2, (eg u amenința Cc6—a5) Dd6—f4; 16 Ta1—d1, Tf8—e8; 17. h2—h3, Cc6—a5; 18. C 3—e5, Nb7—e4; 19 Tf1—e1, Ne4×d3; 20. De2×d3, Te8—d8; (După Cc6 ar fi urmat 21. d5!, e×d5; 22.C×c6 sau 21.., C×e5; 22. N×e5 etc.) 21.Nb3—c1, Df4—h4; 22.Dd3—e2! (O mutare profundă, făcută după o jumătate de oră de gân ire. Desigur că fără sens ar fi fost: 22. f3, Dh5; 23.Te5, Dg6; 24 De2, T×c4!; 25 Tg5, Dc2 etc.) Td8—e8; 23.g2—g4! (O mutare a la Alehin! Piesele negre fiind rău plasate Alb l își poate permite ace sta. Desig r că Negru nu poate lua pe h3 căci vine Td1 imediat în joc.) Ca5—c6; 24.Rg1—g2, Cc6×e5; (Forțat, din cauza puternicii amenință i Cf3!) 25.d4×e5, Cf6—h5; (Calul a es a nemaiavând nici o re ragere, vine să moară pe h5, aceasta este c nsecința puternicii mutări 23.g4!) 26 g4×h5, Tc8×c4; 27.De2—f3 Te8 f8; 28. h5— 6, f7—f5; 29.Df3—g3 (pilogul, restul e technică!) Dh4×g3+; 30.f2×g3, Tf8— 8; 31.h6×g7, Tc4—c2+; 32.Rg2—f3, Tc2— 3+; 33. e1—e3, Tc3×a3; 34.Td1—d7, Tc7—c4; 35.Rf3—f2, Tc —c2+; 36 Te1—e2, Ta3—a2; 37. Te2×c2, Ta2×c2+; 38.Rf2—f3, a7—a5; 39. Ne3—h6, Tc2—c8; 40.Td7—e7 și N grele cedează. O partidă foarte interesantă.

●

SITUAȚIA MATCHULUI PENTRU CAMPIONATUL LUMII

S'a ajuns aproape la jumătatea matchului, căci din condițiunile publicate în cronica trecută s'a văzut că trebuiesc jucate minimum 30 partide, din care învingătorul trebue să aibă 15½ puncte din care 6 partide câștigate.

Partidele jucate până acum sunt de calitate superioară și totodată de toată frumusețea. Dr. Alehin a început cu o înfrângere (a pierdut prima partidă) a luat însă un mare avânt prin câștigul partidelor VI, VII și VIII, influențând considerabil asupra moralului campionului lumii, căci dela partida VI-a, Euwe n'a mai putut înregistra nici un punct. De pe acum se vede că Alehin este preferatul. Am prezis în una din cronicele noastre trecute (24 Sept.), în care ne-am ocupat de cariera d-rului Alehin, că avem credința că își va recâștiga titlul, pe când majoritatea era de părere contrarie. Am susținut întotdeauna că Alehin și-a pierdut titlul în 1935 numai din cauza ușurinții cu care a jucat.

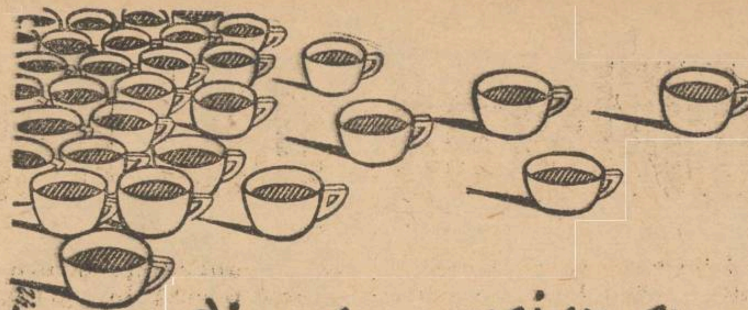
Resursele lui Alehin sunt infinite, datorite unui talent excepțional. E un geniu al celor 64 de câmpuri, deaceia și surpriza de azi. Istoria șahului va înregistra pentru prima oară un eveniment senzațional: un fost campion mondial își recâștigă pentru prima oară titlul său.

SITUAȚIA PARTIDELOR JUCATE PÂNĂ ACUM

Partida I-a câștigată de Euwe
Partida II-a câștigată de Alehin
Partida III-a remiză
Partida IV-a remiză
Partida V-a câștigată de Euwe
Partida VI-a câștigată de Alehin
Partida VII-a câștigată de Alehin
Partida VIII-a câștigată de Alehin.
Partida IX-a remiză
Partida X-a câștigată de Alehin
Partida XI-a remiză
Partida XII-a remiză
Partida XIII-a remiză.

Până acum s'a jucat numai 1. d2—d4. Majoritatea partidelor sunt cu gambitul Damei acceptat (variantă slavă), iar câteva cu variantă Nimzoindiană. Până acum nu remarcăm noutăți teoretice prea accentuate.

AUREL LERNOVICI

ce bea și la noi cafea cu lapte, ca în celelalte țări civilizate. Nici nu e de mirare, deoarece laptele este un aliment foarte prețios pentru mușchi și nervi, iar cafeaua are un gust minunat.
A bea o cafea cu lapte este o plăcere și pe lângă aceasta ajută mult și sănătății. Dar adevărata cafea cu lapte trebue preparată cu Veritabil Franck, dacă voiți să aibă un gust bun și cu toate acestea să fie și mai eftină.

Actualități științifice

Centenarul fotografiei

S'a împlinit în toamna aceasta un veac de când pictorul decorator parisian Louis Daguerre a reușit să pună la punct un procedeu practic, pentru fixarea pe cale chimică a imaginilor pe plăci.

Ideia fotografiei a conceput-o ofițerul francez Niepce, care în 1811 a realizat primele clișee, — dealtfel foarte primitive, — printr'o operație chimică. Niepce presăra cu un strat subțire de asfalt plăcile metalice și introducându-le apoi într'o cameră obscură, porțiunile luminate multă vreme nu mai erau solubile în uleiurile eterice. Gravând apoi aceste plăci cu ajutorul unor acizi, el a înfăptuit primul procedeu de heliografie.

Daguerre perfecționează sistemul lui Niepce, folosind în acest scop plăci presărate cu iodură de argint, substanță mult mai sensibilă la lumină decât asfaltul. Aceste plăci, developate prin vapori de mercur, fixează imaginea în clișee pozitive, ceeace a condus la un nou procedeu denumit „daguerreotipie", pus la punct în 1837. După doi ani, un technician englez Tablot a reușit să aducă un nou progres în acest domeniu, realizând negative pe hârtie, care erau apoi copiate și multiplicate tot pe hârtie. Iată geneza fotografiei.

Locomotivă cu gaze

O fabrică de locomotive din statul Ohio (Statele Unite), a reușit să construiască motoare de locomotive, acționate prin combustibile gazoase ca butan sau propan.

Aceste gaze, după cum se știe, sunt obținute în procesul de distilare al petrolului. Deasemenea, ele rezultă, ca produse secundare, în operațiile pentruu fabricarea benzinei sintetice.

Nouile locomotive vor fi folosite pentru transporturile în interiorul marilor uzine. Avantajul lor constă în faptul că sunt mai ușoare, mai economice decât obicinuitele locomotive cu abuzi și în plus, funcționează fără să facă fum.

Apărarea anti-aeriană

In domeniul mijloacelor de apărare anti-aeriană s'a realizat de curând o remarcabilă inovație. Astfel, la fortul Monmouth, în apropiere de New-Jersey (Statele-Unite), s'a experimentat cu succes un dispozitiv extra-sensibil, capabil să anunțe imediata apropiere a unor avioane în văzduh. Principiul de funcționare e următorul: Aparatul detectează căldura radiată de motorul unui avion și stabilește, printr'o operație automată, poziția acestui avion. Tot în mod automat, dirijează lumina proectorului asupra acestui obiectiv, în că în momentul când el este invizibil pentru mijloacele obicinuite de observație.

Se afirmă că noul aparat poate descoperi orice avion, la o înălțime de câteva mii de metri deasupra solului, chiar dacă ar fi învăluit în nouri. In felul acesta, flotila anti-aeriană poate începe lupta înainte ca escadrila de avioane să intre în acțiune.

Intrucât e vorba de o importantă armă de răsboiu, lipsesc pentru moment alte amănunte.

lei din măsline pentru automobile

In Siria se fac de câtva timp încercări pentru a se extrage din măslinele — care abundă în această țară — o unsoare utilă în practică. Incercările au fost încununate de succes. Intr'adevăr, de curând s'a înființat în localitatea Lattachie, o fabrică care se ocupă exclusiv cu exploatarea măslinelor în vederea producerii unui ulei special pentru automobile. Recoltele de măsline din Siria, care nu pot fi desfăcute pe piață, vor fi de-acum înainte exploatate în această fabrică.

Lapte și cafeină

Câțiva cercetători elvețieni au studiat mai deaproape efectul fiziologic al cafelei, experimentând în diferite cazuri acțiunea toxică a cafeinei. Cu acest prilej, ei au constatat, între altele, că în ceai — unde există deasemenea într'o anumită proporție — cafeina nu produce o bișnuitele efecte fiziologice, pe care le exercită, sub formă de cafea.

Interesant este că această reacțiune fiziologică nu depinde numai de proporția cafeinei, cât mai ales de substanța cu care e amestecată. Așa, de pildă, introducând numai câteva picături de lapte în cafea, efectul toxic este suprimat. Faptul se explică în modul următor: In cafea, cafeina coexistă cu acidul tanic, care se combină la rândul lui, cu albumina din lapte, un produs greu solubil. Intrucât, însă, organismul omului nu reușește să libereze cafeina din acest compus, rezultă că sistemul nostru nervos nu resimte în acest caz, nicio înrâurire vătămătoare.

Raționamentul a fost confirmat în totul de experiențele făcute asupra animalelor. S'a constatat astfel că la multe animale mici, doze relativ reduse de cafeină, dizolvată în apă, exercită un efect ucigător, pe când prin adăugirea câtorva picături de lapte, otrava devine complect inofensivă.

ING. I. S.

Reabilitarea unui nedreptățit: D. D. Patrașcanu

Moartea lui Patrașcanu a încheiat încă unul din măruntele episoade dramatice din epopeea neamului nostru, petrecută în cel din urmă pătrar de veac.

Omul intrase de mult în uitare. Protagoniști și figurație se schimbă des pe scena vieții pubice. Alte piese, alte intrigi, alți actori. Doar cu sforțare își mai aduce aminte spectatorul de eroii dispăruți pe după culise, după ce și-au spus rolul, după ce s'au frământat, au suferit, uneori au râs, mai deseori au plâns...

Rolul jucat de Patrașcanu în tragedia războiului nostru de unitate a fost scurt. Puțini au fost cei ce l-au prețuit ori l-au aplaudat. Cei mai mulți l-au fluerat și l-au alungat după scenă. Actorul s'a sbătut. A protestat că n'a fost înțeles. In zadar. Opinia publică, îmbătată de succesele altor piese în care el n'avusese rol, a aruncat lințoliul rece al ignorării și uitării peste cel căzut. Și Patrașcanu a fost clasat, într'un chip ușuratec, în numărul „trădătorilor”, alături de și mai hulitul său regisor. Sentința de condamnare rostea că: în ceasul cel mare, el n'a înțeles chemarea istoriei, isvorîtă din străfundurile conștiinței de neam, și că i-a stat împotrivă.

Și totuși, Patrașcanu a fost un nedreptățit. Lângă rugul care i-a prefăcut rămășițele trupești în cenușe, e necesar să se audă și glasul ce pledează pentru reabilitarea lui morală. Iar cel care îndrăznește să-și facă această datorie, nu e vreun prieten de toate zilele. Drumurile noastre au stat despărțite multă vreme. Am însă pretenția că mi-am putut păstra în tot timpul judecata obiectivă, neîntunecată de patimă, neîntinată de resentimente.

•

Când a izbucnit războiul cel mare, Patrașcanu era profesor de istorie la un liceu din București și deputat în Camera liberală. Publicase vreo trei cărți de literatură, care-l rânduiseră printre scriitorii de talent. Un talent puternic și original, cu atât mai prețios, cu cât scrisul lui, isvorît din observație serioasă, era din cele ce descrețesc frunțile, aduc veselia și provoacă râsul.

Deodată a isbucnit marele conflict; el a pretins fruntașilor țării scrutări de conștiință, precizări de situații, înregimentarea sinceră într'unul din curentele ce divizau viața noastră publică. Patrașcanu a urmat, ca un discipol fidel, pe maestrrul său Stere, în acea atitudine în care sentimentul dominant era trebuința înfrângerii Rusiei. Iar aceasta ne împingea alături de Puterile Centrale.

Nu-mi aduc bine aminte dacă acțiunea lui din timpul neutralității ar fi avut vreun răsunet care să depășească discuțiile din cercuri restrânse. Poate fiindcă lupta se dădea de marii protagoniști. Rolul lui Patrașcanu era în această vreme de a doua mână. Dar odată cu ocupația germană el a eșit la suprafață. Rămas în teritoriul ocupat ca locotenent principal al șefului său, suferind influența acestei personalități puternice, care era o inteligență viguroasă dar și un temperament despotic în fanatismul credințelor lui, Patrașcanu s'a aruncat cu frenezie în tabăra germano-filă, căreia i-a adus contribuția unei firi pasionate. Cei doi ani ai ocupației germane au fost anii de apogeu ai carierei politice a lui Patrașcanu, dar și anii fatali care l-au împins pe primul plan al publicității, pentru ca apoi să-l prăbușească în prăpastia urii, disprețului și ignorării.

A meritat Patrașcanu această soartă?

Coleg de profesorat cu el la acelaș liceu, care își îndeplinea cu credință dar și cu prudență, misiunea sub regimul aspru și deprimant al ocupației militare dușmane, întâlnindu-se aproape zilnic, având prilejul de a vântura mereu ideile în discuții aprinse, urmărind evoluția ascendentă a ideologiei și acțiunii lui politice, mi-am putut da seama de sensul lor adevărat.

Patrașcanu a fost victima temperamentului său: sincer în credințele sale, onest în atitudinile sale, dar pătimaș până la orbire, incapabil de o discuție obiectivă, intolerant pentru ce nu intra în cercul convingerilor din care-și

D. D. PATRAȘCANU

făcuse crezul. Era dintre fanaticii din care se recrutează luptătorii care nu cunosc tranzacțiile, ci se aruncă în centrul vâltorii, din care nu pot eși de cât triumfători ori zdrobiți.

Pasiunea cu care propovăduia cauza germanofilă avea ca temeiu o admirație oarbă pentru germani, cu atât mai curioasă cu cât era o revelație proaspătă, împrumutată din bagajul ideologic al tiranicului său șef. Se închina înaintea superiorității germane, pe care o socotea desăvârșită pe toate planurile: politic, militar, cultural, moral. Mai ales era curioasă, pentrucă el neștiind nemțește nu avusese de unde s'o cunoască. Dimpotrivă împrejurările vieții de sub ocupație, cu vexațiunile și suferințele impuse populației de regimul aspru al ocupantului, era mai natural să-i arate pe Germani antipatici până la odios, iar acest sentiment să întunece și calitățile reale, ce se impun în condiții normale. Patrașcanu nu vedea însă decât superioritatea zdrobitoare a Neamțului și n'avea cuvinte destul de tari să înfiereze „prostia” și „crima” făptuite de cei ce vârîseră România în războ.

Această admirație necondiționată pentru tot ce era nemțesc, lua uneori forme comice. Odată, răsfoiam împreună un album de război, tipărit de o revistă săptămânală germană. Il văd pe Patrașcanu, contemplând cu ochi admirativi portretele generalilor germani, comandanți de diferite unități pe fronturile române. Imi cerea explicații cu lăcomie:

— Pe aista cum îl chiamă și unde comandă?

— Kühne: e comandantul diviziei care a pătruns pe la Jiu și ne-a căzut în spate la Neajlov...

— Dar aista cine e?

— Krofft von Delmensingen, comandantul Alpinilor Bavarezi care ne-au surprins la Câineni.

Și privind lung colțuroasele capete dolicocefale ale războinicilor teutoni, Patrașcanu exclamă admirativ:

— Aiștia, bre, is oameni, nu glumă. Și cu aiștia ne-am încumetat noi să facem război!

Devenise intolerant și agresiv în discuțiile despre Nemți. Dintr'un nimic se înfuria, ridica tonul și se pornea pe invective împotriva politicei duse de guvern și de antantiști. Excitându-se de propriile sale cuvinte, ajungea să glorifice pe Germani și să justifice vexațiunile pe care le aduceau populației românești. S'au întâmplat din cauza aceasta câteva scene penibile în cancelaria liceului nostru.

Urmând acțiunea politică a șefului său, el lua parte activă la toate manevrele prin care acesta căuta să devieze politica română în direcția opusă celei de până acum, îndreptând-o spre capitulare față de dușmanul, vremelnic biruitor. A scris în „Lumina” articole în care pleda aceiași cauză; le-a adunat apoi într'un volum cu titlu: „Vinovații”. A mai scris și bucăți de literatură, satire usturătoare ale slăbiciunilor pe care le observa numai în tabăra prietenilor alianței antantiste; le-a adunat și pe acestea într'un volum: „Domnul Nae, scene din timpul ocupației”.

Cu aceiași convingere în suflet și pasiune în acțiune, Patrașcanu a luat parte la activitatea parlamentului lui Marghiloman din Iași, atrăgându-și prin violența campaniilor și discursurilor sale împotriva fostului guvern Brătianu, ura cea mai înverșunată, o ură pe care vremea n'a ostoit-o până în marginea mormântului.

Nu e de mirat dacă schimbarea produsă de întorsătură războiului și de triumful cauzei naționale l-a prăbușit. Reacțiunea a fost severă. Judecata disciplinară i-a luat catedra de profesor; aceea a opiniei publice l-a desființat ca om politic. Activitatea literară i-a mai îngăduit câteva succese relative, fără însă să-l poată readuce la mal. Lupta pe care a dat-o pentru reabilitatea morală, pe care i-ar fi consacrat-o anularea sentinței disciplinare și recăpătarea catedrei pierdute, a dat greș. Cu toată trecerea vremii urile acumulate în cei doi ani fatali nu se stinseseră. La cea mai mică încercare de a reveni la suprafață, ele se însuflețeau, se puneau în mișcare și paralizau intențiile împăciuitoare. Și astfel pe când alții, înzestrați cu calități de oportunism ori de șiretenie, au reușit să se strecoare printre stâncile ascuțite presărate prin prăpastiile sancțiunilor ori răzbunărilor și să iasă teferi la lumină, ba chiar să-și ia roluri de pontifi politici ori culturali, Patrașcanu, prea cinstit ca să mintă, prea demn ca să se umilească, a rămas să poarte aproape douăzeci de ani povara condamnării politice și să apuce calea veșniciei fără să fi avut satisfacția reabilitării în viața pământească.

Desigur că această soartă a fost crudă și nemeritată. Șirul lung al anilor a cicatrizat multe răni. Morala societăților omenești nici nu trebue să fie aceia a veșnicei dușmănii. Impăcarea e o virtute superioară, când ea se altoește pe un fond de bună credință, și poate reda societății elemente de folos. Lui Patrașcanu nu i se poate imputa serios vina trădării. El n'a trădat. A avut o atitudine politică pe care desfășurarea evenimentelor a dovedit-o greșită. Iar în istorie, criteriul după care se judecă o acțiune, este reușita ori eșecul ei.

Dar dacă evenimentele ar fi decurs altfel? Uneori am trecut la două degete de catastrofă. Ne trec și astăzi prin spinare fiorii pe care îi simțeam atunci.

Vina cea mare a lui Patrașcanu a fost violența, patima pe care a [illegible]-o în campania lui. A lucrat din convingere onestă. N'a fost amestecat, pe cât știu, nici în aruncarea ziarelor pe front, nici în darea în judecată a guvernului Brătianu. A fost o acțiune mai mult gălăgioasă decât primejdioasă. Vina lui apare mult atenuată în judecata istoriei, deoarece atitudinea lui politică a fost sinceră, desinteresată și n'a fost pătată prin calcule materiale ori compromisuri desonorante. Desigur că nu se pot șterge anumite pagini triste din istorie. Ele rămân așa cum au fost înregistrate la timpul lor. Dar judecata liniștită a oamenilor, după scurgerea anilor și potolirea patimilor, se poate pronunța astăzi, că cinstea lui Patrașcanu a rămas intactă.

Istoria politică a României va înserie desigur personalitatea lui Patrașcanu la locul modest ce i se cuvine, judecând cu înțelegere omenească și indulgență greșala pe care a săvârșit-o omul politic și profesorul, mai ales că și-a ispășit-o cu o lungă suferință materială și morală. In schimb, opera lui de scriitor rămâne întreagă; ea i-a câștigat dreptul de a sta cu cinste în istoria literaturii române.

Rândurile de față, scrise de un fost coleg și adversar, sunt expresiunea convingerii sincere că, scrutând de aproape mobilele sufletești ale acțiunii ce i-au pricinuit descalificarea, posteritatea e datoare să acorde lui Patrașcanu cel puțin post mortem reabilitarea morală.

CONSTANTIN KIRIȚESCU

NOTA. — *Publicăm rândurile de mai sus pentru personalitatea autorului, făcând însă rezervele noastre în privința unor aprecieri — prea aspre sau nedrepte — la adresa memoriei lui C. Stere și a lui D. D. Patrașcanu,* — Ad. Lit.

V a r i a

Scrisoarea vorbită

In Amsterdam și Haga s'au instalat de curând o serie de automate, capabile să imprime imediat pe plăci vocea fiecăruia. E deajuns să introduci o monedă în automat și să vorbești timp de un minut într'o pâlnie sonoră, care imprimă pe discuri această „scrisoare vorbită”. Placa poate înscrie circa 150 de cuvinte. Când micul „discurs” e terminat, placa înregistrată cade imediat din automat, împreună cu un plic, care poate fi francat și expediat printr'o cutie postală. Noua invențiune se bucură de un deosebit succes în Olanda.

Lână specială

Directorul trustului american de textile „Wool Industries Research Association” a făcut de curând reprezentanților presei o senzațională comunicare. El afirmă că, după numeroase experiențe, a reușit să pună la punct, o lână specială, care se bucură de prețioasa proprietate de a nu se strânge, atunci când e spălată. Industria textilă americană se pregătește să exploateze cât mai curând și pe o scară întinsă această remarcabilă invențiune.

Actualmente se fac cercetări pentru a se obține o lână albă, care să nu îngălbenească câtuș de puțin prin spălare.

DE VORBĂ CU COMPOZITORUL MARCEL MIHALOVICI

In cadrul concertului simfonic de acum două săptămâni s'a executat și o lucrare simfonică a compozitorului român Marcel Mihalovici, stabilit de multă vreme la Paris, unde este apreciat de lumea muzicală atât pentru creația sa ce poartă pecetea unei originalități puternice, cât și pentru contribuția sa la cunoașterea și răspândirea muzicii moderne.

Format la școala franceză, fost elev al lui Vincent d'Indy, d. Marcel Mihalovici s'a emancipat repede de spiritul franckist care domina atmosfera dela „Schola Cantorum" raliindu-se grupului de muzicieni francezi care sub influența lui Ygor Strawinsky și a lui Schönberg încercau să dureze o altă artă muzicală.

In clipa de față compozitorul Marcel Mihalovici este unul dintre fruntașii mișcării muzicale de avangardă „Triton", care subvenționată de guvernul francez, dă anual o serie de prime audiții de muzică modernă.

Am profitat de prezența în țară a d-lui Marcel Mihalovici spre a-i solicita un interview pe care îl publicăm, încadrându-l într'un plan general ca comportă discuții cu personalitățile de seamă ale școlii muzicale românești.

In chiar seara concertului simfonic, Marcel Mihalovici mi-a acordat pentru a doua zi o întâlnire, la domiciliul său din București.

Deși plecat de aproape 20 de ani din țară e tot atât de bucureștean pe cât e de parizian. Iar muzica sa (în deosebi recent audiatul Capriciu românesc) e smulsă din rolul natal și împletită cu nostalgia artistului, depărtat de țara sa.

La ora fixată sunam în fața casei din str. Lucaci 34.

Eram așteptat.

●

Compozitorul, cu aerul său de permanentă adolescență, cu statura masivă și totuși suplă, dezlănțuind în juru-i torente de tinerețe și optimism, mă întâmpină.

Ochii îi lucesc ca o frumoasă frază muzicală. Trecem prin câteva odăi, unde ne întâmpină atmosfera liniștită a unei case predestinată parcă muncii intelectuale.

— *Tocmai acum, îmi spune, convorbitorul meu, mi-au sosit dela Paris corecturile la opera mea „Intransigentul Pluton".*

— De ce acest titlu? întreb.

— *Libretul este extras dintr'o operă a autorului dramatic Regnard, succesor al lui Molière. La muzică lucrez de mai multă vreme. Intre timp însă mi s'a cântat la concertele simfonice din țară și străinătate un fragment în formă de scherzo intitulat „Cortegiul divinităților funebre".*

Biografie

După această introducere în atmosfera creatoare a compozitorului, socotesc util să mă supun tiraniei unei legi care determină evoluția unui interview. Această lege impune intervievului să ceară amănunte cu privire la viața preopinentului. Intreb deci:

— Câteva date biografice pentru noi și pentru cetitori.

— *M'am născut, ne spune d. Mihalovici, la București în anul 1898, în luna Octombrie. Am făcut liceul aici și primele studii de armonie și compoziție cu compozitorul D. Cuclin. După absolvirea conservatorului am plecat la Paris. La 19 ani am intrat la „Schola Cantorum" unde am fost timp de șase ani elevul maestrului Vincent d'Indy.*

Restul se cunoaște. — Infidelitatea mea față de Vincent d'Indy atât de respectat, manifestată prin adeziunea la revoluția muzicală postbelică, mi-a adus la început răceala veneratului maestru.

Târziu, după câțiva ani, când școala muzicală modernă, cunoscută sub numele de „Ecole de Paris" și-a dat roadele, generosul maestru Vincent d'Inay, mi-a dăruit manuscrisul quintetului său, ca un fel de recunoaștere a valabilității liniei pe care mă aflam angajat.

La Paris am avut epoci de muncă intens creatoare. Acolo, în atmosfera caldă a metropolei, în zvonul uriaș al vieții artistice, am scris „Introducerea și mișcarea simfonică" premiată în 1925 cu premiul național de compoziție și executată la București sub conducerea maestrului George Enescu iar la Paris sub bagheta lui Walter Straram.

Această lucrare mi-a pus pentru prima oară numele în discuție.

Au urmat apoi o sonată pentru piano și vioară, o sonată pentru oboe și piano, o sonată pentru piano, un quartet de coarde, un trio de coarde, un septet de suflători apoi pentru teatru: un balet „Karaguez" și un „Divertisment" ambele reprezentate cu succes pe scenele pariziene. La festivalul „Societății de muzică modernă" din Liège mi s'a executat în 1931 o Fantezie pentru orchestră.

M. MIHALOVICI

Metoda de lucru

— Pentrucă veni vorba de compoziție aș putea ști cum lucrați?

— *Lucrez la masă, în fața hârtiei. Târziu după ce aduc manuscrisului numeroase retușări, verific la piano, amplific și dau forma definitivă a lucrării.*

— Sunteți pianist?

— *Nu, îmi răspunde d. Mihalovici, n'au studiat niciodată pianul. Sunt violonist. De altfel trebue să știi că unul dintre marii compozitori ai vremii, Maurice Ravel, este un pianist inferior calităților tehnice pe care le necesită execuția lucrărilor sale pentru piano.*

In veacul nostru, un singur compozitor are și avantajul de a fi un mare, un genial interpret. Acesta e George Enescu, compozitor, violonist, pianist și dirijor, la fel de mare. Din totdeauna i-am păstrat o adevărată venerație.

De altfel consider că dela Tristan și Isolda trecând prin Pelleas și Melizanda, nu s'a mai scris în genul operei, nici o lucrare de valoarea lui „Oedip".

— Care sunt, întreb, tendințele muzicii contimporane?

— *Sunt aproape tot atâtea tendințe câți compozitori sunt. In momentul de față școala muzicală franceză, cea mai importantă din întreaga lume, grupează în jurul ei, compozitorii cei mai diverși, conduși de direcțiile cele mai opuse. Astfel unii tind în muzica lor spre atonalismul pur, alții spre politonalism, alții preconizează sub înrâurirea ultimei faze din evoluția lui Strawinski întoarcerea la clasicism.*

Revoluția muzicală a fost făcută și rezultatul ei a fost scoaterea la iveală a unui material de expresie enorm. Rămâne ca să organizezi acest material și să folosești toate experiențele artistice de după războiu, pentru a găsi cheia de boltă a muzicii viitorului.

— Ce lucrați în momentul de față.

Geneza

— *Lucrez, îmi răspunde gazda mea, la o cantată intitulată „Facerea lumii".*

Geneza. Ea va fi scrisă pentru voce de bariton, cor și orchestră. Baritonul este un arhanghel, care povestește te cum a decurs facerea lumii după cozmogonia Pentateucului. Scorul roteşte într'o enumărare plină de uimire, numele și varietatea speciilor create de D-zeu, pentru a popula pământul.

— De cine e textul cantatei?

— *De Ivan Goll, autorul cărții „A bas l'Europe".*

Cu o fermecătoare vioiciune, compozitorul îmi propune să-mi arate partitura. Dispare repede din cameră pentru a reveni cu manuscrisul. Il privesc. Mă uimește claritatea scriturii, care dovedește spontaneitate.

— Dece compozitorii de azi cultivă în ultima vreme, genul cam prolix, al cantatei, și au tendințe de a se întoarce la spectaculozitatea operei?

— *Muzica modernă trece azi printr'o criză de neîncredere a publicului. Ea se cântă din ce în ce mai puțin. De aceea compozitori au astăzi timpul necesar de a aborda lucrări de lungă respiație cum ar fi Cantata și opera.*

Folklorul în muzică

— Ce credeți despre folklor? Trebue să fie utilizat de compozitorii români. Și în ce fel?

— *Eu cred că a lucra pe bază de folklor prin transcrierea și amplificarea temelor populare este o greșală. Folklorul este numai o față a muzicii. Și muzica are alte fețe destul de numeroase. Pe de altă parte tema populară e o compoziție desăvârșită în sine. Ea poate fi utilizată numai în lucrări mici, în compoziți de tipul suitei, în dansuri. Ea nu suportă o tratare simfonică, deoarece astfel i se răpește caracterul delicat, liric.*

●

Compozitorul român să n'aibă nici-o grijă. Chiar fără a fi preocupat de folklor, îi va rămâne întotdeauna în vârful peniței ceva specific, ceva în melos, în structura intimă a expresiei sale artistice, care îi va trăda origina.

Iată cazul maestrului George Enescu. Fără a fi preocupat de folklor e totuși atât de specific românesc în opera sa. Mă gândesc la Oedip, la acele melancolice monodii de flaut. Oare nu evocă ele tot peisajul românesc?

Despre compozitorii Români

— Ce credeți despre școala muzicală românească —

— *Cred că ea este atât de importantă încât începe să conteze în Europa. Șeful ei, maestrul Enescu, este astăzi unul dintre marii compozitori ai lumii. In jurul său se află o întreagă falangă de creatori, Mihail Jora, în primul rând, a cărui simfonie este o mare creație. Apoi Andricu, C. Nottara, Alfred Alexandrescu, Stan Golestan, Brăiloiu, D. Cuclin.*

Și apoi o pleiadă de tineri în frunte cu d. Ionel Perlea, ale cărui „Variațiuni simfonice" au fost admirate de Paris, la audiția din cadrul Expoziției internaționale.

Urmează apoi d-nii Rogalski, Dinu Lipatti, Paul Constantinescu, C. Silvestru și compozitoul Klepper, elev al lui Schonberg a cărui lucrare „Bagatella" scrisă pentru orchestră mică, a făcut o deosebită impresie.

Nu pot să uit pe mult dăruitul compozitor Filip Lazăr, pe care am avut durerea de a-l pierde. Era un element marcant al muzicii românești.

Iată așa dar atâtea nume de creatori care îndreptățesc însemnătatea școlii muzicale românești. Propaganda pentru muzica românească trebue intensificată pentruca străinătatea să recunoască din ce în ce mai mult semnificația aportului nostru.

Planuri de viitor

— Ce planuri de viitor aveți?

— *Peste două săptămâni voiu pleca la Paris unde îmi voiu rencepe activitatea. In momentul de față există o criză de neîncredere în compozitorii moderni, deși niciodată, în nici un veac nu au trăit în acelaș timp atâția compozitori mari.*

Activitatea mea comportă lupta împotriva acestei neîncrederi. La Paris am înființat grupul „Triton" împreună cu francezi și străini. Laolaltă cu Darius Mihaud, cu Ferroux, cu Tomazi, cu Rivier cu Honneger, cu Prokofieff, Broslav Martin și alții lucrăm pentru a încuraja și anima producția muzicală modernă. Primele noastre audiții sunt urmărite de publicul parizian.

Maestrul George Enescu și Ygor Strawinski sunt președinții de onoare ai grupului „Triton". Cu asemenea auguri suntem siguri de izbândă".

Era aproape ora mesei când m'am despărțit de d. M. Mihalovici. Deschizându-mi ușa, compozitorul îmi spuse „la revedere" pentru cel mai apropiat concert.

V. CRISTIAN

Nou!

AVENTURA
ROMANE DE ACTIUNE ȘI PASIUNE

Piei-roșii sau genii nevăzute?
Biblia din satul indian
Prin mii de primejdii, spre fericire.

In colecția de 8 Lei
La chioșcari, librari și în gări

D. D. Patrascanu

P. Locusteanu, cu spiritul său de reclamă americană, recomanda opera lui Patraşcanu în *Flacăra* din 22 Decembrie 1912 cu astfel de glume:

„Păziţi-vă de volumul d-lui D. D. Patraşcanu! In spitalul Sf. Spiridon din Iaşi, se afla un funcţionar din gara Dolhasca, operat de o afecţiune abdominală; ca să-şi treacă vremea şi să-şi uşureze suferinţele, a cerut o carte şi i s'a dat *Schiţe şi Amintiri*. A citit şi a râs; şi a râs atâta că i s'au rupt toate cusăturile. de a trebuit să i se coase încă odată rana şi să stea cu o săptămână mai mult în spital.

„Păziţi-vă de volumul d-lui Patraşcanu, când sunteţi operaţi la abdomen!"

Asa găsea cu cale Locusteanu, rău inspirat, să prezinte pe Patraşcanu, care tocmai atunci dădea la iveală al doilea volum al său, *Timotheiu Mucenicul*, editat la Iaşi de *Viaţa Românească*, purtând ca dată de apariţie anul 1913, dar ieşind din teascuri încă din 1912, de vreme ce în acelaş număr al revistei *Flacăra* C. Sp. Hasnaş îl recensa, destul de şters, cum îi era obiceiul, dar cu mult bun simţ. Haşnaş nu va fi fost un critic, dar un bun cronicar era în toată puterea cuvântului. Astfel el observa realismul scriitorului, grija lui de obiectivitate, preocuparea de efectul stilistic, asemănarea lumii scriitorului cu a lumii lui Caragiale sau a lui Brătescu-Voineşti, cu deosebirea că aici oamenii sunt „adaptaţi" mediului, dar deplângea discret rămânerea în schiţă cerând autorului „o creaţiune mai vastă".

Tot ce se putea spune pe scurt atunci despre Patraşcanu, Haşnaş spusese. Se pare însă că opinia exprimată bufon de către Locusteanu avu mai multă înrâurire asupa publicului şi chiar asupra scriitorului. Patraşcanu înţelesese că e un autor vesel, care ştie să stârnească râsul, îndulcind astfel amărăciunile vieţii. Multe din schiţele lui se străduesc să comunice veselia cu orice chip. Azi rămânem nedumeriţi de reclama lui Locusteanu fiindcă partea bufonă din opera lui Patraşcanu nu ne mai face să râdem. Iată în cel mai bun volum al prozatorului, *Thimotheiu Mucenicul*, partea „veselă":

Un domn director din Ministerul Instrucţiunii vizitează la Galaţi un pension de fete cu proastă reputaţie. Hotărîrea lui, în bună cunoştinţă de cauză, este de a fi cât se poate de aspru. Dar i se întâmplă o mulţime de accidente neprevăzute. Işi face un cucui în frunte, e luat pe sus de directoare, ameţit cu vorba, purtat prin clase, invitat la masă, închis cu sila într'o odaie să se odihnească, glorificat cu muzică corală invitat cu autoritate să scrie în condică ceeace doreşte directoarea. După aceea, fireşte, inspectorului molâu, nu-i mai rămâne decât să-şi dea demisiunea. Să-şi dea demisiunea? Dar în definitiv de ce? E o întâmplare ridicolă şi atâta tot. Nu pierde un om o carieră pentru un raport inofensiv. Scriitorului i-a trebuit însă o rotunditate mecanică, acea *raideur*, care după Bergson pricinueşte râsul.

Iată şi *Telegramă*. D-na Melidon primeşte o depeşă din care află că un nepot al ei „a scăpat de pericol". Incepe acum o dialectică anxioasă, care voeşte să fie comică. Dacă a scăpat de pericol înseamnă că a fost în pericol. Dacă a fost poate să mai fie, şi telegrama să slujească numai la pregătirea ştirii celei tari. Şi iat-o pe doamna Melidon, spre exasperarea soţului, urlând de plâns şi ocărând indiferenţa bărbatului. Totuşi schiţa nu-i comică, fiindcă absurdul e dus prea departe şi fiindcă de altfel, în ciuda filosofilor, izvoarele râsului sunt mult mai misterioase. Odată întrevăzută putinţa unei interpretări greşite, autorul face din această eroare o maşină perfectă cu care încearcă să realizeze *la raideur*. Evident în câmpul sufletesc procedeul duce la absurd.

Totuş Patraşcanu a fost un scriitor de valoare şi au fost nedrepţi aceia care judecând numai după schiţele lui bufone l-au desconsiderat, profitând şi de soarta socială a omului, care a fost, cu colaborarea lui, din cele mai ingrate. Adevăratul Patraşcanu nu este acela care râde. Patraşcanu este un scriitor minor (adică dintre aceia care desăvârşesc fără să inventeze subiecte şi forme) din epoca Sadoveanu-Caragiale. Dela Caragiale el ia satira societăţii şi metoda de a face portretul social al indivizilor prin dialog. Dela Sadoveanu (fiind el şi moldovean) ia iubirea de fiinţele arhaice, semi-sălbatice, de povestirea în limbaj dulce. El a combinat aceste două moduri artistice cu o mare măestrie, atenuând sarcasmul lui Caragiale şi stingând coloarea lui Sadoveanu. Era singurul mod de a nu cădea în pastişă. Şi nici n'a căzut vreodată. Este într'adevăr o dovadă de superioară artă să împrumuţi mijoacele altora, făcând cu ele o operă personală. Cine din generaţia noastră n'a citit în preajma războiului neuitata schiţă *Inzăpădiţi?* In fond e aici tot Caragiale, descrierea fazelor unui chef:

„Domnilor!.... Să bem primul pahar în onoarea şi în cinstea d-lui Naum şi.... Chirilovici... înzăpădiţi în această noapte fericită, care în suferinţă.... departe de familiile lor, în mijlocul troienilor de omăt.... care ne-au făcut plăcerea să rămâie la noi... ă... şi să bem împreună un pahar de vin... Să trăiască".

E Caragiale, dar un Caragiale moldovenizat, îmblânzit, devenit „cu farmec". Schiţa merită să intre în antologia literaturii noastre. *Timotheiu Mucenicul, Arhangelul Mihail* sunt dimpotrivă schiţe ieşite din lectura operei sadoveniste.

Dar câtă siguranţă în continuarea artei altuia! Era atunci o epocă în care scriitorul îşi cunoştea limba şi abecedarul expresiei şi o schiţă devenea ceva încheiat ca o poezie în care nu poţi adăoga şi nu poţi scoate nimic. Părintele Timotheiu, om cu vie şi deci cam băutor, preot, de modă veche şi dedat cu blândeţe la cele lumeşti povesteşte la un pahar de vin, una din acele povestiri unice care definesc pe oamenii simpli, cum a fost purtat de Mitropolit pe jos de la Paşcani la M-rea Neamţului. Toată savoarea schiţei stă în vorbirea onctuos, şiret bisericească a părintelui băutor de vin; precum şi a autorului care ni-l înfăţişează:

„...Şi măcar că Sfinţia sa se apropie de vârsta lui Avram când ieşind din pământul Harran nu dobândise încă fiu din osul lui, iară eu intrând deabia în zilele lui Moisi când a fugit din Egipet, se împlinesc în timpul de faţă de două ori câte zece ani de neclintită prietenie... Astăzi, ca şi odinioară, părintele Grigore are două slăbiciuni în viaţă: cărţile lui bisericeşti, ale căror slove vechi le ceteşte cu nesaţiu, şi via lui dela Socola, ale cărei cărări le bate fără prihană. Din cele dintâi el îşi scoate în răgaz hrana lui cea sufletească; din a doua, în sudoarea frunţii îşi agoniseşte băutura lui trupească cea de toate zilele".

Nici nu se poate o mai mare fineţe stilistică în a figura blânda ipocrizie în care părintele îşi ascunde cu vocabular din Scripturi patima lui pentru vin.

Arhanghelul Mihail este un pacinic nebun mistic. El e privit în nevinovatul lui automatism care îl apropie de sălbăticiuni. Când dintr'un exces de asprime inofensivul nebun e gonit din chilia unei mânăstri unde sosea periodic, scos din mecanica lui, nebunul fuge peste munţi. E sadovenism aici dar bine însuşit, cu o expresie simplificată pentru a se evita pastişa.

Acesta a fost Patraşcanu. Artist bun, nu cu mare spirit de invenţie, dar în stare să construiască, fără mari originalităţi, câteva mici opere durabile.

G. CALINESCU

M. Zoscenko

Căsătorie de convenienţă

— Altă dată era mult mai simplu, — zise Grigore Ivanovici. Când doi se logodeau, totul era limpede ca 'n palmă. Iată: aici logodnica, aici mama ei şi aici — zestrea. Şi dacă era zestre, se ştia îndată şi ce fel de zestre era: bani sau o căsuţă cu temelie.

Dacă erau bani, nobilul părinte te înştiinţa anume câţi bani erau. Şi dacă era o căsuţă cu temelie — se punea chestiunea despre ce fel de căsuţă e vorba? Poate că de lemn, poate că din cărămidă.... Totul era la vedere, pe faţă — nu încăpea nici un fel de înşelăciune.

Iar acum! Incearcă, mă rog, dacă eşti logodnic — să te descurci! Căci părinţii din ziua de azi nu mai au obiceiul să ofere bani. Iar, dacă peţitorul se orientează cumva după bunuri — e şi mai rău.

Bunăoară, avere mobiliară — o şubă din cuier. Atârnă, această şubă, şi atârnă. Stă acolo o lună, două. Poţi s'o vezi în fiecare zi, poţi s'o pipăi,— dar când încep tratativele afli că nu e a logodnicei, ci a chiriaşului din camera mobilată.... Cu pernele de puf — alt cântec; pui capul pe ele şi simţi că sunt umplute cu pene.

Iată averea! Cu astfel de bunuri, îţi faci numai sânge rău.

In genere, se petrec lucruri pe lumea asta— că nu le mai dai de rost. Sunt un vechi revoluţionar, dela 1909, am trecut prin toate partidele, — şi totuşi mi-se învârte capul şi nu mai înţeleg nimic.

Numai fetele care ocupă o slujbă mai prezintă un interes. Nu-ţi pot trage chiulu: salariul, indexul, categoria. Dar şi aici poţi să te arzi.

Iată că — mi-a plăcut una. Ne-am făcut reciproc cu ochiul. Am legat cunoştinţă. Şi, din vorbă în vorbă, am întrebat-o unde slujeşte şi cât câştigă Adică: indexul, categoria?

— Sunt funcţionară la depozit, — a zis. Salariul — atâta şi atâta.

— Foarte bine, — am zis, — şi mersi. Imi placi. Categoria e simpatică şi indexul — merge! Să fim prieteni....

Am dus-o regulat la cinematograf. Pe contul meu. După vreo două săptămâni, i-am dat un ultimat — să mă introducă în casa lor.

M'a introdus. Fireşte — o mamă bătrână. Tata — un fel de vechi revoluţionar. Fiica — logodnica, şi eu alături, în calitate de logodnic, ca să zic aşa.

Bine! Incep să le fac vizite şi să iscodesc lucrurile mai de-aproape. Cu bătrâna discut mai mult chestiuni filosofice: — cum trăesc şi dacă nu duc lipsuri? Dacă nu va fi nevoie, — ferească Sfântul! — să le vin în ajutor?

Nu — zice — nu-i nevoie de niciun ajutor. In ce priveşte zestrea însă, n'aşi vrea să mint: zestre nu e. Dar trusou şi jumătate de duzină de lenjuri se găsesc.

— Ah, — zic, — mamă dragă, jumate duzină sau o duzină întreagă, se va vedea mai târziu. Nu face să vorbim, înainte de vreme. Mie îmi place fiica matale şi aşa — salariul, indexul şi celelalte privilegii sunt totuşi ceva... Astea toate le consider drept dotă.

Ei, fireşte, bătrâna, porumbiţa lui Dumnezeu, începe să plângă. Şi ochii bătrânului revoluţionar se umplu de lacrimi.

— Dacă-i aşa, — zice — însoară-te, dragul meu

Aşa dar — logodnă. Şoapte. Suspine.

Mama, porumbiţa lui Dumnezeu, aduce încetişor vorba despre biserică. N'ar fi rău să trecem pe la biserică.

— Trecem noi şi fără de biserică,— răspund eu. Eu — zic, — sunt vechi revoluţionar. N'am aşteptat să mă măture — am plecat singur din partid. Nu pot să merg împotriva conştiinţei mele. Nu insistaţi.

Iar a plâns bătrâna. Şi ochii bătrânului revoluţionar iar s'au umplut de lacrimi. Dar au cedat.

Insfârşit, ne-am căsătorit.

In fiecare dimineaţă, nevasta, tânără şi frumuşică, se duce la slujbă; şi la patru se întoarce. Intotdeauna — cu un pacheţel în mână.

Ei, fireşte, iar cuvinte drăgăstoase, — şi mai scoală-te Grişa din pat că ai să faci răni pe spate!

Şi iar lacrimi de fericire, în luna de miere.

Toată această discuţie s'a prelungit timp de două luni, după stilul nou.

Intr'o zi tânăra şi frumoasa nevastă s'a întors fără de pachet — şi parcă plângând.

— De ce plângi, — întreb, — ai pierdut poate pachetul?

— Aşi, — răspunde, — ce importanţă are pachetul? M'au concediat, din pricina reducerilor.

— Ce spui? Cum se poate?

— Asta e! — zice.

— Pardon! — zic. Nu ţi-am cerut nici o zestre, dar m'am orientat după slujba ta.

Tânăra nevastă e disperată.

— Da, — zice, — m'au dat afară, fiindcă sunt măritată.

— Cum se poate? Mă duc să vorbesc cu şeful tău. Nu merge aşa...

Mi-am pus repede pantalonii şi am plecat.

Ajung. Şeful de birou e un fel de vechi revoluţionar cu cioc.

Ii explic, canaliei, cum stau lucrurile, — el însă se încăpăţinează şi-mi răspunde: nu ştiu nimic. Ii vorbesc despre zestre — şi el îmi spune că afacerile familiale nu-l privesc.

Ii zic:

—i Şi eu sunt vechi revoluţionar încă dela 1905.

El însă mă invită să părăsesc biroul.

L-am salutat şi m'am întors acasă. Nevastă-mea era liniştită şi nu mai plângea.

— Aşa dar, — zic, — ai încetat să mai plângi. Eu m'am însurat — şi pe dumneata te-au redus....

O iau de mână şi ne ducem la mama-soacră.

— Mersi, — zic, — pentru serviciul ce mi l-ai făcut. Ai crezut că o duzină de lenjuri ajunge — şi basta!

Se'nţelege, porumbiţa lui Dumnezeu a început să plângă. Iar bătrânul revoluţionar — să lăcrimeze.

— Totul e dela Dumnezeu. Poate că veţi putea trăi şi aşa.

Imi venea să-l cârpesc, pentru aşa sfat. Dar m'am stăpânit. Mi-am zis că puturosul ăsta e în stare să mă dea în judecată.

L-am scuipat pe vestă — şi-am plecat.

Acum sunt divorţat — şi caut logodnică

trad. de F. DIMA

Cronica mizantropului

Cel mai mult

Tot mai numeroase sunt persoanele, chiar cultivate, care folosesc bizarul superlativ relativ cel mai mult. *E o formă care mă surprinde tot atât cât şi acordul* unei femei frumoasă. *Formele acestea sunt cu neputinţă. Nicicodată copil fiind, nu le-am auzit, nici nu le-am învăţat la şcoală, în niciun scriitor român mai răsărit nu le-am întâlnit, urechea însfârşit refuză să le tolereze. Imi vine să zic: asta nu e corect româneşte*

— *Aha! — va zice cineva — eşti şi dumneata dintre puriştii aceia care suspectează pe toată lumea că nu vorbeşte curat româneşte. De vreme ce unii indivizi zic* cel mai mult *înseamnă că forma există.*

Ei bine, forma nu există, cum nu există: borbatul mea maninca. *De fapt* cel mai mult *nu există nicăeri, în nici o limbă şi e numai o aberaţie gramaticală. Aici nu e o chestie de purism ci o problemă de gramatică, iar gramatica e logică. Când forma aceasta mă surprinde neplăcut se petrece în capul meu un proces logic ascuns şi instantaneu. Dacă încerc acum să scot la iveală analitic judecata îmi dau seama de ce nu există* cel mai mult.

Cel mai mult *ca superlativ relativ al adverbului e copiat după superlativul relativ al adjectivului. De pildă:* cel mai frumos. *Acest superlativ cuprinde un substantiv subînţeles ori ante-pus, ori post-pus:* omul cel mai frumos, cel mai frumos om. *Toate elementele superlativului se supun prin acord substantivului. Cel este de fapt un demonstrativ* (acela), *adjectivul se acordă cu substantivul:* cel mai frumos, cea mai frumoasă. *La fel în franţuzeşte:* le plus beau, *în italieneşte il* più bello. *Prin urmare cel presupune neapărat un substantiv sau un adjectiv adiacent.*

Atunci e limpede pentru ce urechea ajutată de judecata obscură refuză pe cel mai mult. *Mult este adverb şi determină un verb. Grupul întreg ar fi:* acest lucru îmi place cel mai mult. *Ce rost are demonstrativul* cel? *Să demonstreze substantivul masculin* lucru? *Acela e determinat de* acest. Cel *(care presupune numaidecât un substantiv masculin singular) devine o absurditate. E cum am zice:* ia priveşte la cel... mult. *Verbul a plăcea şi orice alt verb pe lângă care stă adverbul* mai mult *nu suferă demonstrativ declinabil. Nu se poate deci spune decât:* îmi place mai mult decât orice, mai presus de orice. *Francezii, italienii, bizuindu-se pe logică zic şi ei* ça me plait plus que toute autre chose; mi piace più di tutt'alta cosa, *iar nu* le plus bien, il più bene. Tot aşa cum nu putem *acorda demonstrativul masculin sau feminin cu un adverb* (cel mai nebuneşte) *nu putem alătura adjectivul de verb* (îmi place... frumos, vorbeşte... bun, cel mai bun). *Bine înţeles, mulţi îşi vor vedea de treabă şi vor continua să spună* cel mai mult *dar măcar eu ştiu că a mo raţiune pentru care nu pot să accept această inovaţie* *.

* Există în limbă, e adevărat, *cel mult, cel puţin* dar înţelesul substantival e aici limpede: *multul* pe care ai putea să-l faci, ar fi să pleci = cel mult (lucru pe care l-ai putea face) ar fi să pleci.

Cronica sportivă

Azi, când manifestaţiunile sportive preocupă masele într'o măsură mai mare chiar decât producţiunile literare şi artistice, revista noastră a ţinut să dea atenţia cuvenită unor atari manifestări, prin inaugurarea acestei cronici.

Nu vom da aici rezultate brute, cifre goale, uşor de găsit în cotidianele de informaţii şi de specialitate, ci vom cerca să facem comentarii generale, fie pe marginea evenimentelor sportive ale săptămânii, fie asupra „sportmenilor", sau spectatorilor.

Premiatul foot-ball-ului.

Dintre toate sporturile, acela care se bucură de cea mai mare atenţie din partea maselor este, fără îndoială, foot-ballul.

Afirmaţiunea aceasta este valabilă nu numai pentru ţara noastră, unde preferinţa pentru foot-ball depăşeşte cu mult interesul purtat celorlalte sporturi, ci se menţine cu aceeaşi exactitate şi pentru toate ţările din Europa centrală şi occidentală, inclusiv Anglia.

Competiţiile atletice, deşi au loc mai rar şi sunt sprijinite de oficialitate, întrunesc pe stadioane un număr mult mai mic de spectatori, decât matchurile obişnuite pentru campionat, ale cluburilor din primele ligi de foot-ball.

Chiar în Grecia, unde atletismul se mai bucură de faima pe care i-au dat-o străvechile întreceri olympice, curentele noi în lumea sporturilor se manifestă cu succes în favoarea foot-ballului.

Ne este tuturora proaspătă în memorie vâlva stârnită de „cazul Humis".

Personalităţi de vază ale Eladei şi presa sportivă de acolo, s'au străduit, prin diverse mijloace, câteva luni, să reţină în patrie pe reputatul footballist.

Aşa că şi Grecii, devotaţi întrecerilor atletice clasice, se pasionează acum după nobilul sport al balonului rotund.

Foot-ballul balcanic este într'un progres vădit.

Menţionăm, pentru exemplificare, rezultatul surprinzător obţinut recent de Bulgari în faţa Cehilor.

In Statele-Unite, numai matchurile de box între campionii mondiali atrag în jurul ringurilor mai multă lume, decât în tribunele stadioanelor de foot-ball.

In Anglia, demonstraţiile foot-ballistice adună pe stadioane sute de mii de spectatori entuziaşti, într'o singură după-amiază.

Aci, o atracţie suplimentară, foarte puternică o constituie, desigur, pariul mutual.

Pe lângă senzaţiile furnizate de fazele jocului, spectatorul mai cearcă şi emoţiile câştigului sau pagubei, care alternează atât de surprinzător în cursul unui match pasionant.

La noi, în toiul campionatului, sau când sunt matchuri internaţionale de foot-ball, stadioanele fac o concurentă serioasă hipodroamelor, unde lumea mai e momită de vraja câştigurilor eventuale ale pariului mutual.

De foarte multe ori s'au numărat pe arenele de foot-ball mult mai mulţi spectatori decât pe marginea pistelor de alergări.

Dar foot-ballul nu e numai văzut de mulţi, ci e şi jucat de mulţi.

In controalele federaţiei române de foot-ball, sunt înmatriculaţi 42.570 jucători; jucători care practică regulat, cu activitatea sportivă supravegheată şi îndrumată de antrenori şi de diferite comitete de conducere.

Dar sunt sute de mii de jucători neînregistraţi de nici o federaţie, de la copiii care se joacă cu cutia de conserve pe maidanele oraşelelor de provincie, care nu cunosc aproape alt sport în afară de foot-ball, şi până la elevii de liceu, cari joacă un foot-ball reglementar, dar nu-s înregimentaţi în cluburi, fie că-s opriţi de regulamentele şcolare, fie de părinţii lor.

Nici un sport nu este atât de răspândit pe glob, balonul rotund rostogolindu-se pe terenurile sportive depe toată suprafaţa lui.

Competiţiile internaţionale sunt foarte frequente şi strâng relaţiile sportive dintre ţările cele mai îndepărtate.

Prin foot-ball se stimulează interesul maselor şi pentru celealte sporturi: rugby, handball, voley-ball, polo, atletism, etc.

Intâietatea foot-ballului e evidentă.

N'aveţi decât să răsfoiţi gazetele sportive sau paginile consacrate sporturilor din ziarele de informaţiuni şi veţi constata că mai bine de jumătate se ocupă de foot-ball, iar restul de toate celelalte sporturi.

De ce această superioritate? De unde această hegemonie?

Vom căuta să lămurim acestea într'o cronică viitoare.

L. DONAR

TUAREGII

In regiunea munţilor Hoggar sau Ahaggar, situaţi pe tropicul Cancerului, trăesc Tuaregii. Ei sunt cei mai interesanţi din triburile nomade din pustiul Saharei. Numărul lor e restrâns, nefiind decât 3500 suflete în total. Ascunşi în văile şi crăpăturile munţilor, ei au rezistat timp îndelungat încercărilor de cucerire, fiind supuşi definitiv abia în 1902.

Acest popor are un caracter medieval. Societatea e bazată la ei pe erarhia feudală. Nobilii (Ihaggaren) trăesc din venitul pe care-l primesc dela vasali (Imrad). Bineînţeles că toţi Tuaregii, atât cei nobili cât şi cei simpli, trăesc foarte sărăcăcios, cum în general e cazul triburilor nomade. Pare-se că nivelul lor economic a scăzut de când au fost supuşi şi pacificaţi şi de când Franţa exercită un control asupra acelor regiuni. Altădată nobilii tuaregi, caşi cavalerii medievali, asigurau paza drumurilor, protejau caravanele, îşi procurau sclavi din Sudan şi-şi chemau vasalii la arme. Azi le-a mai rămas doar păstoritul, cu care se îndeletnicesc Imrazii, pe când nobilii Ihaggaren s'au lenevit.

Ei pretind că origina lor se trage din dinastia Almoravizilor, care stăpâniră pe timpuri Marocul. Dealungul secolelor Tuaregii au păstrat obiceiuri curioase: bărbaţii poartă faţa acoperită, armele lor seamănă cu acelea ale cavalerilor medievali europeni, lănci lungi şi fine, încrustate cu cupru, sabie cu cruce la mâner, pavăză de piele de antilopă cu ornamente.

Ca mai toţi locuitorii deşertului, Tuaregii sunt foarte slabi, din cauza climei şi a alimentaţiei insuficiente. Sunt foarte înalţi, au umerii largi, iar cei nobili au mâni şi picioare subţiri. Ţinuta lor e plină de demnitate, cu ochi expresivi, creionaţi pentru a mări această expresivitate naturală, fruntea largă, faţa ovală. Nasul, gura, bărbia sunt în majoritatea cazurilor invizibile. Când a atins pubertatea, bărbatul tuareg îşi ascunde faţa sub voal. Ei poartă o îmbrăcăminte din stofă indigo. Cum nu se spală niciodată, pielea lor capătă nuanţe albăstrii.

Tuaregii sunt călăreţi renumiţi, dromeţi neobosiţi, deşi hrana lor e aşa de puţin substanţială. Sunt îndrăgostiţi de libertate, de aer liber, se deplasează uşor din seceta regiunilor stâncoase în ţinuturile mlăştinoase ale Nigerului, când schimbă păşunile turmelor. Sănătatea lor rezistă la contrastele de climat şi la hrana insuficientă. Sunt mândri şi veseli, cu toate lipsurile existenţei în deşert. Adevăraţi aristocraţi!

Femeile Tuaregilor sunt uneori foarte frumoase. Ele nu merg voalate ca bărbaţii. Femeia joacă un rol important în societatea tuaregă. Sunt cultivate, iubesc literele şi muzica. Grija gospodăriei e lăsată în seama servitorilor, femeile ocupându-se cu muzica, poezia şi... amorul. Sunt fidele atât timp cât sunt căsătorite. Ca domnişoare sau ca femei divorţate, ele se bucură de toată libertatea. In caz de divorţ soţul trebue să îngrijească de viitorul fostei consoarte. Ce deosebire între situaţia femeii tuarege şi aceia a femeilor la celelalte popoare coloniale!

Femeile libere beneficiază de avantagiile pe care le oferă seratele numite „ahal". Sunt recepţii oferite de o fată, tânără femee divorţată sau văduvă. Femeile şi bărbaţii se adună în cortul împodobit al amfitrioanei, înveşmântată în tot ce are mai scump. Pe o vioară monocordă stăpâna cortului cântă melodii, însoţite de voci. Apoi tinerii trebue să recite poeme compuse în onoarea amfitrioanei. Urmează duelurí de spirite, discuţii stimulate de cochetăria feminină. Un adevărat „salon" literar şi artistic. Noaptea târziu, oaspeţii se îndepărtează pe cămilele lor. A rămas locului o singură femee, care aparţine tânărului tuareg care se va bucura de graţiile doamnei ce profită de libertatea dragostei, îngăduită de legile tribului.

La Tuaregi domneşte instituţia matriarcatului. Aceasta conferă femeilor libertăţi de care nu se bucură la alte popoare, unde bărbatul abuzează, protejat de societatea care-i conferă drepturi.

I.SER.

Arthur Schnitzler

FLORI

Am hoinărit toată ziua pe stradă, în timp ce fulgii de zăpadă cădeau încet și tăcut. Intors acasă, am aprins lampa și am luat o țigară. Cărțile de citit sunt în fața mea. Totul pare că mă poftește la confort, dar e inutil, căci un singur gând mă frământă.

Nu este ea pentru mine moartă de mult, moartă, sau după expresia copilărească și patetică a celor care au fost înșelați, mai mult decât moartă? Acum când o știu îngropată departe cu atâtea altele, îmi dau seama că nu a încetat să existe pentru mine un minut înainte de a muri. Iat-o în pământ pentru totdeauna, fără speranță de a se reîntoarce la primăvară, nici în timpul grelelor zile de vară, nici când zăpada cade ca astăzi!

Durere? Nu... pur și simplu groaza care ne apucă când vedem cum lunecă în mormânt ceva care a fost al nostru și a cărui personalitate nu mai lucrează asupra memoriei noastre prin lumina ochilor și sunetul vocii ei.

Desigur că a fost foarte trist când i-am aflat trădarea; dar câte sentimente diferite, mânie, ură subită, desgust de viață și... desigur și puțină vanitate rănită! Mi-am dat seama de durerea mea încetul cu încetul. Apoi consolarea că și ea trebuia să sufere, îmi deveni o binefacere. Am păstrat duzini de scrisori pe care aș putea să le recitesc dacă aș vrea, atâtea suspine, atâtea gemete ca să-i implor iertarea.

O mai văd încă într'un costum englezesc de culoare închisă și cu o pălărioară de pae, așteptându-mă în colțul străzii și urmărindu-mă cu privirea, și-mi amintesc de ultima noastră întrevedere, de chipul ei rotund de copil, mistuit și pălit de suferințe, de ochii ei mari uimiți.

Am lăsat-o să plece pentru ultima dată fără să-i mai întind mâna. De la fereastră, am putut-o vedea ocolind colțul străzii și dispărând pentru totdeauna.

Astăzi nu mai poate veni.

Din întâmplare am aflat cum a fost; ar fi putut să treacă săptămâni, luni, fără să fi știut. M'am întâlnit cu unchiul ei, pe care nu-l mai văzusem de un an și care vine rar la Viena. Nu prea des am stat noi de vorbă amândoi. Odată, acum 3 ani, la o partidă de popice, unde ea venise cu mama ei, și apoi în vara care urmă după asta.

Eram cu câțiva prieteni în Prater, la Czarda.

Masa de alături de noi era ocupată de acest unchi și doi sau trei alți domni. El era instalat, confortabil, părea vioiu și vesel și ciocni paharul cu mine. Inainte de a părăsi grădina, se opri și mă așteptă ca să-mi încredințeze în mare secret, că nepoata lui mă admiră cu fervoare.

Mă simțeam pe jumătate lucid și găseam curios, amuzant, extravagant ca acest bătrân să-mi spună acest lucru în sunetul țambalelor și al viorilor, mie care trebuia să-l știu, atunci când mai aveam încă pe buze gustul ultimului sărut al fetei.

Și în dimineața asta? Gata să trec pe lângă el fără să-l văd, apoi îi cerui noutăți despre nepoata lui, din politeță mai mult pentru el decât din interes pentru ea. Nu știam nimic despre ea, de mult timp nu-mi mai scria; atât numai că un buchet de flori continua să vină în fiecare lună, la dată fixă, în amintirea unei zile foarte fericite. Nici un cuvânt nu însoțea aceste biete flori umile și mute..

Bătrânul păru mirat de întrebarea mea.

— Nu știi că sărmana copilă a murit acum o săptămână?

Am rămas înmărmurit. Imi dădu amănunte.

— A fost suferindă de mult timp, dar abia o săptămână a stat în pat.

De ce boală a murit?... Melancolie maladivă?... Anemie?... Medicii nu știu.

Rămăsei mult timp nemișcat pe locul unde mă părăsise bătrânul. Eram obosit ca după un greu efort fizic.

Acum mi se pare că această zi închide un capitol din viața mea. Pentruce, dar pentruce?...

Nu s'a întâmplat ceva care să mă mâhnească intim, nu mai simțeam nimic pentru ea, nu mă mai gândeam la ea.

Mi-a făcut bine că am notat toate astea. Mă simt mai liniștit. Căldura dulce a home-ului meu îmi intră în tot corpul.

Inutil să mă frământ fără motiv. Cu siguranță că e cineva pe undeva, al cărui doliu azi e mai adânc și mai motivat decât al meu.

Am făcut o mică plimbare în această zi senină de iarnă. Cerul e așa de palid, așa de rece, așa de depărtat... Oare eri a fost? Nu sunt săptămâni întregi de când l-am întâlnit pe acel bătrân?

Când evoc chipul ei, conturul îi este foarte precis, dar pot acum să mă gândesc la ea fără dușmănie. Nu pot însă să-mi închipui că ea nu mai e pe lume, că a fost pusă în cosciug și că a fost îngropată. Nu resimt nicio durere. Lumea mi s'a părut mai tăcută azi ca de obiceiu. La un moment precis am înțeles că bucurie și necaz nu există, nu, nu sunt decât presupuse plăceri, presupuse dureri. Chemăm sufletul ca să vadă cum râdem sau plângem.

Dacă aș voi în acest moment să citesc o carte serioasă și adâncă, mi se pare că i-aș înțelege toată înțelepciunea; dacă aș revedea tablouri, altădată disprețuite, cred că le-aș înțelege frumusețea obscură. Când mă gândesc la ființele iubite care au murit, nu mă mai simt mâhnit. Moartea mi-a devenit familiară, se plimbă printre noi fără să ne vrea rău.

●

Zăpada! Albă de tot, se îngrămădește pe străzi! Micuța mea Gretl a venit să mă vadă și a găsit că era momentul cel mai potrivit să facem o plimbare cu sania.

Am plecat afară din oraș, și în sunetul clopoțeilor am mers pe drumuri limpezi și lunecoase, în goană... iute, iute, tot mai iute. Deasupra noastră, cerul palid și cenușiu, de ambele părți dealuri albe și scânteetoare.

Gretl și-a pus capul pe umărul meu și privește satisfăcută drumul lung din fața noastră. Ne oprirăm la un han pe care l-am cunoscut plin de verdeață în vara asta; mi se păru schimbat, singuratec și așa de complect de lipsit de contact omenesc, că trebui să-l căutăm din nou.

Depărtarăm masa de soba mare de tuci, care se găsea în sala hanului și care încălzea atât de tare, încât obrazul stâng și urechea micuței Gretl deveniseră stacojii. Imediat îi sărutai obrazul drept.

Apoi veni reîntoarcerea pe înserate; Gretl, ghemuită în mine îmi ținea mânile în ale ei.

— Insfârșit, ești al meu.

Fără să caute, găsise adevăratul cuvânt care mă făcea fericit. Poate că și aerul rece și aspru al câmpiei înzăpezite eliberase simțurile. Da, mă simt liber și ușor, mult mai mult decât în zilele din urmă.

●

Zilele trecute am avut o idee curioasă.

Era după-masă și moțăiam pe dormeuză. Mi se părea că eram un om rece și tare; mă comparam cu cineva care, în fața unei gropi în care dispărea o ființă iubită, e lipsit de lacrimi, lipsit de simțiminte.

Sunt atât de tare, încât nu mai pot fi împăcat cu această moarte prematură nemiloasă.

●

S'a sfârșit, s'a sfârșit. Viața mea, plăcerile mele și puțintică dragoste alungă aceste nerozii. Văd mai multă lume și-mi plac persoanele pe care le văd. Le găsesc lipsite de răutate; îmi povestesc fel de fel de lucruri care mă distrează, iar Gretl e o făptură fermecătoare și tandră; e așa de drăguță când se așează în firida ferestrei după prânz și soarele îi polеește părul blond.

●

Ceva ciudat s'a întâmplat în dimineața asta. Suntem la data lunii când ea avea obiceiul să-mi trimeată flori... Ei bine, florile au sosit — cașicum.... cașicum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Le-am primit azi dimineață așezate într'o cutie îngustă, albă. Ochii îmi erau încă plini de somn. N'am înțeles decât când am desfăcut cutia și fără să vreau mi-a fost frică. Aveam în fața mea, garoafe și micșunele legate

ARTHUR SCHNITZLER

grațios cu un fir de aur.... Stăteau ca într'un sicriu. Le luai în mână și mă simții înfiorat până în inimă. Inţeleg cum au venit aceste flori. Simțindu-se bolnavă și presimțind poate sfârșitul apropiat, ea a făcut comanda obișnuită la florărie. Nu vroia să mă lipsească de acest semn de tandrеță. Iată desigur explicația acestui buchet de flori — o explicație firească și în acelaș timp mișcătoare. Și totuși în mâna mea, când se înclină și tremură, aceste flori au pentru mine ceva spectral.

Toată rațiunea, toată voința mea, nu pot să mă impiedice să le consider ca venind din partea moartei, ca însărcinate de ea să-mi vorbească de dragostea ei, de fidelitatea ei tardivă.

Nu, noi nu înțelegem moartea, sigur că nu o înțelegem. O ființă este cu adevărat decedată, atunci când s'au stins toți cei care au cunoscut-o.

Pe aceste flori nu le-am strâns în mână ca de obiceiu. Am fost mai delicat ca să nu le fac vreun rău, mai blând cașicum îmi era teamă să nu aud gemând sufletele lor. Pe biroul meu, în păhărelul îngust de cristal verde, mi se pare că văd corolele lor aplecându-se spre mine într'o mută mulțumire.

Mirosul lor este pătruns de toată durerea, de toată nostalgia unei dragoste inutile și cred că dacă aș cunoaște limbajul naturii în locul limbajului ființelor vorbitoare, aceste flori mi-ar istorisi povestea lor.

Nu vreau să-mi rătăcesc gândurile.. Sunt niște flori și atât. O mică salutare din lumea cealaltă și nu o chemare care se ivește din mormânt. O clientă oarecare a cumpărat mașinalicește dela florărie acest buchet de flori, le-a învelit în vată, le-a așezat în această cutie albă și le-a trimis. Așa se explică prezența lor aici. De ce să mă frământ atât cu gândurile?

●

Iau aer și fac plimbări lungi singur. In mijlocul lumii mi se pare că nu mai am contact cu semenii mei. E ca o soluție de continuitate între mine și ei. Observ acest lucru și când drăguța mea blondină, instalată la mine, îmi istorisește o grămadă de povești în privința... a nu mai știu ce. In clipa când pleacă, o simt deja departe, cașicum a înghițit-o valul de trecători, cașicum ar fi dispărut fără să lase urme. Dacă nu s'ar mai întoarce, n'aș fi mirat.

●

Florile sunt tot în îngustul vas de cristal irisant, tulpinile stau în apă și toată odaia îmi este parfumată.

Deși ușor ofilite, căci e aproape o săptămână de când le am, tot mai împrăștie parfum.

Incep să cred toate absurditățile de care râdeam altădată. Inţeleg dialogul omului cu natura, înțeleg ca să aștepți un răspuns când adresezi un cuvânt norilor sau izvoarelor. Nu-mi trec tot timpul uitându-mă la aceste flori cașicum ar trebui să vorbească? Ceeace e mai rău e că știu că șoptesc, că se vaetă mereu, chiar în această clipă și că sunt gata să le înțeleg.

●

Sunt mulțumit că văd iarna apropiindu-se de sfârșit. Primăvara, care e pe drum, împrăștie în aer o presimțire fericită. Și timpul trece într'un chip ciudat. Viața mea a rămas aceiaș și totuși liniile mari de demarcație nu mi se mai par trase de o mână sigură.

Ceeace a fost eri pentru mine nu mai are nimic precis și zilele precedente sunt încurcate în nedeslușitul visului.

Când Gretl pleacă de la mine și mai ales dacă n'am văzut-o de câteva zile, consider această chestiune ca o poveste veche. De câte ori mă vizitează, vine de atât de departe... Când flecărește, o găsesc așa de firească, și din această clipă îmi revine sentimentul prezentului și al realului.

Dar culorile și sunetele îmi par prea nearmonizate, căci prezența micuței dragi este pentru mine vie și intensă atât cât lipsa ei îmi este nespus de depărtată.

Nimic din ea nu trăește mai departe când e plecată, nimic din limpezimea chipului ei, nimic din sunetul vorbelor ei. Totul se stinge, totul se sfârșește brusc, înăbușit ca într'o grotă întunecoasă.... și rămân singur în fața florilor mele.

Sunt ofilite, complect ofilite. Nu mai au niciun parfum. Mult timp Gretl nu le-a observat, dar azi privirea ei s'a oprit asupra lor și am întrezărit o întrebare pe buzele ei. Apoi s'a răzgândit cașicum o frică ascunsă a reținut-o. Din aceea clipă n'a mai scos nici un cuvânt, imediat și-a luat rămas bun și a plecat.

●

Petalele cad încet una după alta, nu le ating; degetele mele le-ar preface în pulbere. Nu pot să spun cât sufăr că le văd ofilite. De ce nu am puterea să isprăvesc cu această obsesiune? Aceste flori moarte mă îmbolnăvesc. Nu mai pot să le suport, plec repede de acasă, dar pe stradă mă apucă iar și trebue să mă întorc să le văd. Le regăsesc în vazul verde cum le-am lăsat — triste și obosite. Am plâns eri privindu-le, plâng în fața unui mormânt, fără să mă gândesc măcar la cea care mi le-a dat.

Poate mă înșel, dar cred că și Gretl simte prezența unui lucru neobișnuit în odaia mea.

Când e la mine nu mai râde, nu mai vorbește cu vocea ei obișnuită, limpede și ușoară. Și nici eu nu o mai

(Continuare în pag. 12)

PROCESELE LUI TITU MAIORESCU

Interogatoriul acuzatei Emilia Richert

Am urmărit în numerele anterioare întrebările președintelui de tribunal Dudescu și răspunsurile pe care le-a dat Maiorescu, în apărarea cinstei sale amenințate.

După aceasta, în ziua de 31 Octombrie, în fața tribunalului a fost chemată Emilia Richert, guvernanta dela Școala centrală de fete, persoana acuzată că împreună cu Titu Maiorescu a comis delictul de atentat la bunele moravuri.

In general, răspunsurile guvernantei, o fată tânără, abia în vârstă de 19 ani, dau dovadă de multă simplitate și pe alocuri de naivitate, deosebindu-se de apărarea clădită pe o logică indestructibilă a lui Maiorescu.

Primele două întrebări puse Emiliei Richert și răspunsurile acesteia se referă la starea civilă a acuzatei, calitatea sa în școală și atribuțiile:

După aceasta, intrebarea care urmează îmbrățișează cazul de „nemoralitate" în general. Emilia Richert, de la început, neagă: „n'am condus pe d. Maiorescu". *Imediat însă revine și afirmă că uneori se întâmpla, dar totdeauna aceasta s'a petrecut în prezența soției lui Maiorescu, iar când acesta avea de corectat caete, „la care corecțiune" îi ajuta și ea* „mai întotdeauna *era d-na directoare" de față.*

Să urmărim însă răspunsul după actul oficial:

Anul 1864, Octombrie 31 zile.

Tacriul D-rei Emilia Richert bănuită că-împreună cu d. Titu Maiorescu au comis un delict în Pensionatul Central de fete contra bunelor moravuri.

INTREBARE :

1) Arătați cum vă este numele și pronumele, vârsta, naționalitatea, religia, protecția, meseria, de sunteți măritată, ce avere aveți, unde vă este locul de locuință și unde vroiți a-l avea până la finitul procesului?

RASPUNS: Emilia Richert.

Mă numesc Emilia Richert sunt de 19 ani, Bucovineancă, de 15 ani în Moldova, guvernantă la Școala Centrală de fete din Iași, nemăritată. Avere am numai salariul, locuesc în Iași până la sfârșitul procesului.

INTREBARE:

2) Sunteți invitată a lămuri cu amănuntul, în ce calitate erați la Pensionatul Central de fete, care vă erau instrucțiile, adică ce îndatoriri purtați, și care era persoana în drept a vă face observări în funcția ce ocupați?

RĂSPUNS: Emilia Richert.

Eram în calitate de guvernantă, atribuțiunile mele erau: privigherea asupra elevelor și a lucrului de mână precum și de a înlocui pe Directoare în lipsa.

INTREBARE:

3) Sunteți bănuită că în contra datoriilor D-voastre ați dat probă de nemoralitate, aducând sau primind în odaia D-voastre pe D-l Maiorescu, cu care stați nopțile până târziu și în care timp primeați dela aceasta declarații de amor. Ce răspundeți la aceasta?

RĂSPUNS: Emilia Richert.

N'am condus de loc pe D-l Maiorescu în camera mea. Se știe prea bine că D-l Maiorescu da lecțiuni de gramatică la Școala Centrală, dacă a intrat de câteva ori în camera mea, a intrat cu soția D-sale, care a asistat adesea ori la prelecțiuni, cât pentru dățile când a venit singur a corijat caetele elevilor la care corecțiune îi ajutam și eu și mai întotdeauna era D-na Directoare de față. Lecțiunile se predau dela 6—7, se întâmpla că ținea mai mult.

Eșia la ora 8 și în totdeauna eram prezentă afară de vreun caz de indispoziție, ceiace pot constata elevele, pedagogile și iarăși perdejita, însărcinată cu privigherea intrărilor și eșirilor și apoi D-na Directoare, cu toate pot constata că D-l Maiorescu n'a ieșit din internat, după ora 9, numai o singură dată, seara, înaintea pornirii d-sale la Berlin, venise atunci pentru a mă însărcina cu păstrarea pianului, care a doua zi dimineață a fost și adus în odaia mea.

Cât pentru declarații de amor protestez și mă împotrivesc oricăruia ce a înaintat asemenea falsități. Ceiace privește moralitatea mea declar că în 4 ani, în care mă aflu ca funcționară, la Școala Centrală de fete, nu mi s'a făcut nici de fostul Director, D-l Nicolae Verdeanu nici de Directoarea prezentă D-na Olimpia Gross, cel mai mic reproș în contra bunei mele purtări.

Intrebarea care urmează privește „arătările" portarului și economului școlii. Cu economul, Emilia Richert termină repede: economul este rudă cu fosta guvernantă pe care a înlocuit-o ea și afară de asta, îi poartă ură pentru desele observații în privința mâncării slabe. Cât despre portar, este în înțelegere cu economul.

INTREBARE:

4) Tocmai asupra moralității D-stre sunt arătările portarului și iconomului cari zic că D-voastră eșiți din internat nopțile și vă întoarceți alteori pe la un cias, mai multe pedagoge deasemenea urmau numai puțin și D-na Directoare. Există arătări și mai grave din partea acelor persoane: declară că D-l Maiorescu stă nopțile la D-voastră și aceasta adesea ori. Asupra acestor mărturii D-voastră sunteți îndemnată a lămuri tot adevărul spre a da Justiției lumina de care are trebuință.

RĂSPUNS: Emilia Richert.

Declar că arătările defăimătoare a iconomului și a portarului asupra moralității mele sunt false și chiar toate negreșit prin ura ce iconomul îmi poartă, din ziua depărtării fostei guvernante. Se vede că ura aceia era, există prin oareșcari personalități. Mai întâiu că aceiaș guvernantă pe care am înlocuit-o îi este cumătră, după aceia că i-am făcut în multe rânduri observațiuni asupra bucatelor și porțiilor elevelor, când economia vrea să meargă prea departe.

Cât privește pe portar a fi fost mai mult de cât sigur în înțelegere cu iconomul.

Repet încă odată că împotriva acestor arătări iau ca martoră pe D-na Directoare și a pedagogelor nu sunt răscare se află în secția de lângă mine. D-ra Ecaterina Atanasiu, Elena Aliman se pot lua și mai multe eleve din aceiaș secție.

Nu contest că am fost câteodată la micile adunări ale D-lui Vasile Alexandrescu și a D-lui Maiorescu, am fost de vre'o două ori la teatru însă declar că niciodată n'am eșit fără permisiunea Directoarei, că am fost întovărășită de părinții mei care m'au și recondus la școală.

Ceia ce privește acuzările D-nei Directoare și a pedagogelor nu sunt răspunzătoare, prin urmare nu am nici un răspuns.

Nu cunosc nimic dintr'aceia ce-mi impută aceste persoane, și răspund în contra cu cea mai mare siguranță, că isvorul tuturor arătărilor este unul și că totul e legat de acelaș lanț.

Mai departe, magistratul trece la faptele relatate de martorii procesului.

INTREBARE:

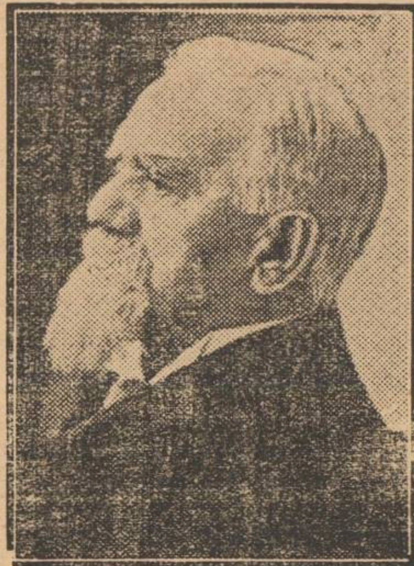
5) Din arătările D-nei Frosa Cobâlcescu care a produs arătările D-rei Elena Cigoli, Zmaranda Dimitriu și a D-nei Ana Câmpeanul (care deasemenea a reprodus arătările D-rei Veronica Câmpeanul), din arătările D-nei Catinca Codreanul, care susține că s'a informat de la mai multe persoane din pensionat.

Din arătările D-lui Nicu Teodoreanul și Căpitanului Dimitriu care s'au manifestat în jurnalul „Tribuna Română" să ridică asupra D-voastre că în adevăr erați în relațiuni de amor cu D-l Maiorescul, care mai adesea se afla la D-voastră nopțile până la orele cele mai înaintate.

Pentru că aceste persoane bănuesc în arătările lor declarând că moralitatea internatului ar fi compromisă prin purtările D-lui Maiorescul și a D-voastre. Sunteți îndemnată a mărturisi adevărul cum a stat și care vă sunt scuzile asupra acelor arătări?

RĂSPUNS: Emilia Richert.

D-na Frosa Cobâlcescu pe care n'o cunosc, și care nu mă cunoaște, este rudă cu economul școalei Centrale, cu care precum am zis'o deja, am avut multe certuri. D-ra Frosa Dumitriu este vara D-nei Cobâlcescu. D-ra Elena Ciugolea îi este nepoată, aici trebue să adaug că D-rele Smaranda Dimitriu și Elena Ciugolea erau favoritele fostei guvernante, D-ra Rucsandra Gavriliu, pe care am înlocuit-o, prin urmare niciodată nu m'au văzut cu mulțumire. Cât pentru Veronica Câmpeanu aceia, mai întâiu, ar fi vroit să mă răsplătească pentru multele reprimări și chiar pedepse pe care indolența ei le-a atras.

TITU MAIORESCU

Doar punctul de căpetenie este cu acest caz Elena Ciugolea, iar în fruntea revoluțiunii școalei centrale la anul 1862 în Ianuari 15, la care revoluțiune nu am luat parte, ceia ce a întărîtat mânia lor și după ce cursul învățăturii a apucat cea întâiu ocazie venită pentru a se răsbuna. Tot Dumnealor sunt cari au ținut atunci discursuri Prințului Alexandru Cantacuzino.

D-l Căpitan Dumitriu este fratele D-rei Dumitriu, venea din când în când la școală, o singură dată i-am vorbit. De unde poate ști D-l Căpitan ce se petrece în școală. E adevărat că a luat asupra lui o parte din acuzările surorei sale.

Pentru acel Nicu Tudoreanu mărturisesc că nu pot da nici o deslușire, fiindcă nici nu știu de se află. el nu-i sigur de toată această tovărășie.

In fine D-na Catinca Codreanu, fiind una din persoanele acelea cărora le place a profita de orice ocaziune, pentru a defăima onestitatea, însuși a fost ușor înșelată, prin răspândirea acestor calomnii la care s'a grăbit a lua parte.

Trebue să fac aci luare aminte că D-ra Elena Ciugolea a părăsit Școala Centrală de un an, prin urmare nu poate ști pe ce temeiu a dat acuzări.

Ceia ce privesc exemplele în contra moralității ce ar fi dat D-l Maiorescu nici nu am văzut, nici nu am auzit nimic ce ar fi fost contra moralității și a bunei cuviințe, iar că ar fi avut D-l Maiorescu cu mine relațiuni de amor, declar că nu este adevărat, și adaug încă că nu s'a petrecut între noi nimic la ce n'ar fi putut lua parte ori și cine.

Că a stat D-l Maiorescu la mine adesea ori, și târziu, repet că nu e adevărat, și rog a treia oară să se ia ca martori împotriva acestui neadevăr persoanele numite de mine mai sus.

Conchid Domnilor că nu cunosc probele, însă simt în conștiința mea, că calomnii copilărești și a oamenilor rău voitori nu pot fi prețuite de lege...

Nu-mi iau nici un apărător fiindcă sunt nevinovată, astfel de justiția tribunalului încât sunt sigură că-mi va face dreptate și că onoarea mea care a fost compromisă așa de viu în public îmi va fi înapoiată în public.

E. RICHERT

De subscrisul s'a luat interogatoriul D-rei Emilia Richert.

ss. Președinte, D. Dudescu

Este interesant de reținut țesătura de intrigi isvorîte din atâtea legături de rudenie.

Apoi părerea guvernantei asupra elevei Veronica Câmpeanu, Veronica Micle de mai târziu, care ar fi depus ca o „răsplată" pentru multele reprimări.

Cu această ocazie aflăm și despre o „revoluție" care ar fi avut loc în școală în 1862, și la care acuzata neparticipând și-a atras ura colegelor sale.

In numărul viitor vom publica interogatoriul directoarei școlii, d-na Gross asupra căreia Ministerul, printr'o telegramă urgentă, insistă să fie audiată ca răspuzătoare pentru tot ce se petrecea în internatul școlii.

MIH. POPESCU

Vezi „Adevĕrul Literar" No. 879, 880, 881, 882 și 883.

Cereți la toate librăriile:

Domniile lor Domnii și Doamnele...

de PROFIRA SADOVEANU

Portretele personalităților pe care le prezintă autoarea, dovedesc nu numai o înțelegere profundă a operii și vieții acestora, dar și un deosebit talent literar. Lei 75.—

VÂRTEJUL, roman

de ROMULUS CIOFLEC

Satul ardelean a găsit în Dl. Cioflec un scriitor de mare valoare, care să-i evoace cu o rară putere viața și pitorescul. Lei 70.—

O JUMATATE DE OM, roman

de LUDOVIC DAUȘ

O admirabilă frescă socială la răscruce de vremi. Dl. Dauș stăpânește, ca puțini scriitori ai noștri, meșteșugul literar. Lei 80.—

OGORUL roman

de PEARL S. BUCK

Cel mai mare succes literar, devenit și cel mai mare succes cenea-tic al anului. Lei 80.—

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

Din vremea răsboiului

Mânia Rusului

Sortit să lupte pe frontul românesc, un regiment rus de artilerie grea luase poziție în regiunea Panciului, în spatele dealurilor împădurite dintre acest orășel și satul Crucea de Sus.

Departe înapoia tranșeelor românești, spre larga vale cu mesteacăni strălucitori și căsuțe pitorești, spre valea cunoscută sub numele de Valea Caregnei, pe un bot de deal rotund, acoperit cu o fâșioară de pădure de stejari, acolo se stabiliseră artileriștii aliați.

Pe coasta de către apus, către front, țintuiseră grelele lor tunuri, iar la câtiva pași îndărăt, sub brațele stejarilor cu frunzele afumate, săpaseră bordeie în care păstrau muniția. Pe cealaltă parte a dealului, sub creasta în care nu credeau să poată cădea vreodată vreun proiectil, în unghiul mort al dealului adică, ridicaseră locuințe luminoase și grajduri solide, ca și când ar fi socotit că nu vor mai pleca de pe aceste meleaguri.

De lângă aceste căsuțe, scobora o vale, pe firul căreia se 'ntortochea un drum de care. Pe el veneau, la intervale regulate, ciorba și tapioca, mâncărurile de toate zilele ale soldatului rus din vremea țarilor, precum și căruțele care împărțeau artileriștilor pâne, unt, zahăr, ceai, slănină sărată, pesmeți făcuți cu tocătură de carne, mahorcă, și alte bunătăți la care nici nu îndrăznea să viseze soldatul român.

Artileriștii duceau o viață tihnită. Sectorul care cădea în fața lor rămăsese foarte liniștit. Dușmanii nu mai păreau să arate interes pentru cuceriri în aceste părți, după ce în August 1917 fuseseră în mod sângeros respinși de către ostașii unor regimente dobrogene. Tunurile germane, așezate departe pe înălțimile din spatele Panciului de-abia puteau bate șanțul de rezervă și liniile de scurgere ale trupelor ce veneau și ieșeau de pe front. Dar până la ruși nu puteau ajunge, ca să le strice viața rustică și tihnită pe care o duceau.

Cu traistele pe umăr, se apropiau de front și culegeau vârfurile de aluminiu ale obuzelor germane, și turnau din ele, cu desăvârșit meșteșug, linguri mari cu coada în formă de pește, inele, cruci și alte felurite mici obiecte, pe care știau să le neguțătorească minunat de bine soldaților români de pe front, ori civililor din satele apropiate.

În afară de grija acestui negoț, mai aveau una, cel puțin tot așa de mare; țineau socoteala zilelor când preotul din Păunești Putnei trebuia să scoată rachiu proaspăt din porumb. Atunci trimeteau un sol călare, care se'ntorcea de-acolo cu două damigene mari pe-o parte și pe alta a șelei, și cu un butoiaș de două deca de-a curmezișul ei.

Și între două chefuri cu spirt, trăgeau orbește câteva sute de obuze, fără socoteală, și, de bună seamă, fără să producă nicio pagubă dușmanului.

Făceau aceasta mai mult pentru ca să nu poată spune camarazii români că stau pe front chiar de pomană.

Dar într'o zi, pela prânz, chiar în clipa în care venise de pe drumeagul văii cele două cazane cu mâncare, sfărâiră pe sus câteva șrapnele.

Artileriștii fugiră repede în lături și se lungiră cu fețele la pământ. Iar dacă simțiră că suspecta muzică aeriană a 'ncetat cu totul, își reluară ligheanele pentru tapiocă și căldările pentru ciorbă, și coborîră în vale.

Dar ce nenorocire cumplită!... Bucăți mari de schijă omoriseră caii și ciuruiseră cazanele din care cursese pe jos toată mâncarea. Nu mai rămăsese nimic, afară de câteva ciolănoaie învelite în zgârciu tare ca oțelul.

Oamenii se gândiră la ciorba făcută cu zarzavat și cu multe bucățele mici de carne, și la tapioca fiartă în belșug de unt, și...

În sufletele lor răbdătoare și domoale își făcu loc o mânie care nu se poate zugrăvi în cuvinte omenești.

După ce scrâșniră printre dinți cele mai spurcate înjurături, cu ochii înroșiți de sânge, suiră panta către tunuri, puseră mâna pe ele și voinicește traseră la 'ntâmplare câteva sute de obuze.

Numai după aceia, cu cămășile ude, parc'ar fi stat ceasuri într'o ploaie de toamnă, coborîră la bordeie și aprinseră focurile sub ceainice.

Dar mânia contra dușmanului, care le stricase rostul zilei, prinse rădăcini adânci în sufletele lor simple.

Și în zilele următoare, veniră la aceiași vreme alte șrapnele, și trecură în zbor alte obuze fluierătoare. Carele cu mâncare trebuiră să oprească mult mai departe, iar oboseala pe care o culegeau artileriștii ca să meargă până acolo, întărea zilnic mânia lor. Și din ce în ce, tot cu mai multă sete, trăgeau împotriva inamicului.

Căpitanul, care comanda una dintre baterii, adună pe ostași după o asemenea obișnuită neplăcere.

— „Soldați!" — le zise el. — „Așa cum facem noi acuma, împușcăm vânt, și cheltuim muniția în zadar!... Fiți oameni inteligenți, suiți balonul captiv și observați bine unde s'ascunde această baterie care ne strică odihna numai o jumătate de ceas la vremea prânzului! După socoteala mea, fiindcă trag numai la o anumită oră din chiar spatele tranșeelor germane, este o baterie volantă! Fixați locul de unde trage, și-apoi trageți-i la cap, ca să-i treacă pofta de bombardament în viitor!"

Gândul unei răzbunări înflăcără pe artileriști.

— Da!... Da!... Să le-arătăm noi lor!

În ziua următoare, balonul fu ridicat dincolo de bătaia tunurilor inamice. Doi ostași, cu harta regiunii în mână, cu ochiane prefecționate și cu parașutele fixate în spinare, suiră în nacela balonului cu formă de balaur.

Vreme de o săptămână au stat răbdători sus. În ziua dintâi, au văzut că la ora prânzului, o baterie apare la orizont și 'n goana cea mai aprigă a unor lungi șiruri de cai s'apropie de front, oprește într'un loc, desface atelajele, și'n vreme ce unii oameni dau caii la o parte, alții trag cu repezeală groaznică o serie de lovituri bine ochite.

Până să calculeze rușii distanța, până să rânduiască tunurile, nemții aduseră iarăși atelajele, agățară tunurile și pieriră din zare ca o rază de lumină.

Nici în următoarele două zile, rușii nu putură face nimic, deoarece dușmanii schimbară poziția. A patra zi veniră iarăși la punctul dintâi.

Și văzând că se repetă cu regularitate de mașină, rușii turnară un baraj de obuze împrejurul bateriei inamice, și bătură mijlocul acestui baraj cu un potop de șrapnele, înainte ca dușmanii să fi avut timp măcar să desfacă tunurile dela cai.

Ciosvârte de cai, roți și bucăți de afete, țevi de tun întregi, ori numai sfărâmături din ele, bucăți de oameni, totul a fost svârlit în văzduh și pisat cu nespusă cruzime vreme de ceasuri întregi.

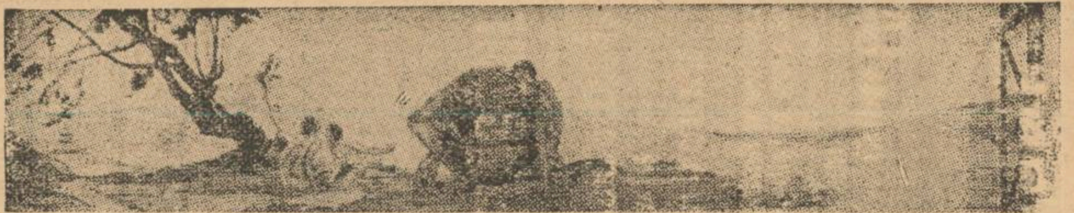
Numai bucătarul cu goarna lui pițigăiată, din care a sunat de nenumărate ori, numai el i-a putut trezi din această beție de moarte.

Cu ochi mari și scânteietori de fericire, cu zâmbetul deplinei mulțumiri sufletești pe buze, scoborîră la cazane și ridicară în triumf ligheanele cu tapiocă și căldările cu borș gras.

Până la „Svobodnă", când au părăsit tunurile pe front, inamicul nu le-a mai tulburat vremea prânzului...

MIHAIL PRICOPIE

Cronica fantezistă

Cum se lansează o modă

Don Alonso y Bassano, celebrul star de cinematograf, descinsese nu de multă vreme în Europa. Pretutindeni unde poposise, i-a fost dat să se bucure de primiri care depășeau nu numai așteptarea, dar chiar și închipuitul. Prezența lui deslănțuia un autentic uragan de entuziasm. Lumea se 'mbrâncea să-i zărească, dacă nu fața, măcar culoarea pălăriei sau pantonului, femeile se luptau să-i zmulgă un autograf, iar polițiștii, prinși de șuvoiul năvalnic al entuziasmului colectiv, își uitau îndatoririle și nu mai făceau nici o tentativă de restabilire a ordinei, a circulației sau de împrăștiere a mulțimii. Drept este că Don Alonso y Bassano era un bărbat de o frumusețe impresionantă. Tânăr, înalt spătos, brun, cu ochii încadrați de niște gene lungi ce-i filtrau privirea făcând-o languroasă, Don Alonso y Bassano merita pe deplin toată gloria de bărbat seducător pe care i-o procurase ecranul. Dar mai presus decât frumusețea, Don Alonso y Bassano avea o ținută impecabilă, o eleganță cuceritoare. Era supranumit „Prințul eleganței".

De altfel, încă înainte de a ajunge star de filme, pe vremea când nu era decât calfă de bărbier, Don Alonso y Bassano dovedise un excepțional gust la îmbrăcăminte, care, firește, cu timpul se rafinase în așa fel, încât ajunsese să creieze și să lanseze moda masculină. Publicitatea enormă pe care o întreținea casa de filme pentru care lucra, contribuia în mare măsură ca fiecare nod de cravată sau fiecare culoare de batistă să fie tonul unei noi mode. Desigur, aceiaș enormă publicitate pregătise deslănțuirea entuziasmului, ce isbucnea artezian ca un gheizer oriunde poposea.

Astfel în Pithalonia, entuziasmul atinsese proporții nebănuite. Nu numai mulțimea se arătase fascinată de Don Alonso y Bassano, dar chiar oficialitatea, care-i aranjase o primire grandioasă.

În ziua sosirii sale în Udt, capitala Pithaloniei, oficialitatea dispusese ca toate casele și toate străzile să fie decorate și pavoazate, iar la gară l-au primit cu flori și urale însuși primarul Udt-ului împreună cu un reprezentant al guvernului, iar o delegație de doamne îmbrăcate în costum național i-au oferit o splendidă cunună de lauri. Don Alonso y Bassano, care era obișnuit cu succesul și oricum, nu-și pierdea prea repede cumpătul, de data aceasta fusese covârșit de neașteptata primire ce i se făcuse. La cuvintele de bun sosit, rostite de primarul Udt-ului, Don Alonso y Bassano, fâstâcit, abia putu să încropească o mică mulțumire, iar când doamnele în costum național i-au oferit cununa de lauri, neștiind ce să facă și-a pus-o pe cap, sub pălărie. Desigur, gestul acesta nerod a fost interpretat ca o ispravă drgălașe de mult spirit, de care s'a vorbit în tot orașul. Însă surprizele pregătite celebrului star de oficialitatea Udt-ului nu se mărgineau aici. În seara sosirii sale, municipalitatea a oferit în cinstea lui o mare recepție, la care au fost invitate cele mai distinse persoane din localitate. Sala de recepție a primăriei strălucea de feeria luminilor, de bogăția toaletelor, de uniforme, fracuri și decorații.

La ora 11 „Prințul eleganței" își făcu apariția: înalt, svelt, seducător, cu minunatu-i zâmbet care contribuise la insomnia multor doamne prezente. Un murmur de admirație străbătu sala dela un capăt la celălalt. Dar în același timp un alt murmur, de data aceasta de stupoare, însoți pe cel dintâiu. „Prințul eleganței" înainta sigur de sine, seducător, învestmântat într'un frac impecabil dar... cu cămașa la spate uitată afară din pantalon. În zadar îi făcea semne disperate secretarul său. Don Alonso y Bassano, beat de succes, nu le luă în seamă. Și toată noaptea s'a plimbat și a dansat așa, cum se 'mbrăcase: cu cămașa la spate afară din pantalon.

Când s'a întors la hotel, secretarul lui îi tălmăci rostul semnelor sale. Don Alonso y Bassano fu cuprins de o criză de nervi, vecină cu nebunia și disperarea. Ii venea să se sinucidă. Să-l lase să umble așa cum umblase... Ce va spune lumea de el? El, „Prințul eleganței", cu cămașa uitată afară sub cozile fracului! Haida de, se putea oare concepe ironie mai crunta? Cum va mai putea ieși în lume? Cum va mai putea privi în ochii acelora care l-au primit regește? Vor crede că și-a râs de ei. Cum va apărea chiar a doua zi la cealaltă recepție pe care urma s'o dea în cinstea lui însuși șeful guvernului pithalonez? Niciodată nu traversase o stare identică. Arfi fost mai bine s'o sfârșească, s'o sfârșească.... Altfel, cum va putea spăla rușinea, cum va putea repara gafa, cum va putea risipi toată nenorocirea ce se abătuse ca un vânt rău asupra lui. Auzi, nemaipomenit! Să meargă în halul în care mersese.

O zi întreagă, Don Alonso y Bassano a fost pradă celei mai teribile disperări. De patru ori și-a dus pistolul la frunte, decis s'o sfârșească, dar tot de atâtea ori instinctul de conservare a fost mai puternic. În cele din urmă, se hotărî să trăiască. Ba, mai mult, să meargă chiar la recepția guvernului pithalonez dat în onoarea lui. În definitiv, s'ar fi putut foarte bine să nu fi băgat nimeni de seamă neglijența vestimentară, mai ales că fracul, cozile fracului, mascau cămașa lăsată în afară. Oarecum împăcat cu sine, cu inima mai ușoară, supraveghindu-și minuțios îmbrăcămintea, Don Alonso y Bassano, de data aceasta prinț autentic al eleganței, superb, seducător, plecă la recepție.

Aici însă îi fu dat să trăiască una din cele mai uluitoare surprize: toți bărbații în cap cu venerabilul șef al guvernului, aveau sub cozile fracului, cămașa lăsată afară din pantalon.... Singurul care era corect îmbrăcat era el, Don Alonso y Bassano, care fără voia sa, lansase în ajun moda cămășii afară.

Povestirea noastră s'ar putea încheia aici. Ea are totuși un mic adaos și anume: „prințul eleganței" observând stupoarea provocată de faptul că se îmbrăcase corect, dându-și seama că toți invitații aveau privirile agățate de coada fracului său, că toți căutau să vadă cămașa lăsată afară așa cum o purtase în ajun, pentru a curma o atmosferă polară ce se formase odată cu apariția lui „demodată", se retrase pentru câteva minute. Când se reîntoarse în sala de recepție avea și el cămașa scoasă în spate, operație pe care o săvârși în scurtul interval de timp cât absentase.

De data aceasta lumea respiră ușurată, atmosfera penibilă se risipi ca fumul, iar voia bună puse stăpânire pe toți. Don Alonso y Bassano, „prințul eleganței" lansase definitiv o modă nouă. Moda cămășii scoasă în spate peste pantalon...

ȘTEFAN TITĂ

Cinematograful

Căpitani curagioşi

Americanii sunt atât de savanţi în arta ecranului încât îşi pot permite — fără a risca să piardă din reţetă — a fabrica filme fără femei. Imi amintesc de o producţie care a însemnat un moment în istoria cinematografului (s'a jucat acum şase ani, cu Barthelmess şi Douglas Fairbanks jr., şi se chema Dawn Patrol) — şi în care nu exista nici-o femee.

Acum, **Metro Goldwin** a pus în pânză o altă poveste palpitantă: „Captain curageous" din care de asemeni doamnele sunt total excluse. O poveste trasă dintr'o bucată de Kipling, şi unde, pe lângă mulţi excelenţi actori, găsim pe **Lyonel Barrymore, Spencer Tracy** şi **Fred Bartholomew**.

Decorul general este monoton şi grandios: o barcă de pescari, o barcă mare cu pânze care întreprinde vaste campanii de pescuit, expediţii de luni întregi, cu primejdii neîncetate şi accidente frequente. In acest mediu de eroi fără glorie, se găseşte, din pură întâmplare, un băeţaş de bani gata, răsfăţat, autoritar, vindicativ, insensibil. Işi închipuie oricine cu ce picioare retroactive sunt primite toate mofturile lui de oamenii aceia simpli şi brutali. Iar la sfârşitul filmului acest copil devine alt om. Ceva mai mult: devine om.

Am spus că decorul general e monoton. Intr'adevăr, tot timpul corabie şi mare, mare şi corabie, plecatul cu bărcile, întorsul pe bord. Decât, pe acest fond uniform se detaşează cea mai variată, cea mai palpitantă poveste din câte pot să existe: metamorfoza treptată a unui suflet. Un om se schimbă. Realizează o prefacere complectă. Şi asta subt presiunea mediului. Inţelegem acum dece acest mediu poate şi trebue să fie uniform. Căci constanţa lui este fundamentul cauzal al peripeţiilor morale care au loc în conştiinţa personagiului. Persistenţa aceleiaşi vieţi exterioare face ca viaţa interioară a eroului să devină cu totul alta. Asistăm la cel mai grandios peizaj moral din câte există: umanizarea unei bestii — bestie cu atât mai impresionantă cu cât e o bestie-pui, şi încă un pui-de-om, înzestrat deci cu nenumărate şi subtile mijloace de a face rău.

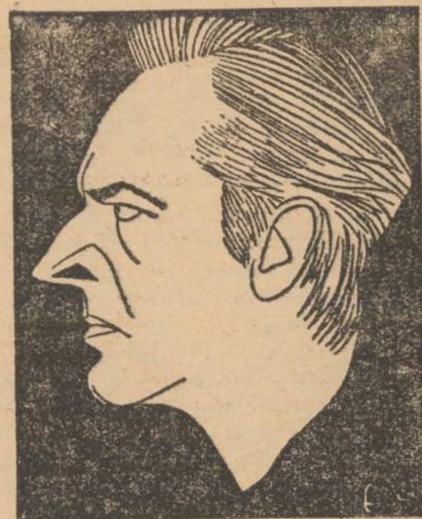
E un joc foarte dificil pentru un scenarist, să lucreze cu asemenea istorii de conversiune şi îndreptare morală. Romancierului, nuvelistului, le vine mult mai uşor; căci ei pot da liber frâu analizelor sufleteşti, urmărind pas cu pas fiecare criză, fiecare etapă a evoluţiei. In cinematograf însă, trebue să te exprimi cu fapte, şi mai trebue şi să procedezi foarte iute — căci cele nouăzeci de minute reglementare sunt repede scurse. Tratarea literară din cartea lui Kipling a ajutat desigur mult pe scenarist. Dar numai cu titlu de sugestie, adică indicându-i „cam" în ce direcţie să „caute".

Fiindcă acest „Captain Curageous" e un film „de aventuri" — mulţi spectatori nu şi-au dat deplin seama de savanta prelucrare psihologică, de adânca analiză sufletească pe care autorii au realizat-o. Să reuşeşti, într'un ceas şi jumătate să prezinţi un personaj schimbându-şi radical „teoria cunoaşterii", radical şi totuşi „pe nesimţite", este un tur de forţă de artă psihologică. Nu-l vedem nici-un moment pe erou hotărîndu-se, patetic, s'o „rupă" cu vechea lui mentalitate şi să îmbrăţişeze entuziast şi răsunător alta. Nici nu putem spune care din faptele lui este fapt „decisiv", adică fapt curmător de nehotărîre între atitudinea veche şi cea nouă. Chiar faptele ce par a avea alura bruscă de deciziune, sunt numai formal aşa.

Un exemplu. Băeţelul nostru a comis o mare mârşăvie, care îi atrage dispreţul şi scârba marinarului Manuel — cu care el ar fi fost poate dispus să se împrietenească, (în mare parte fiindcă Manuel era o companie distractivă pentru el). Manuel deşi are un profund desgust pentru băiat, găseşte că totuşi nu-i elegant să-l pârască. Şi, fără a lua propriu zis vina asupră-şi, preferă să tacă, lăsând să planeze asupra sa o bănuială. Băiatul atunci izbucneşte, şi declară că el e autorul. Victima se repede să-l bată. Manuel intervine şi zice: „Şi-a recunoscut vina, acum dă-i pace". Dar asta nu însamnă că a uitat şi că deacum va relua raporturile de prieten cu băiatul. Cât despre accesul de mărturisire şi auto-acuzare, el nu provine din generozitate, sau în tot cazul nu numai din asta, ci, în cea mai mare parte, din orgoliu, fanfaronadă, ciudă să lase pe altul să fie erou cu greşeli care erau ale lui.

Am citat acest exemplu, pentru a se vedea cum acea conduită răsunătoare în care am putea recunoaşte intenţia băeţaşului de a deveni „alt om", este făcută, cu cel puţin 80%, din apucături ale „omului vechiu". Inrudirea instinctelor ce ţin de omul vechi cu cele ale omului nou viitor, este foarte strânsă. Personajul nostru nu-i doar erou de teatru, ca să ia decizii epocale în fraze sforăitoare. E om adevărat, care deci se schimbă pe nesimţite, astfel ca schimbarea să nu se poată măsura decât la urmă, făcând bilanţul şi privind, global, înapoi.

Incă ceva. La început băeţelul ne e prezentat ca un monstru moral. Şi aşa şi trebuia. Căci asta justifică schimbarea. In viaţa reală nu există monştrii. Oamenii sunt cenuşii la suflet, au şi alb şi negru, cum dă Dumnezeu. Acei ce se silesc să pară fie apostoli fie perfecte canalii sunt totdeauna suspecţi:

I. BARYMORE

cei dintâi de escrocherie, iar ceilalţi de bunătate înadins ascunsă. De altfel, preocuparea de „stil pur" în mârşăvie dovedeşte oarecare tendinţă spre „artă pentru artă". E ceva generos, ceva dezinteresat în preocuparea de a părea de o cruzime perfectă. Trebue multă căldură pentru a părea impecabil rece (nu există oare frigorifere care funcţionează cu foc, cu combustibil?) Oridecâte ori întâlnim un astfel de om, putem merge la sigur că avem a face cu o natură generoasă, doar defectuos orientată, greşit dirijată.

Caracterul perfect insuportabil al băeţaşului nostru ne indică, dela început, că-i vorba de o natură entuziastă, „capabilă" şi mândră. Nu prin sermoane sau pedepse s'ar putea obţine ceva dela el, ci direct dela fapte, dela presiunea lentă şi surdă a evenimentelor. Dacă aceste evenimente militează constant într'o anumită direcţie, ele vor realiza sigur opera de educaţie şi de convertire şi vor face un fanatic al binelui din acel ce optase, întâi, pentru dandismul răului.

Pentru toate aceste motive, prezentarea ca „mic monstru" a eroului poveştii noastre tocmai face verosimilă psihologiceşte completa lui convertire.

Insfârşit, vrem să spunem ceva şi despre sfârşit. Finalul are mare importanţă într'un film (ca de altfel în orice operă cu durată fixă: o oră actul piesei de teatru, un ceas şi jumătate filmul, paisprezece versuri sonetul, etc.).

Băiatul de miliardar se îndrăgosteşte de viaţa de marinar şi nu mai vrea să se întoarcă la tată-său. Pe de altă parte, Manuel murise, şi băeţelul era inconsolabil, dar mai ales era rănit dacă vre-un „străin" (cum ar fi fost în speţă tată-său) ar fi discutat cu el despre asta. Erau intimităţi de ale lor, celor de pe corabie, în care n'aveau acces cei „de afară". Totuşi băiatul este mişcat că tată-său a adus o coroană pentru Manuel. Dar spectatorul tot nu ştie în ce stadiu sunt relaţiile de intimitate între tată şi fiu.

Şi atunci, ultimul tablou:

Ni se arată barca de pescar a lui Manuel, cu vâsle, undiţe, etc., toate împachetate, puse pe patru roate şi rulând pe şosea. Apoi, ni se arată limuzina care remorchează barca. Iar în limuzină se vede numai bustul băiatului. Nu auzim ce spune. Dar vedem că ochiul lui luceşte. Povesteşte ceva, şi cu braţele face un gest ca pentru a arăta: „uite aşa de mare!!"

Acum ştim. E vorba de peştele acela enorm pe care îl prinsese el odată cu Manuel (îl văzuserăm doară cu ochii noştri).

Şi mai ales ştim că băeţelul nostru, deşi are încă inima zdrobită, a ajuns deja în faza doua, care e totodată şi prima etapă de lichidare a durerii: epoca în care simţim nevoia de a vorbi mult, mereu, orice, despre fiinţa care ne-a fost dragă.

Se poate oare exprima mai scurt şi mai bogat acest atât de interior proces sufletesc? Şi-i cu atât mai paradoxal cu cât, pentru a ne arăta că eroul a intrat, Slavă Domnului, în faza loquace, a destinderii prin torente de vorbe, s'a recurs la o scenă 100% mută.

D. I. SUCHIANU

Flori

(Continuare din pag. 9-a)

primesc ca înainte. Mi-e frică de întrebarea pe care ar putea să mi-o pună şi simt că această întrebare îmi va fi de nesuferit.

Deseori îşi aduce lucrul ei de mână şi dacă mă găseşte ocupat, se aşează cu răbdare într'un colţ cu croşeta şi aşteaptă ca să las cititul. Atunci mă apropii de ea, îi iau lucrul din mână şi îndepărtez abajurul verde al lămpii lângă care lucrează. Lumina se împrăştie în colţurile obscure ale odăii a cărei întunecime nu o mai pot suporta.

●

Primăvara! Fereastra este larg deschisă.

Aseară am privit mult timp strada întunecată împreună cu Gretl. Aerul înconjurător era călduţ şi blând. Am aruncat o privire spre colţul de stradă luminat slab de un felinar cu gaz: o umbră se mişcă. Am văzut-o şi nu am văzut-o. Ştiu că n'am putut s'o văd. Am închis ochii, dar, printre pleoapele închise, o simţeam, o vedeam pe sărmana fiinţă, în lumina palidă a felinarului. Ii distingeam faţa cu o precizie îngrozitoare parc'ar fi luminată de un soare galben; şi mă izbiră pe biata ei faţă palidă şi desfigurată doi ochi mari miraţi. Am părăsit încet fereastra şi m'am aşezat la birou. Vântul de afară făcea să pâlpâe flacăra lumânării. Am rămas nemişcat, dar ştiam că această biată făptură mă aşteaptă la colţul străzii; şi dacă aşi îndrăzni să ating florile moarte le-aşi scoate din vază ca să i le aduc. Iată la ce mă gândeam. Gândeam şi înţelegeam că era absurd. Gretl părăsi şi ea fereastra, se opri în spatele scaunului meu şi-mi sărută uşor părul. Apoi plecă lăsându-mă singur.

Indreptai florile. Nu, nu sunt flori, sunt nişte tulpine despuiate şi jalnice. Mă îmbolnăvesc, mă înebunesc aceste flori! Trebue să se fi observat, altfel Gretl m'ar fi întrebat asupra acestui lucru; şi ea îşi dă seama şi o ia la goană caşicum odaia mea ar fi plină de stafii.

●

Da, e o obsesie; sunt stafii. Sunt obiecte moarte care simulează viaţa. Când nişte flori se ofilesc, se descompun, asta nu e decât o amintire din timpul înfloririi lor, şi cei morţi se întorc atât timp cât nu i-am uitat.

Ea nu mai e în stare să-mi vorbească, dar o mai aud încă. Nu poate să-mi mai apară în faţă, dar o văd — Ce poate fi cu adevărat în suflet? Primăvara de afară, soarele care se împrăştie pe covor, sau boarea parfumată de liliac care adie din grădina vecină şi toţi aceşti trecători de care puţin îmi pasă. Dacă vreau, trag perdelele şi soarele va fi mort... dacă vreau, nu mai vorbesc de oameni şi oamenii nu vor mai exista. Am închis fereastra, parfumul de liliac nu mă mai îmbată şi primăvara e moartă.

Sunt mai puternic decât toată masa aceasta de oameni, decât soarele, decât primăvara.

Dar mult mai puternică este amintirea pe care nu o poţi uita. Tulpinele uscate în pahar sunt mai puternice decât mirosul liliacului... decât chiar primăvara.

Eram încă aplecat asupra acestor rânduri, când intră Gretl. Niciodată n'a venit aşa de devreme, rar înainte de apusul soarelui. Am fost mirat, aproape înmărmurit. Se opri câteva secunde pe pragul uşii şi o fixai fără să-i spun bună-ziua. Surâse şi se apropiă, cu o jerbă de flori în mână. Fără să spună o vorbă, puse florile în faţa mea pe birou... şi în clipa care urmă apucă buchetul vestejit din vazul verde.

M'a durut, dar nu puteam vorbi. Incerc să mă scol, să-i apuc mânile, dar mă priveşte râzând. Strânge florile în mână, trece după birou, ridică braţul şi le aruncă pur şi simplu pe fereastră.

Mi se pare la început că le voiu urma şi eu, dar fata se reazimă cu spatele la fereastră, se întoarce cu faţa spre mine şi soarele cald şi însufleţit se împrăştie în părul ei blond.

Liliacul din faţă trimite parfum. Privesc paharul gol de pe birou, nu ştiu ce resimt, cred că sunt uşurat, liberat. Gretl se apropie, ia bucheţelul şi-l pune pe obrazul meu. E liliac alb şi rece. Un miros proaspăt şi sănătos. Ce dulce e, ce bun e! Aşi vrea să-mi îngrop capul în aceste flori albe, surâzătoare şi gingaşe.

S'a isprăvit cu obsesia mea, nu mai sunt stafii. Gretl în spatele meu, îşi trece brusc degetele prin părul meu şi-mi spune: „Nebunule!"

Işi dă seamă de ce a făcut? Am depus buzele pe mânile ei. In seara asta am fost să luăm aer şi să întâlnim primăvara. Ne-am întors acasă. Am aprins lumânarea. Am mers mult. Gretl e aşa de obosită, încât a adormit în fotoliu lângă sobă. Ce drăguţă e când doarme şi surâde!

In faţa mea, vazul verde îngust, cu liliac alb.... Şi pe stradă — nu, nu mai există — cred că vântul le-a dus departe amestecate cu pulbere.

Trad. de J. K.

Cronica muzicală

Al doilea concert al Mozarteum-ului

Săptămâna trecută a fost inaugurat un al doilea concert al orchestrei conservatorului Mozarteum.
Am putea astfel versifica continuitatea orchestrei, în precizia și claritatea interpretărilor ei. Pentru o bună grupare orchestrală realizarea frumuseții efectului dorit nu este un fenomen accidental, ci rezultatul conlucrării prompte a câtorva elemente care ridică arta pe planul intelecțiunii, ferind-o de riscurile intuiției, a instinctului și deci a arbitrarului.
Interpretările d-rului Paumgartner sunt perfecte pentrucă sunt pe bază de travaliu, de pătrundere prin studiu a caracterelor partițiunilor mozartiene.

MOZART

Pornind de la erudiție, de la cunoașterea și aprofundarea stilului în cadrul istoriei muzicii — dirijorul de la Salzburg „construește sonor" concretizează toate notațiile partițiunii.
Și astfel ceeace apare ca perfect, luminos și intr'un stil purissim este în fond respectarea spiritului caracteristic al partițiunii.
D. dr. Paumgartner a reușit însă în afară de omogenitatea de mișcare și atac imprimată orchestrei, să asigure în masa instrumentor un plafon de intensitate sonoră, un echilibru stabil între pianissimo și fortissimo. Frumoasă, festivă, această o doua audiție.
Simfonia denumită „Linzer simphonic" a fost o încântare. Verva extraordinară a acestei lucrări a prilejuit orchestrei efecte strălucitoare.
Dar din cele patru părți ale programului, deosebit de interesantă a fost interpretarea unor „Kleine unbekannte orchester stücke".
Printre aceasta am avut surpriza de a afla un Mozart impresionist înaintea impresionismului. Pildă: Der Leiermann și Dottore Pantalone, mici figurine muzicale construite cu o deosebită virtuozitate în redarea elementelor plastice.
In deosebi humorul din Dottore Pantalone" obținut prin răsturnarea legilor logice care domină existența instrumentelor în orchestră.
Două menuete și un contrabas, executate în cadrul lucrărilor inedite au încheiat minunata seară.
Nu putem decât să rămânem recunoscători agenției „Urania" care a oferit melomanilor ce nu se pot deplasa până la Salzburg, posibilitatea de a asculta aceste două concerte extraordinare.

Recitalul d-rei Clara Heski

In fața unui public restrâns, a avut loc recitalul d-rei Clara Haskil, ale cărei daruri pianistice am avut prilejul să le cunoaștem în cadrul unui concert simfonic.

Un program pe cât de divers pe atât de substanțial, dovedea că d-ra Clara Haskil frecventează numai muzica bună, muzica cu majusculă.
Incepându-și recitalul cu grandioasa Toccata în do major cu adagio și fugă de Bach, în transcripția Bussoni, continuând cu o sonată de Pescetti, (un primitiv italian) și cu o Giga de Rutini, concertista avea să dea măsura întreagă a subtilității și sensibilității ei, în interpretarea Sonatei în mi bemol de Haydn.
Cu o technică naturală, cu o adevărată facilitate în realizarea sonoră a unei muzici scrise pentru clavecin, d-ra Clara Haskil nu apare predestinată pentru interpretarea lucrărilor de tip Scarlatti, cum ar fi Sonata de Pascetti.
In partea a doua a programului concertista a executat ultima sonată pentru pian a lui Beethoven, op. 111, care conține în simplitatea ei aparentă, numeroase frumuseți risipite cu dărnicia omului care-și face testamentul.
Scrisă în 1822 și dedicată arhiducelui Rudolph, această lucrare conține amărăciunea supremă a lui Beethoven, provocată de eșecul suferit cu prilejul repetiției generale a operei Fidelio.
Vrând să dirijeze, Beethoven încercă o durere teribilă descoperind surzenia sa completă, datorită căreia nefericitul compozitor auzea numai muzica sa interioară și nu ceeace se producea în preajma sa.
E. Marchant, analizând caracterul acestei sonate, observă similitudinea temei ritmice din Introducere cu fraza prin care Florestan, (in "Fidelio") aflat în închisoare, își chema iubita.
Dela această chemare, realizată cu patru note, pe silabele numelui Leonora se va dezvolta ideia temei ritmice din Sonată.
D-ra Clara Haskil n'a realizat însă caracterul tragic al acestei Sonate, victorioasa desnădejde din allegro și reculegerea din arietta. D-sa s'a mulțumit să ne redea cu justețe tempii, să frazeze cu grijă și să trileze cu virtuozitate.
Arietta care poartă indicația „adagio mollo semplice e cantabile" este un adevărat miracol. O neînțeleasă seninătate, o liniște cutremurătoare, un har edenic se revarsă în melodia ei simplă.
Frumos a executat d-ra Clara Haskil variațiunile „Abegg" de Schumann și în deosebi Toccata de Pouleanc.
Așteptăm viitoarele manifestări ale acestei înzestrate pianiste.

„Filarmonica"

Concertul simfonic săptămânal a fost dirijat de d. G. Georgescu. Programul s'a deschis cu uvertura „Carnaval" de Dvorak.
Am ascultat, apoi, concertul de Rachmaninov pentru pian și orchestră, care putea lipsi dintr'un program în care se afla „Requiemul" de Mozart.
Pentru prima oară s'a executat la noi minunatul „Requiem" al lui Mozart.
Acest requiem a fost scris în împrejurări foarte curioase pe care biografii lui Mozart nu uită să le exploateze.
In timp ce compozitorul era bolnav, s'a prezentat la el un vizitator, care s'a recomandat drept contele Wolsegg. Acesta a comandat lui Mozart un requiem pentru pomenirea morții soției sale.
Primele părți au fost scrise de Mozort, până când acesta minat de boală, a încredințat unui elev al său, Franz Xaver Sussmayer, făurirea ultimelor trei părți.
Intr'adevăr, Sanctus, Benedictus și Agnus Dei sunt scrise de Sussmayer după indicațiile lui Mozart.
Primele părți: Requiemul și Kyrie, Dies irae, Tuba Mirum, Recordare, Lacrimosa și Offertorio sunt scrise de Mozart.
Se spune că înainte de a muri, Mozart s'ar fi întrebat dacă nu cumva a scris requiemul chiar pentru sine.
Mult c'scutat și contestat de critici și de muzicografi „Requiemul" reprezintă aportul lui Mozart în domeniul muzicii religioase.
Un Mozart mistic, un Eros creștinizat, e greu de conceput. Mulți cred că influența Cantatelor și Oratoriilor lui Bach, e copleșitoare în Requiem.
Totuși nimeni nu poate contesta frumusețea quartetului de voci din Offertorio frumusețe înflorită de intervenția corului și a orchestrei.
De asemeni linia melodică trasată de vocea de soprano, care cântă Dies irae, întreruptă alternativ de vocile de alto, tenor și bas, este de o puritate heruvică.
D. prof. Victor Bickerich, dirijorul corului „Bach" dela biserica neagră din Brașov, a condus magistral această cantată funebră.
Demnă de laudă contribuția d-nei Rosl Baumann-Rădulescu (soprană), a d-rei Fabritius (alto) și a d-lor A. Alexandrescu (tenor) și Alfred Witting (bas).
Corul „Bach" este o valoroasă grupare, care a dat putință să se interpreteze la noi muzică de cantate și oratorii.

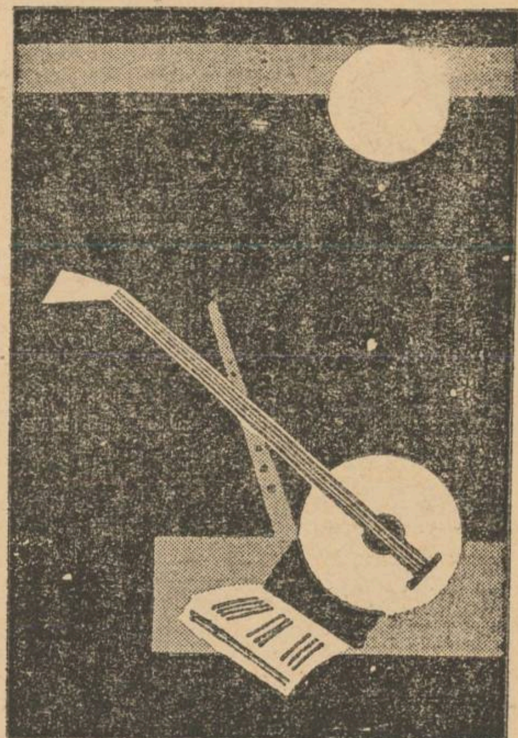
Concertul C. Stroescu

D. C. Storescu a cheltuit comori de inteligență și sensibilitate pentru ilustrarea unui program de lieduri.
D-sa a parcurs într'un singur recital

C. STROESCU

drumul dela liedul romantic (Eugen d'Albert, Carl Lafitte, Franz Mickoray și Mittler) până la muzica modernilor Jean Cras, Ravel și Mihail Jora.
Un scurt popas în muzica marelui Reger, unui dintre pionerii modernismului din Germania. Două lieduri „Gluckesgenug" și „Fromm" ale lui Reger, au fost admirabil interpretate.
In deosebi a impresionat ciclul de lieduri pe texte de Omar Khajam, datorită compozitorului francez Joan Cras, ofițer superior în marina franceză, care și-a descoperit la maturitate daruri de compozitor.
O frumusețe solemnă, o mare forță de sugestie se degajă din catrenul

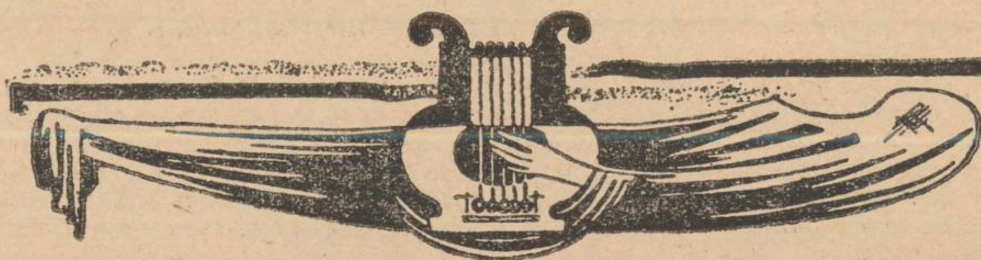
„Servileurs, n'a pportez pas les lampes".
D. C. Silvestri, tânărul compozitor și pianist, a acompaniat cu o finețe remarcabilă.
S'au mai executat patru lieduri ale maestrului Mihail Jora pe texte de Tudor Arghezi (Ghicitoare, Buna Vestire, Vaca Domnului și Cântec din fluer).
Originalitatea d-lui Mihail Jora constă în faptul de a fi știut să anexeze ideii poetice fraza muzicală adecuată. Astfel enumerațiile de un retorism gras, rustic, din cântec din fluer, sunt rostite ca într'un descântec popular.
S'au mai executat și două lieduri de Hilda Jerea tot pe text arghezian.
In d. Mihail Jora, poezia d-lui Tudor Arghezi și-a găsit înțelesul muzical.
Cele trei cântece de Maurice Ravel „Don Quichotte à Dulcinée" au fost atât de frumos cântate încât publicul le-a bisat.
D. C. Stroescu este mai mult decât un cântăreț. D-sa este un muzician și un educator.

Recitalul Enescu

Al cincilea recital al maestrului George Enescu a adunat în sala Ateneului acelaș public numeros și idolatru.
E uimitoare forța și rezistența acestui mare muzician care de cinci săptămâni dirijează simfonice și dă recitaluri în Capitală și în provincie.
Neobosit, maestrul Enescu, va ține afișele până la începutul lunii Decembrie.
In recitalul de Sâmbătă seara, am ascultat Sonata în mi minor de Bach. Nici un adjectiv și nici o caracterizare nu poate cuprinde maniera lui Enescu de a cânta Bach. Ascultându-l, ai impresia că se deschid porțile cerului.
Au urmat „Sonata trille du diable" de Tartini, Romanța în fa major și Conzertstück în la major de Beethoven.
In bis, maestrul Enescu a cântat „Berceuse" de Fauré.
Când cântă cu surdină, maestrul Enescu ne amintește de versurile transparente ale lui Mallarmé:

Des seraphins en pleurs
Rêvant, l'archet aux doigts, dans le calme des fleurs
Vaporeuses, tiraient des mourantes violes
De blancs sanglots glissant sur l'azur des corolles.

V. CRISTIAN

Viaţa teatrală

„Problemă de resolvat" de Avery Hopwood, la Teatrul Comoedia

Intocmirea unui repertoriu nu-i lucru tocmai atât de uşor. Dovada ne-o face, de trei săptămâni încoace, d. Sică Alexandrescu, care nu reuşeşte să găsească o comedie, cât de uşoară, dar care să satisfacă măcar în parte gustul publicului.

După „Atenţie la vopsea", care a fost o cădere necontestată (piesa nu avea într'adevăr nimic care să placă) ne aşteptam la o reabilitare, mai cu seamă că suntem conştienţi de eforturile pe care direcţiunea teatrului Comoedia le face necontenit dela o vreme încoace pentru a prezenta publicului spectacole îngrijite.

Reabilitare n'a fost, după cum n'a fost măcar o continuare pe acelaş plan a piesei lui René Fauchois, adică un spectacol care dacă n'ar fi fost mai bun, măcar să fi egalat „Atenţie la vopsea".

„Problemă de rezolvat", pe care Teatrul Comoedia a jucat-o pentru prima oară Vinerea trecută, este departe de a fi ceiace într'un vocabular cât de larg ca înţelesuri, am numi „piesă de teatru". Aceasta, în ceiace priveşte textul, pe care nici adaptatorii români, în speţă d-nii Tudor Muşatescu şi Sică Alexandrescu n'au reuşit să-l modifice întrucâtva în bine. Cât priveşte spectacolul — şi noi am făcut întotdeauna o categorică diferenţiere între text şi realizarea sa scenică, — el a fost mai prejos decât orice. D. G. Timică şi d-na Leny Caller, exagerând de aşa natură compunerea rolurilor ce le-au fost încredinţate au denaturat şi puţinele calităţi ale piesei, transformând scena într'o arenă de circ.

D. G. Timică este un artist cu reale însuşiri. De cele mai multe ori însă d-sa a arătat o certă tendinţă de a-şi împinge rolurile spre farsă. De data aceasta însă, d. G. Timică a împins lucrurile prea departe, aşa de departe încât la un moment dat, surprinşi de cele ce vedeam pe scenă, ne-am amuzat cu adevărat. Distracţie bizară în orice caz şi care e departe de a satisface cerinţele unui spectator, oricât de puţin exigent ar fi.

Cât priveşte pe d-na Leny Caller, această excelentă actriţă a teatrului românesc, tot atât de înzestrată ca şi d. G. Timică, d-sa a căutat, de data aceasta, probabil impresionată de jocul partenerului ei, să şarjeze într'un mod atât de vizibil, atât de căutat şi atât de neverosimil, încât în multe rânduri l-a egalat pe d. G. Timică. Dacă aceasta i-a fost ţinta, desigur că a reuşit. Pe noi, însă, mărturisim că această experienţă nu ne-a distrat de loc, dimpotrivă ne-a întristat, după cum ne-a întristat întreaga factură a spectacolului şi în special prezenţa d-lui Ion Iancovescu, în mijlocul unui ansamblu lipsit de cel mai mic simţ artistic.

D. Iancovescu într'un rol mic a căutat să facă ceva şi a reuşit în actul întâi, unde prezenţa d-sale pe scenă e mai lungă ca în celelalte, să imprime un ritm cu mult mai discret, mai uman, mai scenic.

G. TIMICĂ

După primul act, chiar, eram convinşi că spectacolul va fi, dacă nu excepţional, cel puţin amuzant. Celelalte două acte, însă ne-au dezamăgit profund.

„Problemă de rezolvat" pe care programul ne-o arată a fi o „comedie americană" ne-a reamintit de vremurile îndepărtate ale cinematografului mut, când Zigotto şi Faty, în celebrele „comedii americane în două acte" se străduiau din răsputeri să rupă tot ce-i înconjura, să dărâme casele, să spargă farfuriile şi la sfârşit, spre distracţia tuturor, să se mânjească pe faţă cu frişcă sau cu cărbune.

Cam aceasta a fost atmosfera în care s'a desfăşurat „Problemă de rezolvat" pe scena Teatrului Comoedia.

Dacă în cinematograf „comediile americane" erau bine venite, în teatru ele trebuesc să dispară imediat, pentru prestigiul şi onorabilitatea artei dramatice.

Ne pare rău, nespus de rău, că d. Sică Alexandrescu, pe care-l apreciem atât de mult, s'a lăsat tentat de astfel de piese. Sperăm în viitor o totală şi strălucitoare reabilitare, din parte-i.

Un singur lucru agreabil în tot spectacolul, decorurile pictorului Siegfried.

„Romanţioşii" de Edmond Rostand, la studioul Teatrului Naţional

D. Paul Prodan s'a arătat întotdeauna foarte binevoitor pentru spectacolele destinate tineretului. Astfel în cadrul acestui repertoriu am putut admira excelenta comedie pe care d-na Nella Stroescu a creat-o după „Harap Alb" a lui Creangă, şi în acelaş cadru am avut ocazia să fim de faţă la o reluare în foarte bune condiţiuni a cunoscutei comedii „Romanţioşii" de Edmond Rostand, în traducerea d-lui Mircea Rădulescu.

„Romanţioşii" este o comedie plină de graţie şi de spirit, inofensivă dar cu un foarte mic accent de satiră împotriva tinerilor visători, care se străduesc să caute realitatea acolo unde nu există.

LENY CALLER

Un „romanţios" în toată puterea cuvântului este însă chiar Edmond Rostand. Visul său strălucitor, bogat, puternic, atât de căutat şi totuşi atât de facil ni-l arată întocmai ca unul din aceşti cavaleri, tineri, avântaţi, călcând pe urmele lui Don Quichotte. „Romanţioşii" s'ar putea deci să fie o mică lecţie pe care Rostand a ţinut să şi-o facă lui însuşi înainte de a o face altora.

Piesa, care este o comoară de gingăşie, de vervă şi de spirit, ne prevesteşte pe viitorul „Cyrano de Bergerac". Găsim în „Romanţioşii" multe scene din care aveau să iasă mai târziu celelalte tirade ale lui Cyrano de Bergerac, cum de pildă acel lung pasagiu al răpirilor pe care Straforel îl debitează celor doi părinţi în actul întâiu, şi care prevesteşte ca stil, manieră şi conţinut, faimoasa tiradă a nasului.

Chiar însuşi Straforel, care nu-i decât o caricatură în „Romanţioşii", are ceva din ţinuta şi verva lui Cyrano de mai târziu. Aceeaşi replică vie, spirituală, aceeaşi ţinută sigură, toate acestea evident mai puţin inima lui Cyrano şi toate frământările de ordin sufletesc ale eroului gascon.

Dragostea dintre Sylvette şi Percinet este în fond sinceră. Dar pentru ca să ajungă acolo, eroii lui Rostand vor fi trebuit să trezească o lume întreagă de ficţiuni, războindu-se cu nenumărate mori de vânt. Spiritul acesta de „romanţios", care desigur că a caracterizat toate clasele sociale în preajma anului 1900, a fost pentru Edmond Rostand prilejul să scrie o piesă de teatru de o savoare specială şi de un ritm dramatic din cele mai puternice. Se întâmplă multe în comedia lui Rostand, atât de multe încât spectatorul are impresia că la sfârşitul actului întâi s'a isprăvit şi piesa. Acţiune bogată în conflicte de tot felul şi cu întorsături neaşteptate, acţiune care la un moment dat are nevoe de o desfăşurare pe planuri diferite, recurgând chiar la introducerea „teatrului în teatru". Părinţii nu fac altceva pe scenă faţă de copiii lor, decât să joace teatru. De unde, o forţă dramatică nebănuită pentru un *„spectacol onest şi care să se termine de vreme"*, cum o spune însuşi Rostand în epilogul piesei.

„Romanţioşii" a fost pusă în scenă de d. Victor Bumbeşti cu foarte mult bun simţ şi o bună înţelegere nu numai a textului dar şi a atmosferei în care se desfăşoară scenic, conflictul.

Totuşi d-sa nu a dat destulă atenţiune costumelor. Or, Rostand ţinea la aceasta mai mult decât la orice, neezitând să ne-o arate în trei rânduri: întâi prezentând piesa, *„care se petrece oriunde se va voi, numai costumele să fie frumoase"*; apoi în final unde Sylvetta, comentând într'un rondel spectacolul, arată că în fond totul se rezumă la:

„Des costumes clairs,, des rimes légères
L'Amour dans un parc, jouant du flûteau

şi însfârşit în minunata poezie din actul al doilea, când Percinet se extaziază de vălul uşor ce-l poartă Sylvetta: *„Ce leger linon, assez diaphane, pour qu'un seul rayon, le fane"*.

D. Bumbeşti nu a dat destulă amploare acestor costume, mulţumindu-se să nu fie urîte. Aceasta nu ajunge, şi credem că s'ar fi creat o ambianţă mult mai „romanţioasă", dacă s'ar fi făcut uz de costume somptuoase.

Un ansamblu omogen a interpretat cu multă conştiinciozitate comedia lui Rostand.

D-na Victoria Mierlescu şi d. Al. Critico au alcătuit un excelent cuplu de îndrăgostiţi şi de „romanţioşi". Ne-a surprins în mod foarte agreabil, creaţiunea d-nei Victoria Mierlescu, o actriţă pe care ne obişnuiserăm s'o vedem doar în roluri de compoziţie.

Foarte buni d-nii Fl. Scărlătescu şi C. Antoniu, două elemente tinere, cărora li s'a dat o excelentă ocazie de a-şi valorifica talentul.

D. Ion Manu în rolul lui Straforel, a jucat cu o vervă şi un brio care au atras aplauze furtunoase la scenă deschisă. Iată un actor, care ştie să şarjeze fără a depăşi limitele îngăduite. (D. G. Timică ar trebui să ia multe lecţii dela d-sa).

Un spectacol agreabil şi bine pus la punct.

GH. NENIŞIOR

Satanicul complot

urzit de misterioasa şi magnetica LA RUBIA pentru captarea tezaurului de război depe „Cristobal".

Aventură,
aur,
sânge,
voluptate
şi exotism
se învălmăşesc în romanul capodoperă

PIRAŢII de A. T'SERSTEVENS

APĂRUT în „ROMANELE CAPTIVANTE"
260 pagini 15 lei. — La chioşcari, librari şi în gări.

Cartea românească

Cronica literară

Dan Petrașincu: Monstrul

D-lui Dan Petrașincu îi datoram până acum două volume de proză, romanul *Sângele* și culegerea de nuvele *Omul. gol.* Impresiunea noastră, pe care am exprimat-o neted, era că autorul începuse să publice prea de vreme, înainte de a se lămuri asupra mijloacelor sale literare,. Graba aceasta e a foarte multor tineri și e favorizată de interesul editurilor pentru orice scriere în proză și poate și de ruperea contactului între critic și scriitor. Este adevărat că atât în roman cât și în nuvele, găsim puncte de interes psihologic. Le-am remarcat spre a orienta pe tânărul scriitor asupra drumului de ales. Am văzut apoi că cutare critic a folosit întocmai observațiile noastre, colorându-le, și făcând din meritul documentar un merit de creație. Dorința noastră vie este ca noi să fi greșit, subprețuind, și criticul generos și dezorientat să aibă dreptate. Un tânăr inteligent, analizându-și opera cu răceală va ști să nu se înflăcăreze de opiniile dezorientate și să nu se deprime de observațiile reci și bine intenționate. Este absolut cert că d. Petrașancu are o voință de a crea afară din comun, ceeace este aproape egal cu un dar. Se poate foarte bine să naufragieze și se poate să învingă. Zola a scris multă vreme romane detestabile din care nu se putea prevedea nimic. Acceptăm dar ingrata situație a criticului care renunță la avantagiile prezicerii și se bizue pe document. Ei bine, documentele pe care ni le oferă d. Dan Petrașincu sunt foarte ingrate. E adevărat că și d. Mircea Eliade a produs un număr de volume fără însemnătate până ce a izbutit să atragă atenția asupra d-sale. Dar e vorba, este chiar d. Mircea Eliade un prozator? Se poate vorbi (dacă nu renunțăm la spiritul critic) de un talent al d-lui Mircea Eliade? Este totuși o mică dar importantă deosebire. Dacă nu există creații la d. Mircea Eliade, se observă la d-sa, chiar dela început, o personalitate de om și intelectual.

Dacă nu sunt romane, operele sale sunt totuși „cărți", cuprinzând experiențe. Această personalitate nu se vede încă la d. Petrașincu. Dacă ar fi fost în căderea noastră de a publica volumele d-lui Petrașincu, chiar cu riscul de a mâhni un geniu viitor, care poate fi posibil, noi i le-am fi refuzat.

Experiențele d-lui Petrașincu n'au ajuns încă la limita literaturii. Un singur lucru face simpatică figura d-lui Petrașincu: voința de a crea de care am vorbit, care se simte gravă, hotărîtă. Sunt în paginile sale stări de spirit turburătoare, care entusiasmează o clipă pe cititorul tehnician pentru ca să-l arunce apoi în desamăgire. Volumul cel nou al d-lui Petrașincu nu ne-a interesat de loc ca literatură, ne-a interesat însă ca document al unui spirit care se caută cu atâta frenezie, încât nu e cu neputință să izbutească vreodată în chip uimitor.

Dorința noastră de a cunoaște spiritul d-lui Petrașincu a fost plătită cu un mare sacrificiu: acela de a citi în întregime volumul. Nu glumim. Rar ne-a fost dat să citim o carte mai greoae, dovedind o mai totală lipsă a oricărui dar de expresie. Autorul arată dispreț pentru „literatură". Foarte frumos. Insă nu se chiamă literatură a scrie neted, propriu, serios. Proust plictisește, fiindcă e lung. Insă intelectualul subțire își dă numaidecât seamă că are de aface acolo cu o tehnică specială de expresie a subtilităților. Să nu ne jucăm cu vorbele. Romanul este o artă literară și trebue ca atare să aibă un stil, fie și stilul de grefier, adică un stil voit exact. La d. Petrașincu e numai lipsă de dar al vorbirii.

Intrucât privește conținutul, se întâmplă cu d. Petrașincu ceeace se 'ntâmplă cu orice autor prea tânăr, fără experiență de viață. Romancierul se refugiază în copilărie. Acest volum este, după metoda monografică a lui Romain Rolland, numai capul unui roman-fluviu și tratează abia copilăria, pubertatea și adolescența lui Emil. Un om mai matur își dă seama că temele romancierului sunt limitate. In definitiv noi ne ocupăm de oameni, de pasiunile și mecanismul lor sufletesc.

Psihologia unui individ n'a devenit artisticește interesantă decât când a intrat într'un tip. Și tipurile umane sunt puține fiindcă puține sunt formele de închistare. Un bărbat vrea să se înalțe pe scara socială, să devină bogat, să se promoveze pe sine sau să promoveze progenitura sa, să aibă avere sau onoruri, care pot fi nemăsurate sau meschine, sau, simte că nu are mijloacele de a se împinge în viață, se vede limitat de societatea înconjurătoare, de generația înaintașilor sau de noua generație, etc. Din aceste situații simple decurg toate romanele. Răsfoiți titlurile romanelor lui Balzac și veți cunoaște subiectele elementare posibile în roman. O femee caută un bărbat, îl găsește și-i e frică să nu-l piardă, sau nu-l găsește și cade în romanțiozități. Face copii în care își pune toată energia sufletească sau întârziază în mod anormal în căutarea erotică, intrând în conflict cu propria ei progenitură. O femee se bucură de înrâurirea ei asupra bărbaților în tinerețe, jucându-i după temperamentul ei sau se neliniștește de îmbătrânire. Ca mamă ea poate iubi excesiv orice copil sau dimpotrivă poate urî cu frenezie pe unii, însușindu-și greșit interesele copiilor ei. Asta e lista temelor pentru femee. Un tânăr suferă din cauza bătrânilor, căzând în revoluționarisme, își propune să prefacă scoarța lumii, apoi încetul cu încetul se conturează și devine avar, ambițios, burghez ca și părinții, în orice caz ca cineva depe lume. Această trecere de la amorf la format, la închistat, este toată scena pe care se poate mișca romanul unui tânăr, La d. Petrașincu se vede o intenție de roman mai profund, mai științific ca să spunem așa, care să depășească datele realului imediat. De pildă în *Sângele* era vorba de un tânăr turburat de a descoperi că este fiul unui sifilitic. Deci problema eredității, *Strigoii* lui Ibsen. Și mai aproape de *Strigoii* este tema romanului actual *Monstrul*. Autorul face „preistoria" timpului trăit în carte. Emil este fiul, născut prematur din pricina unei comoții, al unui tată mort într'un accident. Fiul nu-și cunoaște tatăl și simte mereu nevoia de investigație spre a-și explica propriile impulsiuni. Ar fi interesant un roman de detectivism în felul acesta. Eroul, mirat de personalitatea lui instinctuală, străină de conștiință, își caută antecedentele.

D. Petrașincu n'a mers consecvent pe această cale. L-a atras mai mult romantismul realismului care este patologismul.

Cași *Sângele, Monstrul* se bizue pe elemente morbide. Insă fiindcă numai ce e normal e și universal, patologicul nu se cade să fie folosit decât cu măsură, ca o subliniere a normalului. Bunăoară se înțelege ca o femee sterilă să înebunească, legănând cârpe în brațe. Prin această demență maternitatea ei potențială a devenit mai adâncă. La d. Petrașincu patologicul pare a fi o metodă de a complica observația, de a o face savantă. Rezultatul nu e fericit.

Să vedem care ar fi tema romanului. Emil, născut în chip anormal, dintr'un tată de moravuri ușuratice, e crescut de o mamă cam bizară, stăpânită de un sentimentalism exagerat ce atinge demența și incestul. Vasăzică am avea de aface cu un copil născut și crescut în condiții rele. Copilul devine într'adevăr hoț, bătăuș, destrăbălat. Cu toate acestea, autorul înfățișează pe acelaș Emil cu vădită simpatie. Emil e un „monstru" numai fiindcă se deosebește de comunul oamenilor. Incolo e un băiat inteligent, care își face studiile cum trebue, care fură fiindcă are nevoie și fiindcă mamă-sa nu înțelege sufletul lui. El fură, dar mama minte că n'are bani.

Năsdrăvăniile erotice ale lui Emil s'ar motiva prin fierberea sexuală a vârstei. Emil iubește și e trădat de fete, care se arată disimulate. Emil apare ca tânărul prin excelență torturat de neînțelegerea sufletului său de către bătrâni. Totuși mama se dovedește într'o bună parte a romanului ca o femee cuminte, cu bune vederi pedagogice, de loc nebună.

Ostilitatea lui Emil e fără rațiune. Să zicem că autorul a voit să ne înfățișeze complexitatea unei firi în care normalul se amestecă cu patologicul și particularul cu generalul. Tratarea este însă dezordonată, aspectele contrazicătoare.

De bună seamă sunt în roman multe observațiuni, unele foarte acute. Vom da câteva specimene de observațiuni și de aberațiuni ca cititorul să-și dea seama de structura scrierii.

Faptul că Emil, copil de 8 ani, se uită în oglindă și e mândru de frumusețea lui e interesant. Iubirea maternă excesivă se resfrânge în el în chip de vanitate și prevestește totdeodată un viitor egolatru. Beția de a trăi, senzația de aventură când iese pe poarta casei, sunt la un copil note sufletești adevărate. Adevărată poate fi și legătura afectuoasă între mamă și copil, chiar cu o notă prea carnală.

D. Petrașincu i-a dat însă forma exagerată a unui adevărat incest de tipul Oedip, ajungând din lipsă de tact la momente desgustătoare. Dacă astfel de cazuri există și explică ceva, atunci trebuesc tratate cu multă finețe. Emil doarme cu mamă-sa în pat și autorul glorifică apropierea într'un mod indecent: „Se svârcolea, se desvelea — o desveli și pe ea — ...odată avu impresia că rămâne singur în pat... apoi trupul cald al mamei reveni...". „Reluaseră dormitul împreună, în patul cel mare, și lui îi plăcea din nou să se ghemuiască între brațele ei goale". Emil jură mamei că n'are să se 'nsoare niciodată: „Știu... dar n'am să mă însor! Nu vrei să fiu întotdeauna tăticul tău?" Mama e încântată: „Ba da! Ba da!" suspină ea fericită, copleșită. „Mama se dedă apoi unui exercițiu hidos. Se îmbracă cu haine de mireasă și se înfățișează copilului, care o admiră lacom. Apoi îl invită în patul conjugal, copilul fiind „tăticul", „tăticuțul" ei. Acolo adorm amândoi îmbrățișați. Iată ce comedii poate să iasă din capul unui tânăr inteligent din sforțarea de a fi original!

Astfel de scârboșenii se mai găsesc numai în literatura d-lui Sandu Teleajen. E foarte firesc ca un copil să fie gelos, autorul a dat însă acestei gelozii infantile o nuanță erotică necumpătată. Exibiționismul copilului e văzut cu ascuțime totuș: „Doar din când în când scăpa câte un hohot mai puternic, doar-doar de l-o auzi cineva." Emil și toți copiii din roman sunt prea precoci din punct de vedere erotic. Dar că acum se nasc instinctele și că copiii sunt cam nerușinați e foarte adevărat. Wili încearcă să atragă pe Emil „spre closetul fetelor". Tot el scoate din pantaloni etc. etc. Emil duce precocitatea mult mai departe. Sperase odată să vadă pe mamă-sa

scoțându-și cămașa. Incearcă chiar să siluiască o fetiță: „Pântecile li se uniră etc.". Că copiii fac porcării, nicio îndoială, dar acestea nu sunt esențiale sufletește. D. Petrașincu vrea să insinueze adevăruri psihologice de-o nuanță înfricoșată și în acest scop subliniază mereu fraze, care însă n'au cine știe ce semnificație. Intr'un loc face și teoria visului după Freud. Mai departe Emil fură. Vrea să spună autorul că copiii fură? că Emil era pus în situația îndreptățită de a fura? că este un caz patologic? Mister. E impresionantă însă îndârjirea copilului când e prins, ceeace constitue o mică notă personală: „Mamă, dacă-mi spui ceva, mă omor!"

Și în altă parte, în aceeaș situație, nervositatea mândră a eroului este remarcabil notată. Pentru epoca pubertății ni se dă un jurnal al lui Emil. Sunt firește adevăruri cu privire la această vârstă. De pildă cultul aproape masonic al prieteniei, misticismul erotic, excesul de autoanaliză. Emil întrebuințează o „manoperă" pentru a capta dragostea unei fete, izbutește, cel puțin așa crede, și apoi se înfundă în casuistică, începând să se îndoiască de sine. Iubirile lui cu felurite fete n'au însă niciun interes, fiind tratate prolix și fără metodă. Purtarea mamei e dintre cele mai ciudate. S'ar părea că avem de aface acum cu o mamă prudentă, care meditează la viitorul fiului ei, care închide ochii asupra furturilor acestuia, înăbușind cu dragostea îngrijorarea. Ar fi interesant. Apoi mama se îmbolnăvește de cancer și cade într'o criză de cochetărie. Și asta e posibil ca o ultimă înfruntare a morții. D. Petrașincu vede însă lucrurile altfel. Revenind asupra patologismului dela început, face ca purtările mamei să se explice mai cu seamă printr'o sdruncinare a minții. Mama lui Emil înebunește și moare bolnavă trupește și sufletește. Iată prea multă tragedie pentru un roman.

E multă inexperiență în romanul d-lui Petrașincu, foarte multă inaptitudine de scriitor, și numai unele scrutări în sufletul copilului erou dovedesc o voință mare de adâncime care poate odată se va preface în vocație.

G. CALINESCU

Alte figuri din „Junimea"

Continuând istoriografia culturală a societății literare „Junimea", d. C. Săteanu a pus sub presă al doilea volum care va cuprinde:

Uvertură junimistă (Const. Meissner. Rădulescu Pogoneanu).

Figuri (cu portretele tuturor scriitorilor): Maiorescu, Negruzeștii, P. P. Carp, V. Pogor, Eminescu, I. Creangă (material nou, cu documente și facsimile inedite).

Apoi: N. Gane, I. Caragiani, T. T. Burada, P. V Grigoriu, V. Burlă, P. Misir, N. Volenti, Mite Kremnitz, N. Beldiceanu, I. Bogdan, D. Olănescu-Ascanio, Duiliu Zamfirescu, T. Șerbănescu, N. Petrașcu, S. Mehedinți, A. C Cuza, I. Petrovici, Tzigara-Samurcaș, etc.

Mușchetarii literaturii moderne: Caragiale, Vlahuță, Delavrancea, Coșbuc, B. P. Hașdău.

Material anecdotic și satiric.

Peste 100 ilustrațiuni, tablouri de artă, caricaturi, documente facsimilate.

Cartea străină

J. Kessel: La rose de Java, roman

A doua zi după războj d. J. Kessel, care avea pe atunci optsprezece ani şi luptase eroic în aviaţie, a făcut parte în calitate de ofiţer al acelei arme dintr'o misiune militară trimisă în Extremul Orient. Din adâncul peisagiilor mărilor Japoniei şi Chinei, din tumultul Shangaiului evocă el drama brutală şi sensuală pe care ne-o dă astăzi în cartea sa.

Autorul n'a întrebuinţat forma personală a naraţiunii şi cu toate acestea nu ne-am putea îndoi nici decum de realitatea umană pe care imaginaţia sa a împodobit-o cu o artă a cărei ma turitate a atins-o de multă vreme.

Pe tinerii al căror pericol de moarte şi fericire comună de a fi scăpat au pecetluit o prietenie strânsă, ambii setoşi de a ieşi din infern, de a se folosi de plăcerea cărnii femeilor şi care în foamea lor înghit dublu îi cunoaştem cu toţii. Toate tragediile războiului au dat naştere la asemenea copii.

Gustul pentru plăcere intensă se găseşte într'o zi atins prin întâlnirea unei străine, Florence, pe cât de frumoasă pe atât de enigmatică şi dubla dorinţă a femeii şi a enigmei antrenează pe tânărul cavaler, nepăsător faţă de obstacole şi dispreţuitor faţă de pericole, într'o aventură stranie şi tragică, în care se răsucesc împreună luxura şi brutalitatea, abjecţiunea şi gelozia şi pe care o populează într'o atmosferă de nelinişte figuri halucinante asemănătoare unor adevărate fantome.

Maxence Van der Meersch: L'élu roman

Noul roman al d-lui M. van der Maersch, deţinătorul premiului Goncourt şi primul pe care ni-l dă după victoria sa, este foarte sensibil diferit de nota primelor sale opere. Fără îndoială, el rămâne fidel peisagiilor şi atmosferei Flandrei natale unde a ştiut să evoce cu un atât de remrcabil şi just realism dramele vieţii muncitoreşti, în *Quand les Sirènes se taisent* de ex, sau tragedia grea a războiului — *Invasion 1914*. — Desbaterea pe care ne-o dă aici depăşeşte pictura realităţii, studiul vieţii externe şi a existenţei materiale pentru a pune în lumină drama spirituală care rămâne marea, suprema problemă a omului.

Să credem, sau să nu credem?... Inainte de a suna ora nenorocirii, ideia de Dumnezeu n'a atins spiritul lui Simeon Bramberger. Acesta n'a avut până acum decât o credinţă: munca, decât un comandament: reuşita. Şi a reuşit în mod magnific. Uzina sa de dinamită prospera. Insă în dosul acestei faţade de succes, în casa lui Bramberger şi nu în uzina puternică şi vie, ce se petrece? Maladia şi ameninţările dramelor, un fiu cu plămânii condamnaţi, sinuciderea copilului care trebuia să continue sarcina sa, propria-i tovarăşă roasă de o durere care sfârşeşte prin a se omorî. Şi fericitul căpitan de industrie Simeon Bramberger rămâne singur, cu sufletul gol înaintea vieţii.

La ce-i serveşte acum de a fi crezut în inteligenţă şi ştiinţă, de a fi zeificat efortul şi progresul? In faţa dezastrului casei sale, înaintea acestor morţi pentru care dragostea sa a rămas zadarnică, la ce poate servi în ceasul disperării sufletului acest confort, toată această mistică terestră cu care s'a mulţumit? Ce pot face aceşti zei surzi şi muţi pe care el singur a voit să-i recunoască?

Abia in ora naufragiului [Simeon] Bramberger înţelege că dacă ar fi avut această credinţă pe care spiritul său n'a posedat-o niciodată, nenorocirile nu i-ar fi răsturnat casa: acest fiu trădat de o femee şi abandonându-se morţii ar fi triumfat poate... O vizită la o mânăstire, câteva ore petrecute în celulă decid calea către Dumnezeu pentru un om învins în ceiace e temporal şi căutând în spiritual ultima sa raţiune de a mai trăi.

Maurice Maeterlinck Devant Dieu

In noua sa carte — *Devant Dieu* — M. Maeterlinck reia seria meditaţiilor începute încă din tinereţe şi care, în

M. MAETERLINK

amurgul vieţii, devin cu fiecare zi din ce în ce mai neliniştitoare sub o aparenţă de linişte. Problema lui Dumnezeu şi a scopurilor adânci şi secrete ale vieţii noastre pare că-l obsedează pe autor cu atât mai mult, cu cât cercetările sale precedente l-au convins de zădărnicia unei reuşite.

Dumnezeu a făcut omul după imaginea sa, spunea Voltaire. Insă, la rândul său, omul l-a răsplătit şi el bine. „Zeii, — spune Maeterlinck, — n'au făcut decât ceiace au voit oamenii". Dacă o greşală de o clipă, de exemplu, atrage o condamnare eternă, cum ar putea rămâne aceasta în concordanţă cu divinul? Să presupunem cea mai groaznică dintre crime, crima crimelor, aceia a unui om care ar fi mâncat capul tatălui său. E de conceput ca Dumnezeu să acorde o pedeapsă fără sfârşit, dacă omul şi-a pierdut raţiunea, lucru de care nu e responsabil, sau dacă el a comis crima la ordinul unei forţe irezistibile al cărui locaş nu e în el, sau sub comandamentul urii sau al răsbunării? Şi dacă Dumnezeu este acela care a urmărit injustiţia destinului uman, pentru ce aceasta? Intrebarea pusă, Maeterlnick nu mai înţelege şi dilema teribilă se pune în faţa lui: noi suntem aceia care n'avem dreptate, sau Dumnezeu, neavând dreptate, n'ar exista.

Frica noastră de moarte este tot atât de lipsită de raţiune ca şi aceia dinaintea severităţii unui Dumnezeu implacabil. Continuând gândirea lui Seneca, Maeterlinck nu vede decât dulceaţă în această „trecere dela veghe la somn". Eroarea de care suferim este că uităm să ne pregătim pentru această trecere. Insă ce este moartea? E un cuvânt, căruia nu-i corespunde nicio realitate. „Moartea nu există, pentrucă ea însăşi este nemuritoare." Dacă totul se dizolvă şi se împrăştie, nimic nu moare în sensul uman al cuvântului. Totul subsistă într'un punct al timpului sau al spaţiului fără limite sau ieşiri. Intr'o noapte de somn nu ne pare că am trăit câteva minute? De ce moartea n'ar fi visul existenţei somnambule pe care o duc cea mai mare parte a oamenilor? Incredulul, murind, crede că intră în neant. El ignoră că neantul este ceiace a trăit şi că ceiace numim moarte nu este decât viaţa pe care n'o înţelegem încă.

Cu aceiaşi stăruinţă, de nelinişte şi uneori contradictorie în aparenţă care l-a dus dela ideia de Dumnezeu la ideia morţii, Maeterlinck îşi plimbă gândirea prin misterele de dincolo de mormânt. Este posibil, este tolerabil înţelegerii noastre ca să existe „spirite pure"? Nu le-am văzut niciodată. Fie. Dar noi nu ne-am văzut niciodată gândirea. Şi cu toate astea gândirea noastră există. Şi ea dovedeşte că există, pentrucă mişcă materia.

Spre a reveni la cei vii, la aceia care se cred singurii vii, ce chee ne va da enigma acestui intermediar între spiritul terestru şi extraterestru care este nebunia? „Nebunul este declarat nebun pentrucă el nu poate urmări logic decât o idee. Cei care-l internează se cred la adăpost de nebunie pentrucă urmăresc mai multe idei care se contrazic."

Jean Feuga: Le matelot Moravine

(ROMAN)

Jean Feuga este unul din cei mai buni romancieri ai mării. Prima sa carte, *Le vent à l'étrave*, a căpătat premiul Cercului literar francez şi s'a bucurat din partea publicului de un sprijin foarte mare.

Secretul acestui succes se datoreşte faptului că d. J. Feuga vorbeşte de mare, de oamenii şi de bucuriile sale, de dramele care se petrec pe mare, ca un om care a fost multă vreme şi intim amestecat cu viaţa mării.

Jean Feuga a răspuns de foarte tânăr la apelul largului. La douăzeci şi şapte de ani, el se angajează în marina de războj şi în timp de cinci ani, el cutreeră toată Mediterana şi coastele Africii pe bordul unui torpilor. Marea însă nu-şi lasă oamenii: timpul serviciului terminat, Jean Feuga visează un vas. Opt camarazi, deasemeni dornici de aventuri, se asociază spre a-şi căuta norocul sub conducerea unui tânăr comandant şi iată-i pe drumul Indiilor.

Trec doi ani de călătorii, bogaţi în incidente şi drame, în tablouri de catastrofe sociale şi mărturii de umanitate, la sfârşitul cărora Jean Feuga a scris mai întâi *L'escadre noire* şi *Le matelot Moravine*, ale cărei principale episoade i le-a povestit unul din matelotii echipajului său. Dela acest matelot a aflat el amănuntele pe care le romanţează, însă mergând totdeauna foarte aproape de realitate. Omul jucase un rol în teribila afacere a Marinarilor de la Cronstadt, ale cărei episoade le cunoaşte în amănunt, pentrucă le-a trăit.

Robert Francis: Un an de vacances

(ROMAN)

Autorul frumoasei serii de vieţi romanţate, care, sub un titlu generic de „Istoria unei familii sub a treia Republică", ne-a prezentat epocile succesiv intitulate: *La Grange aux Trois belles*, *Les Mariés de Paris*, *La Maison de verre*, *Le Bateau-refuge*, a făcut un repaos de trei ani şi un divertisment literar scriind de astădată un roman, al cărui centru este o crimă rămasă misterioasă. Şi nu e un roman poliţist în sensul obişnuit al cuvântului. Aici poliţia nu şi-a vârît nasul. Lectorul se găseşte singur în faţa unei enigme care nu pleacă dela postulate subtil combinate, dar care se manifestă prin straniul feţelor, al gesturilor şi al cuvintelor, prin rezonanţa neliniştitoare a dialogurilor şi a jocurilor de lumină.

în curând va apare

OBRAZNICUL

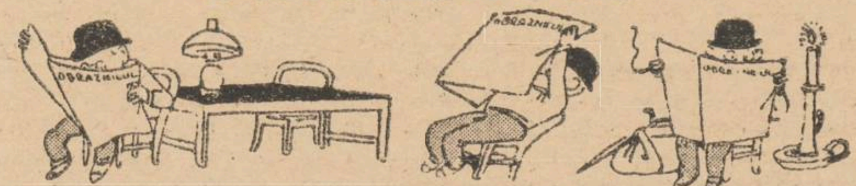
Ziar satiric săptămânal, scris de cei mai buni umorişti.

OBRAZNICUL

Va fi ilustrat de diferiţi desenatori din ţară şi străinătate, pentru a prezenta o înfăţişare cât mai vie şi mai variată.

OBRAZNICUL

se va vinde numai cu 3 lei. Data apariţiei se va anunţa în curând.

Insemnări

Festivul Wagner la Ateneu dirijat de m‧o‧trul G‧ Enescu

Duminică 14 Noembrie a avut loc la Ateneu un festival Wagne, cu concursul orchestrei Fundaţiilor regale. In program un aranjament de Wagner, din maeştrii cântăreţi şi actul al treilea din Siegfried.

Acum patruzeci de ani, în Franţa, când muzica wagneriană avea nevoe să pătrundă pe o altă cale decât Opera cea Mare, se organizau concerte wagneriene la circul de iarnă, sub bagheta lui Lamoureux, la Teatrul Chateau d'Eau sub bagheta lui Cortot şi Opera din Rouen montase Tristan şi Isolda. Apoi concertele Colonne şi celelalte concerte de Duminică puneau în program bucăţi detaşate din operele wagneriene.

Publicul a putut astfel să guste din frumuseţile acestei muzici noi, care nu seamănă cu nici o altă muzică.

Maestrul Enescu, potrivit tradiţiei, a organizat un festival Wagner, care a scos în relief mai mult decât un spectacol de operă, impunătoarea polifonie a acestei grandioase muzici.

Publicul a avut ocazia să asculte temele atât de frumoase din actul al treilea din Siegfried, muzică genială, interpretată de strălucitul compozitor G. Enescu. Interpretarea acestui dirijor este incomparabilă. Emoţia pe care o produce, disecarea temelor cu atâta precizie şi personală concepţie, a ţinut timp de o oră şi jumătate sala în cea mai adâncă atenţie.

Actul al treilea din Siegfried a fost bine ales. Siegfried, fiul lui Siegmund şi al Sieglindei, este eroul anunţat de profeta Erda. In actul al treilea, Siegfried liberează pe Brunhilda, care doarme într'un loc retras din munţi, fiind pedepsită de Wotan.

Siegfried o descoperă, o sărută şi Brunhilda se trezeşte şi cântă cu Siegfried un duo final, în care Wagner a concentrat cea mai mare pasiune pe care muzica dramatică a putut-o reda vreodată.

Actul acesta este tăiat în două printr'un „crescendo", pe care maestrul Enescu l-a pus în valoare cu atâta putere şi cu atâta artă.

Patru artişti dela Opera Română luau parte la această festivitate: d-nele Basarab, M. Marinescu Moreanu, d-nii Ştefănescu-Goangă şi Apostolescu.

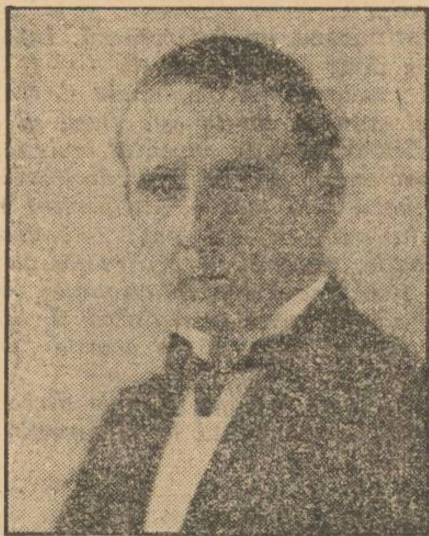
S'a remarcat foarte mult talentul d-nei M. Marinescu Moreanu, care a luat premiul de onoare, la un concurs internaţional de muzică vocală, care a avut loc la Viena în vara aceasta. Ţinuta acestei artiste, accentele de pur stil wagnerian şi mai presus de toate o voce extraordinară, au atras aprecierile cele mai meritate. Ceilalţi parteneri au interpretat actul al treilea din Siegfried după indicaţiile maestrului Enescu, acompaniaţi de orchestra „Filarmonica", care a realizat una dintre cele mai bune execuţii de muzică wagneriană la noi.

Publicul a răsplătit aşa cum se cuvine pe maestrul Enescu, care, conducând acest concert, s'a erijat şi în mare educator al unui public care ştie să-l respecte şi să-l aprecieze după cum merită.

I. FAL.

Charles Morgan critic teatral

In această calitate, marele romancier englez scrie cam vreo sută cincizeci de articole pe an, în răspânditul ziar „Times". Părerea sa este că în ansamblul său teatrul englez este la un nivel cu mult superior teatrului de acum zece, doisprezece ani. In tot cazul, punerea în scenă şi jocul actorilor sunt mai interesante decât producţia teatrală în ea însăşi. Cauza e că în Anglia o operă literară găseşte editor numaidecât, dacă are oarecare valoare. E editată repede şi ajunge la public în condiţiunile alese de autor, pe când pentru o piesă de teatru, au-

CHARLES MORGAN

torul trebue să piardă luni de zile, bătând la toate uşile. După ce e primită, piesa e supusă la transformări şi când ajunge la public, nu mai e cea pe care a scris-o autorul. Apoi chestia materială este o piedică grozavă. Ca să monteze o piesă, aşa cum se cere, regisorul trebue să cheltuiască 3—4 mii lire sterline, Ceiace nu e o bagatelă şi omul îşi face multă vreme socotelile până să se decidă.

Editorul nu are de plasat decât un capital de cel mult 150 lire. Apoi este o cenzură teatrală foarte severă, care nu lasă să treacă piesele de „avantgarde" decât foarte greu. Piesele care nu au fost primite în alte teatre, se dau în mici teatre care n'au decât abonaţi. De cele mai multe ori cenzura respinge piesele pentru motive foarte speciale şi nu pentru motivul că ar fi scandaloase. De pildă, odată, o piesă a fost interzisă pentru că unul din personagiile puse în scenă, mai avea un urmaş în viaţă.

Cel mai cunoscut din aceste teatre cu abonaţi este: „The gate". Acolo s'a reprezintat întâi piesa: „Murder in the Cathedrale", care a devenit apoi un succes mondial; abia după ce s'a jucat în America.

Piesele jucate se tipăresc de obiceiu, dar titlul de „scriitor dramatic" nu se dă de cât câtorva consacraţi: Bernard Shaw, O'Cassy, Coward.

Coreografie la Expoziţie

Zece ani după baletul internaţional din 1927, a revenit, la Paris, baletul din Copenhaga, având ca dirijinte pe Harold Lander, coreograf experimental, elevul lui August Bournonville. Trupa sa, numeroasă în membri de calitate, a dat o straşnică lecţie de „temperament" Academiei Naţionale în gala de la Operă. Fetele şi băeţii tineri, cu feţe bălane şi ochi albaştri, din balet, păreau cuprinşi de o glorioasă beţie, în dinamismul lor din care radiau vitalitatea şi plăcerea dansului. Ei au dovedit că privesc dansul ca un sport nobil, un cult păgân al muşchilor, o expansiune voioasă a corpului.

Baletul din Londra, Vic Wells, a strălucit prin graţia baletului clasic „Les Patineurs" şi prin pantomimele sale, care caută să lege baletul cu teatrul şi cinematograful.

In minusculul teatru „Comédie des Champs Elysée" a reapărut javaneza Djenil Anik, cu dansurile sale de înaltă ţinută artistică, adevărate pagini de poezie neuitată.

Jugoslavia a obţinut însă recordul cu superba frumuseţe şi excelenta dansatoare Mia Slavenska, căreia îi surâde un viitor strălucit, dacă se va hotărî să se supună cerinţelor unei tehnice riguroase.

Festivalul de dansuri germane a dovedit o penibilă penurie de resurse tehnice şi artistice, redus să se mărginească numai la dansurile populare şi încă în formele lor celor mai edulcorate.

Republica Sovietelor s'a mărginit tot în domeniul dansului popular, dar geniul slav s'a dovedit aci în tot farmecul şi cu puterea de a lega sufletul de dans, oricare ar fi forma în care s'ar prezenta.

„Nădejdea" lui Malraux în româneşte

André Malraux, scriitorul de adâncă posibilităţi, prea bine cunoscut pentru a sa atitudine de totală aderare la forţele luptând pentru progresul omenirii, care ne-a dat, pe lângă alte opere, romanul Condiţie umană, cuprinzând

ANDRÉ MALRAUX

tabloul viu al tragediei eroice a poporului chinez, se găseşte actualmente în acel colţ de ţară, unde — fără exagerare — se poate spune că se decide soarta culturii, a păcii şi a libertăţii popoarelor de a dispune de ele însile: Spania.

Cum se spune deobicei, Malraux a înţeles că istoria trebue făcută, nu numai scrisă. Consecvent atitudinii pe care i-a dictat-o conştiinţa sa, el luptă pe front, alături de cei care apără cultura şi pacea. Dar nicio clipă Malraux nu şi-a uitat adevărata sa armă de luptă: scrisul. Inspirat din realităţile crude, dar pline de măreţie, ale războiului de apărare a Republicii, el a scris un nou roman — Nădejdea, care în curând va vedea lumina tiparului.

Cunoscător al oamenilor şi vieţii, ştiind să scoată din mijlocul realităţilor sensul istoric pe care îl imprimă destinului uman desfăşurarea evenimentelor, paginile scrise de Malraux emoţionează şi fac pe om să-şi înţeleagă rostul în viaţă şi nădejdile pentru care are de luptat.

Semnalând acest lucru, trebue să salutăm iniţiativa revistei „Reporter", de sub conducerea d-lui N. D. Cocea, de a prezenta publicului nostru traducerea românească a acestui roman, înainte de apariţia cărţii în librării.

Goetheanum la Paris

O serie de reprezentaţii s'au dat la Teatrul Champs Elysées, la Paris, de către Marie Steiner cu actorii săi, făcând cunoscută opera Ghoeteanumului.

Seria reprezentaţiilor a început cu o piesă de Albert Steffen, „Hiram şi Solomon".

Acest autor elveţian de limbă germană, prea puţin cunoscut în lumea literelor, este totuşi un scriitor de prim plan şi renumele său în literatura elveţiană datează din 1907, odată cu apariţia primului său roman. Avea atunci 23 de ani. Opera aceasta avea o atmosferă de tinereţe încântătoare, personagiile uşoare şi neprecise ca nişte reprezentări ale adolescenţii, pare că nu mergeau pe pământ şi dansau în ritmul unei muzici primăvăratice.

Ideia predominantă a lui Steffel este că scriitorul trebue să fie, în orice clipă a creaţiunii sale, altul, spre a reda toate aspectele lumii pe care imaginaţia lui o reprezintă. Altă idee care se degajează din opera sa este că: cu cât o epocă este mai joasă, cu atât opera de artă trebue să creeze un climat mai diferit de atmosfera în care trăeşte.

Astfel personagiile sale reale şi vii, trăesc viaţa obişnuită, dar au în ele puteri care le depăşesc.

Fie că sunt luate din antichitate, fie că sunt inspirate din viaţa modernă, ele rămân personagii concrete şi elementare, simbolizând tendinţe: Wilhelm al II-lea şi Moltke, în „Şeful de stat major", pe care Steffen l-a scris în 1927, ca şi „Hiram şi Solomon", din drama cu acelaş nume.

Teatrul său a fost comparat cu acel al lui Ibsen şi în adevăr, el încearcă a face să se răsfrângă prin înfăţişarea lor materială, lumina sufletului ascuns în adâncimi, ca şi Ibsen. Dar pasiunea lui pentru aceste explorări interioare izvorăşte din dragostea sa nemărginită pentru viaţă şi toate manifestările sale.

Poet, dramaturg, romancier, opera lui Albert Steffel este de cea mai fină calitate şi Goetheanum îşi îndeplineşte misiunea cu înţelegere făcând cunoscută opera acestui deosebit scriitor şi sufletul ţării aceleia mici, cu o viaţă atât de proprie şi originală, care este Elveţia.

LA 27 NOEMBRIE

Apare marele săptămânal democrat:

„TIMPURI NOUI"

Tribuna întregei democraţii româneşti

Cei mai autorizaţi exponenţi ai scrisului democrat vor prezenta în studii şi articole documentate:
tradiţia luptelor pentru libertate şi dreptate a poporului român.
realităţile politice, economice, sociale şi culturale româneşti.

„TIMPURI NOUI"

va lupta pentru:
o politică de pace,
apărarea naţională,
libertate şi cultură,
restabilirea adevărurilor falsificate de curentele inst[illegible] pretinse naţionaliste.

„TIMPURI NOUI"

va combate:
infiltraţiunea imperialismelor străine în politica română.
susţinătorii revizionismului din ţară şi din afară.
Polemici. Literatură. Artă. Cronici militare, sportive, cinematografice, teatrale. Reportagii şi poezie socială.

POLEMICI

Incremenire

O proaspăt apărută revistă naționalistă are un editorial semnat de însuși directorul ei și intitulat: „Incremenești, minte, în loc". *Iată o serie de pleonasme, așa cum se cuvine într'un stil autentic „naționalist". Fiindcă oricâtă fantezie ar cheltui domnul director, nu va putea arăta cum va putea încremeni mintea altfel decât în loc, iar cât privește însuși „încremenitul", e un deziderat care nu mai trebuia exprimat, pentrucă primele fraze ale articolului d-sale dovedesc cât de încremenită îi este mintea... în loc.*

Iarăși „Poezie"

Poeziile publicate prin revistele de provincie formează un copios material umoristic. Am citat rândul trecut o întreagă poezie pentru ilustrarea acestor afirmațiuni. De data aceasta vom spicui tot dintr'o revistă de provincie, curățică de altfel, câteva „mostre" umoristice. Ascultați o strofă dintr'o poezie intitulată „Ceasul meu și inima".

Ceasul meu și inima la fel
Divizează 'n clipe timpul veșnic
Viața-i însă lumânarea'n sfeșnic
Care arde'n lumea fără țel.

Ați înțeles cum devine cazul? Poetul e îngrijorat că viața-i lumânare'n sfeșnic care arde'n lume fără țel. Ar trebui să dea un anunț la mica publicitate, să caute un țel lumânării. In definitiv prin „mica publicitate" se găsesc camere mobilate, șoferi, frizeri, doici, dece oare nu s'ar putea afla și un țel pentru.... lumânare? Ceva mai jos poetul scrie

Orice curbă, formulă sau număr
Chiar de's drepte...

Interesantă descoperire, nu-i așa, care va revoluționa cu siguranță geometria: curba.... dreaptă! Ceva și mai jos poetul continuă:

Lupilor și urșilor, m'aș duce
In a voastră liniște sălhue.

Iată o lăudabilă intenție! Cel puțin acolo, dacă scrie versuri așa cum scrie, suntem siguri că și urșii și lupii îl vor sfâșia cu toată liniștea lor sălhue....

Bobi

In aceiaș revistă o altă poetesă scrie trei strofe pline de.... bobi de rouă Bob de rouă 'n sus, bob de rouă 'n jos. Mă rog, cum vă spun, toată poezia e doldora de bobi de rouă.

Și printre atâția bobi de rouă, nu este măcar un singur bob de... talent.

Degradări

D. Mircea Eliade, într'un articol pe trei coloane, își manifestă interesul pentru.... degradarea misterelor. Ca „naționalist" de ultimă oră, se explică interesul purtat degradărilor de orice fel, fie ele măcar și ale misterelor....

Umor versificat

„Sfarmă Piatră" se dovedește cu fiecare nou număr a fi o excelentă revistă umoristică. Vă amintiți, credem, articolul lui nea Axinte, de care am pomenit în numărul trecut al revistei noastre. Acum pare-se că s'au luat redactorii la întrecere cu colaboratorii, care din ei să fie mai ilariant. Ascultați această mostră de umor versificat:

Logodne de luceferi — lung — chiue pe Țară
Și colăceri de soare descalecă sglobii
Pe piscuri și muscele, pe plaiuri de vioară
Pe'ntinse bărăgane cu holde aurii.

Teribile logodnele chiuitoare! A adus-o bine din condei poetul! Dar încă și mai teribile sunt... plaiurile de vioară. Cu toate acestea, poetul pare că n'a fost suficient de atent, fiindcă altcum ar fi descoperit și plaiuri de... contrabas.

Ascultați însă mai departe:

Puzderii de isvoare, tot umblă în sandale
Pe raiurile gliei hălăduind de zor;

Ce ziceți de această superbă și sugestivă imagine: isvoarele umblând în sandale? Splendidă, așa-i? Dar oricum, sunt cam imprudente pusderiile de isvoare. Pe frigul care se lasă acum în Noembrie să umble în sandale ar putea să răcească și atunci ce s'ar face poetul cu pusderiile răcite?

Poezioara, care ar putea foarte bine să fie o cronică rimată, se termină astfel:

Pe când rărunchii Țării sunt duși în Reșiți pline,
Și munții pe chervane deshamă în uzini
Cotnaruri se vând bete prin hale și vitrine
Iar gândul meu de aur, în blocuri cu lumini.

Ei, pân'aici! Rărunchii or fi ei duși în Reșiți pline, munții or fi deshămând în uzini, cotnarurile s'or fi vânzând prin hale și vitrine în stare de ebrietate, dar că gândul poetului este de Aur și se vinde în blocuri cu lumini, asta nu mai credem. Nu este nici măcar de doublé, ci de tinichea curată, puțin cam ruginită, cam „turbure" din cauza Cotnarului... Cât privește vânzarea în blocuri, în engros prin hale, a gândului, s'ar putea aici, poetul să aibă dreptate: ori îl confundă lumea cu cel mai autentic spanac, ori tipărit în ugerul „naționalist" cu nume dinamitard, se vinde cu kilogramul, ca hârtie de împachetat, căreia la rigoare, i se pot da și alte întrebuințări....

In curând va apărea în atelierele „Cărții Românești"

Monografia orașului Ploești de M. Sevastos

Un volum de peste 1000 pagini, format mare (în octavo), pe hârtie velină. cu aproape 1000 de clișee, având 10 hors-texte în culori pe hârtie cromo. / Doritorii se pot înscrie de pe acum — pentru edițiile de lux — la librăria „Cărții Românești" din Capitală, cași la sucursalele ei din provincie.

Apar trei ediții: una legată în piele, alta în pânză și alta broșată.

Gramatică setebistă

In vagoanele Setebeului se poate ceti un aviz care începe astfel:

„D-nii pasageri cari vor fi găsiți pe vagon cu biletul de corespondență nevizat..."

Continuarea nu interesează. Interesant e doar faptul cum de s'or fi urcând pasagerii pe vagoanele de tramvai și cum de nu le este frică să nu fie electrocutați de curentul troleului? Te pomenești că s'or fi urcând încă și din mers, mai ales că acoperișul vagonului n'are uși automate. Adevărată acrobație, pentru care direcția generală, n'ar trebui să-i sancționeze, obligând să plătească taxa dublă ci, dimpotrivă, ar trebui să le acorde premii....

Și cu toate acestea, cică la direcția generală a setebeului ar fi numai intelectuali....

„Asaltul"

A apărut „Asaltul". Bucurați-vă, cetitori, o nouă revistă umoristică, furnizoare de material inedit pentru rubrica noastră polemică. Din numărul 2, cităm această perlă informativă:

„Asaltul și-a schimbat ziua de apariție de Miercuri. Duminică dimineața".

Ce spuneți de această perlă stilistică și gramaticală de cea mai bună calitate „naționalistă"? Nu-i așa, un autentic „asalt" la adresa limbii românești?

Cauza

O altă informație tot din „Asaltul":

„Numărul trecut al ziarului nostru, a apărut cu o mulțime de greșeli, din cauza culegătorului care a lucrat neatent".

Iar numărul prezent a apărut cu și mai multe greșeli din cauza redactorilor care nu cunosc reguli elementare de ortografie și punctuație...

Scară

Nu ne putem îndura să lăsăm „Asaltul" din mână.... Cetiți această mică „recenzie":

„Venisaj, un buchețel de 24 pagini ale d-lui Stelian Ionescu-Anghel. O prezentare timidă a unui talent care promite mult, însă care n'are un loc stabilit în scara poeziei românești".

Par'că recenzentul are vreun loc stabilit în „scară" criticei românești? Și totuși latră și stâlcește limba așa, de după scară...

„Uneia" și „unuia"

Conducătorul „spiritual" scrie în ultimul număr al hebdomadorului cu titlu dinamitard, următoarea frază:

„Prin d. Sergiu Dimitriu, d. Ion Inculeț e proprietarul uneia din aceste ziare, Nașa Reci, scris ca toate celelalte...."

Domnule conducător „spiritual", este adevărat că se zice două ziare, dar nu este mai puțin adevărat că nu se zice o ziară ci un ziar, ca atare era corect să scrii „unuia din aceste ziare".

Nu te ascunde sub paravanul unor scuze mincinoase, că-ți rămân urechile afară. Chestia cu generoasa „greșală de tipar" nu se prinde. Mai curând te-am crede dac'ai spune că ai fost după chef și așa, mahmur, ai avut o scăpare din vedere...

Viața... Moart ă

Intr'o revistă de provincie cetim următoarea frază:

„Nu-ți poți crea o viață vie, proprie, individuală, în afară de istorie, de destinul istoric".

Perfectă dreptate. In afară de destinul istoric, nu-ți poți crea decât o viață... moartă!

Anonim

Intr'un articol pe trei coloane intitulat: „Un adevărat triumf" *citim:* „Să trăești Sfarmă Piatră! Ți-o spune de aici de pe umărul unui deal de gând românesc — un sincer admirator anonim". *Ați crede poate că articolul este nesemnat. Aș! Imediat după cuvântul anonim, urmează semnătura: I. M. Comănescu. Vorba lui Caragiale:* „Apoi dacă-i anonimă, atunci s'o iscălesc".

„Nu scrieți scrisori"

Desvăluirea recentă a unor nevinovate combinații financiare ale unui fruntaș al dreptei franceze au avut darul să ducă la un proces scandalos, din care onoarea unui colonel, prea des luat ca exemplu de cinste și corectitudine în viața publică de către admiratorii săi de pe malurile Dâmboviței, a ieșit cam șifonată.

Era de așteptat ca acești admiratori să tacă sau să devină mai prudenți în alegerea simpatiilor de peste hotare.

O revistă de dreapta însă, comentând pățania colonelului, recomandă un alt soi de prudență: „nu e prudent să scrii scrisori de admirație niciunui om politic, deoarece s'ar putea ca aceste scrisori să devină la un moment dat puncte de acuzare."

In adevăr, nu e prudent... Revista cu pricina știe ea ce știe.

Scoțând în evidență „cinismul" d-lui André Tardieu, primul ministru care l-a ajutat pe Colonel și care după proces ar fi afirmat: „sunt citat ca martor în douăzeci de procese la fel ca acesta. Ei bine, la fiecare voi cita câte-o scrisoare de-a Colonelului — și-mi va rămâne material pentru încă cincisprezece procese," — *revista noastră încheе, cu o vădită și justificată melancolie:*

„După cum se vede, și în politică, nu numai în dragoste, scrisorile vulgarizează sentimentele mari..."

Primești bani și fiind copleșit de sentimente „mari" de recunoștință față de cel care „ajută", scrii o scrisoare. Și când colo, scrisoarea duce la vulgarizare... Aproape să resimți păreri de rău c'ai învățat să scrii...

Mărunte

Walt Disney, celebrul realizator al desenelor animate, a terminat primul său film mare după povestea „Albă ca zăpada și cei 7 pitici" de frații Grimm.

Copiii să fie liniștiți — Walt Disney nu-i un om rău. De fiecare dată când povestea ia o întorsătură tragică, el o interpretează după sufletul lui, cu destul humor. Așa că el a preferat să pedepsească în felul lui pe lupul cel rău decât să-l lase să mănânce doi purceluși și să fiarbă pe al treilea. Și mai departe, la fel.

Frank Churchill și Larrey Morey au compus 8 cântece fermecătoare, dintre care „Some day my prince come" va fi leit-motivul.

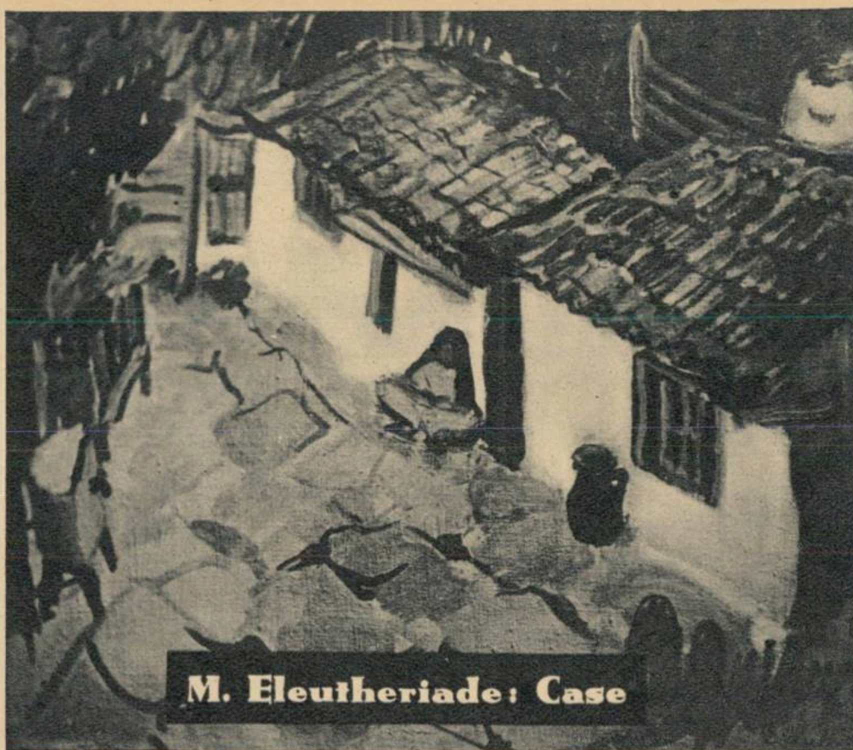
Prețul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni
In străinătate dublu

netede. D. Năsturel are simţul culorii, al unei culori dinamice, plină de vervă şi deja a isbutit să potrivească game preţioase, prin claritatea şi rafinamentul lor. Ceia ce ne face să-i iertăm unele abateri din lucrări mai vechi probabil, ce ar fi trebuit să lipsească din expoziţie.

D. Gheorghe Iuster este un ilustrator de inteligentă şi mobilă imaginaţie. Porneşte dela o impresie a naturii şi cu mijloace simple, mânuite cu o uşurinţă uimitoare ajunge la ireal fără să forţeze nota de plasticitate obişnuit exterioară a fiinţelor şi lucrurilor. Intervine numai un accent mai puternic într'o parte şi o însurdinare în alta şi se naşte o imagine inedită, fermecătoare prin frăgezimea materiei şi prin senzul frumuseţii ei.

D-na Maria Manolescu-Bruteanu este unul din puţinii noştri gravori. In expoziţia dela Ateneu e o lume întreagă, închipuită ori condusă direct după model, prezentată într'o technică rutinată, cu delicateţă de sentiment. Unele bucăţi sunt numai însăilate, altele cu insistenţe formale — toate dramatice, grave şi în acelaşi timp intim destăinuitoare.

M. Eleutheriade: Case

O poezie cu surâsuri pure şi sfioase se desprinde din pânzele d-nei Michaela Eleuteriade care ne-a obişnuit cu acele mici cuprinderi de natură, ce au ceva din densitatea bijuteriei. Cu câteva nuanţe de brun, negru şi alb emai d-sa poate transpune orice are înaintea ochilor fără să cadă în monotonie căci simplitatea e totdeauna captivantă.

Infine, d-ra Elena Vavilina, pe lângă picturile sale în culori proaspete, expune un ansamblu de desene în tuş în care esenţialul priveliştii e desprins cu vioiciune. Pe albul hârtiei, trăsăturile aleargă abil nu numai în ţesături schematice ci modelând forma, ajungând să sugereze culoarea. Aceste desene se întâmplă să fie uneori mai complecte decât o pictură şi ar trebui ca d-ra Vavilina să le considere ca activitate principală în cariera sa,

TACHE SOROCEANU

E. Vavilyna: Stradă la Turtucaia — Gh. Juster: Turc

M. Eleutheriade: Sufragerie

PRIN EXPOZIȚII

1. Gh. Juster: Turc.

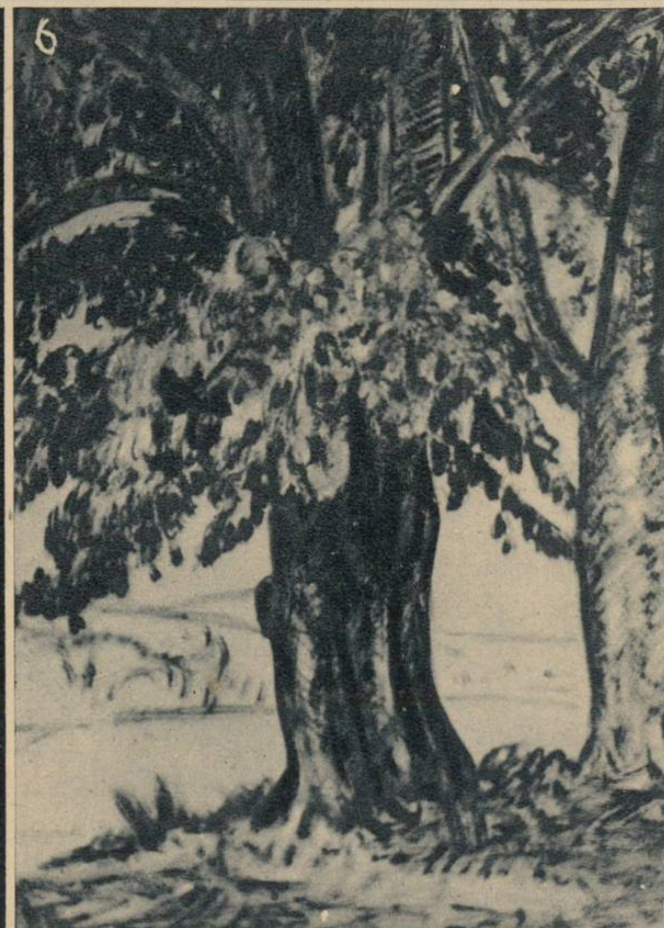
2. M. Eleutheriade: Natură moartă cu pere.

3. George Năsturel: Portret în roșu.

4. E. Vavilyna: La Turtucaia.

5. George Năsturel: Peisaj.

6. E. Vavilyna: Parcul Brâncoveanu.

Adevĕrul literar
si a

886-1937.
BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Kollard; Muncitor

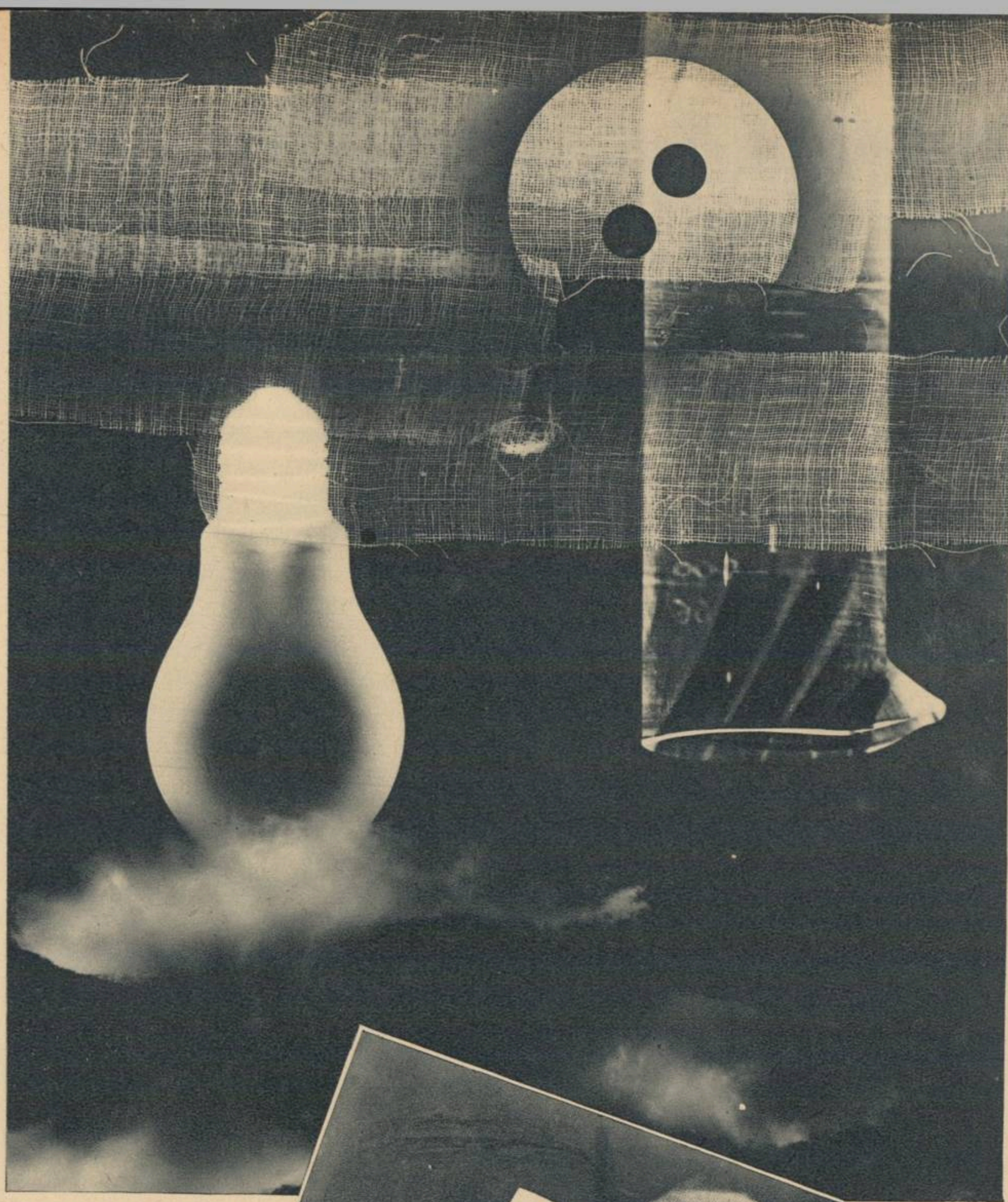
LUMINI și UMBRE

Se împlinesc 150 de ani dela inventia fotografiei. Intâi a fost adusă pe lume de Niepce și Daguerre, dar adevărata ei viață cu desfășurări nebănuite i-am dat-o noi, cei de astăzi. Și am ajuns stăpâniți de ea.

Căci fotografia, cu rafinament de technică ce o apropie de artă, a devenit un nou aliment sufletesc fără de care nu se mai poate trăi. Mereu alta, ea ne oferă bucurii vizuale infinite. Dimineața, la deschiderea ziarului cu ilustrații, pe stradă, la chioșcuri și în fața panourilor cu reclame, ochii noștri o caută avizi. Imaginea în jocuri de alb și negru e civilizația vizuală care tinde să înlocuiască civilizația cărților. Oamenii, astăzi, află, știu, gândesc, fac parte din actualitate datorită acestei ușoare luări de contact care se chiamă obișnuit fotografie, dar care a început dela o vreme să capete un rost mult mai adânc.

Trăim zile de febră spirituală, de dinamism social, de curiozitate și interes aplicat asupra lucrurilor în general și asupra amănuntului. Se petrec atâtea fapte într'o zi! Scrisul singur nu ajunge să informeze. Nu mai avem timp și nici răbdare să citim articole lungi și mai ales să le desprindem înțelesul. Fiecare căutăm transpunerea plastică a realității care ne face să asistăm noi înșine la întâmplări și fapte, ne dă iluzia participării la evenimente, ne dezvălue tainele zeilor vremii.

Fotografia și cinematograful împrăștie atunci în toată lumea, ca un răspunst prompt al unei necesități noui, reportajde imagini. Reportaj care vorbește toate limbile și interesează toate mințile. Fie că stai comod pe scaun în fața ecranului, fie că te uiți într'o revistă ilustrată, simți cum distanțele dispar, cum misterele se luminează, cum înaintea ochilor tăi se întorc paginile lumii întregi. Înțelegi lucruri pe care nu le aveai lămurit din vârsta școalei, cunoști actualitatea în adevărurile ei crude care uneori te farmecă prin liniștea și grandoarea spec-

Aurel Bauh: Studiu

Hedy Löffler

Rie Nissen: Siestă

Aurel Bauh: Portret

Amintiri din copilărie și adolescență

Când am ajuns de 7 ani, m'au dat la școală la Bacău, unde stătea acuma tatăl meu. Am stat puțin acolo (nu știu pentru ce) și apoi m'am dus la Roman. Din Bacău — puține amintiri. Acolo a murit sora mea. Cele câteva luni sau poate un an la Bacău, îmi par un vis îndoelnic.

Nu știu bine pentruce, dela Bacău, tatăl meu m'a dus la Roman la școală. (In vremea asta tatăl meu probabil că pierdea cele din urmă parale). La Roman m'a încredințat unei rude a sa, deși în acel oraș stătea mătușa-mea. Cauza — poate o răcire cu familia mamei mele, de care se cam îndepărtase, probabil prin însurătoarea lui a doua; dar mai degrabă pentrucă ruda lui avea renumele de bună educatoare. Era o femee uscată, urîtă teribil, cu un nas mare, aspră, rece probabil nu proastă, care, la bătrânețe, se gătea cu haine colorate și pălării cu flori roșii și albastre. N'am iubit-o niciodată și din cauza asta n'a avut nici o influență asupra mea. Acolo, am început să simt ce însamnă sărăcia — căci erau oameni săraci și, mai ales, sărăcia se simțea la mâncare, căci pedagoaga asta avea principiul, pe care-l repeta adesea că: „stomacul n'are fereastră" — și deci mânca cât de prost, pe când haina și celelalte se văd, și merită atenție.

O mare suferință am avut de încercat în prima zi de școală. Pe atunci se învăța altfel decât azi. Se dădea lecție, *deodată* acasă. Ni s'a dat, în lecția întâia, o pagină, unde aveam de învățat două litere (*i* și *u*). Nu ni s'a spus numele acestor litere. Eu n'aveam de unde ști că acele două semne sânt *i* și *u*. Trebuia să-mi spună cineva acasă. Era o fată a gazdei, care ar fi putut să mă ajute. Dar n'a voit, pentrucă nu-i spuneam „țață" sau alt nume, căci eu, conform naturii mele, n'am putut să-i dau nume îndată ce m'am mutat acolo. Și n'a voit să-mi spună, decât cu prețul să-i spun cum voia ea. Și nu i-am spus. Și m'am dus la școală plin de groază, căci nu știam pe *i* și pe *u* și aveam profesor un popă mare, cârn, care zbiera grozav și bătea. Nu știu cum a ieșit lecția — dar știu că nu după mult popa acela m'a speriat așa de tare răcnind la mine, că nu m'am mai dus la școală, când m'am și îmbolnăvit grozav de friguri (în care vreme am stat la mătușa-mea), care mi-au ținut mi se pare — căci e greu să-mi aduc aminte — luni întregi. Când mi-a trecut, nu puteam umbla de slăbiciune. Am început primul exercițiu de umblat, ajutat de un baston. Pe lângă școala cu popa, nu puteam trece de frică. (Dar acuma îmi vine o îndoială: Nu cumva *după* aceasta am fost la școală la Bacău? Căci dacă ași fi fost la Bacău întâi, aș fi știut pe *i, u*).

Atâtea schimbări, pe la atâtea moșii, prin Roman și Bacău, pela atâtea neamuri, cu atâtea feluri de sentimente, cu acea malarie teribilă — toate lucrurile acestea mi-au întunecat amintirile de-atunci, acele relative la vârsta dela 5 la 8—9 ani.

Acum îmi pare că-mi amintesc mai bine: tatăl meu n'a rămas la Bacău; s'a dus la *altă* moșie, Băiești, dar acum ca administrator de moșie. Și de acolo, apoi, când aveam vreo 10 ani (ori 9) a venit și el la Roman, căpătând o mică slujbă. Iar când aveam vreo 11 ani, a venit și nepoata lui și am părăsit pe gazda mea pedagoagă.

Din vremea cât am stat la acea gazdă, nu e nimic de amintit — nimic important. Invățam foarte bine. In școala primară și în gimnaziu am fost întotdeauna cel mai bun din școală.

Apoi, în cursul superior de liceu, am rămas bun, dar nu cel mai bun, căci nu învățam nimic, disprețuind „știința burgheză".

Gazda mea avea o grădină ca toate grădinile. Nu era mare, avea mulți copaci. Mie mi se părea, prin ea, parcă ași fi străbătut o livadă nemărginită. Fiecare copac era cineva, avea fizionomia lui specială, rostul lui, mai ales doi nuci mari, în care îmi făcusem niște case suspendate. Dar ocupațiile mele plăcute au fost mingea și zmeul. Eram pasionat pentru oină, pentru care aveam și talent. Iar zmee, făceam toată ziua și de toate felurile, pe care le suiam afară de oraș, le țineam ridicate și noaptea (le legam de ceva). Unul mi s'a prins de crucea unei biserici. Am asistat o vară întreagă, cum a putrezit cu încetul, au rămas apoi numai șindrilele etc. Multă melancolie mi-a produs acel zmeu, prins acolo sus, departe, și nimicit cu încetul de către vânturile și ploile reci ale nopților dela sfârșitul verii și începutul toamnei. Câte n'aşi putea spune despre zmee! Cred că e unul din cele mai splendide mijloace de educație fizică și sufletească. Sânt luptele cu alții care vor să-ți prindă zmeul — și unde dibăcia, repeziciunea și curajul au un rol foarte mare. Țin minte că în vacanță venea un elev care învăța la Iași și care era un adevărat uliu al zmeilor. Cu acela aveam noi de luptat teribil. Când venea — se auzea pe toate ulițile: „A venit Cilibiu!"

Spuneam mai sus că nu prea am ce spune despre această epocă. Dar văd că-mi vin în minte multe lucruri. Așa, un lucru mare a fost pentru mine clădirea unei case mari în ograda școlii — adică pregătirile clădirii: grămezi mari de scânduri, șanțuri, varnițe, etc. Aveam „case", locuri ascunse, locuri de siguranță, în șoproanele pentru scânduri, în varnițe și șanțuri. Tot în acea ogradă era și biserica. Ce mai de nopți frumoase la denii, când trăgeam clopotele, când stam în biserică la denia cea mare, în genunchi pe jos, — ce sentimente atunci de ceva și straniu și intim!

Tot atunci eram un grozav explorator al Moldovei. Vara mă scăldam de 3—4 ori pe zi (uneori și noaptea pe lună). Umblam kilometri întregi pe mal și prin apă; știam toate adâncurile, toate locurile. Iarna, cu un topor, tăiam ghiața, și pluteam pe o bucată de ghiață, ca pe o plută. Odată eram să mă înec. Eram foarte curajos pe-atunci. La 8 ani, în vacanță, la tatăl meu la țară, umblam călare singur, câte 4—5 kilometri, trecând și printr'o mare pădure. Știu că tatăl meu, care era omul cel mai îndrăzneț, se mândrea cu curajul meu.

(Urmează)

G. IBRĂILEANU

Premiul Nobel de Literatură: Roger Martin du Gard

Cele trei volume, intitulate *„Eté 1914"* și apărute până la finele anului 1936, închee seria „Romanului Fluviu", *„Les Thibault"*, al lui Roger Martin du Gard. S'a subliniat în critica literară, la apariția lor, importanța deosebită pe care le-o dă autorul față de ansamblul seriei sale. In adevăr, aceste aproape o mie de pagini subsumează ideile politico-sociale ale epocii noastre, pe care Roger Martin du

ROGER MARTIN DU GARD

Gard se silește să le redea cu imparțialitate, deși nu se poate împiedica de a denunța cu un freamăt de indignare pe adevărații răspunzători ai războiului și a-și exprima vibranta simpatie pentru cei mici și apăsați. Aceasta ar explica preponderența pe care aceste trei tomuri o capătă în creația ansamblului „Les Thibault".

Premiul Nobel pentru literatură nu putea fi atribuit mai bine decât autorului seriei celebre „Les Thibault" și creatorului eroului Jacques Thibault, care, printre multe alte trăsături umane și personale, este mai presus de ori ce un om covârșit de dorința de a face sacrificiile cele mai grele spre a împiedica măcelul oamenilor unii prin alții, în ajunul marei catastrofe care a zguduit lumea timp de patru ani.

Roger Martin du Gard, care are simțul grandoarei, evocă mai ales grozăvia furtunii în ajun de a se dezlănțui. Discuțiile covârșesc personagiile, dar drama care-i stăpânește îi silește să se precizeze în individualismul lor special. Figuri bine caracterizate izbucnesc prin învălmășeala furtunii: Anthoine Thibault, cu pozitivismul său echilibrat, fermecătorul Daniel, senina și suava d-nă Fontanin, Meynestrel, „pilotul" conducător și acea femee complexă, care nu aparține lui Jacques, decât după ce a cutreerat cu el meetingurile pacifiste, redacțiile socialiste și libertare și a asistat, la brațul lui, la asasinatul lui Jaurès. După ce brutalizează pe mamă-sa, d-na Fontanin, rămâne cu ea din remușcare, deși făgăduise lui Jacques să-l urmeze.

Puterea de artă și creațiune în opera aceasta îi îngădue lui Roger Martin du Gard să susțină într'un ritm avântat desfășurarea romanului în curgere, de la un capăt la altul, trăirea înfrigurată și de intensă îngrijorare a idealistului Jacques, în luptă cu crâncena realitate pentru realizarea idealului său generos.

Deși autorul caută să fie imparțial și să păstreze tonul obiectiv al istoricului, el nu se poate totuși împiedica de a fremăta de mânie stăpânită, denunțând pe adevărații responsabili ai măcelului: sistemul social, capitalismul.

Să nu-și închipuie însă cititorul că „Eté 1914" ar fi o operă uscată și de verbozitate pacifistă. Dacă argumentele sale împotriva tuturor claselor sociale și mai ales a burgheziei, sunt zdrobitoare și de o justeță ce nu se poate contesta, simțul său de realitate îl face să întrevadă ce piedici se ridică în această luptă în chiar sufletele acelor năpăstuiți pentru care autorul vibrează de o fierbinte simpatie. El arată, fără cruțare, „instinctele" care se pun în calea realizării idealului umanitarist și pacifist. Lucrătorii socialiști, afiliați la Internațională, redevin „patrioți" din clipa în care sunt convinși că Germania este agresorul...

Dar nu numai ei, ci rând pe rând cei mai mulți din eroii romanului se îndoiesc, ezită și.... cedează. Numai „pilotul", „monstrul", șeful și conducătorul, Meynestrel rămâne credincios sustrăgându-se oricărei servituți morale. Ce poate fi opoziția unui om? Ea este limitată, căci durează atât cât durează existența sa efemeră. Dar ea este necesară ca o piatră neclintită în fluctuația veșnică a evenimentelor, ca o treaptă viguroasă sprijinind saltul înainte al progresului.

„Eté 1914" nu este o pledoarie pentru o teză. Este expresiunea dramei pe care omenirea o trăește pe scena lumii, în decorul cosmosului. Ea depășește vederile omului politico-social și dă romanului fluviu „Les Thibault" sfârșitul revărsării sale în infinit, literaturii o capod'operă, Academiei Suedeze prilejul de a distinge și încununa o operă în adevăratul senz al Păcii. Cartea lui Roger Martin du Gard este o esență a veșniciei, din care ese și spre care călătorește „Viața".

IZABELA SADOVEANU

Sonet pentru Elena

— DUPĂ RONSARD —

Când ai să fii bătrână, lângă foc friguroasă,
La lumânare, seara, torcând și depănând,
Din versurile mele iți vei cânta spunând:
„Ronsard mă proslăvea pe când eram frumoasă".

Și orice slujitoare în preajma ta lucrând,
De treburi copleșită și foarte somnoroasă,
La numele-mi deodată va tresări voioasă,
Numele tău în slavă eternă ridicând.

Voiu fi 'n pământ atuncea și, spectru neguros,
M'oiu odihni la umbră de mirt și chiparos;
Iar tu vei fi o babă lângă foc ghemuită,

Iubirea mea și firea ta mândră regretând.
Ascultă-mă, trăește, nu sta nehotărîtă
Și trandafirii vieții culege-i mai curând.

AL. PHILIPPIDE

Actualităţi ştiinţ fice

Cum văd animalele

Un fiziolog american, studiind mai deaproape structura ochiului la diferite animale, a ajuns la concluzia că, în general, animalele văd obiectele în alte dimensiuni decât le vede ochiul omenesc. Aşa, de pildă, pentru oi corpurile înconjurătoare apar cu o treime mai mari decât ni se par nouă. In cazul boilor această amplificare e de vreo trei sferturi, la cai de două ori şi jumătate, iar la câni numai de 6 sutimi.

Pornind dela aceste constatări, un optician yankeu a construit o serie de lentile speciale, destinate animalelor. Cu alte cuvinte, în curând vom avea prilejul să vedem în noul continent turme şi herghelii cu... ochelari.

Fructe meridionale din ţările... nordice

De multă vreme, locuitorii din Islanda folosesc în viaţa practică isvoarele termale, care — după cum se ştie — reuşesc să deservească oraşe întregi cu apă caldă. In localitatea Reykjavik s'a instalat un sistem de conducte, alimentate din aceste isvoare, realizându-se astfel încălzirea gratuită a tuturor locuinţelor. Debitul disponibil este actualmente de 1200 litri pe minut. In curând însă randamentul va fi mult sporit.

Intre altele, se proectează cultivarea în seră a diverselor fructe meridionale — lămâi, portocale, curmale, banane etc. — în care scop s'au şi început instalaţiile necesare. Printr'un sistem de conducte, executate în preajma isvoarelor, apa caldă captată va fi răcită până la 50 de grade, şi adusă apoi în interiorul serelor.

Se va realiza astfel paradoxul unor fructe sudice, desvoltate în ţările nordice.

Fotografii colorate, prin... telefon

Revista „Editor and Publisher" din New-York, anunţă că de curând s'a realizat, pe cale telefonică, între Chicago şi New-York, transmisiunea fotografiei colorate a unui papagal.

Emisiunea s'a făcut pe baza unui sistem denumit „Telechrom", inventat de inginerul Finch, un radiotechnician englez, stabilit de multă vreme în Statele Unite.

Leagănul automat

Fireşte că numai în America se putea breveta o asemenea invenţiune — pe cât de ciudată, pe atât de practică — şi care permite unui prunc ce plânge într'un leagăn, să se liniştească prin... el însuş.

Pentru ca sugacii să poată beneficia şi ei de avantagiile technicei moderne, se introduce în leagănul copilului un microfon care, captând vibraţiunile sonore produse de ţipetele copilului, le transformă în curenţi electrici şi declanşează un contact. Atunci un mic electromotor începe să legene căruciorul, în mişcări uşoare. Imediat însă ce vibraţiile sonore încetează, electromotorul nu mai este alimentat şi astfel leagănul se opreşte.

Bicicletă specială

Un fabricant din Stuttgart, Eugen Wörner, după mai mulţi ani de încercări migăloase, a pus la punct un nou tip de biciletcă, fără obişnuitele pedale şi lanţ. In locul acestor dispozitive, bicicletele posedă două pârghii, cu ajutorul cărora se pune în mişcare roata de dinapoi, iar printr'un mecanism de roată dinţată, se obţine un raport de transmisiune favorabil. Deasemenea, bicicleta e prevăzută cu mecanism de frânare şi de roată liberă. Avantajul sistemului constă în faptul că acţionarea pârghiilor e mult mai comodă decât aceea a pedalelor, întrucât mişcarea se apropie mai mult de mersul natural, iar pe de altă parte, nu există riscul de a se rupe lanţul.

ING. I. S.

Mărunte

„REPORTER" Nr. 37 (21 Noembrie) redactor responsabil N. D. Cocea, având următorul cuprins:

André Malraux: Nădejdea *(continuarea traducerii ultimului roman); Alexandru Leon:* Cu prilejul decernării premiului Nobel; *Mihail Sebastian:* Cronica literară; *St. Voicu:* Democraţia şi Lumea Românească; *Sergiu Dan:* S'a „lărgit" baza?; *N. N. Matheescu:* Educaţia culturală a muncitorimii; *Ştefan Tita:* De vorbă cu d. Ahasverus; *Gherasim Luca:* Dublul aspect al eroismului; *D. Trost:* Cartea străină; *Ion N. Popescu:* Cum puteţi deveni comunişti, *etc.*

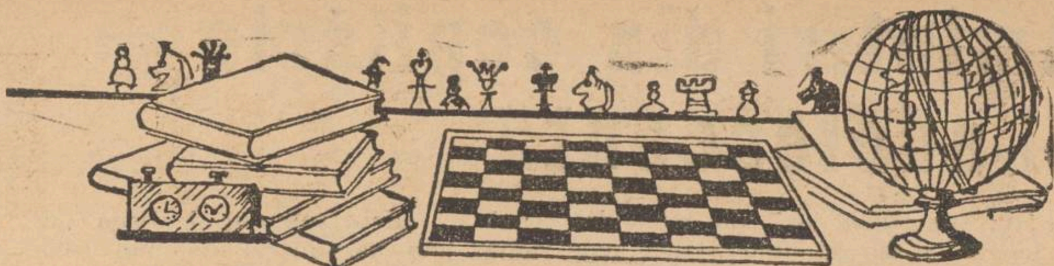
Cronici actuale, recenzii, polemici, comentarii, etc.

8 pagini, 3 lei.

O plăcere care este în acelaş timp şi hrănitoare.

Există aşa ceva? Desigur, căci laptele e hrănitor, cafeaua neagră o plăcere; dar numai dacă se prepară cafeaua neagră cu Veritabil Franck, se amestecă cu laptele atât de bine, încât amestecul, buna cafea cu lapte, devine într'adevăr o plăcere, care în acelaş timp e şi hrănitoare. Aceasta se ştie în toate ţările civilizate şi de aceia se bea în lumea întreagă nenumărate ceşti de cafea cu lapte.

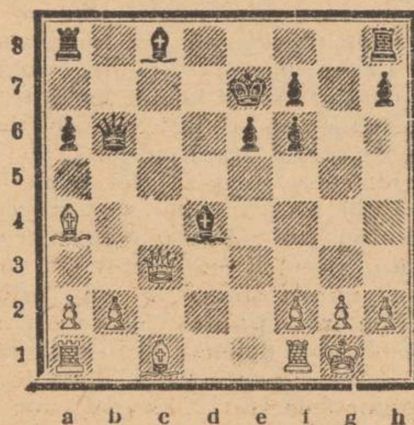
Cronica şahului

LUPTA PENTRU CAMPIONATUL LUMII

PARTIDA V-a

jucată la 14 Octombrie la Haga

Negru: **Dr. A. Alehin**

Alb: **Dr. M. Euwe**

Partida V a a fost un gambit de Damă acceptat de Alehin şi excelent jucat de campionul lumii. După 17 mutări s'a ajuns la poziţia din diagramă, unde se vede că Albul are un avantaj evident de poziţie.

Lupta s'a desfăşurat astfel: 1. d4, d5; 2. c4 d×c4; 3. Cf3, a6; (O mutare experimentată prima oară de Alehin în matchul său cu Bogoliubow din 1931) 4. e3, Cf6; 5. N×c4, e6; 6 0—0, c5; 7. De2, Cc6; 8. Cc3, (Bine şi Td1) b5; 9. Nb3, Ne7; 10. d×c5, N×c5, 11. e4, b4; 12. e5!, b×c3; 13 e×f6, g×f6; 14. c4!, Db6; 15. D×c3, Cd4; 16. C×d4, N×d4; 17. Na4+!, Re7 cu poziţia din diagramă.

Alb a răspuns foarte tare cu 18. Ne3, care a pus Negrului probleme grele. A urmat: 18..., N×c3 (Nici N×e3 nu se putea juca din cauză că Tf1 intra imediat în joc cu atac asupra lui f6, de ex. 18. f×e3, e5; 20. Da3+ şi Negru trebue să răspundă cu Dd6 cedând pionul f6; 21. D×d6+, R×d6; 22. T×f6 etc.) 19. N×b6, Nc5; (Nebunul trebue să pareze şahul mortal dela c5. După N×b2 câştigă Alb uşor: 20. Nc5+, Rd8; 21. Tfd1+, Rc7; 22. Td6+ Rb6; 23 Tab1, Ra5; 24. T×b2, R×a4; 25. Td4+, Ra5; 26. Nc7 mat. Mai greu decât după mutarea din text era câştigul pentru Alb după 19..., Nb4; 20 Nc6, Nb7!; 21. N×b7, Tab8 cu recâştigul figurii. Alb câştigă însă totuşi după 20. Tac1, Nd6; 21. Tfd1, e5; 22. Nc7, N×c7; 23. T×c7+ etc.) 20. Tad1, Rf8; (Nu există nici o paradă suficientă contra ameninţării 21. Nc5+, de ex. 20.. f5; 21. Nc5+, Rf6; 22. f4, N×b2; 23. Tf2, Nc3; 24. Tc2, Tb8; 25. Nc7 şi Alb câştigă) 21. f4, N×b2; 22. Tf3! (Contra acestei mutări nu mai e nimic de făcut. Ameninţă 23. Td8+, Rg7; 24. Tg3+ cu câştig de Turn sau 23 Tb3 cu prinderea Nebunului. Ambele ameninţări nu pot fi parate cu 22..., f5 căci urmează: 23. Tb3, Nf6; 24. Nc6, Ta8; 25. Nc5+ etc.) Nb7; 23. Tg3, Na3; (Trist dar necesar.) 24. T×a3, Tg8; 25. Tg3, T×g3; 26. h×g3, Nd5; 27. Nb3, N×b3; 28. a×b3, Re8; 29. b4, Tb8; 30. Nc5, Tc8; 31. Ta1, Tc6; 32 Rf2, f5; 33 Re3, f6; 34. Rd4 Rf7; 35 Rc4, Rg6; 36. Td1, Rh5; 37. Td6, T×d6; 38. N×d6, Rg4; 39. Ne7, R×g3; 40. N×f6, R×f4; 41. Rc5 şi Negrul cedează însfârşit.

PARTIDA VII-a

Iată ce spune despre aceasta partidă Dr. Max Euwe: „A 7-a partidă din match a luat „un curs schimbător. Alehin a ales cu Negrele, din nou, apărarea slavă, s'a decis „însă după a şasea mutare a mea (e2—e3) „la o variantă mai puţin întrebuinţată. Deoarece Alb obţine majoritatea în centru „şi se prezintă diferite posibilităţi pentru „a valorifica acest avantaj. In alegerea unei „continuări favorabile, m'am abătut dela „drumul drept şi am făcut la mutarea 14-a „o greşală mare, care m'a costat pionul „d". Alehin a obţinut imediat o poziţie de „câştig. N'a găsit însă cea mai bună conti„nuare, din care cauză am câştigat o figură „pentru 3 pioni. Puţin după aceia, s'au „schimbat Damele şi cu toată perechea de „Nebuni, din cauză însă că poziţia pionilor „negri (pioni dubli) arăta o mică slăbi„ciune, partida nu stătea bine pentru mine. „Mutarea 28-a a mea a fost o nouă greşală, „care m'a costat îndată după aceia partida".

Urmează partida cu glossele D-rului Euwe din revista olandeză „De Schaakwereld".

APĂRAREA SLAVĂ

jucată la 19 Octombrie 1937 la Rotterdam

Alb: **Dr. M. Euwe** Negru: **Dr. A. Alehin**

1. d4, d5; 2. c4, c6; 3. Cf3, Cf6; 4. Cc3, d×c4; 5. a4, Nf5; 6. e3, (Pentru variaţie, căci în celelalte partide s'a jucat aici Ce5,) e6; 7. N×c4, Cbd7; (Mutarea obişnuită e aici Nb4. După mutarea din text, Albului îi e mai uşor să facă străpungerea la e4.) 8 0—0, Nd6; (Consecinţa mutării 7..., Cbd7. Negru are intenţia să joace e5 pentru a paraliza înaintarea pionului e3) 9. De2, Ce4; (In turnirul dela Berna 1932, Bogoliubow a jucat contra mea. 9.., Ng4, după care am ajuns îndată în avantaj cu mutări e h3 urmat de e4.) 10. C×e4, N×e4; 11. Cd2, Ng6; 12. e4, Nc7; (Cu mutarea aceasta Negru pregăteşte liberarea liniei „d" şi atacarea pionului d4 prin Nb6.) 13. Nb3, (O mutare neprecisă care duce la pierdere de timp. O continuare mai tare ar fi fost 13. Cb3, totuşi venea la socoteală şi mutarea plină de iniţiativă: 13. d5.) 0—0; 14 f4?; (Prin această mutare slabă pierde Albul un pion important. In adevăr ameninţă numai 15. f5, cu câştig de figură, însă Negru poate para această ameninţare foarte simplu. In locul mutării din text era necesar 14. Nc2, urmat eventual de Cb3.) Cf6!; (Alb nu mai poate apăra pionul d4, căci la 15. Cf3 se pierde pe e4. In cazul când Alb apără pionul d4 cu Dama, urmează Nb6 ceiace e încă mai prost. Nu rămâne altceva decât o apărare suficientă a lui e4.) 15. Nc2, D×d4+; 16. Rh1, b4: (Mutarea naturală şi cea mai bună era 16.., Nh5, după care Negru şi-ar fi păstrat avantajul material, fără bătae de cap. După mutarea din text obţine Alb contraşanse destul de bune.) 17. g4, (Ameninţă f5 cu câştig de figură. In caz când Negru parează această ameninţare cu 17., f6, obţine Alb cu 18. f5 un mare avantaj de poziţie, care ar fi echivalent cu pierderea pionului.) Tad8; (Prin aceasta, sacrifică Negru o figură pentru 3 pioni şi obţine astfel o poziţie plină de speranţe. Se arată însă că şansele sale de atac nu sunt prea mari.) 18. f5, e×f5; 19. e×f5, Tfe8; 20. Dg2, D×g4; 21. f×g6, h×g6; (Seducătoarea continuare 21.., Te2 aduce pe Alb în avantaj. Urmează desigur nu 22. D×g4, după care Negru câştigă pionul h2, însă: 22. g×f7+, Rf8; 23. Df2, Te1+; 24. Cf1, Nb6?; 25. T×f6!, şi Alb câştigă. 25.., D×g2+; 26. R×g2, g×f6; 27. Nh6+ urmat de T×e1 etc.) 22. Nd1, (Impiedică Te2 şi duce practic la schimbul de Dame. In caz că Negru evită schimbul şi mută Dama, Alb obţine o puternică poziţie de atac.) D×g2+; 23. R×g2, Td4; 24. Cf3, Tg4+; 25. Rh1, (Atacă Tg4 şi leagă astfel Cf6 pe locul său) Tb8; 26. Ng5, Tb4; (Ameninţa 27. N×f6 cu câştig de figură.) 27. Nd2, (O apărare indirectă a lui b2. La 27.., T×b2 urmează încă 28. Nc3, Tb6; 29. Na5 şi Alb mai câştigă şi o calitate) Te4; 28. Nb3? (A doua mare greşală ce-o face Alb în această partidă. De jucat era 28. Ta3, urmat de Rg2, după care Alb are bune şanse să-şi aducă figurile în poziţii puternice, luând apoi iniţiativa. Mai puţin tare era 28. Rg2 din cauza Cg4 cu ameninţarea principală C×h2) Te2! (Ameninţă Td×d2! 30. C×d2, T×h2 mat. Negru obţine un atac decisiv asupra Regelui, căci poate lucra încontinuu cu câştig de tempo.) 29. Nc3, (Toate alte mutări sunt insuficiente, de ex.: 29. Tad1, Td3 şi ameninţă în afară de mat pe h2 şi câştig de figură pe b3.) Td3; (Ameninţă T×h2 mat. Situaţia este fără speranţă pentru Alb, căci h2 nu poate fi apărat.) 30. Rh1, T×f3!; (Totul merge dela sine. Mutarea din text duce la câştig de figură.) 31. T×f3, T×ha2+; 32. Th3, (Silit, căci la 32. Rg5 urmează Th5 mat.) g5+; 33. R×g5, T×b3; (Ameninţă din nou Th5 mat. căci 34. N×f6 nu merge din cauză g×f6+ urmat de T×b3.) 34. Nd1, Cf4+ şi Alb cedează căci pierde al 4-lea pion.

După cum se ştie matchul din 1935 s'a terminat cu +9—8=13, în favoarea lui Euwe. E interesant de revăzut cum s'a desfăşurat acel match. După primele 10 partide jucate, Alehin conducea cu 6 la 4. După încă cinci Partide (adică după 16 partide jucate) Euwe a reuşit să egaleze, cu scorul de 7½ la 7½. După alte cinci partide (20 partide jucate) Alehin conducea iarăşi cu 10½ la 9½.

Cu partida XXI-a Euwe egalează şi deabia după a XXV-a partidă ia conducerea cu 13 la 12. Cu a XXVI-a partidă îşi măreşte scorul la 14 puncte, Alehin câştigă a XXVII-a partidă şi cum ultimele 3 partide au fost remize, matchul se termină cu 15½ la 14½ puncte în favoarea lui Euwe.

Programul restului de partide din matchul pentru campionatul lumii e următorul: Partida 20-a la 23 Noembrie la Amsterdam, a 21-a la 25.XI tot la Amsterdam, a 22-a la 27.XI la Delft, a 23-a la 30.XI la Rotterdam, a 24-a la 2.XII la Rotterdam, a 25-a la 4.XII la Haga, a 26-a la 7.XII la Haga, a 27-a la 9.XII la Amsterdam, a 28-a la 12.XII la Amsterdam, a 29-a la 14.XII la Rotterdam, a 30-a la 16.XII tot la Rotterdam.

AUREL LEBNOVICI

Trecutul Ploeştilor

Reproducem din „Monografia oraşului Ploeşti" de d. M. Sevastos, — lucrare care va apărea peste câteva zile, — începutul şi sfârşitul „Istoricului":

Satul

Ploeştii — ca aproape toate oraşele noastre — s'a născut dintr'un sat.

Originea acestui sat se pierde în trecutul îndepărtat.

Legenda vorbeşte de-un grup de şapte case, pitit într'o poiană a codrilor Vlăsiei, subt un moş — Ploae.

Acest moş e un cneaz de altădată? Iar cnezii, moşneni, sânt cunoscuţi ca „întreprinzători de defrişări". Şi, după cum odinioară satul era determinat prin expresia: „acolo unde-i cneaz cutare", „unde a fost cutare" ori „Satul lui moş cutare", — poate şi numele Ploeşti se trage din Ploae *, ca Soreşti din Soare, când s'au înmulţit urmaşii cneazului. De altfel numele date după fenomenele naturale sânt frecvente la un popor de plugari, cum sânt Românii.

Unii ploeşteni — chiar dintre cărturari — vroiau cu tot dinadinsul, spre gloria trecutului, ca Ploeştii să derive din Plăeşti... loc adică de reşedinţă al plăeşilor.

Dar cum filologia nu admite schimbarea revoluţionară a cuvintelor -- „Plăeştii", trebuesc trecuţi în muzeul linguistic al neamului ca o expresiune inventată din orgoliu citadin.

Intemeetorii satului Ploeşti s'au aşezat în marginea Vlăsiei, demult, în nişte vremuri aspre — căci altfel ei ar fi ales locuri nu atât de tari. Cei şapte gospodari au fugit de undeva — loviţi de ostaşi străini, subt prigoana unui stăpân, executaţi cu cruzime de *dăbilari* la butuc şi 'n fum de ardeiu roşu.

Mai demult sau mai devreme, ţăranii — conduşi de moş Ploae — au venit de cine ştie unde cu stupii şi cu vitele. Unii treceau munţii în caz de restrişte. Alţi se aiciuau în păduri, deoparte de drumurile mari. Se răsculau, adică... Nu-i un act de răzvrătire părăsirea căminurilor? Pe vremea aceia nu putea fi vorba de revoluţie — cum n'a putut fi vorba nici mult mai târziu. Cei năpăstuiţi, şi care erau oameni dârji, făceau unicul fapt revoluţionar posibil pe atunci: îşi luau lumea în cap...

Obârşia satului Ploeşti este deci un act de răscoală. Istoria ţărilor noastre este plină de astfel de acte.

Vorbind de starea ţăranilor olteni — mult mai bună decât starea ţăranilor din Muntenia — comisia administrativă din 1720 spune printre altele, următoarele:

„Ţăranii olteni locuiau împrăştiaţi în cele patru-cinci case, făcute din împletituri de nuele, unse cu ceva lut, în locuri cât se poate mai îndepărtate de drumul mare şi aproape de munţi şi de păduri, aşa că fiecare din ei — în caz când ar vedea venind ceva din depărtare — să fie gata de fugă. Alţii locuesc prin păduri întunecoase în bordee, subt pământ ca animalele sălbatice; şi nu cultivă mica lor agricultură lângă casele şi bordeele lor, ci la una sau mai multe poşte depărtare, rămânând astfel cea mai mare parte din acest frumos pământ, necultivat'.

Şi dacă aceasta era starea ţăranilor olteni în 1720 — vă închipuiţi situaţia cu câteva veacuri înainte, mai cu seamă în locurile neferite ale Ţării Româneşti!

Viaţa satului Ploeşti s'a desvoltat desigur la fel cu viaţa celorlalte sate de la noi. In plus ploeştenii aveau greaua sarcină de a defrişa pădurea — făcându-şi loc de arătură. In alte părţi, oamenii găseau ţelina sau ogorul de-a-gata. N'aveau decât să implânte plugul în pământ. Aici sătenii trebuiau mai întâiu să doboare stejarii, să scoată trunchiul rădăcinii şi să tragă vinele din pământ. Plugul se împiedeca şi se rupea în rădăcini. Pueţii creşteau printre semănături. Numai mult mai pe urmă, nepoţii şi strănepoţii lui moş Ploae au putut ara acătării.

Inceputurile satului Ploeşti se confundă cu munca aprigă a defrişării pădurii. Fiecare palmă de pământ, — din locul pe care stă o casă sau se întinde o grădină, ori înverzeşte un ogor în vecinătate, — reprezintă o sforţare uriaşă. Urmaşii au redat perfect această trudă în stema Ploeştilor: doi lei care desrădăcinează un stejar...

Unii cercetători ai trecutului Ploeştilor, cred că acest sat (poate chiar oraş) datează dinainte de 1400. **

In sat era o bisericuţă de lemn — un schit de maici, cum zice tradiţia. Pe locul schitului, Matei Basarab ar fi ridicat în 1639 Biserica Domnească, cu hram la Sf. Petru şi Pavel.

Satul n'a rămas izolat.

Intre Ploeşti şi Braşov au existat demult legături comerciale. Cărăuşii din Ploeşti aduceau din vechime mărfuri braşovene, mai întâiu pe drumul Teleajenului, apoi de-alungul râului Prahova.

Intrarea ţarului Alexandru II în Ploeşti, la 1877.

Astfel în socotelile oraşului Braşov pe anii 1500—1550 sânt trecuţi în listele de plată câţiva cărăuşi ploeşteni: la 1503 Radu, la 1543 Drăgoi, la 1545 Berivoi, Tudor, Avrut, Drăghici şi Neagu.

Printr'un document din 1567, Petru Vodă — fiul lui Mircea Vodă — recunoaşte Logofătului Coresi cumpărarea a cinci răzoare de moşie dela Avrut din Ploeşti.

Oamenii îşi deschideau cu greu, prin pădure, luminiş spre câmpie. Spre răsărit rămăsese numai dumbrăvi, mărăcini şi păducei. Pădurile mari se întindeau la apus de Dâmbul.

Cărăuşii ploeşteni făceau drumul Braşovului — cu carele scârţâind, încărcate de povară.

Iar în sat după lungi zile de muncă îi întâmpinau toaca vioae a schitului de maici, clopotele subţiri şi umbrele delicate ale călugăriţelor — cu vorbă moale şi cu surâs bun, ca o mângâere în truda de eri şi ca un înalt îndemn pentru viitor.

Epilog

Am trecut în revistă istoricul Ploeştilor.

Am scos în evidenţă şi condiţiile speciale in care s'a desvoltat acest oraş, dar şi condiţiile generale — relative mai ales la creiarea spiritului civic muntean.

De cel mai mare interes pentru elucidarea acestei chestii este explicaţia lui G. Ibrăileanu care, în „Spiritul critic", scrie următoarele despre tendinţele politice revoluţionare din Moldova şi din Muntenia.

„In Moldova a lipsit o clasă mijlocie naţională, cu instincte revoluţionare. Existenţa unei asemenea clase în Muntenia a format un mediu favorabil pentru răspândirea ideilor revoluţionare, a făcut să se prindă uşor toate „noutăţile" şi toate „exagerările", clasa burgheză dând un *corp* revoluţiei muntene".

Iar mai departe: „La şcoala lui Gh. Lazăr veneau elevi din toate clasele sociale, şi anume: şi prăvăliaşi. Cum vedeţi clasa mijlocie *a auzit* cuvântul apostolului şi, desigur, l-a răspândit mai departe. Trebue să ne închipuim *cum* erau înţelese cuvintele patriotice şi revoluţionare ale lui Lazăr de aceşti prăvăliaşi...."

De aci se vede: de ce aceste idei au prins mai mult în Muntenia şi de ce ele au îmbrăcat uneori o formă exagerată ori chiar ridicolă.

Important însă e fondul lucrurilor: spiritul civic care s'a manifestat totdeauna în Muntenia şi în special la Ploeşti, unde clasa mijlocie naţională — bine înstărită, independentă, nedepinzând deci de buget şi nici de toleranţa administrativă, — nu putea fi terorizată la alegeri de un simplu ipistat, care în tot cursul anului venea cu şapca subsuoară — la uşa negustorului bogat — pentru o „băncuţă" de argint.

Dupăcum se va vedea din capitolul „Conducerea politică" şi din anexele acestui capitol: „Desbaterile parlamentare", — activitatea politică din Ploeşti se identifică cu istoria spiritului civic românesc.

Ploeştenii au creat totul prin ei înşişi. Şcolile au fost înfiinţate de ei, cu mare trudă. Cetăţenii din Ploeşti au cumpărat locurile de şcoală prin iniţiativă particulară. Au ridicat clădirile — cu un ajutor dela comună. Listele de subscripţii ale ploeştenilor sânt impresionante. Se donau sume mari, — multe între 500 şi 1000 lei... la 1865, la 1880, şi aşa mai departe. Iar cât priveşte cursurile, ele erau predate de profesori în mod gratuit — şi nu o lună, două.... ci ani de zile.

Numai dupăce şcolile erau puse în funcţiune, reprezentanţii Ploeştilor izbuteau să obţină şi sprijinul statului.

(Continuare în pag. 6-a)

* D-l. N. Iorga spune că Ploeştii vine dela strămoşul Ploe (cf. Stoe, Coe=Coeni), în broşură „Un povestitor ploieştean despre Bucureşti şi Ploeşti", pag. 33.

** Paulina Brătescu, Ioan Moruzii şi C. Alexandrescu: *Dicţionar geografic al judeţului Prahova*, Târgovişte, 1897, pag. 3̇6; Sabinu Mir. Nicoriţă (N. S˘ruleanu): *Ploeşcii în 1881* Tip. Ioan G. Costescu. Ploeşti.

Ovidiu

Remedium amoris

Să ai în acelaş timp două iubite, dacă poţi să ai mai multe, e mai bine. Când inima e împărţită, dragostea slăbeşte unul pentru celalt. Cine îşi prepară o dublă consolare, şi-a asigurat triumful asupra dragostei. Iar cine, prosteşte, şi-a dat inima unei singure iubite, să-şi caute alte iubiri. Urmează sfatul lui Agamemnon: aruncă-te în alte flăcări, iar dragostea să plutească nesigură între două iubite.

●

Când inima disperată e arsă de un foc mai arzător ca al Etnei, iubita să te creadă mai rece ca ghiaţa. Prefă-te că eşti vindecat şi chiar dacă inima ta îţi mai sângeră, ea cel puţin să nu bănuiască. Prefă-te. Arată aparenţa unei linişti sufleteşti şi în curând vei fi cu adevărat aşa de liniştit cum ai vrut.

●

Dragostea intră în inimă din obişnuinţă, şi tot din obişnuinţă ne face s'o uităm. Dacă poţi să te prefaci că eşti vindecat, vei fi cu adevărat.

Ţi-a promis că te primeşte în noaptea asta? Du-te. Uşa e închisă? Nu ameninţa, nici nu implora. Dar să nu te culci pe pragul neînduplecat. A doua zi, nici o imputare, nici un semn de durere. Văzând nepăsarea ta calmă, va uita superbul ei dispreţ. E încă una din binefacerile meşteşugului meu.

●

Inşală-te singur, nu-ţi trăda planurile. Ca iubita să nu te dispreţuiască, fii mândru cu ea. Orgoliul ei va cădea învins.

Uşa ei o găseşti deschisă? Deşi te cheamă, treci mai departe.

Iţi dă o întâlnire? Vei răspunde: „Nu cred să pot veni".

Cu puţină raţiune îţi poţi impune uşor asemenea privaţiuni, de altfel te poţi consola în braţele altei femei.

Dacă nu ai tăria să pleci, dacă nu ai curajul să-ţi scuturi lanţurile şi crudul Amor îşi ţine piciorul pe grumazul tău, nu mai lupta în zadar. Inchină-i iubitei nopţile, închină-i zilele; posed-o fără întrerupere, până la săturare. Săturarea te va vindeca de boală.

Stai lângă ea, chiar când trebue să fii departe; nu părăsi casa, obiectul desgustului tău, decât obosit de plăceri.

●

Dragostea trăeşte mult timp când e hrănită din gelozie: vrei s'o alungi, alungă bănuiala.

●

Un rival e o cauză de boală. Să nu-ţi închipui că ai un rival. Să te gândeşti cu evlavie că iubita ta se culcă singură în pat. Pe rival să nu-l priveşti ca un duşman. Mai mult să-l saluţi: când vei putea însfârşit să-l îmbrăţişezi, vei fi vindecat.

●

Ca să îndeplinesc toate perceptele bunului medic, o să vă învăţ de ce alimente să vă feriţi şi ce dietă să urmaţi.

Orice plantă bulboasă e vătămătoare.

Să te abţii de varză, care e stimulantă.

Să întrebuinţezi ruta care stinge în simţiri jarul dorinţelor.

Vinul dispune sufletul la plăceri. Vinul întreţine jarul: un vin uşor alimentează focul, unul tare îl stinge. Deci sau cumpătare sau o beţie complectă care să înece toate suferinţele.

Trad de Dr. J. K.

Spitalele au fost înființate și întreținute de donatori, cași de asociații de filantropi — care își consacrau munca, timpul și banii pentru operele de asistență socială.

In acest timp, ploeștenii își înzeceau sforțările pentru crearea industriei petrolifere, — cum se va vedea în capitolul „Comerțul și Industria". Reușiră să atragă capitaluri și brațe de muncă. Rafineriile din Ploești luaseră o desvoltare imensă.

Războiul a aruncat rafinăriile în aer. Rezervoriile de benzină au explodat unul după altul.

In zare sondele ardeau la Miazănoapte și spre Apus. Intr'o liniștită zi de toamnă, tulbure și rece — se vedeau departe coloane de fum până la cer, urcate parcă pe schelele negre.

Lângă Ploești, fumul se întindea pe câmpie — compact și sumbru. Era parcă un balaur apocaliptic care se culcase pe șes: nu-și zburlea decât încet coama... își mișca ușor coada.

Trupele românești, în retragere — pe drumurile pline de noroiu — se uitau în urmă spre focul și fumul, în care se mistuia munca ploeștenilor.

După războiu, Ploeștii s'au ridicat din nou. Oamenii și-au înșutit sforțările. Iar la 1924 rafineriile au fost refăcute. De-atunci industria petroliferă merge progresând. Furnalele care s'au ridicat de pretutindeni, sânt mărturie.

Acest oraș industrial urmează soarta orașelor similare dela noi cași de aiurea: excedentul populației sale prin imigrație este mai mare decât excedentul natural.

Vin în Ploești de aiurea mulți oameni dornici de muncă — liniștiți și serioși. Sânt plugari fără pământ, care își caută un nou rost în viață. Așa se explică de ce fabricile de aici sânt lipsite de agitații sterile.

Ploeștii se prezintă astăzi ca un centru de muncă intensă — unde numărul activilor este impresionant de mare.

Din zăcămintele de păcură, ploeștenii își scot mijloacele de traiu; iar din trecutul plin de trudă și de lupte politice ale acestui oraș — ei extrag forța morală pentru oțelirea spiritului lor civic.

Zacharia Antinescu povestește de-un bal, în Ploești, la 1875...

Iată dansatoarele — cu toaletele lor:

„D-na Filitis. — Rochie confecționată la Paris de toată frumusețea. Era de catifea neagră peste tot garnită des cu jeuri (mărgele negre), părea că sânt o gheață neagră ce lucește. Vre-o opt ghirlande atârnau, prinse pe rochie dela brâu în jos, consistând din crini albi, formați în buchete de diferite flori multicoloare. Niște ramuri de mărgean roș, împletite printre buchete, complectau frumusețea și raritatea rochiei. In splendoarea salonului făcea un minunat efect. La cap și la piept câte un mic buchet de aceleași flori.

„D-na Marian. — Rochie albă de „moire" garnită cu mărgele și cu ghirlande de flori în jos. La spate dela brâu în jos, atârnau două panglici late roz. La cap un mic buchet de floricele.

„D-na Is. Negulescu. — Rochie albastră de matasă, garnită din distanță în distanță în jos cu roze albe. Pe cap roze albe.

„D-na Dr. Pappa. — Rochie de atlas alb, garnită cu negru și partea inferioară acoperită de dantelă neagră din cele mai scumpe. Pe cap a presărat floricele mici albe.

„D-na Boteanu. — Rochie lila, garnită de aceiași culoare, nuanța mai închisă. Pe cap la stânga multe floricele albe.

„D-na Mateescu. — Rochie neagră cu buchete de flori roșii și albe. Pe cap aceleași flori.

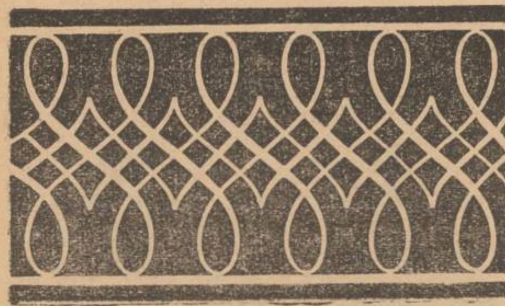
„D-na Parfeni (Directoarea școlii Secundare de fete, mireasă numai înainte cu o săptămână). — Rochie albă ca spuma mării. La cap, o frumoasă diademă de flori albe.

„D-na Christescu. — Rochie pembe, pe deasupra o jupă neagră de catifea. La cap roze roșii".

Intorcându-se dela bal, Zacharia Antinescu a compus această poezie.

Statuia Vânătorilor

Reflexiuni după un bal

Și încă mai vibrează l'auzu-mi melodia,
Deși d'un quart de oră salonul am lăsat;
Și parcă aud încă cum muge vijelia,
Și cum spumele albe pe ocean se bat.

Dar... iată aurora, e ora diminefii,
In urma nopții care prea vesel a trecut;
Și parcă tot văd încă ființele frumseții
Zburând ca niște angeli în valțul început.

Și cum pot da uitării a balului splendoare,
Prin care juni și june înoată în plăceri?
Când unii se salută, iar alții cu amoare
Danțează, și cu ochii văd numai primăveri.

Când unii caut frumsețea în talii mlădioase
Să zboare împreună la piept îmbrățișați;
Iar alții au dorința cu nimfele frumoase
Și-un secol să s'avânte, danțând electrizați.

Când apoi o ființă la alta solicită
Ca'n danț să se avânte cu pașii dănțători
Iar grațiile-i răspunde cu mina mulțumită,
Pe buze cu surâsul, că fi-va următori —

Când lumea adunată, avidă ea privește,
Și vrea ca să distingă frumosul din frumos,
Iar timpul trece, trece, și nimeni nu gândește
Că noaptea e învinsă de soarele focos, —

In fine, când orchestra tot mai încet răsună,
Iar razele luminii pălesc în jurul meu,
Când lumea se rărește, zicându-și „Noapte bună",
Iar pieptu-mi încă bate... atuncea plec și eu!

Eu nu pot da uitării a balului splendoare,
A ochilor frumsețe, al buzelor carmin;
Când brațe d'alabastru și-a pieptului ardoare
Produc o fericire, la care eu mă 'nchin.

Un bal a fost acesta ce 'ncânt pe dănțătorul,
Un bal e și viața la care e ursit;
Trăește, se răsfață, s'amuză muritorul;
Dar că-i o vanitate puțin el s'a gândit.

Cu doi se 'ncepe valțul, cu doi se și sfârșește;
Iar omul când se naște, se naște muritor;
In bal afli mulțime, dar nimeni nu gândește
Că cel ce s'amuzează cu moarte e dator.

Privim după frumsețe, săltăm cu bucurie,
Compunem în proecte ce noaptea le visăm;
Dar orice fericire și orice veselie
Dispar fără de veste și triști le contemplăm.

Și încă tot vibrează l'auzu-mi melodia,
Și pare că văz încă frumosul paradis,
Cu brune și blondine, danțând cu veselie;
Dar lumea e nimica: Un bal, și-apoi un vis,

Subt impresia acestei poezii, — am vizitat Târgșorul vechiu, într'o dupăamiază de toamnă. Cerul era leșietic, un pârâu curgea tulbure — vâjâind într'o cascadă...

Pe malul pârâului — curțile boerești... Stăpânii nu erau acasă. M'am plimbat prin parcul pustiu. Ici-colo, pe coaja copacilor se cunoșteau încă urmele inundațiilor de astă primăvară. Se vedea, stratificat, trecutul...

Printre arbuști și ronduri de flori ofilite — un zid gros, dărăpănat.... Il năpădise edera. Era zidul unei biserici...

Am eșit din parc.... Pe câmp, cioburi de străchini și de oale smălțuite. Pe-aici fuseră pe vremuri casele Târgșorului — case de moșneni și de negustori. Mai târziu: cocioabe de clăcași... Până când praf s'a ales din toate...

Trei ruini de biserică, la marginea unui rediu mlăștinos. Pe crengile mai înalte, desgolite, se plimbă neastâmpărat cu strigăte de spaimă — câte o țarcă curioasă...

Am intrat într'o ruină...

Deodată, de pretutindeni — din găurile în care fuseseră bârnele de stejar, care susțineau clădirea — sute de ciori au zbucnit cu zgomot de glas și de aripi...

In fund — tâmpla cu sfinți decolorați și desghiocați: tencuiala căzuse din loc în loc...

Pe ziduri — copaci crescuți strâmb...

In interiorul bisericii — brusturi și murdărie...

Iar pe sus, când amurgul își îngroșa negurile, ciorile se roteau — din ce în ce mai multe, și mai alarmate...

Am eșit din ruină... De jur împrejur — cerul se amesteca cu pământul la orizontul apropiat...

Iar în fața începuseră să se aprindă în zare luminile Ploeștilor.

Parcă era o imensă sală de bal — luminată de lampioane feerice...

Balurile de altădată... Balurile de acum...

Au trecut peste șase decenii dela balul lui Zacharia Antinescu.

Au putrezit florile, voalurile și dorurile omenești.

Din an în an, și din deceniu în deceniu — tot alte femei elegante s'au lansat, zâmbitoare, în balurile din Ploești.

Descendenții moșnenilor au intrat în societatea ploeșteană.

Iar din satele Prahovei, cași din cătunele județelor mărginașe, plugari vin în Ploești — și duc viața grea a muncitorului cu ziua...

Lupta dintre Târgșor și Ploești s'a isprăvit.

Unde-s Muruzeștii de odinioară? Unde-i familia Caragea? Unde-i lungul șir de boeri, care tăiau cepurile dela buțile ploeștenilor — siliți să facă vânzarea vinului cu pieptul?

Justiția imanentă și-a spus cuvântul.

Generațiile de luptători pentru pământ și libertăți au biruit. Jalba lui Florea Târșă a fost ascultată. „Gâlceava" lui Ivașcu Sprânceană Albă a avut efect.

Astăzi, pe locul cetății impilatorilor dela Târgșor nu-s decât ruine...

In zare ard lampioanele de bal ale Ploeștilor.

Și totuși, în această seară de toamnă, mă simt — încheind istoria acestui oraș — mai aproape de ruinile trecutului: cu chipuri șterse și cu misterioase cotloane de ciori.

Iar ochii care au comentat atâtea hrisoave ploeștene, parcă continuă să descifreze — în noaptea care se lasă — cele câteva litere rămase din inscripțiile ruinilor dela Târgșor...

M. SEVASTOS

PLUGARIE

Tată-meu n'avea multă şcoală. Trei clase primare, învăţate la şcoala lui Oborgol, cum îl poreclea lumea pe nenea Petre Brâncoveanu, *candidatu*, adică dascălul sau învăţătorul, tocmit de sat, pe câte-o baniţă de grăunţe pe lună, de cap de copil, ce-i venea la învăţătură. Dar tată-meu avea patima cititului. Citea cărţi şi primea ziare, pe care i le citea şi mamei, seara, la lumânare, după ce-şi isprăveau treburile zilei. O fi priceput dânsul din cărţi multe, dar trăgea 'nvăţăminte şi de la sfatul oamenilor din sat. In zilele frumoase de iarnă, când peste satul înzăpezit strălucea soarele, topind ţurloaiele de pe la streşini, la adăpostul magaziei vechi din faţa curţii, s'adunau după ziua jumătate, oameni din sat, sfătuind între dânşii. Tata nu lipsea dintre dânşii.

— Măi băieţi — ne zicea dânsul, — e bine să tragi cu urechea de la oricine, căci de multe ori, dela cine nu te-aştepţi prinzi un sfat înţelept, o 'nvăţătură bună.

Dar, de ce-i zicea lumea Oborgol, lu nenea Petre Brâncoveanu?

Să vedeţi.

A fost o vreme, când se mai ţinea obiceiul pământului, măcar cât privea libertatea de păşunat a vitelor pe moşii, prin mirişti, porumbişti şi-alte locuri sterpe. Părloage ce nu erau oprite de fâneaţă, nici ogorîte. Era destul să se fi ştiut, că-i omu clăcaş în moşie, ca să i se bucure vitele de-atare libertate. Las'că nimenea nu te'ntreba, pentrucă de-ai fi călătorit, fie pentru sine-ţi, fie de beilic, n'aveai nevoe să-ţi pui nutreţ în codirlă, câtă vreme n'acoperea zăpada pământu. Ori unde-ai fi dejugat, ţi-erau slobode vitele să-ţi pască, numai să nu fi stricat la fâneţe şi bucate. Era, slavă Domnului câmp întins destul şi iarbă dela Dumnezeu, berechet. Credea lumea mai mult în vite şi-arătură se făcea puţină. Dar, răsucindu-se roata vremii, faţa lumii se schimbă. Moşierii-şi tot întinseră arăturile, strâmtorând locurile slobode. Oamenii-şi văzură poprite vitele de-a mai bate câmpul, cu toate că beilicul erbăritului trebuia să-l facă. In scurt, fură oprite vitele oamenilor, până să nu mai bată nici miriştile, după ridicarea bucatelor.

— De ce, boierule, să ne stricaţi obiceiul pământului, precum cu el ne-am pomenit, — întrebau oamenii?

— Pentruc'aşa-i porunca, — răspundea boieru.

— Dela cine?

— Dela Domn, măi, dela Vodă.

— Domn? Dar Domn nu poate fi decât Dumnezeu şi Dumnezeu a lăsat pământu pentru toţi, nu numai pentru unii, iar măria Sa Vodă numai de noi n'o fi având loc pe faţa pământului?

— Dela Divan, măi. Inţelegeţi odată. Nu mă mai tot sâcâiţi cu beseadele noastre, — răcnea boieru, necăjit, trântind uşa şi intrând în casă.

— Haidaţi, măi, că cică-i dela Divan.

— Apoi ştim noi, cine-s la Divan. Că-s tot de-i hoţi mari boieri. Işi trag spuza numai pe turta lor.

Că hâr, că mâr, oamenii o 'nghiţiră şi p'asta.

Cine nu-şi desfăcu vitele, se văzu nevoit să 'ntinză la zile de clacă, până dădea pe brânci, pentr'o pârdalnică de iarbă.

Odată cu 'ntocmirea ăstui drit boieresc, se ivi şi dreptul de gloabă al curţii. De-ţi prindeau jitarii vitele 'n moşie ne'nvoite, sau şi dacă erau învoite, pe locurile poprite, ţi le lua frumuşel la curte. Nu le scoteai, până nu te juruiai să plăteşti o gloabă, după ispaşa logofeţilor boiereşti. După 69, când cu 'mproprietărirea lui Cuza Vodă, dritul gloabei trecu la comună. Măre, Doamne, ajunsese şi mojicimea stăpână pe câte-o fâşie de pământ. Incălcările de vite se puteau face, vrea să zică şi pe proprietăţile sătenilor. Toată comuna-şi avea 'ntocmit pe lângă primărie, oboare, în care se glo-beau vitele. Unele primării vindeau dreptul de gloabă, la câte cineva. Meteleu îşi vându, p'atunci, oborul lui nenea Petre Brâncoveanu, candidatu. Cât îl ţinu, însă, nenea Petre, oboru rămase gol. Nici un picior de vită nu-i căzu de gloabă. De prăpădit, nu ştiu ce-o fi prăpădit dumnealui, dar de câştigat şi-a câştigat un nume mare, cum i l-a cunoscut lumea până dincolo de mormânt, numele de *Oborgol, Petre Oborgol*.

L-am apucat şi eu. Venea pe la tata dese ori, pentrucă nu prea pleca niciodată cu mâna goală. Altfel, părea om de treabă, niţel cam lăudăros. Dar, povestea vorbei, lauda nu-i pe bani.

— Neculiţă, Neculiţă, — îi zicea el tatei, pripindu-se la vorbă, — aşa-i, aşa-i, că pe tine nu te băteam? Tu erai, măi, tu erai băiat silitor.

— Câteodată cu genunchii pe boabe de porumb, — zâmbea tata.

— Ei, bine, bine, când vă 'ntreceaţi cu gluma, ce era să vă fac, să vă fac şi eu.

— Mai câte-un pumn după ceafă, de ni se rupea junghietura gâtului... Dar, în sfârşit, ne-ai învăţat carte, nene Petre.

— Ei, vezi, aşa-i, aşa-i...

Cu toate astea, tata, fără carte multă a ştiut să facă plugărie, cum nu se mai pomenea.

Când se despdimăvăra, de nici bine nu se ochia pământu de zăpadă, zoreau pregătirile de plug. Peste şanţul ce despărţea curtea de vadul argaţilor. se 'nşirau, unul lângă altul, douăsprezece pluguri mari, cu câte-o brazdă, număru zece, întinse de fiecare câte trei tânjeli, pentru câte trei perechi de boi. Ce boi... Cât muntele, mari, frumoşi, cu păru ca mătasea de lucitor. Cându-i scoteau argaţii să-i dea la apă, sau la jug, se boncăiau sărind şi asvârlind, dându-şi cozile pe spate, ca armăsarii.

Pe-atunci, prin părţile noastre, de unde se 'ntindea câmpia Ialomiţei, spre Bărăganu, braţe erau puţine şi câmp de lucru mult. Moşiile trebuia să-şi lucreze moşia părăleşte. Prea puţini învoitori în dijmă şi ne'nsemnate erau resfeturile lor, ca să poată 'ncăpui nevoile moşiei. Arcanu era sat mic, cu toate astea mulţi din sătenii lui plecau pe Bărăganu, unde li se da pământ mult, în schimbul unei dijme eftine. Mulţi rămâneau pe-acolo, la târle, care cu vremea se făceau sate.

Imprejurul nostru erau tot moşii mari. La răsărit, — Trandafireanca, spre Baltă, adică la Miazăzi, veneau sforile Pitiştencii, ce dedeau cu capu'n târlele lu Bălbâie, spre Macovei şi'n Colilianca. Către Apus, Rogoazele de pe Sfântu Gheorghe, până'n Grinzeanca. De Meteleanca, moşia noastră era despărţită prin sforile Căpitanului. Invoitori la noi veneau de la Pogoane, Grindu, de la Macovei şi de la Colilia. Dar, puţini din toate părţile. Toată nădejdea sta'n plugurile noastre şi'n arătura cu plată.

Până să plece cu plugurile, toată ziua-ţi lua auzul argăţimea cu hodorogitul şi gălăgia lor, iar cujniţa fierarului, din fundul curţi, dârdâia, bătând de zor, ascuţind la fiare, lucrând cârcee la tânjeli, cloţuri, restee, oticuri şi câte-i mai trebuiau fiecărui plug.

Peste argaţii dela pluguri, era vătaf finu Vintilă. El ştia rostirea fiecărui lucru. Tânjelile, sterpele, jugurile, care ale cui erau, cu plugul, carul şi boii fiecărui argat, le-avea pe fiecare 'nsemnate şi răspundea oricând de ele.

— Ioane...

— Auz, neică Vintilă?

— Ţi-a dres ţiganu janchiţa dela stearpă?

— E la fierărie, neică Vintilă.

— Zor, neică, zor, că ne cheamă ciocârlia la plug.

— Costache... Ţi-ai găsit brăţările de la cârcee?

— Sunt la cujniţă, le drege ţiganu.

— Bucure... Ce fel de jugu-i ăsta? Policioară sucită, bulfeie zgrunţuroase, gâteje 'n loc de cuie de bulfe... O să roază boii la grumaji, de-o s'avem iarăşi gâlceavă.

— Ale mele erau bune, dar schimbatu-mi-le-au hoţii ăilalţi.

— Măi Bucure. tot de ocară vrei să rămâi tu... Mai scutură-ţi lenea, măi, că pute pământu supt tine, de trândav ce eşti.

— Păi cum, aşa o fi...

— Sarailă, — striga finu Vintilă mai departe.

— Aici, neică Vintilă.

— Ţi-ai dres cureaua dela clopotu lu Carabaşa?

— Dres, dres...

— Vezi, să nu-l mai roază la ceafă, c'astă toamnă.

— Nicio grijă, neică Vintilă.

Saraila, pe numele lui adevărat Isaia Gheorghe, era cel mai vrednic, mai destoinic şi mai vechi argat la curte. Mereu vesel şi gata s'o ia 'nainte la orice treabă. Plugul lui, carul lui, erau cele mai îngrijite, boii lui cei mai iuţi, cei mai frumoşi. Fără de clopot la bou dinainte din hăis, nu ţi-ar fi făcut un pas.

— Să aibă toate plugurile cobile. Să nu prind pe cineva, târînd plugu pe plaz, că l-a văzut Sf-tu Ilie...

Sfântu Ilie era gârbaciul de piele, împletit în patru, ce-l ţinea finu Vintilă cu mândrie petrecut pe după umăr, bătându-i codiriştea la picior, ca o sabie de sergent-major.

— Să aibă toate tânjelile cloţuri de fier şi să nu-l prinz pe vreunul cu plesnitoare de piele la bice, că i-o'ntorc pe spinarea lui. Toate bicile să le văz cu plesnitori de cânepă deslânată. O vargă să nu văz pe spinarea boilor, — răcnea finu Vintilă, după ce, isprăvindu-şi treaba, urca 'n şeaua calului şi pleca.

— Fine Vintilă, — îl întreba tata, când venea să-i facă cunoscut despre pluguri, că sânt gata de arat, — câţi pogonici o s'avem la pluguri?

— Cu *chinderii* aduşi de jupân Avram, o s'avem patru.

— De ce aşa puţini?

— Nu vor Cojanii să-şi dea băieţii, zicând că au şi ei destule de făcut... Dar, las'că nu prea avem ce face cu ei. Doar să care apă cu fedeleşu la argaţi. Plugurile noastre nu prea au nevoie să fie ţinute de coarne. Şi care n'au fost ele bine cumpănite, le-a 'ncocmit Grigore Ţiganu, de-or merge ca undelemnu.

— Să le puneţi fiarele lungi, să crească 'nainte ca să uşurăm vitele. Ştii, c'o să spargem ţelenişu de deasupra lunii lui Austru, din pârloaga oilor.

— Pus, naşule, pus. Şi fiecare cu oticu lui, cu toate că, dup'o brazdă, două, cormanele noastre se spală ca oglinda.

— C'o zi 'nainte, să ei plugu lu Saraila, să brăzdezi, fine Vintilă. Ştii răstavu de patru pogoane.

— Obiceiul nostru.

— Să nu-l părăsim, că-i bun.

— Dar, ştii d-ta, naşule, c'au priceput şi cojanii înlesnirea lucrului *tovărăşit?* La 'nceput făceau ei nazuri. Acum vin gata 'ntovărăşiţi pe pluguri, cerând să le-arăţi răstavu de loc, pe care să-l brăzdeze...

Să nu scăpăm din vedere *pogonicii*. Cu alte cuvinte, ucenicii la plugărie, se puteau lua şi ca o mână de ajutor plugarului, pentru care cuvânt li se da o simbrie socotită pe numărul de pogoane, la munca cărora-i fuseseră de ajutor.

De unde, până unde se iviră 'ntr'o vreme nişte pui de ovrei, daţi de pagonici pe la câte-un sătean mai gospodar, fără nici-o cerinţă de simbrie. Ziceau să deprinză treaba plugăriei, care să le fie de folos, când ar fi fost să fie duşi prin locurile visate de ei, în Palestina. La noi fuseseră aduşi doi, de jupân Avram, un negustor bătrân de cereale, cu care tata era de multă vreme deprins. Tot acesta mai lăsase unu la cumătru Gheorghe Biţescu, un fruntaş gospodar din satul Arcanu. Printre argaţii noştri, ovreiaşii n'au putut-o 'ndura. Au plecat. Cel de la cumătru Biţescu, a dus-o mai mult.

Obiceiul „cel bun al nostru"...

Tata împărţea locurile de arătură în pastaţe sau răstavuri de câte patru

(Continuare în pag. 8)

Baletul Felix Parnell

La inceputul lunii Decembrie, Capitala va adăposti renumita trupă de balet polonez a d-lui Felix Parnell şi va avea ocazia să admire realizările artistice ale unor dansatori despre care presa mondială, în multe rânduri, s'a pronunţat cu entuziasm.

După cum se ştie, în Polonia dansul este răspândit şi iubit de toate satele. Arta lui Parnell este intim legată de arta ţării, baletele sale fiind impregnate de spirit popular. Această artă permite spectatorului să facă cunoştinţă cu obiceiurile locale, cu sufletul polonez, cu forţa vitală a Poloniei. Spectacolul este consacrat aproape în intregime dansurilor de ţărani, bogate în mişcări şi în fantezie şi perfect executate de către trupă.

Deasemeni decorurile şi costumele sunt ingenioase. Spectacolul este viu şi tânăr, toate dansatoarele au farmec şi graţie în mişcări, iar dansatorii vigoare şi ritm, după cum apreciază criticii competenţi din întreaga lume.

In Capitală, spectacolele vor avea loc în ziua de 1 Decembrie la Opera Română şi în zilele de 2, 3 şi 4 Decembrie în Sala Savoy.

pogoane. Pe fiecare pastață băga câte patru pluguri. Arătura era astfel scutită de-o mulțime de răzoare, iar ogorul săvârșit de-o singură mână.

Tata cerea arătură adâncă, de-o palmă ngenunchiată la tăietura fierului. Ogorul sterp îl ara numai cu plugurile dânsului și cu pluguri cojenești trase de cel puțin patru boi buni, plătindu-le bine. Pluguri cu cai la ogorît, tata nu primea. La 'ntors de arătură, pentru semănat, mergea orice plug.

Intr'o seară, tata, la masă, părea foarte amărît. Venise dela pluguri, care ogorau de-asupra luncii din Austru. După masă, mama-i zise:

— Ce ai, frate, de ești așa? S'a 'ntâmplat ceva la câmp?

In loc de răspuns, tata văz că scoate din tabachere ceva și puse pe masă. Un ban, cam colțuros, bătând a portocaliu la lumina lămpii.

— Ce-i asta? — zise mama, întorcând banul între degete.

— Nu vezi? Un ban vechi de aur.

— Așa-l văd eu. Dar, de unde-i?

— Dela o comoară.

— Nu mai glumi și dumneata.

— Nu glumesc de loc. Treceam călare peste arătură, la plugurile noastre. Sarailă mă oprește: — Boierule, zise, ia vezi, ce-i asta?... Mă uit... Un ban, ban de aur.

— Unde l-ai găsit, măi.

— Era 'ntru vârf de moșoroi de cârtiță. Strălucea la o rază de soare.

— Unde-i moșoroiu, întreb eu?

— D-zeu știe? Am trecut cu plugurile peste el.

— Tii..., fac eu. Deștept mai fuseși...

— Mare prost, — zise mama 'nțelegând. — Nu putu să 'nfigă oticu 'n moșoroiu?

—Ințelegi? Cine știe, din ce comoară de supt pământ l-a'mpins cu râtu cârtița...

A doua zi, tata găsi în mijlocul ogorului o tătărie de groapă, cât să'ncapă un cal. Argații săpaseră toată noaptea, să dea de comoară. N'au găsit nimic.

Venind vremea seceratului la grâu, logofeții noștri puseră de săpară un puț, în vale, pe luncă. Să aibă lumea și vitele apă de băut. După câteva postate cazmaua izbi 'ntr'o piatră.

— Hait. Am dat de comoară, logofete, — strigă Vasile al Dochiței, pușcaru.

— Ce fel de comoară te găsește, măi, — întrebă finu Vasile, logofătu?

— Piatră, piatră ca fieru, logofete. Ce-o fi aici?

Lucrul încetă. Finu Vasile, încălecându-și calul, alergă să-l caute pe tata prin moșie, să-i spuie pricina.

Dânsul venind, hotărî să fie scoasă piatra din pământ.

O săptămână 'năduşiră câțiva inși, săpând.

S'au găsit trei pietre mari. Una scobită în chip de uluc, de lungimea unui om culcat. Alte două niște cuburi mari de piatră, tăiate regulat, pe margini de câte-o jumătate de stânjen și mai bine. In țărna din uluc se mai găsi un inel de aur și-un cearcăn de lună, lucrat din cremene neagră. Și ce cremene... Doar o atingeai cu amnaru și te 'nvălura 'n scântei. Multă vreme, noi, copiii, ne-am jucat cu ea, scăpărând-o cu foarfecele mamei.

Cu mare trudă, pietrele fost-au trase din groapă, cu frânghii și lanțuri legate de tânjelile boilor. Au fost aduse la curte. Ulucu de piatră fu pus de adăpoi, la puțu din Arman. Cuburile fost-au lăsate mai departe, tot în Arman. Le călăream, băieții, în jocurile noastre, de-a capra.

Ce-or fi fost? Ce s'or fi făcut? Nu știu.

Când a plecat tata din moșie, le-a lăsat acolo.

Grâul scos de tata din Arcăneanca era cunoscut până departe. Veneau moșieri de-l cumpărau de sământă. Tata nașu, moș Iordache, fratele mai mare al mamei, moșier la Meteleu și Cotorca, venea și-l întreba pe tata:

— Ce-i faci tu, măi Neculo, la grâul tău de ți-l laudă toți?

— Ii dau munca care-i trebuie, neică Iordache.

— Parc'al nostru se face fără muncă...

— Muncă și muncă, neică Iordache. Și pisând apa 'n piuă îi muncă, răspundea tata, zâmbind.

— Ei, nu mă lua așa, că-mi pare rău.

— Nici prin minte nu-mi trecu, neică Iordache, să te jignesc. Dar așa vine vorba... Eu semăn grâu răvărsat între Sântămării. Il dau supt brazdă, la ogor întors sau 'n locuri de bostană, fasoliște și cel mult în mălăiște. Dar nu trec eu semănatu grâului, peste Vinerea Mare. Grâul semănat mai târziu, înfrățește prost. Nu-i ajung toți frații deopotrivă, douăzeci și doi la o rădăcină. Jumătate din ei rămân atuncea poală, leagă slab și bobu-i șiștav, n'are greutate, nici față la vânzare.

— Și dela Vinerea Mare 'ncolo, dă-mi boii la grajd și-argații la bordei..., îngână Tata-nașu batjocoritor.

— Așa o fi pe la d-tră, dar eu urmez înainte cu semănatu de secară, puțină, însă, pentrucă nu vreau să-mi stric locurile de grâu. Până la Aranghel. Deacolea, până dă 'nghețu, întorc la ogoare. La mine, neică Iordache, nu s'or plânge boii și argații că stau degeaba. Și iarna, când nu viscolește, le fac rost de plimbare pe câmp, cu sania, să 'mprăștie gunoiu...

Lui tata-nașu părea că nu-i vine la socoteală ce-auzea dela tata. Dânsul era cel mai mare în neamul nostru. Era 'nconjurat de toți c'o deosebită cinste și smerenie. Nimenea nu cuteza să-i treacă pe dinainte. „Nenea Iordache" era un fel de D-zeu al neamului nostru. Dar nu umilea, nu asuprea pe nimenea. Povățuia, îndruma și 'ncuraja, pe cât putea, pe fiecare. Totuși, trecerile lui tata peste marginile obișnuite — atunci în plugărie, parcă-l îngrijorau.

— De, băiete, numai să nu-ți urzești singur neajunsuri, — oftă tata-nașu... De pildă, ce te face pe tine, să strici moșia cu nimicuri: fasole, bostănării, meiuri... Mai bine-ai pune grâu pe locurile-alea...

— Tocmai pentru grâu stric eu moșia, cu nimicurile astea. Munca lor nu mă costă nimic. Dau pământul. Ailalți și-l ară, și-l seamănă, și-l lucrează, ca pentru ei. Mie-mi dau dijma pe din două și din boabe și din paie, afară de bostane, pentru care-mi fac la grâu pogon pentru pogon, cu toate muncile lui. Dacă mă crezi, neică Iordache, locurile astea-mi dau mie grâu ăl bun și brobonat. Din paiele de fasole, fac zahara la oi, primăvara. Cu ale de mălai, țiu vacile de lapte...

Tata ținea o cireadă de patruzeci de vaci fătătoare, pentrucă avea nevoie să-și scoată din viței boi de jug. Pe cele mai bune de lapte, 7—8, le mulgea pentru curte. Celorlalte le lăsa viţeii după ele. Laptele n'avea căutare. Era atâta 'ndestulare la noi de-ale lăptăturilor, că-i stăteau mamei chiupurile pline de unt topit în cămară, ca niște batali încremeniți pe poliți. Făcea din el și săpun. Argații, cu lapte se țineau nemâncați. Erau îmbuibați cu carne de oaie grasă, în fiertură de borș ardeiat, de-ți aprindea ceru gurii, când sorbeai odată din el. N'am pomenit să ne fugă argații de trai rău, cum auzeam de pe la alți moșieri.

Toți vițeii noștri erau întorși de cruzi. Rar de rămânea vreunul râncaci. Dintre ei s'alegea unu, care era mai răsărit, mai plin și mai frumos, să fie lăsat de buhai. Toamna vițeii treceau la grajdul mânzaților, iar mânzații de anțărț treceau la junci. Juncii când erau de-un vițel, adică atingeau vrâsta de doi ani, erau învățați de argățime, să tragă la jug.

Vacile noastre erau de soi cu păru vânăt, țăpoiate. Câte una din ele era murgă. Vite mari și sprintene. Buhaii, aveam întotdeauna câte doi, erau slobozi, să se plimbe pe unde le-ar fi plăcut. Te înfiora, când îi priveai, altfel erau blânzi și nu ni s'a 'ntâmplat niciodată s'auzim că s'au dat la cineva să-l împungă. Nu-i vorbă, noi copiii, când îi zăream o tuleam la fugă, ca de moarte. Când fluturau din coarne, boncănind și pufnind pe nări, încondorându-se și-azvârlind, rupând pământu cu picioarele, te-apucau toți fiorii și nu știai, cum mai degrabă, încotro s'o rupi din loc.

Intr'o dimineață, m'am deșteptat în bocetul mamei, care plângea și blestema:

— Tăia-s'ar să i se taie dela inimă și de la ficați, ălui care ne-a tăiat nouă bou...

— Da ce-i mamă, — ne ridicăm noi speriați din așternut.

— Ne-au tăiat dușmanii pe Jianu, mamă.

— Și-a murit, mamă, — întrebarăm noi, printre scâncete de plâns?

— E mai rău, decât mort, sărmanu, suspină mama.

N'am știut cum mai repede să ne 'mbrăcăm și s'alergăm la saivane.

Jianu, muntele nostru de buhai, zăcea trântit la pământ și gemea ca un om rănit de moarte. Când l-am zărit, ne-am pornit pe-un plâns, să ne rupem inima. Finu Vintilă plângea ca muierile și-l tânguia:

— Jienașu taichii, Jienaș, cine-a fost dușmanu, să te schingiuiască așa, cum nu s'a mai pomenit...

Buhaiul își ridica capul ce-l fluturase până mai atunci, trufaș, peste toate câmpurile, capul lui căzut umilit acum, ca o pasăre împușcată din sbor, și-l ridica privind aiurat din ochii lui mari și vii, ce scânteiaseră numai fiori împrejur. Odată se 'ncrunta, își repezea gâtul înainte, opintindu-se să se ridice 'n picioare, dar picioarele nu-l mai ajutau, cădea 'ndărăt, zdrobit, de parcă i-ai fi dat c'un mai între coarne. Cădea gemând.

Fusese găsit pe locurile oamenilor din sat, doborît, cu vinele dela iea copitelor de dindărăt, retezate de coasă.

Cine să fi fost mișelul, care, vrând să-și verse vreo răzbunare asupra curții, schingiuise așa de crud o ființă de bou nevinovată? Nu s'a putut adeveri nici până'n ziua de astăzi.

Pentru alte treburi ale moșiei: prașilă, seceră, coasă, aria de treer, tata aducea oameni cu ziua dela târgu Buzăului, cale de două poștii dela noi. Atare oameni veneau obișnuit încârduiți în cete. Printre Cojanii dimprejur, care se găsiau slobozi să vie la munca cu ziua 'n moșie, se știa că erau numai ciurucuri. Gospodarii buni n'aveau vreme de-ale lor, darmite să-și mai dea brațele 'n moșie. Lucru, ce-l făceau aceștia la boier, era lucru de 'nvoeală, pentru pogoanele luate 'n dijmă dela curte. Era resfetul, adică munca de prisos, fără de care niciun sătean nu putea fi primit în moșie, nici cu vitele, nici cu dijma. Zile cu brațele, zile cu caru, s'adunau ele de la 'nvoitori, dar nu'ndestulau cerințile moșiei. De-aceea tata-și aducea oameni cu ziua de prin alte părți. In lipsă de alții mai buni, tocmea tata uneori la aria de treerat și câte-o șatră de țigani, dintre ursari. Dar, nu le făcea pielea două parale. Se codeau la treabă, gâlcevindu-se cât era ziulica de mare. Logofeții noștri n'aveau ce le face. Așa era tocmeala, să nu s'amestece cu ei decât numai vătafii lor. Vedeai vătafii învârtindu-se împrejurul ariei, ca niște păuni, fuduli, cu bice 'mpletite petrecute pe după gât și umeri. Dar, numai pe fandoseală. De dat, n'ar fi dat în danci, nici în ruptu capului. Le mai desfăceau câteodată, le 'nvârteau amenințători peste cap, plesneau, trăznind, ca la plugușor, și zbierau, să 'ntreacă urletu mașinii.

— Te-a mănânc, cum mănânca mașina snopii... Hei, tu, haia de colo. Faci pă n'aude, hai... Zor, dăi zor, că vine tarîșu și n'are porcaiu facut... Tu, măi țigane, de colo de supt mașină. Mai lasa pipa, pica-s'ar cioara 'n ea și dăi cu grebla, că te-a'ngrămădit pleava.

— Mai tacă-ți fleanca, mânca-mi-ai... arză-te focu, să te arză, — răspundea câte-o hoșcă bătrână de țigancă... Ditalamo. S'a văzut scoafa'n copac și Pârlea vataf... Dabulechia, să bei patru rachiuri la zi și să te-a plimbi, ca vodă prin lobodă, hăituind țiganii...

Greu au mers treburile 'n vara ceea, cât avu tata ursari la mașină... Când ți-era treaba mai în toi, iar soarele prăjea mai cu foc, odată te pomeneai într'un ramăt, de credeai că s'ar fi aprins aria. Buluc, se grămădeau țiganii unu peste altu, găsindu-și pricină de ceartă și bătae deasurda, să-și facă cale de oprit mașina, să mai răsufle din greul muncii. Ca să-i despartă, ungătorii și focarii alergau cu tulumba de la vapor și-i plesneau, în grămadă, cu apă. Asta așteptau și ei. Să-i răcorească.

Seara, după opritul mașinei, cine putea să-i mai astâmpere? Își lepădau hanțile depe ei și tăbărau cu mare cu mic, bărbați și muierlâc, claie peste grămadă, la gura puțului, trăgând apă și-aruncând-o cu găleata, unii'ntralții, țipând, cântând, zbierând, jucând paparuda, ca niște apucați de rele. După ce mâncau, alt chiloman, de nu-i mai putea să-i astâmpere nimenea până peste miezu nopții. La șatrele lor, de-oparte de arman, mișunau dancii'n pielea goală, jucând ca drăcușorii, pe lângă pâlpâiala focurilor de paie, zgândăriți de câte-o diblă hodorogită de câte-un clarinet pițigăiat. Ai bătrâni sforăiau făcuți cârlig în țoluri, pe supt căruțe, alăturea de câte-un urs, ce mormăia necăjit de gălăgie. Incet, încet, răcoreala nopții îi strângea grămadă'n paiele din căruțe, la nasul măgarilor, priponiți de loitre și codirle, înmormântându-i în tăcerea nopții. Parcă nu mai erau de când lumea.

Multe soiuri de oameni se perindau verile, în vremea lucrului pela noi... Aveam odată o ceată din Banat, *izmănari* le zicea lumea, pentrucă purtau izmene lungi, până'n pământ și largi, ca niște țuhali moldovenești. Altă dată, țin minte, niște Săcui. Oameni îndărătnici și răi la lucru, căldura soarelu-i topea. Când trecură dela seceră la mașină, au pus-o de mămăligă. Tot făcură pe bolnavii, până când, într'un mijloc de săptămână se lăsară cu toții de lucru... Aleargă, băiete, acum în mijlocul verii, să găsești oameni cu ziua, să nu-ți rămâie bucatele netreerate... Tata avu mult necaz atunci... Logofeții noștri, vrând să-i amenințe, că nu-i vor lăsa să plece până nu-și vor împlini tocmeala de-a rămâne până la isprăvitul treeratului săriră Săcuii să-i spintece cu coasele...

— Fine Vasile, dragoste cu sila nu se poate face. Vinovații sântem noi. Trebuia să zgâim ochii pe cine luăm. Târgu era plin de lume. Dar, cine nu zgâiește ochii, zgâiește punga.

— Ne bucuram, că-s dintr'o ceată și se'nfățișau voinici.

— Și salcia-i înaltă, dar seacă de măduvă... Scurtă socoteala, nu vreau nimenea să se plângă de mine. Să-i aduci, să le plătim și ducă-se, cum au venit.

Au plecat, pentrucă și munca făcută'n silă, este risipă curată. Altfel, ca orice moșier și tata ar fi putut să-i strângă'n chingi, ca să-și mântuie tocmeala.

Rămas-au, însă, de poveste, prin părțile noastre. Erau certați cu curățenia. Duhnea dela ei ca dintr'o groapă de mormânt. Când stăteau la masă, nu stăteau în capul oaselor, ci se lungiau pe brânci sau într'o rână. Și ceeace nu-i mai puteam înțelege, era scârnavul obicei, de-a se întina la un pas, de lângă ceilalți, chiar de-ar fi fost să stea la masă.

— Ca porcii, nașule, — povestea finu Vintilă...

— Cu porcii-or fi crescut, finicule, zicea și tata.

Intr'o primăvară, aduse tata dela Buzău, o ceată de cincizecișidoi de ziuași, bărbați și femei, la prășila porumbului. Au stat, însă, până la sfârșitul treerului. Câțiva flăcăi, dintre ei, au rămas, cu luna, până'n gura iernei.

Parcă-i văd și-acuma intrând gales pe poarta curții, doi câte doi, cu dăsagi pestriți pe umeri, înduioșând văzduhul, de-un cântec plângător. Lume dela Șinca Veche, din părțile Făgărașului, așa ne-au spus că sânt.

Ani dearândul, până la plecarea tatei din Arcăneanca, au urmat să ne vie Șincănenii la noi. Veneau deadreptul, fără să mai fie'ndrumați de nimeni.

Tare'ndemânateci erau oamenii ăștia. Nu ți-ar fi dat îndărăt dela nici-o treabă. Cu toată tristețea cântecelor lor, ei erau mereu voioși. Nu era seară, după 'ncetarea lucrului, la seceră,

(Urmare în pag. 10-a)

Cronica mizantropului

Mania vehiculului

E un lucru notoriu că în România se află cele mai elegante automobile. Proprietarii maşinilor care în Franţa ar face bucuria preşedinţilor de Republică se grăbesc să le desfacă fiindcă pierd clientela. E ruşine bunăoară să te sui într'un Ford sau într'o maşină care nu mai e la modă.

Numărul acelora care nu s'au urcat niciodată într'un tramvai este foarte mare. Evident, se poate invoca lipsa de higienă a transportului. Insă e mai de grabă la mijloc un snobism. Ştiu foarte mulţi prieteni care nu s'ar duce pe jos nici la cinci sute de metri distanţă. Pentru cel mai mic traiect ei iau o trăsură sau o maşină. Trăsura este însă preferată, fiindcă din ea eşti văzut din două părţi, şi merge încet dând iluzia distanţei. In sfârşit aceia care nu-şi pot permite luxul să ia o trăsură, sau nu vor să facă risipă se urcă şi în tramvai. Insă nu atunci când sunt grăbiţi. Când eu vreau să merg dela Capul Podului undeva pe Calea Victoriei mă duc pe jos. Nici prin gând nu-mi trece că ar trebui să iau un vehicul. Infăţişez însă un caz special, fiindcă cei mai mulţi sunt uimiţi de purtarea mea şi mă bănuesc avar. Intr'un cuvânt românului îi place să meargă numai pe sus.

M'am întrebat adesea de unde poate veni acest snobism. Răspunsul l-am găsit în istoria capitalelor noastre, Bucureşti şi Iaşi. Când la începutul secolului al XIX-lea cele două oraşe au început să aibă o circulaţie mai mare şi o populaţie de boeri bogaţi ahtiaţi pentru luxul european, străzile lor erau nişte şanţuri pline de noroaie. Pe cele câteva porţiuni podite cu grinzi de lemn nu se putea merge cu piciorul. Fiecare boer îşi avea caleaşca sa. Tinerii şi militarii mergeau la nevoie călare. Pe jos nu mergea nimeni, fiindcă burghezia nu exista. Nu era decât boerime şi prostime, iar prostimea venea şi ea dela ţară în căruţe. „In Bucureşti şi Iaşi — spunea Saint-Marc Girardin la 1836 — nu se merge pe jos, ci numai în trăsuri, — picioarele sunt un lux, trăsurile sunt trebuitorul. Căci nu e glumă, fără trăsură nu e cu putinţă să ieşi din glodul şi colbul uliţelor, vara ca şi iarna. A merge pe jos, ar fi cum ar merge la noi cineva cu picioarele goale. Numai poporul merge pe jos.

Dar, cine vrea să fie popor într'o ţară ude nu este o a treia stare, o burghezie! Chiar cei ce nu au decât 3 sau 4000 franci venit pe an, au o trăsură sau două, ba mai au şi trăsuri deosebite pentru toate anotimpurile, deşi casele unora sunt mai proaste decât a lucrătorilor dela noi".

Aşa era acum o sută de ani. Apoi, fireşte, s'au făcut pavele şi circulaţiunea pe jos a devenit posibilă. A apărut şi o burghezie dar această burghezie avea veleităţi evgheniste şi afecta şi ea a merge numai pe sus. Astfel vehiculaţia cu trăsura a intrat în instincte şi azi românul a uitat că mai are şi picioare.

ARISTARC

Inima mamei

Din „La Glu"
de J. Richepin

Odat'un biet flăcău erea
I ho ha ha
Hu hu la la,
Odat'un biet flăcău erea
Iubea pe cine nu-l iubea.

Şi-i zise ea: „Cu-a tale mâini,
I ho ha ha
Hu hu la la,
„Omoară-ţi mama şi în mâini
„Dă-mi inima-i s'o dau la câini."

S'a dus şi mama şi-a ucis,
I ho ha ha
Hu hu la la,
S'a dus şi mama şi-a ucis,
Şi-a împlinit ce ei i-a zis.

Pe când ei inima-i ducea
I ho ha ha
Hu hu la la,
Pe când el inima-i ducea
Căzu scăpând ce'n mâini ţinea.

Şi inima, în plâns duios,
I ho ha ha
Hu hu la la,
Şi inima, în plâns duios,
Grăia flăcăului de jos.

Şi-i tot zicea 'n oftatu-i greu,
I ho ha ha
Hu hu la la,
Şi-i tot zicea 'n oftatu-i greu:
„Nu te-ai lovit copilul meu?"

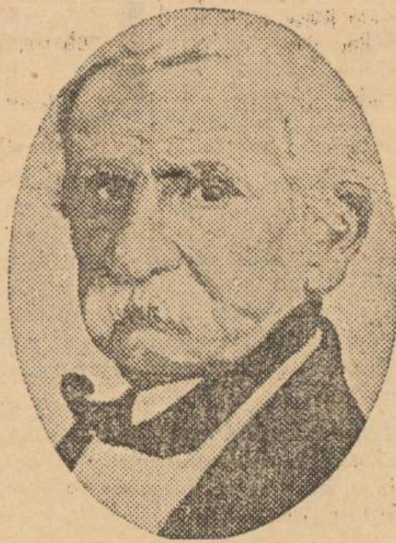
LUDOVIC DAUŞ

POETUL, anul I Nr. 1.

In cuprins: Focuri în noapte (Gh. Stâncă), Mişcarea feministă în Basarabia (dr. El. Alistar), un jubileu al renaşterii (N. Tudor); Fiul Basarabiei (Arc. I. Cihodaru) şi poezii semnate de Pan Halippa, Cezar Stoica, Olga Cruşevan-Florescu, El. Dobroşinschi, Alla Razu, Iorgu Tudor, etc.

Asachi censor în 1851

GH. ASACHI

E neîndoios că Asachi a ocupat demnitatea de cenzor şi în anul 1851. Am spus: „şi în anul 1851", deoarece d. Eugen Lovinescu, în studiul pe care l-a consacrat vieţii şi operei vajnicului cărturar moldovean, îl găseşte pe Asachi făcând parte, „împreună lucrătoriu cu d-lui Vorn. Costachi Negruţi", din comitetul aşezământului censurii instaurat de caimacanul T. Balş la 8 Septemvrie 1856. Rezultă deci că în 1856, Asachi ocupa pentru a doua oară acest post în interval de cinci ani.

In sprijinul afirmaţiunii noastre, producem mai jos un *„Ofis Domnesc"* din 22 Ian. 1851, prin care Post. Gheorghe Asachi e învestit *„în calita de ţenzor"* şi care se află publicat în *„Manualul Administrativ al Principatului Moldovei"...,* Tomul al II-lea pp. 180-181.

Şi fiindcă acest „Ofis" este da capo al fine un elogiu adus marelui promotor al culturii moldoveneşti, îl vom reproduce în întregime.

Gh. I. Georgescu

Ofis Domnesc din 22 Ian. 1851 subt. Nr. 6 către D-lui Post. Gheorghie Asaki pentru însărcinarea sa în calita de ţenzor al cărţilor Româneşti ce se tipăresc şi se introduc în ţară precum şi a pieselor de reprezentat pe sţena Teatrului Naţional.

Intemeerea prinţipiilor mântuitoare de Religie şi de moral şi ferirea de ideile vătămătoare în soţietate, este una din îndatoririle fie-căruea Guvern. Aşăzămintele de mai nainte au regulat modul privigherii asupra introducerei şi publicărei cărţilor şi a foilor periodice în ţară, dar în epoha de astăzi, în care licenţa presei au aprins atâtea iluzii şi au căşunat multe răsturnări soţiale, datoriea noastră este a consfinţi acestui obiect o mare luare aminte ca prin măsuri cuvenite să se deie opiniei publice o direcţie conformă cu legele Sfintei noastre Religii, cu moralul cel mântuitoriu, cu poziţiea de astăzi a ţerei şi cu gradul culturei născânde, a cărue dizvoltare derează. de la calea pe care ea va păşi şi despre care săntem respunzători viitorimei.

Aducerea întru înplinire a dispoziţiilor statornicite cere conlucrarea unui bărbat cu ştiinţe pozitive şi caracter recomandabil; prinţipiile mântuitoare despre care de la renaşterea Literaturei Naţionale mărturisesc toate cumpănitele D-tale ne îndeamnă a încredinţa D-[tale] această grea sarcină. Drept care te numim de Inspector a tuturor tipăririlor în limba Românească, ce se fac aice în ţară sau se introduc de peste marginea ei ca să aibi asupra acestora cea mai de aproape priveghere, potrivit instrucţiilor împărăteşti de Secretariatul de Stat.

De asemine Teatrul naţional urzit a fi un centru întrunirei lăcuitorilor de toată starea şi vârsta, unde în modul practic auzitorii au pe lângă buna petrecire, a se aduna cu ezemple folositoare, îndemnătoare către fapte bune şi despreţuirea viţiilor, care neapărat a fi povăţuit cu cea mai mare îngrijăre, ca scopul menirei sale să se poată plini, fără atacuri personale şi fără călcarea bunei cuviinţi, cu care Teatrul este datoriu către societate, încât sţena dramatică se cuvine a fi condusă dupre autorii clasici pe calea estetică ce înrîurează asupra caracterului şi în viaţa soţială, făcând apel la sentimentele nobile ce înalţă cugetul şi informează inima fără întăr[â]tarea patimilor care pot aduce despreţuire a unei clase a soţietăţii asupra altiea. Asta îndatorire nu mai puţin însemnătoare [o] punem deasemenea asupra dumitale ca unul ce prin îndelungate experienţii şi dovezi întru aceasta, ai căştigat încrederea publică, încât cercetarea pieselor ce au a se reprezenta pe Teatrul Naţional va atărna dela D-ta, potrivit instrucţiilor statornicite.

Aceste ambe însărcinări ostenitoare, fiind mai covârşitoare decât leafa însămnată în buget pentru aseminea dregătorie, plinită cu zel şi înţălepciune, răspunzînd la încredirea Noastră, dorim a fi un organ conlucrătoriu întru a Noastră îngrijire pentru înbunătăţirea stărei morale şi a bunei petreciri a soţietăţei şi va ădăogi a Noastră bună voinţă asupra D-tale şi mulţămire a ne folosi de tot ocazionul spre a o vă mărturisi.

M. Zoscenko

Cerşetorul

Deodată începu să mă viziteze un cerşetor. Flăcăul era destul de zdravăn: îi plesneau nădragii, când îndoia piciorul; şi peste măsură de obraznic.

Bătea cu pumnii în uşe şi nu vorbea cum se obişnueşte: „fă-ţi pomană, domnule", ci:

— Un ajutor, dacă se poate, pentru un şomer.

I-am dat odată, de două ori, de trei ori. Insfârşit, i-am zis:

— Uite, amice, un pol şi slăbeşte-mă, te rog. Mă deranjezi dela lucru... Să nu te mai văd decât peste o săptămână.

Exact peste şapte zile, se ivi din nou. Mă întâmpină ca pe-un vechiu prieten. Imi strânse mâna. Intrebă — ce mai scriu.

I-am dat un pol. Cerşetorul mă salută din cap şi plecă.

In fiecare Vineri apărea, îşi lua rata, îmi strângea mâna şi dispărea.

Odată, luându-şi banii, se opri în prag, se codi şi zise:

— Ar trebui să mai adaugi ceva: toate s'au scumpit, straşnic.

Indrăzneala calicului mă făcu să râd — şi i-am mai dat ceva.

Insfârşit, acum câteva zile, iar a sosit. S'a întâmplat însă, să n'am niciun ban...

— N'ai nimerit, — i-am zis sunt lefter. Altă dată...

— Cum, s'a răstit, — altă dată? Inţelegerea e înţelegre — acum să-mi dai".

— Nu pricep, — i-am răspuns, — ce sunt pretenţiile astea?

— Să-mi plăteşti acum — mi-a zis, n'am poftă să aştept.

Mă uitai la el — nu, nu glumea. Vorbea serios, înfuriat, ridicase chiar tonul.

— Ascultă, — i-am zis, — faci pe nebunul?... Judecă şi tu, dacă ai drept să-mi ceri...

— Nu ştiu, — mi-a răspuns, — nu ştiu nimic.

M'am împrumutat dela un vecin şi i-am dat. Luă banii şi plecă fără să-şi mai ia ziua bună.

De-atunci n'a mai venit — pe semne că s'a simţit jignit.

trad. de F. DIMA

DE PASIONANTĂ ACTULITATE!

PIRAŢII o capodoperă literară de A. T'SERSTEVENS

Captarea pe mare a transporturilor de război. Comoara de pe „Cristobal". In fruntea acţiunii: frumoasa, enigmatica, satanica femeie LA RUIBA. Numai aventură, aur, sânge, voluptate şi exotism.

AZI în „ROMANELE CAPTIVANTE"

15 Lei 260 pagini. La chioşcari şi librari

Fișe literare

Creangă profesor particular; Documente îndoelnice Moartea lui Odobescu

Incă de pe când era îmbrăcat în haină diaconească, biografii își amintesc a fi văzut pe Creangă dând lecții particulare *(Făt-Frumos, V. 1930, pp. II-20)*. Ceeace este absolut sigur e că Creangă, eliminat din învățământ, și-a căutat lecții prin familii. In *Noul Curier Român* de sub direcția lui I. M. Codrescu și redacția lui I. Scipion Bădescu, din 10 Octombrie 1872 (no. 119) dăm de acest anunț:

Profesore privat

Sub-semnatul fost profesore în serviciul Statului *timp de* opt ani, *are onoare a oferi serviciile seale* practice, *ca educatoriu ori profesore privat.*

Adresa la Administrațiunea acestui Ziar.

I. Creangă.

●

Th. D. Speranța *(Amintiri despre Ion Creangă)* pretinde că atunci când Creangă a fost destituit din învățământ a primit o scrisoare dela Titu Maiorescu care-l chema acasă la el. De rușine Creangă s'a prefăcut bolnav și atunci Maiorescu însuș a venit cu trăsura până în poarta casei povestitorului. Creangă pe vremea aceea nu putea locui decât în bojdeucă, fiindcă în 1887 scria că se afla acolo de vreo 18 ani, deci de prin 1869, în orice caz înainte de destituire și după despărțirea de soție (Divorțul legal a urmat mai târziu). Știrea aceasta nu e exactă. Ori Maiorescu a căutat pe Creangă pe unde credea că locuește și nu l-a găsit, ori nu l-a căutat de loc, pentru bunul motiv că Maiorescu n'a cunoscut mahalaua și locuința lui Creangă. La 19 Septembrie 1887 Creangă îi scria lui Maiorescu (Gr. I. Alexandrescu, *Biografia)*: „...veți întreba poate, unde-i bojdeuca mea? Vă voi răspunde respectuos: în mahalaua Țicău, ce-i mai zic și Valea Plângerei, strada Țicăul de sus No. 4 etc." Și Creangă descrie lui Maiorescu strada și bojdeuca, de unde rezultă că Maiorescu nu călcase niciodată pe acolo.

●

Octav Minar, celebrul falsificator de documente literare, pe care le pierde pe dată ce i se cer, a publicat în *Consinzeana* din Orăștie (27 Aprilie 1913) o scrisoare a lui Creangă către Eminescu. Scrisoarea a fost reprodusă de *Mișcarea* din Iași, de acolo de *Ion Creangă* din Februarie 1920, apoi de doctorul Leon în *Amintirile sale* (vol. II). Aceștia găsesc de cuviință să scoată afară un pasagiu ce li se pare cam tare și anume acesta: „Munteanul e frate cu dracul, dintr'un pol el face doi etc." Scrisoarea cuprinde o serie de cli[illegible]umuleștenești și pare publicată în intenția de a pune în bună postură pe Tinca Vartic, țiitoarea. Există undeva originalul acestei scrisori? In orice caz curioasă scrisoare. Știm din mai sus citata epistolă către Maiorescu că Creangă dormea în cerdacul bojdeucei până spre 1 Octombrie când era vreme bună. Dar în Decembrie la Iași este o iarnă rusească. Ei bine Creangă scrie așa: „Această epistolie ți-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori etc." Să scrii iarna pe ger o scrisoare în cerdac, afară, e foarte ciudat. Autorul ar fi datat-o și mai de vreme, dar din păcate la jumătatea lui Octombrie 1877 Eminescu era încă la Iași.

Tot în acel număr din *Consinzeana* mai ni se dă un fragment dintr'o scrisoare a lui Pogor către Vasile Conta. Pogor laudă pe Tinca Vartic: „Iera o plăcere să asculți pe Tinca lui moș Ion Creangă etc.". Nimeni nu poate crede că Pogor a stat de vorbă vreodată cu Tinca. Apoi Conta moare în Aprilie 1882. Imperfectul din scrisoare dă a înțelege că Tinca și implicit Creangă sunt ființe dispărute de mult, depășite.

●

Dintr'o falsă pudoare prin manuale se scrie de cutare scriitor că a murit de „o crudă boală". De Odobescu știam prin liceu că „s'a stins" sau că însfârșit s'a sinucis din cauza gutei. Adevărul e altul. Odobescu a fost o figură foarte interesantă, plină de finețe, un om cult și simțitor. Când în vârstă numai de 21 de ani se întorcea din străinătate în țară, pe Dunăre, în Septembrie 1855, plin de înflăcărare compunea o poezie publicată de *România literară* din 19 Noembrie:

Ce nu-mi dă Dumnezeu mie
Un glas tare, sunător
Ca să cânt, o Românie,
Al tău falnic viitor!

. . . .

Viața mea cu bucurie
Mi-aș sdrobi-o'n fala ta;
Ș'apoi moartea, las să vie!
Nemurirea-ar fi a ta.

. . . .

Căci o spuiu plin de mândrie
Te iubesc țărm părintesc,
Cu o dragoste mai vie
Decât toate ce iubesc.

. . . .

Sus în deal, peste câmpie,
In pustiul Bărăgan,
Este scumpa mea moșie
Cu movila-i de Roman.

Și'n numărul dela 28 Mai Odobescu publicase o *Odă României* în 12 strofe. Soarta a voit ca Odobescu să moară pentru alt ceva decât pentru nemurirea patriei. Odată credeam că Odobescu, ca un vrednic autor al *Falsului tratat de vânătoare* s'a omorît cu o pușcă de lux. In realitate s'a sinucis cu morfină. Se pare chiar că era morfinoman. In *Adevĕrul* de Sâmbătă 11 Noembrie 1895 aflăm această primă informație:

„Aseară am aflat că D. Alexandru Odobescu, cunoscutul profesor universitar se află la ultima extremitate în urma unei încercări de sinucidere. Mergând după informațiuni iată ce am aflat:

Din pricna unor supărări cu totul intime, Alexandru Odobescu a ajuns la fatala hotărîre ca să-și pună capăt zilelor. Pentru acest sfârșit a înghițit o oarecare cantitate de laudanum. Aceasta s'a petrecut acum patru zile.

„Dar cei din prejurul său prinzând repede de veste, s'a administrat un antidot grație căruia viața i-a fost scăpată.

„Această întâie încercare neizbutită, departe de a-l face să părăsească fatala-i rezoluțiune, l-a întărit și mai mult într'însa. Chiar a spus-o celor dimprejur: „De geaba vă sânt toate silințele căci am să mă otrăvesc din nou. In adevăr în noaptea de Mercuri spre Joi dânsul atentă iarăși la viața-i luând de astă dată o mare doză de morfină.

„Abia dimineața târziu și poate după 6 ore de la luarea otrăvei cei din casă prinseră de veste. D. dr. Măldărescu fu chemat imediat dar ajutorul medicului era nefolositor acuma.

„Familia îi fu înștiințată la moment. Colonelul Odobescu, fratele său alergă lângă dânsul, precum și alți doi trei amici intimi; apoi în cursul zilei sosiră soția și fiica sa care erau absente din București.

„Antidotul administrat n'a putut fi eficace, toată ziua Alexandru Odobescu se luptă între viață și moarte, iar către seară intră în agonie.

„La ora când ziarul va eși de sub presă e probabil că nefericitul profesor își va fi dat sfârșitul.

„Alexandru Odobescu avea 62 de ani, cu toate acestea era încă în deplinătatea facultăților intelectuale și era încă capabil de muncă".

In *Adevărul* din 12 Noembrie 1895 urmează amănunte:

„Iată câteva amănunte în privința sinuciderei lui Al. Odobescu.

„Membrii familiei s'au întrebat de unde a putut defunctul să-și procure cantitatea de morfină pe care a luat-o. Din informațiunile culese s'a aflat că dânsul a chemat pe un Domn doctor Atanasiu și i-a cerut să-i prescrie o jumătate centigram de morfină pentru a-și face injecțiuni, De oarece Odobescu își făcea asemenea injecțiuni de vre-o 15 ani pentru a combate niște dureri fulgurante de care suferea i-a prescris rețeta, dar cu oarecare dificultate și numai după ce i-a arătat o rețetă a unui medic din Paris.

„Apoi a mai chemat un alt medic, pe care l-a întrodus pe scara de serviciu care i-a prescris un centigram de morfină. Rețetele le-a trimis apoi cu doi servitori la două farmacii, la cea din Șerban-Vodă și la cea de la Sf. Vineri. și întreaga cuantitate a băut-o.

„După toate probabilitățile Alex. Odobescu s'a otrăvit seara, iar servitoarea n'a prins de veste decât la 6 ore dimineața când a intrat în odaie și l-a văzut culcat.

„Rețetele au fost găsite în sobă.

„Eri la 2 ore d. a. și după o agonie oribilă, care a durat mai mult de 24 ore, dânsul a murit.

„Inainte de a bea otrava omorîtoare, Odobescu a scris mai multe scrisori, care mai pe urmă au fost găsite într'un plic. Până acum însă nu știm cui sunt adresate acele scrisori".

In numărul din 14 Noembrie aflăm că Odobescu lăsase câteo scrisoare lui Poni, atunci ministrul Instrucțiunii, soției, fiicei, lui Gogu Steriade și lui Anghel Dumitrescu (e vorba de Anghel Demetriescu). E interesant de adăogat că în acele zile tragice fusese un viscol grozav și liniile căilor ferate fusese înzăpezite. Ni se dă în acest număr și un portret al scriitorului. In numărul din 16 Noembrie 1895 cineva care semnează *Lot.* insinuiază într'un articol că pricina morții lui Odobescu sunt niște legături cu o doamnă directoare a unei școli de fete din București:

„Noi ne-am abținut de a relata cetitorilor noștri detaliile tragediei a cărei catastrofă a fost moartea nenorocitului Al. Odobescu. Ne-am abținut, findcă povestirea acestor detalii — cunoscută de alminteri de toată lumea bucureșteană — ar fi fost o cruzime superfluă față de cei ce azi jelesc moartea acestei victime a patimei. Al. Odobescu a murit, și *de mortuis nil nisi bene*. De altminteri sfârșitul acestui om, a cărui viață a folosit în definitiv concetățenilor săi, nu ne poate inspira decât milă.

„Dar în acest roman pasional figurează și o eroină. Femeea care l-a exploatat și l-a înjosit pe Odobescu în timpul vieței lui, și care a fost pricina morții nenorocitului profesor universitar, această femeie face parte din corpul didactic, din acel corp a cărui menire e să educe pe copii noștri". Precizând că eroina e directoare, articolul întitulat *Educatorii noștri* închee cerând pedepsirea profesoarei:

„Cerem D-lui ministru de instrucție să puie capăt acestui trist scandal".

G. CĂLINESCU

Plugărie

(Continuare din pag. 8-a)

sau treerat, să nu-i fi văzut învârtind câteva jocuri, la cântec de fluier.

Printre fete, fete voinice și spătoase, era una, Anuța. Eu, copil, mă 'ndrăgostisem de ea. Dar, nici ea nu mă slăbea cu gingășiile ei.

— Vai, domnișorule, eu am să te fur, să te pun în straiță, să te duc la noi, colo, departe, peste munții ăia...

Dela noi, munții se zăreau ca o sprânceană albastră, spre Miază-noapte-Apus.

— N'o să mă lase cocoana, știu eu.... Dar, eu tot o să te fur, să-te duc la noi.

Se lăsa pe vine'n fața mea cuprinzându-mă'n brațele ei vânjoase, pârlite de soare. Mă strângea ușor la sân și mă săruta pe obraji, pe ochi, de parcă-mi sorbea toată măduva vieții. cu fiecare sărutare. Eu amețeam de parcă se'nvârtea pământul cu mine și, fără să știu cum, îi furișam câte-o mână pe gâtu cămășii și mi-o frigeam de sânii ei.

— Tu, Anuțo. O să te piardă Ciocănel. Las' băiatu 'npace, tu..., — îi strigau suratele.

Ciocănel era unul din flăcăii lor.

— Tăceți, voi. N'aveți nici-o grijă. Ciocănel nu-i rău de pagubă...

— Păcat, tu, că nu-i domnișoru mai mare...

— Și eu zic tot așa, — răspundea Anuța, mai sărutându-mă odată, sculându-se și plecând la lucru, așezându-și cârpa pe cap și cântând...

Unul de-al lor, moș David, a venit odată bolnav. N'apucă să facă nici măcar o zi de lucru și căzu la pat. Zăcea în bordeiul argaților, îngrijit de moș Vasile Prăsea, boarul. Cu toate îngrijirile date, moș David muri. A fost înmormântat de tata. De ziua 'nmormântării, tata a oprit lucrul de pe moșie. Toți lucrătorii au venit de l-au petrecut pe moș David la cimitirul satului și-au ospătat din praznicul lui.

Moș Vasile Prăsea... Il avea tata moștenire de la biticu Ilie. Eu l-am pomenit boar la noi. Deprinsese boii, ca ciobanii oile. Le fluera 'nainte și mergeau după dânsul. Nu se pomenea, să fi dat moș Vasile cu ciomagu după vreun bou. Nici măcar să fi strigat îndârjit la ei. Le zicea pe nume.

— Ho, tată, ho,—îl auzeai, când i-adăpa și boii se 'nghesuiau la uluc.

— Mocane, unde-ai luat-o razna, Mocane... Și Mocan, care-avea și clopot, auzindu-i glasul moșului, se oprea, ridica nasu 'n vânt, trăgea cu urechea la strigătu unchiașului și prefăcându-se că paște, se 'ntorcea încet, încet la cireadă.

Cine, de unde era moș Vasile?

Din câte putusem pricepe de la ăi mari, moș Vasile nu fusese om de rând. Băiat de popă, din părțile muntoase, pe vremea *Zaverii*, niște zavergii, găzduiți în trecere de părinții lui, l-au scos din minte, să se facă și el *volintir*. A șterpelit din sipetul popei câteva fișicuri de galbeni, îi încălecă Roibu din grajd și 'ntr'un miez de noapte p'aci ți-i drumu, băiete... La un cot de pădure, precum avea înțelegerea, l-așteptau volintirii. De bine ce le-a sosit, i-au luat frumușel calu, i-au luat banii, l-au lăsat numai în cămașe și izmene, i-au dat câțiva pumni de cheltuială și dusu i-au chemat.

Ce te faci tu, Vasilică, zvârlit în lume, gol și dezbrăcat? Acasă să se 'ntoarcă, nici pomeneală. L-ar fi belit popa. Pe drumuri, pe cărări, răzbătu la niște stâni. Sluji acolo, cât să-și plătească îmbrăcămintea ciobănească. Dar munții îi făceau rău. I-aduceau aminte de-acasă. Și-și luă Vasile valea. Hoinărind prin lunci și prin ponoare, tăind cânilor frunză, când pe la un sat, când pe la altu, până când înemeri la suhatu lui biticu Ilie, pe Arcăneanca. Biticu avea nevoie de-un om ca Vasile la paza vitelor. Il opri la dânsul.

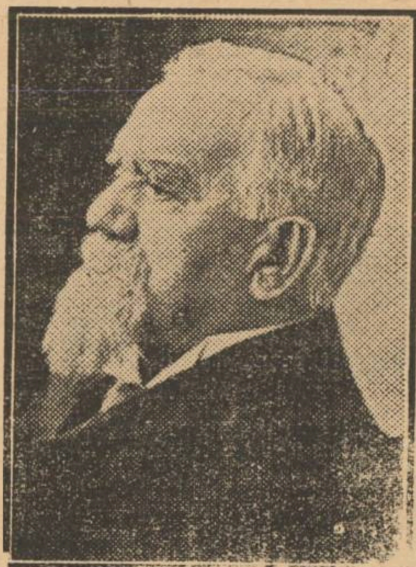
Așa se oploși Vasile, poreclit Prăsea, la Arcanu.

Dela biticu, când trecu tata la curtea Arcănencii, Vasile rămase la dânsul.

In iarna anului, când lăsă tata Arcanu, se prăpădi și moș Vasile. Tata i-a purtat slujbele, ca și celuilalt moș David de la Șinca. Amândoi morți departe și neștiuți de-ai lor, șterși de pe fața Pământului, amestecați în țărână și uitare, de parcă nici nu s'au născut pe lume.

I. NEAGU NEGULESCU

PROCESELE LUI TITU MAIORESCU*

TITU MAIORESCU

Depoziţia Olimpiei Gross, directoarea pensionatului central de fete, unde s'a întâmplat scandalul

Am urmărit în numerele anterioare interogatoriul la care au avut de răspuns cei doi acuzaţi şi am văzut pe ce s'a sprijinit apărarea lor.

După aceasta, în ziua de 10 Noembrie 1864, a fost chemată să depună O-limpia Gross, directoarea Pensionatului central de fete, în legătură cu care, prin două telegrame, Ministrul insistă să fie întrebată, însă cu multă discreţie, spre a nu se face vâlvă şi scandal în jurul procesului, în joc fiind reputaţia unei şcoli de fete.

Răspunsurile Olimpiei Gross sunt, în cea mai mare parte, scurte. Dânsa îşi asumă întreaga răspundere garantând pentru purtarea subalternilor săi. Este interesant de remarcat că dacă în privinţa vizitelor pe care le-ar fi făcut Maiorescu în camera guvernantei Emilia Richert, în răspunsurile sale repetate, Maiorescu ocolise întrebarea preşedintelui, directoarea dă detalii preţioase, care lămuresc anumite puncte întunecoase.

Să urmărim însă mai bine documentele.

1864 Noemvrie 10.

Depunerile *D-nei Olimpia Gross,* directoarea pensionatului central de fete din Iaşi.

INTREBARE:

1. Lămuriţi-vă numele şi pronumele, meseria, profesia, de sunteţi rudenie cu d. Maiorescu, Emilia Richert, şi cu celelalte persoane care au atribuţii pe lângă şcoala de fete unde sunteţi în funcţiune?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Mă numesc Olimpia Gross, sunt în etate de 49 ani, meseria, directoare, cu locuinţa acum în pensionatul de fete din Iaşi, rudenie nu am nici cum aici fiind de neam francez.

INTREBARE:

2. Sunt cercetări contra administraţiei d-voastre în postul ce aţi ocupat ca directoare la pensionatul de fete. Se zice că mai multe din eleve şi pedagoge eşiau nopţile din pensionat şi se întorceau foarte târziu înapoi, că toate aceste urmări erau cunoscute de d-voastră şi tolerate.

Sunteţi chemată a vă justifica asupra acestor arătări şi a da probe legale că nu s'au comis nici o necuviinţă din cele ce se arată?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Declar că în timpul când am intrat directoare la pensionatul de fete am aflat că pedagogile erau învoite ba şi elevele a se duce câte odată la părinţi şi amici de petreceau.

Eu însă am făcut observările mele, că nu-i în regulă a eşi pedagogele şi elevele din pensionat nopţile, nici o-dată n'am tolerat să iasă cineva din pedagoge sau eleve nopţile din pensionat decât vreo câteva pedagoge au fost de vreo câteva ori la părintele Ionescu de au petrecut şi s'au adus înapoi de d-na Ghedionescu, care este o femee prea onestă.

INTREBARE:

3. Să mai arată contra d-voastră că adesea ori eşiţi nopţile din pensionat şi veniţi foarte târziu, în cât din aceasta rezultă că administraţia şcoalei era lăsată în părăsire.

Răspundeţi este adevărat?

Şi cu ce vă puteţi justifica?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Arăt că sistemul meu nu stă ca să es de acasă, de când sunt directoare la internat am fost de 3 ori la operă, o-dată la teatrul Moldovenesc, la 2 a-dunări la d-na Richert în ajunul Crăciunului şi în Carnaval şi obişnuit mergeam la masă la d. Moruzi, când Sâmbătă când Duminica şi de 4 ori am fost la Comitet.

Totdeauna când m'am dus am căutat să nu fie multe eleve fiindcă era Sâmbătă seara şi în locul meu lăsam o persoană de încredere.

INTREBARE:

4. Iconomul şi portarul pensionatului arată că pedagogele Atanasiu, Costin şi Dumitriu eşiau adeseori singure din pensionat noaptea şi se înturnau foarte târziu.

Arătaţi dacă aceasta este adevăra?t

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Nu-i adevărat această arătare, pot dovedi cu jurământ.

INTREBARE:

5. Mai arată numitele persoane că şi d-ra Richert eşa adesea nopţile din pensionat şi se inturna foarte târziu. D-voastră sunteţi îndemnată în numele legei ca să arătaţi cu amănuntul toate mişcările ce se făceau în pensionat căci ca Directoare trebue să cunoaşteţi tot ce s'a petrecut. Mai ales când s'a arătat că ştiţi?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

D-ra Richert are aici în oraş mamă şi i-am învoit de câteva ori a merge la teatru şi la mama sa spre a se distra şi pentru că mie nu-mi place să vie nopţile la pensionat îi învoiam să rămâe la mama ei până a doua zi, de câteva ori a venit pe la orele 11 de noapte, dar totdeauna însoţită de mama sa sau de sora sa.

Şi eu garantez de conduita d-rei Richert.

INTREBARE:

6. Se arată de mai multe persoane că d. Titu Maiorescu adesea ori venea în pensionat, intra în odae la d-ra Richert şi sta acolo până târziu.

Despre aceasta ştiţi şi d-voastră arătaţi?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

La intrarea mea în postul de directoare d. Ciondi, profesor de muzică vocală da lecţii în secţiile elevelor de clasa VI-a unde era pianul, găsind foarte inconvenabil ca un bărbat să intre în secţiile elevelor, actul ce am făcut întâiu a fost că am dat clavirul din acea odae în salonul meu.

Orele lecţiilor s'au ţinut totdeauna de la 6-8 seara iarna.

Profesorul Adimol da lecţii de 3 ori pe săptămână de la 6-7 ore, profesorul Magineru de la 5 jum. — 6—7 seara. Pentru aceasta nimeni nu mi-a făcut observaţii 2 ani de zile.

In anul trecut fiind lipsă de profesor de gramatică română, adesea ori am arătat Ministerului şi Comitetului, mai ales d-lui Maiorescu care a zis că de va avea un cias liber va da însuşi lecţii de gramatică.

D. Maiorescu a dat 4 lecţii de la orele 8-9 dimineaţa şi s'a pornit la Berlin.

In ajunul pornirei sale, în lipsa mea de acasă fiind dusă la d. Moruzi, după a mea înturnare, care a fost punct la 10 am observat lângă perete o umbră de om, îndată am chemat portarul şi l-am întrebat că cine a fost în lipsa mea (fiindcă nici feciorul meu nu are voe a veni fără soţia sa). Portarul mi-au răspuns supărat că d. Maiorescu au fost, pe care n'au voit a-l lăsa înlăuntru căci eu nu eram acasă şi că atuncea d. Maiorescu i-au spus că n'are treabă la mine ci la d-ra Emilia Richert.

Suindu-mă în cameră la d-ra Richert am întrebat-o ce au căutat d. Maiorescu, au răspuns că au venit să aranjeze să-i primească un clavir al său în lipsa sa.

A doua zi s'au şi adus pe la 8 ore clavirul precum pot mărturisi toate elevele.

După înturnare d. Maiorescu a zis că are o metodă nouă pentru gramatica română, eu l-am rugat că dacă are ore disponibile să introducă acea gramaticească metodă nu numai în pensionat dar să fie un curs public şi pentru toate institutele din oraş, fi-xându-i ora eu însumi de la 6-7 seara.

Lecţiunile să dau de 3 ori pe săptămână, cari s'au început din luna Martie şi s'au finit în luna Iunie pe timpul ecsamenului.

La acel curs erau invitate şi profesoarele de gramatică română şi d. Petrovanul spre a prinde metoda.

Domnul Maiorescu, după finirea lecţiilor era poftit totdeauna să meargă la o dulceaţă în odaia d-rei Richert, unde eram deprinsă a sta totdeauna şi unde şedeam la masă seara.

D. Maiorescu în acea vreme observa caetele şi le îndrepta de multe ori le lua acasă

D. Maiorescu după ce finea lecţiile nu şedea mai mult decât până la 8-8 jum. poate şi până la 9 ore. (Insă numai de două ori). In acest timp d. Maiorescu vinea şi sta la mine în odae, dar de multe ori în odaia d-rei Richert o odae care pentru mine era de primire unde intram şi eşiam şi niciodată n'am găsit necuviinţă, căci uşa de intrare niciodată n'a fost oprită fără a tăgădui că d. Maiorescu sta cu d-ra Richert câte un cias, un cias şi jumătate şi două singuri: şi în care timp putea intra oricine şi în absenţa mea de acasă d. Maiorescu n'a venit niciodată fără treabă.

Iar într'o dimineaţă, în intervalul vacanţei d. Maiorescu a venit şi a cerut nişte cataloage pentru a face în ele observările notelor pentru nişte instrucţii de la Galaţi.

Eu fiind ocupată am dat arhiva d-lui Maiorescu şi d-rei Richert ca să caute notele şi aşa a stat atunci D-l Maiorescu ca vre'o trei ore în acel timp au fost în odae D-na Antonia Grofsca şi eu şi n'am văzut nimic necuviincios.

Soţia d-lui Maiorescu a asistat la mai multe lecţii şi venea deseori de lua cu trăsura la plimbare pe soţul ei şi câteodată se plimba cu noi prin grădină.

Mă rezum că niciodată n'am văzut la D-l Maiorescu sau la D-ra Richert cea mai mică mişcare care să atingă moralitatea asemenea şi pentru vorbele ce s'au răspândit că ar fi dintre eleve îngreonate eu declar că niciodată n'am observat aceasta şi pot mărturisi.

INTREBARE:

7. Din răspunsul D-voastră se vede că nu vroiţi a face lămurire pe care temeiu vă justificaţi că n'aţi cunoscut despre relaţii amoroase ce au existat între D-l Maiorescu şi D-ra Richert când pentru aceasta urmează mărturisirea portarului, iconomului, D-nei Catinca Codreanu, D-lui Căpitan Dumitriu, Ana şi Veronica Câmpeanul şi alte persoane precum Elena Cigale profesor Cobâlcescu, aşa în privinţa acestor arătări D-voastră sunteţi chemată a lămuri adevărul şi a da probe legale pe care temei respingeţi arătările acelor persoane?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Eu sunt convinsă că nimic nu-i adevărat despre cele ce se arată de numitele persoane şi pot afirma aceasta prin jurământ.

INTREBARE:

8. Sunteţi întrebată să lămuriţi dacă de la 6 ore seara era liber să intre cineva în pensionat adică profesori precum orice alte persoane şi ce instrucţii aveţi întru aceasta?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Pentru împărţirea orelor de lecţiuni n'am avut nici o instrucţie, aşa am găsit aşa am urmat şi nimeni nu mi-a făcut vre'o observare. Au fost în mijloc vre'o două trei comitete şi n'au făcut nici o observare.

INTREBARE:

9. Să mai arată contra imoralităţii din pensionat de D. D. Ana şi Veronica Câmpeanu că într'o zi a venit soţia D-lui Maiorescu şi bătând la uşa D-rei Richert şi nu-i s'au deschis s'a dus apoi la uşa odăii D-voastre şi s'au deschis după ce a intrat în lăuntru D-l Maiorescu a eşit îndată din odaia D-rei Richert şi s'a dus.

Lămuriţi dacă cunoaşteţi ceva despre aceasta?

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Nu-i adevărat ceia ce arată numitele persoane.

INTREBARE:

10. D-ra Emilia Richert în calitate de pedagogă avea dreptul să primească mobilă în internat fără învoirea D-voastră? era misiunea sa şi asupra gospodăriei pensionatului ori nu mai pentru menajul şi educaţia elevelor? Lămuriţi aceasta cu amănuntul căci după câte arătări există contra D-rei Richert ar trebui probe tari după care să-şi justifice.

RASPUNS: OLIMPIA GROSS.

Seara mi-au spus D-ra Richert despre aceasta şi eu am consimţit despre aceasta căci eram şi datoare să îndatoresc pe D-l Maiorescu, pentru că şi Domnia-sa da lecţii în pensionat gratis de gramatică.

ss. Olimpia Gross

De subscrisul s'a luat ştiinţa Doamnei Olimpia Gross.

Preşedinte, ss. Dudescu

Prim-grefier ss. Marino

Vom analiza în numărul viitor depoziţiile pedagoagelor şcolii centrale de fete propuse ca martore.

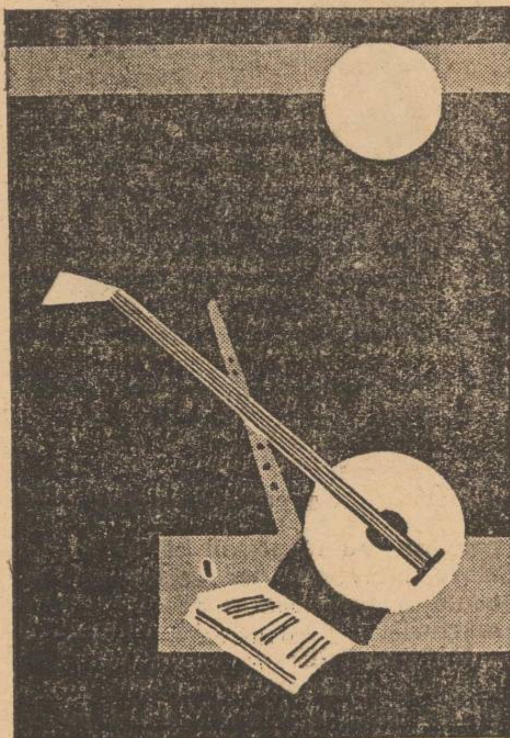
MIH. POPESCU

Faţada casei sale din str. Mercur

* Vezi „Adevărul literar" No. 879, 880, 881, 882, 883 şi 885.

CRONICA MUZICALA ŞI RADIOFONICA

Datorită unor împrejurări independente de voinţa noastră, nu am putut audia concertul simfonic Scherchen-Brailowsky, din sala Ateneului. Acest concert a fost atât de bine lansat în lumea melomanilor şi în aceea a amatorilor de mondenitate, încât şi locul nostru de cronicar, a fost vândut.

Să mulţumim însă Societăţii de radiodifuziune, ale cărei direcţii administrative şi artistice înţeleg să împărtăşească auditorilor toate concertele extraordinare, date cu concursul orchestrei postului nostru de emisiune.

Urmărind dincolo de scopul comercial educarea radiofoniştilor prin audiţii de muzică bună, Societatea de radiodifuziune condiţionează închirierea orchestrei ei, de emisiunea concertelor la care participă cea de-a doua grupare instrumentală a ţării.

Astfel se realizează şi folosul material şi se atinge şi scopul penetraţiunii în massele mari ale auditorilor, a muzicii bune — scop la care nu se pot gândi şi pe care nu-l pot viza impresarii noştri — interesaţi să profite băneşte, cât mai mult.

Aşa dar, cronica simfonicului Scherchen-Brailowsky, va fi mai mult o cronică radiofonică.

Intorcându-se după un an, în ţară, dirijorul Harmoux Scherchen a dat Luni seara primul său concert simfonic, având ca solist pe pianistul îndeajuns de cunoscut Alexandru Brailowsky.

Alcătuirea programului acestui concert simfonic a fost de natură a evidenţia mai mult personalitatea solistului, decât concepţia dirijorală a d-lui Scherchen.

Concertul în sol minor de Mendelsohn înrudit ca structură cu cel de vioară, este o lucrare de tinereţe a compozitorului.

Compus din trei părţi ce se cântă în continuitate, se menţine printr'un miracol în repertoriul marilor interpreţi. Lipsit de caracter personal, văduvit de o substanţă muzicală profundă, sau cel puţin rezistenţa la opera de anihilare a timpului, concertul lui Mendelsohn, se menţine totuş într'un chip paradoxal, întrunind preferinţele unor artişti de talia d-lui Brailowsky.

Dotat cu o tehnică strălucitoare şi nuanţată, cu un brio de cea mai bună calitate sonoră, având un joc destinat să triumfe veşnic, transformând dificultăţile partiţiunii în trofee, d. A. Brailowsky a idealizat concertul lui Mendelsohn.

I-a dat o fluiditate luminoasă şi i-a împrumutat o spiritualitate care aparţine interpretului.

Concertul în mi bemol major de Liszt este cu adevărat o capodoperă. Mult mai profund, mai solid construit şi mai impresionant decât concertul în la major, el e destinat să rămână un model strălucit al genului.

Compus în anul 1849, acest concert exprimă toată retorica muzicală a compozitorului care se intitula: „filozof-muzician".

Tema ritmică, dela începutul acestui concert de un romantism avântat, va suferi numeroase avataruri în partea primă a lucrării, care, conduce spre un andante extrem de visător, de meditativ în genul acestor stihuri ale lui Lamartine, mult apreciate de Liszt:

„Oui je reviens à toi, berceau
de mon enfance"...

Sfârşitul concertului cuprinde deslănţuirea unei verve strălucitoare, marcată în deosebi în partea pianului.

Interpretarea acestui concert reclamă solistului o tehnică, pe care Liszt, pasionat după idei filozofice, o denumea „transcedentală".

Adică o tehnică posibilitând artistului o plutire avântată peste materia sonoră.

D. A. Brailowsky posedă această tehnică, are elocvenţa necesară, pentru a exprima inalterabilul fond al unei compoziţii din cea mai pură substanţă romantică.

D. Herman Scherchen, în restul programului, a dirijat simfonia militară de Haydn, realizând în final, o adevărată performanţă, în privinţa ritmului.

De asemeni, d-sa a urmărit realizarea ideii de „frenezie ritmică" în ultima parte a „dansurilor" din opera „Prinţul Igor" de Borodin.

Regretăm că felul cum a fost compus programul, nu a permis d-lui Scherchen să-şi dezvălue întreaga personalitate şi concepţie dirijorală.

Tricentenarul Buxtehude

Implinindu-se 30 de ani dela naşterea marelui compozitor Buxtehude, societatea de radiodifuziune a avut admirabila idee de a transmite festivalul comemorativ dela biserica evanghelică.

Merită toată lauda organizatorii acestui festival precum şi artiştii care au contribuit la realizarea lui; în deosebi, d. prof. Iohannes Stadelmann care insufleţit de un elan deosebit pentru muzica veche, ne-a dat în anii trecuţi câteva neuitate concerte de cantate, de Bach.

Comemorând şi noi pe marii compozitori, înseamnă că participăm la viaţa muzicală universală şi astfel ne împărtăşim din frumuseţile durabile create de marii compozitori ai lumii. Aceste comemorări dau dovada că am atins un anume stadiu de cultură muzicală, graţie unui mănunchiu de muzicieni cum sunt d-nii: prof. Stadelmann, Victor Bickerich, N. Rădulescu, etc.

La festivalul Buxtehude şi-au dat concursul d-nii: prof. I. Stadelmann (orgă), Aurel Alexandrescu (tenor), V. Jianu (flaut), G. Iarosievici (viole à gambe), L. Lupa şi Ionescu (vioară).

Compozitorul Dietrich Buxtehude s'a născut la Helsingborg (Suedia) în anul 1637 şi a murit la Lübeck în 1707.

A ocupat multă vreme funcţia de organist la celebra biserică Marienkirche din Lübeck. In această calitate a organizat o serie de concerte religioase la care celebrul organist executa muzică scrisă de el.

Dietrich Buxtehude se bucura ca organist şi compozitor de un renume atât de mare, în cât se povesteşte că marele Bach parcurgea pe jos drumul între Hrustadt şi Lübeck pentru a asista la concertele date de el.

Muzicografii specializaţi în stihurile veacului al XVII-lea, recunosc în muzica lui Bach, influenţe ce se datorează compoziţiilor lui Buxtehude.

Programul festivalului comemorativ cuprindea două preludii cu fugă, pentru orgă.

Unul în fa diez minor, celălalt în sol minor.

Lucrări deosebit de impresionante prin gradoarea arhitecturii sonore.

In deosebi după cât am înţeles, preludiul şi fuga în sol minor înfăţişează într'o pronunţată antiteză caracterul tunător al preludiului şi cel plin de reculegere al fugii.

Inaintea lui Bach, fuga lui Buxtehude era o compoziţie de „caracter", primind un conţinut cu semnificaţie spirituală.

D. Iohannes Stadelmann este singurul nostru organist care are şi meritul de a fi un muzician plin de evlavie.

In restul programului am ascultat Sonata în mi minor pentru flaut, violă de gambă şi orgă. Este o lucrare deosebit de frumoasă, atât prin calitatea instrumentelor concertante cât şi prin rolul ce le este încredinţat.

In aceeaş manieră, plină de fantezie şi mlădiere e Sonata în re major pentru aceleaşi instrumente.

Dar, cu o profundă emoţie am ascultat cantata „Also hatt Gott die Welt geliebet".

Mai ales aria rostită de tenor după prima parte introductivă, pe textul „Also hatt Gott etc." conţine o exaltare şi o bucurie mistică.

Din ansamblul de instrumente s'au desprins contribuţiile d-lui V. Jianu, un admirabil flautist şi aportul d-lui G. Iarosevici, celist înzestrat, cultivând în acelaş timp şi viola de gambă, acest strămoş al violoncelului.

Trebue să notăm de-asemeni felul serios în care tenorul A. Alexandrescu înţelege muzica, precum şi contribuţia d-lor I. Lupaş şi Ionescu (viori).

Recitalul Brailowsky

Frumos şi divers a fost programul recitalului d-lui A. Brailowsky.

Celebrul pianist şi-a început concertul cu Toccata în re minor de Bach-Busoni.

A urmat apoi „Rondo-ul favorit" de Hummel, lucrare în stil mozartian, dispărută de câteva decenii ca şi întreaga operă a lui Hummel, din repertoriul marilor pianişti.

„Carnaval" de Schumann, acea splendidă suită de tablouri muzicale, plină de noutăţi expresive, a fost deasemeni interpretată.

Cu acest prilej ne-am dat seama că singurul mare interpret al lui Schumann (în „Carnaval" şi Kinderszenen) este Alfred Cortot.

„Une barque sur l'ocean" de Ravel s'a bucurat de o execuţie plină de culoare.

Un dans de Liaponnoff şi Suggestion diabolique de Prokofieff au împlinit împreună cu Poemul op. 35 de Scriabin prima parte a programului.

In partea II-a a recitalului am avut prilejul să ascultăm pe reputatul pianist într'o serie de bucăţi de Chopin.

Interpretările sale au format dovada unei minunate adaptări temperamentale la muzica marelui poet al pianului.

Am putut astfel asculta impromtu în fa diez major, balada în la bemol major, vals în mi bemol major, poloneză în mi bemol major, două ecoseze, în re major şi în re bemol major.

D. A. Brailowsky este un bun interpret al muzicii lui Chopin.

Simfonicul orchestrei Radio

Dispărut din motive extramuzicale din programul simfonicelor date de „Filarmonică", mult talentatul dirijor d. Ionel Perlea, ne-a dat un admirabil concert, Joi seara, cu concursul orchestrei Radio.

Programul, factura lui diversă, cât şi execuţia trădau pe muzicianul dotat cu simţire şi inteligenţă.

La început s'a executat Simfonia în do major de Dikelsdorff şi Simfonia de Philip Em. Bach.

Lucrări prezentate de d. Ionel Perlea în cadrul simfonicelor date de „Filarmonică" în cursul anilor trecuţi.

Inmormântarea la Pătrunjel, lucrarea d-lui Th. Rogalski, este după părerea noastră una din cele mai bune pagini din literatura muzicală.

D. I. Perlea i-a dat o interpretare atât de clară încât înţelesul humoristic al acestei lucrări simfonice a apărut mai bine conturat.

S'a mai executat şi „Paparudele" tot de d. Th. Rogalski.

Frumoasă pe alocuri, suferind de lungimi inutile „Comedietta" compozitorului german Paul Graener, a constituit o primă audiţie în programul d-lui I. Perlea.

După fragedă „Pastorală de vară" de Arthur Honnegger, d. I. Perlea a încheiat concertul cu poemul „Don Juan" de Richard Strauss, ca un fidel admirator al compozitorului german.

Excelentă ideea Soc. de radio, de a fi plasat simfonicul orchestrei Radio, la ora concertelor simfonice ale Filarmonicei, suspendate vremelnic până la data de 14 Decembrie.

V. CRISTIAN

Invenţiuni şi inventatori

S'a pus sub tipar şi va apare în curând, în editura „Socec & Co.", volumul „Invenţiuni şi Inventatori" de Ing. I. Şerban.

Această lucrare, documentată cu numeroase ilustraţiuni sugestive, va expune, pe înţelesul tuturor şi sub o formă deosebit de atrăgătoare, cele mai senzaţionale realizări, ale technicei moderne, precum şi istoria plină de peripeţii interesante a marilor invenţiuni şi inventatori.

Miercuri 24 Noembrie se pun în vânzare:

M I L I roman

de E. LOVINESCU

O frescă colorată a societăţii de azi. Marele maestru şi îndrumător, care este d. Lovinescu, îşi reliefează magistral eroul, în ale cărui nelinişti se reflectă toate problemele sociale şi sufleteşti ale vremurilor actuale.

Mili este cartea societăţii de azi oglindită în sufletul unui om de azi.

Preţul unui volum Lei 70.—.

Funeralii Naţionale

de MARIN IORDA

Un volum care cuprinde aspecte inedite din viaţa de toate zilele, redate în pagini de un fin humor împletit cu tristeţă şi duioşie, dovedind o profundă înţelegere umană.

Cartea tânărului scriitor Marin Iorda se va citi cu plăcere şi cu interes şi va pune pe autor în rândul marilor săi înaintaşi.

Preţul unui volum Lei 60.—.

EDITURA „ADEVERUL" S. A.

Viața teatrală

„Comedia fericirii“ de N. Jevreinoff, la studioul Teatrului Național

Teatrul este o ficțiune care vrea să pară o realitate. Când diversele elemente care alcătuesc arta dramatică, s'au putut contopi și armoniza între ele pentru realizarea unui spectacol, — atunci se naște acea „realitate fictivă”, dacă o putem numi astfel, care este scopul final al oricărui gen de teatru. O atare realitate închipuită nu poate sta în picioare decât în măsura în care elementul de iluzie este mai puternic. Iluzia însă dispare, și odată cu ea și realitatea, în clipa în care spectacolul s'a terminat, întrucât acea realitate specială a teatrului este condiționată în timp și în spațiu de existența scenei.

N. Jevreinoff, puternic impresionat de această iluzie scenică, s'a gândit dacă ea nu poate să fie valabilă și în viața cotidiană, cu condițiunea de a fi creată prin aceleași mijloace, adică cu toate elementele scenice, mai puțin scena, care ar fi înlocuită cu viața.

Cu alte cuvinte, teatrul ar coborî cele câteva trepte ale scenei și ar intra în viața de toate zilele. De unde până acum viața era subordonată teatrului, de aci înainte teatrul este subordonat vieții.

N. Jevreinof nu putea prezenta o atare problemă decât tot... printr'o piesă de teatru, astfel că iluzia teatrului în viață se reduce în fond la o ficțiune care capătă un aspect de realitate, numai prin faptul că ea se naște pe scenă. Problema inedită pe care ne-o înfățișează Jevreinoff nu-și capătă o valabilitate în viața de toate zilele, întrucât ea se rezolvă tot cu ajutorul elementelor de artă dramatică, și anume între dimensiunile unei scene!... Astfel că Jevreinoff nu face decât să ne prezinte aspectul acestei probleme, fără a o putea deslega. Totul mai este încă de demonstrat. Dar „Comedia fericirii” rămâne o operă de mare valoare, prin aceea ce este în stare să sugereze, și în al doilea rând prin contribuția ce o aduce la înțelegerea fenomenului teatral.

Procesul de formațiune al unui spectacol — și actul al doilea din „Comedia fericirii” ni-l arată în toate amănuntele lui, — are la bază un paradox: teatrul pleacă de la realitate și tinde către o ficțiune; când ficțiunea este perfectă, atunci se naște pentru spectatori iluzia realității. Iată deci evoluția fenomenului teatral, descompus în toate fazele lui, și explicat scenic, cu un simț de observație și o finețe pătrunzătoare, de către N. Jevreinoff în „Comedia fericirii”.

Această excelentă piesă a fost jucată acum zece ani pe scena teatrului Național din București, bucurându-se atunci de un succes mai mult „de stimă”. Reluată astăzi pe proaspăta scenă din piața Amzei care adăpostește Studioul Teatrului Național, „Comedia Fericirii” va cunoaște desigur succesul ce-l merită, mai cu seamă că se prezintă perfect din punct de vedere al spectacolului.

Subiectul ? Doctorul Fregoli este un filantrop care vrea binele tuturor celor ce-l înconjoară. Cum poate produce fericirea semenilor săi, decât printr'o iluzie? Va face deci apel la o trupă de teatru, angajând mai mulți actori care vor juca diverse roluri în viață, împrăștiind lumina și fericirea printre oameni. Iată deci „Comedia fericirii”, realizată în viață cu ajutorul teatrului.

Piesa lui N. Jevreinoff a fost pusă în scenă de d. Soare Z. Soare, fără de greșală. Poate că actul al patrulea, mai puțin pregătit decât celelalte, nu s'a desfășurat în acelaș ritm. Dar credem că după vreo două reprezentații, totul va fi pus la punct.

Ne-a plăcut în punerea în scenă a d-lui Soare Z. Soare, unitatea ansamblului și ușurința cu care s'a trecut prin varietatea scenelor, fără a se fi pierdut armonia care domină întregul spectacol.

Nenumărați interpreți — mari și mici — au jucat cu o reală plăcere piesa lui Jevreinoff, realizând astfel o omogenitate de ansamblu, pe care de mult nu ne-a mai fost dat s'o vedem.

D. A. Pop-Marțian, — care e cam des întrebuințat de la o vreme — a fost un excelent Dr. Fregoli. Totuși, d-sa nu ne-a făcut să uităm pe titularul rolului de acum zece ani: d. G. Vracca.

D. I. Finteșteanu și d-ra Kitty Gheorghiu s'au remarcat în deosebi prin jocul lor inteligent și nuanțat. In special d-ra Kitty Gheorgihu ni s'a părut a fi într'un sensibil progres. D. G. Calboreanu a redat cu multă simplicitate figura chinuită a unui student, iar d-nii V. Antonescu, Al. Ionescu-Ghibericon, C. Antoniu și Fl. Scărlătescu, au creat prin mijloace diverse, atmosfera comică în care se desfășoară spectacolul.

D-na Agepsina Macri a reluat un rol de compoziție în care a repurtat un mare și bine meritat succes.

Ansamblul a fost complectat în chip fericit de d-nele Sonia Cluceru, Victoria Corciov, Maria Burbea și d-nii M. Gingulescu, A. Marius și C. Dutulescu.

Cărți apărute

In Editura „Cugetarea”:

Al. Lascarov-Moldovanu : *Tătunu* (roman), 284 pagini, 60 lei;

S. Miles: *Fii om de caracter!* (în românește de Al. Calistrat), 223 pagini, 35 lei;

Alfred Leroy: *Doamna de Pompadour și epoca ei* (traducere de S. Paves), 274 pagini, 60 lei.

Moravuri africane

Moravurile negrilor, în părțile unde au rămas încă neinfluențați de europeni, egiptieni sau abisinieni, prezintă contrastele cele mai isbitoare. Intâlnim acolo, lângă cruzimi animalice, fapte pline de demnitate, porniri de ferocitate și atitudini surprinzător de umane. O adevărată junglă a sentimentelor omenești!

Exploratorul Livingstone a știut să câștige simpatia negrilor tocmai prin faptul că nu le făcea morală, că nu le vorbea de religie și de datorii, ci îi trata ca pe niște copii ai naturii care nu pot fi trași la răspundere chiar pentru cruzimile lor.

Rareori îi supuse pedepselor. Prin blândețe și pricepere psihologică el își apropie pe indigeni. „Puștile și mașinile cu aburi”, — spunea el, — „nu impresionează atât pe negrii cât blândețea continuă, și aceasta bineînțeles numai în anumite cazuri”.

Tranziția de la starea primitivă, cu mentalitatea ei, nu se poate face deodată și prin forță sau persuasiune nu se obține nimic. Trebue ca timpul să lucreze.

Atunci când negrii se atașează unui om alb, sunt capabili de gesturi frumoase. Dacă la plecare le va dărui perle de sticlă, foarte apreciate de primitivi, ei nu vor pregeta să arunce aceste perle în Nil, pentru a împăca spiritele Nilului care ar putea răsturna barca. Cadavrul lui Livingstone, care a murit în regiunea lacului Tanganjica, a fost conservat de negri și dus timp de nouă luni prin pădurea virgină până la coastă, negrii dându-și seama că trebue predat fraților săi albi.

Alteori negrii comit cu cinism naiv fapte respingătoare. O femeie bătrână învinuită de vrăjitorie e chinuită oribil, smulgându-i-se bășica fierei, care ar fi isvorul farmecelor. Aceiași oameni țin așa de mult la vitele lor, încât nu le tae. Dacă moare o vacă, stăpânul ei nu va mânca carnea. La unele triburi femeile au libertate în dragoste, însă nu la munca zilnică; aceasta trebue făcută, altfel femeia e bătută crunt. Pentru negru, în cele mai multe cazuri, femeia nu contează atât de mult ca obiecte de dragoste, cât ca animal de muncă.

In unele locuri, bărbatul e obligat să ia de nevastă pe fata cu care are un copil. Adulterul e pedepsit în anumite regiuni destul de ușor. Seducătorul trebue să furnizeze o femee în plus celui păgubit. De multe ori femeile șefilor și nobililor nu se bucură de libertatea acordată în materie conjugală femeii din popor. Un exemplu a cărui imitare e recomandabilă. La tribul Siluk femeia trebue să destăinuiască după nașterea copilului cine au fost ibovnicii ei, fiecare din aceștia trebuind să dea soțului o compensație, deobicei o vită. Cu acest dar onoarea familiară e reabilitată. Dacă femeia a avut prea mulți, nu ea sau soțul ei, ci mama ei este huiduită pentru proasta creștere pe care i-a dat-o. Și cu drept cuvânt.

Când pornesc la răsboi, negrii pun pe frigare un copil nou născut. Din felul cum reacționează copilul, adică dacă moare sau scapă cu viață, ei trag concluzia că trebue sau nu să meargă la luptă. In general însă ei își cresc copiii cu afecțiune și îi îngrijesc ca și în alte părți ale globului.

Albii n'au venit în ținuturile locuite de negri pentru a aduce lumina culturii, ci pentru afaceri, deși o frazeologie mincinoasă glăsuește altfel. Negrul devine cu încetul un sclav al civilizației, dacă leapădă o parte din instinctele sale crude și asimilează în schimb viciile civilizației în primul rând alcoolizarea. Deocamdată în majoritatea cazurilor este un proletar prost plătit căruia i se oferă anumite plăceri eftine. Sticla cu whisky prost, gramofonul, obiecte de toaletă inferioare, etc.

Copiii negrilor învață însă la școală, citesc ziare și cărți.

Va veni momentul când negrul va pune chestiunea emancipării sale definitive, ca individ și colectiv. Problema colonială va căpăta atunci aspecte noi.

I. SER

ROMANUL „POENI”, al d-nei Georgeta Mircea Cancicov va fi o revelație și va descoperi un talent din cele mai înzestrate. Dela Duiliu Zamfirescu, nimeni n'a descris cu atâta frăgezime de simțire și forță de evocare viața la țară. Romanul va apare în prima jumătate a lunei Ianuarie 1938

„Teoria cocoșului“ de Emilio Caglieri, la Teatrul Vesel

Teatrul Vesel, al cărui program de la crearea lui, a fost întotdeauna de a stârni un râs sincer și generos printre spectatori, cu mijloace ieftine, pare să-și fi schimbat deviza în anul acesta. Se râde tot așa de mult ca nainte, dar adesceori se și surâde. D. Sică Alexandrescu care evoluează în toate, a reușit să îndepărteze pentru moment de pe scena Teatrului Vesel, monotoanele vodeviluri semnate de Arnold și Bach, oferindu-ne un spectacol mai închegat, bazat pe un text cu mult mai consistent.

Nu-l cunoaștem pe Emilio Caglieri ca autor dramatic. „Teoria cocoșului”, vădește din parte-i anumite tendințe către comedia de caracter, materialul întrebuințat fiind de o factură serioasă, umană, deși spectacolul în sine se apropie de structura clasică a vodevilului.

Influența lui Pirandello asupra tuturor autorilor dramatici italieni nu se desminte nici de data aceasta. Caglieri își pornește piesa pe un ton minor, de comedie ușoară, prevestind farsa ce se va deslănțui în actul al doilea. Dar în plină desfășurare a vodevilului, autorul devine brusc serios, și rezolvă conflictul alunecat în plină farsă, printr'o dedublare de personalitate, lucru ce-i permite să schimbe pentru a treia oară mecanismul piesei, dându-ne un ultim act, de o factură cu totul superioară. Evident dedublarea personalității tipografului căruia după un chef strașnic îi e frică să se întoarcă acasă unde este terorizat de familia lui, este conștientă. Nu e mai puțin adevărat însă, că o comedie ce pornise să se desfășoare pe un plan de situații, se condensează, devine gravă, umană și profund dramatică, iar influența lui Pirandello se simte pretutindeni.

„Teoria cocoșului” a dat ocazia d-lui Ion Iancovescu să-și facă încă odată dovada meșteșugului său de regizor. Spiritul și comprehensiunea d-sale erau prezente în cele mai mici amănunte. Mai cu seamă, actul al treilea este admirabil realizat.

In rolul tipografului chinuit de o nevastă, o soacră, un cumnat și un profesor de box, d. Gr. Vasiliu-Birlic a avut prilejul să joace un rol tragicomic. Am semnalat de mult aptitudinile acestui minunat actor pentru teatrul serios. Ne pare bine că am putut verifica impresiunile noastre: d. Gr. Vasiliu-Birlic știe să fie tragic, nespus de tragic, atunci când rolul îi permite o asemenea interpretare, și dacă spectatorii au râs adeseori, tot atât de des au rămas pironiți de forța dramatică a acestui tânăr element, azi consacrat definitiv.

D-nii Niculescu-Buzău și M. Bruno, au jucat cu acea naturalețe care-i caracterizează. D-nii Geo Maican, G. Sion și Gh. Chamel, precum și d-nele Angela Mateescu și Eugenia Bamme, au complectat ansamblul într'un chip armonios. Cât despre d-nele Maria Wauvrina și Francisca Cristian, ele au jucat în nota justă, contribuind prin creațiunile lor, la reușita spectacolului.

GH. NENIȘIOR

Cronica sportivă

Primatul footballului

În cronica precedentă, ne-am mulţumit numai să constatăm ascendentul pe care îl are foot-ballul asupra celorlalte sporturi, folosindu-ne de datele concrete evidente, furnizate de simpla observaţie directă a fenomenului, fără să căutăm a stabili cauzele care au dus la acest rezultat.

Vom încerca acum să analizăm factorii determinanţi ai simpatiei generale de care se bucură sportul cu balonul rotund în rândurile maselor, arătând totdeodată că preferinţa ce i se acordă este întemeiată pe motive serioase, permanente şi nu depinde de o vogă trecătoare şi capricioasă.

Care sunt deci cauzele farmecului pe care-l exercită foot-ballul asupra publicului?

De ce a cucerit sufragiile maselor iubitoare de jocuri, mai mult decât oricare dintre sporturi? Nu e greu de răspuns.

Foot-ballul a mers la inimă spectatorilor, pentrucă are'un regulament de joc simplu şi pe înţelesul tuturor. Şi se ştie doar că mulţimea are mai multă inimă decât... minte.

Prea multă bătaie de cap plictiseşte. Lumea vine pe stadioane s[illegible] treze, să-şi procure senzaţii, i[illegible] se obosească descifrând un j[illegible] plicat.

Rugbyul, concurentul la popularitate al foot-ballului, este într'o stare de inferioritate, tocmai fiindcă e mai greu de înţeles. Regulamentul jocului de foot-ball nu este nici prea simplu, căci ar fi dat naştere unui sport monoton şi fără priză în public.

De acest neajuns suferă manifestările atletice propriu zise, care nu interesează decât prin simplul efort depus de atlet şi mai ales prin rezultatul obţinut, surprizele fiind aproape excluse, iar fazele emoţionante, lipsind, sau fiind într'un număr extre[illegible] de redus.

Foot-ballul este un sport care se practică în aer liber şi pe un teren destul de întins, jocul putându-se desfăşura pe un spaţiu mai mare, şi dând jucătorilor posibilitatea de a face deplasări mai mari şi mai interesante.

La volley-ball, tennis, ping-pong, water polo, etc., spaţiul restrâns, pe care are loc jocul, îl face oarecum uniform, monoton, şi deci mai puţin captivant.

Jocul de foot-ball este vioiu, energic, sprinten şi decurge într'un tempo rapid, fazele succedându-se cu o iuţeală îndrăcită. Mingea sboară, uimitor de sglobie, dintr'o parte într'alta a terenului, urmărită cu dârzenie de jucători, care n'o iartă deloc, izbind-o, când cu picioarele, când cu capul.

Este un sport eminamente bărbătesc, care cere veritabile calităţi atletice, adevărate manifestări de forţă şi de egalitate.

Cu toate acestea, nu se pretează la brutalităţi, când e jucat „fair", reglementar.

Rugby-ul este mai greoiu, mai lent, dă loc la îmbulzeli numeroase puţin atrăgătoare, iar ciocnirile între jucători se soldează de multe ori cu accidente destul de grave.

Wolley-ballul şi tennisul sunt sporturi mai gingaşe, mai feminine.

De-altfel sunt şi jucate mai mult de domnişoare.

Mulţimea nu se prea entuziasmează la vederea jucătorilor de tennis, îmbrăcaţi elegant în alb, cu mişcări graţioase, aristocratice şi care se recrutează în cea mai mare parte din „lumea bună". Cochetul „sport alb" e privit oarecum ca un joc ciocoiesc.

Însă calitatea esenţială a footballului, prin care a reuşit să câştige şi să subjuge massele, şi prin care a cucerit hegemonia în lumea sportivă lor, este spectaculozitatea.

Intr'adevăr, nici un joc nu este atât de spectaculos, şi nu dă naştere la faze atât de interesante şi care să se succeadă cu atâta repeziciune, cu atâta varietate, ca foot-ballul.

Momentele decisive, când mingea evoluează în faţa uneia din porţi şi când adversarii întrebuinţează toată gama posibilităţilor lor atletice şi technice, pentru a clarifica situaţia în favoarea lor, sunt adevărate regaluri sportive.

Atunci, se deslănţuie galeria înfierbântată de emoţii, iar stadionul răsună de ovaţii şi de huiduieli, în acelaş timp, căci simpatiile spectatorilor sunt împărţite între echipele combatante.

Specularea inteligentă a unei situaţii în[illegible]ilcite, un „dribling" năstruşnic, o „feintă" artistică, o săritură formid[illegible]au un shoot precis şi abil stârn[illegible]uziasmul delirant al asistentei. Mulţimea sgomotoasă depe sta[illegible]n este atât de sufocată de emoţie [illegible]nd o „bombă" bine trasă se'ndreap[illegible]ă fulgerător spre poartă, încât o linişte uimitoare se aşterne pe teren: linişte prevstitoare de furtună, care se iscă imediat ce se vede efectul loviturii .Technica avansată a unor jucători, elanul şi spontaneitatea altora, combinaţiile subtile şi intervenţia capricioasă a hazardului creiază faze variate şi palpitante, cu rezultate neaşteptate, suprinzătoare, care cravaşează nervii încordaţi de atenţie ai spectatorilor.

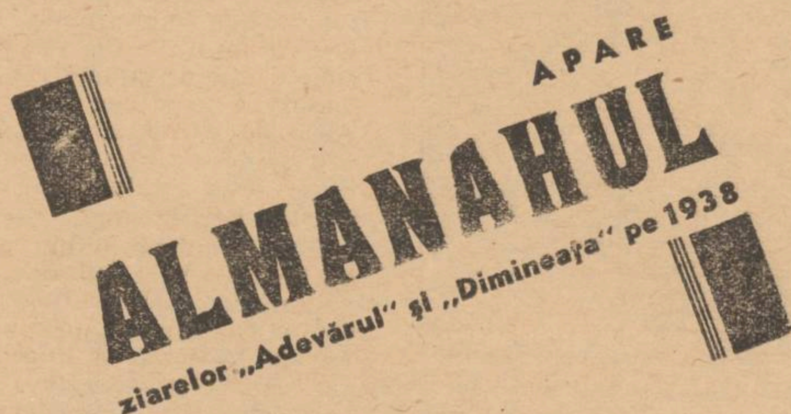
Entuziasmul îşi atinge culmea, când eforturile combinate ale jucătorilor se fructifică; roadele fiind punctele marcate în poarta adversarului.

Infine, nesiguranţa pronosticului în matchurile echilibrate, dintre echipele puternice, constituie desigur o atracţie suplimentară de necontestat.

Pentru toate aceste motive, întâietatea pe care şi-a câştigat-o sportul balonului rotund este deplin justificată şi pe deplin meritată.

L. DONAR

Surpriza cea mare!

Va fi o minune!

CINEMATOGRAFUL

Dama de pică

Săptămâna aceasta am avut o avalanşă de filme franceze. Profităm de ocazie că spectatorul le are pe toate proaspete în minte pentru a justifica încă odată atitudinea noastră faţă de filmul francez. Ea se poate rezuma într'o singură frază: când cineva e în stare să facă „Dama de pică" n'are voie să fabrice infamii ca Yoshivara.

Dacă Ioshivara ar fi fost un film românesc, dacă Pierre Richard Wilm ar fi fost dansator de la Tănase şi dacă filmul ar fi fost turnat în sala Liedertafel în loc de a fi fost lucrat de o casă care dispune de o aparatură aproape egal de bogată cu aceea de la Hollywood, — atunci am fi putut fi indulgenţi. Dar dela o ţară care e patria de origine a cinematografului şi care se pretinde şi calitativ prima după America, — nu se poate tolera o marfă atât de proastă. Mai ales că, în aceeaş lună, studiourile franceze dau o operă aşa de remarcabil lucrată ca „Dama de pică".

„Dama de pică" are aceleaşi calităţi ca şi „Raskolnicof" jucat tot de Pierre Blanchar. O regie admirabilă, care izbuteşte să dea, fidel, atmosferă rusească, pe ici pe colo câte un personaj care joacă prost, iar Pierre Blanchar admirabil în rolul său deşi poate, nițel cam declamator şi cam teatralistic. Totuşi acest cusur nu-i grav (cum fusese în alte filme ale lui Blanchar, în „Le coupable" sau în „Carnet de Bal", unde el aluneca direct în melodramă). Căci în „Dama de Pică" izbucnirile sunt rare, reparate de lungi răstimpuri de calm impus.

Povestea lui Puşkin era foarte cinematografică în ea-însăşi. Progresia obsesiei se preta bine la o dezvoltare în imagini. Afară de asta, faptul că, pentru a ajunge la „Dama de Pică", eroul trebuia în prealabil să seducă pe tânăra ei nepoată, introduce un episod oarecum străin, care ne ţine în suspensie interesul. Apoi, în cursul poveştii, simţim cum mijlocul devine scop, cum ceeace era secundar (aventura de dragoste) devine din ce în ce mai mult principal. Eroul se prinde oarecum singur în laţul pe care-l întinsese. Ceeace-i iarăşi foarte cinematografic.

André Luguet nu-i rău de loc în rolul de ofiţer rus, iar doamna Moreno, în rolul bătrânei contese, este chiar binte de tot; numai din când în când are câte un accent fals, de origine teatrală, ca atunci bunioară când gesticulează prea patetic (şi de altfel de vre-o cinci ori la fel) zicând: „Pe vremea mea!". François Ozeray are un cusur: silabiseşte. Vorbeşte ca şi când ar recita o lecţie imperfect învăţată. Acesta, de altminteri, e singurul ei cusur. Căci încolo e tocmai ce trebue. În special făptura ei fizică este perfect aceea care convine unei domnişoare din noblețea locală rusă din secolul al XIX-lea.

Este, în rezumat, un film franţuzesc din cele bune, care răscumpără pe celelalte — iar pe de altă parte le distruge orice scuză sau circumstanţă atenuantă.

Abuz de încredere

Conţine un lucru sigur bun şi o mulţime de altele de valoare cam dubioasă. Lucrul bun e Danielle Darrieux, care în viaţa ei n'a jucat aşa de bine. Şi-i curios că naturaleţea remarcabilă pe care trebue să i-o recunoaştem şi care seamănă aşa de mult cu maniera spontană practicată la Hollywood a realizat-o ea fără concursul învăţătorilor cinematografici din Statele-Unite. Filmul e anterior plecării ei peste Atlantic. Sau poate tocmai de aceea a fost remarcată de producătorii californieni şi angajată acolo, după cum fusese angajată şi Simone Simon, care nici ea nu joacă de loc în genul clasic franţuzesc, ci într'un gen foarte american (Simone Simon fiind, după umila noastră părere, discipolul direct şi mult mai prost al lui Bety Boop).

Dar să revenim la Danielle Darieux. Intotdeauna am spus că, pe lângă alte calităţi, această artistă e şi foarte fonogenică. În genere limba franceză nu e, în deosebi din cauza unor sunete ca ch, u, j, ge (şi, ü, j). Danielle Darieux are nişte emisiuni impecabile pentru aceste sunete dificile. Afară de asta vorbeşte ceea ce se chiamă frumos; n'are nici accent parizian „voyou", nici accentul acela infernal al comediei franceze (Danielle Darieux n'a fost niciodată actriţă, ceea ce-i un mare privilegiu); vorbeşte distins fără afectaţie şi natural fără vulgaritate. (Fără să mai vorbim de restul fizicului ei, despre care acordul admiratiu este, cred, unanim).

În „Abus de Confiance" Danielle Darieux are poate cel mai bun rol al său. Păcat că jocul ei aşa de nuanţat şi sobru este pus într'o melodramă aşa de grosolană ca aceasta.

Filmul pare dublu; adică lucrat de două persoane distincte: una care s'a ocupat numai de partitura lui Danielle Darieux — şi care a fost nu se poate mai îngrijită, şi a doua persoană care s'ar fi ocupat cu restul şi unde cele mai rabaşate clişee ale romanului foileton sunt combinate cu cele mai ieftine mijloace de şantaj lacrimal.. Căci spectatorul plânge. Îi este imposibil să nu plângă. În scimb îi e imposibil să nu râdă văzându-l pe Vanel cum face pe marele savant şi dictând secretarului lui, pentru o lucrare de erudiţie, o citaţie din Maurois „Histoire d'Angleterre" — o carte de popularizare.

Dar încă odată, cu toate aceste cusururi, filmul oferă plăceri artistice de mare calitate pentru tot ce priveşte jocul lui Danielle Darieux, (afară, bine înţeles, de pasagiile unde nu-i ea responsabilă că joacă fals, ci scenaristul, ca de pildă în tot pasagiul acela unde se duce cu un camarad al ei să petreacă la un fel de local lacustru, şi pe care spectatorul trebue să şi-o scoală din minte). Încolo, jocul ei e sobru şi tulburător, desbărat de orice speculare eftină a marei sale frumuseţi fizice.

D. I. SUCHIANU

Au apărut

În Editura Naţionala-Ciornei:

I. Peltz: *Pui de lele* (roman), a doua carte din ciclul *Ţară bună*, 406 pagini, 80 lei.

Rudyard Kipling: *Kim*, 2 volume a 280 pagini în traducerea d-lui Iul. Giurgea, 140 lei.

Cartea românească

Cronica literară

N. Davidescu, Evul mediu (poem); Zaharia Stancu, Albe (poeme)

Precum știm, d. N. Davidescu și-a propus să scrie un „cântec al omului", adică un soiu de legendă a secolelor și a început-o cu Iudeea, urmând cu Helada, Roma. Acum ne dă Evul mediu și mâine ne va da, precum și anunță, Renașterea și poate Epoca modernă.

Tema nu e nouă. A tratat-o V. Hugo, a încercat-o Eminescu. Ea e un aspect al Romantismului care sub înrâurirea filosofiei germane cu tendință teleologică, căuta un sens istoriei umane. Un mare poet scoate poezie și din piatră seacă, încât nu vom spune, cum sunt dispuși să zică unii, că materia este antipoetică. Totuș, e cazul de a face o distincțiune între cărturărism și intelectualism. Acelora care pretind că poetul trebue să aibă „sentiment" și înțeleg sentimentul ca o absență a ideilor, le amintim că sentiment gol nu există. Sentimentul e un proces care însoțește viața noastră sufletească totală. Un individ care nu gândește nici nu poate avea cine știe ce afectivitate. Sentimentul morții, sentimentul iubirii, acestea nu există profunde decât la aceia care au și concepte despre moarte și dragoste. De aceea cei mai mari poeți au fost și gânditori. Intelectualitatea e substratul însuș al emoțiunii și nu e cărturărism. Se numește cărturărism, meditarea asupra textelor, asupra monumentelor. A vizita Elada și a-ți exprima admirația pentru închipuirea și arta greacă, asta da, este cărturărism. A face variațiuni pe marginea unui tablou celebru și asta revelă un cărturar. Pentru ca să ai o comunicare cu poetul, trebue ca tu însuți să ai aceeași cultură. Cu alte cuvinte inspirația cărturarului nu iese din perceperea nemijlocită a vieții ci dintr'o meditare a cărților despre viață. Insă totul este chestiune de atitudine, nu de materie propriu zisă. Un poet, contemplând cultura elină, poate întrevedea astfel străvechile închipuiri mitologice, încât acestea să capete o putere nouă de simbolizare, să devină mituri noui. Atunci cărturărismul este un factor numai de provocațiune. Așa e cazul lui Victor Hugo. El are o idee: aceea a măreției omului. Ideea aceasta îi alimentează sentimentul epic. Materia e numai un pretext. Toate enormele lui viziuni. ne înfățișează în felurite acte, acelaș om etern. *Legenda secolelor* este de fapt o *Divină Comedie*. Dacă ar fi făcut așa, d. Davidescu reînoia la noi un mod poetic. Insă d. Davidescu n'are nicio idee vizibilă. Ceeace se simte, este numai plăcerea cam de autodidact de a răsfoi istoria. Apoi d-lui Davidescu îi lipsește marele

că tocmai ce se cere aici. Nu-i vom tăgădui buna intenție, ieșită din experiența personală, de a se lega iarăși de trecut, de a opri cu alte cuvinte în poezia sa acele forme ale literaturii mai vechi care se dovedesc rodnice. Ca operă interesând istoria literară, încercarea d-lui Davidescu e folositoare. D. Davidescu a meditat întotdeauna asupra formelor, a fost cum s'ar spune o conștiință artistică veșnic trează. Sunt în aceste poeme frumoase încercări de a relua pe Bolintineanu, de a preface vechea frază poetică, limpede și cântăreață, introducând vocabular nou și imagine nouă. Ceeace supără la d. Davidescu e aerul înghețat. Poetul dă o raită prin Edde și mitologia nordică, prin epica arabo-spaniolă, prin patrologie, prin cruciate și scoate un număr de poeme monotone, fără contur individual, din cauza probabil a preocupării de a zugrăvi prin ele un moment. „Poemul" este cartea întreagă. Lipsește invenția, închipuirea epică. Volumul e un compendiu de istorie versificat. Versificat însă cu o căutare supărătoare. In loc de a se abandona leal versului clasic d. Davidescu simulează (de nu va fi chiar inaptitudine) o stângăcie și un prozaism cu atât mai bătătoare la ochi cu cât strofele vor să fie variate și savante. Ascultați de pildă câtă silnicie sonică este în această strofă ce ar voi să fie răsunătoare:

A sculptat în lemn la o răscruce
Pe Isus
Și-i s'au dus
Gândurile toate'n sus
Spre calvarul însemnat de-o cruce.

Sau în ceastălaltă:

A țâșnit din noi semeață
Catedrala
In azur,
Ca o caldă dimineață
Și-un murmur
In Valhala
De năvalnică viață.

D. Davidescu nu e un maestru al imaginii și când ne-o dă ea e adesea silită. De pildă:

Oul l-am văzut nainte
De-a fi existat găina,
Și-am simțit în el, fierbinte,
Floarea'n sus și rădăcina.

Numai nevoia rimării cu *barzii* i-a scos poetului în cale imaginea leoparzilor pentru ideea de fugă, fiindcă altfel nu e nicio compatibilitate. Leoparzii nu aleargă cu miile printre oameni ca să putem simboliza în ei știrile:

Ștafete pretutindeni au început să sboare
Și știrile prin țară goneau ca leoparzii.

Tot silită, deși nu pretindem că e numaidecât intolerabilă, este compararea, spre a rima cu *arabi* a mâinilor strânse cu picioarele de crabi (să lăsăm că musculatura acestora e interioară):

Treizeci și trei, la număr, de cavaleri arabi
. . . .
Aveau musculatura picioarelor de crabi.

Sunt alte note esențiale la piciorul unui crab: coloarea, forma de clește, încât pare straniu ca atâția oameni să aibă mânile astfel.

Am remarcat și altădată lipsa de simț verbal, introducerea de neologisme urât sunătoare, de altfel cu voință. Nu neologismele în sine sunt de osândit ci distonarea lor. D. Davidescu zice: *anticipate freamăte de liră, apartamentul... merovingian, port-drapelul traversează, corbii aveau entusiasm, Madame* (netraducând cu un termen mai puțin depreciat la noi) etc. Lipsa de simț al limbii este învederată.

Cu vechea sa experiență poetică, d. Davidescu ne dă pe ici pe colo insule de poezie din care cităm vreo câteva:

Pe creștetul unui fiord e un burg
Incins tot în ziduri și'n turnuri de piatră
Și'n interiorul lui și-a făcut vatră
Reflexul în aur al mării'n amurg.

●

Septem, închisă'n sine pe stâncă somnuros
Cu turnurile'n straniu suiș, ca niște facle,
Veghia'ntre cele șapte coloane-a lui Heracle
Și-și oglindea'n oceanul Atlantic zidul gros.

(Elfii:)
Es de prin
Flori de crin
In ogradă
Și sar parcă
Dintr'o barcă
De zăpadă.

●

A strâns atunci cu brațe grăbite'n jurul lui
Comori în aur, scuturi, piei, stofe, și statui
Și s'a'ngropat în ele ca viermele'n gutui.

●

Koboldul casei lui Hans
A zornăit ieri ca un lanț
In liniștitul lui șanț.

●

Autor al unor *Poeme simple*, d. Zaharia Stancu ar putea să treacă în fața unor ochi superficiali drept un om cu inspirația idilică, mulțumit săși plivească grădina. Și e tocmai contrariul. Omul însuș e foarte interesant. Fizionomie frumoasă de țăran de munte, ochi pătrunzători, bănuitori și blânzi totdeodată. El e cel mai cuviincios reprezentant al generației lui, cel mai ne în stare să supere pe cineva. Dar cuviința sa nu renunță la o implacabilitate pe care ești uimit de a trebui s'o recunoști. In fundul ochilor săi mocnesc deciziuni fanatice și ambițiuni mari. Părea cel mai puțin indicat să organizeze o generație și totuș d. Zaharia Stancu a editat publicațiunea *Azi* în care spiritul gregar a fost cultivat fără nicio abatere. Romanele sale poartă titluri de groază: *Taifunul, Dinamita*. Poetul conduce acum un jurnal plin de atitudine.

In sezonul literar 1937 — 1938 va apărea în editura „Adeverul"

„FEMEIA DE GHIAȚĂ"

de L. LEONEANU

Un roman în care autorul tratează o temă de dragoste—unde cei doi eroi, unul sentimental și celălalt realist, prezintă subt noi aspecte, drama amorului și a căsătoriei

Cum se explică atunci poezia de aparență scurtă a d-lui Stancu? De fapt ea e tumultoasă, îndrumată către sublim. Tocmai momentele ascuțite ale sufletului nostru sunt mai scurte. Poemele d-lui Zaharia Stancu tratează astfel de momente frenetice care obosesc repede spiritul sau sunt mai presus de cuvinte. Poetul revoltat împotriva destinelor scoate un strigăt spre Dumnezeu:

Când strâng pumnii spre slăvi vezi-mă
. . . .
Auzi-mă, auzi-mă când te sudui
. . . .
Auzi-mă, auzi-mă când îți surp temeliile

E stăpânit de imaginea clocotitoare a sângelui:

De unde a izvorît sângele?
Focul din sânge de unde a venit?
Cine ne-a înnebunit cu foc sângele?
Cine a înnebunit cu sânge focul și l-a hrănit?

Simte amărăciunile răscolindu-i sângele:

Amarul din seva cucutei înalte
Amarul din apele mărilor verzi
Aleargă prin sângele meu, prin ochii
Pe care-i plimb, verzi, peste lume.

In sufletul său dorm fiare placide dar mânioase precum urși pe care le redeșteaptă cu fulgere:

Vino cu fulgere și cu furtuni,
Cu norii plini, cu norii buni,
Urșii mei dorm în văgăuni.

Pentru exprimarea unor atari stări de spirit, d. Zaharia Stancu, ținând seama de vreme, a introdus în strofele sale ușoare obscurități, în scopul de a da frazelor sale sibilinitate, aer profetic. Poemul se sfârșește cu o poantă de obscuritate tulburătoare:

Cu inima, clopot al florilor.
Sun către nord, sun către sud....
. . . .
Nu mai știu sunt o mie de ani ori un an
De când totul era flacăra, flacăra...

Cu astfel de mijloace poetul izbutește să ne dea frumoase strofe, inspirate din marile întrebări asupra vieții:

Mă întorc de lângă luceferii uitați,
De lângă zăpezile veșnice,
De lângă vulturii împărați,
De lângă piscurile sfeșnice.

●

Lumânări, lumânări ard pretutindeni,
Inalte și fumurii lumânări

●

Ce să mai scriu pentru tine, pentru mine, pentru noi?
Gândul e greu ca o piatră bătută,
Mâna e grea ca o vită căzută,
Ochii sunt grei și triști ca obloanele vechi.

●

(In moarte:)

Poate ești câmp înflorit,
Poate ești hrubă de sare,
In care, ca un stâlp înlemnit,
Stă, fără'ntrebări, fiecare.

Cusururile acestei poezii vin tocmai din excesul de intensitate. Prea multă exaltare, lipsită de contemplație și condensată în câte două strofe, duce la monotonie. Gândirea poetică ia forma unei fixațiuni:

Steaua pe care stăm e roșie,
Roșie ca sângele soldaților căzuți,
Roșie ca buzele femeilor aprinse
Roșie etc.

●

Mi-e inima lună, inima
. . . .
Spre inima lor, spre inima lună.

In chipul acesta apare prețiozitatea:

Două mâini ai tu, da, numai două,
Și doi genunchi da, numai doi,
Două călcâie ai, da, numai două.

Oricum d. Zaharia Stancu e un poet adevărat și asta e rar.

G. CALINESCU

Cartea străină

Mişcarea literară franceza

Interview cu d. André Thérive, criticul literar al ziarului „Le Temps"

Bine cunoscut cititorilor noştri atât prin criticile cât şi prin operele sale, d. Thérive este unul dintre cei mai în măsură să ne dea câteva preţioase indicaţii asupra mişcării literare franceze actuale. Intrebându-l asupra lucrărilor remarcabile care au apărut în ultimii doi ani în literatura franceză, d-sa ne-a declarat:

„Este extrem de greu a putea menţiona cu preciziune toate cărţile de valoare ce au apărut; voi arăta deci numai pe cele cu adevărat excepţionale şi anume: romane de mare valoare au fost:

Derborence de Dramuz, roman al vieţii de munte; subiectul e următorul: eroul, un sportiv, rătăceşte în munţi şi lipseşte astfel şase luni de acasă. Revenit apoi în satul său, familia lui crede că e o fantomă a mortului şi nu fiinţa lui. Cartea constitue o minunată evocare a vieţii de munte şi o analiză sufletească aprofundată.

Les Pitards de Simenon, un roman al vieţii maritime. Autorul este un fel de Balzac modern.

L'approbaniste de André Billy tratează educaţia jezuiţilor, el fiind romanul unui critic de valoare.

Le journal de l'intellectuel en chomage de Denis Lerougemont, o analiză amănunţită a provinciei franceze şi *Pitié pour les femmes de Montherlant* sunt de relevat printre lucrările noui.

Printre scriitorii cu renume, cei consacraţi au continuat să lucreze.

Jules Romains, prelungind seria *Les hommes de bonne volonté*.

Duhamel, seria *La Chronique des Pasquet*, din care volumul *Le désert de Bièvre* este remarcabil şi seria *Scenes de la vie future* cu monografia *l'Amérique*, care constitue o acerbă critică a civilizaţiei umane moderne".

Intrebând mai departe pe d. Thérive asupra noilor d-sale scrieri, d-sa ne indică:

Romanul *Fils du Jur*, apărut la Grasset în 1936 şi *Coeurs d'Occasion*, colecţie de nuvele apărute în prealabil în Petit Parisien şi Paris Soir.

Rog pe d. Thérive să încerce a releifa nota caracteristică intervenită în literatură. Cu acest prilej d-sa constată *„că trebue remarcată, mai întâi, apariţia din ce în ce mai frecventă a monografiilor politice sau semipolitice"* şi în al doilea rând *incursiunea scriitorilor în jurnalism*, ce-şi adună apoi articolele în volum. Exemplele abundă; cităm doar câteva personalităţi de marcă: Maurice,Morand, Maurois, care scriu acum regulat în presă.

D. Thérive consideră că acest lucru e un bine, căci lărgeşte imens cercul cititorilor, cifra lor trecând dela 50.000 sau maximum 100.000 a lucrărilor cu mare succes, la peste 1.500.000. Cititorii ajung cel puţin să cunoască încetul cu încetul numele scriitorilor chiar dacă nu-i citesc. Din nefericire, se citeşte puţin, — continuă interlocutorul nostru. S'au vândut foarte puţine opere literare în 1936. Ziarele sunt mult citite şi mai ales pagina lor sportivă, ca şi o anumită literatură de senzaţie, fără valoare.

Intreb pe d. Thérive dacă literatura à thèse are un oarecare succes azi. D-sa e de părere că lumea urmăreşte mai ales să se distreze şi nu să se instruiască. De pildă, s'a făcut caz că în Franţa comunismul are mulţi aderenţi. Ei bine, lucrările comuniste n'au un mai mare tiraj de 1000 până la 2000 de exemplare, fiind citite numai de militanţi de marcă, al căror număr nu depăşeşte cifra de 2.000, — îşi încheie declaraţiile d. Thérive, după ce în prealabil ne-a mai dat o serie de lămuriri asupra situaţiei politice.

N. N. PETRAŞCU

Peter Neagoë: „Tempête"

In colecţia „les maitres de la littérature étrangère" (Albin Michel) a apărut un volum de nuvele „Tempête"

PETER NEAGOE

de Peter Neagoë. Autorul acestor scrieri, român de origină şi stabilit în America, ne zugrăveşte scene din viaţa ţăranilor noştri din Ardeal. Din nefericire ne lipsesc unele date asupra acestui scriitor care posedă un real talent de povestitor, ştiind să alterneze în chip meşteşugit humorul cu tragicul.

Prima nuvelă, ce dă şi titlul întregului volum, ne redă cum se naşte şi se desvoltă în sufletul unui cocoşat, Aron, o ură de neînfrânat contra stăpânului său Ion, ţăran beţiv şi brutal. Acest sentiment se'ncheagă atunci când Ion, într'un acces de mânie, omoară sub ochii lui Aron, o biată pisică, singura lui dragoste şi mângâiere. Prilejul de a se răzbuna se iveşte curând. Pierduţi în noapte, pe un viscol teribil, Aron ameţit de frig şi băutură, profită de starea de inconştienţă a stăpânului său ce zace beat-mort în căruţă, spre a-l lega şi a da foc paielor cu care este învelit. Ţipete sălbatece izbucnesc din pieptul lui în timp ce Ion geme în strânsoarea flăcărilor.

Este păcat că tocmai la noi, spre deosebire de Franţa şi Germania, nu există o traducere a operelor lui Peter Neagoë, care ne interesează atât de aproape atât prin obârşia lui cât şi prin conţinutul scrierilor sale.

Francis Ambrière: Le favori de François I-er

Francis Ambrière, într'un volum succint şi bine documentat, povesteşte cariera rapidă şi strălucită a aceluia care a fost favoritul lui Francisc I, *„Gonffier de Bonnivet, amiral de France"*.

El era fratele mai mic al lui Artus de Boisy, guvernorul ducelui de Angoulême, viitorul rege al Franţei. Adus ca să servească drept tovarăş tânărului prinţ, Bonnivet ştiu prin curajul şi dibăcia lui la toate exerciţiile fizice, să-i câştige inima. La moartea lui Ludovic al XII-lea, Francisc I devenit rege, răsplăti pe prietenul său acordându-i nenumărate beneficii precum şi titlul de „amiral de France". Prin această demnitate, Bonnivet devenea al treilea mare personagiu după rege. Locul al doilea deţinându-l conetabilul de Bourbon. Posedând aceleaşi aptitudini şi gusturi, având chiar şi o vagă asemănare fizică, tânărul amiral se bucura de toată încrederea regelui. I se încredinţară misiunile cele mai delicate: ambasador la curtea regelui Angliei, Henric al VIII-lea, pentru a-i obţine sprijinul; delegat pe lângă electorii germani în vederea succesiunii la tronul imperiului devenit vacant la moartea lui Maximilian I. Pretutindeni Bonnivet nu desminţi încrederea suveranului şi prietenului său.

Dar soartea care-l ridicase aşa de sus, începu să-i devină protivnică, steaua sa să se'ntunece. In a III-a lui expediţie în Italia (1523—24) făcu greşeli peste greşeli. Neascultând decât de curajul şi mândria lui, îndemnă pe Francisc I să dea lupta de la Pavia. Cuvântul său, ca întotdeauna, fu hotărîtor şi armata franceză cunoscu una din cele mai cumplite înfrângeri, regele însuşi fiind făcut prizonier. Bonnivet, la auzul acestei ştiri, cuprins de remuşcări, se avântă în vâltoare pentru a-şi găsi ispăşirea şi moartea.

Aceasta fu soarta lui Guillaume Gonffier de Bonnivet „ridicat prin arme şi prietenia unui prinţ, mort prin arme şi de desnădejdea de-a fi perdut pe prinţul său".

Gina Kaus în limba franceză

Gina Kaus este compatrioata lui Vicky Baum; aceasta explică asemănarea dintre aceste două scriitoare, în ceia ce priveşte concepţia vieţii, gustul pentru romanesc şi uşurinţa curgătoare a scrisului. De curând s'a tradus în limba franceză „Les Soeurs Kleh" de această autoare. Romanul e bogat în întâmplări şi scene dramatice şi comice, fiind în acelaş timp oglinda fidelă a vieţii vieneze în timpul marelui război. „Marşul lui Radetzki" de Josef Roth, ne prezintă Viena şi Austria în primele sale simptome de descompunere. „Les Soeurs Kleh", fără a fi câtuşi de puţin un roman tezist, complectează pe Josef Roth în descrierea descompunerii şi a turburării morale, care au adus sfârşitul vechii monarhii bicefale. Irena şi Lothe Kleh ar fi fost de sigur nişte fete vieneze cuminţi şi nişte mame cinstite în alte vremuri.

In cartea Ginei Klaus apare însă evident, la fiece pas, influenţa ambianţei creată de iminenţa catastrofei. Nu e vorba aci numai de viaţa uşoară şi veselă a Vienei din toate vremurile. Se simte ceva mai adânc şi mai ameninţător şi dezagregarea se prezintă cu alte simptome.

Dar nu ca document informativ are valoare acest frumos roman, ci ca operă literară, care se preocupă în primul rând a ne da două caractere bine construite şi multe altele în jurul lor dar sigur schiţate, care dovedesc un adevărat talent.

Reviste primite la redacţie

ŞANTIER, Nr. 9 (Octombrie-Noembrie).

Ion Pas (Bancherul huligan), Eugen Relgis (Gânduri pentru oameni), Lotar Rădăceanu (Problema evreească), S. Emanuel (In marginea împărţirii Palestinei), I. Bunescu (Conducători şi stăpâni) şi o bogată cronică.

FESTIVAL vers-critică-proză, anul II nr. 14.

PĂMÂNTUL — politic-social-literar Nr. 173 (Noembrie).

VACANŢA CRACIUNULUI
cu TURISMUL MONDIAL
VIENA - PRAGA - BUDAPESTA
cu tren clasa II şi vagoane de dormit, 24 Decem. — 1 Ianuarie
COASTA DE AZUR CU BUDAPESTA, VENEZIA ŞI GROTELE DELA POSTUMIA
(Nice, Antibes, Juans les Pins, Cannes, Cap Ferat, Villefranche, Beaulieu, Eze, La Turbie, Monte-Carlo, Cap Martin, Menton Vintemille).
BORDIGHERA, SAN REMO, TRIESTE, Grotele de Postumia
cu tren clasa II şi vagoane de dormit, 2 Decemb. - 7 Ianuarie
EGIPTUL cu Istanbul, Atena, Beiruth, Haifa, Alexandria, CAIRO, Piramidele
20 Decembrie — 9 Ianuarie
ITALIA cu SICILIA-BUDAPESTA şi VENEZIA, COASTA de AZUR, RIVIERA ITALIANA în autocar până la GENOVA, NAPOLI cu vaporul la PALERMO, TAORMINA, ROMA, FLORENŢA, TRIESTE, GROTELE dela POSTUMIA
Cu tren clasa II şi vagoane de dormit 21 Decem.-14 Ianuarie.
BERLIN, BRUXELLES, OSTENDE, LONDRA, PARIS, Berlin,Potsdam
cu tren clasa II-a 21 Decembrie — 8 Ianuarie
Hoteluri şi excursii de prim rang
Informaţiuni, Prospecte şi înscrieri la
TURISMUL MONDIAL
Conducerea: M. Garasch şi L. Brebu
Cal. Victoriei 60, Telefon 4.85.07

A apărut în colecţia „AVENTURA"
„REGINA NEVĂZUŢILOR"
de FR. VALLADE
In fruntea unui grup de oameni hotărîţi, plini de dispreţ faţă de primejdii, un francez care face ocolul lumii, iniţiază o originală expediţie pe valea superioară a fluviului Amazon, în regiuni încă nestrăbătute de pionerii civilizaţiei, păzite — zicese — de genii nevăzute, şi în orice caz cuib al triburilor prădalnice de Piei-Roşii şi al fiarelor sălbatice.
La toţi chioşcarii, librarii şi în gări — NUMAI 8 LEI

Insemnări

Activitatea Institutului Social Român din Basarabia

Institutul Social Român din Basarabia, în fruntea căruia se găseşte un grup de intelectuali basarabeni bine intenţionaţi şi dornici de muncă, după cum menţionam într'un număr trecut, a format echipe monografice care să cerceteze realităţile satului basarabean. Roadele acestei lăudabile iniţiative s'au şi văzut. După doi ani de muncă la sate, rezultatele cercetărilor monografice a unor sate din regiunea codrilor centrali ai Basarabiei au fost strânse şi publicate într'un volum: Buletinul Institutului Social Român din Basarabia, *tom. I, Chişinău 1937.*

In vara acestui an, cercetările monografice ale Institutului s'au făcut în comuna Copanca din jud. Tighina, un sat situat în vestita regiune a fructelor — California României — de pe Valea Nistrului de Jos. Această regiune prezintă o mare importanţă nu numai din punctul de vedere al manifestărilor economice, fiind unul din cele mai bogate ţinuturi, dar şi din punctul de vedere al manifestărilor de ordin cultural, populaţia acestui sat prezentând interesante fenomene de asimilare a diferitelor neamuri pătrunse aici în decursul veacurilor.

Inainte de a fi publicat, materialul adunat cu ocazia acestor cercetări şi prelucrat de specialişti în adevărate studii este adus la cunoştinţa publicului sub formă de comunicări publice, urmate de discuţii. Această latură a activităţii Institutului a început în ziua de 19 Noembrie prin cuvântul introductiv al d-lui Halippa, preşedintele Institutului şi comunicarea d-lui N. Moroşan despre Geologia şi Arheologia satului Copanca. Vor urma la rând alte comunicări, privind observările antropologice, structura etnică, viaţa cooperatistă, organizarea zootehnică, agricultura, apicultura, problema familiei, cadrul cosmologic al satului, şcoala, literatura populară, cântecul şi jocul românesc, exploatarea pomicolă, etc. etc.

Aceste comunicări însă nu sânt suficiente, pentrucă nu dau posibilitate tuturor să fie informaţi. Materialul adunat trebue publicat aşa cum s'a făcut, cu atâta grijă, în cazul primelor cercetări. Piedicile sunt mari, în primul rând cele de ordin material. Lipsesc banii necesari celor mai elementare nevoi, iar oficialitatea arată o desinteresare aproape complectă, faţă de opere atât de utile. Ne dăm seama de aceste lucruri şi deaceia le subliniem, dar conducătorii institutului nu trebue să se oprească la jumătatea drumului.

3 EXCURSII de CRACIUN şi ANUL NOU

1. **ITALIA** (durata 14 zile)
Cu vizitarea oraşelor: Veneţia, Florenţa, Neapole (Capri şi Pompei) Roma, Genova şi Milano

2. **ITALIA, FRANŢA, ELVEŢIA, UNGARIA, AUSTRIA.** (Durata 26 zile)
Cu vizitarea oraşelor din Italia, Coasta de Azur, (Nisa Monte-Carlo) Paris (7 zile) Zürich, Viena, Budapesta.
Tren cl. II-a. Confort. Hoteluri şi intreţinere de prim rang.

3. De **REVELION** la **ISTANBUL** (Durata 7 zile)
Intreţinere de primul rang.
Vizitări şi excursii cu maşini particulare.

Mare banchet de revelion

Informaţiuni şi prospecte la:

Organizaţia Română de Turism S. A. R., Bucureşti, Cal. Victoriei 70, et. I
Constanţa, Str. Traian No. 1.
Timişoara, Str. Veneţia No. 2, precum şi la:
Biroul de voiaj „Levant" S.A. Str. Smârdan No. 11

Studentul şi naţiunea

In luna August, la Paris, a avut loc o conferinţă internaţională a studenţilor, chemată să dea un răspuns la problemele grave care apasă în ceasul de faţă asupra tineretului studios din întreaga lume. Abia acum primim publicaţia La Voix des Etudiants, *buletinul lunar al „Adunării Mondiale a Studenţilor", iniţiatoarea conferinţei, în care putem vedea concluziile la care au ajuns discuţiile.*

Din mulţimea problemelor supuse desbaterilor, vrem să ne oprim asupra uneia din cele mai importante pentru ţara noastră — studentul şi naţiunea: *rolul universităţilor în viaţa socială a ţării, responsabilităţile studenţilor faţă de poporul lor. Raportul principal a fost prezentat de către Ian Henderson, delegatul grupării universitare pentru Societatea Naţiunilor şi a fost complectat de către delegaţii care au luat cuvântul în discuţie.*

Atât raportorul cât şi ceilalţi delegaţi au arătat încercările făcute de unii de a separa pe studenţi de popor. In acelaş timp însă au fost arătate marile tradiţii ale studenţilor în serviciul poporului lor.

In trecut, studenţii au fost totdeauna în contact strâns cu poporul ale cărui aspiraţii le-au exprimat de cele mai multe ori. Universităţile din Heidelberg, Florenţa şi Paris erau, în evul mediu, în fruntea luptei pentru libertatea gândirii; în secolul al XIX-lea, studenţii au jucat deasemeni un rol important în mişcările pentru liberarea naţională, mai cu seamă în Germania, Franţa, Italia, Polonia, Bulgaria, etc.

In intervenţiile lor, delegaţii au arătat că şi acum activitatea studenţilor este îndreptată tot în această direcţie. Delegaţii bulgari au explicat cum au făcut studenţii bulgari să reînvie eroii mişcării pentru liberarea naţională din sec. XIX şi cum continuă ei aceste tradiţii prin opera lor în favoarea educaţiei populare prin şcoli, universităţi şi teatre populare, organizate de către studenţi în satele şi oraşele Bulgariei.

Cei din Italia au vorbit de opoziţia din ce în ce mai vizibilă în universităţile italiene contra oricărei tentative de a introduce doctrine de ură şi de diferenţiere rasistă, opuse tuturor tradiţiilor universitare.

Trăsătura cea mai caracteristică a discuţiei însă a fost constituită de informaţiile asupra operei studenţilor din toate ţările în favoarea educaţiei populare: şcoli populare fondate de studenţi în Cehoslovacia, care organizează turnee studenţeşti la sate pentru distribuirea cărţilor, reprezentaţii teatrale, etc. Şcoli asemănătoare au fost organizate şi de către studenţii din Jugoslavia.

In India, diferitele federaţii provinciale de studenţi au dus în cursul ultimilor ani campanii active pentru apărarea limbii naţionale ameninţate de întrebuinţarea obligatorie a limbii engleze în universităţi. Ei au cerut un învăţământ mai desvoltat al istoriei şi civilizaţiei lor în şcoli şi universităţi şi au întreprins singuri cercetări serioase pentru renaşterea şi popularizarea culturii lor.

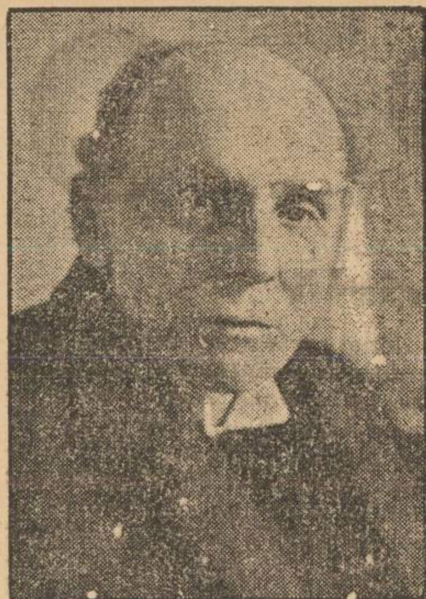
Contribuţiile delegaţiilor spaniole şi chineze au fost printre cele mai importante. Dela fondarea sa, Uniunea Naţională a studenţilor din Spania s'a pus în serviciul poporului, „La Barraca", *teatru universitar, s'a făcut cunoscută în toate provinciile, fiind îmbrăţişată călduros de ţăranii şi muncitorii spanioli. Deasemeni s'au creiat şi universităţi populare. Actualmente această muncă se îndeplineşte adaptându-se condiţiunilor războiului. Studenţii îşi continuă activitatea publicând mii de broşuri şi cărţi spre a participa în această luptă generală contra analfabetismului.*

In China, în cursul ultimelor 18 luni, mii şi zeci de mii de studenţi şi-au părăsit căminele şi universităţile spre a merge la sate, unde depun o activitate intensă pentru ridicarea poporului prin: reprezentaţii teatrale, cântece, organizări de coruri, distribuiri de cărţi, campanii contra analfabetismului ţăranilor care formează 80 la sută din imensa populaţie a Chinei. Pe lângă aceasta, studenţii au organizat şcoli pentru copii. Fiecare uniune regională a elaborat un plan de muncă pentru vacanţă, cuprinzând organizarea de şcoli pentru adulţi şi universităţi populare. Această muncă pentru educatia populară nu formează decât o parte din imensa activitate desfăşurată de studenţii chinezi în vederea unităţii poporului lor.

Iată numai în scurte cuvinte oglinda activităţii studenţeşti privind raportul dintre student şi naţiune. In ţara noastră, în care imensa majoritate a poporului se sbate în întuneric şi ignoranţă şi unde se face atâta caz de naţionalism în rândurile tineretului universitar mai ales, studenţimea nu poate lua aceste realizări din alte ţări decât ca exemple vrednice de imitat. Numai muncind efectiv pentru ridicarea morală şi materială a poporului, fără agitaţii sterpe, această studenţime va dovedi că s'a pus în slujba neamului.

ALEX. ANTOHI

Premiul Nobel pentru Pace

LORD ROBERT CECIL

Trei oameni pot revendica cinstea de a fi lucrat mai mult pentru pacea lumii şi reconstruirea ei după războiu prin Liga Naţiunilor: Preşedintele Wilson, Lord Robert Cecil şi generalul Smuts. Numai unul din aceşti trei ziditori ai păcii a fost reprezentantul ţării sale la Liga Naţiunilor, lord Robert Cecil, consacrându-se cu totul propagandei şi acţiunii pentru pace. El are azi vârsta de 74 de ani şi este întemeetorul „Reuniunii Universale pentru Pace" (R.U.P.), care are şi în România o secţiune sub preşedinţia d-rului N. Lupu.

Lordul Robert Cecil a avut în copilăria sa un accident din care a scăpat cu viaţă în chip miraculos, parcă anume pentru a fi unul din cei mai devotaţi, mai curagioşi şi mai persistenţi apărători ai păcii şi ai Ligii Naţiunilor.

Se povesteşte în adevăr că, la vârsta de unsprezece ani, mergând cu părinţii să-şi petreacă vacanţa în Franţa, se juca cu fraţii săi într'o grădină, alergând să înalţe un zmeu. In grădină se găsea o groapă veche, foarte adâncă, care rămăsese, din întâmplare, descoperită. In focul jocului, pe când se dădea îndărăt ca să observe mai bine cum se înălţa zmeul gigantic, Robert, spre groaza fraţilor săi, căzu pe spate şi dispăru în groapă. Ei ştiau că groapa este foarte adâncă şi că erau puţine şanse să se ridice singur la suprafaţă. Din fericire, cu toate durerile mari dela cap şi de la picioare, el nu-şi pierdu cunoştinţa. Câţiva lucrători din apropiere, auzindu-l ţipând, au scoborît o scară în groapă şi băeţelul a dibuit prin întuneric şi s'a agăţat de ea. Era atât de grav rănit în cât şi-a pierdut cunoştinţa de cum a eşit din groapă şi nu şi-a mai recăpătat-o decât după câteva zile. A fost în cea mai mare primejdie de a-şi sfărâma baza craniului.

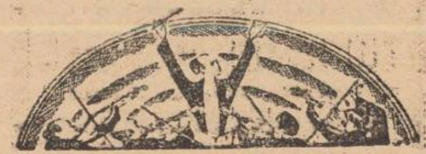
Tatăl Lordului Robert Cecil, Marchizul de Salisbury, a fost multă vreme prim-ministru şi aceasta explică în bună parte spiritul politic şi pasiunea pentru problemele ei, la acest neobosit luptător pentru pace şi pentru reconstruirea lumii de după războiu.

Lordul Cecil a început să se intereseze de o Ligă a Naţiunilor încă de pe timpul marelui războiu, de pe când era ministru al Blocadei. In 1917, el sugeră ideia unui comitet pe lângă ministerul de Externe, care să studieze problema. Preşedintele acestui comitet a fost Lordul Phillimore şi Lord Cecil unul din membri. Planul alcătuit de acest comitet, dimpreună cu acel al generalului Smuts, au inspirat lui Wilson, schiţa unei Ligi a Naţiunilor cu cele patrusprezece puncte ale sale.

Actuala Convenţiune a Ligii a fost redactată de o Comisiune specială a Conferinţei pentru Pace, din care făcea parte şi Lord Cecil, alături de Preşedintele Wilson, generalul Smuts, Colonelul House şi Leon Bourgeois ca reprezentant al Franţei.

Lord Cecil a fost printre cei mai aprigi luptători pentru crearea şi perfectarea Ligii Naţiunilor, luptând în special pentru reducerea şi limitarea forţelor armate navale, aeriene şi pe uscat. Lui i se datorează şi organizarea Uniunii Engleze pentru Liga Naţiunilor.

In vremurile turburi de azi aprigul luptător pentru Pace şi-a reluat activitatea cu cea mai mare ardoare, provocând un plebiscit pentru pace şi reînviorând Liga Naţiunilor. A chemat apoi la Bruxelles faimosul congres al lumii la care au luat parte mii de delegaţi din toate ţările Europei şi din alte continente, care a dat existenţă „Reuniunii Universale pentru Pace" şi aşa numitei „Charte a Păcii", cu cele patru puncte de program, având ca parolă de comandă: „A salva Societatea Naţiunilor este a salva Pacea!"

POLEMICI

Mocirlă

Intre două reviste de dreapta, conduse de doi reprezentanţi ai ideologiei totalitare, unul mare filozof, iar celălalt mare doctrinar al ortodoxismului, s'a dezlănţuit un crâncen război. Război de idei, vor crede unii. Nu! In joc sânt interese ceva mai „superioare".

Revista filozofului acuză pe ortodox că îngenunchiază prin diverse cârciumi, spurcând totul pe unde trece, că a „şterpelit" 12 milioane cât a costat un ziar suprimat, că a ajuns la o catedră universitară fără titluri legale, fără lucrări, fără examen, toate acuzaţii extrem de grave, după cum vedeţi. Acesta este ortodoxul.

Dar filozoful? Aflăm din răspunsul ortodoxului:

*Un escroc care a înşelat buna credinţă a decanului facultăţii, neprezentându-i niciodată diploma de doctor pentru a-şi justifica prezenţa în profe*sorat, care n'are nicio singură pagină *măcar de specialitate filozofică:* „Neexistând nici măcar capacitatea acestei singure pagini s'a inventat mitul tâmpit al unui Socrate, care scoate ideile din mânecă; dar aşa e el, dat dracului: refuză să le aştearnă pe hârtie! Neo-Socrate sau Nae-Socrate! Şi naivii cred. Dar nimeni nu se întreabă: care sânt aceste idei?!"

In adevăr, naivii cred. Cred în puritatea orală a unor oameni certaţi cu morala şi-i înalţă pe piedestaluri, prosternându-se în faţa lor. Dar asta nu durează mult şi alunecă singuri în mocirla în care le place să se bălăcească...

Paradoxe

Un domn redactor al ugerului naţionalist săptămânal, vrând să facă pe paradoxul scrie următoarele:

„Vreau să scriu astăzi despre bucuria de a fi trist şi despre toamnă."

Ar fi putut să scrie tot aşa de bine despre tristeţea de a fi vesel, sau despre veselia de a fi nenorocit etc. etc. etc.

Despre un singur lucru n'ar fi putut să scrie numitul redactor: Despre bucuria de a fi... inteligent.

Acesta ar fi fost cu adevărat un paradox al... naturii şi natura-i mai puţin „paradoxală" decât redactorii ugerului naţionalist...

Descurajare

Tot în cuprinsul articolului din care am citat „paradoxul" de mai sus mai găsim şi altă „mostră" de cugetare „originală".

„A trăi în fericire e dimpotrivă sfâşietor de descurajant..."

Păi atunci ce tot dau zor băieţii şi „patronul" că nimeni nu-i ajută, că sunt constrânşi să lupte prin mijloace proprii, că's cu totul şi cu totul nefericiţi...

Vorba „cugetătorului": ce, vor să ajungă sfâşietor de descurajanţi?

Morală

In articolul de care vă pomenesc se află şi următoarea maximă, care vrea să fie o sentinţă definitivă şi mai ales originală:

„Omul îşi crează anotimpul lui pe care natura nu face apoi de cât să-l imite".

N'ar fi fost oare mai corect ca autorul să indice sursa Oscar Wilde-ană de unde a „cules" acest paradox, pe care l-a „coafat" după manieră proprie şi l-a înfăţişat ca pe o producţie originală?

Articolul este intitulat: „Despre o morală a toamnei". Da, despre o morală a toamnei se poate vorbi. Despre una a autorului, după procedeul de mai sus, în nici un caz nu!

Preţul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu

Cu furtunul

In cuprinsul altui articol apărut tot în dinamitardul hebdomadar găsim rândurile de mai jos:

„Şi udaţi cu lacrimi creanga înflorită a visului gingaş de lângă inimă".

Şi dacă n'aveţi lacrimi, stropiţi-o cu furtunul, că-i păcat de bunătate de creangă înflorită a visului gingaş de lângă inimă.

Dar apropos, unde o fi crescând creanga aceasta? Pe splină, pe coaste, pe duoden, că toate sunt lângă inimă...

Despre revizionism

Iată ce scrie o revistă de dreapta despre revizionism:

„Himera revizionistă maghiară e lozinca clasei nobilitare maghiare, a feudalismului latifundiar şi a plutocraţiei, cari sunt la cârma ţării vecine, în care două treimi din locuitorii ei nu se socotesc a face parte din naţiune. Această clasă, care se menţine prin privilegii de origină barbară, ar voi să readucă în sclavia trecutului ţărănimea română din Transilvania, cea slovacă din Slovacia şi cea jugoslavă din Croaţia-Slavonia, Bacica şi Banatul sârbesc cari s'au eliberat prin marele război, alipindu-se statelor lor naţionale. Aceştia ar voi ca printr'o revizuire de frontiere să-şi recupereze latifundiile pierdute prin Trianon, iar neamurile de baştină pe care le-au subjugat cândva să revie în nenorocita iobăgie a ţărănimii maghiare dintre Dunăre şi Tisa. Imperialismul lor feudal e nemulţumit de braţele obosite de muncă a celor 6 milioane de proletari din Ungaria actuală şi vrea alte 14 milioane de sclavi străini de maghiarimea, cari redeveniţi stăpâni pe moşiile lor străbune s'au trezit la o viaţă nouă..."

După cum vedeţi, lucruri foarte juste despre himera revizionistă maghiară a clasei conducătoare din Ungaria. Cititorul însă poate avea — pe bună dreptate — o nedumerire: de ce revista de dreapta nu aminteşte niciun cuvânt în studiul său despre faptul că această himeră revizionistă este încurajată şi susţinută de clasa conducătoare a altei ţări, ale cărei metode politice inspiră multă admiraţie în rândurile dreptiştilor noştri?...

O simplă întrebare...

Nea Axinte căţelul critic literar

Am mai avut ocazia să prezentăm cetitorilor noştri pe nea Axinte căţelul, cânele-cal, sau publicistul asin. Vă mai aduceţi aminte, desigur, de „regretele inutile" ale d-sale: regrete că nu e cal să fie călărit de-o ducesă, regrete că nu e câne să-l apuce pe Ronsard de părţile moi ale trupului, că s'a născut în secolul nostru, că umblă în semicerc şi că este slăbuţ în.... finanţe. (Ar fi putut să adaoge fără nici o grijă: slăbuţ, rachitic şi la minte...). Era ipostaza de esseist a lui nea Axinte şi Sever şi Popovici şi câne şi cal şi semicerc.

De data aceasta vom prezenta pe nea Axinte în ipostaza de critic literar. Ce credeţi!? E multilateral dumnealui!... Nu interesează aici pe cine critică. Interesează cum critică. Ascultaţi începutul:

„Există o veche credinţă una contemporană cu faima Olimpului aceia că toate fluviile vin din pieptul lui Zeus. Oare şi poemele vin toate din pieptul sufletului?"

Fiindcă nea Axinte întreabă atât de candid s'ar putea să se găsească un binevoitor care să-l informeze că poemele ar putea veni şi din alte părţi trupeşti ale sufletului... Să citească poemele publicate în revista în care îi apar elucubraţiile d-sale critice şi cu siguranţă că atunci va putea identifica precis „partea trupească a sufletului, izvor de poeme". Mai departe criticul întreabă hamletian:

„Nu se poate face un poem numai din fiorul care urlă în carne?

Ba da, nea Axinte! Numai că atunci poemul iese ca esseul d-tale de rândul trecut: poetul va dori şi el să fie cal, ca să fie călărit de o ducesă...

Lucrurile însă nu se opresc aici. Criticul nostru ia o atitudine de gangster, pândeşte la colţuri de străzi. Din fericire, victimele sale sunt sărace... cu duhul:

„M'am pândit odată la un colţ de stradă şi m'am descoperit că îmi plac îndeosebi poemele creerului. Dar m'am descoperit iarăşi că îmi plac teribil şi poemele buricului".

Acum este explicabil de ce pândeşte la colţuri de străzi. Ii plac teribil poemele buricului şi atunci ce şi-a zis: ia să facă o lecuţă... trotuarul. Pare-se însă că n'are succes, fiindcă este constrâns să se satisfacă pe socoteală proprie: „M'am pândit şi m'am descoperit"...

Să trecem însă mai departe. Să vedem aprecierile critice propriu zise ale lui nea Axinte, fiindcă până acum n'a fost decât introducere:

„D. Ştefan Baciu e un tânăr vesel şi un poet trist; decurând şi-a smuls din el o gamă de dureri, micul dor în opt poeme. Se cuvine să scuip eu în sufletul tânărului poet, în tristul lui portativ de dureri? Se cuvine. Ştefan Baciu nu-i un poet care îşi ascultă numai sufletul; el îşi ascultă de multe ori tot creerul, de multe ori toţi atomii, toată carnea. Asta îmi place la el, — versurile materiei".

Ei, acuma aşa-i că v'aţi lămurit? Lui nea Axinte îi plac versurile poetului, fiindcă's versurile materiei. Şi fiindcă poetul nu-şi ascultă numai sufletul, ci şi creerul.

Ceiace pentru criticul nostru este o întâmplare surprinzătoare, el socotind că toţi sunt întocmiţi ca el, fără creer.

Şi nu numai creerul dar şi atomii, atunci drept mulţumire îi arde un scuipat birjăresc prin strungăreaţă drept în suflet. Nea Axinte este creatorul unei noi critici. Nu face un ban nici critica dogmatică, nici cea impresionistă, nici toate celelalte... Saint-Beuve, Faguet, Maiorescu, Gherea nu înseamnează nimic pe lângă nea Axinte. Critica salivară, asta-i adevărată critică, inventată de publicistul asin sau de cânele-cal...

Ascultaţi mai departe cum comentează salivar nea Axinte:

„Tânărul poet începe prima lui poemă din *Micul dor* cu o sublimă închinare, uneia, poate unei teribile domnişoare fără sensibilitate, îi închină cuvintele lui, cu toată povestea lor calmă. Da, unei domnişoare obtuze, fără sensibilitate. Şi poetul înţelege dela început mizeria aceleia; de aceia îşi varsă o confesiune sfâşietoare: spune că pe el îl dor poeziile, îl întristează. Se rupe ceva în adâncurile lui, câmpuri inefabile, îl năpădeşte interiorul deranjat de gânduri. Ai impresia unui bolnav din care zboară sângele".

Ce ziceţi de sângele zburător, de interiorul deranjat de gânduri, care, întocmai ca la o deranjare de stomac, reacţionează la fel: varsă confesiuni? Desigur, un maliţios ar putea să spună că atunci când cineva scrie aşa cum scrie nea Axinte, n'are sânge zburător, ci sânge bolnav şi de aceia are şi o deraiere, pardon, deranjare de gânduri. Acela însă nu poate să savureze deliciile criticii salivare, care ceva mai jos ne mai spune următoarele:

„E un fel de retragere disperată în el, în celula jilavă din sine, inima înebunită de durere, ca un cal sălbatec, care n'a văzut niciodată soare, nechează captivă în grajdul sufletului, poate şi în grajdul cărnii. Indeosebi în grajdul cărnii. Durerea se lasă în vine, în toate fibrele, în toţi atomii, în maţe..."

Chestia asta cu maţele e deadreptul delicioasă. Este de altfel şi o ingenioasă investigaţie critică. Sondând interiorul poetului, grajdul sufletului şi al cărnii. (face ce face nea Axinte ăsta şi tot prin grajduri se'nvârteşte. Cum se cunoaşte că e câne-cal şi publicist asin!) Criticul salivar constată că bietul poet suferă de durere de burtă... Ar urma ca, milostiv, criticul, după canoanele criticei scuipătoare, să-i administreze un purgativ sau o clismă. Insă nea Axinte se abţine şi sărmanul poet rămâne mai departe chinuit de crampe. Asta încă n'ar fi nimic. Mai aveţi puţintică răbdare. Urmează o admirabilă conturare critică:

...„un tânăr care plesneşte de tristeţe care plesneşte de gravitatea poeziei..."

In această succintă creionare credem că se găseşte superlativul criticei salivare. Nu-i aşa? Nu sunteţi şi dvs. de aceiaş părere?

O fi, nea Axinte! O fi plesnind bietul poet de tristeţe şi de gravitatea poeziei, dar lasă că nici matale nu-ţi lipseşte nimic. Plesneşti pur şi simplu de prostie!

Degetul

In ultimul număr al lui „Sfarmă Piatră" cetim următoarele:

„Omul e rob greşelii şi are nevoie oricând de un deget rector, care să-i indice umbrele paşilor săi. Dar când acest deget tremură vânăt fie de ignoranţă, fie de rea credinţă, prezenţa lui e în slujba haosului şi perfidiei".

Al dracului deget dom'le! Auzi să se'nvineţească şi să tremure de ignoranţă şi de rea credinţă, Şi nu-i numai atât. Dar să mai fie încă pe deasupra şi slujbaşul haosului şi perfidiei. Dar ce? S'a angajat redactor la ugerul „naţionalist?"

Reviste

FLAMURA

O revistă care apare la Brăila, sub conducerea unui comitet, compus — se vede — numai din tineri, bine intenţionaţi, dar puţin orientaţi şi pentru aceasta bătăioşi cu cine trebue şi cu cine nu trebue.

In afară de articolul d-lui Ion Pas, care trebue scos din cauză, nefiind tânăr şi fiind singurul care semnează un articol cumpătat şi plin de miez despre pacea omenirii, toate celelalte articole aduc prea multă violenţă în limbaj în detrimentul fondului, de cele mai multe ori just şi prea multă pornire de a „polemiza" cu toată lumea.

Iată de pildă articolul d-lui Mişu Const. Dragomirescu — „Dela Mihail Eminescu la pitecantropus". *Indignarea autorului este justificată, dar îl prevenim că „înăbuşit de furie" nu va aduce nimic bun. Se cere sânge rece şi luciditate într'o luptă.* „Aş vrea să am o putere dictatorială, să pot pune botniţă tuturor acestor minţi de cârpă: să le rup măselele de minte, să îi arunce undeva în fundul unei mări de idioţie", *spune autorul. Şi noi îl credem, dar îi recomandăm ceva mai multă seriozitate.*

Cu nimic justificată ne apare apoi atitudinea vitejilor tineri, faţă de d. Liviu Rebreanu. Pe lângă că e nedreaptă dar e şi necuviincioasă. Puţină decenţă n'ar strica. Dimpotrivă.

Hedy Löffler:
Partidă de cărţi

Aurel Bauh:
Peisaj

tacolului, alteori te îndurerează prin mizeria şi sălbătăcia lui. Sunt imagini de frumuseţe dumnezeiască pe care le duci în suflet ca raze de soare şi sunt imagini de moarte în faţa cărora îţi ascunzi înfiorat capul în mâni.

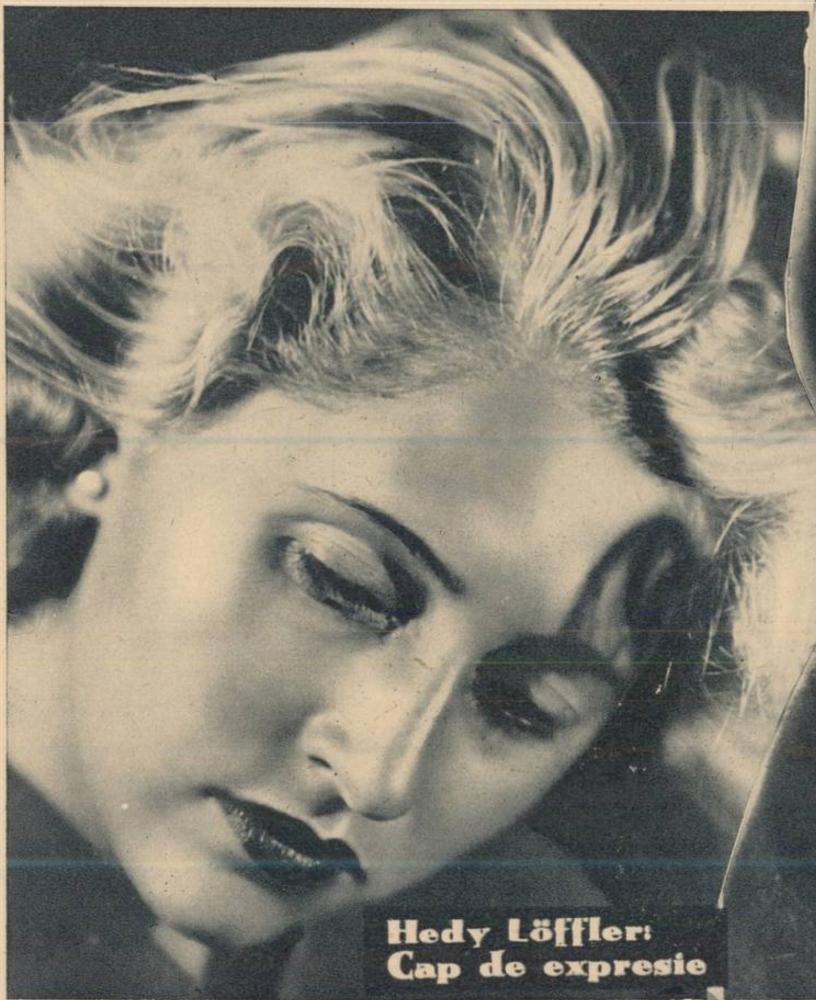
Există în realitatea cea mare şi diversă aspecte ce nu pot interesa decât prin obiectivitatea transmiterii lor. Ori cât de imparţial ar fi un martor, scriitor ori ziarist, părerile noastre mai vechi pot pune la îndoială şi cea mai perfectă bună credinţă. In faţa adevărului fotografic nu mai avem cum ridica obiecţii şi puterea lui nu numai că supune dar devine de multe ori revoluţionară. E convingerea cea din urmă a plasticităţii, a lucrului pipăibil ce trece din mână în mână, clar şi revelator. A strânge lumea în câţiva centimetri patraţi, a face din mişcare, din galop de viaţă, din momente de durata unui fulger, obiect, document — iată minunea fotografiei zilelor noastre.

Există o realitate numai fotografică. Ochiul de sticlă al aparatului are însemnătatea lui, rolul lui, privind lumea altfel decât poate s'o facă retina omenească. Partea operatorului în naşterea imaginii mecanice e câteodată mare, precum e, uneori, inexistentă. Fotografia are deci un câmp nelimitat. E document, e joc abil de umbre şi lumini şi e abstracţiune. A trecut prin faze începând dela despersonalizarea modelului prin poze convenţionale şi retuşări exagerate, prin influenţele picturii dela care a absorbit părţile ce-i convin, şi a ajuns la pura frumuseţe a materiei ei, îmbinare de hazard şi pasiune a aplicaţiei.

Un farmec, o poezie nouă de nuanţe ori de contraste, de lumini crude arzând şi strălucind ca metalul, de învăluiri care şoptesc, care creiază atmosferă, izvorăsc din peisagiile, lucrurile şi portretele fotografiei. Materia cea mai ingrată, cea mai ştearsă, gesturile cele mai uşoare, mai timide, mai puţin perceptibile sunt prezentate în înţelesuri de neaşteptată frumuseţe. Fotografia e atlas, geografie, anchetă, dar şi imponderabil, fineţă şi intimitate avar şi sperios ascunsă. Poate că nu-i departe ziua când vom ajunge să imprimăm pe placa cu săruri, sentimentele, să surprindem acea pasăre albă care se ridică drept în sus atrasă de nouri, înfăşurată în aripile sale şi care nu-şi regăseşte sborul decât în beţia înălţimilor. Sigur e că va veni ziua când pentru o creaţie fotografică se va desfăşura o activitate atât de laborioasă încât vom ajunge s'o judecăm ca pe operele unui Velasquez, Greco, Manet ori Cézanne.

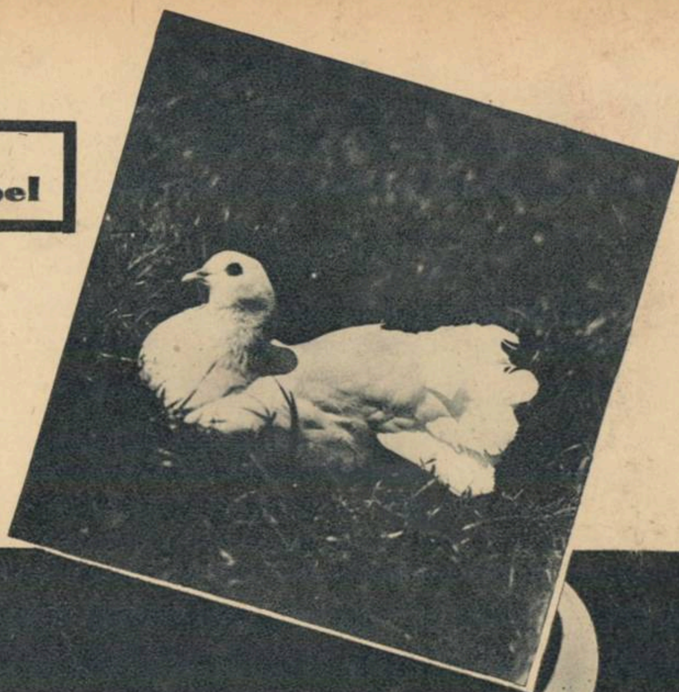
Aurel Bauh:
Nud

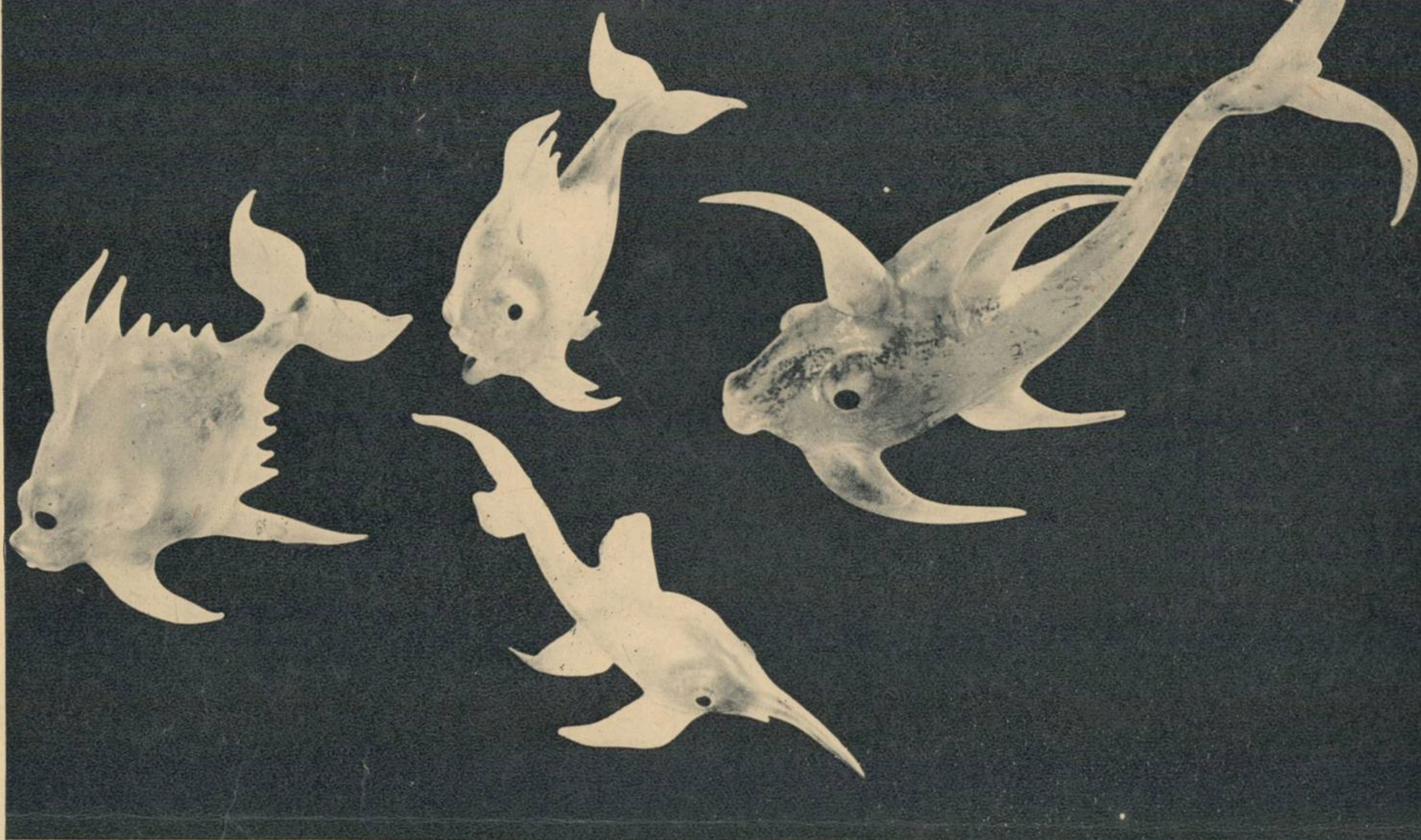
Hedy Löffler:
Cap de expresie

Hedy Löffler: Portret

Sougez: Porumbel

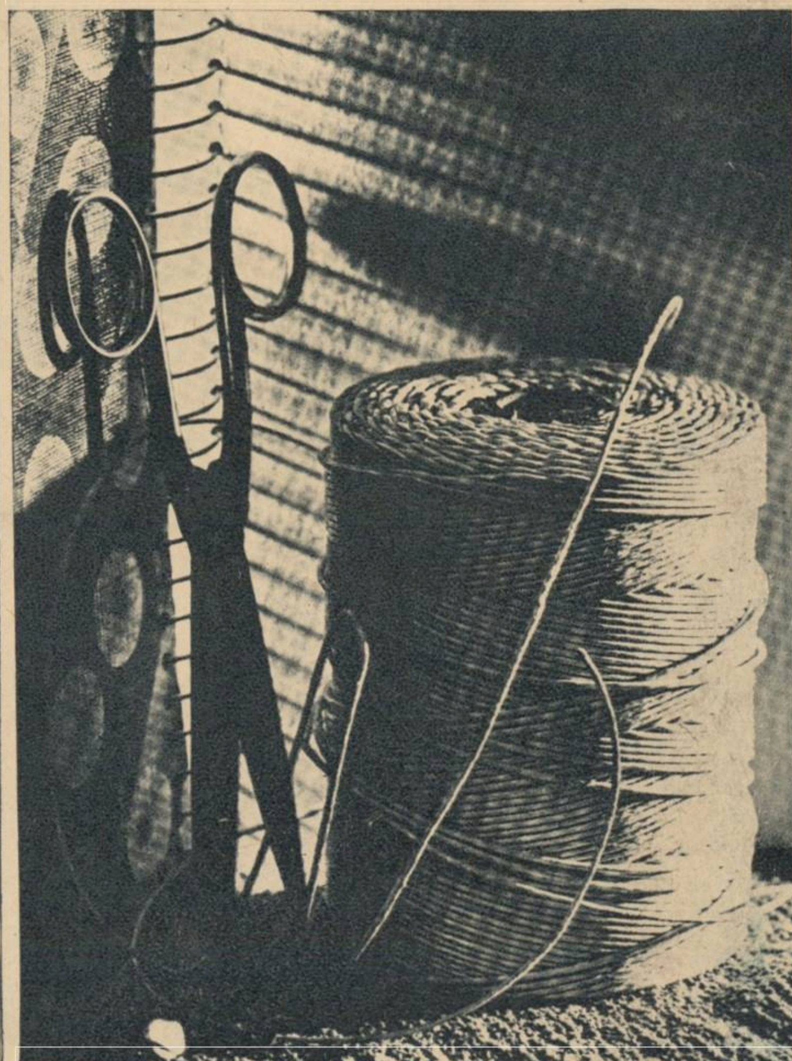

Aurel Bauh: Aquarium

Descoperim cu ajutorul fotografiei o existenţă neştiută a lucrurilor şi a fiinţelor, preţuim şi iubim o altă înfăţişare a lumii, pe care până acum nu ne-a putut-o da nici un alt mod de expresie plastică.

TACHE SOROCEANU

Le Guay: Natură moartă

Hedy Löffler: Nud

Tache Soroceanu: Două păpuşi

1. August Strixner: Portretul pictorului Tăttărescu, iar nu după cum scrie d. profesor Oprescu: Tăttărescu, autoportret.

2. A. Chladek: Enăchiţă Văcărescu, portret aflat la Pinacoteca Statului, iar nu în colecţia d-nei Colonel Caribolu.

3. Giovanni Schiavoni: Vornicul Th. Burada, iar nu Natale Schiavoni, care era tatăl lui Giovani.

4. Giovanni Schiavoni: Vorniceasa Burada. Giovanni — nu Natale, confuzie care provoacă o serie întreagă de alte erori.

GH. OPRESCU: Pictura românească în secolul al XIX-lea

Activitatea editorială a început toamna aceasta sub cele mai bune auspicii. In frunte stă, ca totdeauna, editura Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol al II-lea", al cărei merit deosebit trebue subliniat pentru efortul ce l-a făcut tipărind cea dintâi Istorie a Picturii Române Moderne, întreprindere care cerea mari sacrificii materiale şi epuizarea capitolului bugetar destinat lucrărilor de artă pentru întregul an editorial. Dacă ţinem seamă că opera aleasă a obţinut în acelaş timp şi încoronarea celui mai înalt aşezământ românesc de cultură (Academia Română) înţelegem de ce s'a spus că această apariţie este un eveniment.

Alegerea, atât a Fundaţiei cât şi a Academiei a fost, s'ar părea, dintre cele mai scrupuloase. Autorul, d. Gh. Oprescu, prezinta toate garanţiile de erudiţie şi seriozitate, fiind profesor la Facultatea de litere din Capitală, director al muzeului Toma Stelian, critic de artă cunoscut, etc.

Citind prefaţa şi tabla de materii a volumului d-lui Oprescu ne vedem obligaţi totuşi să ne exprimăm o nedumerire şi să formulăm o obiecţiune de principiu. La concursul instituit de Academie trebuia prezentată o lucrare

ce nu putea fi decât inedită *(în manuscris)* şi personală. Inedită, pentru a se păstra secretul şi condiţiile riguroase ale concursului; personală, pentru a justifica eventuala premiere. Cu surprindere constatăm însă, că planul lucrării actuale a d-lui Oprescu nu e decât reeditarea întocmai a planului lucrării d-sale din 1935: L'Art Roumain de 1800 à nos jours.

In 1935, materia era împărţită astfel: Conditions

historiques, renovation morale. Primitifs et précurseurs. La naissance de l'école moderne.

Iar astăzi: Condiţii istorice. Redeşteptarea morală. Primitivi şi precursori. Naşterea şcoalei moderne.

Identitatea titlurilor principalelor capitole a făcut iluzorie procedura cu motto şi plic sigilat, cerută imperios de secretul concursului.

Prin urmare, şi aceasta interesează în deosebi, opera dela Academie n'a prea fost inedită. E drept că lucrarea de astăzi e mult mai voluminoasă şi unele erori din 1935 sunt îndreptate. Apar însă altele. Şi nu tocmai puţine. Şi nu tocmai neînsemnate Le vom semnala pe rând.

Deocamdată să relevăm un alt viciu iniţial: opera d-lui profesor Oprescu nu e opera d-sale, ci mai mult a, studenţilor seminarului de Istoria Artelor de pe lângă Facultatea de Litere din Bucureşti. D. profesor însuşi o mărturiseşte în prefaţă: „..... o întreprindere destul de riscată. Am încercat-o totuşi, cu ajutorul studenţilor mei...'

Dar prefaţa e numai a cărţii. Ea n'a putut fi şi a manuscrisului prezentat Academiei, fiindcă „autorul" s'ar fi demascat.

Cum a procedat d. Oprescu? Iată: „Imediat ce am luat în primire catedra de Istoria Artelor dela Universitate, am considerat ca o primă datorie să las după mine cel puţin un studiu, pe cât posibil complet, asupra picturii noastre în secolul al XIX-lea". Deşi nu preda Arta Românească la curs *„a format echipe studenţeşti*, care aveau însărcinarea să cerceteze revistele şi ziarele timpului şi, *când se putea*, şi documentele archivelor..." (Sublinierile sunt ale noastre).

Nici lucrul acesta n'ar fi fost prea grav, dacă d. profesor s'ar fi oprit să verifice ulterior textele studenţilor, exactitatea trimiterilor, a datelor şi a transcrierilor. D-sa însă, s'a mulţumit să repete „de două trei ori acelaş subiect" cu studenţi deosebiţi, până ce... a „căpătat impresia că esenţialul era obţinut". *Impresia, nu convingerea.* Pentrucă asta ar fi cerut un efort personal, pe care d. profesor n'a înţeles că era obligat să-l facă.

„Fără colaborarea echipelor studenţeşti, un studiu ca cel de faţă ar fi fost greu de realizat", mărturiseşte d. Oprescu. „Nu pot avea pretenţia, în aceste condiţii — adaugă d-sa — să fi făcut o operă definitivă. Descoperiri viitoare (alte echipe! N.R.) vor permite să se fixeze acele puncte care poate nu-s încă destul de clare. Precizări de date sânt de asemenea de aşteptat".

Mai ales!

Oricare ar fi însă valoarea sintezei d. Gh. Oprescu, — trebue să constatăm, împreună cu d-sa, — *ea trebuia tipărită.* Dar n'avea dreptul „autorul" să o prezinte Academiei Române ca operă personală şi să facă să i se atribue un premiu ce nu i se cuvenea în nici un caz d-sale, ci mai degrabă studenţilor — ale căror lucrări de seminar le-a utilizat, *dar nu le invocă decât astăzi* cu juvenilă ingenuitate.

TACHE SOROCEANU

Amintiri din copilărie și adolescență

In clasele primare am fost amorezat de două ori! Intâiu, de o fată tot cam de vârsta mea — cu care visam, vara când mă culcam, să fac tot felul de aventuri. De obiceiu, îmi închipuiam ce fericit așî fi dacă i s'ar întâmpla o primejdie, dacă ar fura-o, de pildă cineva și eu s'o scap. A doua oară am fost amorezat de o fată tot din școala primară, — o chema Profira — care a murit, pe când o „iubeam". Am fost foarte trist și mai ales melancolic. Țin minte că atunci au căpătat pentru mine un înțeles adânc cuvintele unui cântec care circula pe atunci:

Obosit de munca zilei
Priveam luna și plângeam,
La trecut, la viața-mi de astăzi
Și la tine mă gândeam.

Bine înțeles, că aceste fete n'au știut nimic de sentimentele mele. Prima mea iubire, acea de când eram mic de 4 ani, azi e o doamnă respectabilă. A doua (o chema Tinca) nu mai știu ce e cu dânsa. A treia, a murit acum vre-o 32 ani!

Dar am fost preocce și în alt chip. Țin minte că gazda mea avea servitoare o fată rotundă dela țară, care odată mi-a spus că un văr al meu de vreo 20 de ani a prins-o în brațe, când se scobora din pod pe o scară și lucrul acesta, pe care l-am înțeles, deși aveam vre-o 8—9 ani, mi-a produs un sentiment de regret, un fel de gelozie.

Această precocitate m'a făcut să pricep multe lucruri. La 12 ani o rudă a mea, care cocheta și făcea un fel de amor cu un domn, n'a putut scăpa să nu observ lucrul. Ea n'a știut niciodată că eu, din vorbele și privirile lor, am înțeles pentru ce s'au retras în altă odae. Și „perversiunea" mea a mers până acolo, încât am simțit perfect că trebue să fiu delicat și discret și să-i las în pace, fără a mă purta așa ca ei să vadă că vreau să-i las în pace.

După ce m'am mutat cu tatăl meu și cu nevasta lui, s'a întâmplat o nenorocire. Tatăl meu s'a îmbolnăvit de o boală, care azi văd că a fost pneumonie. Eram în clasa 4-a primară. Am fost foarte nenorocit. Dar am avut o satisfacție. Eu eram gospodarul. Am fost foarte mândru, când (aveam 11 ani) am cumpărat, la median, un car de lemne dela un țăran. Dar emoțiile cauzate de grava boală a lui tată-meu, mi-au produs o curioasă psichopatie: la școală nu puteam să încep lecția. Deveneam mut. Ca să se încredințeze de adevăr, profesorul mă punea să scriu lecția pe tablă. O scriam, dar n'o puteam ceti. Profesorul m'a sfătuit să fac bae de muștar, la picioare. Am făcut, în zadar. Această infirmitate mi-a ținut multă vreme. Până și în liceu. Ba chiar până și azi, în anumite ocazii. Și azi, când sânt mulți într'o cameră, oameni mai străini, și trebue să spun un „buna ziua" general, adesea nu pot, ori îl spun repezit, comic, exploziv, fiindcă îl spun printr'o mare sforțare făcută asupra mea. In fond este emoția mare față cu o împrejurare mai deosebită — și aceasta are ca bază timiditatea.

De mic, am fost foarte religios. Când cineva vorbea nerespectuos de Dumnezeu, mă socoteam ofensat. Am cântat și la biserică și am citit și evanghelii, îmbrăcat în cămeși bisericești. Aceasta, pentrucă eram obligați. Imprejurul meu nu prea erau oameni religioși. Religia mea era glasul temperamentului meu. Uneori am postit complect, fără să mănânc nimic toată ziua — și asta de bună voia mea.

Câm am trecut la gimnaziu, s'au schimbat multe lucruri.

In 1883 am intrat în gimnaziu. La început mi-a fost greu, pentrucă profesorii nu știau de psicopatia de care sufeream în vorbă și adesea n'am putut spune lecția, ori o spuneam bâlbâit, cu opriri, care păreau efectul neștiinței. Dar mai apoi, mai ales din clasa II, am devenit o mică celebritate. Aici, în gimnaziu, am avut pe cel mai bun profesor al meu, profesorul de limba latină, pe care îl iubeam (cu admirație) așa de mult, încât odată, când s'a svonit că are să fie permutat, m'am rugat seara, lui Dumnezeu, săptămâni întregi — să nu-l permute!

Nu știu dacă am lipsit vreodată de la școală în cei patru ani de gimnaziu. Dar nu prea învățam mult. Aveam memoria foarte bună, excepțional de bună și, ajutat și de înțelegere, n'aveam nevoe să citesc mult. De obiceiu, îmi era de ajuns odată, ori de două ori.

Numele de băiat bun m'a făcut să am lecții particulare foarte de vreme. In clasa II dădeam lecții copilului unui franzelar, care pe lângă 15 franci pe lună, îmi dădea adesea, când isprăveam lecția, câte două franzele. Cu cei 15 franci ajutam pe tatăl meu, care avea o leafă mică (vre-o 100 de franci). Imi opream mie ceva pentru halviță și alte luxuri de acestea.

Când am isprăvit clasa III, în vacanță, m'am dus la Târgu Frumos, la o rudă a lui tată-meu. Atunci, într'o zi, am venit cu o căruță la Iași, când am văzut întâiu acest oraș, care mi s'a părut extraordinar. Str. Lăpușneanu, cu casele nalte, mi se părea un drum tăiat într'un munte înnalt, — ceia ce se cheamă „chei" în munții noștri. Intr'o zi însă am primit o telegramă dela tatăl meu, care mă chema la Roman. Am plecat îngrijit de telegramă. In gara din Roman (mi-aduc aminte că ploua) tatăl meu mi-a spus că trebue să plec la țară la un proprietar căruia directorul gimnaziului mă recomandase ca preparator pentru un băiat. M'am dus. Am suferit mult la început. Boeri, lume străină, obiceiuri necunoscute, etc.

Dar ce frumos era acolo! O casă ca un palat, înconjurată de grădini de florării, — cu un iaz colosal în mijlocul grădinilor, cu un pod frumos peste iaz, cu bănci și chioșcuri prin grădini. La masă ne chema cu un clopot. Uneori la masă erau câte 40 de musafiri. Și azi parcă-mi aduc aminte de lucruri de pe altă lume. Deatunci n'am mai văzut așa viață bogată lipsită de griji, *frumoasă* și plină. Mi-aduc aminte de femeia proprietarului, care avea *ampiruri* făcute numai din dantelă. Peste câtva timp familia aceia s'a dus la băi la Odesa, iar eu am rămas cu copiii și cu o doamnă (rudă a lor) care avea două fete cam de 14—16 ani. Acum era liniște. De fete nu m'am amorezat — pentrucă inima mi-era deja.... dată! Voiu spune pe urmă cum și cui. După ce au venit dela Odesa la sfârșitul lui August, mi-au dat 60 franci, un... caș mare și m'au pus în trăsura lor boerească și am intrat în Roman picior peste picior.

Până la vârsta de 15 ani câștigasem așa dar câteva sute de franci, câteva sute de franzele și un caș!

Acolo, la țară, mă amorezasem de fata unei rude a proprietarului — o fată brunetă, pe care o chema Eliza, și al cărei tată stătea la altă moșie, aproape. Aceasta nici n'a visat de amorul meu. Dar eu (care tocmai în această vacanță cetisem pe Monte Cristo al lui Dumas) am visat atâtea aventuri, încât am ajuns să mă mint pe mine însumi și încep să le cred. Așa că (aici voiu mărturisi ceva urât) la Roman, mai târziu, am mărturisit unui prieten *succesele* mele. Țin minte că pusesem ziua de 3 August ca ziua când i-am făcut declarație Elizei — declarație bine primită de dânsa! Această minciună idealistă de-atunci mă face să pricep bine psihologia zugrăvită de Daudet în Tartarin de Tarascon. Curios: 3 August devenise sincer pentru mine o zi plină de amintiri fericite!

Dar acest „3 August" nu m'a împiedicat să mă amorezez — primul „amor" mai serios — de o altă fată din Roman, Estella. Era o fată cam de 17 ani, brunetă, cu nasul acvilin, și care umbla cu rochii de culoare cenușie sau albastră, ori cel puțin fiongurî din familia acestor culori. Desigur, nu i-am spus nimic nici ei, nici n'o cunoșteam, dar aceasta *știa*. La grădina publică, la un rond din mijlocul orașului (loc de muzică și plimbare) eu eram veșnic prezent, melancolic, gânditor, cu ochii țintă spre ea — uneori îmi luam curajul s'o privesc drept în ochi — veșnic unde era ea, veșnic pe o bancă în preajma ei. Apoi, cum mă sculam, treceam pela ea. Avea o casă cu un cerdac lung spre drum. Treceam, mă uitam pe furiș oarecum — dar tocmai de asta destul de.... suspect. Treceam înapoi. Apoi după amiază iar treceam spre casă. Toată vremea făceam analiză. Mă iubește ori nu? Interpretam toate privirile ei, toate faptele, locul unde stă în grădină, ce face la geamul ei când trec, etc.

„Amorurile" mele mi-au ascuțit mai mult decât orice simțul observației.

G. IBRĂILEANU

(Urmează)

M. Zoscenko

Tipul face curte...

Curios tip — deși băiat bun. Ziua se învârtea prin prăvălie, seara însă măsura trotuarele.

Cu toate că slujea la o băcănie, avea înfățișarea deplină a vânzătorului dela un magazin de galanterie

Exterior prezentabil. Il desavantaja numai faptul că natura nu l-a înzestrat cu obraz, ci cu mutră. Dar, nu face să dăm prea multă atenție acestor amănunte. El nu le dădea nici o atenție.

A învățat, până 'n cele mai mici nuanțe, cum trebue să se poarte.

Pardon, musiu, și alte de-astea — le pricepea foarte bine.

Inainte vreme, ar fi avut un succes asigurat. Azi însă, mai înțelege cineva ce înseamnă politeță? Se poate spune că din pricina asta a și stat la închisoare. Dacă nu mă credeți, vă povestesc numaidecât cum s'au petrecut lucrurile...

Trei săptămâni de-a rândul a făcut curte d-rei Lalea. Afacerea mirosea a reciprocitate. Plimbându-se însă, odată, pe stradă, s'a întâmplat să fie o mulțime de băltoage. Tipul se gândi îndată să dovedească delicatețea sa. Alese băltoaga cea mai mare, porni înainte și, scuzându-se cu tot corpul, îi oferi mâna. Bucuros că nu era refuzat, se făstâci. O apucă de două degete și-o smunci. Rezultatul: i-a scrântit degetele și a trântit-o în noroi.

A făcut curte Galei. Cu succes garantat. Odată, pe când stăteau în foaier, tipul vede că fata se sgârcește...

Delicat, se interesă ce-i lipsește:

— Ce-i cu dumneata, scumpo?

— Am uitat batista, și mă supără guturaiul, — răspunse Galea, jenată.

Mișcat de această situație, i-a propus să-i împrumute batista. Și bucuros că a primit, i-a dat-o. Batista s'a dovedit murdară și cu miros de ploșnițe.

Vecinii au strâmbat din nas. Galea îl măsură cu dispreț — și-l părăsi.

A făcut curte Lizei. Combinația se încheia. Ajunse să-i sărute brațele până dincolo de cot. L-au nenorocit însă, niște versuri. Căci s'a apucat să-i dedice o poezie în care o compara cu vaca elvețiană. Liza s'a supărat. Degeaba i-a explicat că vaca elvețiană nu-i o vacă simplă, ci de rasă.

Nu l-a înțeles și i-a răspuns printre lacrimi:

— Eu în genere disprețuesc pe aristocrați și poeți. Cară-te să nu te mai văd!

Confuz, din pricina unei serii de înfrângeri, tipul își cumpără volumul „Arta de-a plăcea femeilor". Din acest manual află că trebue să-și ponegrească rivalii — și imediat se folosi de acest sfat.

Intâlnind-o pe Zoe cu un cavaler cărunt, făcu spumă la gură ca să-i dovedească perversitatea bărbaților în vârstă. O îndemnă chiar să-l scuipe între ochi pe acest bătrân libidinos; și cum Zoe nu se mișca — o făcu el în locul ei.

Fără să mai îngădue cuiva un cuvânt — acuza, acuza și acuza. Se adunase lumea.

Simțind furtuna, tipul se retrase în cinste, adică o luă la fugă.

S'a nimerit ca bărbatul cărunt să fie tocmai — tatăl fetei.

Judecătorul dovedi că este un ignorant absolut și că n'a cetit „Arta de-a plăcea femeilor"; deaceia hotărî că e vorba de un act de huliganism și-i trânti tipului șase luni de închisoare.

Iată în ce chip regretabil s'au terminat aventurile amoroase ale cavalerului de băcănie, cu înfățișarea de galanterie.

Trad. de F. DIMA

Din Flautul de Jad.

Traduceri din poezia chineză

Cântecul vântului meridional

Căldura vântului meridional
Poate să gonească neliniștea poporului meu;*
Dacă-acest vânt va sufla la timp,
Va mări bogăția poporului meu.

Nu mai regreta...

Nu mai regreta rochia brodată cu aur,
Gândește-te mai bine la anii care s'au dus!
Culege florile când sunt învoalte,
Și nu aștepta să se veștejească!

Cântece străvechi!

Pe cele șapte coarde ale khinului vibrează melodia:
Murmur mângâietor de pini, în pădurea adâncă.
Cântece străvechi, cât îmi sunteți de scumpe!
Dar astăzi nimeni nu vă mai cântă.

Peisagiu de iarnă

Șiruri nesfârșite de munți dar nici o pasăre să sboare.
In drumul meu, o mie de urme omenești.
Singur, un biet pescar, în barca lui singuratică,
Pescuește în gârla pe jumătate înghețată.

AL. T. STAMATIAD

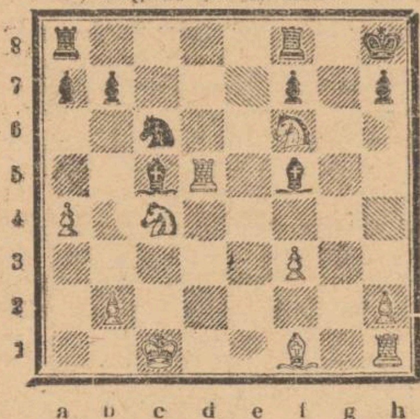
* Vântul meridional face să'ncolțească grânele.

Cronica şahului

LUPTA PENTRU CAMPIONATUL LUMII

Cee mai complicată partidă din match

Negru: **Dr. M. Euwe**

Alb: **Dr. A. Alehin**

Partida IV-a din matchul pentru campionatul lumii a fost, după însăşi declaraţia campionului lumii, cea mai complicată şi mai grea partidă.

A fost jucată în mod, am put a spune, sălbatic de către Alehin, care vroia cu orice chip s'o câştige.

După terminarea acestei partide, Dr. Euwe a declarat: „Am trebuit să fiu tot timpul cu foarte mare băgare de seamă, în mijlocul partidei, ca nu cumva Dr. Alehin să-mi prindă o figură, prin una sau altă combinaţie rafinată..."

In diagrama de mai sus, dăm poziţia cea mai complicată, la care a ajuns partida aceasta, după a 18-a mutare a Albului, care a jucat Td1-d5, atacând în acelaş timp Nc5 şi Nf5. E foarte interesant şi instructiv cum Dr. Euwe se salvează. A urmat: 18.., Cc6-d4! (Apărând imediat Nf5 şi în mod indirect Nc5. Mutarea aceasta trebuia socotită foarte exact, căci toate figurile Negre, par la prima vedere că atârnă în aer.) 19. Cf6-e4! (Alte mutări nu aduceau nimic Albului, de ex.: 19. b4, Ne7!; 20. T×d4,N×f6; şi Negru stă bine, sau 19 Cd7, Tad8!; 20. T×c5,Cb3+ etc. Cu mutarea din text Albul, la rândul său parează ameninţările Negrului.) Nf5×e4; (Seducător însă nu corect ar fi fost 19.., Ne6; 20. T×c5,Cb3+; 21 Rb1!, C×c5; 22. C×c5, N×c4; 23. N×c4, Tfc8; Alb continuă însă cu: 24 b4, b6; 25. Nd5, b×c5; 26. N×a8, T×a8; 27. b5 şi obţine astfel un final de Turn câştigat. In cazul când la a 23-a mutare Negru joacă celălalt Turn la c8 urmează 25. Cd7!) 20 f3×e4, Ta8—d8; (In aşteptare ca după T×d5; 22. e×d5, să joace f5 înaintând repede cu pionul f.) 21. Ce.—e5, Td8×d5; 22. e4×d5, Tf8—e8; (Şi cum era de considerat f5, însă Alb răspunde cu Nc4 ameninţând d6. Cu mutarea din text Negrul sacrifică un pion.) 23. Ce5×f7+, Rh8, g7; 24. Cf7 g5 h7—h6; Te1+ nu aduce nimic. Era posibil şi e5 cu recâştigul pionului.) 25. Cg5-e6+ (Alb evită acum complicaţiile, căci după 25.Ch3 situaţia ar fi devenit critică pentru el: 25.., Te1+; 26. Rd2, Cf3+; 27. Rd3, Tc3+; 28 Rc4?, b6 etc.) Cd4×e6; 26. d5×e6; Te8×e6;27 Nf1—c4, (Nu 27. Ng2 din cauza Te2!; 28. N×b7, Ne3+; 29. Rb1, Nd4 şi Negru are bune şanse de câştig. După mutarea din text partida s'a încheiat cu remiza. „Aş mai fi putut încerca 27.., Te4, declară Dr. Euwe, în speranţa că Alehin după 28. b3,Rf6; 29. Tf1+,Re5 să continue cu 30. Tf7? după care urma Tn5!, Alb joacă însă mai bine 30.h3 şi îşi consolidează poziţia cu Tf3.

PARTIDA VIII-a

Jucată la 21 Octomvrie 1937 la Leiden (Olanda) a fost câştigată de Alehin.

Dr. Euwe s'a apărat, pentru prima oară, cu semi-indiana (Nimzoindiana.) După o deschidere interesantă, Euwe a căutat să evite remiza — în mijlocul partidei ceiace dădu ocazie lui Alehin să pornească la atac puternic. Ca şi în partidele 6-a şi a 7-a, Euwe făcu greşeli inexplicabile. Spre nenorocirea lui, n'a fost bine dispus, în această epocă a metchului, în timp ce Alehin din contra era în cea mai bună formă.

Urmează partida cu notele maestrului Paul Keres din „De Schaakwereld".

Alb: **Dr. A. Alehin** Negru: **Dr. M. Euwe**

1.d4, Cf6; (Pentru prima oară Dr. Euwe părăseşte apărarea slavă. Mutarea din text denotă că are intenţia sa angajeze o luptă aprigă.) 2 c4,e6; 3. Cc3, Nb4; (Aşa dar Nimzovici! Dacă s'ar fi adoptat o obişnuită apărare ortodoxă a gambitului Damei nu ne-ar fi mirat căci după părerea multori maeştri, Negrul are multe perspective să evite remiza, ca în oricare altă deschidere.) 4. De2, d5; 5. c×d5, (Alternativa 5.a3,N×c3; 6. D×c3, Ce4; 7 Dc2,e5; 8. d×c5 Cc6; 9 e3,Da5+; 10. Nd2,C×d2; 11. ×d2,d×c4 duce la o continuare liniştită cu joc egal, de ex.: 12. Nxc4, Dxc5; 13. Tc1, Dg5; 14. f4, cum s'a jucat în partida Euwe-Petrow, Stokholm 1937; sau la o poziţie foarte complicată cu şanse egale: 12 D×a5, C×a5; 13. Tc1, b5; 14. c×b6, Na6 etc. ca în partida Fine-Najdorf, Stokholm 1937.) D×d5; 6. e3, c5; 7. a3, N×c3+; 8. b×c3, Cbd7; (Deobicei se joacă aici 8.., b6; 9 Cf3, Nb7; 10 Ne2, Cbd7; 11. c4, Dd6; 12. 0—0 după care Alb cu tot centrul puternic, din cauză însă a preponderenţei Negrului pe câmpurile albe, poziţiile sunt aproximativ egale.) 9. f3, (O nouă descoperire a lui Alehin! Prin aceasta importantul câmp e4 devine inaccesibil pentru figurile Negre şi în acelaş timp prepară înaintarea e3—e4. E de menţionat însă că Alb întârzie cu dezvoltarea sa mai departe.) c×d4; 10. c×d4, Cb6; (Interesant ar fi fost 10.., e5; după care Alb cu 11. Nc4, Dc6; 12. Ce2 câştigă câteva timpuri, în afară de aceasta din punct de vedere principial, nu e prea bine să deschizi poziţia atunci când adversarul posedă perechea de Nebuni.) 11. Ce2, N ; 12. Cf4, (De considerat era şi 12.e4, după care Negru însă cu 12.., Dc4; 13.D×c4, C×c4 schimbă Dama şi după 14.Cc3,Ca5 are bune perspective pe aripa Damei.) Dd6; (Final 1 după 12., Dc6; 13. D×c6, N×c6; 14. Cd3 e ceva mai bun pentru Alb.) 13. Nd2, Tc8; 14. Db2, Cfd5; 15. C×d5, e×d5; (Interesant ar fi fost: 15.., D×d5; 16. e4; .c4; 17. e× 5, C×b2; 18. Tb1, Tc2; sau 17. Dc3, Dd6; 18. N×c4, b5 cu important avantaj pentru Alb.) 16. Nb4, De6; (Mai puţin bine ar fi fost 16., Dd6; 17 Nd3, Cc4; 18. De2, a5 din cauză 19. e4!, după 19.., Ne6 poate urma 20. N×a5!. Mutarea din text e suficientă pentru remiză.) 17. Rf2 Ca4?; (Inceputul unui plan greşit care duce partida, în câteva mutări, la pierdere. Corect era 17., f5; 18. Nd3,Cc4; după care Alb trebue să schimbe Nebunul şi Negru obţine uşor remiza. Si 17.., Cc4; 18. N×c4, T×c4; 19 Thc1, T×c1; 20. T×c1; Nc6 ar fi dus probabil la remiză.) 18.Dd2, b6?; (Greşala decisivă! Alb obţine acum un atac irezistibil printr'o frumoasă străpungere în centru. După 18., f5; 19. Nd3, Rf7 urmat de The8, Negru ar fi avut încă suficiente resurse de joc. Alb stătea totuşi mai bine, însă despre câştig nu putea fi încă vorba.) 19. Na6. Tb8; (Pe asta a clădit Euwe. El credea că Nebunul Alb din cauza ameninţării 20.., b5 va trebui retras, după care Negru cu a5 capătă un joc bun. Alehin demonstrează însă, în mod fin, că poate ignora această ameninţare şi pune Regele adversarului sub focul pieselor sale.) 20. e4!, (Străpungera decisivă! Contra deschiderii liniei e, Negru n'are nici o apărare.) b5; 21. Df4, Db6; 22. e×d5, (Alehin joacă încheierea foarte precis. După mutarea la îndemână 22. The1 ar fi fost 22., Cb2 încă supărător. După mutarea din text totul s'a sfârşit. Restul Negrul şi l-ar fi putut cruţa.) 22.., D×d5; 23. The1+, Ne6; 24. Tac1, f6; (Negru vrea să sacrifice totul pentru a-şi salva Regele, nimic însă nu ajută.) 25. Tc7. Rd8; 26 T×a7, Negru cedează. O încheere jucată cu multă energie de Alehin.

„Oricum se va termina matchul, vom rămâne prietini" a declarat Dr. Euwe.

Când a început matchul pentru campionatul lumii, a avut loc o impresionantă solemnitate de deschidere. Ministrul instrucţiunii a ţinut o cuvântare, după care a vorbit preşedintele comitetului de organizare, delegatul dela FIDE şi preşedintele Federaţiei olandeze de şah.

Impresionante au fost cuvântările sărbătoriţilor. Ambii au declarat că lupta va fi aprigă, însă va avea un caracter pur sportiv. Euwe a încheiat cu cuvintele: „Oricum se va termina lupta, noi vom rămâne prietini", la care Dr. Alehin, s'a ridicat spontan şi a strâns călduros mâna adversarului său.

Duşmanii cei mai aprigi la tabla de şah, însă cei mai buni prieteni în viaţă. Un mai frumos exemplu sportiv nu se poate imagina.

In ovaţiile unei numeroase mulţimi a început unul din cele mai importante matchuri din câte s'au jucat vreodată.

AUREL LERNOVICI

Actualităţi ştiinţifice

Cauciuc sintetic în Anglia

După exemplul Germaniei, Rusiei şi al Statelor Unite, s'a realizat de curând şi în Anglia cauciucul artificial.

Recentul produs al industriei britanice a fost lansat în comerţ sub numele de „neonpren" şi e alcătuit din cărbune, var şi sare gemă. Din primele două elemente se produce într'o mare cantitate cărbune de calciu, baza nouei fabricaţiuni.

Intrucât Anglia dispune de un stoc suficient de cauciuc natural, — al cărui preţ e de trei mai mic decât al neonprenului, noul produs va fi folosit numai pentru aplicaţiuni technice speciale, acolo unde cauciucul natural devine inutilizabil din pricina neajunsurilor lui inerente. Intocmai ca şi fabricatul german echivalent „Buna", cauciucul artificial englez este extrem de rezistent la căldură, radiaţiile solare, uleiuri şi soluţiuni chimice, de unde rezultă o considerabilă superioritate în raport cu produsul natural.

Radio-balisajul

Prin această denumire se înţelege operaţia de orientare în spaţiu, cu ajutorul undelor electromagnetice, operaţie folosită în special în navigaţia aeriană. Deşi procedeul e utilizabil şi pentru vapoarele pe mare, totuşi această aplicaţie este mai frecventă în aeronautică, întrucât în cazul avioanelor, viteza considerabilă de sbor îngreuiază adesea orientarea pilotului în spaţiu. Prin sondaje de radio, executate, parte pe bordul vehiculului în mişcare, parte dintr'un post fix de pe pământ, avem o posibilitate de orientare, ţinând seamă de intersecţia undelor dirijate, captate cu ajutorul unor dispozitive de recepţie adecvate (cadrele radiogoniometrice).

Actualmente există pe glob vreo 50000 de asemenea instalaţiuni de T.F.F. montate pe bordul avioanelor, ca şi în staţiunile fixe de pe aerodroame. „Radio-balisajul" sporind securitatea navigaţiei aeriene, a redus cu vreo 20 la sută durata călătoriilor cu avionul.

Motor acţionat prin... bacterii

Dificultatea de a îndepărta deşeurile de fabricaţie fără a vătăma fauna de peşti adăpostită în apele înconjurătoare, a determinat o fabrică de hârtie americană să se adreseze universităţii din Washington, solicitând o soluţie practică a acestei probleme.

Asistenţii A. M. Partiansky şi H. K. Bensen au întreprins diverse cercetări asupra deşeurilor lichide. Intre altele, s'au închis aceste produse în nişte recipiente ermetice de sticlă, conţinând o massă de nămol, bogată în bacterii. S'a constatat că, încălzind timp de două luni, aceste vase până la o temperatură de 96 de grade Farenheit bacteriile degajau zilnic câte 500 de centimetri cubi de gaz metan. La o combustiune normală a fabricii, acest gaz furniza o energie utilizată pe loc, în exploatarea fabricii, graţie unei instalaţiuni adecvate.

Pluguri acţionate prin electricitate

In „Institutul de mecanizare a agriculturii" din Saratoff (regiunea de jos a Volgăi), s'au făcut în ultimul timp o serie de intereante cercetări asupra randamentului plugurilor, acţionate prin curenţi electrici slabi.

Din experienţele făcute, atât în laborator, cât şi pe terenul de cultură, rezultă că efortul necesar brăzdarului depinde într'o mare măsură de umiditatea terenului.

S'a folosit, în acest scop, un agregat compus dintr'un remorcher şi un plug cu echipament electric, alimentat cu un curent, variind între 0 şi 6,6 Amperi.

Pe măsură ce intensitatea curentului creştea, scădea forţa de tracţiune şi anume, cu atât mai repede, cu cât terenul era mai umed.

S'a stabilit deasemenea că sporirea vitezei plugului nu avea nicio înrâurire asupra acestei forţe de tracţiune. Cel mai intens efect al curentului a fost observat la o paragină veche de câţiva ani, şi cel mai slab efect la un ogor cultivat numai cu câţiva ani înainte.

Aceste încercări nu prezintă însă o deosebită importanţă practică, întrucât economia realizată în forţa de tracţiune prin procedeele electrificării agriculturii este relativ neînsemnată.

Receptoare de radio, alimentate cu petrol

După cum se ştie, recepţia radiofonică necesită o sursă electrică pentru alimentare, care poate fi sectorul electric sau bateria de acumulatori. Există însă numeroase ţinuturi, unde nu există nici reţea electrică, nici posibilitatea recepţiei cu acumulatori.

Pentru a furniza o soluţie practică în asemenea cazuri excepţionale, un technician german, inginerul Heinrich, a pus la punct un procedeu, graţie căruia curentul electric — necesar receptorului de radio — este obţinut printr'un motor cu aer cald. Motorul, încălzit cu o simplă lampă cu petrol, acţionează un generator special construit, care furnizează curentul continuu. Consumul de combustibil se ridică la un litru de petrol în 24 de ore. Noul aparat a fost lansat pe piaţă în diverse modele, cu o putere variind între 5 şi 50 de waţi. Funcţionarea sa este perfect liniştită şi începe imediat după aprinderea lămpii cu petrol.

Ing. I. S.

Invenţiuni şi inventatori

S'a pus sub tipar şi va apare în curând, în editura „Socec & Co.", volumul „Invenţiuni şi Inventatori" *de Ing. I. Şerban.*

Această lucrare, documentată cu numeroase ilustraţiuni sugestive, va expune, pe înţelesul tuturor şi sub o formă deosebit de atrăgătoare, cele mai senzaţionale realizări ale technicei moderne, precum şi istoria plină de peripeţii interesante a marilor invenţiuni şi inventatori.

Politica, pe vremuri...

Viața politică ploeșteană are un caracter aparte. Așa a fost în vechime, așa se petrec lucrurile și astăzi.*

Cu toate violențele electorale, nu prea dese și nu chiar atât de grave, lupta politică la Ploești se ducea — intransigentă în fond, dar într'o formă pașnică.

Se țineau întruniri în contradictor — ceiace exclude violența. In timpul unei guvernări oarecare, opoziția putea să țină întruniri, conform actului de fundație, în sala gimnaziului—clădit prin subscripție publică... și rare sânt cazurile, când administrația le interzicea.

Chiar în timpul tulburărilor dela 1870, rebelii n'au săvârșit violențe asupra persoanelor. Represiunea a fost mai crudă decât „revoluția".

Această mișcare — analizată în capitolul „Istoricul" — a avut un caracter de bună dispoziție. „Conspiratorii" au băut până pe la 2 și jum. noaptea la hotel Moldavia. Take Frizerul a declarat la instrucție: „D. Candiano m'a făcut ca un fel de caporal, și mi-a zis să îngrijesc de oamenii care se îmbată să nu piarză săbiile". Iar acuzatul Constantin Nicolae zise: că nu știe nimic, nu-și aduce aminte de nimic — fiind beat. In piață s'au împărțit poporului: arme, cocarde, pâne și — vin... Insfârșit, rebelii care au pus mâna pe poștă — au băut vin cu donițele...

Acuzatul Radu Stanian, fugit la Stăncești, explică acest voiaj — „în scop de petrecere". Iar birjarului i-ar fi recomandat „să spună că se duce la Câmpulung, ca să nu știe familia lui".

Chiar forța armată — comandantul regimentului — era la o... vie. Și, în lipsa colonelului, maiorul Polizu a luat comanda trupelor.

Dela Radu Stanian ploeștenii au amintiri plăcute. El era un om vesel — căruia îi plăceau mâncarea proaspătă și vinul vechiu. Spunea că a început să bea un sfert de vin și un sifon. Dar când se isprăvește înainte vinul, când sifonul — iar el nu se poate lăsa de băut decât la golirea, deodată a sticlelor. Și coincidența dorită (?) nu s'a produs niciodată...

Intrunirile politice cași vizitele electorale se terminau adesea la o cârciumă, în acest târg din inima unui ținut de podgorii. Pe masă veneau ciorbe: de potroace, de perișoare, de burtă... Veneau sarmalele — albicioase sau ruginii, înotând în sos purpuriu, ori scăzute, reîncălzite... Dar tocanele? Tocană de purcel, tocană de berbec, de pasăre... tocană sârbească. Iar vinurile curgeau după obiceiul vremurilor de altădată.

In acest timp, lăutarii se apropiau de mese — fie că se numeau Anghelus sau Petrache... fie că ziceau din gură, sau cântau din nai ori din vioară, în zdrângănitul cobzei.

Cântecul favorit al lui Radu Stanian era:

Frunză verde de-acioae
Din Ploești până'n Gheboaia
M'a bătut vântul și ploaia...

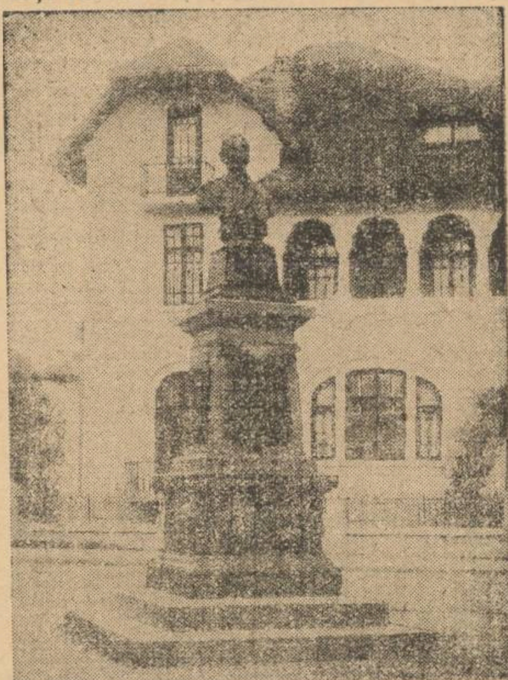
Lăutarii smoliți — mulți de prin partea locului — se alăturau de meseni și le șopteau la ureche:

— Hai, hai, hai,
Badeo Mihai,
Făi Marițo ia mai stăi
Să-ți sărut obrajii tăi,
Cei rotunzi și roșiori
Ca doi crini, ca doi bujori.

— Bă, bădie, că mi-e teamă
Că m'ăi mușca de sprânceană,
Și-mi cunoaște semnele
Flăcăii și fetele...

Prin cârciume de periferie sau în centru, la Berbecu — unde la plată stăpânul spunea invariabil clientului „Să fii sănătos și la pungă gros și vârtos" — sau la restaurantul grădinii, ținut de Gherea... ale cărui sarmale, vorba lui Hașdeu, „erau mai presus de orice critică," — pretutindeni ploeștenii, cu inima deschisă, se veseleau în ceasurile lor de răgaz.

Își plăteau petrecerile cu bani câștigați cinstit și porneau în zori spre casă, — fie, cum făcea adesea Radu Stanian, punându-se pe șine în fața locomotivei, cu banda de lăutari, și oprind trenul ca să-i ducă la Ploești... fie, cum în alte dăți făcea același Radu Stanian, luând dricul drept

RADU STANIAN

cel mai potrivit vehicul pentru un om *mort*—beat...

Un fruntaș ploeștean, la chef, urca lăutarii în pruni — spunând că „cioara" trebue să stea în copac.

Erau oameni buni la inimă, veșnic gata de glume.

De-aceia la Ploești a prins atât de bine genul epigramelor — cu conținut politic sau de lume...

Făceau înconjurul Ploeștilor epigramele lui Ionescu-Quintus, un om plin de vervă — fermecător în reuniunile prietenești.

Care ploeștean nu-și aduce aminte de aceste epigrame?

ALTE VREMURI

„Poți să faci politică numai când ești bogat"
PETRE CARP

Vorba ta-i necontestat,
Mai presus de critică.
Vremea însă s'a schimbat.
Astăzi poți să fii bogat,
Doar când faci politică.

ELITEI

Nu din colivii se-avântă
Vulturul spre zări albastre.
Nici stejarul nu-și implântă
Rădăcinile în glastre.

UNUI DEPUTAT

In opoziție destui
Te-ascultă, dar nu crezi ce spui.
Iar la putere când te vezi,
Nu spui ce crezi.

DEPUTAȚILOR

Implinitu-vi-s'a visul
De-altădată; pare-mi-se,
In politică's permise
Toate, până și permisul.

UNUI ORATOR

Atât ai supt dela tezaur,
Incât deloc eu nu-s uimit,
Că oamenii te-au poreclit
Gură de aur.

DEPUTAȚILOR

Cu gesturi largi făcute'n vânt,
De cuvântări voi v'ați ținut:
Dar niciodată n'ați putut
Ca să vă țineți de cuvânt.

Dar epigramele d-lui C. V. Plăeșu (C. Vasilescu)? Multe campanii electorale erau înveselite de aceste cuvinte de spirit:

CARMUITORILOR

Poporului dădurăți drepturi
Dorind o Românie nouă.
Dar ce folos — le-ați dat cu-o mână,
Ca să le luați cu-amândouă.

VOTULUI DIRECT

Direct și personal e votul,
Printr'o severă procedură.
Se exceptează numai morții,
Căci ei votează prin procură.

GARDISTULUI DE NOAPTE

(Mâine încep alegerile)

Gardist obscur și umilit
Cê sarcini mari pe umeri porți:
Azi aperi viața celor vii,
Mâne votezi pentru cei morți.

Prigoana între fruntașii politici lua de multe ori forme vesele.

Statuia lui Neptun, așezată în Grădina publică între casa unde locuia Luca Elefterescu (șeful conservatorilor) pe dreapta, cum vii dela gară, și casa lui Radovici (șeful liberalilor) pe stânga — era instrumentul de răzbunare politică.

Cum Neptun era reprezentat printr'un om gol, cu spatele parcă ostentativ scos îndărăt — șeful partidului guvernamental, chiar în ziua venirii la putere, punea serviciul de arhitectură al primăriei să întoarcă statuia cu dosul spre șeful opoziției... pentru rușinarea „damelor" din familia lui.

Peste câțiva ani avea loc aceiași operație, însă în sens invers.

Politicianii utilizau, în farsele lor politice și pe Nicu Metz — acel mucalit, care umbla cu ghetele scâlciate și cu floare la butonieră, purtând broșuri subsuoară... recomandate de autor cu glas mare la răscrucea străzilor:

„Numai 5 parale: *Ce-a pățit Mitică 'n coteț*"... „Numai 5 parale: *O guriță cu scandal*".

Acest descendent de nobili — ajuns clovn de răspântii — a făcut multe farse.

Făcând armată, Nicu Metz — la o inspecție a Regelui Carol I — când ofițerul comandă: *Arma la picior!...* întinse pușca cât era de lungă chiar pe pământ, în bazul suveranului.

Căpitanul îl puse la închisoare. Dar Nicu Metz zări în curtea cazărmei cânele colonelului. Scrise pe o hârtie: „Domnule colonel, Vodă m'a ertat; și domnu căpitan m'a închis" și legă scrisoarea de coada cânelui.

Astfel află colonelul că Nicu Metz era la închisoare — și-l eliberă.

Popularitatea acestui mucalit era întrebuințată de opoziție contra guvernului.

Iată ce povestește d. Radu Rosetti în „Universul" din 20 Februarie 1935 (de unde am luat aceste informații):

„Odată, era prim ministru Lascar Catargiu. Liberalii puseră la cale un afront: Invățară pe Nicu Metz să-i ație calea, înconjurat de vreo două sute de copii adunați de prin mahalale, și să-l dea jos din trăsură, când va trece pe calea Victoriei. Zis și făcut. Când a văzut puzderia de mucoși, în frunte cu un cetățean ce agita în mână niște cărți, bătrânul s'a coborît din droșcă să vadă ce s'a întâmplat.

— *Ș'ci aiasta, bre?*

— *Rahat cu perje*, a răspuns Metz premierului uluit, care l-a dat numaidecât în primirea gardistului, ca să fie condus la prefectură cu alai.

„Nu trecuse nici un ceas dela întâmplare și primul ministru s'a pomenit cu o doamnă din lumea mare, solicitând să fie primită urgent.

— Coane Lascăre, e băiatul meu, cel cu pozna. Poruncește, rogu-te, să fie pus în libertate, că nu-i în toate mințile.

— Cum, desmeticul e copilul amicului meu Carol?! s'a minunat sfetnicul, în fața coanei Cantinche, înlăcrămată. Iaca dau ordin să i se drumu' numaidecât.

„Dar băgați de seamă, să nu mai strângă *copchiii* de pe drumuri..."

Nicu Metz — după cum se știe — a trăit și a murit în Ploești.

Astfel, orașul cu cea mai intensă viață politică — unde spiritul civic românesc a dus lupte grele, impunându-se țării întregi fără a se produce aici, în ultimul timp, violențele degradante din alte orașe — a cunoscut pe lângă seriozitatea atitudinii brave pentru libertăți, și bonomia unor oameni cu inima deschisă, care ascultau cu plăcere un cântec și beau, cu încă mai multă plăcere, un pahar de vin.

Așa cum se cuvine dealtfel, din moși strămoși — într'un ținut de podgorii...

Radu Stanian

Născut în Ploești, Radu Stanian s'a ocupat cu avocatura. A intrat de tânăr în politică, — în partidul național-liberal.

A fost implicat în tulburările din Ploești dela 1870. Curtea cu juri din Târgoviște l-a achitat, cași pe ceilalți acuzați.

A făcut parte aproape din toate parlamentele — ca guvernamental sau opoziționist.

S'a retras din Camera conservatoare (Aprilie 1895), ca protest contra legii minelor — o chestie care a pasionat totdeauna Prahova.

Chiar în 1936—37, parlamentarii prahoveni, în frunte cu d. P. N. Bejan

(Continuare în pag. 6-a)

* Fragment din „Monografia orașului Ploești" de d. M. Sevastos, apărută astăzi.

Cântec fără melodie

Viața mea e pretutindeni: în case, pe străzi,
De-alungul apelor mari și a celor mici,
In liniști și vuete,
Pe vârful fiecărui arbore,
Pe luciul firelor de iarbă
Și 'n zbuciumul vântului.

Viața mea tremură 'n văzduh,
Lucește pe cer,
Mișună 'n tainele pământului,
Pornește din gâtlejul oamenilor
Și se mlădie în graiul păsărilor.

Viața mea e pretutindeni
Și de-aceia în mine nu-și poate afla popas.

...Când voiu muri,
Tot ce e pământ, aer, plantă ori făptură
Va pieri
Și atunci, — numai atunci,— voiu trăi eu,
— Numai eu —
Cântându-mi singurătatea...

Viața mea e pretutindeni.

COCA FARAGO

— au dat o luptă dârză și susținută pentru lărgirea principiului drepturilor câștigate în favoarea țăranilor din Prahova.

Fără a avea vreun titlu universitar, fără veleități de cărturar, — Radu Stanian, înscris la 1886 în baroul de Prahova, s'a distins ca un strălucit avocat —mai ales în penal, și în deosebi la Curtea cu Juri.

Avea o judecată dreaptă, — cum îl descrie d. Nic. M. Pârvulescu *. Era un om de bun simț, cu spirit pătrunzător, cu o cugetare adâncă — al cărui dar de vorbă fascina pe oricine.

Profund cunoscător al sufletului omenesc, mare prestidigitator al artei de a pleda, — el analiza cu măestrie toate resorturile faptei, făcea un plastic portret psihologic al făptașului, scoțând în relief partea de umanitate a dramei sufletești, trezind duioșie în inima ascultătorilor. El însuși emoționat până la lacrimi în timpul pledoariei, făcea pe jurați — în cursul procesului — să ducă de multe ori batista la ochi. Pledoaria lui — lăsată în voia inspirației — purta todeauna o notă personală. Avea o voce plăcută, o sinceritate îi vibra în glas, iar bunătatea-i se reflecta în ochii pătrunzători, ageri, vii — dar, în acelaşi timp, blânzi și plini de compătimire.

Era un om de-o statură potrivită, cu figura negricioasă, simpatică, cu privirile veșnic neliniștite. Il vedeai veșnic cu surîsul pe buze, șchiopătând, în mijlocul prietenilor — care-i făceau alaiu pe stradă.

Fascina pe toți în relațiile personale. Nu refuza pe nimeni. Iar făgăduelile lui erau totdeauna împlinite. Multe servicii făcute partizanilor politici, prietenilor, cunoscuților și chiar adversarilor — îi creaseră o imensă popularitate.

„N'a fost în stare să mâhnească pe nimeni, — continuă d. Pârvulescu. N'a știut ce este violența, răutatea sau răzbunarea. Făcea parte din clasa oamenilor muncitori, neîntrmurați, prietenoși, care nu fac zgomot împrejurul lor și nici nu cerșesc meritele".

Era darnic, risipitor chiar. Punga lui era a acelora care îl înconjurau la cărți sau la petreceri. De-aceia la moarte, nu s'a găsit în casa lui decât costul unui pachet de țigări.

Vestea morții lui a produs consternare. Il cunoșteau și îl iubeau toți ploeștenii. Copiii îl știau dela împărțirea premiilor — când el, ca primar al orașului, le vorbea suit pe o masă, le dădea cărți și bomboane, iar noaptea le făcea „iluminație" cu foc de artificii.

Studenții prahoveni, întruniți la congresul studențesc dela Tg.-Jiu, auzind vestea morții lui Radu Stanian, s'au retras dela banchet — după un cuvânt de omagiu pentru memoria celui dispărut.

La înmormântarea lui a luat parte tot orașul. Casa lui de pe Bulevardul Independenței — unde astăzi locuește d. Constantinescu-Bordeni — a fost luată cu asalt. Trotuarele pe unde trebuia să treacă cortegiul, erau înțesate de lume. In colțul străzilor cântau tarafurile de lăutari. Se aflau de față lăutarii Dobrică, Petrache, Magheru, Gheorghiță și naistul Angheluș — acei care-i cântaseră în viață „din Ploești până 'n Gheboaia" și care acum, zicând aceleași cântece, scoteau o notă tristă din sufletul lor în urma omului, plin de bunătate și veselie, trecut dincolo de hotarul cântecului și al durerii.

In clipa când sicriul lui Radu Stanian era pogorît în groapă, — un lăutar îi strigă, la plecarea din viață: „Să trăești, coane Radule!" ... așa cum i se spunea deobiceiu după chef.

Acel care se plimbase într'o noapte de veselie, în dric, condus de lăutari pe ulițele Ploeștilor — se ducea acum pentru totdeauna dintre concetățenii lui care nu i-au luat niciodată în nume de rău glumele și farsele, păstrând în amintire numai binele făcut de dânsul.

M. SEVASTOS

* Din trecutul baroului Prahova, Tip. „Cartea Românească", Ploești 1933.

CRONICA SPORTIVĂ

Majestatea Sa... Spectatorul

Intre publicul care asistă la un spectacol sportiv și acela care ia parte la o reprezentație teatrală, de operă sau la un concert, e o deosebire ca dela cer la pământ.

Chiar una și aceeaș persoană, care în lojile sau stalurile teatrelor și în cuprinsul sălilor de concerte are o anumită atitudine, pe stadioane, pe hipodroame, în jurul bazinelor sau ringurilor, are cu totul altă purtare.

Spectatorul din sălile de teatru și de concerte este docil, disciplinat, răbdător; se supune cu blândețe regulamentelor de ordine și tradițiilor respective; vine la spectacol la oră exactă, se așează cuminte la locul lui, nu se plimbă prin sală, nu fumează, nu întreține conversații în timpul reprezentației.

La premiere sau la concerte de gală, el îmbracă resemnat fracul, clacul și... decorațiile; cucoana dumisale vine în „ținută de seară" și-și etalează tot sipetul de giuvaeruri.

„Doamnele cu pălării nu sunt admise în staluri"; paltoanele, blănurile, galoșii...., bastoanele, obligator la garderobă; „copiii mai mici de 7 ani nu-s admiși în teatru"; cățelul drag trebue lăsat acasă; și multe, multe alte restricțiuni.

In sală e tăcere. Spectatorul e serios, rezervat, grav; mă rog, e numai ochi și urechi.

Ii place, nu-i place, înghite și... tace; n'are ce face!

Nici prin minte nu-i trece să se agite, să urle; nu-și părăsește exasperat locul pentru a se duce pe scenă să cotonogească actorii, care l-au scos din fire; nu fluieră pe autor, nu-l maltratează.

Spectatorul din teatru sau dela operă tace și... aplaudă;. aplaudă cumpătat, măsurat și numai la lăsarea cortinei. Chiar dacă e adânc nemulțumit, se 'ncruntă, asudă, tremură, dar... aplaudă.

Prin ce evoluție admirabilă, publicul teatrelor și al concertelor a ajuns să fie îmblânzit, civilizat! Căci n'a fost totdeauna așa. Sporturile, deși se practică de vreme mai îndelungată, deși au format obiect de spectacol înaintea reprezentațiilor dramatice și muzicale, încă nu și-au „civilizat" spectatorii.

Nu trebue să uităm că întrecerile olympice sunt mai vechi decât tragediile lui Sophocle, decât comediile lui Aristofan.

Și cu toate acestea, ce primitiv este publicul sportiv, ce neîmblânzit, ce „necivilizat" e spectatorul depe stadioane!

Cu biletele lui de intrare, vine când vrea, cu cine vrea; se 'mbracă cu ce are chef și își alege locul care-i convine; călcând lumea pe picioare, îmbrâncind și înghesuind pe vecin.

De e cald, mulți își scot haina, unii chiar și... pantofii.

Pătimaș, cu sufletul la gură, spectatorul sportiv urmărește cu încordare jocul.

Dar nu tace. Nu!

Gesticulează, zbiară, urlă; dă din mâni și din picioare, face comentarii stridente, svârle cu diferite obiecte pe teren.

Dacă o fază extrem de interesantă a jocului îl subjugă, dacă emoția ajunsă la paroxism îi taie răsuflarea, îl gâtuie, îi astupă gura și îi încleștează pumnii, atunci... minune; stadionul se cufundă într'o liniște grea, nefirească, înspăimântătoare; liniște de-o singură clipă.

Deodată, când situația jocului s'a clarificat, isbucnește o explozie formidabilă de urlete, o furtună de aclamațiuni, un ropot de aplauze. Vacarmul e infernal, căci nimic nu reține deslănțuirea patimei încătușate.

Mulțimea parcă-și răzbună tăcerea la care a fost silită de încordarea dureroasă a atențiunii.

Emoțiile sunt contagioase și se transmit fulgerător. Spectatorul cel mai calm e atras în vâltoare. Se trezește deodată, ovaționând sau huiduind; aplaudă sau înjură, aclamă sau batjocorește, se sbate și svârle.

Publicul sportiv e mai pătimaș decât înșiși jucătorii; ia parte cu tot sufletul la joc, își imaginează toate loviturile ce trebuiesc trase, împinge mingea cu gândul, unde dorește el.

Spectatorul din jurul ringului, sau depe stadionul de foot-ball, supraveghează cu multă băgare de seamă jocul, jucătorii și mai ales.... arbitrul.

Nimic nu-i scapă.

Incurajează sgomotos pe favoriții săi, îi huiduiește când îl desamăgesc.

Nu rar auzi: — „Nu-mi placi bă... Cutare! Ce faci? Iți bați joc? Am dat doi poli să te văd.

Să știi că te-aștept la ieșire... să-mi dai banii înapoi".

Isbucnesc fel de fel de observațiuni spirituale. Unui jucător inabil, care trimitea, fără voie, mingea în picioarele adversarilor, i s'a strigat: — „Mai pasează, mai, și unui coechipier, că n'o fi foc"; altul, cu capul spart de o lovitură primită, a fost consolat cu un: — „Săracu' l-a lovit la cutia cu minte".

Vocabularul utilizat atât de gălăgios de către spectatorii sportivi e foarte pitoresc, variat și plin de haz.

In loc de cap, se spune „Vasilcă" (prin analogie cu capul de porc, purtat de colindători de Sf. Vasile), în loc de coaste, surcele; dinții sunt „fasole", sângele „borș", picioarele „cotonoage", ochii, „felinare", etc. etc.

Domnul Barbu Lăzăreanu ar putea să alcătuiască o broșură întreagă „cu privire la... vocabularul sporturilor". Dar cuvintele sunt însoțite și de gesturi.

Spectatorul sportiv se agită, se scoală în picioare, se sbate; vorbele și strigătele nu-i sunt suficiente pentru exprimarea părerilor și sentimentelor sale.

Sticle de limonată, scânduri, ziare vechi, cartofi, ouă clocite, etc., sboară pe teren.

Brutalitățile unor jucători și inabilitățile sau hotărîrile injuste ale arbitrului ațâță la culme îndârjirea norodului sportiv, care are oroare de... arbitrar și care nu tolerează alterarea jocului.

Când furia e la culme, spectatorii turbați irump pe terenul de joc și... vai de pielea jucătorilor antipatizați sau a bietului arbitru.

Ne amintim cu toții că 'n toamna aceasta, la matchul A.C.F.R.-Venus, dela Brașov, s'au tras și focuri de revolver, iar echipierii Chinezului au trebuit s'o șteargă.... englezește după matchul disputat cu teamul brăilean D.U.I.G. pentru a nu fi maltratați de „suporterii" fanatici ai acestuia.

Apucăturile acestea sud-americane ale spectatorilor sportivi au făcut ca societățile de asigurare să mărească primele plătite de asigurații sportsmeni și mai ales de arbitri.

Aceștia, dacă nu reușesc să țină jocul în mână și spectatorii în frâu, nu scapă cu fața curată.

Un prieten al meu, arbitru de football, îmi povestea că maică-sa, când îi dă fluierul înainte de a pleca să arbitreze vreun match, îi spune: — „Să vii, băiatule, cu el, sau fără el, numai să vii sănătos"; neimitând pe mamele spartane, care, înmânând scutul feciorilor lor, care plecau la luptă, le urau să vie cu el sau pe el (învingători sau morți). Insă pe vremuri, chiar și spectatorii teatrelor, atât de cuminți acum, erau mai sgomotoși. O piesă nouă, care rupea cu o tradiție respectată și intrată în gustul public, provoca scandaluri, iar autorul și actorii erau fluierați.

Cine nu știe de cele două „bătălii" între clasici și romantici, provocate de drama Hernani a lui Victor Hugo!

Când piesa era slabă, sau prost jucată, publicul manifesta sgomotos, fluierând și svârlind, — ca și sportivii de azi — cu resturi de alimente, cu ouă clocite și diverse alte „proectile", în actori și autor.

Chiar și 'n ziua de azi, prin America Centrală și de Sud, spectatorii teatrelor reacționează uneori violent, împotriva jocului actorilor și cântăreților. Se pot ceti acolo, pe pereții localurilor de spectacole, avize cu următorul conținut respectuos și spiritual:

„Direcțiunea roagă pe d-nii spectatori să nu tragă în artiști; fac și ei ce pot".

Dorința noastră, însă, este ca și la spectacolele sportive, publicul să aibă aceeaș atitudine cuviincioasă și civilizată ca la reprezentațiile teatrale și muzicale din Europa și din America de... Nord, și să nu mai lovească pe jucători sau pe arbitri, căci... fac și ei ce pot.

L. DONAR

In sezonul literar 1937 — 1938 va apărea în editura „Adeverul"

„FEMEIA DE GHIAȚĂ"

de L. LEONEANU

Un roman în care autorul tratează o temă de dragoste—unde cei doi eroi, unul sentimental și celălalt realist, prezintă subt noi aspecte, drama amorului și a căsătoriei

trului ațâță la culme îndârjirea noro-

NOU! Citiți:

Și când veți închide cartea, veți fi, ca și eroul ei, un biet îndrăgostit ce-și plânge dragostea pierdută.

AZI în „ROMANELE CAPTIVANTE"

La chioșcari, librari și în gări.

PROCESELE LUI TITU MAIORESCU*

Depozițiile pedagoagelor Școlii centrale și ale martorilor

Din răspunsurile la interogator ale acuzaților și depoziția Olimpiei Gross, directoarea Școlii Centrale de fete, am văzut cum s'au petrecut lucrurile. Acolo unde s'au constatat contradicții, le-am relevat.

Punctele de acuzare susțineau că nu e vorba numai de o faptă care ar privi exclusiv moralitatea lui Titu Maiorescu și a guvernantei Emilia Richert, ci de un întreg scandal care a aruncat o mare pată asupra întregii școli și de care ar fi avut cunoștință și l-ar fi tolerat și directoarea școlii. Iată de ce am văzut-o depunând în fața președintelui de tribunal.

Mai mult: martorii care au trimis scrisori ziarului „Tribuna Română", de care s'a folosit acuzarea, au arătat că și pedagoagele școlii duceau o viață incompatibilă cu misunea pe care o aveau de îndeplinit în internat, ieșind noaptea din internat și petrecând în oraș până la ore târzii. Iată de ce le vedem și pe ele în fața președintelui de tribunal, în zilele de 10 și 11 Noembrie 1864 chemate fiind să dee relațiuni nu numai asupra propriei lor purtări în internatul de fete, dar și asupra celor ce știau referitor la purtarea acuzaților.

Pedagoagele interogate sunt: Ecaterina Atanasiu, în vârstă de 16 ani, Ana Costin de 16 ani, Antonia Grofsca de 26 ani și Elena Aliman, de 16 ani.

Asupra primelor trei, n'avem nimic caracteristic de observat, răspunsurile fiind invariabile aproape, parcă dinainte ticluite: „știu că d. Maiorescu da lecții în pensionat și se ducea când la d-na directoare, când la d-ra Richert..." *Sau:* „vine la orele 6 și se duce la 7 și mult 7.30, o singură dată au stat până la 10 ore la d-ra Emilia Richert...." *(E vorba de vizita lui Maiorescu la pensionat în ajunul plecării la Berlin, spre a aranja chestiunea pianului).*

In privința purtării lor personale, toate neagă faptele care li se impută: niciodată n'au părăsit internatul singure. Ana Costin confirmă depoziția directoarei cu privire la vizita pedagoagelor la părintele Ionescu: „am fost de câteva ori în casa păr. Ionescu, însă această mergere a fost în regulă căci d-na Zmaranda Ghidionescu venind la d-na Directoare a luat învoire ca să mă ia cu Domnia Sa să mă ducă la Păr. Ionescu. M'am dus cu Dumneasa ziua, am stat acolo de m'am distrat, până la 11 ore și tot cu Dumneaei m'am înturnat și conduita mea niciodată nu s'a compromis..." *Lucrul acesta e confirmat și de pedagoaga Antonia Grofsca.*

Până aici, așa dar, nimic deosebit: acuzații s'au apărat susținând un anumit punct de vedere, martorii de până acum au venit și au confirmat.

In desfășurarea cercetărilor, la un moment dat însă, intervine ceva care complică lucrurile. Este depoziția pedagoagei Elena Aliman.

La prima întrebare, răspunsul ei nu se deosebește mult de acela al colegelor sale:

„Răspunsul meu este acesta: cunosc că d. Maiorescu vine în pensionat de predă lecții de limba română la gramatică pela 6 ore și se duce pela 8.30. Știu că după finirea lecțiilor d-l Maiorescu stă la D-ra Richert de ia dulceață după invitarea D-nei Directoare, în să nu pot lămuri pentru totdeauna când ieșea d. Maiorescu căci nu era treaba mea ca să observ, de câteori am făcut revizii prin secții cu D-ra Richert nu am aflat acolo pe d. Maiorescu, revizia o făceam pela 10-11 ore.

Mai declar că pedagogile și elevele nu ieșau nopțile în oraș; vreo câteva pedagoage, Costin, Dumitriu se duceau la părintele Ionescu însă ziua și se înturnau pela 10-11 ore, dar niciodată singure".

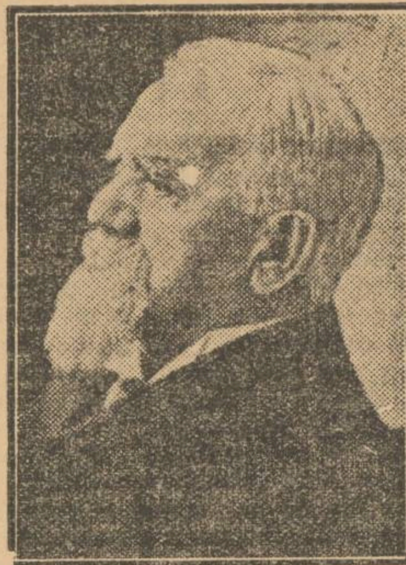
Din următoarea întrebare și răspunsul pe care-l dă Elena Aliman, se pare că atitudinea dela început a pedagoagei a fost dictată de alte considerente decât slujirea adevărului. Prin întrebări meșteșugite — probabil — președintele tribunalului a făcut-o să aducă mărturisirea că până acum a ocolit adevărul.

„Fiindcă D-v. ați arătat acum că sunteți căită că nu ați arătat adevărul de rândul trecut motivul că v'a fost frică de Directoare în privire că vă aflați în internat.

„Judecata vă îndeamnă că dacă precum ziceți știți alte lucruri pe care nu le-ați spus din frică apoi să nu aveți nicio îngrijorare despre nimic și să mărturisiți adevărul pentrucă pentru siguranța D-voastră se va lua măsuri și nu vei fi nicicum persecutată de nimic".

Asigurările fiind date, Elena Aliman, de astădată, răspunde:

„Deși prin depunerile mele de mai sus am tăgăduit și nu am arătat adevărul însă aceasta este pentrucă eu sunt străină și n'am niciun azil decât la Pensionat și m'am temut că dacă voi spune alevărul să nu fiu persecutată de Directoare. Acum însă când n'am putut mistui în mine ca să nu arăt adevărul și având încredere în guvern că nu mă va lăsa să fiu persecutată și să-mi compromit viitorul, declar că opiniunea mea și a tuturor elevelor a fost și este că între d. Maiorescu și d-ra Richert au existat relații de amor, am auzit dela mine din odae cuvinte de amor întrerupte, dovadă că arătările mele sunt că de mai multe ori observând pe D-ra Richert că scrie

în salon ceva mi s'a aprins curiozitatea mea și a D-rei Atanasiu ca să vedem ce scrie și așa în lipsa D-rei Richert am apucat acele scrisori și am văzut că erau declarații amoroase, am luat o foaie din ele și se află acum în bisactea la D-ra Atanasiu, de se caută se află îndată.

„Vă rog dar să luați măsurile ce veți socoti de cuviință pentruca eu să nu fiu persecutată pentrucă am mărturisit adevărul.

„Adaog că D-l Maiorescu stă în odae la D-ra Richert până târziu, însă cât stă nu pot preciza căci noi ne culcăm și D-na Directoare însuși ne-a spus să ne culcăm să nu facem vorbă, ca să nu auză D-l Maiorescu.

„Am mai văzut pe D-l Maiorescu că se plimbă în grădină cu D-ra Richert.

„Adaogă că la cuvântul în paranteză să se înțeleagă D-ra Emilia. Această zicere a D-rei Emilia ca să nu facem huit ca să nu audă D-l Maiorescu, căci elevele știau toate că D-l Maiorescu era acolo".

Urmează depoziția din 13 Noembrie a lui Alecu Călinescu, fostul fecior în casa lui Maiorescu, propus martor de aceasta și a Catincăi Codreanu, una din persoanele care a adresat scrisori ziarului „Tribuna Română", *pe care le redăm în întregime:*

„Mă numesc Alecu Călinescu, în vârstă de 24 ani, meseria *fecior* pe unde găsesc, locuesc în Iași despărțirea a III-ia în casa cuserii unde am să locuesc până la finirea priocesului, ruds în Iași am numai pe mama mea.

„Arăt adevărul că eu am fost serv la Dl. Maiorescu și am ieșit la 15 Iulie anul acesta, auzind din unii și alții că asupra D-lui Maiorescu s'ar fi răspândit mai multe vorbe că ar fi comis un scandal în școala de fete eu m'am dus la Dl. Profesor Bumbăcilă și i-am spus că mă mir cum lumea vorbește asemenea vorbe contra D-lui Maiorescu când eu știu că D-sa nu este vinovat căci niciodată n'a lipsit nopțile, totdeauna venea acasă pe la 9 și 10 ore și numai când se ducia cu cucoana la tiatru sau petreceri stătiau mai mult.

Eu atâta am vorbit mai mult nu știu nimic și nici cunoscu ce va fi făcut Dl. Maiorescu.

(ss) A. CALINESCU"

Catinca Codreanu declară:

„Mă numesc *Catinca Codreanu* sunt de 23 ani gospodăria casnică, rudă am numai pe copila mea, locuesc în casă cu cuscrii, unde am a sta până la finele procesului.

„Toată cunoștința ce am avut în cazul ce sunt întrebată am mărturisit-o pre larg prin protocolul ce am dat la Dl. procuror al curței criminale și scrisoarea redacții „Tribuna" este a mea dovadă nu am alta decât cele ce am produs prin menționatul protocol adaog numai despre scandalul din Pensionat are cunoștință și D-ra Profira Averescu, ccare mi-a spus asemenea. Mai mult nu știu nimic și pentrucă sunt femee săracă și bolnavă vă rog să mă lăsați în nesupărare.

(ss) C. CODREANU"

In numărul viitor vom da și depozițiile persoanelor care au dezlănțuit scandalul, prin lansarea unor acuzații atât de grave.

MIH. POPESCU

*) Vezi „Adeverul literar" Nr. 879, 880, 881, 882, 883, 885 și 886.

Conferințele săptămânii

Laboratorul intim al creației literare

Marți 23 Noembrie a. c., d. Barbu Lăzăreanu a conferențiat la Asociația titraților „Unirea" despre: *„Laboratorul intim al creației literare"*.

Conferențiarul a expus felul în care Eminescu și B. P. Hașdeu și-au creat poezia. Făcând unele incursiuni în vasta operă a poeților, d. Lăzăreanu a înfățișat auditoriului: rima eminesciană și ritmul poeziei hașdeiene. După ce aduce ca exemplificare a platitudinii stanțe din poeții care l-au precedat pe Eminescu, arată cum noutatea adusă de el în poezia română n'a făcut să se prăbușească glorii ci a făcut să nu mai dăinue mulțumirea comodă față de lucrul aflat la întâmplare ori pe calea celei mai ușoare sforțări sau chiar a lipsei de efort.

Rima eminesciană — spune vorbitorul — a fost *construită* de poet, se înțelege, și de dragul împerechierilor finale. La aceasta el a ajuns prin cunoașterea și cumpănirea a mii de vocabule și forme ale cuvântului. Astfel a luat naștere vasta frescă a rimelor pe care o aflăm în Dicționarul postum al marelui creator. In legătură cu aceasta, d. Lăzăreanu citează câteva rime într'adevăr surprinzătoare. Pentru a dobândi cât mai multe și mai variate asemănări de sunete în versul romănesc, Eminescu a recurs la asemenea alăturări: *Profèsor* care să rimeze cu *bătè-s'or*, sau *Mircea* cu *mă mir ce-a*. Pe drept cuvânt — adaogă conferențiarul — că i se poate atribui lui Eminescu calificativul de arhi-milionar al *consunanțelor*, deoarece până la dânsul nici un poet n'a recurs le explorarea domeniului rimei pe suprafețe mai întinse, ceea ce nu înseamnă că s'a oprit la *suprafața* rimei; ci chiar și *în adâncime* a căutat să meargă, spre a afla râvnita împerechere de cuvinte din finalele fiecărui vers.

Conferențiarul citează apoi, ca să-și ilustreze expunerea, versurile din Scrisoarea II:

Cu murmurele lor blânde,un izvor de horum harum,
Câștigând cu clipoceală nervum rerum gerendarum
Cu evlavie adâncă ne'nvârteau al minții scripet,
Legănând când o planetă, când pe-un rege din Egipet

și se întreabă dacă primele distihuri nu sunt cumva un rezultat al pregătirii pentru o încorporare în rima românească a unor expresii și forme latinești, sau dacă versurile sunt pur și simplu o reminiscență din Goethe. Fiind vorba și de eterogenitatea rimei uneori, d. Lăzăreanu amintește alte împerecheri aducând modele: *a giorno—Livòrno, alandala-ab ovo ad mala,* în care termenii italieni și latini ies din sfera idiotismelor locale. Astfel cuvintele străine sunt puse în circulație de Eminescu în poezia românească, alăturea de altele autohtone sau scoase de prin vechile bucoavne bisericești. Acest lucru — subliniază d. Lăzăreanu — e o mare și binecuvântată îndrăzneală.

Până și în jurul numelui său marele poet a căutat să scoată tot felul de efecte ritmice și ritmate. Astfel el nu întrebuințează numai pe *Mihaiu,* care se împerechează în versurile sale cu *ceaiu, pospaiu* și *vătraiu;* ci și forma *Mihail* care se află în tovărășia următoarelor nume: *Till* (Buhoglindă), *Cyrill, Rafail* și *Israil*.

Mai departe, vorbitorul analizează postumele lui Eminescu și arată cum marele tehnician, în poezia care începe cu strofa:

Dintre sute de catarge
Care lasă malurile
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile?,

a întrebuințat o cascadă de rime mai puternice decât dactilele, întru cât silaba accentuată în versurile 2 și 4, este pro-ante-penultima și trece, după aceea, dela cadența molatecă, lâncedă a poeziei „O fată tânără pe patul morții" de Bolintineanu, la ritmul desăvârșit al elegiei „O! mamă, dulce mamă"

Ca noutate de ritm, conferențiarul dă poezia „Gaudeamus" a lui B. P. Hasdeu; lămurește că stihurile stanțelor din această bucată sunt alcătuite din *anapeste* adică din *dactile întoarse,* prin care, în loc de un ritm al saltului în adâncuri sau al căderii, ni se dă un ritm al ascensiunii, și citează versurile:

Când o fi ca să duceți la criptă,
Nu pe mine — căci eu nu mă las! —
Dar pe vasu'mi în care-i înfiptă
Cea făclie sclipind din cel vas
O senină
lumină
pe-un ceas,

...Aș dori să văz fețe frumoase
Și s'auz împrejuru-mi cântând:
„A scăpat o simțire din oase
„Printre glume
din lume
plecând!"

Incheind, d. Barbu Lăzăreanu relevă că acesta este un ritm cum nu se putea altul mai nimerit pentru testamentul acelui bard, transfigurat în cântecele lui de chiuiturile populare, de revărsările de viață care îi asaltează sufletul, atuncea când el își închipue că va fi eliberat prin moartea corpului chinuit și care visează că *dincolo* îl așteaptă duhurile celor ce-au fost.

S. PODOLEANU

LIMBA NOASTRA

Cu reluarea publicării articolelor pentru îndreptarea limbii, în ziarul Universul, au reînceput şi polemicele între specialişti şi cum *limba* nu e *matematică*, fiecare specialist având dreptul să aibă părerile lui proprii, ciocnirea mai mult sau mai puţin violentă ce va rezulta din aceste polemici, va putea, poate, să amuze pe cititori, dar nu va fi, de sigur, în stare să îndrepte limba.

„Forma în literatură, zice d. Pisani, e limba, aşa cum o vorbesc cei mai aleşi fii ai unui neam". Foarte bine; dar cine sunt aceşti fii aleşi şi cine are competinţa şi dreptul de a-i alege?

După Frédéric Damé, operele lui Bolintineanu, Alecsandri, Alexandrescu şi Eminescu sânt pline de neologisme (DR pag. 13), deci după teoriile d-lui Pisani, autorii lor n'ar merita nici o consideraţie.

Frigurile de „îndreptare" a limbii, au mai bântuit şi altă dată la noi, fără nici un rezultat de altfel, căci o limbă vorbită nu se îndreaptă prin articole răzleţe de ziar. Limba are viaţa ei proprie şi e supusă unei evoluţiuni naturale, care e independentă de părerile personale ale îndreptătorilor, căci dacă ar fi altfel, gramaticile n'ar fi pline de tot felul de excepţiuni şi am fi incapabili să pricepem cum, de exemplu, Romanii au putut din *fero*, să ajungă a scoate un *tuli* şi un *latum*.

Cât timp limba trăeşte, ea se hrăneşte întocmai ca o plantă, iar hrana ei o formează neologismele. Mestecarea acestui aliment formează ceia ce d. Pisani numeşte *„pocire"*, iar digestiunea se manifestă prin eliminarea cuvintelor şi locuţiunilor care nu mai plac, în schimbul neologismelor primite.

Mestecarea poate fi, eventual, ajutată de literaţii şi filologii timpurilor, al căror rol e să „fasoneze" limba. Trebue însă ca aceşti savanţi să intervie la timp, căci colaborarea lor nu e indispensabilă şi odată efectuată, mestecarea devine definitivă.

Neologismele, odată intrate, se propagă, graţie ziarelor şi mijloacelor de comunicaţie actuale, cu iuţeala vântului.

Acum vre-o 40—50 ani, un mănunchiu de literaţi de valoare, s'au străduit şi ei mult timp să gonească neologismele care începuseră să năvălească în limbă, dar n'au putut face nimic, deşi situaţia de atunci era mai uşoară ca cea de acum. Ca organ de execuţie, se găsea printre ei, un francez încetăţenit, doctor în litere, şi cunoscând la perfecţie limba românească veche şi nouă.

Acesta era Frédéric Damé, autorul cunoscutelor dicţionare francezo-român şi româno-francez. Cum aceste dicţionare vor interveni des în citaţiile mele şi pentru ca cititorii să mă poată uşor controla, însemnez pe cel dintâiu cu DF (ediţia din 1900) şi pe al doilea cu DR (ediţia din 1905).

Ce voiau aceşti literaţi? Acelaş lucru ca cei de azi: *păstrarea intactă a limbii strămoşeşti*. Cum au procedat ei? La fel ca cei de azi, luând atitudine răsboinică contra neologismelor.

E curios însă, faptul că, atunci, ca şi azi, *neologism părea să fie sinonim cu franţuzism*. Lupta nu s'a dat contra neologismelor, în general, ci numai contra franţuzismelor.

In dicţionarele lui Damé sunt însemnate cu (ne) adică neologism, numai cuvintele care păreau importate din Franţa. Toate celelalte străinisme sunt recomandate ca cuvinte *„curat româneşti"*.

Cuvinte de origină germană ca: *musai, gheşeft, chelner, cozondraci, ghevent, vinkel*, etc., sau de origină maghiară ca: *viteaz, slugă, pahar, nădrag, scrin, beteag, călăuză, lacăt, lanţ*, etc., sunt considerate în DR şi DF ca cuvinte *„curat româneşti"*.

Aceiaşi mărinimie se constată şi faţă de vorbele slave. Cuvântul *vreme* de exemplu, este totdeauna indicat în locul latinescului *timp*. In fine, cuvintele şi locuţiunile barbare, datorite influenţei nenumăratelor încălcări de barbari ce a trebuit să suferim în nenorocitele timpuri medievale, sunt toate trecute ca *„adevărat româneşti"*. O bună parte din ele au căzut, de mult în desuetudine; totuşi dicţionarele lui Damé le-au conservat cu religiositate. Iată câteva eşantilioane din aceste expresiuni, care umple o foarte mare parte din DF şi DR:

Zarif; ghizdav, ferches, sarjoacă, floancă, folfăilă, plocon, soroc, marafet, a ticlui, puşlama, ţincălău, căcălău, racilă, adiafor, abitir, meteahnă, a scormoni, a descotorosi, a cocoţa, a cocoloşi, gocemite, coşcogea, patalama, tejghea, teşcherea, carvasara, cohală, sdrinc, aghios, caldarâm, pesches, năpârstoc, a ghigoşi, a se cocoroşa, iabaşa, jivină, baştină, işală, chiverniseală, falaitar, năframă, a se cioşmoli, boacă, etc. etc.

Expresiuni de felul acestora, urmează să conţie, în mod exclusiv, după alungarea neologismelor latine, limba *„curat românească"* visată de îndreptătorii noştri, trecuţi şi prezenţi.

Limba noastră actuală este, în concepţia lui Damé, un *„affreux jargon fait de mots français, travestis en mots roumains"* (DR pag. 15). *„Un jargon franco-român"*, zice d. Pisani.

Pe când limba dorită de Damé, adică cea veche, cea plină de vorbe ca cele mai sus citate este, după aprecierea lui: *„douce et mélodieuse dans les poésies populaires, riche d'expressions et de formes dans les conteurs comme Creangă, grave et noble dans nos vieilles chroniques"* (DR. pag. 14).

Iată câteva din exemplele date de Damé, în DR pag. 9, 10,11, pentru a-şi lămuri mai bine, teoriile:

Dânsul recomandă *iubire* în loc de *amor; cinste* în loc de *onoare; de vreme* în loc de *timpuriu:* a stăpâni în loc de *a poseda;* etc., adică alungarea sistematică a vorbelor latine din limbă, în favoarea celor de origină barbară.

In pornirea sa contra franţuzismelor, Damé traduce vorba franceză *dyssenterie* prin *cacă-sânge*, iar vorba *poltron* prin fricos, codaciu şi *cacăfrică* (DF pag. 167 şi 370).

Pentru a evita un latinism şi în special un franţuzism, dânsul recurge, fără ezitare, la tot felul de perifraze, de exemplu: *care trebue ales mai întâiu*, în loc de *preferabil;* care nu poate păcătui, în loc de *impecabil; vrednic de slavă*, în loc de *adorabil: a însemna numărul*, în loc de a *numerota;* (DF pag. 337, 259, 17, 330).

Atitudinea aceasta se explică uşor prin naţionalitatea franceză a lui Damé. In timpul lui, România era socotită în Franţa ca o mică ţară barbară şi incultă a Orientului. Prezenţa cuvintelor cu rădăcină latină şi în special a franţuzismelor, a putut jigni mândria francezului; de aci, dorinţa lui neînfrânată de a alunga aceste cuvinte din limba unui popor nedemn de ele.

Mai greu de înţeles este atitudinea literaţilor noştri, cari nu aveau aceleaşi motive ca să se solidarizeze cu el. Ciudata lor atitudine n'o pot explica de cât în felul următor. Tineretul nostru din generaţiunile trecute nu mergea numai la Paris ca să studieze. Mulţi tineri erau trimeşi în Germania, în Italia, în Elveţia, şi chiar la Viena. Toţi reveneau în ţară cu buzunarele pline de neologisme; dar din aceste neologisme, numai franţuzismele prindeau rădăcină în ţară la noi, graţie puternicului nostru instinct de rasă. Pe atunci însă, Germania a tot puternică, avea o influenţă politică şi economică covârşitoare în România. Ea vedea, cu nelinişte, cum influenţa franceză câştiga necontenit teren la noi, şi un fel de cuvânt de ordine a trebuit să circule printre susţinătorii germanismului, spre a se boicota tot ce venea din Franţa. Numai aşa îmi pot explica faptul că, singure franţuzismele, erau alungate, cu furie, dintr'o limbă, în care, timp de secole, se introduseseră, în libertate şi în mari cantităţi, tot felul de neologisme ne-latine.

De introducerea franţuzismelor, Damé făcea vinovaţi pe jurişti, pe medici, pe ingineri, pe ziarişti, pe foiletonişti şi pe traducătorii romanelor populare care apăreau pe atunci în fascicole periodice şi erau scrise *„le plus souvent par des jeunes gens qui savent aussi peu le roumain que le français"* (DR pag. 9). Influenţa acestora din urmă a fost neînsemnată. Ei erau în general tineri fără cultură serioasă, care scriau sau traduceau prost, şi atâta tot. Par'că azi toată lumea scrie bine? Oare ziarele sunt, toate, bine scrise?

Cât pentru juriştii, medicii şi inginerii care veneau din străinătate pentru a răspândi cultura apuseană într'o ţară unde domnea încă întunerecul, ei erau obligaţi să se servească de termeni care nu existau în limba noastră şi se vedeau siliţi să întrebuinţeze, *tale quale*, vorbe străine.

Ce făceau în timpul acesta literaţii şi filologii noştri? Ce făcea Fr. Damé? Al lor ar fi fost rolul de a prepara, împreună cu specialiştii technici, cuvintele noi ce urmau a fi introduse; *„les néologismes nécessaires"* cum spunea Damé. Dar precum spuneam mai sus, aceşti savanţi nu apar de cât după ce neologismele s'au încetăţenit de a binele.

Oare d. Pisani de ce nu s'a interesat, şi D-sa, la timp de introducerea noilor cuvinte pe care marele răsboiu trebuia fatalmente să le aducă?

D-sa vedea foarte bine cum se introduceau fel de fel de sporturi, cum construcţiunile se executau pe alte baze, cum obiceiuri noi se creau în toate direcţiunile. Dacă d-sa şi colegii d-sale, s'ar fi interesat de lipsurile literare ale epocei nu s'ar fi introdus, la întâmplare, şi de primul venit, o mulţime de expresiuni ca *blokhaus, garsonieră, antrenament, filodormă, ecran, matineu*, etc.

In definitiv, ce s'a ales din munca şi din sbuciumul lui Damé? Indreptarea a limbii, aşa cum o înţelegea el, a dat greş. O spune el singur, cu amărăciune şi fără înconjur. Toţi miniştrii care s'au urmat la Ministerul Instrucţiei publice, i-au promis tot concursul, dar nici unul nu şi-a transformat promisiunea în fapt. (DF pag. 7 şi DR pag. 16). Era şi natural. Ar fi trebuit, înainte de toate, ca *toate* administraţiile publice şi private din *întreaga* ţară să-şi schimbe *de-odată* imprimatele, formularele, legile, decretele, ordinele şi întregul limbagiu în care erau deprinse să se exprime.

Ca ministru de justiţie, Disescu a cerut Parlamentului să nu voteze de cât legile redactate corect româneşte: *„Il n'a pas eu gain de cause, et l'on continue à émettre des décrets et á promulguer des lois rédigés dans la langue la plus épouvantable qu'on puisse imaginer"* (DR pag. 8).

Această limbă *„epouvantable"* nu e alta decât limba vorbită azi!

Despre limba franceză, Damé zicea: *„En France, ce sont les grands traducteurs du XVI-e siècle qui jetèrent les fondements de la langue française, que les illustres écrivains du XVII-e siècle anoblirent, que les salons nuancèrent à l'infini et que le XVIII-e siècle porta à sa perfection"*. (DR pag. 8).

Această limbă *„perfectă"* este astăzi împestriţată cu tot felul de englezisme, iar uriciosul dialect popular numit *„argot"*, pe care acu 40 ani în urmă, nu îndrăsneau să-l vorbească de cât lucrătorii şi studenţii, e pe cale să se instaleze temeinic în literatura franceză serioasă. Limba îşi trăeşte viaţa! Mi-aduc aminte ce geloasă era falnica Germanie antebelică de limba ei. Imposibil să pătrundă un cuvânt străin într'însa!

Se germanizau şi termenii technici internaţionali. Aşa în Chimie, pe când toată lumea zicea *Hidrogen, Oxigen, Azot*, germanii ziceau: *Wasserstoff, Sauerstoff, Stickstoff!*

Astăzi cărţile şi jurnalele germane sunt pline cu franţuzisme, ca *Interessant, elegant, Konversation, pikant, prekär, Position, Schançen, Variante, moderne Methoden, Reklamation, Rebellion, Konferenz, Solidarität, Konjunktur, Qualität, etc.*

Quantum mutatus ab illo...!

Şi îndreptătorii noştri ar dori să ţie pe loc limba ce vorbeau cronicarii!

S'a mai dat, pentru a justifica această ciudată pretenţie, şubredul argument, că se crează o limbă pe care ţărănimea n'o va mai înţelege.

Acest argument nu mai poate fi invocat azi, când ţăranii învaţă carte, fac politică şi citesc ziare ca şi orăşenii.

Să părăsim acum pe Damé şi pe colegii lui şi să vorbim puţin de noi şi de limba pe care trebue s'o vorbim, noi.

Nu cred să fie vre-un român care să conteste origina noastră latină. Proba o fac numeroasele cuvinte latine ce păstrăm încă într'o stare de puritate remarcabilă, deşi timp de secole am fost obligaţi să suferim influenţele rău făcătoare ale celor mai sălbateci barbari ce a putut produce Pământul. Avem chiar vorbe mai bine păstrate ca în Italia şi Franţa. Aşa de exemplu verbul latin *rogare* pe care noi l-am păstrat intact, a fost transformat de Italieni în pregare şi de Francezi în prier.

Dar lăsând la o parte limba, care, în decursul atâtor secole, nu putea să nu sufere transformări radicale, avem instinctul nostru de rasă care ne atrage cu o forţă iresistibilă către latinitate. Aşa se explică cum neologismele de origină latină, sunt singurele care s'au răspândit uşor şi persistent în ţara noastră; aşa se explică insuccesul acţiunii îndreptătorilor de care am vorbit mai sus; aşa se explică cum, deşi supuşi orbeşte influenţei Germaniei, n'am ezitat un moment, în 1914, de a ne alătura de fraţii noştri de rasă; aşa se explică şi rezistenţa ce opune azi naţiunea română încercărilor ce se tot fac de a alunga din limba noastră, cuvintele latine şi a păstra pe cele mongole, tătare, maghiare, slave, turceşti.

Nu sprijin şi nici măcar nu admit răspândirea expresiunilor ca: *mi-am ratat viaţa; am eşuat la examen; m'am ampresat să-l anghiolez de importanţă*, etc., etc.; dar între un cuvânt latin şi unul mongol, slav sau turcesc, eu cred că un bun român trebue să prefere pe cel d'ântâiu. Nu poate încăpea îndoială, că nesuferitele cuvinte barbare, de cari este plin vocabularul lui Damé, au fost la rândul lor neologisme, care au pătruns, în timpuri nedefinite, în limbă şi i-au dat o formă care nu poate fi definitivă.

Nu zic că trebue să înlocuim, înadins, toate vorbele ne-latine cu altele latine, dar nu înţeleg nici prigoana aceasta, special îndreptată contra franţuzismelor, azi, când ele s'au instalat solid în limba noastră, fără ca d. Pisani şi colegii D-sale de specialitate, să fi cercat, la timp, să le oprească sau să le „fasoneze", conform cerinţelor limbei. Această abţinere a avut ca urmare, divergenţe de păreri asupra condiţiilor de primire a acelor cuvinte, care reveneau la matcă, îmbrăcate în haine franţuzeşti şi aceste divergenţe vor mai dura, poate, mult timp, de vreme ce fie care specialist vrea să aibă, singur, dreptate şi nu se prea ţine seamă de cerinţele cuviinţei discuţiilor obiective.

Divergenţele acestea n'ar trebui, însă, să îndreptăţească pe nimeni să defaime cultura românească şi să înjosească, fără nici o sfială, învăţământul nostru public, tratând, în gura mare, de analfabeţi pe cei care sunt de alte păreri.

V. COSTIN

„Nichipercea" în lupta pentru drepturi și libertăți

Din al doilea cabinet, așa zis al „moderaților", de sub domnia lui Cuza-Vodă, ca ministru al treburilor din lăuntru în Muntenia, făcea parte și Nicolae Crețulescu, împotriva căruia, în vara anului 1859, s'a dezlănțuit o violentă campanie de presă.

Motivele? In primul rând — și asta e esențialul — liberalii progresiști, rămași fideli idealurilor lui 48, luptau împotriva moderaților care se acomodaseră situațiilor căpătate și închinaseră steagul luptelor din trecut. In fruntea acestora din urmă se găsea N. Crețulescu, care, ca ministru de interne, lupta pe toate căile să desființeze regimul de neînsemnată libertate pe care-l căpătase presa în Muntenia, datorită căruia gazetele, totuși, reușiseră să ia un avânt foarte mare, incomodând anumite situații.

Pretextele campaniei n'au fost greu de găsit. Intâi de toate le oferea biografia politică a ministrului de interne, care fusese omul tuturor compromisurilor, apoi actele de ilegalitate pe care le săvârșea, conflictul dintre minister — autoritate centrală — și municipalitate — instituție democratică, unde intrau aleșii poporului, etc.

La 24 Septembrie 1859, *„Românul"* lui C. A. Rosetti și săptămânalul de satiră politică *„Nichipercea"*, condus de N. T. Orășanu, au fost suspendate. In ziua de 29 Septembrie, în sala lui Bossel din pasajul român, a fost convocată o adunare de protest împotriva acestei măsuri arbitrare, care a fost spartă de poliție, iar inițiatorii declarați complotiști și arestați. A urmat înscenarea unui mare proces politic cu răsunet adânc în întreaga țară, cu campanii mari de presă, care până la urmă, au dus la căderea guvernului și achitarea acuzaților.

Fără a stărui aici asupra împrejurărilor în care s'a desfășurat procesul, vrem să arătăm cum a înțeles „Nichipercea" să contribue la această luptă de apărare a libertăților, luptă rămasă ca o pagină glorioasă în istoria bătăliilor pentru libertate, drepturi și demnitate omenească.

In *„Revista politică"* a lui Nichipercea de Joi 3 Seeptembrie, citim:

„Din năuntru avem cele următoare:

„Domnul Ministru din afară, a demisionat; unii zic că-și a luat congediu pentru căutarea sănătății, ruinată prin multa lucrare diplomatică. Iată consecuența de a veni cineva așa june la minister. Eu, unul, când mi s'ar propune astăzi un portofel, l-aș refuza.

„Domnul ministru de interne a primit, se zice, și acest portofel ad interim; *prin urmare, avem onoare a saluta pe domnul Vornic cu numele compus de ministru inter-estern.*

„Cititorii noștri ne vor permite a face o mică observare a noastră:

„Toți românii adevărați iubesc unirea, sau cel puțin zic c'o iubesc. Ei bine dar, pe acest principiu, pe care eu unul îl ador, aș îndrăsni, cu voia dumneavoastră, a propune și unirea portofoliurilor în mâna unui singur ministru. Și aceasta din două punturi de vedere: întâi, că am scăpa de nebuneasca convoatisă, de gelozie, de pismă, de intrigi, de desacorduri, ș'al doilea, căci e mai leșne a găsi un om capabil, decât șapte. (Cât plus de valabilitate ar prezenta acest argument astăzi! n.n.) *Iar dacă ni s'ar cere candidatul nostru, fără lingușire, o mărturisim, că am recomanda pe onorabilul doctor în medicină și hirurgie, domnul N. K., care promite două avantaje, unul politic și altul științific; dacă în cel dintâi nu va reuși, cum e probabil, sântem siguri că vom trage un profit din cel de al doilea, fiind anul foarte bolnăvicios.*

„Mai atragem luarea aminte a ministerului interior asupra grădinei publice a Cișmigiului, și-i spunem istoricește, că în orașul București, s'a făcut oarecând o grădină, cu o baltă în mijloc, care a costat pe țară câteva milioane. Această baltă s'a umplut azi de necurățenii și de nomol, lucru care nu place publicului, ci numai la două feluri de animali, bivolilor și porcilor, să ertați. Prin urmare, dacă și acestui minister nu-i place, cași publicului mocirla, să facă bine a îngriji de salubritatea orașului și a face să se curețe balta, având d'agata și o mașină cu vapor ad-hoc".

(Este vorba de mașina pneumatică „dragher", pe care ministerul o cumpărase în 1857 din Franța și o lăsase în inactivitate).

In legătură cu neînțelegerile dintre minister și municipalitate, la 12 Septembrie, „Nichipercea" scrie:

„N'avem cuvinte cu care să lăudăm pietatea și cucernicia domnului ministru de interne care e atât de religios încât ar da tot ce nu e al dumnealui celui dintâi huture dela Sfânta Agură sau dela locurile sfinte, ce ar veni cu vreo pantahuză sau cu vreo pereche de mătănii ale vreunui sfânt. Aceasta vine din aplecarea sa firească pentru cele sfinte, iar nu pentru spășire de păcate sau sacrilege. Deaceia să nu prinză pe nimeni mirare auzind de lupta dintre municipalitate și domnul ministru de interne. Patrie găsește cineva ori și unde, căci toată țara care te hrănește, și unde, după oarecare formalități te poți naturalisa, se numește patrie, dar mântuirea sufletului și spăsirea păcatelor celor de voe și celor fără de voe, unde poate cineva să o găsească? Domnul ministru dar, pe acest principiu, a luat partida călugărească, și domnii membri ai municipalității, oameni fără pietate și fără respect de cele sfinte, — căci călugării port titlul de sfinți și preasfinți, adică sfinți de cei mai sfinți decât toți sfinții, au apucat causa patriei, numai ca să contrazică pe ministru și căzură peste cap, după cum știți, bătuți de cei sfințiți".

In acelaș număr găsim următoarea informație:

„Un doctor cu diplomă, căutând zilele trecute pe un amic care pătimea de o măsea, prin minunata sa știință l'a trimis pe lumea cealaltă. Noi găsim de cuviință a i se da acestui doctor un minister pentru răsplătirea capacității sale".

La 19 Septembrie, „Nichipercea" mai reușește să scrie, pentrucă după aceasta urmează suspendarea:

„Se zice că într'un consiliu al moderaților noștri, s'a întâmplat o ceartă prea nemoderată în privința fondurilor Curierului nemțesc. (Aluzie la foaia guvernamentală, n. n.) *Cea mai mare parte din pseu-moderați strigau în contra onor. ministru de interne, care a făcut, după cum ziceau ei, din zisul ziar nu o foae ministerială generală, ci un apărător numai al portofoliurilor d-lui. Dacă aceasta o fi adevărat apoi noi credem că sau au dreptate, pentrucă sânt miniștri responsabili (pe lumea cea-altă) și prin urmare au să-și dea seama cu toții de fondurile acestea, în complect.*

După aceasta, gura lui „Nichipercea" a primit călușul suspendării, putând să reapară abia la 8 Decembrie 1859. Intre timp au avut loc evenimentele grave: adunarea din 29 Septembrie, noul regim al presei, cu măsuri preventive și cauțiune, procesul „complotiștilor" și achitarea lor.

La 8 Decembrie, *„Mai întâi de toate"*, „Nichipercea" găsește de cuviință să-și manifeste bucuria de a se vedea iar liber:

„Urlați, sbierați, strigați, lătrați, răcniți și buciumați toți și toate, anunțând lumei liberarea și eșirea iară la maidan a luminăției sale, general consul al Iadurilor în Principatele Unite, Bei-Zade Nichipercea, ilustrul cavaler al cismei celei mari și al Broaștei râioase. Iată prima nuvelă a zilei. Sântem siguri că cea mai mare parte din publicul nostru și malista, abonații care n'au plătit au uitat de tot pe adoratul lor amic afară de amabilii abonați care au numărat banii pe o jumătate an înainte, și care sufereau la partea cea mai delicată, pe când gura de ogru (mama pădurii) a poliției și a pușcăriei înghițise, ca gura iadului, pe bietul Nichipercea.

Grație sentinței onor. curți unite dela 20 Noembrie trecut, care desființă acuzațiunile prea onor. domni Agă și procuror, cum desființează soarele de primăvară castelele de zăpadă cu care se joc copiii, iară putem a da bună ziua vechilor noastre cunoștințe, însă într'un limbaj nou, numit ordonanța asupra presei.

„Dar pentrucă politica interioară de astăzi cere garanții și siguranțe morale mai multe decât altădată și mai cu seamă pentrucă dracul nu face biserici, ci puțuri ca să cadă oamenii întrânsele, s'a găsit cu cale de onor. minister interior, ca ziarul nostru drăcesc să iasă sub garanța unui om de onoare. Deaceia avem onoare a anunța printr'aceasta publicului nostru, că generalul consulat drăcesc s'a pus sub epitropia onor. cetățean Antim Grămăticescu, numit pe nemțește Schreiber, scriitor cu renume european care face cele mai bune cizme din București.

„Cât despre noua profesiune de credință a noastră, mărturisim în cuget curat că am lăsat-o în pușcărie... și la ce ne-ar mai servi încărcarea coloanelor noastre cu o profesiune de credință, când știți că moda e ca credința să se ție secretă?... Intrebați pe onor cabinet actual și vă veți pliroforisi despre aceasta".

La *„Revista politică"*, găsim:

„Cealaltă politică merge după timp: adică când e timpul geros scârțâe, când e moină se moae și când e ploae merge ca curca plouată.

„Aflăm încă că subt salteaua unui cetățean din Pitești s'a descoperit coada complotului din București dela 28 Septembrie. Trageți cu urechea, iubiți cititori și spuneți-ne și nouă, ca să vă spunem după aceia și noi vouă".

Acelaș număr mai cuprinde un articol de recapitulare a tuturor evenimentelor petrecute, intitulat „28 Septembrie 1859".

„Câte fapte memorabile n'au mai avut loc, în timp de două luni trecute, de când, onorabili lectori ai lui Nichipercea, ați fost isterisiți de plicticoasa noastră revistă politicoasă și politevsită p'alocurea! câte evenimente mari și mici și în doi peri nu s'a petrecut în politica noastră cea interioară dela memorabila zi 28 Septembrie, când Agia noastră ischiuzară și decât dracul, prinse pe ilustrul cavaler Nichipercea în mregile sale cele întinse ca o casă de păianjen.

„Ca martor mai mult decât ocular la această scenă, ca actor chiar al dramei comice dela 28 Septembrie, vă voi spune la rândul meu, deși cam târziu, (știți pentru ce?...) această grozavă întâmplare care pe mulți i-a făcut să verse lacrimi și să leșine de râs, să plângă și să râză fără a ști ce face terminând în cele din urmă prin a rămânea cu gurița căscată.

„Mai întâi însă de tot și de toate, voi să vă dau un consiliu pe care vă rog să-l urmați când veți ceti acest ziar. Ba, mă rog, voi să vă dau mai multe consiliuri și care sunt acestea:

1. Să aveți ochi de auzit și urechi de văzut, ca să nu lăsați să vă scape sensul expresiunelor, și atingerile pe departe, sub formă moderată, ce grație ordonanței ministeriale, suntem siliți să adoptăm.

2. Ceiace citiți să nu mai spuneți și altora.

3. Când cumpărați ziarul, să vă feriți de oamenii Poliției căci cumpărătorul și vânzătorul fac două persoane ce se adună pentru un sfârșit oarecare și știți că azi adunările sunt poprite.

„Acum, iubiți lectori de ambele sexe, venim la sângeroasa revoluțiune dela 28 Septembrie și la consecințele ei. Iată cum s'a întâmplat întâmplarea și cele întâmplate după acea întâmplare în care s'a întâmplat întâmplări mari, mari și mai mari.

„Vreo două-sprezece mii de revoluționari, comandați de generalul în șef Nichipercea, care-și bagă codița în toate, armați până în dinți, având și capse la pistoale, lua o sumă de alte arme tâmne și chiar condee de fier, cu care vreau să omoare și Agă și Agie și tot ce le-ar fi eșit înainte, toată această gloată revoluționară, armată cu sanguinarele condee de fier, sub pretest de a iscăli cu ele o jalbă, se adunase în sala Bosel, și baricadase și ușile și ferestrele vrând să scape, dacă nu țara, după cum zic ei, de asuprirea ministerului trecut, dar cel puțin acea sală și pe proprietarul ei, voiau, cu alte cuvinte, a înființa o republică Boseliană, adică un stat în stat.

„Dar veghetoarea poliție și bravul ei sprinten șef, luă îndată cele mai energice și omenoase măsuri; lăsă pe rebeli să se adune toți în sală, întinzându-se o cursă bine calculată, cum se face în statele cilibii și civilizate, cum se făcu bună-mi-te oare, cu ianicerii la Atmeidan, și însoțit de statul său major, compus de maiori ș. c. l., și urmat de vreo câțiva sub-ofițeri, toți cu mânile goale, afară de un singur pompier care avea o baionetă cu pușcă în vârf, și cu care a făcut minuni, bravul șef urcă scările, străbătu galeriile lungi și întunecoase ce conduceau în sală și ajungând la ușa ce se afla baricadată, văzu, în întunerec, fel de fel de fantome și umbre drăcești, cu ochi ca niște cărbuni vii și cu aripi de liliac, care fâlfâiau împrejul capului său și se repezeau din toate părțile asupră ca să-i scoată ochii.

— Aicea, copii, zise agaua, adresându-se către adiotanții săi, aici sunt lucruri drăcești, faceți-vă semnul Crucei și înainte cu Dumnezeu.

„Abia se execută ordinul, abia se făcură câteva duzine de cruci și metanii și toate fantomele și liliecii pieriră; baricadele se surpară ca un castel de cărți, ușile se deschiseră și puterea Agiei străbătu în sala întunecoasă unde se retranșaseră zavergii. Nici cea mai mică lumină nu lumina pe luminații conspiratori, afară de ochii șefului lor, care strălaceau ca cei de pisică în tăcerea și liniștea nopții. Toți jandarmii începură atunci a face la cruci și la mătănii, ca să gonească spiritele rele din prejurul lor, când deodată, mii de detunări porniră din fundul sălii asupra bravilor jandarmi: dar minune!... pistoalele nu luară foc, capsele însă toate plesniră, și jandarmii se repeziră asupra agresorilor, loviră în dreapta, loviră în stânga, poc colo, poc dincolea, până în cele din urmă zavergiii începură a sări pe ferestre, ajutați de dracul care-i proteja, și scăpară fără a-și frânge nici chiar vreo mână sau vreun picior. Insă Nichipercea care vrea să scape pe toți colegii săi, rămâind de mai din urmă, când vru să sară și el pe fereastră, fu apucat de coadă de către un șef de bașibuzuci, care prin puterea și voinicia lui, izbuti a-l trage iar în sală și a-l face prizonier. Dar ce minune minunată! sute de lumânări din fabrica de stearin a Băleanului se aprinse deodată în toate lustrele și Nichipercea se transformă în două persoane distincte, luând una chipul unui deputat anume E. Chinezu (unul din arestați n. n.), *și cea altă pe a administratorului ziarului umorist, care*

(Urmare în pag. 10-a).

Arcadie Averceenko

De ne'nțeles

Odată, într'o seară rece de 5 Octombrie 1965, aproape 50 de ani deacum înainte, Volosatov veni în vizită la Mozgleavini.

Chiar fata din casă, deschizându-i ușa, observă ceva straniu în exteriorul și în felul lui de a se purta.

Cravata i se mutase într'o parte, o butonieră dela guler i se deschisese, fața îi era roșie, ochii tulburi. Volosatov respira greu și mereu sorbea saliva ce-i atârna în colțul gurii.

— Ivan Sergheici, drăguțule! Ce-i cu dumneata?

Volosatov zâmbi șiret și amenință cu degetul nesigur:

— Iubești bărbații, șireato! Deodată te-ai muiat.

— Ce e, Dumnezeule? Ce straniu ești!

— Eu? Straniu? Minți, Stepanida! Nu-s eu straniu, ci antreul tău e straniu. De ce stă strâmb oglinda?

— Ba stă drept.

— Da? Așa? Adică mint? Adică Volosatov e un câne, car...re minte și mai mult nimic? Așa? V'ați prea îndatorat! Și asta se numește ospitalit... ospitali... N'are a face, dealtfel. Așa-a! Să scuipați în sufletul omului, de asta v'a ocupați în primul rând!...

Sifon, băiete!...

Se așeză jos și începu să plângă.

— Dumnezeule, Dumnezeule! Totul se nărue... Clădirile sunt clătinate de vânt ca niște fire de iarbă, râurile au ieșit din albiile lor, copiii s'au răsvrătit contra părinților! Lucrurile se prezintă cât se poate de prost... N'are a face! Continui mai târziu! Mario! Ce-i de făcut? Răspunde-mi, Mario, nu ascunde...

Desvăluie-mi totul, o, nu te sfii!
Un cal mai de seamă în dar vei primi.

— Tifos, — gândi camerista înspăimântată. — Aiurează.

Și fugi într'o parte, pentru a preveni pe stăpâni.

— In...ncotro! Numai peste cadavrul meu, ticăl...loaso! Ce-i? Răspunde-mi, unde-i ieșirea?

Te 'ntreb clar:
Desvăluie-mi totul, o, nu te sfii!
Un cal... indiferent care... în dar vei primi.

Stai! P... pune-ți mânile unite — așa și răspunde:

O, magii n'au frică de nici un stăpân.
Și darul de cneaz lor la ce.. la ce... la ce dracu le trebuie!

— Ai înțeles? Eh, Mario! Ce actriță voi face din tine! Intregul teatru Driuri...ri...leni va innebuni. Ai înțeles? Ascultă, Agrafena! De ce mi-e buza udă? A cui mână amicală a lăsat să cază pe ea o lacrimă cl...lară. Dealtfel, — ts...s... Nici un cuvânt despre Clara! Ce-i? Suntem geloși, Mario, nu-i așa? He... He.

După aceia Volosatov, șezând pe podea, căzu într'o adâncă melancolie. Oftă, se ridică și se târî spre salon.

— Ivan Sergheici! Scoateți-vă galoșii.

—Copilă azurie, — șopti trist Volosatov, — nu striga la mine...

Și supus, ca un copil, întinse mânile spre cameristă.

— Scoate-mă din galoși. Ia-l pe Vania în brațe...

●

Introducerea D-lui Volosatov în salon produse o mare impresie: sărută mâna stăpânului casei, bătu prietenește pe umăr pe stăpână, iar pe musafiri, două doamne drăguțe, le amenință cu degetul.

— Și voi sunteți aici, șiretelor? Dealtfel, nu vă legați. Nu mi-e de voi acuma. Veți povesti mai târziu. Mișule! Elena Mihailovna! Am treabă cu voi.

Apucă pe stăpână și pe stăpân de mâni și îi trase în ungher:

— Ascultați! Ce situație, a?

— Dumnezeule, ce-i cu dumneata, Ivan Sergheici?

— Dragilor, o situație nemaipomenită! Mi-am pierdut capul. Cât timp am mers spre voi, mă gândeam la asta.

— Ce e? Nenorocire?

— Mintea mi s'entunec..., întunec....

N'are a face! Continui mai târziu! Mă doare sufletul, prieteni! Intrebați-mă de ce? Nu-i Panteon în Rusia — iată grozăvenia!

— Ce fel de Panteon?!!!

— Unde se înmormântează! Ca la Paris. Mi-am adus aminte că n'avem și inima mi s'a răcit. Mămucă, mă gândesc, Dumnezeule! Unde ne vom înmormânta?!

Soția se uită îngrozită la soț.

— Ce-i cu dânsul? Oare s'a îmbolnăvit?

Volosatov trăgând cu urechea, începu să plângă din nou.

— Iată, vedeți — m'am îmbolnăvit! Curând am să mor. Și unde mă vor înmormânta? Poate sunt renumit, poate trebuie să zac în Panteon?! Dar Panteonul nu-i — au! Situație, a? Ce ai să spui de asta, mămucă?

— Ce groaznic! — lovi din palme stăpâna — Ivan Sergheici, drăguțule... N'ar fi mai bine să te culci...

— Ce-i? Nerușinato.... In prezența soțului îmi propui asta?... Mișule! Fii pe pace! Stâncă ! ! ! In niciun caz, doamnă. Dar, Dumnezeule! Cum mă iubesc femeile! Cum mă iubesc!!

Se adânci în fotoliu și căzu pe gânduri. Stăpânii și musafirii l-au înconjurat.

— Nu pot pricepe ce-i cu dânsul! Cravata plesni, gulerul se desfăcu... Nasul i se 'nroși și respirația-i deveni grea.

— Poate că, o fi suferit cumva o criză de nervi, zise una din doamne.

— Ce zici, dragă! Intr'adevăr presupui că nu-i chiar în toată mintea?

— Ce crezi? Ai auzit ce straniu vorbea?... Ascultă, Ivan Sergheici! Ce ai făcut?

Volosatov ridică o geană și se uită chioraș la doamnă:

— C... ce? Am turtit o pereche de borcănașe, drăguțo!

— Ei iată vedeți? Ce fel de borcănașe? De ce le-a turtit?

— Totuși, ochii îi sunt cuminți. Doar tulburi. Dar, dacă-i pneumonie?

— Se poate. Mai ales că la o astfel de boală se aiurează...

— Mămucă! — oftă Volosatov trezindu-se. — De ce nu-i Panteonul? Unde să se înmormânteze renumitul om rus?

Desvăluie-mi totul, o, nu te sfii...
Un cal vei primi... cu... cu tot ce mai trebuie la cal.

— Leolea, adă termometrul. Eu am să-i cercetez pulsul. Poate într'adevăr e ceva serios.

Când stăpânul casei luă mâna lui Volosatov, acesta se miră și zise:

— Ei, n... noroc înc'odată! Ce mai e pe la voi? Toate merg bine?

Iar când stăpâna aduse termometrul și 'ncepu a-i descheia vesta, se strâmba și refuza cochet:

— Vai ce faceți, doamnă! Lăsați-mă. Zău nu sunt de ăia. Ar trebui să vă sfiiți de străini cel puțin. Hi... hi...

Și apoi, zâmbind, șopti cu o tristă uimire:

— Ei, totuși, cum mă iubesc femeile! Cum mă iubesc! C...ca muștele. Eh, acum doar Panteonul săl construim, totul ar fi bine. Gândește, mămucă: la francezi — și Zola e acolo, diferiții Maupasani, Hugo, diferiții consomé, dar la noi, nimeni n'are grije de tine...

— Ciudat, — zise cu grije stăpânul.

— Pulsul e aproape normal, temperatura la fel... Ce să fie?

— N'ai ce face, — zise stăpâna, privind cu lacrămi la Volosatov. — Trebuie chemat un medic..

Au adus medicul.

●

Tânăr însă cu un oarecare renume, medicul găsi cazul acesta destul de rar, aproape neauzit în medicină.

— Ciudat... Temperatura și pulsul sunt în ordine. Poate că... Hm! Imi pare rău că nu sunt psihiatru. Totuși, să încercăm. Ascultă, domnule, cum te numești?

Volosatov începu să râdă.

— Vrei să faci cunoștință? Te bagi în societate de elită, șiretule. Ei, fie ș'așa! Ivan Sergheici Volosatov, îmi pare bine, luați loc, vă rog.

— In ce an suntem?

— Oare am uitat? 1965. Cinci Octombrie. Eu, frate, țin minte!

— Unde stai? — întrebă repede medicul.

— Moscovscaja 10, m... mă rog...

Medicul ridică din umeri.

— Absolut normal.

— Din gură i se simte un miros, — zise stăpâna. — Parcă ar fi băut ceva

— Băut? De ce tăceți! Inseamnă otrăvire. Incercare de sinucidere și ei tac! Ascultă, domnule, cum nu ți-e rușine! Viața-i așa de frumoasă și nimeni n'are dreptul în fața Domnului s'o curme înainte de termen! Spune ce-ai băut, să iau măsuri?

— N'am băut pe banii tăi!,... — răspunse vanitos Volosatov.

— Un caz ciulat! E demult la dv.?

— Da, aproape de o oră.

— Nu'nțeleg nimic. Cea mai slabă otravă ar trebui să-și producă efectul.

●

In salon intră băiatul.

— Mămico, bunicul vrea să vie aici! Cere să-i aduceți fotoliul.

— Ei, de ce să indispunem moșneagul?... Aici e un grav bolnav, și el...

Ușa se deschise și în salon intră bunicul, într'un fotoliu cu roți.

— Ce gălăgie-i aici? — zise el. — Ce s'a întâmplat...

— Ce gălăgie-i aici? — zise el. — Ce s'a întâmplat...

— Ivan Sergheici e bolnav, tată. S'a îmbolnăvit și nici nu știm ce are.

— S'a îmbolnăvit? Da... da... Și eu sunt bolnav. Anii mei nu mai sunt aceiași... Al șaptezeci și cincilea an. Dar, duceți-mă până la bolnav, să-l văd...

Moșneagul sbârcit și șubred se uită mult timp la Volosatov adormit. Cu încetul sbârciturile i se netezîră și privirea bătrânească se însenină.

— Cum crezi, bunicule, ce are?

Bunicul se aplecă mai aproape de fața lui Volosatov, trase cu nasul și fața i se însenină.

— Ei?

— Știu! eh, voi... copii! Oare nu v'ați priceput?

— Ei, ei?

— E beat.

— Ce-e-e?

— E beat omul, Nimic mai mult.

— Cum asta beat? Ce-i asta? Nu 'nțeleg. E ceva infect?

— După miros — cognac. Dar, de unde a făcut rost, șiretul? Smecher băiat. Și asta peste cincizeci de ani. Miroase bine! Iți amintește de tinerețile tale.

Moșneagul luă capul lui Volosatov, îl așeză pe pieptul său și trase înc'odată aerul cu nasul.

— Bine!

Volosatov ridică din nou geana grea. Se uită la moșneag.

— Noroc, bunicule.

— Noroc, nepoțele.

Și între dânșii începu o discuție ciudată, de ne'nțeles pentru ceilalți.

— Cognac?

— Da, ce crezi? Simți. Trei steluțe!

— Ai tras mult?

— Un cățeluș întreg am turtit. Ei, bunicule! Numai tu mă'nțelegi...

Căzu pe gânduri:

— Ai auzit, bunicule? N'avem Panteon. Cum îți place?

— Vom avea și Panteon, fiule. Vom avea de toate. — Bunicul își petrecu mângâetor mâna peste capul lui Volosatov.

— Bunicule! Și să fiu în sarcofag de marmoră și lumânări împrejur. Și portretul meu alături.

— Toate vor fi, fiule, vom face totul: și portretul și lumânările. Aranjăm și corul, și dricuri diferite vor fi.. Acum, însă, dormi, drăguțule. Domnul să te aibă în pază. Dormi, scumpule...

Volosatov surâse pașnic și, liniștit ca un copil, adormi la pieptul bătrânului.

— Bunicule, — întrebă medicul, — cu ce trebuie tratat?... Cum îi zice?...

— De beție? Cu nimic. Va dormi puțin și se va trezi cași cum nu s'a întâmplat nimic.

Toți au schimbat priviri pline de uimire.

— Dumnezeule ! Ce groaznică și grea boală și ce medicament simplu!!!

Spre dimineață, Volosatov s'a îndreptat.

●

Nu uitați că asta a fost în anul 1965.

din rusește de V. SPANU

„Nichipercea" în luptă pentru drepturi și libertăți

— Continuare din pagina 9-a —

poartă numirea necuratului drac Nichipercea. Amândouă aceste persoane se conduseră la grosul Agiei, chiar într'acea seară, și astfel se potoli revoluțiunea aceea grozavă care era să răstoarne lumea, acum și pururea și în vecii vecilor amin".

In sfârșit, în ajunul Crăciunului, Luminăția sa general consul al Iadurilor în Principatele-Unite, Bei-Zade Nichipercea, adresează următoarea scrisoare confraților săi conspiratori dela 28 Septembrie:

„Onorabilii mei confrați conspiratori!

„O persoană polițienească, cum am zice un brav dintr'acei ce ne arestase-ră la 28 Septembrie, mă întâmpină mai serile trecute la teatru, și mi se plânge cu parapone din unii din dumneavoastră, care nu-i răspundeți la sincerile sale salutări, și-i întoarceți spatele în lume„arătându-i mutra ca niște țâfnoși. Imi veți zice să nu-mi bag lingura unde nu-mi fierbe oala, și să nu mă fac interpretul omenilor poliției vizavi de dv. O! mă ferească Dumnezeu de una ca aceasta: numai avocatul poliției nu mă voi face... departe dela mine gândul acesta. Dar v'aș ruga să-mi permiteți o vorbă în privința aceasta, chiar pentru binele și demnitatea dv.: să ascultați un consiliu ce vă dă un confrate al vostru, ce se interesează cași voi pentru aceasta; și acest consiliu iată-l.

Să nu dați niciodată importanță oamenilor care n'au; să nu aridicați niciodată nulele la preț de cifre, puindu-le la spatele vostru, (întorcându-le spatele) căci fiecare din noi prețuește ceva.

AL vostru șef
Nichipercea

Sunt rânduri care — acum — ne fac să râdem. Desigur,și în vremurile în care au fost scrise, ele provocau râs și bună voe. Dacă adâncim însă puțin lucrurile și ne gândim prin câte jertfe au trebuit să treacă luptătorii de atunci pentru drepturile și libertățile poporului, în rândurile cărora se prenumără la loc de cinste și N. T. Orășanu, acel care se ascundea sub numele necuratului Nichipercea, veselia dispare și în fața stărilor de lucruri de astăzi ne rămâne doar un zâmbet amar. Nichipercea nu mai poate reinvia ca să-și afirme drăceasca atitudine față de cei care, ca și eri, încearcă să înăbușe libertățile.

Conștiința celor atașați ideilor de libertate și demnitate umană trebue să rămână trează. Astăzi, mai mult decât oricând, tradițiile lăsate nouă de înaintași trebuesc continuate.

ALEXEI ANTOHI

Din zilele şi gândurile mele

Câtorva obiecte vechi, rămase după moartea bătrânei, nu li se mai găsise loc în cel din urmă transport din casa străbună.

In odăile aproape pustii, cu ferestrele deschise, mai dăinuia ca o vagă amintire mireasmă de smirnă şi lumină palidă de apus, se mai răsfrângea pe vârstele colorate ale mobilei, în medalioane reliefând numai în unele locuri mărturia unei vieţi. Alături de spătarul şi mânerele unui fotoliu, cu matasa roasă şi destrămată, canapeaua fără umbră de vechime, părea a fi expresia fanteziei unei reînoiri în timp; şi, mai departe, pe luciul biuroului în stil Louis XV singur un contur aburit desena un braţ a cărui mână îşi lăsase o mai adâncă urmă, pe marginea credentei de mahon. In lumina serii, relicviile, mai stăpâne pe loc şi mai stăruitoare în a-l păstra, păreau a se îndărătnici în nemişcarea şi greutatea lor.

Fără cultul amintirii şi al bătrâneţei, smulse din casă cu tot dispreţul vechimii, lovite, caşi oamenii din alt timp, în tot ce era mai ales în alcătuirea şi sufletul lor, sub ochi indiferenţi şi mâini greoaie, ca printr'un fapt mădularele li se dislocau la rând. Un sertar mascat al biroului căzu pe dârele uscate de noroiu. răspândind, odată cu un slab parfum de levant, câteva foi de hârtie îngălbenită şi păstrată alături de un volum legat în piele şi închis cu cheotori de argint.

Anul 1855 în luna Iulie.

„DIN ZILELE ŞI GANDURILE MELE"

Sânt două săptămâni în capăt decând m'am întors dela pansion, şi-mi pare că în casa asta, cu ziduri groase şi cu ferestre mici — „Castelul", — cum i se zice clădirii alcătuită de robi şi pecetluită de vreme, sunt ca o pasăre într'o colivie de ale cărei zăbrele se isbeşte neîncetat. Adio, plimbărilor cu şcoala la mânăstirea Socola şi la Copou! Şi, pe vecie, adio, zilelor petrecute la Stroeşti, cu Smaranda şi cu Alecu, în bună voia noastră, ca nişte căprioare în fund de codru necălcat de picior omenesc.

Maştiha* îmi socoteşte timpul şi lucrul, aşa cum cântăreşte lâna oilor dela Sâmboteni; ceia ce, după socoteala dumisale, prisoseşte în colb şi scai, sânt clipele de răgaz, în care gândul că trebile, pe care mi le poronceşte, nu va fi chip să le isprăvesc la timp; rar mă mai îngăduie să cetesc, să mă plimb ori să mai cobor ghitara din cui.

Tare-i frumos colo, departe, în parc! La „Movila Miresei" e întinsă o scoarţă, nemărginită parcă şi aleasă numai în flori de câmp.

Astă noapte, ca să nu se mai vadă lumină în iatacul meu şi maştiha să nu-mi mai stingă lampa şi să mă probozească, aşa cum ştie dumneaiei, precum că aş huzuri cetind şi prefăcând ziua în noapte şi noaptea în zi, am cetit, la lumina candelei „La nuit de Mai" şi n'am mai închis ochii până au cântat cucoşii, până când la biserică a tras clopotul de Polieleu.

. . . .

Imi pare că a trecut un veac de când n'am mai avut timp să-mi ogoi setea de a spune tot ce trebue să tac şi de a-mi mai potoli clocotul din suflet. vorbind măcar cu mine însumi, dacă altora nu le pot spune ce gândesc şi ce simt.

Alaltăeri, după noaptea cu lună în care poezia lui Musset şi cântecul privighitoarei fusese'n ison dumnezeiesc, maştiha m'a trimes să văd cum scutură ţigăncile în turn şi'n pod. Dumneaei, cu părul despletit, sta culcată'n sofa şi baba Maria, după ce-i făcuse nu ştiu ce vrăji cu smirnă, cu miere şi cu păr — uitate grămadă pe masa din sofa — îngâna un cântec ţigănesc şi-i freca maştihăi tălpile şi pulpele până la genunchi. Nu ştiu de ce leac sânt toate; dar altă dată, l-am auzit pe tata spunându-i-l în greceşte. N'am înţeles. Tata râdea în barbă şi ea dădu un picior în pântecele babei, sări arsă de pe sofa, se'mpleti şi porunci să'nhame la cupeu. Spre seară, mai târziu, tata îi luă urma; şi, când se'ntoarse, i-am auzit sfădindu-se amarnic pe greceşte şi pe Maştiha am auzit-o plângând. După asta, tata n'a mai venit o săptămână pe acasă. Alaltăeri, Maştiha s'a încuiat în sofa şi o fi cetit din cărţile pe care le ceteşte într'ascuns, şi le păstrează ca pe o comoară şi după a căror lectură, se'mbolnăveşte, întotdeauna la fel. Ştia că doctorul era dus la târg şi numai pe baba Maria a chemat-o să-i descânte şi să-i dea în bobi.

Credeam că'n ziua aceia îi dădusem cu prisos birul zilnic al puterii, al răbdării şi al vârstei mele; când, după masă, în toiul căldurii, mi-a poruncit să mă duc la bucătărie ca să mă înveţe Costea cum se face belteaua de pomuşoară şi şerbetul de nufăr. Ameţită de mirosul floarei blestemate, stam afară pe prispa bucătăriei şi mă gândeam că dacă, după moarte, Dumnezeu s'ar îndura s'o prefacă'n plantă, sufletul ei numai în laur ori nufăr s'ar putea ocroti. Şi atunci, Zahanaua tatei s'ar putea întrece cu aceia a Curţii domneşti. Tata spunea eri că Smaranda se mărită cu Kalmuski şi se duc la Ţarigrad. Alecu, bietul Alecu, are să fie trimis peste hotare, în Franţa, după cum am înţeles. N'am primit dela ei nici o epistolă şi nu mă dumiresc de unde ştie tata veştile pe care mi l-a dat. Nu se poate să nu-mi fi scris prietenii mei; dar, în revărsarea Prutului, curierul şi-o fi rătăcit tolba cu epistole, ori Maştiha, căreia i se aduc toate în mână, şi care într'o zi spunea că fetele învăţate la pansion trebuie să aibă acasă numai grija lucrului şi a gospodăriei, o fi pus stavilă, împărtăşirilor noastre şi până acum, singurei bucurii în pustiul zilelor şi vieţii mele la Ştiubeieni,

27 Iulie.

Oare ce tot cercetează şi caută maştiha, în iatacul meu? Să n'am oare parte nici de acest singur colţ, în hardughia asta, în care să mă simt, cât de cât, mai în voie şi mai aproape de sufletul meu? Ea trece şi pretutindeni îşi lasă urma ca guzganul într'un dulap cu mâncări... I-o fi spus Balaşa, de hârtile mele ori vede că nisiparu ** se goleşte şi se umple neîncetat. De câteva zile găsesc răvăşală în sertare şi'n dulap... De nu-mi dădea Dumnezeu gândul să-mi ascund spovedania în pod, sub streşina cea mai întunecoasă, astăzi ar fi fost, poate. în mâna ei, şi, în scurt, după cum visează şi a spus de multe ori, m'ar fi închis între zidurile mânăstirii „Sacré Coeur" din Lemberg.

M'a adus acasă ca să se folosească în plin de venitul rămas mie dela mama; dar, atât i-i de greu de mine şi atât de mult mă urăşte, încât mai bine i-ar părea să dea dintr'al ei, numai să mă ştie departe, să nu mă mai vadă, cât ar trăi...

Tata, bietul tata, bătrân cum e şi cam bolnav, stă, poate de sila ei, departe de casă; când nu-i la Iaşi, e pe la Cernăuţi ori la Suceava. El vede şi mai mult simte nepotrivirea lor; dar nu ştie şi poate că nu bănuie iadul în care trăiesc. Să-i spun! ar fi să spulber şi iluzia unui cămin, a unei vieţi vârstată cu puţin bine şi cu mult rău, în care vrea, totuş să creadă, fără a cerceta...

Eri a fost ziua mea de naştere; am împlinit şaptesprezece ani. După leturghie m'a chemat tata în salon şi de sub o grămadă informă învelită în hârtii şi pânză cu multe peceţi, a dat la iveală un lucru pe care de mult îl doream, fără a îndrăsni să-i spun; un birou Louis XV aproape la fel cu acel ce l-am văzut la Iaşi în casa lui Mavrocordat, şi care mi-a plăcut, în deosebi. Tata m'a hiritisit cu un glas ce părea că vine de departe, din străfundul sufletului său:

„Să trăieşti, să fii cuminte şi să ai noroc, copilul meu".

Am plâns şi tata, cu ochii în lacrămi, m'a îmbrăţişat şi m'a sărutat pe frunte şi pe obraji. Maştiha s'a arătat şi ea în prag şi — tăcută — şi-a atins buzele de fruntea mea. M'am cutremurat. Apoi, a închis uşa şi a reintrat în buduar. Tata, cu acelaş glas tremurat, mi-a mai spus atingând biroul:

„Vezi, Catincuţă, aici să-ţi ţii, închise, lucruşoarele tale mai de preţ".

Apoi, după ce se uită cercetător la uşa buduarului, scoase din buzunar o cutioară, îmbrăcată în matasă albastră, o deschise încet privindu-mă, aiurită în faţa juvaierului, la care nici să visez n'aş fi îndrăsnit. O cruce de aur bătută în briliante!

Mută şi înlemnită cu crucea în mână, icneam în plâns, pe când tata se aplecă, lovi într'un colţ al fundului de birou, care se deschise, ca prin minune şi înăuntru, lipit de una din părţile mărginaşe, era un alt sertar a cărui cheie, de argint, mi-o întinse, tata, spunându-mi:

„Aici, în sertarul secret, să încui tu ce ai mai scump şi mai drag; şi toată viaţa ta, Catincuţă, să-ţi aminteşti că tatu-tău, cel întâi ţi-a strâns aici, odată cu crucea asta şi cu celelalte juvaieruri dela mama ta, toată dragostea şi tot gândul lui".

I-am dat cheia, a închis şi mi-a mai spus încet: „S'o păstrezi". N'am vrut ca robii să-mi atingă biroul, şi încet, tata cu mine şi cu feciorul, l-am târît în iatacul meu şi apoi, ferindu-mă, cât putui de maştiha alergai în pod să-mi aduc însemnările; şi, după ce m'am închinat, le-am ascuns, alături de cruce, în inima biuroului, iar cheia am pus-o în iconostasul meu şi'n păstrarea maicii Domnului, între lemn şi îmbrăcămintea de argint.

. . . .

Decând am primit darurile tatei, cerul vieţii mele s'a întunecat mai tare ca înaintea unei mari furtuni. Maştiha nu-mi vorbeşte decât la masă, uitându-se drept înainte, în panerul de gobelins ce-i stă în faţă. Tata simte praf de puşcă în aer, şi-şi face treabă, toată ziua, pe la arii ori se scoboară, cu undiţele, devale la iaz. Doamne! cât aş dori să-l însoţesc, să tac dar să mi-l simt aproape. Ştiu, însă, că de m'aş duce, aş slobozi, cine ştie în ce chip, toată furia ei.

Am aflat dela Stanca o veste nouă şi bună: Tata, după isprăvitul treerului, o ia pe maştiha, la Iaşi „ca să-şi facă Stăpâna Capele şi Malacoave". Mă bucur de pe acum că rămân singură; şi numai gândul îmi dă răbdarea de care am nevoe, de azi pe mâne.

Astăzi, pe la toacă, s'a petrecut ceva neobişnuit în monotonia încordată a vieţii din fiecare zi: Un curier a aduş veste că mâne după liturghie vin în vizită proprietarii dela Tudora şi dela Ibăneşti.

Precum nepăsător aruncă bogatul săracului două parale în cuşmă, maştiha, uitându-se în altă parte, îmi spuse vestea. Tata era de faţă; şi, ca să dea vorbelor ei un alt răsunet, îmi mai lămuri:

— Vin Băluşeştii dela Tudora şi Rosetiştii, dela Ibăneşti. Apoi, întorcându-se spre maştihă, îi spuse ca'n treacăt:

— Mi-a trimes vorbă Iacobaş că a vânat patruzeci de sitari şi acuşi trebue să sosească vătavul. Trimete, mata, diseară, să prindă raci.

Maştiha, după ce porunci lui Costea felurile de mâncare şi mie îmi dădu în samă celelalte pregătiri, încheie vorba, şi se duse în odaia ei să se meremetisească şi să se odihnească până mâne dimineaţă.

N'am închis ochii toată noaptea ca să primesc şi s'aşez în cămări răciturile de tot felul, plăcintele şi cozonacii, să supraveghez curăţitul argintăriei, să pun, cu Balaşa, lumânări în toate candelabrele; să văd ca'n stelele şi romburile duşumelelor să nu se vadă, cum zicea maştiha „nici umbră de picior".

Castelul în noaptea aceia era ca o biserică de abia luminată, în care sumedenie de ţigănci, ca nişte radaşte, forfoteau, isbindu-se şi bâzâind. Răsărise de mult Luceafărul, când, de abia se isprăvi tot ce era de făcut. Avusei doar timp să mă spăl, să mă'nchin, să mi curăţ capelina şi să mă pregătesc de liturghie, unde, ca de obiceiu, întâmpinam pe tata şi pe maştiha în pridvor.

Eram obosită şi mireasma tămâii mă ameţise atât de tare, încât, ca să nu cad, mă răzămai de o strană; şi se pare că eram atât de schimbată la faţă, încât tata se opri la câţiva paşi, se uită lung la mine şi mă'ntrebă îngrijorat:

— Ţi-i rău, Catincuţă?

Fără să-mi lase timp să răspund, maştiha intră'n vorbă:

— Las'să vadă cum îi gospodăria, că s'o fi hodinit destul la pansion.

Tata îşi făcu o cruce mare şi aprinzând o lumânare, îl auzii murmurând:

— Doamne, iartă-i pe duşmanii noştri.

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

* Maştiha, mamă vitregă.

** Vasul cu nisip, care servea desugativă.

A APĂRUT

Almanahul ZIARELOR Adevĕrul şi Dimineaţa 1938

COPERTA IN CULORI de pictorul TAKE SOROCEANU.

Hors-texturi de G. Petraşcu, A. Vulpe, Mina Byck-Wepper, P. Dumitrescu, G. Nichita, Adina Paul Moscu-Melinte, D. Sevastian, A. Moscu, Honoriu Creţulescu, Aurel Kessler, Vera Veslovschi-Niţescu, Dudu Alexandrescu, C. Baraschi, E. Cristescu-Deighloz ş. a.

CRONICI, NUVELE, SCHIŢE, POEZII, STUDII ŞTIINŢIFICE, TEATRU, CINEMA, SPORT, HUMOR, SFATURI PRACTICE, RETROSPECTIVA ANULUI 1937, ETC.

400 pagini cu sute de clişee in culori. Preţul 60 lei.

COLABOREAZĂ:

MIHAIL SADOVEANU, GALA GALACTION, Prof. C. RĂDULESCU-MOTRU, Prof. G. IONESCU-SISEŞTI, G. PETRAŞCU, EUGEN LOVINESCU, I. MINULESCU, V. EFTIMIU, DEMOSTENE BOTEZ, AL. T. STAMATIAD, M. G. VLĂDESCU, R. VASILESCU, A. TOMA, I. IANCOVESCU, L. DELEANU, P. V. HANEŞ, AL. PHILIPPIDE, APRILIANA MEDIANU, G. M. ZAMFIRESCU, Ing. ŞERBAN, L. COZ, N. PORA, VERO, ŞT. ROLL, N. DIMITRIU, AL. ŞAHIGHIAN, V. CRISTIAN, H. BLAZIAN, M. MUNTEANU, Ing. G. VODĂ, G. SILVIU, SĂRMANUL KLOPSTOCK, AL. WESTFRIED, L. FLORIN, S. PODOLEANU, AL. KINDLER, M. ŞERBAN, I. PRIBEAGU, AL. F. MIHAIL, PAUL IONESCU-DANIEL şi A. MUNTE.

O COMOARĂ INTELECTUALĂ ŞI ARTISTICĂ!

O MINUNE A TECHNICEI TIPOGRAFICE!

Cronica muzicală

Simfonicul Scherchen

Simfonicul dirijat de d. Hermann Scherchen, în sala Ateneului, Marți seara, a fost demonstrativ pentru calitățile și comprehensiunea adâncă a acestui artist.

D. Hermann Scherchen este o personalitate profundă. D-sa gândește atunci când dirijează.

Personalitatea sa se afirmă și în felul original de a aranja instrumentele. Mutând pe podium violoncelele și contrabasele d-sa realizează o unitate sonoră, un front al coardelor, care asigură omogenitate în conducerea temelor unde coardele au un rol important.

Apoi d-sa așează suflătorii și bateriile pe trepte, indicând astfel intenția sa de a scoate în evidență, de a reliefa, orice intervenție a suflătorilor.

Dar personalitatea d-lui Scherchen nu se reduce numai la dispoziția originală pe care o dă instrumentelor, ci la interesanta sa concepție muzicală atât de plastic exprimată printr'o mimică a mânilor din cele mai complecte.

Cu concursul orchestrei Radio, d. Hermann Scherchen a executat un program, compus din trei piese.

Programul a fost compus din Variațiile pentru orchestră de Brahms pe o temă de Haydn, din Preludiul la „Lohengrin" de Wagner și din Simfonia V-a în mi minor de Ceaicowski.

Variațiile de Brahms cer tuturor instrumentelor orchestrante o contribuție melodică și ritmică, ce nu poate fi asigurată decât printr'o tehnică de bună calitate.

Valoarea fiecărei variații, minunată prin coloritul orchestrației, este susținută de fiecare dată de alt grup de instrumente.

Orchestra Radio a răspuns la toate indicațiile subtilului dirijor. Execuția Preludiului din „Lohengrin" a fost foarte reușită. Această parte simfonică atât de poetic descriptivă din opera lui Wagner, cere coardelor o contribuție melodică majestuoasă și calmă.

De asemeni instrumentele de suflat au de executat o linie care merge în ascensiune până la punctul culminant unde amploarea orchestrală, este susținută de acest grup de instrumente.

Viorile au dat o expresie din cele mai fericite tremolo-ului dela începutul Preludiului.

Dar acolo unde orchestra Radio și strălucitul ei dirijor și-au dat măsura posibilităților a fost în partea II-a a programului, în care s'a executat Simfonia V-a în mi minor de Ceaicowski.

Această lucrare dă o impresie de grandoare, de construcție sonoră monumentală, ca și concertul pentru pian și orchestră de acelaș autor cu care nu are de altfel puncte de contact mai intime.

Ceaicowski este compozitorul care a reușit să creeze un caracter rusesc al muzicii, ceeace maestrul său, Anton Rubinstein nu putuse realiza.

Petru Ceaicowski s'a născut la 7 Mai 1840 ca fiu al unui inginer din gubernia Wjatka.

După multe ezitări își întrerupe studiile de drept pentru a intra în clasa de compoziție pe care Anton Rubinstein o făcea la Conservatorul din Petersburg.

Cu uvertura „Romeo și Julieta" a avut primul succes în cariera sa de compozitor. Din 1877 și până la 1893, anul morții sale (a murit de holeră) Ceaicowski a cunoscut gloria în afară de granițele țării sale.

A murit o săptămână după executarea în primă audiție a Simfoniei sale patetice.

Arta lui Ceaicowski este polivalentă.

In sufletul compozitorului "origina franceză a mamei sale și aceia rusească a tatălui și-au disputat preponderența.

Muzica lui Ceaicowski se caracterizează printr'o înclinare spre programatica lui Berlioz, însoțită de o nostalgie către muzica simfonică pură și absolută așa cum o înțelegeau compozitorii germani.

Aceste două direcții sufletești și ideologice s'au manifestat într'un material muzical rusesc, saturat de teme populare, de motive caracteristic naționale. Simfonia II-a este o lucrare cum am spus impresionantă.

H. SCHERCHEN

D. Scherchen i-a dat o interpretare foarte adâncă, insistând în deosebi asupra sonorităților trompetelor, care au răsunat puțin cam prea puternic în sala Ateneului.

„Schubert" la Pro-Arte

Datorită spiritului de animator al d-lui George Cocea, directorul conservatorului Pro-Arte, se continuă în sala „Dalles" ciclul de conferințe experimentale.

Am asistat Sâmbătă după amiază la o ședință închinată compozitorului Franz Schubert, despre care se poate spune că deși e popular e totuși foarte puțin cunoscut.

Cunoscut prin liedurile sale, gen în care compozitorul a creeat numărul impresionant de 600 de opuri, Franz Schubert este necunoscut în privința lucrărilor sale pentru pian, (Sonate și impromptu-uri) precum și în ceeace privește muzica de Cameră, trio-uri, quartete, quintete.

D. George Cocea în conferința sa a subliniat caracterul acesta paradoxal al creației artistice a lui Schubert, populară și totuși necunoscută.

D-ra Elvira Loebe în ilustrarea programului experimental a interpretat Sonata op. 120, compusă din trei mișcări — allegro moderato — Andante și Allegro.

In partea finală, în Allegro, d-ra Elvira Loebe a avut prilejul să-și arate tehnica sa de bună calitate.

D-na Valentina Crețoiu dela Opera Română, în ilustrarea unui program de lieduri ne-a dat audiția a cinci bucăți: Des Muelers Blumen, Gute Nacht, Wohin, Gretchen an Spinnrade și Der Neugericge.

Deosebit de frumoasă a fost interpretarea celebrului lied „Gretchen an Spinnrade".

In ultimul număr al programului s'a executat Trio No. 1 op. 99 în si bemol major, pentru vioară, violoncel și pian.

Lucrarea e compusă din patru mișcări: allegro moderato, andante un poco mosso, scherzo și un allegro în formă de rondo.

Temele extrem de frumoase, îmbibate de poezie, și stilul compoziției, ușor și totuși adânc, interiorizat, sunt destinate să placă.

In executarea acestui program am putut aprecia omogenitatea în mișcare a unui triumvirat de tineri muzicieni, dotați din belșug cu muzicalitate și pătrundere, și pe care am vrea să-i auzim mai des.

Frații V. și I. Boniș, la vioară și violoncel au vădit calități deosebite, în luarea tempilor și în linia frazărilor.

D. Virgil Gheorghiu este un pianist bun, care are un simț al poeziei și al coloritului, ce justifică așteptări pline de speranță. Am dori un recital al acestui pianist

Recital Enescu

Al șaptelea recital de vioară al maestrului George Enescu a avut un program deosebit de frumos.

După concertul în mi minor de Nardini, am ascultat într'o neuitată interpretare, plină de profunzime, de robustețe și de reverie, Partita în mi major de Bach.

GEORGE ENESCU

Poemul de Chausson constitue una din piesele preferite ale maestrului Enescu. Cât de transparent a apărut înțelesul acestei bucăți în interpretarea lui George Enescu!

Muzică a reveriei, lipsa de formă revenind în favoarea unei discursivități copioase și solemne.

Minunatele Siciliană și Rigaudon de Francoeur în transcripția lui Kreisler, au fost cântate într'un stil plin de noblețe.

Ca dintr'un târâm de basm, ca dintr'o insulă a irealității, a răsunat în cromatismul ei straniu „La fille aux cheveux de lin" a lui Debussy.

Recitalul s'a terminat cu Bagatella în stil românesc de Scărlătescu și Tempo di Menuetto de Pugnani-Kreisler.

Cronica radiofonică

Această cronică trebue începută cu un elogiu adus direcției artistice a Societății de radiodifuziune care a dat prin unde, audiția concertului simfonicului dirijat de Hermann Scherchen.

De altfel trebue să salutăm în programele societății de radiodifuziune o serie de inovații admirabile.

Așa de pildă ciclul de istoria muzicii, transmisiunea de Miercuri după amiază la ora 19.15 când am putut asculta în discuri o serie de cântece de trubaduri, balade, rondouri, corale, aubade, etc.

In seara aceleași zile am ascultat în cadrul ciclului de audiții beethoveniene, transmisiunea Sonatei a III-a, op. 69 în la major pentru pian și violoncel.

Executanții, d. prof. Mihail Andricu (piano) și George Cocea (violoncel) au dovedit posibilitatea de a realiza o frumoasă unitate în interpretarea muzicii de cameră.

Joi după amiază la ora 20.05, am ascultat concertul de harpă al d-nei Sabina Niculescu, dat cu concursul d-lor H. Popescu și M. Teodorescu (flaut).

Am ascultat „Trio-ul tinerilor ismaeliți" de Berlioz.

D-na S. Niculescu, harpista orchestrei „Filarmonica" a executat apoi mai multe bucăți făcând parte din Divertismentul grecesc al lui Mouquet.

Am auzit astfel trei bucăți, în stil lidian, dorian și frigian.

D-na S. Niculescu este singura noastră muziciană care cultivă un instrument atât de frumos și totuși văduvit de literatură muzicală modernă.

Joi la ora 21.15 d. Alfred Alessandrescu a dirijat Simfonicul orchestrei Radio. In prima parte am ascultat Simfonia în sol major de Cannabich și Simfonia în re major de Boccherini.

Simfonia de Cannabich prezintă un interes mai mult istoric decât estetic, căci ceeace a fost schițat de acest compozitor, a fost realizat într'o măsură grandioasă de Mozart și Beethoven.

In partea II-a a programului d-na M. Cocorăscu a fost solista concertului în mi bemol major de Beethoven.

Executarea acestui concert este un examen de virtuozitate pentru interpret.

A. ALESSANDRESCU

V. CRISTIAN

A apărut excelenta publicație lunară

MAGAZINUL

Număr special de iarnă
Cu următorul bogat și variat cuprins:

VEDETE DE CINEMA
Un pasionant reportaj din viața miraculoasă a Hollywood-ului.

KU-KLUX-KLAN
Nelegiuirile de pomină ale celei mai sângeroase asociații secrete din lume.

FEMEEA REA
Icoane din viața satelor noastre.

CE CREDE MAREA VEDETA AMERICANA JOAN BLONDELL ESPRE BARBAȚI
O admirabilă spovedanie, plină de humor, amărăciune și învățăminte, pentru ambele sexe.

ALARMA: DESCREȘTE POPULAȚIA IN ȚARILE CIVILIZATE
O importantă problemă socială.

KINEGETYKOS
Amintirile unui vânător prin regiunile pitorești ale țării noastre

CE SE POATE DEDUCE DIN FELUL CUM SE FARDEAZA O FEMEE:
Probleme fiziognomonice

GELOZIA, SECRETUL FERICIRII
O nouă și îndrăzneață concepție despre fericire, explicată pentru întâia oară și pe înțelesul tuturor.

HANUL TATARULUI
și romanul sportiv, complet:

„GOAL"
în care se vorbește mult de foot-ball și puțin de dragoste

Nuvele literare ★ Jocuri disractive, etc. etc. etc.

Cartea românească

Cronica literară

Ionel Teodoreanu, Secretul Anei Florentin

In *Arca lui Noe*, d. Ionel Teodoreanu își propunea pentru întâia oară să facă un roman „anti-liric", încărcat „de oamenii vieţii şi de viaţa lor". Motivul pentru care până atunci nu făcuse roman curat era acesta: „Aşteaptă, domnule Ibrăileanu. Sunt prea tânăr pentru a renunţa la „talentul" meu; la acest involuntar abuz. Romancierii care au norocul să nu fie poeţi, nici pictori ai vorbei, sunt simpli fără efort şi fără sacrificiu, direcţi ca o cădere fără rezistenţă. Mâna lor e goală, fiindcă n'au inele, etc." In realitate romanul d-lui Ionel Teodoreanu nu era deloc anti-liric, ci era la fel cu toate celelalte. Ceeace nu puteam să nu remarcăm din prefaţa autorului era mândria ironică de a se simţi „poet". Autorul avea aerul să spună că observaţiile ostile ale criticii pornesc din fireasca invidie a scriitorilor „simpli" faţă de cei „încărcaţi cu inele". Observaţia noastră a fost atunci că nouă nu ne displăcea lirismul d-lui Ionel Teodoreanu ca atare, ci faptul că foarte adesea acest lirism era de proastă calitate artistică. Repetăm, ca să fim mai lămuriţi, ceeace ziceam atunci:

„Greşiţi sunt aceia care dau ghies d-lui Teodoreanu să observe, şi greşit este şi d. Teodoreanu când se turbură de aceste îndemnuri (prefaţa arată că se turbură) şi-şi pune în cap să fie anti-liric. D. Teodoreanu trebue să rămână ceeace este fără a ţine seama de observaţiile unei critici care azi, la noi, e lipsită de orice criteriu clasic şi pentru simplul motiv că pe coperta unei cărţi stă scris „roman" cere scriitorului nişte elemente învăţate din cărţi. Altceva trebue să facă d. Teodoreanu. Să studieze efectele obiective ale artei sale, să vadă dacă într'adevăr ele sunt în raport cu intenţiile. Stând chiar înlăuntrul ideei de poezie, eroarea d-lui Teodoreanu este de a crede că romanele sale ne pot displace fiindcă în loc de observaţie ne dau poezie. Insă noi n'am căutat în ele decât poezia şi când ceva ne-a displăcut a fost în câmpul chiar al acestei poezii. Cărţile d-lui Teodoreanu nu sunt făcute din puţină observaţie şi inele de aur, ci numai din inele. Insă unele din aceste inele sunt de cositor. Iată poziţiunea sinceră a criticei, poziţiune ignorată de d. Teodoreanu, care pentru noi este un poet, uneori bun alteori rău."

Aceasta era părerea noastră în legătură cu romanul *Arca lui Noe*. Că d. Ionel Teodoreanu nu poate deveni vreodată observator, pare să dovedească şi acest nou roman *Secretul Anei Florentin*.

Trebue acum cu toată părerea de rău să adăogăm că şi cronica trecută şi celelalte au fost eufemizate. Am crezut că nu se cade să atingem prestigiul unui scriitor pentru nişte rătăciri ce puteau fi trecătoare. De acum încolo însă orice acoperire este inutilă şi suntem datori, în chiar interesul autorului, să spunem adevărul în faţă. Cea mai mare greşală pe care ar face-o d. Ionel Teodoreanu, care pare cam indiferent la critică, este de a-şi închipui că această critică porneşte din acea politică de răsturnare a valorilor, care bizuindu-ne pe adevăruri, merge uneori din necesităţile publicistice, prea departe. Mai sunt şi cronicari întâmplători care pot da impresiunea că nu urmăresc altceva decât discreditarea unui autor care vinde prea mult. Ceeace spunem noi aici nu porneşte decât din simţul pentru adevăr şi nu e deloc paradoxal. Toată lumea cu oarecare pricepere în chestiunile literare judecă la fel ca noi şi am putut băga de seamă că această judecată începe să înainteze şi acolo unde de obiceiu lucrează prejudecata. Şi judecata este că d. Ionel Teodoreanu e un scriitor cu mult inferior reputaţiei sale şi adesea chiar *fără nici un interes pentru literatură*. Dar de unde vine reputaţia d-lui Teodoreanu? De unde vine şi a altor autori care au început a scrie pe dată după războiu. A fost acum zece-cincisprezece ani o atmosferă foarte favorabilă producerii literare. Oricine a venit cu o cât de mică însuşire a fost primit cu iubire. Este indiscutabil că începuturile de scriitor ale d-lui Ionel Teodoreanu îndreptăţeau speranţa că vom avea de aface cu un scriitor de merit. Insă după o producţie atât de abundentă, după atâţia ani de aşteptare, orice nădejde pare azi neîndreptăţită. Un caz de disproporţie între aşteptări şi rezultate ar fi fost după unii d. Victor Eftimiu. Insă acolo lucrurile nu stau tocmai astfel. D. Victor Eftimiu a fost comparat la început cu Goethe şi s'a dovedit mai la urmă numai un dramaturg de talent. D. Victor Eftimiu nu este un ratat. Operele sale dramatice sunt toate interesante şi unele intrate definitiv în istoria literaturii române. D. Ionel Teodoreanu este cu mult sub meritul d-lui Victor Eftimiu. Rezistenţa d-lui Teodoreanu în conştiinţa unui număr de cititori se datoreşte manualului şcolar. Printr'o greşită metodă didactică, aceste manuale vorbesc şi de scriitorii actuali, asupra cărora judecata critică nu s'a formulat pe deplin. Astfel intră în capul tinerilor, aureolate, nume ce vor trebui să dispară cu necesitate din istoria literaturii române, şi se elimină cu o nuanţă de dispreţ altele. Fiindcă d. Ionel Teodoreanu şi-a început activitatea ceva mai de mult, aceste manuale, alcătuite de profesori după felurite criterii, amintesc şi de d-sa. Autorul de manual „obiectiv" procedează aşa: D. Ibrăileanu, critic autorizat, laudă pe d. Teodoreanu, deci d. Teodoreanu este un scriitor de talent. Statul a dat d-lui Bacovia un premiu, deci d. Bacovia este un mare poet. Autorul didactic încearcă apoi să explice el însuş natura acestui talent asupra căruia nu găseşte cu cale să se îndoiască. Insă Ibrăileanu nu făcuse altceva decât să remarce un autor care promitea (ceea ce pe atunci era evident pentru toată lumea). Apoi din ce în ce mai hotărît a atras atenţiunea asupra erorilor, pentru ca spre sfârşitul vieţii să ajungă la încheierea la care a trebuit să ajungă orice om cu judecată dreaptă, că d. Teodoreanu n'a ţinut ceeace promisese. Această opinie pe care Ibrăileanu nu mai găsea cu cale s'o comunice în scris a ajuns sub forma sfatului şi la urechile d-lui Ionel Teodoreanu, dovadă prefaţa la *Arca lui Noe*. Obstinat, d. Teodoreanu opune argumentele sale şubrede.

Aşadar faptul curios al răspândirii volumelor d-lui Teodoreanu se datoreşte numai amestecului nelalocul lui al manualului şcolar. Fără acest ajutor, multe din romanele autorului ar trebui să pară aşa cum sunt: cu desăvârşire insipide, crunt plictisitoare. Noi am dori ca d. Teodoreanu să îndrepte pe cât e cu putinţă măcar acele cusururi ce derivă din reaua conştiinţă artistică şi nici decum să-l discredităm în opinia cititorilor. Dar că ceeace spunem aci, cu adâncă părere de rău, este curatul adevăr, o poate dovedi analiza cărţii. Şi cum această nouă carte nu se deosebeşte substanţial de tot ce a scris autorul după seria *Medelenilor*, judecata asupra celui din urmă volum este valabilă pentru tot scrisul d-lui Teodoreanu.

Aşadar să analizăm. O sută cincizeci de pagini din volumul de vreo treisute de pagini se pot citi numai de către cei care răsfoesc o carte în neştire sau de către cei care, ca noi, au trista îndatorire de a studia o operă. Jumătate din scriere este cu desăvârşire fără noimă şi nu izbuteşte să indice câtuş de puţin problema fundamentală. Despre ce este vorba aici? Intr'o sufragerie doi soţi iau masa (asta aflăm printr'o recitire atentă a paginilor). Romanul începe astfel:

„Abea isprăviseră masa. O muscă, încleiată într'o picătură de sirop, bâzâia cu frenezii intermitente de sonerie exasperată. In casa prea mare pentru doi oameni, era singurul glas, aparţinând şi el tăcerii ascultate, în care auzul proectează zvonul de mare captivă în ghioc, al sângelui, cu murmure, foşnete, ţiuituri şi tam-tam de orizont african al inimii." Asta se chiamă a introduce cu mijloace „poetice" în atmosferă. Iată un început, să ni se erte tăria expresiei, stupid. Nicio imagină mai banală pentru figurarea liniştei decât aceea a muştii care se aude bâzâind. Dar fie! Pe noi ne interesează liniştea aceasta în sine, ca pură idee, întrucât în chip firesc doi soţi, la masă, ar trebui să vorbească. D. Teodoreanu scoate însă „imaginile" din sac. Musca bâzâia „ca o sonerie". „Glasul aparţinea tăcerii", urechea proectează zvonul sângelui „ca ghiocul zvonul mării". Inima e „ca un tam-tam de orizont african". Lamentabil! Această lipsă penibilă de gust numeşte d. Teodoreanu „poezie", „mână cu inele". Examinând bine textul, ajungi la încheierea că între cei doi soţi care stau la masă e o anume răceală. Zicem „examinând", fiindcă din frazeologia extravagantă a autorului, care se încearcă într'un stil imposibil să facă biografia eroilor, în loc să-i lase să se mişte, nu reiese la întâia lectură nimic. Dar iată, să nu disperăm, eroina spune ceva:

„Tu, băiatul meu, hai să ne plimbăm amândoi, noi doi, tu şi eu..."

Credeţi că răspunde numaidecât soţul? Nu. Intră în vorbă d. Teodoreanu cu comentarii fără miez:

„Amândoi", „noi doi", „tu şi eu": vârsta Julietei apărea în lirismul acestei insistenţe."

In sfârşit răspunde şi soţul:

„— Ana..."

Caşi iritat de a-l fi lăsat atâta să vorbească d. Teodoreanu se repede şi taie cuvântul cu alte comentarii din ce în ce mai ridicule:

„Tonul acestui calm vocativ aparţinea exclusiv prezentului caşi casa obiceiurilor, caşi ţigările Anei, caşi distanţa atlantică dintre ziarul lui şi fereastra ei, — izgonind-o deîndată din veselia de Rusalii a lui „tu şi eu", „noi doi", „amândoi"."

Aşadar mereu „imagini": Intre Horia şi Ana e oceanul Atlantic, „tu şi eu" sună vesel ca Rusaliile. De aci încolo, timp de o sută cincizeci de pagini nu mai e chip să aflăm ceva direct. D. Ionel Teodoreanu ne introduce în roman numai prin comentariile sale. Ana? Ana îşi făcuse drum prin preistoria sângelui. Părul ei? Parfum de nuc şi miere cu mirodenii. Horia se uită pe cer „constatativ", se scobeşte în dinţi „epilogant", noaptea e „ieşană", cerul e „ieşan". Dar mă rog, cine-i Ana, care-i taina ei? Ana e „ca o exclamaţie a buzelor Ivonei", Ana e „ca o poiană în locul unei grote". Care-i atmosfera morală din casa lui Horia? „Ea nu mai aparţinea unui oraş, ci unei moşii de *altădată;* cu nuanţa pe care Villon o dă lui „antan". Putea să înceapă în ea un roman de Turgheniev". Va să zică cititorul trebue neapărat să se informeze care e nuanţa pe care Villon o dă lui „antan". Cum trăeşte Ana? „Ea era fata hamacului, a clapelor, *Sonatei Lunei*, a ierburilor amărui, etc. „Ana are o prietenă mai tânără, o fetiţă". In ce legături se află cu ea? Intr'acestea: „In al doilea plan, albastru ca malul unei mări descoperite întâia oară: Thalassa! Thalassa! erau ochii Anei şi emoţia copleşită a Ivonei care necontenit descifra o muzică în jurul Anei. Era ciudată concomitenţa uneori suprapusă a acestor două planuri, etc.„ Dar în sfârşit, lăsând la o parte „concomitenţa suprapusă" ce-şi vorbesc cele două prietene? Iată ce vorbesc. Ivona spune Anei: Ana. Ana Ana, Ana. Ana, la Răsărit şi la Apus, la Miază-zi şi Miază-noapte, Ana, Ana, Ana, Ana, Ana.. " Apare la un moment dat un personagiu care ar promite să fie interesant. Este fratele lui Horia, „beţiv, ratat şi dement" precum ne informează „constatativ" autorul. Ana arată simpatie pentru beţiv şi acesta îi cântă:

Cucurigu, boeri mari
Da-ţi (sic) punguţa cu doi bani.

Ar fi interesant. Ana, plictisită de izbutitul şi seriosul Horia să găsească în dezordonatul Petruţă un aliment singurătăţii sale. Ne-am fi aşteptat să-l iubească sau să deştepte bănueli că-l iubeşte, de unde ură între fraţi, etc. Insă nu se întâmplă nimic. Abia introdus, ratatul e abandonat. In schimb se introduce un alt personagiu, Aniuta, despre care aflăm că are „un trup splendid" pe care Horia l-ar fi admirat „ca pe o marmură a harului antic". Incapacitatea autorului de a zugrăvi ceva cu orice mijloace, fie şi poetice, este totală. Căci nu se chiamă poezie acea încâlcită, presărată de banalităţi, comentare a eroilor. Mai sunt inşi care socotesc că d. Teodoreanu scrie bine şi-l dau ca pildă pentru buna limbă literară. E dureros s'o spunem, dar e încă una din prejudecăţile necontrolate. D. Teodoreanu scrie rău, fără pătrunderea valorii ideologice şi estetice a cuvintelor, abundent şi confuz, fără ritmică, fără profunditate. Dacă Maiorescu şi-ar fi scris acum *Beţia de cuvinte* ar fi abandonat pe Pantazi Ghica şi l-ar fi citat pe d. Ionel Teodoreanu, al cărui scris trebue să stea ca un exemplu negativ al lipsei de artă. Ceeace a putut să înşele într'o vreme pe toată lumea este o anumită voluptate de percepţiune, ceeace nu e tot una cu arta. Acea voluptate s'a dovedit azi destul de puerilă. Căci nimănui azi nu-i vor mai da sentimentul vitalităţii imaginile repetate ale caiselor, portocalelor, etc. Inchipuiţi-vă că Horia când se căsătoreşte şi ia primul onorariu cumpără numai portocale şi le aruncă în poala Anei. Autorul aminteşte încântat acest moment, închipuindu-şi că el are o putere de simbolizare extraordinară. Insă el e numai copilăresc şi dovedeşte o redusă inteligenţă estetică. Sub raportul formal nu există în literatura noastră de azi pagini mai rele şi mai mâhnitor banale decât acelea ale d-lui Teodoreanu. Să ne încercăm să desprindem dintr'o confuzie care merge până la risipirea spiritului câteva elemente de „artă". Se vorbeşte de formula „Noi ieşenii...." Anei sau Ivonei, lucrul e greu de descurcat, formula i se pare „frecventă şi stupidă" ca un hidropic „care şi-ar pune degetul pe burta balonată crezând că şi-l pune pe frunte". Contemplarea Cetăţuei trezeşte în mintea Ivonei astfel de confuziuni mintale: „Dar umărul de azur, venit călare din trecut, al Cetăţuei, de pe care văzuse în vale cum pâlpâie amintirile luminilor de aur în sufletul de brumă al Iaşului?

— Ana Ana, Ana, Ana, Ana... Aleluia, Aleluia, Aleluia...."

(Continuare în pag. 14).

IONEL TEODOREANU

Pentruca d. Ionel Teodoreanu să stăruie atâta vreme în astfel de inepţii, e absolut necesar să ni-l închipuim ca un om încredinţat de marea sa vocaţie şi de nemernicia criticei. Insă o astfel de poziţie absolută e semn totdeodată şi de necomplicare sufletească. Nu. O spunem din toată convingerea. D. Ionel Teodoreanu are pe ici pe colo, prin romanele sale, insule de poezie, însă de poezie superficială. formală. Mentalitatea sa e mai de grabă prozaică, fiindcă nu poate fi decât prozaic un om care în faţa unei situaţiuni reprezentative, umblă după nimicuri literare. In locul pateticului substanţial, d. Teodoreanu aduce dezordonarea unei imaginaţii de structură comună. Suntem într'o odaie unde se joacă cărţi. Ce prilej pentru autor de a zugrăvi imobilitatea pătimaşă a jucătorilor, contrastul dintre indiferenţa lor palidă şi conţinutul lor sufletesc, toată îngustimea provincială, toată tragedia vieţii mărunte şi monotone! In odaie este şi fetiţa Ivona care aşteaptă pe Ana. Şi aici ar fi prilejul de a pune faţă în faţă lumea plină de aspiraţii a celor două fiinţe feminine şi automatismul bărbaţilor cartofori. D. Ionel Teodoreanu inspirat, sgomotos, descoperă un raport poetic. In vreme ce asistenţa joacă cărţi, Ivona trăeşte în lumea *Mioriţei*. Cât este de total absurdă această inspiraţie, cât e de cu desăvârşire ineptă, se poate vedea dintr'un scurt citat:

„Luna, pe cerul ieşan, avea acea îngândurare masivă — bărbia rezemată de palma îndreptată spre piept — pe care Rhodin (sic) a intitulat-o „Le penseur", dându-i fiinţă cu dalta.

„...a întârzia".

„...na nu mai venea.

„Ana!

„O stea căzu lung, dezlegând tăcerile.

„Şi deodată Ivona auzi în ea, departe şi aproape, ca pe zările buciumului:

„Stăpâne, stăpâne,
Iţi chiamă ş'un câne.
Cel mai bărbătesc
Şi cel mai frăţesc,
Etc. Etc.

In sfârşit, dela mijlocul cărţii, începe să se delineeze o acţiune. Eroii sunt lăsaţi câtăva vreme să vorbească tumultuos cu limbajul „poetic" al d-lui Teodoreanu, apoi cuvântul li se ia din nou şi tot ce aflăm, aflăm din gura chiar a autorului. Prin urmare, să ne înţelegem. Acţiunea pe care o schiţăm noi aici nu există efectiv în carte ci numai ca posibilitate. După 18 ani de căsătorie nerodnică Ana s'a plictisit de căsnicie. Horia nu mai este aşa de iubitor cum era când şedeau în două odăiţi alăturate „ca două trupuri care dorm îmbrăţişate în aromă de portocale". De altfel şi Horia s'a cam plictisit. Musafirii pe care îi primea „consacrativ" în casă nu-l distrau îndeajuns. Se înţelege. O astfel de criză de urât casnic e posibilă. Dar în condiţiile propuse de d. Teodoreanu, ea nu poate duce la tragedie. Ori dragostea încetează şi atunci deschiderea problemei se poate închipui, ori nu încetează şi atunci nu poate fi vorba decât de o reexaminare din partea amândurora a condiţiilor de trai. Aşa se întâmplă de obicei. In locul iubirii tiranice dela început, îşi fac loc amabilele îngăduinţe. Soţul e lăsat cu blândă ironie să se distreze iar soţia începe să cadă în preocupările femeii sociabile. Divorţ moral între soţii care continuă să se iubească nu poate fi. Interesant ar fi fost ca autorul să ne arate modul cum dragostea-flacără oboseşte şi face loc iubirii devotate şi tolerante. In romanul de faţă ce se întâmplă? Soţia se plictiseşte dar îşi iubeşte bărbatul. Bărbatul se plictiseşte dar îşi iubeşte soţia. Şi într'o zi, după optsprezece ani, soţia declară că voeşte să se despartă. Imposibil. După atâţia ani o femeie care iubeşte şi-a însuşit toate ticurile bărbatului. Urmează o explicaţiune de carecare dramatism dar prea volubilă, prea compusă de autor, şi o împăcare provizorie. De notat amănuntul trivial, pe care autorul l-a socotit probabil „anti-liric" că discordia izbucneşte acut atunci când după optsprezece ani de căsnicie soţia refuză, Sâmbătă, să-şi îndeplinească îndatoririle conjugale. Ana se duce la Constanţa, la o prietenă de copilărie, să se distreze şi Horia are o mică aventură erotică cu amintita Aniuta. Lucruri inofensive. Aventura se poate explica prin iritarea sexualităţii lui Horia. Refuzul Anei, după notaţia expresivă a d-lui Teodoreanu, avusese asupră-i un efect teribil:

„Horia zâmbea ironic.

„Horia?

„Zâmbea?

„Ironic?"

Dela Constanţa Ana trimite telegrame de o dulcegărie care desgustă:

„Ajuns bine. Iţi mulţumesc din nou pentru Bucureşti şi Constanţa. Cald cu tine. Amândoi. Ana".

Relaţiunile cu Aniuta nu au urmare, fiindcă Ivona, fata vitregă a acesteia, ameninţă cu denunţarea, ceeace face ca figura Aniutei să se lungească (notaţi fineţa „imaginei") „ cum cad pantalonii când se desprind bretelele". Ana se întoarce acasă, află dela Horia însuşi de inocenta escapadă, în schimb se întâmplă ca gurile rele să insinueze cum că Ana ar fi stat la Constanţa în casa unei femei de moravuri uşoare. Bărbatul care păcătuise nu îngădue păcatul şi soţiei sale şi cere lămuriri. Ana se hotărăşte să se despartă şi simulează o scrisoare „poetică" dela un pretins prieten, după un exerciţiu caligrafic în acest stil medelenizant: „Ana, Ana, Ana, Doamnei Ana Orghidan, Iaşi, Iaşi, Iaşi, Constanţa, marea, farul, digul. Ana, Ana Florentin, tu, eu, noi, amândoi, Ana, Ana, mare, dig, far, Iaşi, Iaşi, Iaşi etc. Horia o ia în serios, urmează despărţirea şi apoi moartea misterioasă (probabil sinucidere) a Anei. Subiectul este întocmai acela din *Fără Razim* de Igena Floru. Soţul face escapade, dar nu îngădue infidelităţi soţiei. Acolo însă desnodământul e motivat prin sensibilitatea de femee încă neexperimentată a eroinii. Aici însă totul e absurd şi ieşit din creer, fără simţul realităţii.

De ce oare scrisul d-lui Ionel Teodoreanu rămâne de atâta vreme la nivel atât de coborît; la un nivel atât de coborît încât ultimele opere ale autorului pot fi trecute fără exagerare printre scrierile cele mai rele ale ultimilor ani?

Un scriitor francez, cu oricât de puţin talent, e totuş în stare să alcătuiască o carte care să se poată măcar citi. Noi credem că acest fenomen vine în literatura noastră, nu numai dumisale, dar şi la scriitori de nivelul dumisale, care nu izbutesc să se facă interesanţi decât parţial şi întâmplător, ca d. Carol Ardeleanu, din insuficienta cultură. Că d. Ionel Teodoreanu nu este un om îndeajuns de cultivat, e un lucru care sare în ochi. Lecturile pe care le tot desvălue (Proust, Cocteau, Villon etc.) nu înseamnă cultură. Conştiinţa d-lui Teodoreanu e îngustă. D-sa scrie romane şi atâta tot. Dar ce idei estetice are, dar ce gândeşte d-sa despre clasicii noştri şi despre contimporanii noştri, dacă cunoaşte istoria sau filosofia, etc. etc. aceasta nu se ştie. Un scriitor este îndatorat în afara creaţiunii artistice să ia parte la întreaga viaţă intelectuală. Dacă ar fi cazul să invităm pe d. Teodoreanu să facă o ediţiune a unui autor, am sta la îndoială. Fiindcă ştim că d. Teodoreanu este romancier, dar n'avem niciun indiciu, dar absolut niciun indiciu că ar fi în stare să facă şi altă muncă intelectuală. In toată opera sa, d. Ionel Teodoreanu apare ca o conştiinţă îngustă în permanenţă, fără probleme, fără unghiuri de vedere, ca un continuu exaltat al caiselor şi al portocalelor. Iată pentru ce d. Ionel Teodoreanu va continua prin puterea inerţiei să impună respect celor care nu judecă prin propriile puteri dar pentru noi dânsul a încetat deocamdată de a mai fi o speranţă, rămânând cea mai penibilă dezamăgire a literaturii române.

G. CALINESCU

CINEMATOGRAFUL

„Greşeli ce nu se pot uita"

Noul film de la Carlton în care apare iarăşi excelentul actor Fred Mac Muray şi în care bucureştenii au prilejul să vadă pentru a doua oară pe Frances Farmer — acea prea frumoasă femee care deţinea un dublu rol în „Ispita" — este o poveste realistă de moravuri americane. Cunoaşteţi genul. Asemnea fresci psihologice sunt aproape totdeauna reuşite: exacte, instructive şi emoţionante. Singurul inconvenient este că-s cam limitate ca conţinut. Viaţa miliardarilor trântori din Park Avenue, viaţa gansterilor din Chicago, viaţa proletară din uzine, aceea intelectualo-sportivă din universităţi, aceea de aventură permanentă a mediilor aeronautice sau nautice pur şi simplu — această scurtă enumeraţie aproape că epuizează lista moravurilor americane posibile. Cu greu i s'ar mai putea adăoga un capitol nou. Greu, dar nu imposibil. Căci se pot inventa variante. In sânul aceluiaş mediu se pot proiecta reflectoarele interesului asupra cutărui colţ particular. Aşa de pildă o variantă a povestilor cu gangsteri este aceea

unde partea gangsterească propriu zisă trece pe planul al doilea şi unde centrul de gravitate al poveştii este mutat spre lumea aceea americană foarte specială a gazetarilor, a reporterului, speţă curioasă de profesionist, jumătate intelectual jumătate poliţist.

Dar mai poate exista şi o variantă a acestei variante, şi anume o altă precizare a interesului poveştii: ni se descrie, în amănunte drama sufletească a gazetarului idealist a cărui mentalitate diferă nu numai de aceea a jurnalistului bandit, dar chiar şi de aceea a jurnalistului normal. Acesta din urmă, fără să fie din aceia care trec peste cadavre ca să obţină un reportaj, nu se sfieşte totuşi să profite de toate slăbiciunile oamenilor şi de greşelile lor întâmplătoare atunci când din asta „they can get a good story", când adică din asta poate rezulta un reportaj sensaţional. Iar dacă, după aceea, eventuala victimă a reportajului se vede cu cariera zdrobită — şi chiar uneori se şi sinucide — gazetarul nostru nu se căeşte prea mult. Ii pare rău, dar îşi zice că aşa era „regula jocului".

Acesta e gazetarul american „normal"; nici prea bestie, dar nici apostol şi idealist.

Decât, în presa americană există şi asemenea idealişti. Ei nu se îmbogăţesc — şi nici măcar nu avansează în grad ba chiar nici în stima publică. Dar mor cu conştiinţa împăcată că au făcut totdeauna „the decent thing", lucrul cel care se cuvenea moralmente.

Fred Mac Muray şi Charles Ruggles personifică două personagii de acest soiu. Frances Farmer întruchipează pe ziaristul „normal", cel care crede în morală, dar o lărgeşte puţin în numele sau subt scuza luptei pentru existenţă şi a moravurilor profesionale admise. In filmul nostru, evenimentele pun în conflict aceste două mentalităţi. La început triumfă cea de a doua, iar la urmă cea dintâi. Şi asta fără nici-un fel de neverosimilitate tezistă, fără nici-o stângăcie de predică propagandistă.

In tot cazul tabloul pe care ni-l înfăţişază această poveste americană are avantajul de a fi foarte complect. Găsim toate categoriile jurnalistice posibile din Statele Unite: cele două menţionate adineaori, plus, bine-înţeles, gazetarul bandit, proprietarul-gangster de jurnal-revolver.

Ceeace surprinde foarte pe spectatorul român. Căci oricât ar căuta, nu va găsi în acest tablou o a patra categorie jurnalistică posibilă, aceea a gazetarului care nu e nici şantagist, nici idealist, nici gangster, şi totuşi toate aceste trei lucruri laolaltă. Se poate foarte bine imagina un asemenea scriitor care să facă parale multe încasând, regulat şi lunar, câte un plic copios cu bancnote de la fiecare minister, de la fiecare instituţie publică (Camere legislative, agricole, industriale, etc.) pentru a scrie sau nu scrie anumite lucruri. S'ar părea că e şantaj la mijloc? Dar nu. Căci lucrurile despre care ei se angajează a nu pomeni nu-s lucruri alevărate, ci calomnii, care ar putea fi spulberate imediat de către calomniat. Dar eventualul calomniat preferă să nu aibă ocazia unui asemenea proces public De ce? Mister. Pe de altă parte se poate ca într'o asemenea societate să fiinţeze un anumit regim al presei care să permită autorităţilor publice să cenzureze preventiv orice nu le-ar conveni. Atunci, veţi zice, ce nevoie să mai cumperi cu mulţi bani o tăcere pe care o poţi obţine printr'o decizie ministerială sau chiar printr'o decizie pur şi simplu. De ce? Iarăşi mister. Dar tocmai de aceea problema e interesantă — cu atât mai interesantă cu cât e, la prima vedere, enigmatică. La prima vedere, căci un scenarist abil, care ar aranja el o asemenea frescă de moravuri, ar şti să prezinte lucrurile astfel încât spectatorul să descopere explicaţia psihologică a tuturor acestor stranii mecanisme consuetudinale. Şi recomandăm călduros viitorilor scenarişti români să atace acest subiect pe cât de fertil pe atât de topic.

Iar, ca să revenim la filmul american de la care plecasem, remarcăm că a fost foarte bine decupat şi excelent jucat.

Altele

„India în flăcări" e una din acele poveşti fermecătoare în care redevenim copii — artisticeşte copii — şi al căror secret este unul din marile merite ale americanilor. „Inima mea plânge", cu tot patetismul cam melodramatic şi cam „grand-opéra" al tehnicei cantante a micului Boby Green, are momente foarte estetic lucrate (scena recepţiei lui Lucille, sau scenele dintre copil şi servitorul cel de treabă).

„Crima pe linia Maginot" este un film francamente prost, dar uneori amuzant „à rebours" prin ridicolurile neintenţionate ale autorilor lor. „Serenade" este un cântec filmat; ca atare iese din cadrul acestei rubrici.

D. I. SUCHIANU

A APARUT
AVENTURA
ROMANE DE ACTIUNE ŞI PASIUNE

La chioşchari, librari şi în gări

Viața teatrală

„Istoria Teatrului Național" de Ioan Massoff

Literatura românească este foarte săracă în materie de teatru.

Puține sunt studiile consacrate problemelor de artă dramatică autohtonă. Afară de lucrările lui Olănescu Ascanio și Theodor Burada, în ceeace privește formațiunea teatrului românesc, și volumele d-lor Tudor Vianu și Haig Acterian relative la probleme dramatice de ordin general, nu găsim nimic demn de relevat în noianul lucrărilor critice sau eseurilor de orice natură din lumea noastră scriitoricească. Câteva cărți de amintiri, poate, ale unor actori consacrați, sau ici-colo articole dispărute, aruncate la voia întâmplării în multitudinea de ziare și reviste care apar la noi.

Și este foarte curios, cum, teatrul interesând majoritatea oamenilor de cultură — în activitatea oricărui scriitor dispărut sau în viață, se constată la un moment dat, nu numai la noi dar și aiurea, anumite preocupări tinzând către explicația fenomenului teatral — este curios cum, nimeni nu s'a gândit vreodată — afară de excepțiile mai sus pomenite — să publice un studiu asupra evoluției sau istoriei teatrului românesc.

D. Ioan Massoff, un pasionat cercetător al tuturor problemelor de teatru, a dat de curând la iveală un studiu, cum nu se poate mai interesant, asupra Teatrului Național din București. D-sa într'un volum de aproape 400 de pagini, recent apărut în editura Alcalay, ne arată istoricul primei noastre scene, dela începuturile ei — 1877 — și cutreerând o epocă de 60 ani, ne aduce până în ziua de azi, după ce ne descrie pe larg principalele evenimente care s'au succedat în mișcarea dramatică românească.

Studiul d-lui Ioan Massoff cuprinde trei părți bine documentate. In prima parte, d-sa se ocupă cu comentarea celor mai de seamă prefaceri și așezăminte din scurta și totuși bogata viață a Teatrului nostru Național. Rând pe rând, în capitole scurte și sugestive, ne evocă portrete — marii noștri actori azi dispăruți, sau directorii care s'au perindat dela Ion Ghica și până la d. Paul Prodan, actualul director — sau comentează reprezentațiile mai de seamă, căutând să desprindă din pulberea documentelor, sau din cercetarea arhivelor, momentele culminante care printr'un lung șir de ani au creat instituția Teatrului Național.

Partea doua — care, mărturisim nea interesat extrem de mult — este înșiruirea în ordine cronologică a întregului repertoriu ce s'a jucat pe scena Teatrului Național din București dela crearea lui — 1877 — și până azi. Muncă într'adevăr istovitoare, mai cu seamă în primii ani de activitate ai primei noastre scene — pe atunci „Teatrul cel mare", și care are darul de a ne informa în mod mai exact, asupra unei activități de șasezeci de ani, activitate bgată în învățăminte prețioase, mai cu seamă că ea dă în vileag înseși începuturile mișcării teatrale românești.

Partea treia și ultima, este un fel de istorie anecdotică a Teatrului Național, și completează într'un mod pitoresc prima parte — oficială, — printr'o serie de articole publicate deja de d. Ioan Massoff în diverse cotidiane sau reviste.

Studiul d-lui Ioan Massoff, scris într'o limbă curată și simplă, vine la timp pentru a umple un gol în cunoașterea trecutului nostru cultural.

Iată o carte pe care ne facem datoria de a o recomanda tuturor, ea interesând deopotrivă oamenii de teatru cât și toți aceia care vor să cunoască îndeaproape începuturile și evoluția unei mișcări naționale de ordin cultural.

„Ion al vădanei" de N. Kiritzescu, la Teatrul Național

Lăsând de o parte genul revuistic, în care d. N. Kiritzescu a excelat vreme îndelungată, d-sa și-a reamintit că a fost cândva în stare să scrie o piesă de teatru, și revenind după o absență de cincisprezece ani, în lumea adevăratei arte dramatice, a dat primei noastre scene, „Ion al vădanei", o comedie bună, primită cu entuziasm de către public, Lunea trecută, când a avut loc prima reprezentație.

D. N. Kiritzescu,—nu știm dacă mulți își mai amintesc azi — este autorul piesei „Un erou". „Ion al vădanei", deși creată cincisprezece ani după această primă piesă, pare scrisă în continuare, ca și cum timpul nu ar fi încărunțit nici fizicul personajului principal, nici puritatea autorului.

„Ion al vădanei" este fiul lui „Tulucă Peleș". Un fiu care seamănă întocmai tatălui, un fiu înzestrat cu aceleași calități, senin în fața vieții, simplu ca înfățișare dar bogat sufletește, un fiu care se mândrește de tatăl său și care e în continuu conștient de naționalitatea sa. „Ion al vădanei" este un român, în toată accepția cuvântului. Nu se sfiește să o spună tuturor, și mai cu seamă nu îi este teamă să o simtă.

„Ion al vădanei", sau Ion V. Dan, cum printr'un foarte amuzant calambur, autorul își botează personajul, își face apariția în viața orășenească cu acelaș răsunet și totodată cu aceiași simplicitate, ca și Tulucă Peleș, acum cincisprezece ani, coborît ca din lună în mijlocul falsilor eroi din București. Apariția este aceiași, fiindcă vremurile nu s'au schimbat. Intre pătura țăranilor eroi, și acea societate parvenită dintr'o mizeră burghezie, diferența de nivel este aceiași, Ion V. Dan intră într'o lume căreia nu-i aparține, într'o lume artificială, într'un cerc pe care până la sfârșit și-l va apropia, datorită calităților sale sufletești izvorîte din simțăminte curate și sincere.

D. N. Kiritzescu este un autor social. Tendința sa spre acest gen de teatru este vizibilă, utilizând deopotrivă satira și demonstrația. Satira îi dă ocazia să creeze unele scene de un efect comic de cea mai bună calitate, iar preocupările d-sale demonstrative îi ajută să aprofundeze cu mult spirit de observație anumite conflicte sociale.

D. N. Kiritzescu,— și aici ne bucură întoarcerea sa în mijlocul autorilor dramatici — este un om care-și cunoaște la perfecție meseria. D-sa știe, nu să scrie, dar să construiască o piesă de teatru. Această armă technică, întrebuințată cu multă iscusință, îi asigură d-lui N. Kiritzescu o vădită superioritate în lumea făuritorilor de iluzii scenice. Replică cu replică, scenă cu scenă, piesa d-lui Kiritzescu evoluează într'un ritm egal spre deznodământul conflictului, căutat în viața cotidiană, și creat cu mijloace simple dar perfect adequate genului dramatic.

Pusă în scenă cu multă discrețiune de d. V. Enescu, „Ion al vădanei" s'a bucurat de o interpretare ideală.

In rolul titular, a apărut d. A. Pop Marțian. D-sa a jucat cu acea corectitudine care-i caracterizează talentul, știind să redea cu multă reținere, toate stările sufletești ale acestui personagiu, trasat de autor în linii largi și sigure.

D-na Sonia Cluceru, întotdeauna binevenită într'un ansamblu care interpretează o piesă românească, a dat un colorit strălucit unui rol de Domniță filantropă și președintă a o duzină de societăți de binefacere.

D-na Natașa Alexandra și d. I. Finteșteanu au alcătuit un cuplu ridicol, cu excelente mijloace comice.

D-ra Elvira Godeanu, pe care o vedem pentru prima oară în această stagiune, a jucat cu multă discrețiune și emotivitate.

D. Gr. Mărculescu a fost un capitalist veros, de cea mai bună calitate, iar d-nii Al. Ionescu-Ghibericon, H. Polizu, C. Antoniu, D. Ene și d-ra Mya Coca (în net progres) au contribuit cu talentul lor, la omogenitatea unui spectacol menit să placă oricărui gen de public.

Ne pare rău, însă, că d. V. Enescu a utilizat în actul al treilea, aceleași decoruri întrebuințate în actul final din „Lăcustele", de d. Al. Kiritzescu.

Și în definitiv, Teatrul Național nu are decât un decor unic pentru a ne înfățișa o fabrică?

Cu această rezervă — care nu scade nimic din nivelul întregului spectacol — „Ion al vădanei" a văzut luminile scenei în cele mai bune condițiuni de regie și interpretare.

GH. NENIȘIOR

Cronica modei

Alegeți pentru ziua de sport, fie pentru golf, fie pentru excursii mai lungi, vesta largă de piele, cu vaste buzunare, care să poată adăposti întreg arsenalul de frumuseță necesar unei femei care ține să fie frumoasă mereu și pretutindeni.

In ele veți putea pune cartușele dacă plecați la vânătoare, o tabletă de șocolată sau „tees". La Această vestă potriviți o jupă culotă de homespun și vestuliță bărbătească tricotată, sau de feutru, inspirată din portul tirolez, mănuși „pécari" și pantofi „mocassin". Modelele au tocul plat, talpa eșită în afară și încheiate cu tot felul de șireturi, sau sunt garnisite cu bucle și bucăți de piele cu franjuri sau cu incrustații. Acest fel de încălțăminte rezistă la orice intemperii, sunt în tonuri cafeniu roșcat, se confecționează din piele de căprioară plușată, din piele de vițel grunzuroasă sau din box neted.

Mantoul care se potrivește e acel de lână groasă, în ton natural, cu reveruri mari, cu un guler ce se poate transforma, închis cu crață. El mai poate fi confecționat din piele de focă, mătăsoasă, caldă, solidă fără de comparație.

Să nu uităm fularul în tonuri vii care va pune o notă luminoasă în ansamblul neutru, se va insinua în decolteul vestei și va da un aspect elegant mantoului.

O jachetă „trois quarts" de miel va fi practică și caldă. Ea se poate purta pe stradă dacă e maron deschis, la sport dacă e gălbuie sau albă. Dar trebuie să renunțați a părea sveltă cu o asemenea haină. Mielul e gros și des și tocmai de aceia e șic.

Dacă aveți o jachetă de catifea grenat o puteți purta cu o jupă neagră cu condiția de a garnisi jacheta de catifea cu benzi de astrahan negru, precum și de a avea un manșon la fel.

Un sfat pentru frumuseță: atențiune la perii de pe față. Să nu se uite însă că singurul tratament posibil este acel denumit electrocuagulator. Metoda e simplă în sine, dar se cere aplicată de specialiști foarte îndemânatici. Ea cere răbdare din partea pacientei ca și din partea specialistului. Numai unii peri mai cresc după această operație și anume acei ce au rădăcina formând nod, dar aceștia sunt destul de rari. Lungi și mlădioși sau scurți și țepoși, perii de pe față sau de pe corp sunt cu siguranță extirpați prin această metodă..

Profitați de ultimele zile frumoase pentru a face provizii de aer curat în excursii și wekend în afară de oraș. Să nu ne lăsăm intimidate de ploaie. Aerul „spălat" de ploaie și umed este excelent pentru față, ca și fructele de toamnă, de altfel. In aceste plimbări lăsați la o parte orice fard, nu puneți ruj, decât în cazul când aveți fața prea obosită. Intrebuințați atunci un ruj destul de sumbru și numai pe buze. Unghiile foarte bine lustruite, dar fără oja. Pieptănătura netă și corectă în felul Dianei la vânătoare.

Cu alte cuvinte, dați-vă o aparență cât se poate de naturală, dacă vreți să rămâneți frumoase în natură.

RITRIX

OBRAZNICUL
revistă satirică săptămânală,
apare mâine
SÂMBĂTĂ 4 DECEMBRIE
cu un sumar extrem de bogat și variat
Cititorii vor intâlni în
OBRAZNICUL
semnăturile celor mai talentați umoriști, care au ilustrat cu scrisul lor multe pagini frumoase ale revistelor umoristice care au apărut în ultimii ani.
OBRAZNICUL
prin decența și verva lui, va cuceri desigur toată lumea cititoare.

Cartea străină

Lupta de clasă în știință

Afinoghenov, unul din cei mai populari scriitori dramatici ai Rusiei Sovietice, vrea să reprezinte în drama sa „Frica” conflictele ideologice care au luat naștere în lumea științifică după instaurarea noului regim. Oameni de știință s'au bucurat la început de atenție deosebită din partea guvernului proletar care căuta să asigure continuitatea muncii lor științifice, fără a ține seamă de ostilitatea vădită a majorității din ei față de noua ordine socială. Această ostilitate, la început mai mult pasivă, a luat însă forme mai pronunțate și a dus la conflicte puternice, imediat ce guvernul a început să introducă în institute științifice elemente noi devotate regimului cu scopul a creia cadre științifice socialiste. Unul din aspectele acestei lupte între cadrele științifice noi și cele vechi face obiectul dramei lui Afinoghenov.

Eroul principal al dramei este profesorul Borodin, conducătorul institutului de stimulenți fiziologici. Acest fiziolog savant disprețuește din toată inima politica și crede că destinele țării și conducerea treburilor publice trebue să fie încredințată savanților și nu politicienilor. In acelaș timp, știința îi apare ca un domeniu de activitate care rămâne în afara luptelor sociale.

In curând însă vine o serie de evenimente care sparg aceste iluzii pașnice. Kastalschi, elevul lui favorit, nu primește avansare și în locul liber de asistent e numită Elena Macarov, o adeptă înflăcărată a noului regim. Savantul Zaharov, un prieten bun al lui Borodin, este silit să părăsească institutul pe care l-a condus un timp îndelungat; un altul, Kotomkin, este arestat. Dela mama unuia din asistenții săi, Borodin află că fiul ei înscriindu-se în partidul comunist, își ascunde origina nobilă pentru a nu periclita situația lui din institut. O lucrare de sculptură a fiicei profesorului Borodin este respinsă dela un concurs, fiind găsită cu totul străină ideologiei proletare. Toate acestea provoacă în sufletul lui Borodin o reacție puternică împotriva regimului dictatorial.

Starea de deprimare și de revoltă a profesorului e folosită cu succes de Kastalschi și Vargasov, partizani înverșunați ai vechiului regim, care luptă pe ascuns împotriva guvernului proletar. Ei reușesc să convingă pe Borodin ca institutul lor să treacă de la studierea iepurilor de casă, la cercetarea factorilor fiziologici care determină purtarea omului în societate. Comuniștii din institut primesc și ei cu mare entuziasm această ideie, văzând în ea numai tendințele ei progresiste, fără a bănui că inamicii regimului proletar vor s'o folosească cu scopuri contrarevoluționare. Șeful secției experimentale, profesorul Bobrov, din cadrele vechi, care se opune la falsificarea datelor științifice cu un scop preconceput, e declarat inamicul regimului și îndepărtat din institut în asentimentul tuturor. Borodin ia el însuși conducerea experiențelor, însărcinând personalul științific comunist cu lucrări tehnice neînsemnate, iar partea sintetică a experiențelor o face cu protejații săi intimi.

Elena Macarov observă că mersul cercetărilor științifice este învăluit într'un mister de nepătruns și începe lupta acerbă pentru formele colective de muncă științifică. In purtarea lui Borodin ea bănuește tactica inamicului de clasă, care vrea să ascundă de colaboratorii săi din Institut scopul adevărat al cercetărilor. Borodin, Kastalschi și Vargasov sunt sprijiniți totuși de majoritatea personalului și rămân pentru moment învingători.

Transferarea Elenei Macarov ia Saratov face ca lupta din sânul institutului să devie mai ascuțită și să-și găsească răsunet chiar în presă.

Rezultatul cercetărilor Institutului face obiectul unei conferințe științifice ținută de Borodin asupra teoriei stimulenților fiziologici. Borodin reproduce de fapt teoriile cunoscutului fiziolog rus Pavlov, dându-le însă o interpretare politică cu scopuri contrarevoluționare.

Factori determinanți ai purtării oamenilor în societate sunt după Borodin: sexul, foamea, ura, și frica, dar mai ales cea din urmă.

„Cercetarea obiectivă a câtorva sute de indivizi din diferite straturi sociale a dovedit, spune Borodin, că 80 la sută din cei cercetați sunt dominați în purtările lor de sentimentul fricei... Lăptăreasa are frică de confiscarea vacii, țăranul de colectivizarea silită, lucrătorul de revizuirea cadrelor, omul de partide — de devierea dela linia generală, omul de știință — de acuzarea de idealism, technicienii — de învinuirea de sabotaj. Trăim în epoca fricei cumplite... Nimiciți frica, termină Borodin, nimiciți tot ce dă naștere la frică și veți vedea ce perspective de viață bogată și plină de creație se vor deschide țării noastre”. Prelegerea lui Borodin este înțeleasă ca un apel la lupta împotriva regimului pentru răsturnarea dictaturii proletare.

Profesorului îi răspunde o membră a partidului dela putere, care arată că frica este creația asupritorilor ca să ție în subjugare pe cei exploatați, că odată cu desființarea exploatării omului de către om va dispare și frica depe pământ. Un răspuns mai drastic primește însă Borodin din partea oficialității, fiind arestat împreună cu complicii săi.

La închisoare, Borodin își dă seama că n'a fost decât o unealtă în mânile lui Kastalschi și Vargasov. El își recunoaște greșala și revine la Institut ca să continue munca sa științifică. Se schimbă deasemenea atitudinea față de el a Elenei Macarov și a partizanilor ei, care nu mai rămân nepăsători față de frământările ideologice ale profesorului și-l ajută să înțeleagă și să adopte în știință metoda materialismului dialectic.

In afară de lupta de clasă propriu zisă pe frontul științific, Afinoghenov atinge în drama sa și alte teme interesante: situația științei sub regimul dictatorial, necesitatea formelor colective în munca științifică, folosirea justă a cuceririlor științei burgheze, atitudinea atentă și plină de tact față de specialiștii proveniți din sânul burgheziei democratice și reeducarea lor în spiritul nouei ideologii.

Problemele de vie actualitate tratate în „Frica” lui Afinoghenov, precum și forma într'adevăr artistică a dramei, liberă de schematismul și convenționalismul care au dominat la început teatrul sovietic, fac ca această operă să marcheze un progres important în desvoltarea nouei dramaturgii rusești.

VERA PANFIL

Claire Sainte Soline: „Les Sentiers detournés“, ed. Rieder

„Claire Sainte Soline” a debutat în 1934, cu un roman care evoca viața unui orășel din Le Poitevin, cu un viguros talent de pictor și povestitor. Cartea se intitula „La Journés”. A apărut apoi, tot de această scriitoare, *„D'une Haleine”*, monologul unei femei din popor care-și povestea existența din copilărie și până la bătrânețe.

In „Antigone” sunt amintirile sale din Creta, în care idila și documentul se topesc unele în altele, într'o fermecătoare armonie.

„Les Sentiers détournés” este al doilea roman. Eroina este din acelaș mediu ca și Marguerite din „D'une Haleine”, dar nu mai avem un monolog, ci o povestire vioae și curgătoare, cu un dialog variat, plin de naturalețǎ, între locuitorii din Rue Falguière, unde trăește Marguerite și de unde este și eroina noului roman, Claudia Pouvalour, o spălătoreasă care-și înmormântează pe al patrulea soț, în clipa în care începe povestirea.

Cu toate încercările destinului Claudia nu e descurajată. Are încă ore de exaltare, în care crede că „ar putea duce lumea în brațe”. De aceia ia asupra ei toate greutățile vecinilor, cu o generozitate care pare uneori o manie.

E deci prada oricui ar vrea să o exploateze și sfârșitul ei va fi o moarte de ființă părăsită, după ce a fost despoiată de tot ce avea, tocmai de singurul om pe care l-a iubit în viață.

Totuși a păstrat până în clipa din urmă iluzia că și-a îndeplinit datoria „de a hrăni pe cei ce nu se puteau hrăni singuri”.

Se 'nțelege că prin acest sfârșit autoarea a mers ceva mai departe, făcând din Claudia un tip reprezentativ. Dar a reparat această exagerare zugrăvind personagiile care o înconjoară cu toată puterea ei de individualizare. Nepoata Claudiei, Liese la Tirohenne, vesela Sonia, care-și descopere o inimă atât de maternă, brutalul Fernand, pictorul Boyer, pe jumătate ratat, par că trăesc prin viața lor proprie.

După titlu, împrumutat profetului Isaiie, toți aceștia apucă pe cărări dosite, pe care oricine le calcă, pierde pacea sufletească. Claire Sainte Soline vrea să recunoască prin aceasta, existența unei fatalități interioare, simpatizată de autoare.

Totuși această simpatie, duioșia pe care i-o inspiră personagiile, sunt învăluite de discreție și tonul acesta de rezervă dă farmec deosebit operei.

Ultimele volume din „Les Hommes de bonne volonté“

„Mission á Rome” și „Le Drapeau Noir” sunt volumele al treisprezecelea și al patrusprezecelea din „Les Hommes de bonne volonté” a lui Jules Romains.

Toate personagiile din romanul său în serie au devenit prietenii cititorilor și toți vor regreta când Jules Romains va încheia seria sa, fixând odată pentru totdeauna destinul lor, punând capăt visurilor și reflexiunilor pe care ele ni le-au provocat.

Numai atunci se va putea însă judeca opera în întregul său. Opera se construește prin „perechi” de volume, care sunt legate între ele chiar când titlurile par a fi în opoziție unul cu altul și când unul descrie minuțios existențe individuale, iar altul mulțimi colective.

In „Mission de Rome”, de pildă, e vorba de misiunea încredințată de Raymond Poincaré abatelui Mionnet, de a afla: Ce vrea în fond cardinalul Merry del Val și ce sentimente are pentru Franța ? Pe când în „Drapeau Noir” e vorba de apăsarea și îngrijorarea care plutesc peste Europa, obișnuind-o cu ideia catastrofei războiului. In cel dintâi din aceste două romane, două treimi din volume sunt consacrate anchetei dusă de abatele Mionnet, cu interes extrem de pasionant, pentru a găsi răspunsul cerut de Poincaré. In al doilea volum, titlul „Le Drapeau Noir” e împrumutat unei viziuni a lui Jallez când se întoarce din Anglia. „Plictiseală asupra Europei ! Nava pe care mă găsesc plutește sub un drapel negru”.

Cele șase sute de pagini ale acestor ultime volume sunt înțesate de idei, amestecându-se în fiecare clipă cu personagiile. Infățișarea epocei e redată în diferitele ei tipuri. Astfel este autenticul țăran din Mezeuc, alături de lucidul consilier al lui Wilhelm al II-lea Maykozen. Apoi alături de Jean Jaurès, care reprezintă istoria cum a fost, imaginativul Gurau se gândește, la istoria care ar fi fost, dacă s'ar fi găsit un om care să poată împrăștia amenințările prezentului.

La finele romanului „Le Drapeau Noir” Jules Romains face o adunare a tuturor personagiilor sale care apar, zice un critic francez, ca un vârtej de frunze spulberate de furtună, dar și ca o prezentare a Franței în 1914, cu toată energia sa națională și grandioasa ei putere intelectuală.

Tainele inimii

A. Beucler și G. Alexinsky au scos în ediția „Baunière”, o carte cu titlul: „Les Amours secrètes de Lenine”. Citind această carte — se precizează, și mai bine părerea că biografiile oamenilor mari ar trebui scrise după mărturiile femeilor pe care le-au iubit. Liza de K... a fost timp de 12 ani prietena clar văzătoare și plină de finețe a lui Lenin, care apare în memoriile sale ca într'o oglindă credincioasă, atât în viața de toate zilele cât și în luptele sale politice. Cultă în senzul adevărat al cuvântului, inteligentă, vie și spirituală, Liza de K... l-a iubit pe Lenin cu mintea și cu inima.

De origină modestă, Lenin în schimb era cu totul lipsit de orice fel de cultură și totuși a exercitat o puternică atracțiune asupra acestei aristocrate, cosmopolită, muzicantă și literată. El însuși pare a fi fost realmente îndrăgostit de ea și se mira adeseori cât era ea de devotată cauzei revoluționare, deși cu totul închisă și străină teoriilor de partid. In adevăr, deși nu lipsea de la nici unul din meetingurile din pădure, la care lua parte cu tot sufletul, îmbrăcată țărănește, nu avea decât ironie și dispreț pentru toate volumele de doctrină din valizele încărcate ale lui Vladimir Ilyitch. Alexinsky și Beucler au reîncadrat această aventură în mediul rusesc în care s'a produs. Li se impută însă lipsa de documentare și de unele precizări care ar fi slujit mai bine la autentificarea faptelor.

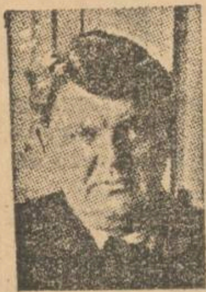
O punere la punct

O fițuică de trivialități, care apare sub pretextul că ar face „satiră și humor”, reproduce un desen al colaboratorului nostru d. Ner, apărut într'un număr anterior al „Adevĕrului literar” și insinuând că acest desen ar avea „inspirație de împrumut”, invită pe cel în cauză să se... „apere”.

Obrăznicia indivizilor „acuzatori” care se ascund în dosul insinuărilor de prost gust e prea evidentă spre a merita... apărare.

Insemnări

„Valea Frumoasă"

In curând va apărea în editura „Cartea Românească" un volum de d. Mihail Sadoveanu cu povestiri de vânat şi pescuit.

Volumul se intitulează „Valea Frumoasă" — „istorisiri cu cerbi şi păsărăvi".

Premiul Nobel de literatură

Cea mai mare distincţie la care poate râvni un om de litere, premiul Nobel pentru literatură, a fost dobândită anul acesta de un „outsider", francezul Poger Martin du Gard.

Intr'adevăr, Franţa, care anul acesta avea bune nădejdi că va ieşi învingătoare din această adevărată întrecere de talente, îşi pregătise din vreme terenul şi, pentru a uşura sarcina Academiei din Stockholm, impinsese înainte printr'o discretă campanie de presă două nume răsunătoare: Paul Valéry şi Georges Duhamel. Juriul preferă însă acestor două celebre personalităţi una mai puţin cunoscută, dar răspunzând mai desăvârşit vederilor sale şi acordă suprema răsplată lui Roger Martin du Gard.

Alegerea Academiei din Stockholm are o dublă semnificaţie. Pe de o parte ea a voit să răsplătească nu atât talentul cât mai ales munca neîntreruptă pe târâm literar a unui om care şi-a consacrat întreaga viaţă artei sale, dar care nu a încercat să se slujească de ea ca de o armă de luptă pentru a dobândi foloase personale şi a sprijini ţeluri mesc[illegible]e. In vremea noastră de azi, când deslănţuirea egoismului şi dorinţa de parvenire sunt pe cale de a deveni însuşiri, încununarea acestei munci desinteresate şi a unei modestii aproape împinse până la manie capătă valoarea simbolică a unui gest de protestare.

Pe de altă parte, însă, votul Academiei suedeze trebue înţeles şi ca o puternică manifestare în favoarea păcii. Premierea lui Roger Martin du Gard înseamnă de fapt încununarea faimosului său roman ciclic Les Thibault şi mai ales a celui de al şaptelea volum, apărut anul trecut, Eté 1914. Toată materia acestui roman, a cărui acţiune nu se petrece în cele două luni ce-au precedat războiul, nu este decât o puternică şi caldă pledoarie în favoarea păcii. Iar moartea eroului principal, ucis din greşală chiar de jandarmii francezi în timp ce împărţea manifeste pacifiste, trebue înţeleasă ca un sacrificiu, fără îndoială crud, dar de la care nu trebue să ne dăm în lături când e vorba de pacea omenirii.

Astăzi, când pacea lumii este mai şubredă decât oricând, atât romanul lui Martin du Gard cât şi gestul Academiei suedeze, care a înţeles să-l impună atenţiei generale, ar trebui luate de cei ce doresc războiul ca subiecte de meditaţie.

EMIL COLIU

Cum scrie Roger Martin du Gard

Toată dimineaţa, scrie un oaspete al său, nu l-am văzut. A apărut abia la prânz şi a stat să bea cafeaua cu musafirii. In timpul prânzului s'a însufleţit încetul cu încetul: „mistic, rabelezian, candid şi luător în râs". In convorbirea însufleţită pe care o provocase în jurul său, Roger Martin du Gard se ridică deodată şi se duse în camera sa de lucru, de unde nimeni nu l-a mai văzut eşind decât seara la cină.

După cină, laureatul actual al Premiului Nobel stătea iarăşi de vorbă cu oaspeţii săi, dar nu prea târziu, ca să nu fie stingherit în lucrul de a doua zi. Deşi liber, vioi şi deschis în conversaţie, aproape nu aducea nici odată vorba de scrierile sale. Dar se simţea tocmai din această discreţie cât le e de devotat.

Totuşi se destăinuia uneori. Se pare că făcea mai multe ciorne pentru un singur episod şi multe, nenumărate alte pregătiri, pe care cititorii nu trebuiau să le cunoască.

Intr'unul din volumele apărute, figura o parte dintr'o nuvelă, scrisă de unul din personagiile sale, Jacques Thibault, şi intitulată „Sorelline", „Dar, spunea el, ca să am tonul a trebuit s'o scriu în întregime, deşi n'am redat-o decât în parte".

Ca să se mai repauzeze de această muncă fără de sfârşit, el evada scriind farse ca „La Goufle", cruda satiră „La Vieille France", sau tăioasa tragedie „La Taciturne". Aceste două opere din urmă însă nu mai pot fi numite divertismente, ca „La Goufle". Ele sunt explozii în care răzvrătitul autor îşi răcoreşte sufletul.

El nu este numai un constructor măreţ şi echilibrat, ci are şi o peniţă ascuţită ca aceea a lui Jules Renard, „deşi cu mai multă sevă şi amploare".

In genere el poate fi privit ca unul care a îmbrăţişat cu totul metoda de lucru a lui Flaubert, sacrificând totul perfecţiunii obiective şi nepregetând să muncească cât de mult pentru a o atinge. Totuşi există unele scrieri din prima sa perioadă de creaţie, care au spontaneitate şi frăgezime şi care au păstrat farmecul convorbirii sale şi toată malitiozitatea observaţiei, care fac pe admiratorii săi să regrete toată munca aceasta care tae mult din belşugul creaţiunei, în favoarea compoziţiei şi a desăvârşirii.

Rudyard Kipling în româneşte

Se împlineşte un an dela moartea marelui scriitor englez Rudyard Kipling.

Cărţile sale citite în vastul imperiu britanic, au cucerit masse noi de cetitori datorită tălmăcirilor de care ele s'au bucurat.

In opera sa poetică şi epică, Kipling a glorificat pe toate tonurile calităţile naţiunii britanice. De aceea el a fost numit, cu drept cuvânt, scriitorul imperialismului englez. Opera lui Kipling conţine în substanţa ei ideologică, totalitatea principiilor etice şi politice ce stau la baza popoarelor englez, iar întreaga sa carieră literară s'a desfăşurat ca un vast şi inspirat misionarism britanic şi ca un cântec glorificator al vieţii eroice din dominioane.

RUDYARD KIPLING

In toate cărţile sale găsim prezenţa unui „misticism al faptei". Pragmatismul englez a găsit în opera lui Kipling o reprezentaţie literară completă.

Opera aceasta a întrunit într'o asemenea măsură calităţile poporului englez încât prin particularităţile şi prin specificul ei, s'a ridicat la o semnificaţie general umană.

„Omul nu există decât prin fapta sa", spune Kipling într'un poem.

Acest crez se oglindeşte în romanul „Kim", recent apărut în tălmăcire românească, în editura „Naţionala Ciornei".

„Kim" este o carte profund morală. Ea conţine apologia vieţii creatoare, a luptei dintre om şi „destin". c.

Muzeul Literaturii la Expoziţie

Ce este un muzeu în adevăratul înţeles al cuvântului? Duhamel citează definiţia lui Littré: „Muzeul este un loc destinat, fie studiului, fie adunării monumentelor de arte frumoase sau acele ale operelor de ştiinţă". Monumentele literaturii, interpretând definiţia lui Littré, nu pot fi decât cărţile, iar muzeul nu poate fi decât biblioteca. Dar Jules Cain căruia îi revine meritul creării unui muzeu al artei literare, s'a gândit şi la alte elemente care ar putea fi grupate în aşa fel în cât să atragă şi să reţină atenţia publicului.

In primul loc el a căutat să înlăture toată acea banală adunătură de obiecte familiare, mobile şi bibelouri, de care s'a servit scriitorul. Foarte preţioase ca amintiri pentru cei ce l-au iubit şi l-au cunoscut, ele nu ar avea alt merit în muzee decât acela de a strânge praful. Pipa lui Flaubert, tocul lui Victor Hugo pot forma obiectul unui cult în timp, dar n'ar putea figura într'un muzeu decât dacă ar avea calitatea cerută de Littré, de a fi însăşi opere de artă de valoare, cu calităţi estetice sau instructive.

„Un muzeu", zice Duhamel, „trebue să fie în primul loc un instrument de cultură". In muzeele literaturii, care încearcă a lua fiinţă azi, sunt expuse panouri mari consacrate autorilor însemnaţi din secolul al XIX-lea şi al XX-lea, dar în fond „aceste panouri nu sunt decât cărţi deschise", zice cu drept cuvânt Duhamel şi suntem siliţi să adoptăm ideia sa că „singurele monumente ale artei literare sunt cărţile".

„Numai cartea", zice el, „reprezintă şi exprimă spiritul". Dacă vizitatorii muzeelor artei literare se vor apropia de panouri şi le vor studia se vor convinge că sunt izvoare din sufletul unor specialişti competenţi, că merită încredere ca informatori şi că panourile din muzee sunt o bună introducere în studiul artei literare.

Ar fi deci ca un fel de vestibul al bibliotecilor. Primejdia cea mare a acestor muzee ar fi însă imaginea, care ar putea distruge atenţia vizitatorilor de la lectura textului şi l-ar deprinde cu superficialitatea spre care omul este înclinat prin firea lui şi dispoziţia de a se folosi de mijloace, „care cer cea mai mică sforţare". Muzeul literaturii, pentru a fi realmente folositor, trebue să fie ca o bibliotecă deschisă cu faţa la public. Imaginea să nu servească de cât ca un stimulent de a se citi textul pentru a interpreta semnele şi anume a se citi cu mare atenţie pentru a prinde legătura imaginilor cu obiectul la care se referă. Publicul trebue să fie convins că muzeul nu este decât o pregătire pentru studiul din bibliotecă, pe care cu nici un preţ nu-l poate înlocui, căci niciodată „informaţia nu poate înlocui cunoştinţa".

„Adevărul Literar" a mai vorbit despre „Muzeul Literaturii" şi în alte rânduri. Am repetat aci cum e[illegible] el privit de scriitorii şi intelectualii francezi, pentru a preveni falsificarea ideii sale de bază şi a caracterului ce i se atribue de ei, în imitaţiile instituţiilor de cultură de la noi, care nu urmăresc de obicei decât folosirea largă a subvenţiilor oficiale, caricaturând şi denaturând totul.

Peter Neagoe în româneşte

Editura „Adevărul" va tipări în sezonul literar al acestui an, traducerea din englezeşte a volumului de nuvele

PETER NEAGOE

tiri „Vifor", al scriitorului american, originar din Ardeal, Peter Neagoe, despre a cărui operă şi personalitate revista noastră s'a ocupat, dând şi traduceri din scrierile sale.

Deşi stabilit peste Ocean, departe de locul copilăriei, scriitorul Peter Neagoe n'a uitat de viaţa pe care, de mic, a cunoscut-o pe plaiurile Ardealului. Iată de ce în opera sa se perindă figurile ţăranilor ardeleni, în mijlocul cărora a trăit.

Versiunea românească a volumului de povestiri este dată de Profira şi Teodora Sadoveanu.

Un ultim ecou al muzicii lui Henri de Régnier

Paradisul regăsit de Adam şi Eva, în zilele noastre, le apare lor, care sunt îmbătrâniţi, trist şi fără nici o strălucire. Arborele ştiinţii binelui şi a răului s'a închircit de tot. Le place deci mai bine căsuţa de ţară în care-şi adăpostesc bătrâneţele, în care, sub o boltă de viţă, gustă, cu vecinii, dintr'o cană cu vin.

Povestirile scurte, delicate, şlefuite cu îngrijire din placheta editată cu un gust desăvârşit de Maurice d'Hartoy, conţine, de sigur, ultimele pagini scrise de Henri de Regnier. Fraza desăvârşită, în mersul ei de un ritm elegant şi sigur, trezeşte în sufletul cititorului ecoul muzicii din scrisul atât de mult iubit şi apreciat al acestui fermecător poet.

O amărăciune senină şi împăcată se desprinde din aceste juvaere preţios şlefuite, iar din apolog se desprinde înţelepciunea celui ce a scris, odinioară, versurile

Le vrai sage est celui qui fonde sur le sable

Sachant que tout est vain, qui n'est pas éternel.

P O L E M I C I

Maladie specifică

Tânărul nostru indianolog publică „O notă despre „bolnavi" *și scrie între altele:*

„Un istoric celebru al medicinei, Karl Sudkof, a demonstrat că fiecărei epoci istovite îi corespunde o maladie specifică, o boală „structurală". Bunăoară, lepra în antichitate, ciuma în Evul Mediu, sifilisul în Renaștere, tuberculoza în Romantism, cancerul în epoca modernă".

O fi având ceva dreptate celebrul istoric al medicinei Karl Sudkof. Totuș când vedem câte publicațiuni de dreapta apar, în care se publică pogoane întregi de inepții, când vedem oameni cari până mai eri, manifestau păreri normale și că acum au devenit brusc alarmiști și „naționaliști", când se tipăresc prostii „docte" de felul celeia pe care tânărul nostru indianolog a botezat-o „notă despre bolnavi" este cazul să ne întrebăm dacă Sudkof n'a greșit! Nu cancerul, ci prostia este maladia specifică a vremurilor noastre!

Obiectivitate

Ideia Liberă, prin mintea perspicace a unui colaborator, a făcut o descoperire senzațională. Până acum știam, din informațiile cercurilor noastre de dreapta, că reformele sociale înfăptuite de guvernul frontului popular au fost impuse de iudeo-masonerie. Or, iată ce descoperă Ideea Liberă.

„Franța rămăsese, până acum câtva timp, printre țările cele mai înapoiate pe tărâmul legislației sociale. Guvernele de centru n'au putut realiza nimica însemnat în această materie din cauza influenței pe care o aveau asupra lor finanța, industria, masoneria și iudaismul capitalist internațional."

Până acum câtva timp, echivalează cu până la venirea la putere a guvernului frontului popular, care — după cum se știe — e un guvern adus de finanța, industria, masoneria și iudaismul capitalist internațional. Logica, impune să tragem următoarele concluzii: dacă aceste forțe au exercitat o influență asupra guvernelor de centru ca să nu legifereze măsuri sociale potrivnice intereselor lor, guvernul popular a fost adus de ele cu scopul de a le știrbi din interese prin legiferarea măsurilor sociale.

Nu e de crezut?

Despre limitarea libertății

In perioadele de adâncă tensiune socială, când fiecărui ins i se cere oarecare curaj spre a se menține pe o poziție de atitudine cinstită și conformă intereselor majorității, nu rare sunt cazurile de abdicări și alunecări pe calea compromisului din partea intelectualilor, care — sub raportul formației lor sufletești — prezintă o mai mare ușurință de a se lăsa intimidați de agresivitatea unor formule retrograde. Caracteristica acestor acte însă rămâne încercarea unora de a creia platforme ideologice pentru abdicarea dela crezul care le-a fost scump.

Aceste lucruri ne-au venit în minte citind niște „Reflecții asupra libertății" *semnate de un scriitor român, care — până mai ieri — se dovedise a fi un aprig susținător al păcii umane prin crearea unei armate constructive. Astăzi însă îl jenează prea multa libertate. Nu ne surprinde atitudinea. Justificarea necesității de restrângere a libertății însă este deadreptul ridiculă:*

„In trecut, — stăpâni atotputernici, care erau liberi să dispună nu numai de rodul muncii robilor dar chiar de viața lor. Răul a încetat prin limitarea libertății de a săvârși acele abuzuri".

E originală această concepție despre libertate!...

Nu e totul însă. Vă amintiți, poate, că tot acest scriitor, când a făcut mișcarea spre dreapta, a venit cu o justificare la fel de originală: sunt de dreapta, pentrucă așa îmi arată placarda poliției: ţineţi pe dreapta! *Astăzi ideologia salvatoare a atitudinii pe care o ia față de libertate își are isvorul de inspirație tot la poliție:*

„Iată-ne într'o stradă în care circulația e atât de intensă, încât a devenit imposibilă. De zece, de douăzeci de ori pe zi se produc încurcături, înțepeniri care împiedică orice înaintare. Vine poliția și hotărăște că în acea stradă nu se va mai circula decât într'un singus sens. Ca prin farmec încurcăturile, înțepenirile au încetat, circulația a devenit normală. Cum s'a ajuns la această ameliorare? Prin limitarea libertății de a se circula în toate sensurile".

Acelaș lucru s'ar putea spune despre unele încurcături mintale pe care le provoacă libertatea unora de a scrie tot felul de prostii. Noroc că a venit poliția și a reglementat... circulația mintală. Pe viitor numai anumite prostii vor putea fi spuse.

Să mai prindem pe cineva că se declară împotriva limitării libertății?!

Puțină contradicție...

Intr'o revistă de „critică teologică" *găsim următoarea informație, însoțită de un comentariu straniu:*

„*La mânăstirea Cheia* din Prahova sânt — ca mai în toate mânăstirile din țară — puși la „păstrare" săteni răzvrătiți în cele ale credinții pravoslavnice: credincioși cari n'au înțeles și nu vor să înțeleagă că s'au dus vremile în care nu se știa că pământul este rotund şi că se învârtește în jurul soarelui. Pe aceştia îi duce stăpânirea *cu forța*, la biserică, în fiecare sărbătoare.

„Am văzut doi ...trogloditi din aceştia *plângând*, cu fața înfundată în palme. Şi mi-am adus aminte de cântarea: *La râul Vavilonului...*"

Aceasta e informația. Şi acum comentariul:

„Autoritățile bisericești nu cred că sila ce se face acestor oameni îi întărește în credința lor?

„Fiindcă nu violentarea poate da roade într'un câmp de nespusă gingășie".

Ştim că revista în cauză nu e numai de critică teologică. Ea luptă pentru un regim forte, în care să fie puși la „păstrare" toți cei care ar avea alte credințe. Şi cu toate acestea se ridică înpotriva forței, împotriva violentării. Noi știm că „violentarea" nu poate da roade în câmpul ideilor. Dar de când conștiința a devenit câmp „de nespusă gingășie" și pentru cei mai înfocați ideologi ai dreptei?

Problemă

„Poşta Redacţiei"

Cetim în „Sânzana" următoarele:

„S'a primit o poezie întitulată „Preludiu" și iscălită cu un nume pe care nu l-am putut descifra, nici noi, nici grafologii cărora ne-am adresat. Domnul Aurel, al cărui nume se termină în „ircă" este rugat să trimită la Redacție numele dumisale scris citeț, spre a-i publica poezia.

Pentru poeziile inspirate de Sânzana, vom face în curând o rubrică specială".

Sărmani redactori ai Sânzanei, pentru a descifra scrisul colaboratorilor au nevoie de concursul... grafologilor (ca și cum ar voi să le descifreze caracterul și nu numele).

In orice caz, redactorii au însă mai mult noroc decât cetitorii revistei. Aceștia pentru a descifra româneasca publicată în Sânzana au nevoie de concursul nu al grafologilor ci al „neurologilor".

De altfel, avându-se în vedere că ultimele silabe ale numelui poetului sunt „ircă" și că poezia trimeasă pare a fi inspirată chiar de revistă, deslegarea problemei devine foarte lesnicioasă : pe d. Aurel nu poate să-l cheme de cât... Poșircă!

Sincopă

Tot în „Sânzana", d. erotolog publică un lung articol intitulat „Sincopa Cărții".

„In realitate este însă un mijloc practic de a provoca sincopa... lectorului.

„Basm"

Ultimul număr al „Sânzanei" publică un „Basm" în versuri. Desigur, „Basm" este foarte nimerit spus, fiindcă Basmul era pe vremuri un mijloc uzitat de adormit copiii.

Basmul publicat de „Sânzana" adoarme... lectorii.

Poemul debutează printr'o imagine onomatopeică, printr'o cacofonie de cea mai autentică speță gogistă. Cetitorii își amintesc, desigur, de celebrul vers al bardului Goga:

Cu păr roș ca cărămida

Ascultați acum și cacofonia „Sânzanei", care este cel puțin la fel de bună:

Vulturul și-a smuls o pană
Să'mpodobească coiful lui.

Aceasta este o onomatopee care sugerează o inspirație autentic „naționalistă" și care nu-și putea găsi loc decât în „cazul" unui poet de dreapta.

Să trecem însă mai departe:

Priveghiu de noapte până'n zori
Tu ai țesut un câmp de flori
Viteazului pe un șular
Și-ai nevedit din el arinci.

Ce să spunem? Aici e aici. Auzit-ați dvs de priveghiul acela, care țese câmp de flori viteazului pe sular și nevedește din el arinci? Așa-i că nu? Noroc că ni-l spune poetul, altminteri ce ne făceam?

Lovitura însă abia urmează:

Bat tâmpinele'n depărtare

și mai departe:

Procovu'n floare de sulfină
Așteaptă'n sipet păturit
Să-ți bată conocari în poartă
Dar poarta tace

Ei, poarta-i cuminte, săraca! Tace. Măcar de-ar face și poetul la fel, să nu mai bată câmpii cu tâmpinele și tâmpeniile lui versificate...

Vid absolut

Domnul M. Eliade scrie în ultimul număr al hebdomadarului „Vremea":

„Experiența „mistică" nu e „provocață" numai de *esse* (Dumnezeu) ci și de neființă, de vidul absolut de neant (non esse).

Aici, ca să zicem așa, domnul erotolog are dreptate. Ținând seama de posibilitățile „intelectuale" ale misticilor noștri, suntem convinși că experiența „mistică" este provocată exclusiv de vidul absolut...

Cronica mizantropului

Vanități

Am niște cunoscuți, care îmi sunt îndatorați până la o anumită limită, îndatorare de care nu fac niciodată caz, și care cunoscuți, judecând în cuprinsul mentalității comune, nu aparțin nicidecum unei categorii sociale superioare celeia din care fac parte. Aș putea zice dimpotrivă. Cunoscuții mei sunt de altfel oameni de treabă și mă folosesc de dânșii numai pentru a simboliza o observație de adevărul căreia, acuma, după atâta experiență, nu mai am nicio îndoială.

Cunoscuții mei fac parte din acel soiu comun de oameni care nu sunt preocupați în viață decât de binele material și de onoarea care poate să le rezulte din acest bine. De pildă ei simt o rușine să se desvălue ca având venituri sub o sumă oarecare pe care o socotesc oficial onorabilă și aduc convorbirea în așa fel încât să rezulte din ea pozițiunea lor selectă. Dacă vine vorba asupra salariilor, ei întreabă: „Oare ce salariu are, hai să zic, un medic la stat?" Medicul la stat aș fi chiar eu. Atunci eu răspund, spunând adevărul: „Zece mii (să zic)". „Vai, exclamă cunoscuții, se poate oare trăi cu o astfel de sumă?"

Dialogul acesta e plin de finețe. Eu m'am așezat cu dela mine voință într'o categorie socială inferioară. Intrebătorii așa de uimiți îmi insinuiază că n'au avut niciodată experiența unor sume atât de ridicule. E cașicând un milionar te-ar întreba ce simți când ți-e foame după cinci zile de nemâncare.

Aceiași cunoscuți ai mei, care n'au niciun fel de preocupări intelectuale, caută în felurite moduri de a sugera distincția lor socială. Invederatele mele ocupațiuni intelectuale, casa mea căptușită cu cărți, limbajul meu, fără voie, făcut să intimideze un om mai simplu, nu-i sperie de loc. Ei se fac că nu bagă de loc de seamă această condiție a mea care ar putea să-mi dea o superioritate. Ei aduc convorbirea numai asupra punctelor în stare de a revela adevărata mea situațiune. Mă întreabă, bunăoară, câtă chirie plătesc. Eu le spun. Atunci cunoscuții examinează cu îngăduință apartamentul pe care îl locuesc și decid că „pentru un astfel de apartament e cam scump și că ei știu un ins care a găsit ceva foarte recomandabil cu jumătate din această sumă". Insul este de o profesiune ostentativ umilă. De pildă dacă eu sunt medic, acela e magazioner la Căile Ferate.

Am zis că cunoscuții mei sunt oameni de treabă. Ei nu procedează așa ca să mă jignească ci fiindcă așa au văzut ei că se menține prestigiul social. Când îi vizitez, ei nu ies în ruptul capului mai înainte de a se fi sfârșit o jumătate de oră de așteptare. Așa au văzut ei că fac oamenii „bine".

Am mai descoperit la ei și o altă manie. Cum această manie am observat-o și la alții, pot afirma că ne aflăm în fața unei atitudini tipice a proaspetei burghezii române, fără cultură. Cunoscuții mă invitau adesea la masă, dar numai când se întâmpla ca ceva în interiorul lor să se fi schimbat. De pildă cumpărarea unui covor, a unei lămpi, etc. atrăgea după sine o invitare. Atunci mi-am zis că se cuvenea să-i invit și eu. Și așa am făcut. Intâia oară cunoscuții s'au scuzat și după aceia m'au invitat și ei. A doua oară s'au scuzat din nou și iar m'au invitat ei. A treia oară s'au scuzat prin aceea că le-a murit cineva subit în familie. Intrigat, am făcut cercetări, și am aflat că totul fusese o minciună, o inocentă minciună pentru a nu se călca un principiu: oamenii bine invită dar nu calcă niciodată în casa invitaților.

ARISTARC

Prețul abonamentelor

Lei 200.— pe un an
Lei 100.— „ 6 luni
Lei 50.— „ 3 luni

In străinătate dublu